

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Kubisch Károly

MTMT-azonosító: 10060237

ORCID-azonosító: 0000-0003-0339-4343

**Az emberkereskedelem büntetőjogi megítélésének
morális és szabályozási vonatkozásai**

doktori értekezés

(Az értekezés lezárásának dátuma: 2021. január 1.)

A disszertáció a Belügyi Tudományos Tanács PhD (doktori) képzési pályázatának keretében készült.

A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Jakab Éva DSc. egyetemi tanár

Témavezető: Prof. Dr. Domokos Andrea intézetvezető egyetemi tanár

Budapest
2021

pagina vacat

Tartalomjegyzék

1. Témavezetői ajánlás	11
2. A témaválasztás aktualitása, impresszum	13
2.1. Az emberkereskedelem létezésének társadalomrendszertani okai	17
2.2. Az emberkereskedelem fogyasztói köre, mint aktualitást adó ténykérdés	18
3. A doktori értekezés felépítése, módszertan bemutatása	20
3.1. Az értekezésben alkalmazott módszertan összefoglalása	23
3.1.1. Tartalomkutatás	23
3.1.2. Longitudinális kvantitatív kutatás	23
3.1.3. Kriminológiai kvantitatív kutatás	24
3.1.4. Jogdogmatikai kutatás	24
3.1.5. Komparatív kutatás	25
3.1.6. Mélyinterjú kvalitatív kutatás	25
4. Az emberkereskedelem történeti előzményeinek áttekintése	27
4.1. Az emberkereskedelem és a rabszolgaság története	28
4.2. Az emberkereskedelem ókori megjelenése	32
4.3. A prostitúció és a rabszolgaság összefüggései	33
4.4. A kereszténység eszmerendszere által hozott változások	35
4.3. A középkori Magyarország küzdelme a prostitúció ellen	40
4.4. A felvilágosodás utáni emberkereskedelem elleni küzdelem fejlődése	43
4.5. Az emberkereskedelem elleni küzdelem, a prostitúció és a nemi betegségek	44
4.6. Az emberkereskedelemmel összefüggő szervezett bűnözés fejlődési stációi	52
4.6.1. A magyar büntetőjog bünszervezet-fogalmának létrejötte	53
4.6.2. A szervezett bűnözés hagyományos karakterisztikája	56
4.6.3. A modernkori szervezett bűnözés és az emberkereskedelem kapcsolata	58
4.6.4. Az emberkereskedelem és a szervezett bűnözés kapcsolata	59
4.7. Részösszegzés	60
5. Az emberkereskedelem etikai, filozófiai háttérének áttekintése	60
5.1. Az emberkereskedelem és az emberi jogok összefüggései	64
5.1.1. Az emberkereskedelem és az emberi szabadság	64
5.1.2. A szabad akarat és az emberkereskedelem összefüggései	66
5.1.3. Az emberkereskedelem és az emberi méltóság kapcsolata	69
5.1.4. Az emberkereskedelem társadalmi és etikai vonatkozásai	71
5.2. Az ember áruvá válásának folyamatába illeszkedő emberkereskedelem jelensége	74
5.2.1. Emberkereskedelem vagy emberkereskedés	86
5.2.2. A virtuális valóság és a gyermekkereskedelem összefüggései	86
5.2.3. Az emberkereskedelem megrendelői és a virtuális tér összefüggései	88
5.3. Az emberkereskedelem által fokozottan érintett társadalmi csoportok	92
5.4. Részösszegzés	95

6. Az emberkereskedelem jogdogmatikai elemzése	97
6.1. Az emberkereskedelem dogmatikai rendszerének keretei	97
6.2. Az emberkereskedelem jogdogmatikai kutatásának módszertana	104
6.2.1. Az emberkereskedelem dogmatikai fogalom elemzésének kihívásai	105
6.3. Az emberkereskedelem és kizsákmányolás fogalom meghatározási kérdései.....	108
6.3.1. Az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye.....	110
6.3.2. Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezménye	112
6.3.3. Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménye.....	114
6.3.4. Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény.....	115
6.3.5. A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról.....	117
6.3.6. Az Európa Tanács pénzmosásról és terrorizmus finanszírozásáról szóló Varsói Egyezménye	118
6.3.7. A Fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv	119
6.3.8. A Palermói ENSZ Egyezmény.....	120
6.3.9. Az Európai Unió és Tanács 2011/36/EU Irányelve az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről.....	121
6.4. Emberkereskedelem és kényszermunka összefüggésének rövid elemzése	128
6.4.1. Az Európai Emberi Jogok Bírósága által hozott döntés áttekintése.....	129
6.4.2.. Az Emberi Jogok Európai Bírósága jogfejlesztő és jogértelmező gyakorlata	130
6.5. Részösszegzés	131
7. Az emberkereskedelem külföldi kitekintésben vizsgált alapjogi szabályozási kerete	132
7.1. Az emberkereskedelem elleni fellépés egyes államok alkotmányos szabályozása fényében	135
7.1.1. A Német Alaptörvény	136
7.1.2. A Francia Alkotmány	137
7.1.3. A Brazil Szövetségi Alkotmány rövid áttekintése	138
7.1.4. Az Egyesült Államok alapdokumentuma.....	141
7.2. Részösszegzés	142
7.2.1. Ausztria alkotmánya.....	143
7.2.2. Belga Királyság alkotmánya	143
7.2.3. A Bolgár Köztársaság alkotmánya	144
7.2.4. A Ciprusi Köztársaság alkotmánya	145
7.2.5. A Cseh Köztársaság alkotmánya.....	146
7.2.6. A Dán Királyság alkotmánya	147
7.2.7. Az Egyesült Királyság íratlan alkotmányos szabályai	147
7.2.8. Észtország alkotmánya.....	148
7.2.9. Görögország alkotmánya	148

7.2.10. A Holland Királyság alkotmánya	149
7.2.11. A Horvát Köztársaság alkotmánya.....	149
8. Az Európai Intézmények emberkereskedelem elleni instrumentumainak áttekintése	150
8.1. Az Európai Unió emberkereskedelem elleni szabályozási rendszere	152
8.2. Az Európai Tanács által hozott emberkereskedelem elleni szabályok.....	152
8.2.1 Az Európai Tanács 2004/81/EK Irányelve.....	153
8.2.2. Az Európai Tanács 2006/618/EK és 2006/619/EK Határozata.....	155
8.3. Az Európai Parlament és a Tanács által hozott emberkereskedelem elleni szabályok	156
8.3.1. Az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló rendelet.....	156
8.3.2. Az Európai Munkaügyi Hatóság létrehozásáról szóló (EU) 2019/1149 számú rendelet	156
8.3.3. Az Európai Unió 2018/1805 számú Rendelete	158
8.3.4. Az Európai Unió 2018/1862 számú Rendelete	158
8.3.5. Az Európai Unió 2018/1240 Rendelete az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) létrehozásáról	159
8.3.6. Az Európai Unió 2016/399 számú Rendelete	160
8.3.7. A Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynökségéről szóló (EU) 2016/794 Rendelet	161
8.3.8. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU Irányelve, amely az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szól	162
8.4. Az Európai Bizottság emberkereskedelemre vonatkozó instrumentumai.....	165
8.4.1. Az Európai Bizottság (EU) 2018/262 számú Határozata.....	165
8.4.2. A védelmet nyújtó Európa: a Bizottság az emberkereskedelem felszámolására irányuló további lépéseket szorgalmaz.....	166
8.4.3. Jelentés az emberkereskedelem felszámolására irányuló európai uniós stratégia nyomon követéséről, valamint további konkrét intézkedések meghatározása	167
8.4.4. A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2018).....	167
8.5. Részösszegzés	168
9. Az európai tagállamok emberkereskedelem elleni nemzeti szabályozási modelljei.....	170
9.1. Holland emberkereskedelem elleni szabályozási modell.....	170
9.2. Svédország emberkereskedelem elleni szabályozási modellje	174
9.3. Az emberkereskedelem német szabályozása.....	177
9.4. Az emberkereskedelem osztrák szabályozása.....	183
9.5. Az emberkereskedelem szabályozása az Egyesült Királyságban.....	185
9.5.1. Rabszolgaság, szolgaság és kényszermunka	186
9.5.2. Emberkereskedelem	187
9.5.3. A kizsákmányolás jelentése	188
9.5.4. Bűncselekmény elkövetése a 2. pont szerinti emberkereskedelem büntetettének elkövetésével	189
9.5.5. A büntetés	189
9.5.6. Ítélet	190

9.5.7. Vagyonekhozás	190
9.5.8. A rabszolgaság és emberkereskedelem okán vétklenül elítéltekre vonatkozó szabályok	190
9.5.9. A rabszolgaság és az emberkereskedelem áldozataira vonatkozó reparatív rendelkezések	190
9.5.10. Rabszolgaság és emberkereskedelem reparatív rendelkezésének kiegészítése	191
9.6. Az olasz emberkereskedelem elleni szabályozási modell áttekintése	194
9.6.1. A 600. cikk. Rabszolgaságban vagy szolgaságban való fogvatartás	194
9.6.2. A 600-bis. cikk. Gyermekprostitúció	195
9.6.3. A 600-ter. cikk. Gyermekpornográfia	195
9.6.4. A 600-quater. cikk Pornográf anyag birtoklása	196
9.6.5. A 600-quater. 1. cikk Virtuális pornográfia	196
9.6.6. A 600-quinies. cikk gyermekprostitúció kizsákmányolása céljából szervezett utazások	196
9.6.7. A 600-sexies. Cikk Súlyosbító és enyhítő körülmények	197
9.6.8. A 600-octies. cikk Kiskorúak koldulása, koldulás szervezése	197
9.6.9. A 601. cikk Emberkereskedelem	198
9.6.10. A 601-bis. cikk Élő személy szerveivel történő kereskedelem	198
9.6.11. A 602. cikk Rabszolgák vétele és eladása	199
9.7. Svájc emberkereskedelemre vonatkozó szabályozása	199
9.8. Brazília emberkereskedelem elleni szabályozási rendszerének áttekintése	202
9.8.1. A szolgaságban, rabszolgaságban tartás	203
9.8.2. Az emberkereskedelem	203
9.8.3. I. fejezet. alapelvek és iránymutatások	204
9.8.4. II. fejezet személyekkel történő kereskedelem és megelőzése	206
9.8.5. III. fejezet az emberkereskedelem elleni küzdelemről	206
9.8.6. IV. fejezet védelem és áldozatsegítés	206
9.9. Az Orosz Föderáció emberkereskedelem elleni jogszabályi modelljének bemutatása	207
9.10. Az USA szabályozásának áttekintése	209
9.11. A nemzetközi egyezmények táblázata az emberkereskedelem elleni küzdelem területén	220
9.12. Részösszegzés	224
10. Gyermekvédelmi kitekintés, mint az emberkereskedelem megelőzésének eszköze	225
10.1. A gyermekkereskedelem és a gyermekbántalmazás összefüggései	225
10.1.1. A gyermek mindenekfelett álló érdekeinek érvényesülése	229
10.1.2. A magyar gyermekvédelmi rendszer	232
10.1.3. A gyermekbántalmazás szakmai és jogi ismérvei	233
10.1.4. Az emberkereskedelem és a kiskorúak sérelmére elkövetett szexuális abúzus összefüggései	237
10.1.5. A gyermekkori traumatizáció felnőttkori hatásai	238
10.1.6. Az emberkereskedelem érintettjeinek tettesi és sértetti profilelemzése	240
10.1.7. Az emberkereskedelem elkövetői személyiségrajza	241

10.1.8. Az emberkereskedelem sértetti személyiségrajza	242
10.1.9. A gyermekvédelmi törvény 2019-ben és 2020-ban történt módosításának indokai	245
10.1.10. A többszörös viktimizáció megelőzése	248
10.1.11. A Barnahus-modell, a kiskorú áldozatoknak járó gyermekbarát környezet	249
10.1.12. A gyermekvédelem, az emberkereskedelem megelőzésének eszköze	251
10.2. Sexual offender tetteinek külön kezelése és nyilvántartása	251
10.3. A US State Hospital asszisztensével készült mélyinterjú	252
10.4. Az öt szakaszból álló kezelési program	254
10.4.1. Coalinga State Hospital 1. Felkészülés a kezelésre.....	254
10.4.2. Coalinga State Hospital 2. Készségek elsajátítása	254
10.4.3. Coalinga State Hospital 3. Készségek alkalmazása	254
10.4.4. Coalinga State Hospital 4. Elbocsátásra való felkészítés	255
10.4.5. Coalinga State Hospital 5. Közösségi Rehabilitációs Kezelés a CONREP keretében..	256
10.5. Coalinga State Hospital ápolójának bemutatkozása.....	257
10.5.1. Coalinga State Hospital működésével kapcsolatos kérdések	258
10.5.2. Coalinga State Hospital létrejöttét megalapozó Polly Klaas jogeset	258
10.5.3. Coalinga State Hospital - a sexual offender személyiségrajza.....	259
10.5.4. Coalinga State Hospital - Californiai WAC § 6600 rendszere.....	261
10.5.5. Coalinga State Hospital működése tekintetében felmerülő alapjogi kérdések.....	265
10.6. Részösszegzés	267
11. A magyarországi emberkereskedelem büntetőjogi szabályozásának elemzése	271
11.1. Az emberkereskedelem magyar szabályozásának történeti fejlődése	271
11.2. Az 1878. évi V. törvény szabályozási iránya	272
11.3. A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény.....	273
11.4. Az emberkereskedelem elleni fellépés nemzetközi szabályainak kialakulása	274
11.5. A családi jogállás megváltoztatása, mint az emberkereskedelem közvetlen előzménye .	275
11.6. Az 1978. évi IV. büntetőtörvény szabályozási iránya.....	275
11.7. A Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény	276
11.7.1. Az emberkereskedelem és kényszermunka új tényállása.....	276
11.7.2. Az emberkereskedelem jogi tárgya	277
11.7.3. Az emberkereskedelem előkészülete	280
11.7.4. Az emberkereskedelem megrendelői oldala	281
11.7.5. Az emberkereskedelem elkövetési magatartásai	281
11.7.6. Az emberkereskedelem célzatossága	282
11.7.7. Az emberkereskedelem tettei.....	283
11.7.8. Az emberkereskedelem szervezett bűnözéshez kötődő jellemzői.....	288
11.7.9. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet adatai a kizsákmányolás vonatkozásában	292
11.7.10. Az emberkereskedelem passzív alanya	298
11.7.11. A sértett beleegyezése	299

11.7.12. Az emberkereskedelem minősítő körülményei	302
11.7.13. Halmazati, elhatárolási kérdések.....	303
11.8. Részösszegzés	305
12. Összegzés, de lege ferenda javaslatok	306
I. Az emberkereskedelem elhelyezése az emberi méltóságot sértő bűncselekmények között. .	307
II. Az egyházak fokozottabb bevonása az áldozatvédelembe, rehabilitációba	310
III. A gyermekkereskedelem feltárása és a látencia felszámolása	311
IV. Az áldott állapotban lévő nők fokozott büntetőjogi védelme	311
13. A megdőlt, illetve megerősített hipotézisek áttekintése.....	313
13.1. Hozott-e értékelhető változásokat a kereszténység a rabszolgaság felszámolása érdekében, illetve értelmezhető-e bűnmegelőzési szempontból a változáselmélet?	313
13.2..... A gyermekkereskedelem jelensége Magyarországon	314
13.3. Indokolt-e keresztény etikai és morális szempontok szerint közelíteni az emberkereskedelem jelenségéhez	317
13.4.. Az emberkereskedelem sértettjei milyen társadalmi rétegből kerülnek ki, és van-e okozati összefüggés az emberkereskedelem áldozatává válása, illetve a társadalmi réteghez tartozás között?.....	319
13.5..... Hatékony-e az Európai Unió emberkereskedelem elleni politikája?	321
13.6..... Ismerik-e Magyarországon az emberkereskedelem jelenségét?	324
13.7..... Megfelelő-e az emberkereskedelem büntetőtényállásának hazai normatív szabályozása?	325
13.8..... Van-e összefüggés a gyermekvédelem és az emberkereskedelem között; lehet-e a gyermekvédelem az emberkereskedelem megelőzésének eszköze?	327
APPENDIX	329
I. sz. függelék - kutatások	329
15. A Belügyi Tudományos Tanács PhD (doktori) képzési pályázatának keretében végzett tartalomkutatás részletes ismertetése	329
15.1. Az alábbiakban az első kutatás kérdéseit ismertetem, és az arra adott válaszokat elemzem.	338
15.1.1. Hogyan látja a magyarországi civil szervezetek és nem kormányzati szervezetek emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán végzett tevékenységét?.....	338
15.1.2. Szükséges-e változtatni a civil szervezetekkel, egyházakkal meglévő együttműködésen?	340
15.1.3. Jelölje meg a lehetséges válaszok közül, mely területen kellene változtatni	342
15.1.4. Mennyire látja proaktívnak az áldozatsegítéssel foglalkozó szervezeteket?.....	346
15.1.5. Mennyire együttműködőek az áldozatok, a bűnelkövetői hálózatok felderítésében? ...	348
15.1.6. Mennyire jellemző, hogy az elkövetők sikeresen megfélemlítik az áldozatokat?	355
15.1.7. Mennyire fontos a civil szervezetek munkája a megfélemlített áldozat biztonságának garantálása szempontjából?.....	357
15.1.8. Jellemző-e az emberkereskedelem büntetettének elkövetőire, hogy európai vagy nemzetközi bűnszervezeti hálózatot építenek ki?	358

15.1.9. Az emberkereskedelem áldozatává válása szempontjából milyen nemű és korú személyek a legvesélyeztetettebbek?	358
15.1.10. Előfordult-e, hogy az áldozatot nem sikerült áldozatsegítéssel foglalkozó civil szervezet által nyújtott védett szálláshelyen elhelyezni?	362
15.1.11. Az emberkereskedelem áldozatai tekintetében melyik az a társadalmi kérdés, ami az áldozattá válást leginkább elősegíti?	363
15.1.12. Mennyire jellemző, hogy harmadik országból érkező állampolgár válik emberkereskedelem áldozatává Magyarországon?	373
15.1.13. Mennyire jellemző az emberkereskedelem áldozatai és a bűncselekmény elkövetői közti hozzátartozói viszony?	378
15.1.14. Az emberkereskedelem kizsákmányolásról szóló tényállási elemei a gyakorlatban lefedhetik-e más kapcsolódó bűncselekmény különös tényállási elemeit?	379
15.2. az Emberkereskedelem Elleni Alosztálynál végzett tartalomkutatás összefoglalása.....	381
II. sz. függelék - kutatások	382
16. 2014-2018 között végzett longitudinális kutatás az emberkereskedelem jogi szabályozása vonatkozásában	382
16.1. A longitudinális kutatás ismérvei és megvalósítása	383
16.1.1. kutatási téma meghatározása.....	383
16.1.2. A kutatási célmeghatározás és a hipotézisek felvetése, kutatási terv elkészítése.....	384
16.1.3. Adatgyűjtés és terepmunka	385
16.1.4. A célcsoport bemutatása és a kérdőív kitöltésének ideje	385
16.1.5. Emberkereskedelemmel kapcsolatos tényállás ismerete	390
16.1.6. Az emberkereskedelem elterjedtsége tekintetében végzett összehasonlító elemzés	391
16.1.7. Az emberkereskedelem elhatárolása más bűncselekményektől	392
16.1.8. Az emberkereskedelem alapjogi vonatkozása.....	393
16.1.9. Az emberkereskedelem áldozatainak nemek szerinti megoszlása	395
16.1.10. Az emberkereskedelem etnikai, kulturális, viktimológiai vonatkozásai	396
16.2. Az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzése.....	398
16.2.1. Az emberkereskedelem elkövetői köre	400
16.2.2. Emberkereskedelemmel kapcsolatos eljárások száma egy évben	401
16.2.3. Emberkereskedelemmel kapcsolatos civil szervezetek.....	402
16.2.4. Az unióban emberkereskedelem sértettjévé vált személyek	403
16.2.5. Az emberkereskedelem elleni küzdelemben való részvétel eredményessége	405
16.3. Longitudinális kutatás - részösszegzés.....	406
III. sz. melléklet - kutatások	408
17. Az MPE OCM körében 2016 és 2019 között (együttműködési szerződés alapján) végzett kérdőíves kutatás részletes ismertetése	408
17.1. A kutatás célja, háttere, célcsoportja.....	408
17.2. A kutatás rendszerének időbeli és szerkezeti felépítése	408
17.2.1. Módszertani nehézségek, problémák	411
17.3. A kapott válaszok áttekintése és kiértékelése	413
17.3.1. A kutatás időtartama, megye, életkor, vallás	413

17.3.2. Hívő keresztény és roma nemzetiségű válaszadók	415
17.3.3. Ateista és roma nemzetiségű válaszadók	426
17.3.4. Hívő keresztény és magyar nemzetiségű válaszadók.....	434
17.3.5. Ateista és magyar nemzetiségű válaszadók	445
17.4. MPE OCM Kutatás összegzése.....	454
IV. sz. melléklet - dokumentumok	456
18. A doktori értekezéshez kötelezően csatolt dokumentumok	456
18.1. Belügyi Tudományos Tanács PhD (doktori) képzési pályázatának szerződése.....	456
18.2. MPE OCM Diakonzoszt kutatási szerződés	459
18.3. Plágiumnyilatkozat.....	462
18.4. Nyilatkozat doktori eljárásról.....	463
19. The Dissertation Summary in English	464
20. Un corto riepilogo della tesi in italiano.....	465
Irodalomjegyzék.....	466
Külföldi államok törvényeire történő hivatkozás.....	466
Magyar törvényi, rendeleti hivatkozások	472
Közjogi szervezetszabályozó eszközök	475
Európai, nemzetközi instrumentumok	476
Internetes forráshivatkozások.....	485
Alapvető Jogok Biztosának Állásfoglalásai.....	492
Alkotmánybírósági Határozatok, Bírósági Határozatok	492
Könyvek, monográfiák.....	493
Periodikák, szaklapok, folyóiratok.....	505
Ábrajegyzék	512
Táblázatok jegyzéke.....	514
Publikációs jegyzék.....	518
A disszertációhoz közvetlenül kapcsolódó publikációk jegyzéke	518
Egyéb publikációk.....	519
Köszönetnyilvánítás	520

1. Témavezetői ajánlás

dr. Kubisch Károly

Az emberkereskedelem büntetőjogi megítélésének morális és szabályozási vonatkozásai

c. PhD értekezéséhez

Hét éve kísérem figyelemmel Kubisch Károly kutatómunkáját. Jelen mű körülbelül 50 %-a annak az anyagnak, amelyet a szerző első alkalommal átadott a témavezetőnek. Értékes adatokat, megállapításokat tartalmazó részeket kellett kihagyni a végleges műből. A hosszú évek kutatómunkája, a szerző téma iránti elköteleződése, a magyarországi szabályozás és gyakorlat jobbítására kidolgozott javaslatai azonban így is kiviláglanak a megmaradt írásból.

A szerző az emberkereskedelmet elsősorban erkölcsi problémaként definiálja, másodsorban tekinti azt büntetőjogi kérdésnek. Mindezek okán olyan jogelméleti kérdéseket is vizsgál bevezetőjében, amelyek megalapozzák a későbbi büntetőjogi vizsgálatot ugyan, azonban távolabbról közelítik a témát. A szerző célja az emberkereskedelem komplex jelenségének holisztikus módon való tudományos vizsgálata.

A szerző magáévá teszi azt a tudományos álláspontot, mely szerint a magyar jogrendben a nemzetközi kötelezettségvállalások okán jelenik meg az emberkereskedelem. Követi azt a tudományos megközelítést is, amely vizsgálja, hogy a nemzeti jog önállóságát mennyiben érintik a nemzetközi és európai közös fellépést előíró instrumentumok. Szükségszerűen foglalkozik az értekezés az emberkereskedelem alapjait adó szociológiai jelenségekkel.

Áttekintette vonatkozó jogszabályokat, a releváns szakirodalmat, az emberkereskedelem tárgyában született hazai és nemzetközi bűnügyi adatokat. A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Felderítő Főosztály Bűnszervezetek Elleni Osztály Emberkereskedelem Elleni Alosztályánál végzett féléves aktakutatását 2018-ban ismertette a „*Hazámat Szolgálom!*” c. konferencián.

A 2014-ben és 2018-ban végzett a longitudinális kérdőíves kutatás során a jogi, a szociális és gyermekvédelmi területen dolgozók emberkereskedelemre vonatkozó ismereteit tárta fel.

Az emberkereskedelem és a bűncselekményben megfogalmazott egyes tényállási elemek jogi fogalmának dogmatikai elemzésénél áttekintette, egyúttal összevetette azokat a kérdésköröket, amelyekkel a jogalkotó az emberkereskedelem nemzetközi, illetve hazai tényállását meghatározza.

Komparatív módszer alkalmazásával az emberkereskedelem által érintett emberi méltóság szabályozását tekintette át részletesebben, a kontinentális jogi hagyományokkal rendelkező, illetve common law országok alapjogi rendszerét tanulmányozva.

Külön foglalkozott az Európai Tanács, az Európai Bizottság és az Európai Parlament emberkereskedelem elleni szabályozásával. Szintén külön fejezet mutatja be a California államban működő State Hospital rehabilitációs és reintegrációs kezelését, amely gyermekek és nők sérelmére elkövetett bűncselekmények tetteseivel foglalkozik.. Részletesen tekinti át a magyarországi emberkereskedelem szabályozását, a büntetőszabályozás vonatkozó fejlődési irányainak bemutatása után a jelenlegi szabályozást elemzi. Kiemelten vizsgálja az emberi méltóság és az emberkereskedelem közti szoros összefüggést.

De lege ferenda javaslatai újszerűek, azok a törvényhozás számára megfontolandóak.

A szerzővel való „együtt-gondolkodás”, közös munka alatt mindvégig tapasztaltam, hogy mind elméleti kutatása, mind empirikus munkája önálló tevékenység volt, tudományos eredményei szintén önállóak. Folyamatosan adott számot tudományos munkájáról, konferencia-előadások, illetve publikációk keretében ismerhette meg a szakma a szerző munkásságának legújabb állomásait. Többek között doktorandusz-konferenciák utókiadványaiban, a Magyar Rendészetben, a Hadtudományi Szemlében jelentek meg írásai az emberkereskedelem témájában.

Témavezetőként nyilatkozom arról, hogy Kubisch Károly kutatása számos új tudományos tény, adatot tárt fel, új összefüggésekre mutatott rá. Az emberkereskedelem hazai szabályozása, valamint a jogalkalmazói gyakorlat jobbítása érdekében leírt javaslatai előremutatóak.

Szárliget, 2021. április 19.

Prof. Dr. Domokos Andrea

A gondolat szabadsága nem független az ember szabadságától.

Az ember még látni sem lát szabadon”.¹

Ancsel Éva

2. A témaválasztás aktualitása, impresszum

Az emberekkel való kereskedelem, a civilizált emberi közösség által felépített univerzális alapelvekkel szembeálló jelenség, ezért a teljes jogrendet alapjaiban veszélyezteti. Az emberkereskedelem európai virágzása mutatja, hogy léteznek olyan csoportok, akik megrendeléseikkel az emberpiacot fenntartják. Ezek a csoportok valójában az ember tárgyiasítása révén semmivé teszik az emberi méltóságot, a hagyományos európai keresztény kultúrkörben felépült család rendszerét, a kialakult nemi erkölcsöt és a szexuális identitás kérdéskörét. Igaznak tűnnek Vízkelety Mariann az Igazságügyi Minisztérium igazságügyi kapcsolatokért felelős egykori államtitkára által kimondottak: „Az emberkereskedelem álláspontom szerint elsődlegesen társadalmi jelenség, és csak másodlagosan jogi fogalom”.² Doktori disszertációm alapját ennek a társadalmi jelenségnek vizsgálata képezi, amelynek átfogó jogi szabályozása a közelmúltban is változott. Az emberkereskedelem, mint kriminológiai jelenség, az emberi méltóságot romboló jellegéből következően, közvetlenül érinti a keresztény kultúra egyes univerzális elveit, továbbá érinti a társadalom legértékesebb belső magját, a gyermek- és ifjúságvédelmi, a családjogi rendszereket. Ennek értelmében indokolt az említett területek védelmén túlmenően szabálysértési, büntetőjogi, illetve kriminalisztikai eszközökkel is fellépni megszüntetése érdekében. Disszertációm célja, hogy rávilágítsak az emberkereskedelem elsősorban emberi méltóságot romboló jellegére, másfelől bizonyítsam, hogy olyan mély társadalmi beágyazottsággal rendelkezik, amely következetes és nagyon koherens szabályozást igényel.

Az értekezés főiránya a büntetőjogi szabályozás fejlődésének vizsgálata, de a vizsgált kérdés átfogó társadalmi jellegéből adódóan nem hagyható figyelmen kívül a szabályok létrejöttének társadalmi vetülete sem. Az emberkereskedelem vizsgálatakor élesen jelentkezik az a probléma, amit Losonczy István Jogbölcseleti előadások vázlatára című

¹ ANCESEL ÉVA: Az aszimmetrikus ember. Kossuth Könyvkiadó. Budapest, 1989. 77. o.

² VÍZKELETY MARIANN: Az emberkereskedelem aktuális kérdései, különös figyelemmel a magyar helyzetre <https://www.kormany.hu/hu/igazsagugyi-miniszterium/igazsagugyi-kapcsolatokert-felelos-allamtitkarsag/beszedek-publikaciok-interjuk/az-emberkereskedelem-aktualis-kerdesei-kulonos-figyelemmel-a-magyar-helyzete> (letöltve: 2021. január 19.)

művében³ említ. A jogtudomány kifejezésben a *genus proximum*, azaz a „tudomány” nem igazán fér össze a kifejezésben meghatározott *differentia specificával*, vagyis a „joggal”, mert az előbbi a változatlan törvényszerűséget és a rendszeres visszaellenőrizhetőséget igényli, ahogy ezt a természettudományoknál megfigyelhetjük. Ehhez képest, a jog olyan tételrendszer, amely folytonosan változik, törvényszerűségeit pedig maga hozza létre. Tehát az állandó és önkényes változtatás egyfelől a társadalom szabályozásának eszköze, ami azonban a tudományos vizsgálatot egyben megnehezíti, mert a tudományos tételek igazságok, az igazságok pedig változatlanok. Ebben a tekintetben a változatlanság, a tudomány alapvető jellemzője; ugyanakkor a jog kénytelen a társadalmi változásokat követni. E változásoknak tudható be, hogy a jog testtartást váltott: a korábbi mindenki számára elfogadott patriarchális rendszer olyan, a nőket elnyomó, háttérbeszorító férfiuralmi rendszer volt, melyben a nők rendszerint a férfiak mögé szorultak, kihasználhatóvá lettek, szabadon tárgyasíthatók voltak.⁴ Az ember tárgyasíthatóságát, a szolgaságból és a rabszolgaságból eredő kizsákmányolást a posztmodern nemzetközi és európai jog elutasítja. Erőteljesen fellép az erre épülő régebben elismert normákkal és igazságokkal szemben. Az emberjogiasodó nemzetközi normatív szabályozás új igazságokat teremtett a rabszolgaság tekintetében is, melyek átszűrődtek a lokalitások szabályozási rendszereibe, feltörte a jogtudomány emberkereskedelem terén eddig elért eredményeinek bázisát, illetve változást indukált a társadalom ezirányú attitűdjében is.

Ráadásul a nemzetközi jellegű szabályok komoly kérdések elé állítják a jogalkalmazást is: mivel a jogtudomány *differentia specificája* maga a „jog” jogértelmezés révén nyer értelmet, egy itt keletkező zavar -, ahogy Blutman László akadémiai disszertációjában vázolja a normakonfliktusok rendszerét - olyan fogalmi zavarokat jelentenek, melyek a csiszolt és ellentmondásmentes jogi normák egybeillesztett szövetének feltépését eredményezik. Ezért tartottam fontosnak, hogy az emberkereskedelem fogalmi dogmatikai elemzését elvégezzem. Blutman László teljesen érthetően és jogosan hosszasan értekezik a nemzetközi egyezmények törvények általi „kihirdetésének” (mint kifejezésnek) tarthatatlanságáról, a korábbi „beiktatás” kifejezés használata helyett.⁵ Ebből kiindulva számos olyan fogalom létezik, mint például a kizsákmányolás, a

³ LOSONCZY István: *Jogbölcseleti előadások vázlata.* (szerk. Varga Csaba) Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója. Budapest, 2002.

⁴ SZILVAY Gergely: *A genderelmélet kritikája.* Alapjogokért Központ Kiadó. 2020.71-72. o.

⁵ BLUTMAN László: *A nemzetközi jog érvényesülése a magyar jogban: fogalmi keretek.* MTA doktori értekezés. Szeged, 2015. Forrás: http://real-d.mtak.hu/835/7/dc_1052_15_doktori_mu.pdf (letöltés: 2021.02.08.)

hatalommal való visszaélés, a kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés, a bűncselekmény kizsákmányolása, a rabszolgaság, a szolgaság vagy a tárgyiasítás, amelynek pontos definíciója nincs, így egy nyomozás során kriminalisztikai alkalmazhatóságát kénytelen az ügyészség Iránymutatásokkal segíteni.

Az emberkereskedelem egyik irányadó definíciója, az Emberkereskedelem Elleni EU Irányelvben⁶ megfogalmazottak szerint, a büntetendő cselekmény elkövetése „*hatalommal vagy a kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés révén, illetve anyagi ellenszolgáltatásnak vagy előnyöknek valamely személy felett ellenőrzést gyakorló személy beleegyezésének megszerzése érdekében történő nyújtásával vagy elfogadásával történik*”.⁷ Az Irányelvben megfogalmazott két bizonytalan tartalmú elem megnehezítheti az implementációt: ezek pedig „*a hatalom és a más személy feletti ellenőrzés*”.⁸ Mivel a hatalom mások feletti gyakorlása önmagában nem büntetendő cselekmény, sem a mások feletti ellenőrzés, definiálni kell hol van az a határ, amitől kezdődően már kizsákmányolásról, hatalommal való visszaélésről, illetve emberkereskedelemről beszélhetünk.

Újabb definíciót citálva vizsgálni érdemes hogyan kell ahhoz a jelenséghez viszonyulnunk, amelyet időben elhúzódó gyermekkereskedelemnek nevezünk. Ez azt jelenti, hogy egyes elszegényedett (jellemzően nagycsaládokat), a megrendelői igények ismeretében megkeresik olyan szervezetek tagjai, akik a gyermekek későbbi megvásárlása fejében anyagi ellenszolgáltatást vagy más előnyt ígérnek, illetve adnak. Az átadott előny fejében a sértett fizikai elvitele, a realizálás nem azonnal történik. Nemezszer hosszú, akár öt, nyolc év után szállítják el a kiszemelt áldozatot, amikor már felnőttkorú, de legalább tizenhat éves. Ez a kutatásom során néhányszor - inkább véletlenszerűen - hallott eltitkolt jelenség a legnehezebben bizonyítható elkövetői magatartások közé sorolható.

Az emberkereskedelem bűncselekménnyé nyilvánításával az európai társadalmak állást foglaltak azon kérdésben, hogy az embernek joga van szabadon testi, lelki és szellemi létsíkon való élethez. Az ember nem lehet adásvétel tárgya, illetve nem megengedhető

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU Irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról. (továbbiakban: Emberkereskedelem elleni EU Irányelv)

⁷ Emberkereskedelem elleni 2011/36/EU Irányelv 2. cikk (1) bekezdésének utolsó fordulata.

⁸ HOLLÁN Miklós: Emberkereskedelem. HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2012. 101. o.

az ember tárgyiasítása és szexuális vagy munkaalapú kizsákmányolása sem.⁹ Mindennek magyarázata és legfontosabb szellemi alapja a keresztény kultúrában található meg, amelyből a természetjog emberi jogokat származtatja, mára azonban a nemzetközi jogközösség önálló jogi instrumentumokban igyekszik rögzíteni az emberi méltóságból folyó személyhez tapadó elidegeníthetetlen és korlátozhatatlan jogokat. Ezekből a tételes pozitívjogi szabályokból levezethetően a gyermekkereskedelem létezésének hipotézise felveti az állam és a szülői felügyeleti jogot gyakorló személy felelősségét - különösen azokban az esetekben, amikor a szülői felügyeletet vagy azzal egyenértékű törvényes felügyeletet gyakorló személy tudomásával, bejegyzésével, segítségével jön létre a jövőben bekövetkező emberkereskedelem jogügylete.

A modern emberkereskedelem létezése, és az ellene folyó, szinte kilátástalan küzdelem egyben a keresztény kultúra hanyatlását, a nyugati kultúra sérüléseit és repedettségét is mutatja, hiszen a modernkori emberpiac áruja olyan emberi szabadságától és méltóságától megfosztott tárgyiasított áldozat, akit valakinek a tulajdonaként jogellenes tevékenységre kényszerítenek. Ez ellentétes a felvilágosodásban gyökerező egyetemes emberi jogokkal. A jogellenesen tulajdonossá váló személy igyekszik a polgári jogban rögzített szabályok szerint tulajdonosként viselkedni. Ennek értelmében eladhatja, elcserélheti, ellenszolgáltatásként átadhatja, bérbe adhatja és szedheti tulajdona hasznait, illetve megsemmisítheti azt.¹⁰ A megsemmisítés tűnik első körben a legszörnyűbbnek, de a sértett szexuális játékszer céljából évekig tartó bérbeadása lényegében ezt jelenti. Az emberkereskedelem révén kizsákmányolt emberben olyan méltóságbeli és tudati roncsolódást okoz, ami legtöbbször helyrehozhatatlan. Ezzel pedig hatalmas kiterjedésű áldozati kört állít elő, rombolva ezzel a társadalom emberi erőforrásait. A témaválasztás aktualitását az emberkereskedelem korunkban is virágzó jelensége, s a következményként megjelenő súlyos társadalmi és szabályozásbeli kérdések indokolják.

⁹ Ld. Strasbourgban, 1987. november 26-án létrehozott Egyezményt a Kínzás és az Embertelen vagy Megalázó Büntetések vagy Bánásmód megelőzéséről (1995. évi III. törvény). Illetve, az Alapvető Jogok Biztosának feladatkörébe tartozó Nemzeti Megelőző Mechanizmust, amely a Kínzás Megelőzéséről szóló ENSZ Egyezmény alapján került megalapításra az Alapvető Jogok Biztosá Hivatalának külön főosztályaként. Angol nyelven elérhető oldala: <http://www.ajbh.hu/en/web/ajbh-en/opcat> (letöltve: 2019. 08.06.)

¹⁰ Vö. HAJDÚ József: Rabszolgaság és kényszermunka tilalma. In Emberjogi enciklopédia (szerk. LAMM Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018. 622-626. o.

2.1. Az emberkereskedelem létezésének társadalomrendszertani okai

Az emberpiac által forgalmazott termékek keresletének okát, az emberi társadalmak mélyrétegeiben kódolt természetében találjuk. A modern társadalmak többsége arra az elhatározásra jutott, hogy az ember nem dolog, így nem lehet adásvétel tárgya. Ezt a döntést a társadalom irányítására desztinált rendszerek egyszerű jogszabályok halmazával azért nem tudják megoldani, mert *„olyan intézményrendszernek, amelynek középpontjában a korlátlan gazdasági szabadság, az egyéni érdek és az egyén jogai állnak [erre nem képesek. Megjegyzés a szerzőtől]. Ebben az interpretációban a jog kerekedik az erkölcs, az érdek az érték fölé, egydimenziós az önmaga alkotójaként felfogott ember és az a világ, amelyben él, amely tőle függ és egyedül érte van. Ebben az eszmekörben a társadalom egyének halmaza, a nemzet nem identitásközösség, hanem merő politikai fogalom, amitől a globális világállam víziója jegyében mielőbb érdemes megszabadulni. De hasonló a helyzet minden más köteléssel is, ami béklyóba veri az egyént: ilyen a vallás, de a család, az anyaföld, az anyanyelv, a hagyomány, a kultúra, legutóbb már a nemi identitás is. A liberális demokráciában minden szabad, ami nem tilos, a cél az erősen paranoiás reklámszlogent idézve a »légy önmagad« andalító valósága. Egy ilyen világban nincsenek eszmék, eszmények és normák, vagy ha vannak, egy olyan magánszabadság szolgáltatásban állnak, ami nem a szépre, a jóra, az igazra, hanem a korlátoktól való gátlástalan, értéksemleges megszabadulásra jogosít”.* - írja Horváth Pál teológus vallástörténész.¹¹

Az emberkereskedelem létezése tehát súlyos kérdések elé állítja a társadalmakat, a jogalkotást. Az Európai Parlament 2018. szeptember 12-i állásfoglalásában azt állapította meg, hogy *„2017. december 18–20-án az Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Szakértői Csoportjának (GRETA) delegációja ellátogatott Magyarországra, többek között két tranzitónába is, és arra a következtetésre jutott, hogy a tranzitónák, ahol az ott tartózkodókat ténylegesen megfosztják a szabadságuktól, nem tekinthetők megfelelő és biztonságos elhelyezésnek az emberkereskedelem áldozatai számára”.*¹² Érdekes módon a szövegben összemosódni látszik a migrációs jelenségből fakadó, tartózkodásért folyamodó emberáradat idegenrendészeti problémája, és az emberkereskedelem kérdésköre. A jog szempontjából lényeges és eltérő jelenségek

¹¹ HORVÁTH Pál: Társadalmi tanítás és keresztény demokrácia. Forrás: https://latoszogblog.hu/aktualis/tarsadalmi_tanitas_es_kereszteny_demokracia/ (letöltve: 2021. január 19.)

¹² Az Európai Parlament 2018. szeptember 12-i állásfoglalása http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0340_HU.html (letöltve: 2021. január 19.)

mutathatnak periférikusan közös metszeteket, ám gyökereik és ennek következtében a megoldásuk más koncepciót kíván. Ismételten hangsúlyozandó, hogy az emberkereskedelem jelenségének aktualitása abban ragadható meg, hogy léteznek olyan államok, ahonnan az emberkereskedelem létezéséhez szükséges források, s az igény megjelenik, és vannak azok az államok, amelyeknek polgárai ezt az igényt kielégítik. Idekívánkozik az Európai Unió Parlamentjének Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottsága részéről 2018. május 17-én kiadott véleménye, mely szerint *„az EU-n belül Magyarország az emberkereskedelem áldozatainak egyik legfőbb származási országa. [...] A kormány a demográfiai növekedés céljával összefüggésben a nemek közötti egyenlőség érvényesítése helyett a családot helyezi középpontba, valamint félreértelmezi és rosszul használja a „társadalmi nem” és a „nemek közötti egyenlőség” fogalmát”*.¹³ A Nőjogi és esélyegyenlőségi Bizottság által kiadott szövegében ott rejlik mindaz a tartalom, amelyre ha válaszokat adunk, megeljük az emberkereskedelemre keresett válaszokat is.

2.2. Az emberkereskedelem fogyasztói köre, mint aktualitást adó ténykérdés

A korábban már érintett modernkori rabszolgaság origóját a keresleti kérdés határozza meg, ahogy annak morális tartalmát is. A huszonegyedik században lényegében egy keresletorientált, speciális kereskedelmi hálózati rendszerről beszélünk, amelynek szexuális célzatú verziója a hagyományos európai család- és létformát elutasító igényből táplálkozik, a kényszermunka alapú változata pedig az olcsó, lojális munkaerő iránti igényhez kapcsolódik. Ezek a kliensek olyan háttérben meghúzódó kettős identitású természetes személyek, akik kifelé hagyományos értékrendet képviselnek, és komoly vagyonnal -, mindenképpen megfelelő egzisztenciával - rendelkeznek. Általában érinthetetlenek, hiszen egyfelől komoly befolyással rendelkeznek. Felderítésüket nehezíti, hogy a jogellenes kereskedelmi láncot működtető bűnszervezetek komoly védelmet biztosítanak jól fizető ügyfeleik részére.

A nyomozóhatóság és általában a jog nehezen veszi észre az igénybe vevőt, hiszen a jogalkotó ebben a kérdésben - különösen Európában - rendkívül megengedő. Erre Magyarország rendkívül előremutató választ adott: a Btk. 192. § (8) bekezdésének 2020. júliusi változása az igénybe vevőt is büntetni rendeli. A felvetés jogos, hiszen Forrai Judit még 1999-ben azt írta, hogy *„A szexipar fogyasztóiról nagyon keveset*

¹³ Vélemény a Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság részéről (17.5.2018)
http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0250_HU.html (letöltve: 2021. január 19.)

*tudunk. Ők mindig arctalanok maradnak, anonimitásukat megőrzik és erre mindenki vigyáz ebben a körben, hiszen a fogyasztók érdekeit messzemenőig védik, nélkülik nincs üzlet. [...] Az ideális kliens nem alkuszik, gyors, előre fizet és visszatér”.*¹⁴

A pénzügyek bonyolítására a speciális „hawala rendszert”¹⁵ használják, amely leginkább költséghatékonysága miatt működik. Fontos jellemzője még, hogy gyakran kapcsolódnak a meglévő illegális üzleti ügyekhez.¹⁶ „A hawala költséghatékonyságának további okai az alacsony általános költségek mellett, az árfolyam-spekuláció. [...] Az átutalások és az üzleti átutalások feldolgozása ugyanazon bankszámlán történik, de nem ritka hogy további működési költségek merülnek fel egy olyan vállalkozásnál, amely hawala-átutalási szolgáltatásokat kínál.¹⁷ A rendszert jellemző legfőbb ismérv a bizalmi működés, mert a hawala-kereskedők mindig becsületesek az ügyfeleikkel és a többi hawalarral való kapcsolattartásuk során. Tehát a hawala működésének alapja a feltétlen »bizalom«”.¹⁸ Az emberkereskedelem és a nemzetközi szintű bünszervezetbe szerveződött bűnözői hálózatok ezen a ponton kapcsolódnak össze. A fegyverkereskedésre, terrorcselekményekre szükséges forrásokat - embercsempészetből, emberkereskedelemből, drogkereskedésből - oda és vissza képesek átcsoportosítani.¹⁹ A rendszer használatával nem csupán a megrendelők járnak jól, mert a hatóság elől tranzakcióik rejtve maradnak, hanem az emberkereskedők is jól járnak, mert a bűncselekményből felhalmozott pénzük teljesen fedésben marad, így az egyszerű pénzmosással²⁰ a legális gazdaságba átforgatható.

A sok kérdés mellett felmerül az az alapkérdés, hogy az emberkereskedelem végső megrendelői, fogyasztói a bűnözői szubkultúra részeinek tekinthetőek-e? Kriminológiai szempontból Merton úgy fogalmaz, hogy „[...] ha a bűnöző szubkultúrában részes egyén pusztán azért nyúlna törvénytelen eszközökhöz, hogy gazdasági javakra tegyen szert, akkor nagyobb becsben tartaná azokat a javakat, melyeket már megszerzett. Ez az

¹⁴ FEHÉR Lenke - FORRAI Judit: Prostitúció prostitúcióra kényszerítés emberkereskedelem. Szociális és Családügyi Minisztérium megbízásából OOK-Press Kiadó. Budapest, 1999. 169-170. o.

¹⁵ A Hawala átutalási rendszer gyors, biztonságos és költséghatékony módja a pénzáttalásnak belföldön és nemzetközi szinten működik, és teljesen láthatatlan a hivatalos pénzügyi ellenőrző hatóságok elől.

¹⁶ Transparency International. Forrás: <https://www.u4.no/publications/hawala-remittance-system-and-money-laundering>

¹⁷ A rendszer jellemzője, hogy akár egy eldugott tanyán, vagy rejtkehelyen is megkeresik a jogosultat, vagy átveszik a megbízótól a pénzösszeget.

¹⁸ LADÁNYI Éva: Hawala the informal value transfer system. In: PERIODICAL OF THE SCIENTIFIC BOARD OF MILITARY SECURITY OFFICE 2010. 116. o. Forrás:

https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2010_1_spec.pdf (Letöltve: 2020. augusztus 13.)

¹⁹ FATF report: Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL) Forrás: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf> (Letöltve: 2020. augusztus 13.)

²⁰ Vö. A Btk. 399. § (3) bekezdés szerinti pénzmosás („saját pénz mosása”).

*elmélet nem képes figyelembe venni a bűnöző szubkultúrára jellemző romboló hajlamot, változékonyságot, lelkesedést és teljes negatívizmust sem.*²¹ Merton által felvetett kérdés tehát az, hogy egy társadalomban egyes csoportok anómiás létállapotának vizsgálata nem adhat választ arra a kérdésre, hogy milyen jellegűek az adott csoport bűnözői magatartásformái. A középpontban azok *„a heveny feszültségek állnak, melyeknek forrása a kulturálisan ösztönzött célok és társadalmilag strukturált lehetőségek közötti eltérés.*²² Az emberkereskedelem által érintett társadalmi csoportok vizsgálata során ismét aktuálisak lehetnek Merton elméletéből következő tapasztalatok, különösen a gyermekkereskedelem és a gyermekek sérelmére elkövetett egyéb súlyos bűncselekményének társadalmi okainak feltárása, a látencia mértékének kutatása tekintetében.

3. A doktori értekezés felépítése, módszertan bemutatása

A doktori értekezés bevezetésében vázlatos keretet kívánok adni azoknak a gondolatoknak, melyek az értekezés fő irányát adják. Az egyik alapkérdés, hogy az emberkereskedelem kiindulópontja inkább erkölcsi, etikai probléma és csak másodsorban jogkérdés. Ennek okán a tárgykörben született számos kiváló kutatástól eltérően igyekeztem olyan jogelméleti kérdéseket is vizsgálni, amelyek nem feltétlenül tartoznak a bűnügyi tudományokhoz.

A második és harmadik bevezető fejezetben a témához való viszonyt, a választás indokolását, valamint a kutatási terület rövid bemutatása mellett az alkalmazott jogtudományi kutatási módszertan és koncepció kérdéseit tekintem át.

Az negyedik fejezetben az emberkereskedelem leíró jellegű, történeti áttekintése található. A főként az európai kultúrkörön belül maradó elemzés - a korábbi korok uralkodó eszmei és szellemtörténeti rendszereire figyelemmel - elsősorban kereszténység és az emberkereskedelem viszonyrendszerét vizsgálja. Bajusz Ferenc református professzor rabszolgasággal kapcsolatos teológiai kutatásai, Jany János áziakutató és jogtörténész kutatásai adtak méltó alapot, a modern szolgaság és emberkereskedelem történeti ívének újszerű feldolgozásához. Az emberkereskedelem történeti áttekintésekor különös hangsúlyt kapott annak a kérdésnek kutatása, hogy

²¹ COHEN, Albert K.: *Delinquent Boys*. Glencoe, 1955. 36. o. - In MERTON, Robert K.: *Társadalomelmélet és társadalmi struktúra*. Gondolat Kiadó Budapest, 1980. 422. o.

²² MERTON Robert K.: *Társadalomelmélet és társadalmi struktúra*. Gondolat Kiadó Budapest, 1980. 423. o.

valóban megalapozott-e az a tétel, hogy a kereszténység törölte el a rabszolgaságot Európában, és a nőt ókori alacsony sorából a kereszténység szabadította fel és tette méltó párjává a férfinemnek.

Az ötödik fejezetben rövid filozófiai háttérelmzéssel az emberkereskedelem által sértett emberi méltóságot, az ember szabad önrendelkezési jogát megerősítő erkölcsi és morális talapzatot tekintem át. A jogfilozófiai háttér bemutatásának célja az, hogy elméleti elemzés keretében bizonyítsam, hogy az emberkereskedelem - a társadalmi és etikai vonatkozások mellett - leginkább az emberi méltóság sérelmét okozó bűncselekmény. A kutatás aktualitásához méltóan mélyebb és részletesebb elemzéssel az emberkereskedelem jelenségéhez kapcsolódó fogyasztói oldalt vettem vizsgálat alá.

A hatodik fejezetben az emberkereskedelem és a bűncselekményben megfogalmazott egyes tényállási elemek jogi fogalmának dogmatikai elemzésével áttekintem és összevetem azokat a kérdésköröket, jogfogalmakat, amelyekkel a jogalkotó az emberkereskedelem nemzetközi, illetve hazai tényállását meghatározza. Ezek példálózó jelleggel a kényszermunka, a kizsákmányolás, a rabszolgaság, a szolgaság vagy ahhoz hasonló gyakorlatok. Az elemzés következtetéseit, gyakorlati eredményeit a de lege ferenda javaslatok körében ismertetem.

A hetedik fejezetben külföldi kitekintés keretében - komparatív módszer alkalmazásával - az emberkereskedelem által érintett emberi méltóság szabályozását tekintem át részletesebben, a kontinentális jogi hagyományokkal rendelkező Németország és Franciaország, illetve Európán kívül az Egyesült Államok, továbbá Brazília alkotmányos alapjogi rendszerét tanulmányozva. Ezen felül a részösszegzésben röviden és vázlatosan elemzem Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Görögország, Hollandia és Horvátország hatályos alapjogi szabályozási rendszerét. A komparatív jellegű kutatás eredményét összevetem a Magyar Alaptörvény III. cikkével, amelyben megnevezi és kiemelten kezeli az emberkereskedelem elleni küzdelmet azzal, hogy az emberi méltóság, az emberi szabadságjogok széleskörű védelme mellett önállóan is deklarálja az emberkereskedelem tilalmát.

A nyolcadik fejezetben először az Európai Unió három fő intézményének, az Európai Tanácsnak, az Európai Bizottságnak és az Európai Parlament által kiadott emberkereskedelem elleni instrumentumait tekintem át.

A kilencedik fejezetben a tagállami emberkereskedelem elleni szabályozási koncepciókat elemzem, továbbá három Európán kívüli - Egyesült Államok, az Orosz

Föderáció és Brazília emberkereskedelem elleni - szabályrendszerét is áttekintem abból a célból, hogy mennyire érvényesül egy nemzetközi instrumentum egységes, világos feltételrendszere a nagyon eltérő jogi kultúrájú államok jogalkotásában, azon belül az emberkereskedelem vonatkozásában.

A tizedik fejezetben a gyermekvédelmi kitekintéssel kapcsolatos kvalitatív kutatási eredményeket foglalom össze. Ennek keretében bemutatok az Egyesült Államokban működő igazságügyi pszichiátriai intézményt, amelyre az emberkereskedelem elleni küzdelem részeként tekinthetünk. A kutatásnak törzsét képezi egy anonim interjú, amely California állam State Hospital rendszerét járja körbe, ahol elsősorban gyermekek és nők sérelmére elkövetett bűncselekmények tettesei, szexuális erőszaktevők rehabilitációs és reintegrációs kezelése folyik.

A tizenegyedik fejezetben a magyarországi emberkereskedelem szabályozásának részletes elemzése található, amelynek keretében áttekintem a magyar büntetőszabályozás vonatkozó fejlődési irányait, majd a jelenlegi szabály egyes tényállási elemeit vizsgálom, kiemelten az emberkereskedelem jogtárgyfejlődési irányaira - az emberi méltóság és az emberkereskedelem közti szoros összefüggés bizonyítása céljából.

A tizenkettedik fejezetben adott összegzés és de lege ferenda javaslatok együtt értelmezendők a tizenharmadik fejezetben található megdőlt, illetve megerősített hipotézisekkel kapcsolatos fejezettel, valamint a tizenegyedik fejezetben található kutatási eredményekkel.

APPENDIX

A tizenötödik fejezetben a 2014 és 2019 között végzett kutatássorozatról közlök néhány alapvető, általános adatot és információt. A részletes ismertetés, a kutatási adatok és elemzések az egyes függelékekhez kapcsolódó alfejezetekben találhatóak.

Az I. sz. függelék alatt, a tizenhatodik fejezetben az NNI KR Emberkereskedelem Elleni Alosztálynál végzett gyakornoki kutatómunkám akta- és kvantitatív kutatási anyaga található.

A II. sz. függelék alatt a 2014 és 2018 között végzett longitudinális kutatás részletadatai találhatóak.

A III. sz. függelék alatt, az emberkereskedelem valódi kriminál szociológiai hátterének megismerése és bemutatása céljából készült kutatás részeredménye található, amelyet a leginkább Békés megyében, Borsod megyében, illetve később a Magyar Pünkösdi Egyház segítségével országosan hirdettünk meg. Abból indultam ki, hogy a

marginalizálódó társadalmi rétegek esetében nem ritkán egyetlen valódi megoldás, a test áruba bocsátása. A kutatást számos egyeztetés, tervezés előzte meg, mert az érintett fókuszcsoporthoz nem nyitott, különösen büntetőjogi kérdések taglalására. A felmérésben résztvevők számos tekintetben nem adtak igaz választ, a feltett kérdésekre, különösen az etnikai hovatartozás tekintetében volt tapasztalható elhallgatás, de a művelődés, tanulás, illetve a személyes életkörülmények tekintetében is tapasztalható volt némi ellentmondás.

A IV. sz. mellékletként csatolt tizenhatodik fejezetben a dokumentumhoz szervesen tartozó és kötelezően előírt dokumentumok, szerződések, nyilatkozatok és felhasznált kérdőívek találhatók. Az áttekinthetőség érdekében minden fejezet végén részösszegzésben foglalom össze a fejezet releváns megállapításait.

3.1. Az értekezésben alkalmazott módszertan összefoglalása

Az emberkereskedelem elemzéséhez, kutatásához doktori értekezéshez készített kutatásokat a jogtudományban több, elfogadott módszertan alkalmazásával készítettem el.

3.1.1. Tartalomkutatás

Az I. számú mellékletben található emberkereskedelem és más, kapcsolódó bűncselekményekkel kapcsolatos aktakutatást, a Belügyi Tudományos Tanács doktori képzési pályázatának keretében végezhettem el, kiegészítve a helyben dolgozó nyomozókkal készített kérdőíves kutatással. A kutatás egy előre elkészített és benyújtott Gyakornoki Kutatásmegvalósítási Tervben meghatározott feladatok elvégzéséről szólt, melynek időtartama hivatalosan 2017. október 12-től 2018. február 28-ig tartott. A kutatás meghatározott módszertana szerint összesen 7 akta és 16 544 oldalnyi titkosítás alól feloldott emberkereskedelem és más kapcsolódó bűncselekmények felderítését és nyomozását tartalmazó akták tartalmi, kriminalisztikai és jogi szempontú áttekintését végeztem el, melynek eredményét benyújtottam a Belügyi Tudományos Tanács felé, illetve doktorandusz konferenciákon ismertettem.

3.1.2. Longitudinális kvantitatív kutatás

A kriminalisztikai jellegű aktakutatás mellett felmerült az igény egy korábbi kutatás megismétlésére, amelynek fókuszát az eltelt idő okán az emberkereskedelemmel

kapcsolatos megváltozott társadalmi attitűdre helyeztem. A fókuszcsoport mindkét kérdőíves kutatás során ugyanaz a társadalmi csoport volt annak ellenére, hogy a második kutatás esetében az alapsokaság többszörösen meghaladta az első kutatásban résztvevők számát. A kutatás eredményének reprezentativitására hatással volt az a tény, hogy a kiválasztott csoport valamilyen kapcsolatba legyen valamilyen segítőszervezettel, legyen internetelérése, és otthonosan mozogjon az online kommunikációban. A kérdőívek és kutatási eredmények az értekezés II. sz. melléklete alatt találhatóak.

3.1.3. Kriminálpszichológiai kvantitatív kutatás

Az emberkereskedelem jelenségének társadalmi valóságát jelentő hatások megismerése céljából egy empirikus kutatássorozatot terveztem, amely a valóság megfigyeléséből von le következtetéseket. A kutatás módszertani szempontból mennyiségi jellegű kérdőíves kutatás volt. A csoportkiválasztásnál a megfigyelést arra a társadalmi rétegre igyekeztem fókuszálni, amelyet nemzetközi dokumentumok is rendszeresen felemlítenek:²³ eszerint a bűncselekmény szempontjából veszélyeztetett csoportok közé tartoznak a mélyszegénységben élő magyarok, az alulképzett fiatal felnőttek, a romák, az egyedülálló anyák, a menedékkérők, a kísérő nélküli kiskorúak és a hajléktalan férfiak.

A kvantitatív kutatást terepmunka, célcsoport megfigyelés, és számos személyes interjú előzte meg. A kiválasztott célcsoport esetében, és a kutatás során - figyelemmel a Magyar Tudományos Akadémia Tudományetikai kódexében foglaltakra²⁴ - vigyáztam az információt adó személyek személyes adataira, integritásukra és az ígért anonimitás megtartására. Az empirikus kutatássorozat, melyet az MPE OCM segítségével elsősorban kérdőíves kvantitatív módszerrel végeztem az értekezés III. számú mellékletében található.

3.1.4. Jogdogmatikai kutatás

Az emberkereskedelem jogdogmatikai kutatásának igénye a jogfogalmak egzegetikus értelmezésekor, az aktakutatás és a kriminálpszichológiai kutatás mellett merült fel.

²³ Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons 2020. június 25.)

²⁴ Tudományetikai Kódex. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 2010.
http://old.mta.hu/data/cikk/11/97/91/cikk_119791/etikai_kodex_net.pdf (letöltve: 2019. 07. 18.)

Feltűnt, hogy azok a jogfogalmak, melyek az emberkereskedelem esszenciális lényegét adják, mint például a kizsákmányolás vagy a rabszolgaság, nem kicsiszolt fogalmak, ráadásul ezekhez korábbi korok terheltsége is kapcsolódik. Ez a jogértelmezést, a bűncselekményi minősítést, illetve a nyomozati szakaszban a nyomozási tervet, és a verzióállítást is megzavarhatja. Ennek okán a kutatás végigmegegy az adott kifejezések etimológiai, textuális, kontextuális, grammatikai és köznapi értelmére fókuszálva, az adott kifejezés jogi alkalmazhatóságát vizsgálva.

3.1.5. Komparatív kutatás

Az alapjogi és az emberkereskedelem tényállásának összehasonlító-jogi elemzése abból a célból került be a dolgozatba, hogy bizonyos államok alapidokumentumai, hogyan rendelkeznek az emberi méltóságról és szabadságról, illetve ehhez képest milyen büntetőjogi modelleket alkalmaznak az emberkereskedelem visszaszorítása céljából. A jogösszehasonlításnál természetesen csak az egyes szabályok textuális összevetésére vállalkozhattam, mert egyfelől a vizsgált államok mélyebb kulturális, nyelvi és megismerésére nem volt módom. A vizsgálat tárgyának kiválasztásánál szempont volt az európai államok esetében, hogy legyenek közöttük olyan államok, melyek alapító tagállai az Európai Uniónak, illetve legyenek alkotmányos monarchiák, parlamentáris demokráciák, illetve legyenek később csatlakozott volt szocialista államok is. Az Európán kívüli államok kiválasztásakor két államot mindenképpen vizsgálni szerettem volna: az Egyesült Államokat, illetve az Orosz Föderációt, mint meghatározó nagyhatalmakat. A Brazil Szövetségi Köztársaságra azért esett a választásom, mert a követségnek írt leveleimre rendkívül készségesen válaszoltak, segítve ezzel a kutatásom megvalósulását. Emellett Brazíliának rendkívül hosszú közel háromszáz oldalnyi igen részletes alapjogi dokumentuma van. Átvizsgálása során a magyar Alaptörvényben foglalt emberkereskedelemmel kapcsolatos tiltó konkrét szabályokat felfedezni. A komparatív kutatás az értekezés hetedik és nyolcadik fejezetében található.

3.1.6. Mélyinterjú kvalitatív kutatás

Módszertani szempontból kvalitatív kutatás keretében egy az Egyesült Államokban, California államban közel harminc éve működő védelmi rendszert mutatok be, amelyben gyermekek sérelmére elkövetett erőszakos szexuális vagy más kizsákmányoló jellegű bűncselekmények tettesei rehabilitálódnak. Az anonimizált interjút P. K. adta,

aki közel harminc éve büntetés-végrehajtási intézményekben dolgozik California állam alkalmazottjaként. P. K. korábban egészségügyi kiségitőként szerzett tapasztalatot büntetés-végrehajtási intézmények mentális részlegeiben. Később szolgált Coalinga település Atascadero Büntetés-végrehajtási- és Elmemegfigyelő Intézetében, illetve egészségügyi asszisztensként dolgozott ugyanitt. Jelenleg pedig, mint egészségügyi ápoló dolgozik Coalinga településének State Hospital mentális részlegein.

A kutatás bemutatja az intézményi működés főbb vonalait, illetve irányt mutat abban a kérdésben, hogyan oldható meg a súlyos erőszakos bűncselekményeket elkövetők mentális vizsgálata és gyógyítása.

4. Az emberkereskedelem történeti előzményeinek áttekintése

A rabszolgaság, az emberkereskedelem története egyidős az emberiséggel. Az emberkereskedelem elleni harc legfontosabb pillére, hogy a modern és civilizált államok nemzetközi jogközössége az emberi méltóság korlátozhatatlan elismerése és tisztelete mellett döntöttek, amely semmilyen formában nem tűri a rabszolgaságot. Ez a pillér összhangban van az imago Dei-re épülő egyetemes keresztény elvekkel. Az ókori Rómában a méltóság fogalmát a dignitas adta. Tartalma szerint annak viselője, a dignitarius hordozta azt a többlettartalmat, amely korábban csupán egy tisztséghez kapcsolódóan volt értelmezhető. De Dignitate Hominis²⁵ című írásában Giovanni Pico della Mirandola írja, hogy „*Medium te mundi posui, ut circumspiceres inde commodius quicquid est in mundo. Nec te caelestem neque terrenum, neque mortalem neque immortalem fecimus, ut tui ipsius quasi arbitrarius honorariusque partes et factor, in quam malueris tute formam effingas. Poteris in inferiora quae sunt bruta degenerare; poteris in superiora quae sunt divina ex tui animi sententia regenerari.*”²⁶ Mirandola tehát a szabad akaratban, az önkiteljesedésben látja az emberi méltóság kiteljesedésének forrását,²⁷ s itt különösen az a gondolat, hogy „*állattá fajulhatsz, de szellemed szabad akaratából Istenhez hasonló lényé is újjászülheted magad,*” az a képsík, amely az emberkereskedelem vizsgálatának quintessenciáját jelenti. Kutatásom során találok olyan nyomorúsággal dacoló embercsoportokkal, akik minden viktimológiai kritériumnak²⁸ megfeleltek - társadalmi és egyéni élethelyzetüket tekintve -, de az emberi méltóságuk egy pillanatra sem volt megkérdőjelezhető. Az áldozattá váláshoz nem kell különösebben semmi: olyan helyre kell születni, vagy olyan helyen kell lenni, ahol áldozattá válhat az egyén, ez az állapot nem jelentheti azt, hogy a személy dologgá degradálható lenne. Kosztolányi Dezső az emberi méltóság és minőség kimagasló ábrázolását egy kőfaragó rabszolgáról, Silusról szóló novelláján keresztül mutatja be.²⁹ A rabszolga az ókorban teljes jogfosztottságban élő, személyes szabadságától

²⁵ Vö. MIRANDOLA, Giovanni del Pico: Az ember méltóságáról. 1485.

²⁶ Azért helyeztelek a világ közepébe, hogy annál könnyebben láthasd meg azt, ami benne van. Nem teremtettelek sem mennyei, sem földi, sem halandó, sem halhatatlan lénynek, úgyhogy mint saját magad szobrása, magad vésheted ki vonásaidat. Állattá fajulhatsz, de szellemed szabad akaratából Istenhez hasonló lényé is újjászülheted magad. (Ford: VAS István)

²⁷ Vö. ZAKARIÁS Kinga: Emberi méltósághoz való jog. In Emberjogi enciklopédia (szerk. LAMM Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018. 203. o.

²⁸ Vö. GÖRGÉNYI Ilona: Viktimológia. In Kriminológia - szakkriminológia. GÖNCZÖL-KEREZSI-KORINEK-LÉVAY (szerk.) Complex Kiadó. Budapest, 2012. 275. o.

²⁹ ANCESEL Éva: i.m. 76. o.

megfosztott tárgyként kezelt ember volt, aki más kizárólagos tulajdonát képezte.³⁰ Ez a jelenség természetes az ókori és bizonyos szempontból még a középkori társadalmakban is. Az ókorban nyílt emberkereskedelem folyt. Az ókorban a keresleti oldalról érkező piaci igények is nagyon eltérőek voltak, ám nyíltan, törvényesen és szabályozott formában zajlottak az emberkereskedések. A modern rabszolgaság esetében egészen más jelenséget tapasztalunk a tiltás következtében. Legtöbbször a későbbi sértettek kiválasztása is éveket vesz igénybe, s a hosszas becserkészési folyamat végén az áldozattá válás elkerülhetetlen. Az ókori és a középkori viszonyokat vizsgálva a sértetti közrehatás kérdése nehezen értelmezhető, hiszen a rabszolgák rendszerint leigázott népek tagjaiból álltak össze - így a szabadságuk ipso facto és ipso iure is megszűnt egy vesztes háború vagy emberrablás következményeként.

A modern rabszolgaság áldozatai között eltérő és változatos életformákat találhatunk, a közös metszéspont köztük az, hogy rendszerint nem tartoznak a magasán kvalifikált, gazdaságilag erős érdekérvényesítő társadalmi csoportokhoz. Jobbára elszigetelődő, beszűkült társas vagy elmagányosodó viszonyokban élnek. Ezzel ellentétben az emberkereskedelem piacának életrehívói a magasabb életszínvonalon élő személyi körökhöz tartoznak.

4.1. Az emberkereskedelem és a rabszolgaság története

Az ókori rabszolgák helyzete és sorsuk alakulása a kereszténység alatt címmel Bajusz Ferenc teológiai doktori értekezésében azt írja, hogy „*a közvéleményt utoljára a múlt század első felében foglalkoztatta a rabszolgakérdés*”.³¹ Az emberkereskedelem mai formája csak kis részben hasonlít az ókori vagy a középkori emberkereskedelemhez. A rabszolgaszerzés egyik elsődleges módja volt az ókorban, hogy a győztes háborúk során legyőzött állam területén élők rabszolgává lettek. Az ókori rabszolgaszerzés módjaihoz soroljuk még az emberrablást,³² illetve a természetes szaporodást - hiszen a rabszolga gyermeke is rabszolga maradt -, ahogy a premodern társadalmakban ez természetes volt. Bajusz Ferenc kutatásaiból azt látjuk, hogy a korai ókori görög társadalmakban a férfi rabszolgák száma kevés volt, mert a férfiakat inkább megölték. Rabságra csak váltságdíj

³⁰ HAJDÚ József: i.m. 622. o.

³¹ BAJUSZ Ferenc: Az ókori rabszolgák helyzete és sorsuk alakulása a kereszténység hatása alatt. Teológiai Doktori Értekezés. Teológiai Tanulmányok. Budapesti Református Akadémia Kiadó. Budapest, 1969. 1 o.

³² Innen ered, bizonyos nemzetközi instrumentumok által az emberrablás, valamint embercsempészség összemosása az emberkereskedelemmel.

reményében volt lehetőség.³³ Fontosabbak voltak a rabnők, különösen a fiatalok és a testileg szépek. Azok, akik nem engedhették meg maguknak a rabszolgatartást, helyette igavonó állatot szereztek be, s így egy ökör lépett a rabszolga helyébe. Innen ered a rabszolgák és a házi igavonók egybeszámítása a földi javak számbavételekor. A rabszolgák kínzása, bántalmazása a görögöknél ismeretlen, általában együtt eszik a családtagokkal - írja Demosthenesre és Aristophanesre hivatkozva Bajusz Ferenc.³⁴

A rabszolga tehát a szabad polgár jólétét biztosítja, hiszen az kézműipar növekedésével a rabszolgák száma és az igény is exponenciálisan nő. A görög társadalomban a perzsa háborúk után tetőzik a rabszolgák száma. „*A rabszolgák óriási száma, mely Attikában a Demetrius Phalereus által Kr. e. 309-ben tartott népszámlálás alkalmával 400 ezeret tőn*”.³⁵

A rabszolgatartás célja nem a kihasználás, a kizsákmányolás - ahogy Arisztotelész fogalmazott, nem az emberi önkény -, hanem a szükségszerűség volt. „*Ahol pedig a rabszolgaság egyszer meggyökerezett, ott oly állandó szokott lenni, hogy csak roppant nagy átalakulások és rázkódások képesek azt megszüntetni; azért még a későbbi görögöknél is oly "szükségesnek, sőt természetesnek találtatott a rabszolgaság, hogy még Aristoteles is, ki szellemnagyságra nézve kortársait messze túlszárnyalta, azt igyekezett bebizonyítani, miszerént ezen állapot nem emberi önkényen, hanem természeti szükségességen alapszik*”.³⁶

A jogi és vallási helyzetük igen eltérően alakult az ókori görög rabszolgáknak, mivel Spártában rendkívül nagy volt a szigor: a legkisebb kihágásért is halálbüntetés járt, Athénban egészen más volt a helyzetük. Isokratés szerint egy rabszolga megölését ugyanolyan büntetéssel sújtották, mint egy szabad ember meggyilkolását.³⁷

A görög városállamokban az ázsiai népekkel, - főleg az elfajult perzsa néppel - való sűrű érintkezés a görögök erkölcsét is megrontotta. „*A görög műveltség azonban a kicsapongást, a nemi élet elfajulását mindig szellemes allegorikus alakba, mythologiai köntösbe tudta öltöztetni és ezzel, ennek tetszetős, elfogadható a Venus-imádat jellegét adta. A Venus- és Adonis-imádat ezen túltengése készítette Solont 600-ban Kr. e. arra, hogy a prostitúció szabályozására törvényt alkosson. Ezen szabályozás által a*

³³ BAJUSZ Ferenc: i.m. 5. o.

³⁴ Demosthenes in stephanum I. 74. és Aristophanes Plutus 768. In BAJUSZ Ferenc i.m. u.o.

³⁵ WAJDITS József (szerk.): Kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló kath. főgymnasium értesítője az 1875-1876-iki tanévről. Nyomatott WAJDITS József Gyorssajtóján. Nagy-Kanizsa, 1876. 16.o.

³⁶ WAJDITS József (szerk.): Kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló kath. főgymnasium értesítője az 1875-1876-iki tanévről. i.m. 13.o.

³⁷ BAJUSZ Ferenc: i.m. 11. o

*prostitúció Athénben legális jellegűvé vált Solon Athénben egy nagyszabású állami bordélyt létesített, melyet államköltségen vasai olt külföldi rabszolgákkal népesített be. A bordélynak írásba foglalt házirendje és minden nő személyére nézve megállapított díjjegyzéke volt. A bordélyokat Dikterionnak nevezték és Venus-Pandemos védelme alatt állottak.*³⁸

Az ókori társadalmakban a hagyományos munkaalapú rabszolgakereskedelem a társadalom mindennapi működését, gazdasági fennmaradását szolgálta. A másik nagy terület a legális vendégszerető és vallásos prostitúció volt, amelynek kezdeteit Chaldea-ban találjuk meg. A vendégszerető prostitúció a hegyes vidékeken élő vad, harcias pásztornépek között fejlődött ki, míg a vallásos prostitúció a kulturális szempontból is igen termékeny déli területeken élő népek között alakult ki. Amikor Nimród király egyesítette a chaldaea-i népeket, ezen néptörzsek szokásai is egyre inkább egységesültek, melynek nyomait a babiloni Venus (Melitta) kultuszban találjuk meg. Hérodotosz részletesen ír arról, hogy minden bennszülött nőnek életében egyszer kötelezővé tették, hogy megszabott pénzösszegért - Venus templomában - átengedje magát egy idegen férfinak. Ez a pénzt a templom javára gyűjtötték. *„A vallásos prostitúciónak ilyenén elfajulása természetesen csakhamar tönkretette a családi élet tisztaságát, kiölte a nők, az anya és hitves iránti tiszteletet és a nyilvános erkölcstelenség és fajtalanság nemsokára teljesen aláásta a sok millió lakosságú város életerejét, úgy, hogy a perzsák Kr. e. 331-ben és később Nagy Sándor könnyűszerrel meghódították és elpusztították a bűnbeesett Babilont*”.³⁹

Ulpianus római jogtudós a prostitúció fogalmát *„a nyilvánosan való (palám), válogatás (sine delectu) és lelki vonzódás nélküli (passim), anyagi ellenszolgáltatás fejében eszközölt (pecunia accepta) nemi érintkezésben jelöli meg*”.⁴⁰ Már a rómaiaknál is két fő irányba fejlődött ki a prostitúciónak. Az egyik az anyagi ellenszolgáltatás elfogadására irányuló prostitúció, amely a megélhetés biztosítását szolgálta, a másikkal a „palam et sine delectu”, vagyis a nyilvános erkölcstelenséget preferáló garázda magatartás kívánata.

Izrael nagy vezetője, Mózes a Chaldea-ból terjedő prostitúciót erőskezű törvényekkel (kövezés, tűzhalál) igyekezett meggátolni, ezért itt nagyon kevés a bennszülött prostituált. Azok is inkább a bevándorló népek közül kerülnek ki. Később azonban a

³⁸ SCHREIBER Emil: A Prostitúció. Budapest, Pátria Kiadó. 1917. 12. o.

³⁹ SCHREIBER Emil: i.m. 7. o.

⁴⁰ BÍRÓ Béla: A prostitúció. Magyar Királyi Rendőrség Országos Szaktanfolyamainak Kiadványa. Budapest, 1933. 4. o.

concupinatus elterjedt Izráel fiai között is: például Delila Sámson ágyasa volt. „*Hogyha rajtakapnak valakit, hogy embert lop az ő atyjafiai közül, Izráel fiai közül, és hatalmaskodik rajta, vagy eladja azt: halljon meg az a tolvaj.*”⁴¹

Kultúrtörténeti és büntetőjogi szempontból az ember mint kereskedelmi tárgy akkor válik realitássá, amikor a hadifoglyot nem megölik, hanem inkább munkára fogják vagy eladják. Az emberrel mint természetes személlyel történő kereskedés a Szent Biblia értelmezése szerint azért bűn, mert Isten az embert az Ő képére és hasonlatosságára teremtette.⁴² Isten által az emberben megjelenő képének kérdését elsősorban nem testi (azaz fizikai) oldalról kell értelmezni, hanem szellemi síkon, melyet Isten által biztosított szabad akarat is gazdagít. Ezért egy természetes személy áruként való kezelése egyszerre jelenti a személy dologgá történő lefokozását, illetve egy Isten által tisztelt és szeretett szellemi lény akaratának megtörését és megalázását. „*És monda Júda az ő atyjafainak: Mi haszna, ha megöljük a mi atyánkfiát és eltitkoljuk az ő vérét? Jertek adjuk el őt az Ismaelitáknak és ne tegyük reá kezünket, mert, atyánkfia, vérünkéből való ő. (...)*”⁴³

Mezopotámia uralkodója, Bilalama király Krisztus születése előtt körülbelül 2000 évvel írott törvénykönyvében kimondja, hogy a hitelező az adóst hazavihette magához adósrabszolgának. a szabályozás azonban arról nem rendelkezett, hogy az így rabszolgaságba süllyedt egyének munkájukkal valaha kiválthatták-e magukat ebből a helyzetből. Mezopotámiában uralkodói kötelességnek számított a gyengék védelmezése. Erre vezethető vissza az árszabályozások rendszere és az ún. missarum rendeletek is, de kifejezetten az emberkereskedelmet, rabszolgaságot szabályozó törvények Hammurapinál nem találhatók. A meddő feleség esetén új feleség vásárlása azért nem tekinthető emberkereskedelemnek, mert a társadalom felépítése ebben a korban a népes családokra, házközösségekre épült. Szabály alapját a népes családok sokaságához fűződő ösztársadalmi érdek adta. Másfelől az ókori despotikus társadalmak szerkezetéből következően bizonyos emberek, embercsoportok (pl. foglyok, rabszolgák) élete nem számított, így „társadalmi értékük” sem igazán volt.

⁴¹ V. Mózes 24:7. (Károli ford.)

⁴² I. Mózes 1:26. (Károli ford.) „És monda Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra...”

⁴³ I. Mózes I. 37:26 (Károli)

A törvény II. része: Hammurapi törvényei egyfajta missarum⁴⁴ rendelkezést is tartalmaznak. Újítása az időben korlátozott adórszolgátság volt, s több rendelkezést is tartalmaz a hitelezéssel kapcsolatban. A büntetőjog területén Hammurapi különösen szigorú, jellemző rá a talio differenciált alkalmazása. A fokozatok jellemzője, hogy azok a jogi státuszhoz kötődnek. Házasságnak már Hammurapi is csak azt az együttélést tekinti, amit szerződéssel hoztak létre. A házasság formáját tekintve ekkorra már monogám, s a házasságtörést szigorúan büntették. A nemi erőszak is hasonlóan súlyos bűncselekménynek számított, melynek elkövetését halállal büntették, melynek alapja a társadalom nemi erkölcsök megtartásához fűződő igénye volt (például: ha a feleség csalta az urát, úgy őt vízbe kellett vetni. Ha megölte a férjét, az asszonyt karóba húzták. Vérfertőzés esetén a büntetés száműzetés volt).

4.2. Az emberkereskedelem ókori megjelenése

Sumer déli részén fekvő Larsa városában végzett ásatások során olyan töredékeket találtak, melyek addig ismeretlen rabszolgakereskedő archetípusát tartalmazták. Ő nem idegenben, hanem szülővárosában szedett össze rabszolgákat - foglalja össze Bajusz Ferenc. A megtalált iratok két olyan rabszolgakereskedőről tesznek említést, akik uzorügyletek révén polgártársaikat tették rabszolgává, majd bérbeadták őket azoknak, akiknek munkaerőre volt szükségük. Ezt a szolgáltatást elsősorban saját műhellyel rendelkező, magas fizetőképességgel rendelkező gazdag kézművesek vették igénybe. A bérleti szerződésben kikötötték, hogy nem csak akkor tarthattak igényt a rabszolga értékének megfelelő kártérítésre, ha a rabszolga ismeretlen helyre szökik, hanem akkor is, ha a király vagy templom által biztosított asylumba menekül.⁴⁵

Ezt a magatartást tekinthetjük az emberkereskedelem ókori változatának, amely egy önjogú polgárt profitszerzés céljából eladósít és rabszolgává tesz. Ezeknél az eseteknél a hangsúly az eladósításon volt és az azt követő szabályozatlan uzorás magatartáson. A szokás az volt, hogy az uzorakölcsönt bizonyító agyagtáblácskákat is adták- vették, és az mindig a jogosult birtokában volt, s amíg a kölcsönt vissza nem fizették, az adórszolgá a jogosultnak dolgozott. Az adósság visszafizetése után az agyagtáblát

⁴⁴ A missarum típusú rendeletek, pl. a gabonatartozások elengedése és az adósságok eltörlése - társadalmi megfontolásból.

⁴⁵ BAJUSZ Ferenc: i.m. 65. o.

összetörték. Az ásatások során számos épen maradt agyagtáblát találtak, ami arra utal, hogy ezek az önjogú polgárok soha nem nyerték vissza a szabadságukat.⁴⁶

Ez egyfajta evolúciót jelent a korai ókori rabszolgaságra vonatkozó szokásoktól, amely alapvetően idegen földről háború sújtotta területekről elhajtott, vagy elrabolt - inkább nők és gyermekek, illetve természetes szaporulat révén született - rabszolgákat jelentette. Ezen felül a súlyos bűncselekmények elkövetőinek gályarabságra, kényszermunkára ítélté is egyet jelentett a rabszolgasággal.

4.3. A prostitúció és a rabszolgaság összefüggései

Róma tekintetében már az alapításnál fellelhetjük a prostitúció fogalmát. A Róma alapításához fűződő monda értelmében az a nőstény farkas (Lupa), amely az alapítókat, Romulust és Remust felnevelte, Valerius szerint valójában egy Faustulus nevű pásztor Acca Laurentia nevű szeretője volt.⁴⁷ Ezt a „nőstényfarkast” - aki mellel a többi pásztor szeretője is volt - csak Lupának ismerték, s ajándék ellenében mindenkinek rendelkezésére állt. Ebből a munkavégzésből származó keresményéből vásárolta azt a hét dombból álló területet, amelyen - nevelt gyermekei, Romulus és Remus - később Rómát alapították. A nőstényfarkas lakhelyét pedig lupanarnak⁴⁸ nevezték. A római bordély (lupanar) működését Petronius is részletesen leírja.⁴⁹ A legális prostitúció kicsapongásai Julius Caesar, Tiberius, Augustus uralkodása alatt éri el csúcspontját, majd Claudius, Nero, Antonius Heliogabalus alatt az orgiák egyre féktelenebbé váltak. Caligula volt az első császár, aki a prostitúcióra állami adót vetett ki, s végül Diodetianus a már-már őrjöngéssé fajult tobzódást szigorú rendszabályokkal mérsékelni tudta, és a legális prostitúciót törvény által megszüntette.⁵⁰

Az ókori társadalmakban az emberkereskedelmi piac háromszögének rendszere (áldozat, a kereskedő, ügyfél) már létezik, és a társadalom alapjaként szolgál. Az emberkereskedelem valójában a rabszolgapiac, az ókori társadalmak egyik rendszerszintű alappillére, amely nélkül az ókori társadalom létezése, fejlődése, fennmaradása nem képzelhető el.

⁴⁶ Vö. BAJUSZ Ferenc: i.m. 66. o.

⁴⁷ Ld. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-ki-kicsoda-az-antik-mitoszokban-F869D/a-F86A8/acca-larentia-F86AF/#Lexikonok%5ESzT-ANTIK-Acca%20Larentia> (letöltés: 2020. szeptember 1.)

⁴⁸ Innen származik a prostituáltak lupanaria megnevezése.

⁴⁹ Ld. PETRONIUS, T. arbiter: Satyricon. Forrás: <https://mek.oszk.hu/04600/04629/04629.htm> (letöltés: 2021. március 29.)

⁵⁰ SCHREIBER Emil: i.m. 19. o.

„A *satus LIBERTATIS* szempontjából szabad emberek (*liberi*) vagy rabszolgák (*servi*) lehettek.”⁵¹ A rabszolga az ókori Rómában „mozgó” dolognak minősült (*res se moventes*), így adásvétel tárgyát képezhette, szabad polgár azonban nem lehetett rabszolga így adásvétel tárgya sem, kivéve, ha *capitis deminutio maxima* büntetésben részesült.

Az ókorban az emberkereskedelem alapvetően két felhasználói igény köré szerveződik:

- rabszolga-kereskedelem révén az ingyenes emberi munkavégzés,
- az asszony-, leány- és gyermekkereskedelem.

A római jog alkalmazta még a „*nox*” jogintézményét, ami bizonyos értelemben az emberkereskedelem egy speciális változataként is felfogható, hiszen a gyermek károkozása esetén a családfő - *pater familias* választhatott: kifizette a gyermek által okozott kárt, vagy munkavégzésre adta a károkozó gyermeket a károsulthoz csakúgy, mint a „*capitis deminutio maxima*”⁵² esetében. A rómaiaknál a rabszolga kifejezés etimológiailag a latin *servi*, *servus*, azaz a *servare*, *conservare* kifejezésből ered, ami megőrizni, konzerválni szóból ered, vagyis valamit, valakit valamilyen célra megőrizni. A névben rejlő tartalom őrzi azt az ókori döntést, hogy immár nem megölték a férfiakat, hanem rabszolgaként megőrizték őket.

Ahogy látjuk, a babilóniaiaknál, az asszíroknál, az egyiptomiaknál, a görögöknél és az ókori római társadalomban is természetes volt - a premodern társadalmaknak megfelelően - státuszbeli különbözőség, így a rabszolgastátusz is. Morális szempontból ez nem okozott semmilyen problémát, hiszen a társadalom leginkább a rabszolgamunkára épült, a rabszolgamunka tette lehetővé a filozófia, építészet és a képzőművészet mindmáig csodált magasságait. Ezek a rabszolgák tehát koruk hősei voltak csak senki nem tartotta őket annak. Inkább ennek ellenkezője figyelhető meg. A státuszbeli különbség annyira erős, hogy a kor embere két különböző lényt lát a szabad és rabszolga tekintetében. Bajusz Ferenc kutatásai azt mutatják, hogy a rabszolgát nem tekintették embernek.⁵³ Az ókorban és a középkorban is az embert a szabad státusa tette igazi emberré. A szabadság volt az ember fokmérője. Aki szabad, az ember, mindenki más tárgy. Aristotelés *Nikomakhoszi nagyetikájában* pontosan kifejti azokat a morális alapokat, amelyekből jól látható, hogy az ókori premodern társadalom hogyan

⁵¹ FÖLDI András HAMZA Gábor: *A Római jog története és institúciói*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó 1996. 204. o.

⁵² A *capitis deminutio minima* csak hatalomalatti státuszváltozást jelentett, a *capitis deminutio media* pedig a római polgárjog elvesztésével járt, pl. ha az adós polgár vagyonát hátrahagyva a *ius migrandi*t gyakorolva peregrinussá lett.

⁵³ BAJUSZ Ferenc: i.m. 13. o.

viszonyult a rabszolgakérdéshez. Magát az embert úgy értelmezi, hogy olyan entitás, akit más emberek által adományozott állapota okán tekintünk embernek.

Számos nyomát találjuk annak, hogy nem minden római polgár bánt például kegyetlenül a rabszolgákkal: Julius Paulus jogtudós, az öt remek jogász egyike (Ulpianus kortársa) hangsúlyozta, hogy „*a természet bizonyos rokonságot hozott létre közöttünk, ezért sohasem szabad egy embert, illetve egy rabszolgát aaccessoriumnak, vagyis egy földbirtok tartozékának tekinteni*”.⁵⁴ A császárok közül is kiemelendő néhány példa: Augustus (Kr.e. 63. - Kr. u. 14.) a Lex Junia Petroniában megtiltotta az uraknak, hogy rabszolgáikat vadállatokkal való viaskodásra bírói ítélet nélkül kényszeríthessék. Claudius (Kr. u. 41. - 54.) edictuma szerint, aki idős beteg rabszolgát elhagyott, elvesztette felette tulajdonjogát.⁵⁵ Sokan az idős és vagy beteg rabszolgáikat kitették Aesculapius szigetére, mert nem volt kedvük gondot viselni rájuk. Claudius ezért törvénybe iktatta, hogy akiket így sorsukra hagytak, felszabadulnak, a felgyógyultak pedig nem kerülnek vissza gazdájuk szolgálatába. Abban az esetben, ha valaki inkább azt a megoldást választotta, hogy inkább megölte, mint kitette a rabszolgáját, azt gyilkosság bűne terhelte. Septimus Severus (Kr. u. 193. - 211.) megtiltotta a rabszolgákkal való durva bánásmódot, a képzett rabszolgák durva házimunkára való használatát. Elsőként állapította meg a rabszolgák adásvételére vonatkozó jogi feltételeket, melyet eddig semmi nem szabályozott. Biztosította a rabszolgák családi jogait, és kimondta, hogy férjet feleségtől, szülőt gyermekétől eladni nem lehet. Elismerte a rabszolgák tulajdonjogát, sőt megtakarításaikból ki is válthatták magukat, ezen felül az állami rabszolgáknak szerzett vagyonuk felével végrendelkezhettek is. Végezetül szigorúan tiltotta a rabszolgakereskedés céljából elkövetett emberrablást.

4.4. A kereszténység eszmerendszere által hozott változások

Az ókori népek kultúrája, vallásos szimbólumai, életviszonyai tele voltak az emberi test minden szempontból való kizsákmányolásának és áruvá silányításának elemeivel, de nem tagadható a pogány rómaiak által hozott könnyítő intézkedések sem. Felmerül a kérdés, hogy igaz-e, hogy megjelenő és terjeszkedő kereszténység egyik kiemelt célja a prostitúció és a rabszolgaság eltörlése volt, továbbá „*a nőt ókori alacsony sorából a*

⁵⁴ PAULUS, Julius: Digesta 207 de verborum signification lib. 50 tit. I. 1-3. In BAJUSZ Ferenc: i.m. 51. o.

⁵⁵ SUETONIUS, Claudius 25, 2. In: BAJUSZ Ferenc: i.m. 52. o.

*kereszténység szabadította fel és tette méltó párjává a férfinemnek.*⁵⁶ A gondolat mögött Pál Apostol és Seneca barátsága húzódhat meg - ahogy ez Bajusz Ferenc, Thedor Zahn⁵⁷ vagy Ludwig Friedlaender⁵⁸ fejtegetéseiből is kivehető, melyet arra alapítottak, hogy Gallio római helytartó -, akinek törvényszéke előtt Pál Korinthusban jogvédelemben részesült - Seneca testvére volt. A pontosabb kutatások végül egyértelműen rámutatnak arra, hogy a keresztény hatások e tárgykörben kimutathatatlanok.⁵⁹ Az emberkereskedelem közvetett felszámolásában tagadhatatlan a kereszténység hatása, a közvetlen valóság az, hogy mire Jézus megkezdte a foglyoknak szabadulást ígérő evangéliumát hirdetni, az ókori Rómában már korábban javulás indult meg. Bajusz Ferenc rámutat, hogy húsz évvel Seneca, Jézus és Pál előtt Philo -, aki zsidó családban született Alexandriában, és magas szintű műveltségre tett szert - már megfogalmazta azokat a gondolatokat, melyek a rabszolgák helyzetének javítását szolgálták.

Ezzel párhuzamosan Izraelben sem elvi, sem jogi akadály nem volt rabszolgatartásnak vagy a rabszolgakereskedelemnek. Ahogy a hellének lenézték az érthetetlen beszédű barbárokat, úgy a sémi népek is magasabb rendűnek tartották magukat a kánaániaknál, ezért ha lehetett, rabszolgaként alkalmazták őket. Ez a xenofób gondolat ad esszenciális üzemanyagot egy másik teljes jogú szabad ember csökkent értékűvé tételéhez.⁶⁰ A kérdést más szempontból vizsgálva Bajusz Ferenc nem ad meg konkrét időszakot, illetve maga is hivatkozik Otto Eissfeldtre, aki Roland Guérin de Vaux könyvének előszavában azt írta, hogy *„az évszázadunkig uralkodó vélemény, hogy a patriarchatörténetek az izraeli királyok viszonyainak és eseményeinek a visszavetítése, teljesen téves*”.⁶¹ Erről ír Jany János is, mely szerint *„a mózesi törvények bírák és a korai királyok korába való visszavezetése anakronizmus. Az ítéletek nem hivatkoznak Mózes törvényeire, mivel azok ekkor még biztosan nem léteztek*”.⁶²

A zsidó jog hagyományait tekintve családjogban a házasságkötés szabályait vizsgálva láthatjuk, hogy létezik eljegyzési ajándék a mohar és hozomány amely fontos, elsősorban a nő megélhetését biztosító vagyon volt megözvegyülése idejére. Mivel a nő

⁵⁶ HODOSSY Gedeon - DOROS Gábor: Küzdelem a leánykereskedés és a prostitúció ellen. Budapest, Arany János Nyomdai Rt. Kiadó. Budapest, 1935. 8. o.

⁵⁷ ZAHN Teodor: Skizzen aus dem Leben der Alten Kirche. Erlangen - Leipzig 1894. 130. o.

⁵⁸ Friedlaender, Ludwig: darstellungen aus der sittengeschichte roms. (Gerog Wissowa) Verlag von S. Hirzel. Leipzig, 1921. III. k. 601. o.

⁵⁹ BAJUSZ Ferenc: i.m. 61. o.

⁶⁰ Vö. BAJUSZ Ferenc: i.m. 68. o.

⁶¹ BAJUSZ Ferenc: i.m. 69. o.

⁶² JANY János: Jogi kultúrák Ázsiában. Typotex Kiadó. Budapest, 2016. 74. o.

a zsidó jogban sem volt önjogú, házasságkötésekor a családfő, a gyám bonyolította le a megelőző hosszas tárgyalásokat, és a megállapodáskor a nő nem a szerződés alanya, hanem a tárgya volt.⁶³ A rabszolgák értéke változó volt: 5 éven aluli fiú 3 sékel,⁶⁴ 5 éven aluli leány 3 sékel, 5-20 év közötti fiú 20 sékel, 5-20 év közötti hajadonok 10 sékel, 20-60 év közötti férfiak 50 sékel, 20-60 év közötti nők 30 sékelbe kerültek. A 60 év feletti férfiak 15 sékelt, a 60 évfeletti nők 10 sékelt értek. Ezek középárak voltak, melyeket felülírhatott a piaci kereslet.

A perzsa jogban is a házasság, a padikhshay legősibb keletkezési módja az emberrablás, azaz a leányrablás volt, de ez nem teremtett jogilag rendezett helyzetet, mert az így keletkezett jogviszonyt nem ismerték el törvényesnek ezért később meghatározott eljárás szerint házasságot kellett kötni. Az emberrablással lényegében a gyám és a családfő akaratát kerülték meg. Fontos szabály volt, hogy a nőt akarata ellenére nem lehetett házasságba kényszeríteni. A rabszolgák helyzete lényegében azonos volt a nők és a gyerekek helyzetével. Az ember vagyontárgyként való kezelése természetes volt ebben a korban, a férj más férfinak kölcsönadhatta a feleségét, amelyhez nem kellett a nő beegyezése, illetve a családfő adórszolgaságba is eladhatta a családtagjait.⁶⁵

A keleti kereszténység szokás- és írott joga szerint ismert és elfogadott a leányrablás, de csak akkor lehetett abból házasság, ha előtte az elrabolt személy nem volt jegyességben. A keleti kereszténység joga elsősorban a keresztény rabszolgákat védelte, de magát a rabszolgaság intézményét nem törölte el. A rabszolgakereskedelem tehát nem tilos, de az abban való részvétel a keleti kereszténynek számára tiltott volt. A felszabadított rabszolgát nem lehetett visszakövetelni, továbbá a rabszolgákat nem lehetett bántalmazni, és életük végéig gondoskodni kellett róluk. A rabszolgacsaládokat együtt kellett tartani. Ezen szabályoknak a megsértése kiközösítéssel járt, ami a zsidó jogból is ismert súlyos szankció volt.⁶⁶

A klasszikus iszlám jogban a rabszolgák büntetése a szabad emberek büntetésének fele, tehát ötven korbácsütés, akár szüzek voltak, akár nem - bár Jany János szerint bizonyos jogirodalmi vélemények szerint a szüzekre az úgynevezett hadd (korbácsolás) egyáltalán nem volt kiszabható. A várandós asszonyokra nem volt lehetőség büntetést kiszabni - legalábbis a gyermek megszületéséig.⁶⁷ A háború során rabszolgává váló nők

⁶³ JANY János: i.m. 92. o.

⁶⁴ Egy talentum 60 minát, egy mina pedig 60 sékelt ért

⁶⁵ Vö. JANY János: i.m. 126-128. o.

⁶⁶ JANY János: i.m. 187. o.

⁶⁷ JANY János: i.m. 240. o.

előző házassága ipso iure megszűnik, és további sorsáról az új ura dönt. Ezekből a kiragadott példából látható, a rabszolgaság eltörlésében a kereszténység hatása Európában nem tekinthető egyértelműnek.

A társadalom alapszerveződésének átalakulásával az emberrel való kereskedelem is átalakul. A kereszténység egyik fontos ismérve a munka értékének megnövekedése. Az ókori társadalmakban megvetették a testi munkavégzést, mert azt eleve rabszolgák végezték. Csak a szellemi tevékenységet és a művészeteket ismerték el, Júdeában azonban az atyáktól örökölt hagyományok⁶⁸ kimondták, hogy a munka nem szégyen, hanem áldás. Jézus maga is ácsmester fiaként a kézzel végzett testi munka jó ismerője, aki inkább a halászok közül választja tanítványait, és nem a törvénytudó farizeusok közül. Pál Apostolnak a Thessalonikabeliekhez írt második levelének 3. fejezetében találjuk, hogy *„Sem ingyen kenyeret nem ettünk senkinél, hanem munkával és fáradsággal, éjjel-nappal dolgozva, hogy közületek senkinek se legyünk terhére”*.⁶⁹ Ugyanez a fejezet rendelkezik arról, hogy *„Mert amikor nálatok voltunk is, azt rendeltük néktek, hogy ha valaki nem akar dolgozni, ne is egyék. Mert halljuk, hogy némelyek rendetlenül élnek közületek, akik semmit nem dolgoznak, hanem nyughatatlankodnak”*.⁷⁰ Ezek a gondolatok drasztikusan hatottak a rabszolgamunkára épülő és fényűzően élő társadalmak felső rétegeire. A fizikai munka felértékelésével devalválódnak kezdett a rabszolgaság intézménye.

A kereszténység által hozott másik hatalmas változás, hogy a rabszolgát elfogadja, és így számára is megnyitja annak a lehetőségét, hogy földi ura mellett őt testileg szolgálva égi ura által szellemben felszabadított módon élje az életét. Krisztusban minden hívő ember ugyanolyan viszonyban van, és a szeretet törvénye értelmében egymást szolgálják. Ebből a fejlődésből jobban érthető az a kérdés, mely szerint Jézus halála engesztelő áldozatul szolgál: Isten tehát mindenkit áron vett meg. *„És most, oh Jákob, így szól az Úr, a te Teremtőd, és a te alkotód, Izráel: Ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak téged, enyém vagy!”*⁷¹

Míg a munkaalapú szolgaságra a munka becsülete volt a válasz, a prostitúció ellenében a tisztaság szinonimájává tett szüzesség volt a válasz. A kereszténység a testi, szexuális viszonyokat a testi örömeikkel együtt elutasította. *„Ezek azok, akik asszonyokkal nem*

⁶⁸ Ez a római mores maiorumnak feleltethető meg.

⁶⁹ Thessalonika 3:8 vers.

⁷⁰ Thessalonika 3:10,11 versek.

⁷¹ Ézsaiás könyve: 43:1 vers.

*fertőztették meg magokat; mert szűzek. Ezek azok, akik követik a Bárányt, valahová megy. Ezek áron vétettek meg az emberek közül Istennek és a Báránynak zsengeiül”.*⁷²

A magát megtartóztató, munkaalapú társadalom kiépülése szükségszerűen hozta magával a már morálisan és etikailag is megkérdőjelezhető tulajdonviszonyokra adott keresztény válaszokat is. „*Amit másoktól szerzett, vissza kell adnia, nem nyelheti el, ép így az ő cserébe kapott vagyonát is, hogy ne örvendezhessen annak. Mert megrontotta és ott hagyta a szegényeket, házat rabolt, de nem építi meg azt. Mivel gyomra nem tudott betelni, nem is mentheti meg semmi drágaságát. Az ő falánksága elől semmi sem maradt meg, azért nem lesz tartós az ő jóléte. Mikor teljes az ő bősége, akkor is szűkséget lát, és mindenféle nyomorúság támad reá. Mikor meg akarja tölteni a hasát, reá bocsátja haragjának tüzét, és azt önti rá étele gyanánt”.*⁷³ A kereszténység felfejlődésével a görög és római pogány politeista eszmerendszeréhez kapcsolódik a héber monoteista alapú normakultúra, amelyből az európai nyugati kereszténység sajátos kulturális ötvözete jött létre, amely egyszerre tartalmazza mindhárom rendszer sajátosságait. Emiatt nem beszélhetünk soha a rabszolgaság vagy a prostitúció teljes megszüntetéséről, mert a dionüziádák, bacchanáliák eszeveszett őrzöngései a teljes keresztény tiltás ellenére kódolva bent maradtak kultúránkban. Az itáliai reneszánszban újjászületett ókori kultúra feléledése fordulópontot jelent az olasz félsziget egymással is harcoló városállamaiban. A trecento időszaka, a humanizmus megjelenése egyben komoly ellenállás is a testi munka elfogadását és az önmegtartóztatást hirdető kereszténységgel szemben. A kereszténység fénye lassan halványodni kezd Európában, végül elveszti egyeduralmát. Az irracionális és a racionális összezapása elkerülhetetlenné válik,⁷⁴ a morális szolipszizmus gyökerei ide nyúlnak vissza.⁷⁵ Az egyre inkább elvilágiasodó egyház életre hívta a reformációt, amely új válaszokat adott a felmerült kérdésekre. Békefy Lajos és Birkás Antal írja, hogy „*Kálvin, akit Barth Károly Zwinglivel a zürichi reformátorral együtt »az új keresztény éthosz prófétájának« nevezett, volt az, aki a reformációt világ- és történelemformáló erővé tette, mintegy társadalmasította Genfben, ezért az újkori társadalomtanokra, jelentős befolyással volt,*

⁷² János jelenések: 14:4 vers.

⁷³ Jób 20:18-23 versek.

⁷⁴ Vö. RUDOLF Ottó: A szent. Osiris kiadó. Budapest, 1997.; BUJI Ferenc: Tat Vam Aszi - szolipszizmus és a tradicionális metafizika. Nyíregyháza, 2018.

⁷⁵ „A morális szolipszizmus csak egyetlen moralitást ismer el: az autonóm realitását, amely ilyen módon egyfajta filozófiai egoizmus”. In BUJI Ferenc: i.m. 65-70. o.

amint Ernst Troeltsch, Max Weber, Angus Madison, A. Rich, Chr. Stückelberger, és mások kutatásai bebizonyították".⁷⁶

A kereszténység hatása azonban kétségtelen: megerősödésével a nyilvános prostitúció alábbhagy, de a társadalmi igények révén a keresztény egyház is kénytelen megtűrni azt. Szent Ágoston „De ordine” című könyvének II. kötetének 12. fejezete alatt úgy látja, hogy *„ha a prostitúciót elnyomjátok, akkor a szenvedélyek ereje mindent el fog pusztítani.”* A középkori társadalmi, erkölcsi normák átalakulása ellenére a rabszolgaság, a rabszolgakereskedelem, a prostitúció nem tűnik el, csupán átalakulnak. Középkori sajátosság volt a földtulajdonosoknak kiszolgáltatott jobbágyréteg, akik ugyan nem voltak rabszolgák, mert nem lehettek adásvétel tárgyai, azonban gyakorlatilag mégis annak tekinthetők, hiszen nem utazhattak, és - a partikuláris jogrendszer értelmében - a pallosjog révén minden jobbágy teljes mértékben kiszolgáltatott volt az adott földterület urának. A földbirtokok középkori urainak háborúskodása miatt a helyi bandériumokat sokszor jobbágyokból szervezték, így asszonyaik, gyermekeik védtelenül maradván könnyen prédájává lehettek hasonló ellenséges bandériumoknak. A fosztogató csapatok zsákmányként tekintettek a szabadon hagyott asszonyokra és gyermekekre, így őket elhurcolva tulajdonképpen már megvalósították az emberrablás és az emberkereskedelem ma ismert tényállását.

4.3. A középkori Magyarország küzdelme a prostitúció ellen

A középkorban a rabszolgaság, a szolgaság kérdése csak részben változott meg a kereszténység hatására. Karl Kautsky szerint *„a rabszolgák irányában való emberiességgel is úgy vagyunk, mint a jótékonysággal, ez sem különös keresztényi tulajdonság”*.⁷⁷ Az kétségtelen, hogy a kereszténység nem törölte el közvetlenül a rabszolgaságot - s amint Karl Kautsky is deklaráta -, *„a rabszolgaság megszüntetése és a rabszolgákkal való bánásmód közt nagy a különbség. El kell ismernünk, hogy a rabszolgákra vonatkozó fölfogás a kereszténységben enyhül s hogy a kereszténység a rabszolgák emberi jogainak elismerésére törekedett.”*⁷⁸ Chrysostomus a Homilia in

⁷⁶ BÉKEFY Lajos - BIRKÁS Antal: Protestáns szociáletika. Calvin J. Teológiai Akadémia Kiadó. Komárom, 2017. 126. o.

⁷⁷ KAUTSKY, Karl: A kereszténység eredete. Népszava-könyvkereskedés Kiadó. Budapest, 1922. 127. o.

⁷⁸ KAUTSKY, Karl: i.m. 129. o.

Ephesus-ban⁷⁹ írja, hogy a keresztény házakban még mindig vannak rabszolgák, de nem rabszolgaként bántak velük.

A magyarság integrálódása a keresztény identitású Európába a pápaság és a kereszténység megerősödésével logikus döntésnek bizonyult. Az ókori Róma romjain átmenetelő népvándorlás fragmentált történelmi helyzetet okozott, amely részben kedvezett a kereszténység alapján felépülő új eszme létrejöttének. A keleti irányból előretörő muszlim hódítások viszont a bizánci ortodox gyökerek megsemmisülésével fenyegettek. Az iszlám Kr. u. 650. körüli terjeszkedése következtében a görög és a szíriai keresztények olyan nagy számban menekültek nyugatra, hogy számos - Kr. u. 654. – 752. között megválasztott tizenhét - pápából mindössze egy volt itáliai, a többi görög vagy szíriai volt. Ebből következően a katolikus egyház belső nyelve inkább a görög volt, mint latin.⁸⁰ Kiemelendő néhány pont annak bemutatására, hogy milyen történelmi és politikai hatásokra jön létre a magyarság nyugati integrációja.

A nyugati kereszténység felemelkedésének első állomása, és azon belül magyarság keresztény irányultsága arra az egyszerű tényre vezethető vissza, hogy amint a nyugat elismerte Róma püspökét a pápát főhatalomnak, ezzel a világi hatalomtól független erős önálló hatalmi tényezővé vált. A bizánci keleti pátriárka ezzel szemben a keleti államok császárainak alattvalója maradt. A nyugati egyházak európai befolyásának növekedésével a keleti kereszténységgel kialakult feszültség is emelkedett, amelynek csúcsa Nagy Károly császárrá koronázásával tetőzött. A formálódó magyarság megértette azt a tényt, hogy a fennmaradás záloga a kereszténységhez való csatlakozás. A döntés formálisan csak úgy valósulhatott meg, hogy miután István leszámolt belső ellenzékével, Európa hatalmasai az „együtturalkodó” II. Szilveszter pápa és III. Ottó a Német-római Birodalom császára koronát és egyéb uralkodói jelvényeket küldött az első magyar Árpád-házi királynak.⁸¹ Ezzel kezdetét vette a magyarság minden tekintetben kézzelfogható német orientációja.⁸² Szent István Király Dekrétomainak Első Könyve tartalmazza az Intelmeket Szent Imre Hercegnek, amely az uralkodáshoz számos gyakorlati és atyai tanácsot tartalmaz. A 10 fejezetből álló rendelkezés 4. fejezete rendelkezik arról, hogy a főemberek, országnagyok, ispánok, vitézek, nemesek

⁷⁹ CHRYSOSTOMUS Szent János: Homilia XXII. in Ephesum. forrás: http://www.documenta-catholica.eu/d_0345-0407-Iohannes-Chrysostomus-Homilies-on-Ephesians-EN.pdf (letöltés: 2020. szeptember 3.)

⁸⁰ Vö. SALAMON Konrád: Világtörténet. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2011. 443-450. o.

⁸¹ Hartvik-legenda szerint a korona felső részét rajta a kereszttel II. Szilveszter küldte, amivel apostoli királynak ismerte el a később szentté avatott Istvánt.

⁸² Például német mintára pénzt veretett és az új magyar államrend szabályait írott formában fektette le.

hűsége, ereje, serénysége, emberségtudása, bizodalma a királyságnak negyedik ékessége. István felhívja Imre figyelmét, hogy az országot reprezentáló személyiségek közül „*senkit pedig ezek közül szolgaságra ne vess, avagy szolgádnak ne nevezz. Vitézlő rend legyenek, ne szolga rend*”.⁸³ Szent István Király Dekrétomainak Második Könyv 17. Fejezete pedig az ország minden alattvalójára vonatkozóan a szolgák felszabadításáról rendelkezik.

A kora középkori Magyarországon elkülönült büntetőjogról nem beszélhetünk, a szokásjogban és szokványban megjelenő jogalkotói cél egyértelmű: a frissen létrejött keresztény állam integrálása és megszilárdítása. Géza, Szent István, Szent László vagy Könyves Kálmán következetesen ezt az irányt képviselték. A patrimoniális királyság alapja a feudum, és a büntetőjogi intézkedések ennek védelmét és az új rend megszilárdítását voltak hivatottak támogatni, amely időként a partikularizmus okán szélsőségesen eldurvult. Mezey Barna úgy fogalmaz, hogy a kereszténység határozottan fellépett a büntetőjog oktalan eldurvulása ellen, például az asylum intézményével.⁸⁴ A bizonyítási eljárás hiánya és az istenítéletek okán a büntetőjogot a fejetlenség és a kiszámíthatatlan következetlenség jellemezte. A prostitúció problematikája nem jelenik meg közvetlenül a szabályozásban, inkább paráználkodás, illetve a családjogi rendelkezések körében találunk erre vonatkozóan szabályokat.⁸⁵ Szent László Dekrétomainak Első könyve is számos rendelkezést tartalmaz a család védelmében, a paráználkodás visszaszorítására.⁸⁶ A 10. fejezet arról rendelkezik, hogy „*ha zsidó keresztény asszonyt veszen társul magához, vagy valamely keresztény személyt szolgaságban tart az ő házánál, vegyék el tőle és adják vissza annak szabadságát; a ki pedig eladta volt, attól az árát vegyék el és legyen az a püspök jövedelme*”. 13. fejezet igen elfogadóan rendelkezik a parázna asszony megöléséről, mikor kimondja, hogy „*valaki mással paráználkodó feleségét megöli, Istennek adjon számot róla; és ha kedve tartja, vegyen mást feleségül*”. Igen súlyosnak mondható a 32. fejezet rendelkezése, amely hajadon lány megerőszakolását az emberöléssel azonos módon bünteti. Kálmán Király Dekrétomainak második könyve 8. fejezete már igen megengedő módon rendelkezik a parázna asszonyokról.

Történeti Alkotmányunk részét képező vegyesházi királyok által uralt állam már erős, de az állam megszilárdítására alkalmazott erőteljes szankciók nem szelídülnek, a

⁸³ Szent István Király Dekrétomainak Első Könyvének 4. fejezete 3. §

⁸⁴ MEZEY Barna: Magyar Jogtörténet. Osiris Kiadó. Budapest, 1996. 224.o.

⁸⁵ Szent István Dekrétomainak Második könyve: 25. fejezet; 26. fejezet; 27. Fejezet; 28. fejezet.

⁸⁶ Szent László Dekrétomainak Első könyve: 2 fejezet; 3 fejezet; 4. fejezet; 20. fejezet;

döntések nem következetesek, nem arányosak. Mezey Barna szerint a partikularizmus mellett még a büntetőjog megkettőződéséről is ír, amely azt jelenti, hogy ugyanazon bűncselekményeket némileg eltérő tartalommal a jobbágyokra és a nemesekre is megírták.⁸⁷ Werbőczy István átfogó szokásjoggyűjteménye a Tripartitum és a Quadripartitum, az írott jog rendszerező, tudományos igényű irányának megjelenését jelenti.

Az 1400-1500-as évek Európájában a törvényi rendelkezések tiltása okán az emberkereskedelem és ezen belül a prostitúció egyre inkább az illegális tevékenységek körébe szorult vissza. Az emberkereskedők oldalán szükségessé válik a cselekmény elkövetéséhez az a szervezetségi minimum, amely lehetővé teszi az illegális tevékenység végzésének zavartalanságát. Az emberkereskedelem ekkor leginkább prostitúcióra irányul.

Amerika felfedezésekor a nincstelen rétegek magukat, gyermeküket eladva igyekeznek anyagi lehetőséghez jutni az új világban. A jelenség az európai emberkereskedelem fellendülését hozta magával. A korabeli szervezeten működő bűnelkövetői csoportokat a kezdetleges eszközökkel rendelkező bűnüldöző hatóságok nem voltak képesek felszámolni. Megjelenik a kerítés büntette, amely a szervezetséghez kapcsolódik. 1405 áprilisában tárnoki jogot (ius tavernicale) Laki Thuz János tárnokmester állítja össze Zsigmond király parancsára. 67. fejezetében már a kerítő magatartására vonatkozó büntetőrendelkezést találhatunk.⁸⁸

I. Ferdinánd 1552-ben bocsátotta ki „*a könnyelmű együttéléstől és egyéb nyilvános bűnökről*” szóló reformrendeletét, melynek hatására a törvényhatóságok statútumaikban tovább szigorították a büntetéseket.

Mária Terézia által 1768-ban kiadott Constitutio Criminalis Theresiana csak egyes osztrák tartományokban volt hatályos, ezért Magyarországon nem volt kötelező erejű, de egyéb nem lévén, a magyarországi jogalkalmazásban is használták.⁸⁹ A Constitutio Criminalis Theresiana alapján erkölcsbizottságokat hívtak életre, melyek nem a prostitúciós magatartást hívatottak visszaszorítani a cél sokkal inkább, a nemi betegségek terjedésének megakadályozása volt.

4.4. A felvilágosodás utáni emberkereskedelem elleni küzdelem fejlődése

⁸⁷ MEZEY Barna: i.m. 227. o.

⁸⁸ HODOSSY Gedeon - DOROS Gábor: i.m. 11. o.

⁸⁹ CSIZMADIA Andor - KOVÁCS Kálmán - ASZTALOS László: Magyar Állam- és Jogtörténet. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 1998. 256. o.

Korábban tisztázásra került, hogy a rabszolgaságot, a szolgaságot számos állítással ellentétben a kereszténység nem törölte el⁹⁰ és a nőket sem szabadította fel az ókori állapotukból.⁹¹ A nő helyzete - a Biblia útmutatásai szerint is - évszázadok óta alárendelt volt. Valójában a női alárendeltségnek - ahogy a szolgaságnak és a rabszolgaságnak is - a naturalis ratio új fellendülő időszaka vetett véget.

A logika és a tudományok fejlődésével az ember és a társadalom viszonya - benne a társas viszonyok is - új irányokat vettek. A hagyományos premodern társadalmak családmódjára, a munkaviszonyok szükségszerűen megváltoztak. A termelési szerkezet átalakulásával a társadalomszerveződés, az uralkodó rétegek is megváltoztak, s emellé új igények keletkeztek, amelyekhez új szolgáltatások jöttek létre. Míg korábban a rabszolgaság és a prostitúció elfogadott volt, addig ekkorra az emberi jogok és a tudományos igényű gondolkodás eredményeképpen - a középkori zavaros, okkultista hozzáállás elvesztette létjogosultságát - az ember rádöbbsent saját ellentmondásaira. A rabszolgaságra ma is van igény, de az nem egyeztethető össze az emberi jogok magasrendű eszmeiségével, ezért az ellen az ultima ratio alkalmazásával az államok fellépnek.

A prostitúcióra és a munkára kényszerítésre is komoly igény volt a XIX. század és a XX. század fordulóján - különösen a kizsákmányoló jellegű változatokra -, de ezek a jelenségek szintén ütköznek a francia forradalom révén megszületett emberi jogok egész sorával - különösen az emberi méltósághoz való joggal. Az emberi jogok megjelenése azonban nem hozta magával automatikusan a rabszolgaság megszűnését, az csupán illegálissá lett, és az ezzel foglalkozó bűnszervezetek tevékenységüket a nem látható szférába helyezték át.

Hodossy Gedeon írja, hogy a leánykereskedést rendszerint többen, összejátszva üzik a nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező, komoly tőkét megmozgatni képes csoportok. A kerítők rendszerint előregedett prostituáltak, akik a környezetet ismerik: ezek a kerítők különféle szerepekben magukat álcázva lépnek fel - úgymint utazók, szállodatulajdonosok, kabaré- és táncmesterek, masszörnők, szobaasszonyok, szülésznők -, akik a vonzó fényes jövő ígéretével kerítik a kiszolgáltatott nőket.⁹²

4.5. Az emberkereskedelem elleni küzdelem, a prostitúció és a nemi betegségek

⁹⁰ Vö. BAJUSZ Ferenc: i. m. 179-182. o.

⁹¹ Vö. CZINE Ágnes: i.m. 43. o.; illetve HODOSSY Gedeon - DOROS Gábor: i.m. 11. o.

⁹² HODOSSY Gedeon - DOROS Gábor: i.m. 8. o.

Magyarországon elsősorban a prostitúciós leánykereskedés működött, amely a nemibetegségek fő gócpontja és terjesztőhálózata lett. „Doros Gábor és Melly József egyetemi tanárok 1930-ban megjelent szakszerű és kitűnő könyve „*»A nemi betegségek kérdése Budapesten«* különösen nagy gonddal kutatta fel azokat a hiteles adatokat, melyek a Magyarországon kifejlődött prostitúcióra és leánykereskedelemre vonatkoznak. Történelmi adataik szerint a magyaroknál a prostitúció kifejlődésének csíráját csak a honfoglalás utáni időkben találhatjuk, amikor a férfi nép hosszúharcú portyázásokban elhagyta az országot, és az asszony népmagára maradt. Ehhez járult az is, hogy a harcosok a nyugati városokban megismerték a prostituáltakat, s a zsákmányként magukkal hozott rabszolgánők terjesztették el hazánkban a prostitúciót.”⁹³ Ennek az állításnak igazságtartalmát és pontosságát nehezen tudjuk verifikálni. Kétségtelen, hogy a társadalmat nem morális kérdések vezérelték a prostitúciós emberkereskedelem tekintetében, hanem a nemibetegségek rohamos terjedése.

Az okok keresése közben számos érdekes megjegyzést találunk Doros Gábor és Melly József kutatásait tartalmazó könyv bevezetőjében: „*Feltűnő azonban, hogy az emberhez közelálló állatvilágban az emberi nemi betegségekhez hasonló jellegzetes ártalmakat egyáltalán nem találunk. Talán azt fogadhatnák el ennek magyarázatául, hogy az állatok nemi életüket egészséges ösztönök szerint, kizárólag a fajfenntartás törvényeinek határai között folytatják. Az ember szexuális élete viszont nagyon elfajult és a természet magas céljait már csak részben követi.*”⁹⁴ Itt felsejlik egyfajta morális feltevés abban az értelemben, hogy a tiszta állatvilághoz képest az ember elfajzott nemi ösztöneit tekinthetjük a fő kérdésnek. A morálnak és az erkölcsnek azonban csak járulékos szerep jut: a problémák fő iránya a járványok megakadályozása és visszaszorítása volt.

A járványok fellángolásának okairól kevés információ áll a rendelkezésünkre, az azonban egyértelmű, hogy már az ókorból rendelkezésre állnak források a nemibetegségek létezéséről. Doros és Melly az ószövetségi körülmételést a nemibetegségek megelőzése céljából bevezetett intézkedésnek tartja. A tudománytalan találgatások is elterjedtek voltak, például a „*a baj eredetét és kuriózumként említhetjük azt a nézetet, mely szerint a »morbus pannonicus«-nak elkészített szifilisz Magyarországból indult volna ki. Nékám is említi, hogy Schaufuss a magyar*

⁹³ HODOSSY Gedeon - DOROS Gábor: i.m. 12. o.

⁹⁴ DOROS Gábor - MELLY József: A nemibetegségek kérdése Budapesten I. rész. Budapest Székesfőváros Házinyomdája. Budapest, 1930. 6. o.

cigányokat, *Wizmann pláne az erdélyi dákokat hibáztatta e járvány széthurcolásával. De az utóbbi elméletek a tudományos bizonyítékoknak még a látszatával sem bírnak*”. Győry Tibor is említést tesz erről a betegségről, amelynek eredetét nem ismerték, mégis magyar betegségként azonosították,⁹⁵ ahogy a prostituáltakat vengerkáknak nevezték Európában. A *Morbus hungaricus* (Budapest, 1900) című könyv szerzője, Győry Tibor mintegy hetven szerzőnek eredetiben való áttanulmányozását követően vont le következtetéseket: néhányat felsorolok⁹⁶ a teljesség igénye nélkül. „*Morbus hungaricus* neve alatt örökítette meg a történelem azt a járványos betegséget, mely hazánkat a XVI-XVIII. század folyamán messze a határain túl hirhedetté tette s mely főleg szövetségeseinket sokkal jobban pusztította, mint a török kardja. A XVI. század első felében ütötte fel fejét hazánkban, majd Bécsen át elterjedt Németország, Belgium és Hollandiában”.⁹⁷ Azok a találgatások és zavaros vélemények, melyek a morbus hungaricus felől érkező számos műben fellelhetők, megtalálhatók Győry Tibor művében is, aki nem mint oki tényezőt sorolja fel, hanem mint érdekesség tesz említést róluk. „*A baj főokozója az Úristen, amint ezt a keresztények, sőt némely pogány ok is tudják. [...] Külső okai: a levegő, melynek vagy romlása vagy a rendestől bármily eltérése betegségeket hoz létre. [...] Továbbá az étel és ital az, mely mint külső ok ártalmakat tartalmazhat; és pedig akkor, ha saját természetéből kifolyólag ártalmas a szervezetre, ha állás közben megromlik s ha az időjárás megrontja. Ezen külső okok hozzák létre a belsőt: a vér megromlását*”⁹⁸

Számos esetben a pestissel azonosították a morbus hungaricust. Például Kolozsvári Thomas Jordanus tábori orvos, balneológus, epidemiológus szerint „*a mindent rémüléssel eltöltő ragályos betegség egy tifuszos gyomorhaj volt, melynek kíséretében a fülek mellett, a hónalj alatt és az ágyékokban veszedelmes fekélyek is mutatkoztak. E betegségnek, amellyel szemben az orvosok nem tudtak mihez fogni morbus pannonicus*

⁹⁵ GYŐRY Tibor: *Morbus hungaricus*. Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája. Budapest, 1900.

⁹⁶ Vö. AYRER János Kristóf: *Disputatio de morbo Hungarico*. Basiliae 1631.; BLOSIUS Sebestyén: *De febris Ungarica*. Tubingae, 1626.; CLEOPHAS Mihály: *De febre maligna Hungarica*. Wittebergae, 1662.; Eisei Fülöp: *De febre castrensi seu Polonica et Hungarica*. Erfordiae, 1716.; ETMULLER Mihály: *Morbus hungaricus*. (Opera med. theor.-pract. Tom. IV. Observ. Nr. 139.) S. 1. 1736.; FUKER Frigyes Jakab: *De salubritate et morbis Hungáriáé*. Lipsiae, 1777.; GEORGI András Gáspár: *De febre Hungarica*. Erfurtii, 1687.; GOPCEVICH György: *Specimen históriæ febris Hungaricæ*. Ticini Regii, 1840.; SCHENK a GRAFENBERG János: *De morbo Ungarico, Lues Pannóniáé, . . . vulgo cerebri vermis* (Observ. Medic, tomus alter). Frankfurt.; SCHULTZ Simon: *De morbo hungarico saevissimis symptomatibus stipato*. (Miscell. cur. med. phys. acad. nat. cur. annus tertius.) Lipsiae et Frankof., 1673. és *De morbo hungarico die decretorio per temulantiam sublato*. (Ibidem.); SCHÜLLER János György: *De morbo remedio hagymaz oder Hitzigen Haupt- Kranckheit*. Halae Magdeb., 1726.; SCHWAB Keresztely Joachim: *Remedia tarn praeservativa, quam curativa, contra luem pestiferam in Hungária grassantem*. Leutscho-viae, 1710.

⁹⁷ GYŐRY Tibor: i.m. 9. o.

⁹⁸ GYŐRY Tibor i.m. 40. o.

névvel jelöltek”⁹⁹ Ugyanakkor a morbus gallicusnak nevezett betegség tüneti leírása hasonlít leginkább szifiliszre, amely a XV-XVI. század forrásaiból már megismerhetőek.¹⁰⁰ A francia betegségnek nevezett kór emberpatogén, és a nyálkahártyán vagy a bőr apróbb sérülésein jut be a szervezetbe. A fertőzött anya átörökítheti a magzatra a betegséget, ezért nevezik veleszületett vagy „*connatalis szifilisznek*”.¹⁰¹ A morbus gallicus nemi úton terjedő betegség, amelyet hosszúlappangási idő jellemez, és semmi köze a morbus hungaricus-hoz, vagy morbus pannonicushoz. E zavarosságok jellemezték Európát és Magyarországot is egészen a XIX. század végéig, amikor a fehérkerekedés, a leánykerekedés - tehát az emberkereskedelem - és a prostitúció kérdéskörét kezdik összekapcsolni járványos, nemi úton terjedő betegségekkel. Már a kivándorlásról szóló 1909. évi II. törvénycikk indokolása is rögzíti, hogy „*a minősített és szigorubban büntetendő csábítás esetei közé nem vette fel a javaslat a lényegileg ide is tartozó leánykereskedés (traite des blanches) ocsmány üzelveit, mert ezekkel szemben már az igazságügyminister ur által 1907. évi július hó 5-én a képviselőház elé terjesztett s a büntető törvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló törvényjavaslat tartalmaz szigorú rendelkezéseket*”.¹⁰²

A büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló 1908. évi XXXVI. törvénycikk 43-47. §§ kimondják, hogy a „*kerítés vétsége két évig terjedhető fogházzal, a kerítés büntette három évig terjedhető börtönnel büntetendő*”. Illetve „*aki a nőt bordélyházba, vagy hasonló üzletbe elhelyezés végett külföldre szállítja vagy szállíttatja, öt évig terjedhető fegyházzal, és ezer pengőtől ötezer pengőig terjedhető pénzbüntetéssel, üzletszerű elkövetés esetében, úgyszintén ha a tettes ugyanily büntett miatt már egyszer büntetve volt, és büntetésének kiállása óta tíz év még el nem telt, öt évtől tíz évig terjedhető fegyházzal, és kétezer pengőtől nyolcezer pengőig*

⁹⁹ OFFNER, Robert: Hans Jordan 16. századi kolozsvári polgár családi bibliájának német nyelvű feljegyzése. Erdélyi Múzeum. Idea Kiadó. Kolozsvár, 2019. In: JORDANUS Thomas: Ezt a megfigyelését először 1567-ben közölte Majna-Frankfurtban a következő címmel: „*Pestis phaenomena seu de iis, quae circa febrem pestilentem apparent exercitatio. Accedit Bezoar lapide descriptio*”. A tudomány mai állása szerint hastífuszjárványról lehetett szó. 11. o.

¹⁰⁰ VASOLD, Manfred: Pest, Not und Schwere Plagen. Seuchen und Epidemien vom Mittelalter bis heute. München. G. H. Beck 1991.; ARRIZABALAGA, Jon-Henderson, JOHN-FRENCH, Roger: The Great Pox. The French Disease in Renaissance Europe. Yale University Press. New Haven and London 1997.; In: RÁBAI Krisztina: Morbus Galliens - az eredet és a terjedés problematikája. 123-133 oldalak.

¹⁰¹ Ld. RÁBAI Krisztina: Morbus Galliens - az eredet és a terjedés problematikája. Medievisztikai tanulmányok Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. 2005. Szeged. 124. o. Forrás: http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/8351/1/RabaiK_Medkonf4.pdf (Letöltés: 2021. március 18.)

¹⁰² 1909. évi II. törvénycikk indokolása - a kivándorlásról.

terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő”. A törvénymódosítás büntetni rendelte a kísérletet is, és előírta, hogy a cselekmény - sértett nő védelme érdekében - magánvádas legyen. A leánykereskedés elnyomása végett Párisban létrejött nemzetközi egyezmény és a hozzátartozó zárjegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában létrejött 1912. évi LXII. törvénycikk¹⁰³ 1 és 2 cikke úgy fogalmaz, hogy „Büntetni kell azt, a ki oly célból, hogy mások szenvedélyeit kielégítse, kiskoru asszonyt vagy leányt, bárha beleegyezésével is, kéjteljes céljára megkerit, magával visz vagy házi köréből eltávolít, még ha a bűncselekmény tényálladékanak egyes elemei különböző országok területén valósultak is meg. Azt is büntetni kell, a ki oly célból, hogy mások szenvedélyeit kielégítse, nagykoru asszonyt vagy leányt akár csellel, akár erőszakkal, fenyegetésnek, hatalommal való visszaélésnek vagy a kényszer bármely más eszközének segélyével kéjteljes céljára megkerit, magával visz vagy házi köréből eltávolít, még ha a bűncselekmény tényálladékanak egyes elemi különböző országok területén valósultak is meg.”¹⁰⁴

Ennek a jogszabálysövegnek elemeiből jól látható, hogy még nem fókuszál a szervezett bűnözésre, pedig - ahogy korábban Hodossy pontosan rámutatott - ekkor már nemzetközi szintű szervezett csoportok álltak az emberkereskedelem mögött. Különös fénytörésbe helyeződik, hogy mindennek 1910. évi május hó 4-én Párizs adott otthont, hiszen a magyar prostituáltak legnagyobb piaca Európa és azon belül Párizs és Berlin volt.

A város neve	A bejegyzett kéjtnők száma	Egy prostituáltra esett lakos	A város neve	A bejegyzett kéjtnők száma	Egy prostituáltra esett lakos
Párizs	6.000	481	Róma	225	2.409
Berlin	3.559	582	Brüsszel	182	3.621
Budapest	2.200	400	München	173	3.441
Bécs	1.689	1.203	Le Havre	136	1.001
Hamburg	935	995	Nantes	125	1.364
Marseille	639	861	Lille	108	2.016
Köln	600	828	Genf	86	1.793
Stockholm	554	625	Bréma	75	3.299
Bordeaux	410	638	Stuttgart	22	13.010
Toulon	325	322	Mannheim	14	13.850
Frankfurt	300	1.382	Augsburg	6	17.081
Drezda	293	1.871	Münster	1	90.254

1. ábra Forrás: Doros Gábor - Melly József: *A nemi betegségek kérdése Budapesten*

Látható, hogy 1930-as években Budapest a 3. helyen volt, de a prostituáltaknak a lakossághoz viszonyított arányszámát illetően 2. helyet szerezte meg. Tehát Budapest már a XIX. század második felében, illetve a XX. század elején is tagadhatatlanul

¹⁰³ Hatálytalan 2007. évi LXXXII. törvény módosítása okán.

¹⁰⁴ 1912. évi LXII. törvénycikk a leánykereskedés elnyomása végett Párisban létrejött nemzetközi egyezmény és a hozzátartozó zárjegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában.

bőségesen el volt látva bejegyzett prostituálttal, sőt a fejlett nemzetközi leánykereskedelmi hálózat révén külföldre is exportálhatott. Fontos kiemelni, hogy a prostitúció csak kísérő, ám igen markáns jelensége az emberkereskedelemnek. A törvényi és rendeleti úton való szabályozás arról tanúskodik, hogy a korabeli jogalkotás nem tudott lépést tartani az ekkor már nemzetközi hálózattal szervezett bűnözéssel, és csupán fragmentált, lokális rendelkezéseket hozott.¹⁰⁵

A komplexnek mondható reglementációs normát Pest városa adta ki 1867-ben,¹⁰⁶ melyet aztán követtek 1884-ben,¹⁰⁷ 1907-ben az egyéb normák is.¹⁰⁸ A soproni¹⁰⁹ és valószínűleg a többi vidéki szabályrendeletet is a pesti alapján készítették el.¹¹⁰ Az idevágó adatokból kitérünk, hogy a 200 prostituált közül:

Polgári és kereskedelmit végzett	5	prostituált
« « ipariskolát	2	«
I—IV. polgári iskolát végzett	50	«
VI. elemi « «	51	«
V. « « «	18	«
IV. « « «	43	«
III. « « «	12	«
II. « « «	6	«
I. « « «	1	«
0. « « «	12	«

2. ábra Doros Gábor - Melly József: *A nemi betegségek kérdése Budapesten. 1930.*

Az ismeretek hiányának és a kultúra alacsony fokának tanulmányozása okán felmérés készült a prostituáltak iskolai végzettségéről, mivel ez ma is az áldozattá válás egyik fő tényezője.

„Doros Gábor kihallgatott a budapesti erkölcsrendészeten 1926-ban 200 válogatás nélküli bejegyzett prostituáltat (egyéb vizsgálatok kapcsán) és azt tapasztalta, hogy a prostituáltaknak egy kisebb töredéke itt is analfabéta és ennek megfelelően szellemi nívója az elképzelhető legalacsonyabb, de az átlagnak az iskolázottsága és értelmi képessége eléri azt a mértéket, amelynél a cselekedeteket már nem lehet a tudatlanság és teljes butaság rovására írni”.¹¹¹ A kutatásból kitérünk, hogy a prostitúciós célú emberkereskedelem áldozatoldali vizsgálata semmit nem változott. Doros és Melly megállapítja, hogy a prostituálódásnak az elhagyatottság az egyik

¹⁰⁵ KAJTÁR István: Városi önkormányzatok (1848-1918) - A városok szabályrendelet-alkotásáról. Pécs, 1993. 107-128. o.

¹⁰⁶ Szabályok a kéjlegés-bordellházak és kéjhölgyekről. Pest, 1867. október 31.

Az egri prostitúciós szabályrendeletet is a pesti alapján készítették.

¹⁰⁷ Szabályrendelet a bordély-ügyről. 837/1884.

¹⁰⁸ Szabályrendelet a prostitúcióról. 881-1008/1907.

¹⁰⁹ Szabályrendelet a kéjlegés, bordélyházak és kéjnőkről. Sopron, 1884. március 13.

¹¹⁰ Vö. GÜNTNER Péter: A soproni prostitúció története (1862-1918) Forrás: http://acta.bibl.u-szeged.hu/40777/1/aetas_1997_001_049-064.pdf (letöltés: 2020. szeptember 6.)

¹¹¹ DOROS Gábor - MELLY József: *A nemi betegségek kérdése Budapesten. II.köt. Budapest Székesfőváros Házinyomdája. Budapest, 1930. 766. o.*

és minden bizonnyal domináló fontosságú oka. A másik ok a kirekesztés, amelyet az élénk promiscuitas okán gyakorol felé a társadalom.

Doros Gábor Abraham Flexner feljegyzéseire hivatkozik,¹¹² aki szerint „*Bécsben 1910-ben 1319 titkos prostituáltat tartottak le, kik közül 823 kiskorú volt. Ezeknek a kiskorúaknak a tökéletes elhagyatottságát a rendőr-hatóság hivatalos eljárás során mutatta ki, amennyiben 802-nél minden szorgos igyekezet dacára sem tudott olyan közvetlenül fennálló családi kapcsolatot kikutatni, ahová az eltévelyedett kiskorút visszavezethette volna*”.¹¹³

A XX. század fordulóján az alábbi normák igyekeztek megerősödött emberkereskedelem jelenségét visszaszorítani:

- A leánykereskedés elnyomása tárgyában 1904. május 18-án kötött nemzetközi egyezmény
- Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése által 1948. december 3-án jóváhagyott módosító Jegyzőkönyv;
- A leánykereskedés elnyomása tárgyában 1910. május 4-én kötött nemzetközi egyezmény, (amelyet a fent említett Jegyzőkönyv módosított);
- A nőekkel és gyermekekkel üzött kereskedés elnyomása tárgyában 1921. szeptember 30-án kötött nemzetközi egyezmény, amelyet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése által 1947. október 20-án elfogadott Jegyzőkönyv módosított;
- A nagykorú nőekkel üzött kereskedés elnyomására vonatkozóan 1933. október 11-én kötött nemzetközi egyezmény,
- A Nemzetek Szövetsége által 1937-ben kiadott, az említett okiratok alkalmazásának körét kiterjesztő egyezménytervezete.

Az emberkereskedelem valódi jellegének felismeréséhez a nőekkel és a gyermekekkel üzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában megalkotott 1925. évi XIX. törvény vezetett, melynek célja, hogy hatásosabb módon biztosítsák a nőekkel és a gyermekekkel üzött kereskedés elnyomását, amelyet az 1904. évi május hó 18-án kelt Megállapodás és az 1910. évi május hó 4-én kelt Egyezmény még „Leánykereskedés” névvel jelölt.

A törvény szövege szerint az államok megegyeznek abban, hogy olyan szabályokat fognak kibocsátani, amelyek szükségesek a kivándorlókat szállító hajókon utazó nőknek és gyermekeknek védelmére szolgálnak nemcsak az elindulás és a megérkezés

¹¹² FLEXNER, Abraham: Die Prostitution in Europa. Walter Fiebig. Berlin, 1921.

¹¹³ DOROS Gábor - MELLY József: i.m. II. köt. 772. o.

alkalmából, hanem intézkedni fognak a pályaudvarokon és a kikötőkben oly felhívásoknak kifüggesztése iránt, amelyek a nőket és a gyermekeket a velük üzérkedés veszélyeire figyelmeztetik, és tájékoztatják őket azokról a helyekről, ahol szállást, segílyt és támogatást találhatnak.¹¹⁴

A Genfben, 1926. évi szeptember hó 25. napján kelt Egyezmény módosítása tárgyában New Yorkban, 1953. évi december hó 7. napján kelt Jegyzőkönyv és Melléklete, továbbá a rabszolgaság, a rabszolgakereskedés, valamint a rabszolgasághoz hasonló intézmények és gyakorlatok eltörlése tárgyában Genfben, 1956. évi szeptember hó 7. napján kelt Kiegészítő Egyezmény kihirdetését, az 1958. évi 18. törvényerejű rendeletben találhatjuk.

Az 1926-ban létrejött rabszolgaegyezmény már tételesen felsorolja azokat a gyakorlatokat, melyek a rabszolgasághoz hasonló gyakorlatot jelentenek.

- a) az adósi szolgaság, vagyis az olyan személyállapot, vagy helyzet, amely abból a tényből folyik, hogy az adós saját személyes szolgálatait vagy valamely vele függő viszonyban álló személynek szolgálatait adóssága biztosítékául leköti, ha az így teljesített szolgálatok méltányos ellenértékét nem fordítják az adósság törlesztésére, vagy ha a szolgálatok tartama nincs korlátozva, illetve jellege nincs meghatározva;
- b) a jobbágyság, vagyis az olyan állapot, melynél fogva valaki törvény, szokás vagy megállapodás alapján köteles más személy tulajdonát képező földön élni, azt művelni és ezen személy részére - ellenszolgáltatás fejében vagy anélkül - meghatározott szolgáltatásokat teljesíteni, anélkül, hogy módjában állna ezen az állapotán változtatni;
- c) minden olyan intézmény vagy gyakorlat, melynél fogva:
 - i) nőt szülei, gyámja, családja, bármely más személy vagy bármely más csoport részére lerótt pénzbeli vagy természetbeni szolgáltatás ellenében a visszautasítás jogának kizárásával eljegyeznek vagy férjhez adnak;
 - ii) nőt férje, férjének családja vagy nemzetsége harmadik személynek visszteher mellett vagy más módon átengedhet;
 - iii) nőt férje halálával más személy örökölhét;
- d) minden olyan intézmény vagy gyakorlat, melynél fogva gyermeket vagy 18 éven aluli fiatakorút egyik, vagy mindkét szülője vagy gyámja - visszteher mellett

¹¹⁴ 1925. évi XIX. törvény a nőekkel és a gyermekekkel üzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában. 7. cikke.

vagy anélkül - harmadik személynek adhat át a gyermek, illetve fiatalkorú személyének vagy munkájának kizsákmányolása céljából.

A rabszolga Egyezmény szerint a rabszolgaság olyan személynek az állapota vagy helyzete, aki felett a tulajdonjog egyes vagy összes ismérveit gyakorolják, és „rabszolga” az a személy, aki ilyen állapotban vagy helyzetben van. A „szolgaság állapotában levő személy” az, akit adósi szolgaság, jobbágyság, kényszerházasság vagy harmadik személy által testének kizsákmányolása céljából tulajdonolnak. A „rabszolgakereskedés” magában foglal minden elfogási, megszerzési vagy átengedési cselekményt, amely a személynek rabszolgaságba vetésére irányul. A rabszolgának eladás vagy csere céljára való megszerzését; az eladás vagy csere céljára megszerzett rabszolgának eladás vagy csere útján történő átengedését, valamint általában a rabszolgákkal való kereskedelemre vagy azok szállítására vonatkozó minden cselekményt, tekintet nélkül a felhasznált szállítóeszközre.

Az 1955. évi 34. törvényerejű rendeletben említett jogtárgyak között már ott találjuk az emberi méltóságot, az ember értékét és a családot és az ezek sérelmével együtt járó társadalmi kárt. *„Figyelembevéve, hogy a prostitúció és az azt kísérő rossz, a prostitúció céljait szolgáló emberkereskedés az emberi személy méltóságával és értékével összeegyeztethetetlen és veszélyezteti az egyén, a család és a társadalom jólétét”.*¹¹⁵

4.6. Az emberkereskedelemmel összefüggő szervezett bűnözés fejlődési stációi

A szervezett bűnözésnek - a XIX. és XX. század fordulója táján - Európában modellértékű rendszerként a szicíliai arisztokráciának a politikai hatalom megtartása érdekében felhasznált korrupciós eszközökkel tanúsított magatartások nevezhetők.¹¹⁶ A szicíliai előkelő réteg egy része a parasztok, szegényebb népcsoportok támogatását úgy éri el, hogy egy hierarchikus rendszert szervez, melynek része a korrupció, a megfélemlítés, és szándékos, erőszakos bűncselekmények elkövetése. 1868-ban egy rendőrségi forrás említi először a maffiát, mint a szervezett bűnözés az államhatalomba is beépült erőszakszervezetét, amely ősi archaikus magatartásformákat is őriz. A dél-olasz mentalitás - az Amerikába kivándorolt maffia tagok globalizálódásával - meghatározó tényezője lett a nemzetközi bűnözésnek. Az 1920-1932 közötti

¹¹⁵ 1955. évi 34. törvényerejű rendelet az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről. Bevezetés.

¹¹⁶ BERTA Krisztina: A szervezett bűnözés. In kriminológia-szakkriminológia, Complex Kiadó, Kft. 2012.

alkoholtilalom idején teljesedett ki, és tett szert hatalmas bevételekre a szervezett bűnözői hálózat. Rendőrök, politikusok, bírók kerültek befolyásuk alá. A csempészetén kívül a szerencsejáték, a prostitúció és a kábítószer-kereskedelem vált fő profiljukká. Ebből következően számos bűncselekményt, így például az orgazdaság, a pénzmosás és az emberkereskedelem tényállását is megvalósították.

További nagy csoport az orosz ajkú szervezett bűnözői csoportok, melyek a Szovjetunió felbomlásával árasztották el Európát, és a világ minden tájékára eljutottak. Napjainkra egyértelművé vált, hogy a szervezett bűnözés a demokratikus országokra, a békére, a fejlődésre nézve a legnagyobb veszélyt jelenti. A szervezett bűnözés fejlettségi és szervezettségi szintjében hatalmas minőségi ugrás következett be a XX. század második felében.

- A szervezett bűnözés kezdetben megélhetési bűnözőkből verbuválódik egyes területek megtartása érdekében.
- Eleinte csak meghatározott bűncselekményeket követnek el szervezett formában, például leánykereskedelem, alkoholcsempészet.
- Nagy mennyiségű vagyon felhalmozásával belépnek a gazdaság meghatározó területeire, és földrajzilag is kiterjedt bűnkapcsolatokat építenek fel.
- Politikai hatalomba való beépülés korrupció útján
- Széles tömegbázison alapuló politikai mozgalom szervezésén keresztül legálisan megszerzi/befolyásolja a törvényhozást és a politikai hatalmat.

A szervezett bűnözés kialakulásának első és legfontosabb eleme az archaikus idők óta nem változott: a gazdaságilag és morálisan súlyosan leszakadó társadalmi rétegek, illegális migránsok, szegregált kisebbségek kitörési lehetőséget keresnek. A másik oki tényező a hirtelen és gyorsan végbemenő társadalmi változások sora, melyek társadalmi anómiát¹¹⁷ okoznak, s ezzel létrehozzák az előbb említett leszakadó társadalmi rétegeket. Külső destabilizáló tényezők polgárháborúk, faji, vallási, etnikai villongások, természeti katasztrófák, illetve maga a globalizáció, melynek során egyre nagyobb egységesülő területek kerülnek ki a rendszeres ellenőrzés alól, elősegítve a szervezett bűnözés mozgását, fejlődését.¹¹⁸

4.6.1. A magyar büntetőjog bűnszervezet-fogalmának létrejötte

¹¹⁷ Vö. MERTON, Robert K. és DURKHEIM, Emile anómia elméletével.

¹¹⁸ A mondat az Europol által évente kiadott fenyegetettségi felmérés az Organised Crime Threat Assesment/OCTA 2006. évi megállapítását tükrözi.

Már Hajdu Lajos¹¹⁹ 1795-ben megalkotott büntetőjogi tervezetében igyekezett valamilyen definíciót találni a bűnszervezetre. Tóth Mihály szerint Schnierer Aladár elemezte talán legrészletesebben kora uralkodó felfogását, mely szerint „*több személynek valamely közösen célbavett bűntény elkövetésére irányított egyesülése 'bűnszövetségnek' (societas delinquendi) nevezetik.*”¹²⁰ Az 1899-es Magyar Jogi Lexikonunk szerint a társas bűnelkövetési alakzat a bűnszövetség, complott, amely akkor létesül, „*ha valamely büntetendő cselekményt közös elhatározás folytán többen követnek el, ezek között az együttes közreműködés tekintetében szükségképp akarategység és így szövetség van. (...) A bűnszövetségnek két fajtáját szokták megkülönböztetni. Egyik a bűnszövetség szoros értelemben vagyis többek előleges szövetkezése valamely közösen célbavett bűntett együttes elkövetésére, a másik a bűnbanda, vagyis többek szövetkezése több egyenkint meg nem határozott bűntett elkövetésére.*”¹²¹ A bűnbandának nevezett társas bűnkapcsolat tehát a bűnszervezet jogi csírájának tekinthető. Pauler Tivadar szerint azért kellett a complott önálló, sui generis fogalmát megalkotni, mert „*a régi doctrina külön büntetendő cselekmények tekintette azt, ha többen valamely bűntett elkövetésére szövetkeztek, de annak véghezvitelét sem el nem követték, sem meg nem kísérelték.*”¹²² Vagyis a bűnszövetséget az 1843. évi magyar büntető javaslat is önálló büntetendő cselekményként kezelte.

A bűnszervezet fogalmát azonban csak az 1997. évi LXXIII. törvény 9. § alkotja meg,¹²³ amely az 1978. évi IV. törvény 137. § alatti rendelkezéseket egy új, 7. ponttal egészítette ki. Ez tartalmazta a bűnszervezetre vonatkozó korai definíciót, amely azonban kissé elnagyoltnak tűnik a mostani fogalomhoz képest. A következő évben kiadott 1998. évi LXXXVII. törvény tovább pontosította a bűnszervezet fogalmát.¹²⁴ A 2002. április elsején életbe lépő büntetőnovella¹²⁵ az elnagyolt bűnszervezeti fogalmat pontosította, kiegészítette, és a 137. § 8. pontban szereplő anyagi jogi fogalom mellett

¹¹⁹ HAJDÚ Lajos: Az 1795-ös magyar büntetőkódex-tervezet. KJK Budapest, 1971. 394. o.

¹²⁰ TÓTH Mihály: A bűnszervezeti elkövetés szabályozásának kanyargós útja. Magyar Jogász Egylet folyóirata, 2015. 1. szám. http://ujbtk.hu/wp-content/uploads/2015/02/MJ_201501_TothMihaly.pdf (Letöltve: 2020. szeptember 9.)

¹²¹ MÁRKUS Dezső (szerk.): Magyar Jogi Lexikon. Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt. Kiadó. Budapest, 1899. 362. o.

¹²² MÁRKUS Dezső (szerk.): i. m. 363 o.

¹²³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1997. évi LXXIII. törvény 9. § 7. pontja alapján a bűnszervezet: bűncselekmények folyamatos elkövetésére létrejött olyan - munkamegosztáson alapuló - bűnszövetség, amelynek célja a rendszeres haszonszerzés.

¹²⁴ 1998. évi LXXXVII. törvény - a büntető jogszabályok módosításáról pontosította a Btk. 137. § „8. bűnszervezet: bűncselekmények rendszeres elkövetése révén haszonszerzés végett létrejött olyan bűnszövetség, amely feladatmegosztáson, alá-fölrendeltségi rendszeren és személyi kapcsolatokon nyugvó szerepvállaláson alapul,”

¹²⁵ 2001. évi CXXI. törvény - a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról

létrehozta az akkor hatályos Btk. 263/C. § alatt a bűnszervezetben történő részvétel sui generis fogalmát.¹²⁶

A 2005-ben megalkotott büntető jogegységi határozat¹²⁷ a bűncselekmény bűnszervezetben való elkövetésének megállapíthatóságának bírói gyakorlat által kimunkált értelmezését foglalta össze. Az ENSZ Palermói Egyezménye némiképpen szélesebb és összetettebb fogalomkészletet használ a bűnszervezetek és a cselekmények bűnszervezetben elkövetett bűncselekménnyé nyilvánítására.¹²⁸ A ma hatályos 2012. évi C. Büntető Törvényben a bűnszervezetre vonatkozó anyagi szabályokat a 459. § (1) bekezdés 1. pontjának módosítása adja. A jogalkotó a 2019. évi LXVI. törvény 107. §-ban módosítani kívánta szabályrendszert, és a bírói joggyakorlatra¹²⁹ figyelve újraalkotta a tényállást. Ahogy a miniszteri indokolás is kiemeli, a módosítás célja az volt, hogy - reagálva a jelenlegi nem megfelelő joggyakorlatra - élesebben határolja el a bűnszervezet fogalmát a bűnszövetség fogalmától, egyúttal támpontot adjon a jogalkalmazás számára a bűnszervezetben történő elkövetés megállapíthatósága tekintetében. Ezért a hatályos meghatározás kiegészül a hierarchia és a konspiráció fogalmi elemeivel. A bírói joggyakorlat ezeket az elemeket korábban is vizsgálta az eljárásokban, de nem egységesen, ezért a Legfelsőbb Bíróság 4/2005. számú büntető jogegységi határozatában kimondta, hogy a bűnszervezet hierarchikus jellegének nincs jelentősége, az összehangolt működés pedig csak a cselekvő személyek egymást erősítő hatásában nyilvánul meg. Ez a kitétel ma már megdőlt, hiszen mind a hierarchikus jelleg, a konspiráltan működés elengedhetetlen része egy bűnszervezetnek. Az új szabályozás pedig ennek megfelelően kimondja, hogy bűnszervezet akkor állapítható meg, ha három vagy több személy hosszabb időtávra kapcsolódik össze¹³⁰ és hierarchikusan szervezett. A hierarchikus szervezeti felépítés azt jelenti, hogy az elkövetők vertikális elrendeződésben vannak egymással, és az egyes döntési szintek elkülöníthetőek egymástól. Ez a hierarchikus jelleg a bűnszervezet tagjainak együttműködésén és a feladatok megosztásán alapul. A Kúria jogértelmezése szerint a

¹²⁶ 1978. évi IV. Büntető Törvény 137. § 8. pontja helyébe a következő rendelkezés lép: „8. bűnszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése”

¹²⁷ 4/2005. Büntető jogegységi határozat

¹²⁸ 2006. évi CI. Törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről. 2. cikk, 4. cikk, 5 cikk, 6 cikk, 7 cikk, 8 cikk, 9 cikk.

¹²⁹ Hatályos: 2019. VII. 10-től.

¹³⁰ Ld. A hosszabb időtáv rendszerint meghatározatlan számú, de kettőnél biztosan több bűncselekményben „bűnözésben” állapotnak meg - In. TÓTH Mihály: A bűnszervezeti elkövetés szabályozásának kanyargós útja. Magyar Jog 2015/1. (1-10. oldal)

bűnszervezetben elkövetés megállapításához elegendő az, ha a terhelt felismeri, hogy a szervezet összehangoltan működik a hosszú távú célok megvalósítása érdekében.¹³¹

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdésének 1. pontja szerint a bűnszervezet legalább három személyből álló, hosszabb időre, hierarchikusan szervezett, konspiratíván működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.

A Btk. 91. § (1) bekezdése kimondja, hogy azzal szemben, aki a szándékos bűncselekményt bűnszervezetben követte el, a bűncselekmény büntetési tételének felső határa a kétszeresére emelkedik, de a huszonöt évet nem haladhatja meg. Ugyanakkor a Btk. 83. § (2) bekezdése alapján a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény XCIX. Fejezete szerinti eljárásban létrejövő egyezség jóváhagyása esetén, a bűnszervezetben történő elkövetésre megállapított felső tételhatárt megszünteti. Eltörli a felső tételhatár korlátozását kimondó rendelkezéseket azokban az esetekben is, ahol a felső tételhatár általános részi tételkeretet emelő rendelkezése alapján emelkedne - például visszaesés, vagy a bűncselekmény bűnszervezetben történő elkövetése miatt. A törvény a büntetés kiszabásánál irányadó tételkeretek tágításával megfelelő mozgásteret biztosít a formális egyezség tartalmának megállapítására, ezzel is ösztönözve az új eljárásjogi jogintézmény széleskörű használatát.¹³² A jelenlegi fogalom és fellépés tehát megfelel a szervezett bűnözés elleni küzdelemről szóló 2008/841/IB kerethatározat 1. cikkében foglaltaknak.¹³³

4.6.2. A szervezett bűnözés hagyományos karakterisztikája

A szervezett bűnözés általában a demokratikus alapokon felépülő társadalmakban jelenik meg, és jellemzően akkor képes igazán erőre kapni, amikor a hatalmi struktúrák és a civil társadalom is szervezetlen, gyenge, hiányzik vagy nem megbízható. Ezek a kezdetben egyszerű, társas bűnözési formák később összehangoltan működő, hatékony munkamegosztáson alapuló alakzatokká szerveződnek.

A társas bűnelkövetési alakzatok közül a társadalomra legveszélyesebb típus a bűnszervezeti minőség. A bűnszervezet működésére jellemző, hogy kapcsolati hálózata révén mélyen benyomulhat a civil társadalom és az állam egyes alrendszeribe is. A bűnszervezet tagjai külső együttműködő személyeket használnak a bűnszervezet

¹³¹ Ld. 2019. június 17. <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/bunszervezetben-elkovetes-megallapitasahoz-elegendo-az-ha-terhelt-felismeri-hogy-szervezet> (letöltve: 2020. szeptember 10.)

¹³² Btk. Miniszteri indokolás 91. és 82. §§

¹³³ A Tanács 2008. október 24-i 2008/841/IB kerethatározata - a szervezett bűnözés elleni küzdelemről.

céljainak eléréséhez. Ez megnehezíti a bűnszervezetek felszámolását, ezért ezt a minőséget is büntetni rendeli a bírói gyakorlat, ahogyan azt a Legfelsőbb Bíróság Bfv. III. 851/2005. számú határozatában megfogalmazza: „*a bűnszervezet jellemzőinek – így a hosszabb időre szervezettségnek is – a bűnszervezet oldalán kell fennállniuk, ezért egy már működő embercsempész bűnszervezethez eseti jelleggel, egyetlen cselekményben való részvétellel is lehetséges kapcsolódni.*”¹³⁴ A címben meghatározott szervezett bűnözést és a bandabűnözést úgy határolnám el, hogy a bandabűnözés inkább egy kiterjedtebb bűnszövetségből jön létre, ahol a tagok általában ismerik egymást, egymáshoz emocionálisan kapcsolódnak, közös jeleik, tetoválásaik vagy sebeik vannak.¹³⁵ A bandabűnözés a társadalom peremén létező szubkultúrákban jönnek létre, amelyek egyik kiváltó oka az anómia,¹³⁶ a gyökértelenség, az érvényesülés hiánya. Ennek okán az állam területén fiatalok vagy fiatal felnőttek alakítanak ilyen bandákat, melyek kezdetben kisebb tárgyi súlyú bűncselekményeket kísérelnek meg vagy követnek el. A klasszikus bűnszervezeti modell értelmében a fiatalok bandabűnözők később szétválhatnak, és önálló szervezeteket hozhatnak létre.

A klasszikus bűnszervezeti modellek mára már átalakultak, mert fennmaradásuk attól függ, mennyire képesek az államban államként jövedelmező illegális gazdasági rendszereket működtetni. A szervezett bűnözés alapegysége rendszerint több szinten szerveződő bűnszervezet, amely általában sejtrendszer felépítésű. A bűnszervezet tagjait a szaktudás és a hatékonyság köti össze, általában nincs köztük emocionális kapcsolat. Az egyes sejtek összekapcsolódhatnak nagyobb egységgé, mely egység vezetőjét általában a kupola látja el. Ennek a vezetője a „capi di tutti capi.”¹³⁷ Ezt a modellt a szükségszerűség alkotta meg, hiszen ha egy sejtet felszámolnak, a többi résztvevő zavartalanul működhet tovább, illetve ha a magát a kupolát számolják fel a vezetővel együtt, a sejtek napok alatt regenerálódnak, és új vezető köré szerveződve folytatják tevékenységüket. Egyrészt ennek a modellnek is köszönhető a modern szervezett bűnözés sikere, másfelől a magas szintű szakmai tudás megvásárlása, harmadrészt a

¹³⁴ EBH2005. 1288

¹³⁵ Ehhez lásd a Los Angelesi Bloods (vérengzők) Minden Bloods tagnak van a felkarján található egy égetéssel létrehozott kutyamancsot ábrázoló heg, amit égő cigarettával hoznak létre, s ez képezi az új tag beavatását is. <https://unitedgangs.com/category/los-angeles-bloods/l-a-bloods/> (letöltve: 2020. szeptember 9.)

¹³⁶ MERTON Robert: *Social Theory and Social Structure*. 1949. Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Gondolat Kiadó Budapest, 1980. 62. oldal és DURKHEIM Emile: *A bűnözés normális jelenség* 9–15. o. In GÖNCZÖL Katalin – KEREZSI Klára (szerkesztők): *A deviancia szociológiája*. Szöveggyűjtemény Budapest, HILSCHER Rezső Szociálpolitikai Egyesület, 1996.

¹³⁷ Olasz kifejezés: A főnökök főnöke.

megkérdőjelezhetetlen hierarchia, a szabályokat megszegőkkel tanúsított embertelen brutalitás. Ez a bűnszervezetek esetében tapasztalható szerveződési dinamika a XX. század második felében kezdett erősödni és napjainkban érte el csúcspontját.¹³⁸ Amennyiben igaznak fogadjuk el ezt az állítást, akkor mondhatnánk, hogy a csúcspontot elérve lassan hanyatlásnak indul a bűnszervezetek dinamikája. A szervezett bűnözői nyomás ellen a hatékony uniós fellépés érdekében folyamatosan szükséges összehangolni az állami és civil szervezetek munkáját, immár szupranacionális szinten is.

4.6.3. A modernkori szervezett bűnözés és az emberkereskedelem kapcsolata

A XIX. századra egyértelművé válik, hogy a szervezett bűnözés terjedésének - ezen belül az emberkereskedelem és a prostitúció - visszaszorítása a súlyos büntetések ellenére sem valósul meg. Ehhez hozzájárult az a körülmény, hogy az ország - az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kudarca miatt is - morálisan is igen leromlott állapotban volt, s a bűnözés mértéke egyre növekvő tendenciákat mutatott. Ezen a helyzeten rontott az a tény, hogy a hatósági nyilvántartások, ellenőrzések nem követték a bűnöző magatartás - ezen belül a nemzetközi szervezett bűnözés - által kielégített igények felmérését. A közigazgatás fejlődése azonban jelentős fordulatot hozott. A Magyar Királyi Közellátásügyi Miniszter 6569/1848. K. M. számú, 1848-ban kiadott rendelete értelmében a tisztiorvosok átvették a diploma nélküli felcserektől a prostituáltak egészségügyi ellenőrzését, továbbá egy új hatósági ellenőrző felügyeleti rendszer is kiépült, amely a reglementációt¹³⁹ részesítette előnyben. A reglementáció értelmében a prostitúció és művelőinek megtűrése volt a követendő politika.

Ezért a prostitúciót üzni kívánó személynek regisztrálnia kellett magát a felügyeleti rendszerben. A szervezett bűnözés, és ezen belül az emberkereskedelem ezzel a döntéssel egyfelől jelentős érvágást szenvedett el, mert a szándékos bűnelkövetés egyik alapvető eleme, a titkosság megszüntetése részben sikerült a jogalkotónak. Másik oldalról azonban a reglementáció a bűnözés ezen formájának egész Európában való elterjedéséhez vezetett, amely kedvezett az emberkereskedelem és a szervezett bűnözés fejlődésének. A már nemzetközivé terebélyesedett emberkereskedelem - melynek egyik alapvető pillére a leánykereskedelem, a prostitúciós vagy más célok érdekében való

¹³⁸ KOVÁCS István: „Olajozás”, szervezett bűnözés és prostitúció a 90-es években Magyarországon. In Nemzetbiztonsági Szemle III. évfolyam I. szám 114. o.

¹³⁹ Reglementáció: túri a prostitúciót, cserébe nyilvántartásba veszi a prostituáltakat, visszaszorítja a járványokat.

kizsákmányolás - a XIX. századra egész Európában olyan méreteket öltött, hogy megfékezésére több ország részvételével összefogás szerveződött. *„Hollandia már 1881-ben nemzetközi értekezletet hívott össze a leánykereskedés megakadályozása érdekében, azonban ez az összejövetel nem érte el célját”*.¹⁴⁰

4.6.4. Az emberkereskedelem és a szervezett bűnözés kapcsolata

A határokon átnyúló szervezett bűnözési magatartás és az emberkereskedelem kapcsolatát mutatja, hogy olyan nemzetközi szervezetek, mint az Európa Tanács és az Európai Unió is közös cselekvési mechanizmusokat dolgoz ki az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében. A szervezett bűnözői nyomás ellen a hatékony uniós fellépés érdekében folyamatosan szükséges összehangolni az állami és civil szervezetek munkáját, immár szupranacionális szinten. Az e tárgykörben született bírósági ítéletekből is leszűrhető, hogy az emberkereskedelem tényállását nem egyéni elkövetők, hanem határokon átnyúló, erre szakosodott bünszervezetek szervezett formában valósítják meg. Szükséges tehát a klasszikus szervezett bűnözői modellek áttekintése ahhoz, hogy az elkövetési magatartás bizonyításának nehézségeit feltárhassuk.

A szervezett bűnözés kialakulásának első és legfontosabb eleme az archaikus idők óta nem változott: a gazdaságilag és morálisan súlyosan leszakadó társadalmi rétegek, illegális migránsok, elszigetelődő kisebbségek kitörési lehetőséget keresnek. A mások a hirtelen és gyorsan végbemenő társadalmi változások, melyek anómiát¹⁴¹ okoznak, s ezzel létrehozzák az előbb említett leszakadó társadalmi rétegeket. *„Külső destabilizáló tényezők, polgárháborúk, faji, vallási, etnikai villongások, természeti katasztrófák, illetve maga a globalizáció, melynek során egyre nagyobb egységesülő területek kerülnek ki a rendszeres ellenőrzés alól, elősegítve a szervezett bűnözés mozgását fejlődését.”*¹⁴²

Napjainkban a migrációs nyomás és a más kultúrájú népcsoportok által elkövetett terrorista fenyegetés háttérében a bünszervezetek ismételt felerősödését sejthetjük. A szervezett bűnözés hagyományos eszközei között az embercsempészás, az emberkereskedelem, a terrorcselekményekhez szükséges előkészületek esetében pedig ott találjuk a fegyvercsempészetet, melyek az európai társadalmakat - a doktori értekezés írásának időpontjában - létükben fenyegetik. Az államok részéről szükséges

¹⁴⁰ CZINE Ágnes: i.m. 51. o.

¹⁴¹ Ld. ehhez, Merton és Durkheim anómia elméletét.

¹⁴² Az Europol fenyegetettségi felmérésének Organised Crime Threat Assessment 2006-os megállapítása.

lenne az a felismerés, hogy a szervezett bűnözés mára kinőtte a klasszikus kereteket, globalizálódik, és ettől kezdve a hagyományos kriminalisztikai módszerek helyett egy más látószögű - leginkább transznacionális - megközelítésre van szükség.

4.7. Részösszegzés

Az ókortól a XX. századig áttekintett emberkereskedelem története természetesen nem lehet teljes. A történeti áttekintésben arra törekedtem, hogy a szokásos rabszolgaság, prostitúció, munkára kényszerítés kérdéskör mellett más vetületét is bemutassam az emberekkel történő kereskedelem jelenségének. Feltűnő, hogy az ókorban - ritka kivételtől eltekintve - nem saját polgáraikat adták-vették a rabszolgapiacokon, hanem idegeneket, a görögök a barbárokat, a rómaiak a meghódított népek lakosságát, a zsidó törzsek a kánaániakat és a keresztényeket. Ettől eltekintve voltak kivételek, de nem ez volt a jellemző. A rabszolgaság és a prostitúció a rabnők adásvételével függött össze, a rabszolgaság legfőbb kulturális oki tényezőjeként inkább az uralkodó réteg fizikai munkához való viszonyában láthatjuk.

Az ókorban és bizonyos szempontból a középkorban is a prostitúció, a rabszolgakereskedés szabályozott keretek között zajlott, és az ókori Görög és Római kultúra szerves részének tekinthetjük. A kereszténység ettől eltérő álláspontja az Ószövetség mózesi törvényeinek köszönhetően alakult másként, de nem szüntette meg sem a rabszolgaságot, sem a nők alárendelt helyzetét, csupán lehetővé tette a szabadság érzését a rabszolgáknak is, illetve visszaadva a fizikai munka becsületét, a szolgáltatásban élők helyzetét pszichikailag normalizálta. Ennek ékes bizonyítéka, hogy a középkoron át az újkorban is a rabszolgaság különféle formái elfogadottak voltak. A felvilágosodást követően az emberi jogok komplex rendszerében működő modern világunkban, a posztmodern korban is az emberkereskedelmi hálózatok által táplált modern rabszolgaság a XXI. században is él és virul. Súlyosan sértve az emberi integritást, méltóságot és szabadságot.

5. Az emberkereskedelem etikai, filozófiai háttérének áttekintése

Az emberkereskedelem és a kizsákmányolás elsősorban morális alapú kérdés, amelynek megoldása is etikai és morális alapon indulhat meg, s csak másodsorban támaszkodhatunk a jogi normák, különösen a büntetőjog erejére. Az emberkereskedelem mindig a legkiszolgáltatottabb, az alacsonyabb társadalmi státuszú

csoporthoz köre szerveződött.¹⁴³ Ennek oka, hogy a társadalom tagjai itt a legtámadhatóbbak, a gazdasági kényszerek itt szorítanak leginkább, s a morális kánonhoz való kötődést itt a legnehezebb megőrizni. A szociológiai bűnözéstudományok kriminológusa, Albert Cohen szerint az alacsonyabb társadalmi státuszú családok más értékeket és értékrendeket alakítanak ki, ami egy alternatív szubkultúrát hoz létre. A szubkultúrák felépülése tekintetében ott találjuk Walter B. Miller kristályosodási pontjára szóló elméletében megfogalmazottakat, ahogy az emberkereskedelemben szakosodott bűnszervezeti sejtek kiépülésének mechanizmusában is ugyanezek a motivációs jellemzők dominálnak.¹⁴⁴ Sajátos kultúra és védett autonómia a társadalmi státuszukat elvesztettek számára, akik aztán elkövetők vagy áldozatok lesznek.

Somló Bódog szerint *„a különbség a jog és erkölcs között az, hogy a jog megelégszik a külső magatartás helyességével, míg az erkölcs a meggyőződésnek, a belső intenciók helyességét is megkívánja. Ha cselekedeteimet összhangba hozom a jog előírásával, akkor a jognak is eleget tettem, akármilyen helytelen szempontok is vezéreltek legyen eljárásomban”*.¹⁴⁵

Jelenleg az emberkereskedelemben mögött felsejlő morális tartalmakról nem folyik számottevő diskurzus, annak visszaszorítását leginkább a jog erejével igyekszik a modern nyugati társadalom megoldani. Büntetni rendeli a beszerzőt, a szállítót, a kereskedelemből keletkező hasznokat szedőt, de magát a megrendelőt, a felhasználót nem, vagy csak rendkívül enyhén.¹⁴⁶ Az Európai Unió a külkapcsolatait úgy használja az emberkereskedelemben elleni harcban, hogy a fejlődő országokat - mint kibocsátó országokat - felszólítja: tegyenek meg mindent az emberi jogok fejlődése és annak érdekében, hogy ne bocsássonak ki több áldozatot országuk elszegényedő rétegeiből. Jól illusztrálja az Európai Unió emberkereskedelemben elleni harcának ambivalens állapotát az Európai Parlament témafelelősi, Barbara Lochbihler-nek, nyilatkozata, aki következőket állítja: *„az EU-nak megvannak az eszközei a kereskedelem terén ahhoz, hogy komolyabb elvárásokat támasszon a harmadik országokkal szemben ezen a téren. Mondhatjuk azt a kereskedelmi tárgyalások során a partnereinknek az emberi jogokról, hogy „fejlődnöd kell ezen a területen, különben nem folytatjuk az egyeztetést”*. Így

¹⁴³ KEMÉNY István - HAVAS Gábor: „Cigánynak lenni”. 1996. In Társadalmi riport. ANDORKA Rudolf - KOLOSI Tamás - VUKOVICH György (szerk.). TÁRKI, Századvég. Budapest, 1996. 352-380. o.

¹⁴⁴ Ezekben a csoportokban a „balhé” (vagy nehézségek), a „keménység”, „eszesség” (tapasztaltság), az „izgalom”, „szerencse” és az „autonómia”, olyan értékek, melyeknek megléte státusz-megerősödést, elfogadottságot és tekintélyt ad.

¹⁴⁵ SOMLÓ Bódog: Jogbölcsészeti előadásai. I. Füzet. Kolozsvár. SONNENFELD Adolf könyv- és műnyomdája. Nagyvárad, 1906. 37. o.

¹⁴⁶ Ebből a szempontból rendkívül innovatívak a 2020. évi V. törvény 9. § alatt meghozott rendelkezések.

tettünk például Thaifölddel is.”¹⁴⁷ A témafelelős asszony által adott válasz nem tér ki arra a jelentős körülményre, hogy az emberkereskedelem egy piac, amelyet a piaci szabályok alapján elsősorban a kereslet vezérel - ahogy ezt Catherine Bearder Európai Parlamenti jelentéstevő is megfogalmazza.¹⁴⁸ A kereslet visszaszorítása érdekében azonban az Európai Unió tagállamainak helyi szabályozása érvényesül. Szintén nagyon előremutató az északi modell, amely a skandináv államokban érvényesül, ahol szexuális szolgáltatás megvásárlása számít bűncselekménynek, nem pedig a prostituált személyek által nyújtott szolgáltatások.¹⁴⁹

Az idézett Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság által előterjesztett jelentés *„úgy véli, hogy a prostitúció törvényes „szexmunkának” tekintése, a szexipar büntetendőségének eltörlése általában és a kerítés törvényessé tétele nem jelent megoldást a kiszolgáltatott nők és fiatalok erőszaktól és kizsákmányolástól való védelme szempontjából, hanem éppen ellenkező hatást vált ki, mivel nagyobb mértékben teszi ki őket az erőszak veszélyének, miközben növekedésre készíti a prostitúciós piacokat, és ezáltal még inkább megemeli a bántalmazott nők és fiatalok számát”*.¹⁵⁰ Az Unió területén érvényes tagállami szabályozás - a közös bűnügyi fellépés lehetőségének hiánya okán - az emberkereskedelmet életre hívó piaci keresletet nem szankcionálja. Annak ellenére, hogy az Irányelv¹⁵¹ (továbbiakban: Irányelv) is kimondja, a kereslet csökkentésére irányuló magatartás szükségességét¹⁵² a társadalom mélyebb rétegeiben - különösen ott, ahol erre komolyan szükség lenne - semmilyen látható, érezhető jelét nem lehet tapasztalni. Az Irányelv létrejötte óta is számos alkalommal jelent meg európai uniós instrumentumokban az emberkereskedelem és az abból fakadó kizsákmányolás keresletcsökkentésére javaslat, de számottevő eredmény nélkül. Amint ezt az Unió dokumentuma is megfogalmazza,

¹⁴⁷ <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20160707STO36368/hogyan-használhatja-az-eu-a-külsőkapcsolatait-az-emberkereskedelem-elleni-harcban> (letöltve: 2020. szeptember 9.)

¹⁴⁸ <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20160509STO26419/emberkereskedelem-mint-ahogy-minden-mas-piacot-ezt-is-a-kereslet-vezerli> (Letöltve: 2020. szeptember 9.)

¹⁴⁹ (2013/2103(INI)) a szexuális kizsákmányolásról és a prostitúcióról, valamint ezeknek a nemek közötti egyenlőségre gyakorolt hatásáról.

¹⁵⁰ Ld. (2013/2103(INI)) i.m.

¹⁵¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU Irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.

¹⁵² „A tagállamoknak ki kell alakítaniuk és/vagy meg kell erősíteniük az emberkereskedelem megakadályozására és visszaszorítására irányuló szakpolitikáikat, beleértve olyan intézkedéseket is, amelyek a kutatás - beleértve az emberkereskedelem új formáira irányuló kutatást is -, a tájékoztatás, a felvilágosítás és az oktatás révén a kizsákmányolás bármely formája iránti kereslet visszaszorítására és az emberkereskedelem áldozatává válás kockázatának csökkentésére irányulnak.”

- a) *„az emberkereskedelmet a kereslet és a kínálat oldaláról is értelmezni kell, mivel különösen a nők szexuális célú kizsákmányolását az ilyen szolgáltatások iránti kereslet és a nyereségvágy generálja”;*
- b) *„hangsúlyozza, hogy a szexuális szolgáltatások iránt a fejlett országok részéről meglévő kereslet gerjeszti a fejlődő országokból származó emberkereskedelmet, kiszolgáltatott helyzetbe hozva az embereket, különösen a nőket és a lányokat; felszólítja a tagállamokat, hogy nyilvánítsák bűncselekménnyé az embercsempészet áldozatai által nyújtott szolgáltatások tudatos igénybevételét;”*
- c) *„hangsúlyozza, hogy a szexuális szolgáltatások iránt a fejlett országok részéről meglévő kereslet gerjeszti a fejlődő országokból származó emberkereskedelmet, kiszolgáltatott helyzetbe hozva az embereket, különösen a nőket és a lányokat;”*
- d) *„mivel az emberkereskedelmet a kereslet és a kínálat oldaláról is értelmezni kell, mivel különösen a nők szexuális célú kizsákmányolását az ilyen szolgáltatások iránti kereslet és a nyereségvágy generálja;”¹⁵³*

Ugyanakkor az eredmény elmaradásának egyik fő oka abban keresendő, hogy az emberkereskedelem határon átnyúlóan és bünszervezetben elkövetett formája a legjövödelmezőbb, s az ilyen kiterjedt bűnkapcsolati rendszerek felszámolását csak egységes európai fellépés mellett egy szupranacionális szintű közös bűnügyi kódex megalkotásával lehetne megoldani.

Az emberkereskedelem visszaszorításával kapcsolatban - közel egy évtizeddel az Irányelv megalkotása után is - csupán szerény részeredményekről tudunk beszámolni. Az uniós tagállamok esetében ennek egyik legfőbb oka, hogy még a szakemberek is csupán a közvetlen kapcsolatú prostitúciót látják az emberkereskedelem által érintett cselekvési halmazban. Az emberkereskedelem azonban nem prostitúció, nem embercsempészet, nem munkára kényszerítés, hanem az ember megalázásának egyik olyan formája, amely a keresztény kultúra alapjait jelentő szabad akarat, önrendelkezési jog megsértésén át leginkább az emberi méltóságot rombolja le. Az ember szabadságának jogellenes megsértése is megvalósulhat, de nem ez a döntő.

¹⁵³ (2015/2340(INI)) az emberkereskedelem elleni küzdelemről az uniós külkapcsolatok terén.

5.1. Az emberkereskedelem és az emberi jogok összefüggései

5.1.1. Az emberkereskedelem és az emberi szabadság

Egy jogállamban¹⁵⁴ a jogállamiság (rechtsstaatlichkeit) rendszerének¹⁵⁵ alapja az emberi méltóság, a szabadságjogok, az önrendelkezés és a személyi biztonság¹⁵⁶ védelme, ebből levezethetően egymással szoros, de hierarchikus egységben vannak.¹⁵⁷ Az emberi méltóság nem korlátozható alapjog, ezért az emberi szabadság - mint korlátozható szabadságjog - mindenképpen hátrébb sorolandó. Méltóságelvonás semmilyen módon nem fogadható el modern jogunkban, hiszen elválaszthatatlan kapcsolatban áll az embertelen, megalázó bánásmód, a kínzás, a szolgaság, valamint az ember tárgyiasításának és eladásának tilalmával. A törvényes szabadságelvonás azonban megjelenhet a civilizált jogállamokban, mint a legsúlyosabb szankció.¹⁵⁸ „A szabadságvesztés a legsúlyosabb büntetési nem, amelynek lényege a személyi szabadságtól megfosztásban áll. Mivel a személyi szabadság elvonása már önmagában véve büntetés, ezt a büntetést, a bebörtönzéssel szükségszerűen együtt járó káros hatásokat nem szabad tovább fokozni. Annak érdekében, hogy a fogvatartottat további hátrányok ne ériék, a szabadságvesztés végrehajtási feltételeit a lehetőségekhez mérten közelíteni kell a szabad élet körülményeihez (normalizáció végrehajtási alapelve).”¹⁵⁹

Az emberkereskedelem alapvetően emberi méltóságot sértő bűncselekmény. Néhány jogirodalmi álláspont szerint emberi szabadságot sértő, illetve az emberi méltóságból levezethető önrendelkezési jog sérelmét okozó bűncselekmény. A kérdés vizsgálatához szükséges a szabadságelvonással kapcsolatos körülmények és az esetleges kényszer kérdését elemezni. Szükséges rögzíteni, hogy a befejezett emberkereskedelem passzív alanya nem minden esetben veszti el a szabadságát, sőt néha az önrendelkezési szabadságával élve szabadságáról önként mond le. Beszélhetünk-e ekkor személyi szabadság megsértéséről, szabadságelvonásról - sommázza az alapvető lemmát

¹⁵⁴ Vö. VARGA Csaba: Jogi kultúránk - európai és globális távlatban. In Európai jog és jogfilozófia Tanulmányok az európai integráció ötvenedik évfordulójának ünnepére, szerk. PAKSY Máté (Budapest 2008), 13-42., 5. pont.

¹⁵⁵ VARGA Csaba: Kultúra és kultúrák az Európai Unióban (Jogtudományi Közlöny, 2009/3.) 93. o.

¹⁵⁶ Európai Unió Alapjogi Chartája 6. cikk.

¹⁵⁷ CHRONOWSKI Nóra: Szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jog. In Emberjogi enciklopédia (szerk. LAMM Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018. 637. o.

¹⁵⁸ Btk. 33. § (1) a) pont.

¹⁵⁹ HEGEDŰS István - JUHÁSZ Zsuzsanna - KARSAI Krisztina - KATONA Tibor - MEZŐLAKI Erik - SZOMORA Zsolt - TÖRŐ Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2017. Lásd a Btk. 34. §-ához írottakat.

megfogalmazó ügyészségi Iránymutatás.¹⁶⁰ A szabadságelvonás mindig kényszer alkalmazásával történik, mert ha nem, akkor nem történik szabadságot elvonó cselekmény. Az önkényes szabadságelvonás bűncselekmény, a jogszerű szabadságelvonás pedig a társadalom védelmét szolgálja: vagyis a kényszernek lehet szélsőséges és mérsékelt formája - írja a jogpozitivista Herbert Hart -, de mindig a társadalom hosszútávon történő fennmaradását szolgálja valamilyen erkölcsi parancs kikényszerítése érdekében.¹⁶¹ Az emberkereskedelem elkövetési magatartása vonatkozásában az önrendelkezési szabadság elvonása elméleti kérdésként felmerülhet, hiszen az átadás-átvétel, elcserélés, ellenszolgáltatásként való átvétel esetében, a jogellenes jogügyletbe a sértett nem szólhat bele, arról őt nem kérdezik meg. Felmerül a kérdés, hogy mi történne, ha belegyezne vagy elutasítaná? Jogi szempontból egyik esetben sem történik releváns változás, mert a nemzetközi instrumentumok előbbre hozzák a védelmet, és már az emberi méltóság sérelmét megvalósító előkészület esetében megtörténik a jogsértés. Az emberi méltóság sérelme után rögtön az önrendelkezés szabadsága sérül, majd később személyi és mozgási szabadságát is elvesztheti, immár kényszerrel.

Bibó István szerint a kényszer mindenekelőtt lelki jelenség, másfelől ebben a lelki világban az jellemző, hogy az mindig idegen, a kényszerített akaratirányával szemben történik. Bibó egy harmadik vizsgálódási szempontot is felhoz, miszerint „*a kényszer nem azonos sem azzal a jelenséggel, amelyből kiindul (amely kényszerít), sem pedig azzal az élménnyel és akarat állásfoglalással, amelyben megvalósul*”.¹⁶² Felmerül a kérdés, milyen kényszer az, aminek kezdeti fázisát - megfelelő informáltság hiányában - szabad akaratunkból vállaljuk. Ha a kényszerítő jellegnek nem vagyunk tudatában, az nem értelmezhető kényszernek, mivel nem jön létre az a lelki jelenség, amely magát a kényszert - a kényszerített akaratirányával ellentétes állapotot - értelmezni tudná.

Bibó István tehát arról beszél, hogy a kényszer lelki jelenség, melyet a sértett tudatának át kell fognia. A kényszerített személy tehet akarat állásfoglalást, de ez függ attól, milyen a kényszerített lelkiállapota, milyen anyagi és erkölcsi állapotban van, és hogy milyen az adott kérdésben való tájékozottsága. Az emberkereskedelem áldozatainak egyik alapvető ismérve az, hogy a terheltek őket a kizsákmányoláshoz szükséges módon tévedésbe ejtik és tartják. Az áldozatok többnyire olyan személyek, akik pszichés

¹⁶⁰ Ld. NF. 3889/2014/7-1 sz. legfőbb ügyészségi állásfoglalást.

¹⁶¹ Hart Herbert: Jog, szabadság, erkölcs. Osiris Kiadó. Budapest, 1999. 63. o.

¹⁶² BIBÓ István: i.m. 1986. 12. o.

tünetekkel is rendelkeznek, melyek mögött minden esetben multikauzális okok állnak. Ezek valójában pszichés alapú, organikus, illetve családi miliőben megélt tünetek. Ez a környezeti deprivációból fakadó deprimált állapot még gyermekkorban rögzül, véglegessé válik, és mindez, az általunk vizsgált jelenbe ható pszichoszociális tényezőként kumulálódik. Ennek okán a sértettek gyermekkori lojalitáskonfliktussal is küzdenek, hiszen biztonságot adó családban nevelkedésük sem megoldott.¹⁶³ A nevelésbe vett nehéz sorsú gyermekek mellett lévő nevelőszülők is - a magatartási zavarok miatt - néhány havonta cserélődnek. A sűrű személyi és környezeti változás a kiskorúak vagy fiatal felnőttek törekeny biztonságérzetét fragmentálja, így esetükben a kényszer sem értelmezhető a megszokott módon.

5.1.2. A szabad akarat és az emberkereskedelem összefüggései

Az akaratszabadság¹⁶⁴ a szellemi lény azon képessége, hogy felismert értékekre önhatalmúlag (vagyis anélkül, hogy előzőleg valami más meghatározta volna) ráirányuljon, a jót válassza vagy ne válassza.¹⁶⁵ Az emberkereskedelemhez kapcsolódóan a szabad akarat kérdéskörének vizsgálatakor lényeges kérdés, hogy a sértett akaratválasztása tekinthető-e szabad választásnak vagy csupán a sajátosan alakuló körülmények áldozatai. A választáshoz szükséges az átfogó értelmi mérlegelést lehetővé tevő ismeret a következmények tekintetében, ugyanakkor számításba kell venni azokat az eseteket is, amikor a szenvedély vagy patológikus állapot korlátozhatja a helyes döntés meghozatalát. Abban az esetben, ha a sértett kiskorú, vagy mentális állapotánál, illetve súlyos gazdasági helyzeténél fogva nem képes tiszta akaratú döntés meghozatalára, e döntésének következményét nem lehet terhére értékelni. A szabad akarat filozófiai kérdésének eldöntése rendkívül nehéz - ahogy Moór Gyula fogalmaz: a szabad akarat kérdése a filozófia egyik legnehezebb, mégis legnépszerűbb kérdései tartozik. Leibniz szerint „a nagy kérdés”, Malebranche szerint egy „misztérium”, Kant szerint, az évezredek hiába fáradtak a kérdés megoldásán, Nicolai Hartmann szerint pedig az etika legnehezebb kérdése, „exemplum crucis-a”, amelynek tökéletes megfejtésére napjainkban sincs remény.¹⁶⁶

¹⁶³ Ld. bővebben a 10. Gyermekvédelmi kitekintés, mint az emberkereskedelem megelőzésének eszköze. 10.1. A gyermekkereskedelem és a gyermekbántalmazás összefüggései című fejezetben foglaltakat.

¹⁶⁴ A választás szabadsága, liberum arbitrium.

¹⁶⁵ Vö. BRUGGER, Walter: Filozófiai lexikon. Szent István Társulat Kiadó. Budapest, 2005.

¹⁶⁶ MOÓR Gyula: A szabad akarat problémája. Sylvester Kiadó. Budapest, 1943. Bevezető o.

A kérdést vizsgálva Descartes úgy fogalmaz, hogy az akarat szabadságának nehézsége két azonos fontosságú alapelv konfliktusára vezethető vissza. Schmal Dániel az egyik elvet indifferencia-elvnek, a másikat ellenállhatatlanság tézisnek nevezi.¹⁶⁷ Descartes az akarat és az értelem konfliktusának elemzését az elme gondolatainak két csoportba osztásával kezdi. *„Az egyik a megragadás, vagyis az értelem (intellectus) tevékenysége, a másik az akarás (volutio), vagyis az akarat (voluntas) tevékenysége”*.¹⁶⁸ Az elmélet rövid lényege abban foglalható össze, hogy az elme egységes és oszthatatlan működésének végső külvilágban megjelenő eredményét az említett kétféle tevékenység konfliktusa határozza meg. Descartes negyedik elmélkedésében úgy fogalmaz, hogy ha *„mindig tisztán látnám, mi az igaz (...), sohasem mérlegelném mit ítélek, mit válasszak, s így teljességgel szabad volnék, indifferens nem lennék soha”*.¹⁶⁹ A neoklasszikus kriminológiai iskola kiindulópontjának *„klasszikus paradigmája az akaratszabadság tételén alapul. Az embert olyan racionális, szabadon cselekvő egyénnek tekinti, akinek magatartását, döntéseit csupán saját jól felfogott önérdeke alakítja”*.¹⁷⁰

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül a büntetőjogban a bűnösség-fogalom és a szabad akarat között kapcsolatot. A tettes és a terhére rótt cselekmény közötti pszichés viszony vizsgálendő kérdése, hogy az elkövetéskor figyelembe vette-e (képes volt-e figyelembe venni) a társadalom részéről megszabott normatív követelményeket vagy sem. Tehát *„a bűnösség fogalma magában foglalja a motivációs hiba jelenlétét, az pedig implikálja a választási lehetőséget”*.¹⁷¹ Az akaratszabadság alapja a választási lehetőség, amely normák általi determináltságot jelent. A determinizmus teszi világossá, értelmezhetővé az indeterminizmust - ahogyan a törvény mutatja meg a jogszerűt és a jogszerűtlent. Aurelius Augustinus egyenesen az állítja, hogy *„a bűn oka a szabad akarat.”*¹⁷² Mindennek büntetőjogi vetületét vizsgálva akár arra a következtetésre is juthatunk, hogy ok nélkül senki nem követ el bűnt. *„Ha valami gaztett kerül szóba és elkövetése okát tapogattjuk, nemigen hiszünk addig más okot, míg az alacsonyabb rendűeknek*

¹⁶⁷ SCHMAL Dániel: A kezdet nélküli kezdet – Descartes és a karteziánizmus problémái. Gondolat Kiadó. Budapest 2012. 244. o.

¹⁶⁸ Principia Philosophiae (A filozófia alapelvei). AT VIII-1. 17. o. In: SCHMAL Dániel: i.m. 2012. 244. o.

¹⁶⁹ DESCARTES René: Librairie Philosophique Jacques Vrin. (Euvres szerk: Charles Adam, Paul Tannery. Paris, 1996.[eredeti kiadás: 1897-1913]) In: SCHMAL Dániel: i.m. 2012. 245. o.

¹⁷⁰ BORBÍRÓ Andrea - GÖNCZÖL Katalin - KEREZSI Klára - LÉVAY Miklós: Kriminológia. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2016. 23. o.

¹⁷¹ TÓTH Balázs: Az akaratszabadság problémájának megjelenési formái egyes 20. századi magyar büntetőjogi tankönyvekben (Jogtudományi Közlöny, 2005/7-8., 350. o.)

¹⁷² AURELIUS, Augustinus: Vallomások. Gondolat Kiadó. Budapest, 1982. 181. o.

*említett dolgok valamelyikének megkívánása, vagy elvesztésének félelme nem bukkan elénk, mint amely ok gyanánt szerepelhetett”.*¹⁷³

A döntés szabadsága szervesen kapcsolódik az önrendelkezési joghoz, melyet meghatározott kortól gyakorolhat minden természetes személy.¹⁷⁴ Az emberkereskedelem áldozata az elkövetési magatartás kifejtésekor úgy veszti el önrendelkezését, hogy nem tud arról, mi történik vele, esetleg a tudata sem fogja át az eseményeket vagy a tettes megszerzi a beleegyezését. Erre vonatkozóan, az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában 1950-ben született Nemzetközi Egyezmény¹⁷⁵ 1. cikke egyértelműen rendelkezik más kihasználásáról és nem fogadja el az áldozat beleegyezését.

Kiemelendő, hogy az Egyezmény az emberkereskedelem egyik alapvető elemét, a prostitúciót tekinti az ember méltóságával és értékével összeegyeztethetetlennek, amely veszélyezteti az egyén, a család és a társadalom jólétét. A norma egyértelmű kerete az emberi akaratszabadságot is szűkíti. Arthur Schopenhauer szerint a szabadságnak három alfaja létezik: fizikai szabadság, intellektuális szabadság és morális szabadság. *„Eszerint, a szabadság fogalmának ebben a fizikai jelentésében, állatok és emberek akkor nevezhetők szabadoknak, mikor se kötelék, se börtön, se bénulás, tehát egyáltalán semmi fizikai, anyagi akadály nem gátolja cselekedeteiket, hanem ezek akaratukhoz mértén jönnek létre”.*¹⁷⁶

Anneus Seneca írja, *„az ok pedig, vagyis az értelem, alakítja az anyagot s forgatja, a merre akarja, s belőle sokféle művet alkot. Tehát először kell lennie valaminek, a miből valami dolog legyen, azután valaminek, a mi által legyen. Ez utóbbi az ok, az előbbi az anyag. [...] A szobornak volt anyaga, amely a művésznek engedelmességet, s volt művésze, a ki az anyagnak alakot adott.”*¹⁷⁷ Az emberkereskedelem valódi elkövetője nem csak a jelenleg büntetendőnek minősített kereskedelmi tevékenységet végző személy, hanem az is, aki vágyvezérelt igénykielégítő magatartásával megalkotja a bűncselekmény jelenségének szobrát. Kétségtelen, hogy a jelenség szobrának anyagszállítóját is büntetni illik, meg lehet szigorítani a bronzkészletek előállítóit,

¹⁷³ AURELIUS, Augustinus: i.m. 1982. 63. o.

¹⁷⁴ 1997. évi CLIV. törvény - az egészségügyről 15. § (1) bekezdése.

¹⁷⁵ 1955. évi 34. törvényerejű rendelet az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről.

¹⁷⁶ SCHOPENHAUER, Arthur: Az akarat szabadságáról (ford. Szabó Károly). Thália Kiadó. Budapest, 1906. 4-6. oldalak.

¹⁷⁷ SENECA, Lucius Annaeus: Erkölcsei levelek. I. kötet. Franklin-Társulat Kiadó. Budapest, 1906. 211. o.

szállítóit, de nem szabadna elhanyagolni magának a mű megrendelőjének és végső megalkotójának, valódi kivitelezőjének személyét sem.

Álláspontom szerint az emberkereskedelem tiltott hálózatának összes szereplője felelős a bűncselekményben, elsősorban az áldozatok szenvedéséért, illetve a társadalomban okozott kárért. Nem hangsúlyozhatjuk elégszer, hogy a cselekmény szempontjából a legfontosabb kérdés a megrendelői igény,¹⁷⁸ melynek léte az Európai Unió tagállamainak részéről megnyilvánuló mulasztásos jogsértést mutatnak.¹⁷⁹

5.1.3. Az emberkereskedelem és az emberi méltóság kapcsolata

Az Alaptörvényünk Nemzeti Hitvallása kimondja, hogy „*Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság*”.¹⁸⁰ Az emberi méltóság ez egyik legtöbbet hivatkozott, mégis a legnehezebben definiálható korlátozhatatlan anyajog, amely minden jogágra, így a büntetőjogra is komoly hatást gyakorol. Az emberi méltóságot az államnak elsőrendű kötelezettsége védeni: intézményekkel, jogalkotási aktusokkal, akár közvetlenül a közhatalom gyakorlása során. Az emberi méltóság tartalma minden más jogtól abban különbözik, hogy az élettel való kapcsolata rendkívül szoros.¹⁸¹

Az emberkereskedelem büntetett a büntetőtörvénykönyv XVIII. Fejezetében¹⁸² az emberi szabadság elleni bűncselekmények között találjuk. Olyan tényállások mellett, mint az emberrablás, az emberrablás feljelentésének elmulasztása, a kényszermunka, a személyi szabadság megsértése és a kényszerítés. A 2020 júliusától hatályos új szabályozás miniszteri indokolása rendkívül előremutatóan már úgy fogalmaz, hogy a „*haszonszerzésre való törekvés az emberkereskedelmet akként hatja át, hogy közben az elkövető a sértettel szemben valamiféle - köznyelvi értelemben vett - hatalmi viszonyt használ ki, ami lehetővé teszi a sértett dologként való kezelését az emberi méltóság alapjainak a megsértése mellett*”.¹⁸³ Az emberi méltóság elleni bűncselekmények között az emberkereskedelemhez dogmatikai szempontból is illeszkedő magatartásokat

¹⁷⁸ FEHÉR Lenke: Emberkereskedelem. In Emberjogi enciklopédia (szerk. Lamm Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018. 216. o.

¹⁷⁹ Magyarország ebben a tekintetben hatalmasat lépett előre, mert a 2020. július elsejével életbe léptetett büntető törvényi változtatások az emberkereskedelem láncolatának elején és végén álló igénybe vevőt is büntetni rendeli.

¹⁸⁰ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Nemzeti Hitvallás.

¹⁸¹ TERSZTYÁNSZKYNÉ VASADI Éva: Az élethez és az emberi méltósághoz való jog az Alkotmánybíróság döntéseiben. IAS, 2009/2., 93-102. o.)

¹⁸² A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 192. §

¹⁸³ 2012. évi C. törvény 192. § miniszteri indokolása

találunk,¹⁸⁴ olyanokat, melyek elsősorban az ember önértékének, integritásának belső magját sértik - amilyen az emberkereskedelem is.

Ha a személyi szabadság jogi tárgyának sérelmét vizsgáljuk, akkor láthatjuk, hogy ez cselekvési szabadság, a mozgás, a helyváltoztatás, a tartózkodási hely megválasztásának a szabadságát sértő magatartásokat jelenti. Ezek a jogok részei a személy önrendelkezési szabadságának, cselekvési szabadságának. Ezen a védelmi körön kívül eső kapcsolódó magatartások már a kényszerítés törvényi tényállásába ütköznek, mely szubszidiárius tényállás. Az emberkereskedelem tényállásának jogtárgya azonban nem az emberi szabadságot sértő bűncselekmények jogi tárgyai között érzi magát otthonosan, hanem az emberi méltóságot sértő jogtárgyak között. Az alapcselekmények, mint például más immateriális eladása, megvásárlása, elcserélése, ellenszolgáltatásként való átadása, átvétele, illetve mindennek megvalósulása érdekében szállítása, elszállásolása, elrejtése, vagy másnak való megszerzése, az emberkereskedelem alapcselekményét megvalósítja, de semmilyen emberi szabadságot nem sért,¹⁸⁵ hiszen az adásvételi megállapodásban rendszerint nincs erre vonatkozó tényállásszerű magatartás. Csak az adásvételt követő realizálás során jön rá az áldozat, hogy helyváltoztatásában jogellenesen korlátozás alá vonták vagy jogellenes kényszer hatálya alatt áll.

Ebből következően magát a cselekményt ki lehet fejteni személyi szabadságot sértő és azt nem megsértő módon is, ugyanakkor az emberkereskedelem büntetvény befejezettségéhez elegendő az emberi méltóság sérelme, mert ezzel valósul meg a passzív alany tárgyiasítása, eladása, ami az emberkereskedelem lényegi eleme. Természetesen a sértett szempontjából a bűncselekmény szabad akaratának, önrendelkezési jogának megfosztásával válik ismertté, amely megvalósulhat megtévesztéssel, kényszerrel, fenyegetéssel, illetve a személyi szabadság megsértésével is. Ezt azonban a tényállás csupán minősítő körülményként tárgyalja, vagyis a cselekmény tényállásszerű elkövetésének nem szükséges eleme. *„A bűncselekmény jogi tárgya az emberi méltóságból levezethető önrendelkezési jog azon eleme, amelynél*

¹⁸⁴ A lelkiismereti és vallásszabadság megsértése, közösség tagja elleni erőszak, az egyesülési és a gyülekezési szabadság megsértése, egészségügyi önrendelkezési jog megsértése, személyes- és közérdekű adattal visszaélés, magánlaksértés, zaklatás, magántitok megsértése, levéltitok megsértése, kiszolgáltatott személy megalázása, rágalmozás, becsület csorbítására alkalmas hamis hang- vagy képfelvétel készítése, becsület csorbítására alkalmas hamis hang- vagy képfelvétel nyilvánosságra hozatala, becsületsértés, kegyeletsértés.

¹⁸⁵ A szabad mozgás korlátozása nem történik meg.

*fogva az ember a maga személyében ember marad, és nem válhat eszközzé vagy tárggyá”.*¹⁸⁶

Az emberkereskedelemhez kapcsolódóan az Európai Unió Alapjogi Chartájának rendszertani felépítése szerint is az emberkereskedelem emberi méltóságot sértő bűntett. Az Alapjogi Charta I. címe a korlátozhatatlan alapjogokat rendszerezi, és ezen belül az 1. cikk az emberi méltóságot helyezi első helyre. A 2. cikk az élethez való jogot, a 3. cikk a személy szellemi, fizikai, testi épségének sérthetlenségéhez való jogot nevesíti és emeli a kötelezően védendő jogtárgyak közé. A 4. cikk a kínzás embertelen bánásmód tilalmát rögzíti, és az 5. cikk a rabszolgaság és kényszermunka tilalmáról rendelkezik. Az emberi szabadság és biztonsághoz való jog rendszertani helye viszont a II. cím alatt található: így nyer értelmet a rendszertani értelmezésre mutató érvelés, hogy az emberkereskedelem lényegileg nem az emberi szabadságot, hanem az emberi méltóságot sérti.

5.1.4. Az emberkereskedelem társadalmi és etikai vonatkozásai

Az Európai Kultúrkör vitathatatlanul a keresztény kultúrára épül, ahogy Magyarország Alaptörvénye is erre utal, amikor kimondja: „*[e]lismerjük a kereszténység nemzetmegtartó szerepét.*”¹⁸⁷ A modern rabszolgaságba taszított emberek használatának igénye a jogellenességen túl egyben keresztényellenes is, mert élesen szembe megy a modern európai civilizációs hagyományokkal. Ennek okán az emberkereskedelem piacának igényét megteremtő személyi kör és jelenség ellentétben áll azzal a keresztényi alapon megközelített emberi méltósággal, amelynek bázisa az imago Dei, s amelyből modern társadalmunk önazonosságát és létalapját adó emberi méltóság tisztelete is következik. Az emberekkel történő tiltott kereskedelmi hálózatok létrejöttének blokkolása lenne a cél, mert ha valamire nincs kereslet, azt kereskedő nem forgalmazza. Ismételten érdemes utalni arra, hogy 2020 júliusától Magyarország Európában úttörő szabályozást vezetett be. Ennek eredményeként, a Büntető Törvénykönyv 192. § (8) bekezdésében az emberkereskedelem passzív alanyának szerveit, szolgáltatását igénybe vevőt három, illetve egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni.

¹⁸⁶ KARSAI Krisztina (szerk.): Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény Btk. 192. § jogi tárgyához fűzött magyarázat. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2019.

¹⁸⁷ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Nemzeti Hitvallás.

A felhasználási és megrendelői attitűd - az emberi jogok hangoztatása és a rendkívül erős joguralom mellett is virágzó emberkereskedelem és az arra vonatkozó igény - a nyugati civilizáció etikai és morális hanyatlásának egyik bizonyítéka. Spengler szerint az európai nyugati kultúra történelem-fiziognómiáját a gond ösérzése uralja, amely az európai erotikus szimbolikákat, s az anyaság, a férfi, valamint a család kérdéskörét is meghatározza. A spengleri gondolat lényege, hogy „*az anyai gondtól egyenes út vezet a gond atyai formájához, s ezzel az államhoz is, ami nem más, mint a nagy kultúrák legfőbb időszimbóluma. S amit a gyermek jelent az anyának - vagyis saját létének fennmaradását és jövőjét, hisz az anyai szeretetben mintegy megszűnik két egyedi lény különállósága - , ugyanazt jelenti a férfiaknak a felfegyverzett közösség, amely védi a házat és a családi otthont, az asszonyt és a gyermeket, s ezzel az egész népet, annak jövőjét és tevékenységét.*” [Az európai kultúrában] „*[A]a nő mint anya - történelem; a férfi mint harcos politikus - csinálja a történelmet*”.¹⁸⁸

A nyugati társadalmak hanyatlásának egyik jele ezeknek a szimbólumoknak a devalválódása körül található - ahogy a nő és az anyakép ábrázolása is megváltozott. Az Európai hanyatlás kihat a társadalmakra, a nemi identitás kérdésére, a család szerkezetére, a férfi-női szerepek összezavarodása okán speciális magatartási formák jönnek létre, melyek Philip Zimbardo, a férfiak válságáról szóló kutatásai alapján jól megérthetőek. Az európai férfi mint az életerő szimbóluma mára teljességgel megszűnt létezni.

A nyugati társadalmak hosszas vergődéses hanyatlási ciklus után mára eljutottak egy olyan állapotba, amelyet Ryszard Legutko a demokrácia csúfságának nevez. Legutko szerint ez azt jelenti, hogy a demokratikus államok jogközössége -, mivel kivívott már magának minden szabadsághoz való jogot - veszedelmesen elsekélyesedik, hiszen a szabadságból akarja meghatározni identitását, s így egy szép új világ utópiájához jut. Az ilyen szép új világban is szükségszerűen létrejönnek ilyen-olyan ellenállási mozgalmak, melynek egyik vezére az alábbiakban foglalja össze céljait: „*azért harcolok, hogy az ember festhessen feliratokat a város falára, megtömhesse hasát hamburgerrel, előfizethessen pornólapokra, és sok más hasonló dolgot művelhessen*”.¹⁸⁹

A kijelentés - a maga profán alacsony szükségletű világlátásával - eklatáns módon előrajzolja a posztmodern életfilozófiát, egyben rámutat a modern rabszolgaság kívánatának alapvető okaira. A demokrácia olykor javításra szorul, s ahogy Henry Louis

¹⁸⁸ SPENGLER Oswald: A Nyugat Alkonya. I. köt. Noran Libro kiadó. Budapest, 2011. 197.

¹⁸⁹ LEGUTKO Ryszard: A demokrácia csúfsága. Attraktor Kiadó. Máriabesnyő - Gödöllő, 2005. 14. o.

Mencken egyik elhíresült gondolata szól: „*a demokráciának csak még több demokrácia lehet az orvossága*”.¹⁹⁰ Az akarat szabadsága összefügg a demokratikus berendezkedéssel, a szabad választásokkal is, hiszen az a közösségi akaratú képességeink egyik objektiválódása. Amikor a démosz választ, akkor választása minden esetben a népfelleg önkényes döntése: ennek a döntésnek okán akár eluralkodhat a többségi zsarnokság, sérülhet a kisebbség akaratú, csökkenhet az egyéni szabadság, az erkölcsök átalakulhatnak, és átpolitizálódhat a jog is.¹⁹¹ Előfordulhat, hogy az erőfölénnyel rendelkező a szólásszabadságot korlátozza, vagy a rabszolgaságot legalizálja. A demokrácia sok olyan lehetőséget is magában hordoz, amelyre később nem szívesen tekintünk vissza.¹⁹² A demokratikus társadalmakban nehezebben lehet hatékony szabályozást létrehozni a szexuális célzatú és a munkára kényszerítő emberkereskedelem igényeinek visszaszorítására, hiszen ez a magatartás rendszerint rejtve marad, és csak akkor éri el a büntetőjog védelmi szintjét, amikor a külvilágban értékelhető változások, illetve a kapcsolódó cselekmények is megjelennek.¹⁹³ A múlt rabszolgaságra kényszerített embereinek szinte minden társadalomban voltak alapvető jogai - különösen a méltóságukat tekintve -,¹⁹⁴ amelyek a hagyományok elhagyásával a rabszolgaság jogon kívül helyezésével elhalványultak.

Thomas Morus Utópia című művében említést tesz a „seholszigetiek” rabszolgáiról, akik egyfelől elkövetett bűneik miatt lettek rabszolgák, másfelől olyan meggyötört szegény napszámosokról, akik önként szegődtek a „seholszigetiek” szolgálatába, s akik megbecsülik őket, és tisztességesen bánnak velük. „*Ha pedig valaki el akarna menni, ami ritkán fordul elő, akarata ellenére nem tartják vissza, és nem küldik el üres kézzel*”.¹⁹⁵ Morus utópikus államában a rabszolgának akaratát is úgy kell tiszteletben tartani, ahogy arra az imago Dei utasít mindenki mást. Ezzel az univerzális alaptörvénnyel talán megvonható a szükséges társadalmi minimum, amely minden önálló akaratú és természetes személyiséggel rendelkező entitást is megillet. Az emberi méltóság az ember olyan belső sérthetetlen sajátos magja, amelynek védelemre való jogát az emberiséget alkotó népek alkotmányos, tudományos, művészeti és

¹⁹⁰ LEGUTKO Ryszard: i.m. 2005. 26. o.

¹⁹¹ LEGUTKO Ryszard: i.m. 2005. 28. o.

¹⁹² Vö. SZANISZLÓ Krisztián: Államszervezeti fogalmak útvesztőjében (Közjogi Szemle, 2018/1., 54-65. o.); SÁRKÖZY Tamás: A jogállam megváltozott rendje a globális kockázattársadalomban (Gazdaság és Jog, 2017/5., 8-14. o.)

¹⁹³ Már megtörtént a kiválasztás, lezajlott az adásvétel, lebonyolították a sértettek szállítását stb.

¹⁹⁴ A római jog ugyanazokat a kegyeleti temetkezési lehetőségeket biztosított a rabszolga számára, mint ami járt egy eredeti római születésű polgár számára.

¹⁹⁵ MORUS, Thomas: Utópia (ford. Kardos Tibor). Cartaphilus Kiadó. Budapest, 2011. 107. o.

kulturális hagyománya jeleníti meg, és amelynek forrása az ember önértékén, önbecsülésén alapul. Az emberi méltóságra a keresztény kultúrkör magának ad elévülhetetlen referenciát akkor, amikor az embert magát állítja korlátként: *„Amit akartok azért, hogy az emberek ti veletek cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal.”*¹⁹⁶

5.2. Az ember áruvá válásának folyamatába illeszkedő emberkereskedelem jelensége

A világnézetileg semleges állam képzetén alapuló szabadelvű szekuláris társadalmaknak mára komoly kérdésekkel szembesülnek, melynek tömör összefoglalását adja a huszadik század hatvanas éveiben Ernst Wolfgang Böckendförde, aki következőképpen fogalmaz: *„nem olyan feltételekre támaszkodik-e a szabadelvű szekularizált állam, amelyeket ő maga képtelen fenntartani”*.¹⁹⁷ Jürgen Habermas magyarázatában abból indul ki, *„hogy a liberális állam alkotmánya saját erejéből, tehát vallási vagy metafizikai hagyományoktól független érvek kognitív készletéből ki tudja elégíteni legitimációs szükségleteit.”*¹⁹⁸ Ennek alapján az emberi méltóság védelme számos nemzetközi és európai jogi instrumentumban védelmet élvez. Ha priorizálhatunk, akkor az egyik legfontosabb szabály az Egyesült Nemzetek Alapokmánya¹⁹⁹ mely kimondja, hogy *„mi, az Egyesült Nemzetek népei, elhatározzán azt, hogy megmentjük a jövő nemzedékét a háború borzalmaitól, amelyek életünk folyamán kétszer zúdíttak kimondhatatlan szenvedést az emberiségre, hogy újból hitet teszünk az alapvető emberi jogok, az emberi személyiség méltósága és értéke, a férfiak és nők, valamint a nagy és kis nemzetek egyenjogúsága mellett.”* Az Alapokmány az emberi jogokat nem bontotta ki, ezért pótolja azt az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata,²⁰⁰ melynek bevezetője egyfelől deklarálja, hogy *„az emberiség családja minden egyes tagja méltóságának, valamint egyenlő és elidegeníthetetlen jogainak elismerése alkotja a szabadság, az igazság és a béke alapját a világon,”* továbbá megnevezi, mi következik az emberi méltóság és az ember alapjogainak el nem ismerése esetén. *Az emberi jogok el nem ismerése és semmibevevése az emberiség*

¹⁹⁶ Szent Biblia (Károli ford.) Máté Evangéliuma 7. Fejezet, 12 verse.

¹⁹⁷ BÖCKENFÖRDE Ernst Wolfgang: Die Entstehung des Staates als Vorgang der Säkularisation. In

¹⁹⁸ HABERMAS Jürgen - Ratzinger Joseph: A szabadelvű állam morális alapjai. Barankovics Alapítvány-Gondolat Kiadó. Budapest, 2007. 21. o.

¹⁹⁹ Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló 1956. évi I. törvény.

²⁰⁰ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata. Forrás:

<https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=hng> (2019.08.01.)

lelkiismeretét fellázító barbár cselekményekhez vezetett". Az Alapokmányhoz tartozó Nyilatkozat kimondja azt az ideális állapotot, amelyre minden ember vágyik, vagyis „*hogy az ember legfőbb vágya egy olyan világ eljövetele, amelyben az elnyomástól, valamint a nyomortól megszabadult emberi lények szava és meggyőződése szabad lesz*". Az Alapokmány és a Nyilatkozat feltételezi azt a habermasi tételt, mely szerint egy szabadelvű állam polgáraitól elvárható, hogy alkalomadtán készek legyenek kiállni ismeretlen és meg nem nevezett polgártársaik mellett, s hajlandók legyenek áldozatot hozni valamiért, ami közösségi érdek.²⁰¹ Ez a gondolat azonban nem több mint utópia, aminek gyakorlati megvalósítása komoly konfliktusokat hoz felszínre: megmutatja azt, hogy a polgártársak semmilyen áldozatot nem hajlandók egymásért hozni. Ratzinger állítása racionálisabbnak hangzik, miszerint „*az ember termékké válik, és ezzel gyökeresen megváltozik a viszonya önmagához. Már nem a természet ajándéka vagy Isten teremtménye - hanem önmaga terméke*".²⁰² Az ember tehát szélesen és tágan értelmezett szabad akaratának foglya lett. A joggal szembeni gyanakvás pedig előállott, melynek eredménye a szélsőségek irányába való elmozdulás és a jogbizonytalanság. Joseph Ratzinger szerint „*nem az erősebb jogának, hanem a jog erejének kellene érvényesülni. A jog rendjébe foglalt és a jog szolgálatában álló hatalom ellenpólusa az erőszak, mely jogtalan és jogellenes hatalmat jelent*". [...] *A joggal szemben mindig akkor támad gyanakvás, mindig olyankor láznak ellene, amikor maga a jog nem úgy jelenik meg, mint az összesség szolgálatában álló igazságosság kifejeződése, hanem mint az önkény produktuma, mint a jog bitorlása azok részéről, akiknek meg van ehhez a hatalmuk*".²⁰³

A szabadságoknak, saját szabadságának - ahogy fentebb láthattuk - nem mindenki lehet és van tudatában. Általában a nagy érdekérvényesítő képességgel rendelkezők - legyenek azok természetes személyek vagy államok - erőteljesebb szabadságrátlással rendelkeznek, mint a gyengébbek. Egyebek mellett ez az oka, hogy az emberkereskedelem keresleti oldala ezekben a politikailag erősnek tűnő, és piaci, gazdasági szempontból fizetőképes szekularizált társadalmakban szinte teljesen szankció nélkül marad, támogatva ezzel az emberi jogok sérelmét és az emberkereskedelem megújulását, a bűnüldöző hatóságok kilátástalan küzdelmét idézve elő. Habermas is elismeri, hogy az emberi jogok jelenlegi rendszere utópikus, de azt

²⁰¹ HABERMAS Jürgen - RATZINGER Joseph: i.m. 2007. 21. o.

²⁰² HABERMAS Jürgen - RATZINGER Joseph: i.m. 2007. 40. o.

²⁰³ HABERMAS Jürgen - RATZINGER Joseph: i.m. 2007. 36. o.

mondja, hogy realiztikus utópiát alkotnak, mivel „*már nem a kollektív boldogság társadalmi utópiákban megfestett képével ámitanak, hanem maguknak az alkotmányos államoknak az intézményeiben horgonyozzák le az igazságos társadalom ideális célját*”.²⁰⁴

Az emberekkel való kereskedelem létezése és a fokozódó piac felveti azt a Carl Schmitt által megfogalmazott gyanút, hogy az emberi jogok programja nem más, mint imperialista visszaélés eszköze. Schmitt kiindulópontja szerint, az emberi jogok valójában olyan politikai instrumentumok, melyek a háborúk diszkriminációjával védik az emberiséget, s ezzel kialakulnak az igazságos és az igazságtalan háborúk, a baráti és az ellenség éles megkülönböztetése. Schmitt szerint - a természetes nemzetközi viszonyokban az ellenség moralizálása végzetes módszer a saját érdekek elkendőzésére, mert a támadó fél beveszi magát a háború állítólagosan ésszerű, humanitárius eltörlésének látszólag transzparens homlokzata mögé.²⁰⁵ Az emberkereskedelem kérdése ott kapcsolódik szorosán Carl Schmitt által megfogalmazottakhoz, hogy az igényt megteremtő államok az emberi jogokat hangoztatva elmarasztalják az emberkereskedelem kibocsátóinak titulált államokat. Ezek a büntetett államok viszont tovább szenvednek a gazdaságilag erős államok szankcióitól, akik mellesleg büntetlenül hagyják az emberpiacra való keresleti igényt polgáraik részéről. Ezzel mintegy közvetett módon maguk tartják fenn az emberkereskedelem piacát. Az Európai Unió jogintézményei sem ennek deklarálásban, sem felszámolásában eddig nem voltak eredményesek, jóllehet jogszabályok és nyilatkozatok tekintetében komoly küzdelem folyik az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében.

Az emberkereskedelem létezésének oka az emberpiac iránti igény, és társadalmi, valamint a környezeti viszonyok romlását előidéző szereplők és tényezők között keresendők. A természetes igényszint kielégítésének feszültsége megjelenik az emberpiacot életre hívónál, és megjelenik az áldozatnál is. Az kereskedelmi rendszer végén álló fizetőképes felhasználó által megvásárolt, bérbevett prostituált a rendszeres szexuális „kvázi-szükségletének” egyszerű és olcsó kielégítését oldja meg. Az áldozat oldalán viszont - általában egy jobb életszínvonal elérésének reménye - mint „kvázi-szükséglet” jelenik meg.

²⁰⁴ HABERMAS Jürgen: Esszé Európa alkotmányáról. Atlantisz Kiadó. Budapest, 2012. 31. o.

²⁰⁵ SCHMITT Carl: Die Wendung zum diskriminierenden Kriegsbegriff, Duncker & Humblot. Berlin, 1988. 50. o. In Habermas Jürgen: Esszé Európa alkotmányáról. Atlantisz Kiadó. Budapest, 2012. 33. o.

Az igényt megjelenítő és a kiszolgáltatott és gazdaságilag nehéz helyzetben lévők magatartásai olyan csoportdinamikai jelenségeként értelmezhetők, amelynek feszültsége rendszerint nem egyenes úton megy végbe, de irányítható - ahogy Kurt Lewin és munkatársai ezt több kutatásukban bizonyították.²⁰⁶ Zeigarnik által végzett kutatás bizonyítja, hogy „*a kvázi szükséglet olyan reális feszültség, amely meghatározza a viselkedést és vezérli a cselekvést. A kvázi szükséglet dinamikai történet*”.²⁰⁷ A „kvázi-szükséglet” feszültségét csak a feladat elvégzése, vagy a cél mint igazi szükséglet valamilyen módon való elérése oldja fel. A „kvázi-szükséglet” az igazi szükséglet elérését jelentő eszközök alkalmazásához közbenső cselekmények megtételének szükségessége. Lewin szerint az igazi szükségletekre nem kell külön hangsúlyt fektetni, hiszen azokat nem lehet elfelejteni. A szükségletkielégítés azonban rendszerint kerülő úton megy végbe. Egy jogellenes módon megszerzett tárgyasított személy használata szexuális célokra - mint alapvető szükséglet kielégítése - egy egész sor „kvázi-szükségleti” feszültséget keletkeztet, melyeknek feloldását a bünszervezetek végzik el. Ebből következik, hogy a szükségletkielégítés kényszerétől vezérelve családi erőszak, környezeti katasztrófák, humanitárius katasztrófák áldozatai könnyedén rávehetők arra, hogy akár a halmozott áldozati státust is vállalják.

Az alapszükségletek akár közvetett, távoli befolyásolása is komoly hatással lehet az áldozattá válás folyamatában. Kriminológiai tény -, ahogy Walter C. Reckless visszatartás-elméletében leírja -, hogy mindenkinél kialakul egy dinamikus egyensúly a külvilágból érkező csábító hatás, illetve a belső értelmezésből fakadó védelmi struktúra harcának eredményeként. Ez a külvilágból érkező csábító hatás az „okos technológiák” révén olyan megváltozott információs többletet eredményez, amely a korábban nem ismert vagy elérhetetlennek tűnő életformát karnyújtásnyi közelségbe hozza. Ezáltal megnövekszik a leküzdhetetlen vonzódás mértéke, amely egyúttal el is indítja az áldozattá válás folyamatát.

Erre vonatkozóan lásd az USA külügyminisztériuma által összeállított TIP reportot, melyben az adminisztráció évente összegzést ad az egyes államok emberi jogi, illetve az

²⁰⁶ Lásd Zeigarnik effektust, Maria Ovsiankina- és Anitra Karsten kutatásait, melyeket a Psychologische Forschung folyóirata foglalja össze: Magyarul: TARTSAY W. Izabella: A kísérleti akaratvizsgálatok fejlődése. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1938, illetve LÉNÁRD Ferenc: A lélektan útjai. Franklin Kiadó. Budapest, 1947.

²⁰⁷ MÉREI Ferenc: Bevezetés. In Kurt Lewin: Mezőelmélet a társadalomtudományban. Gondolat kiadó. Budapest, 1972. 16. o.

emberkereskedelem állapota tekintetében.²⁰⁸ Az USA már 2015-ben felhívta a figyelmet az alábbi problémákra:

- a) A természeti csapások miatt sebezhető emberek esetében nagyobb az emberkereskedelem kockázata;
- b) Találkozási pontok lehetnek a környezeti viszonyok romlása és az emberkereskedelem, illetve a kényszermunka és a szexuális célú emberkereskedelem között;

Az ember alapvető mélyösztön-világában gyökerező deviáns magatartások iránti igény morális, etikai alapú megváltoztatására csak abban az esetben van lehetőség, ha arányaiban csökken az alapvető szükségletek iránti igény, s nem ez tölti ki a nyugati ember éber cselekvő állapotának döntő hányadát. Kurt Lewin csoportdinamikájának egyik alapelemét adó „kvázi-szükséglet” fogalom kimondja, hogy az „olyan cselekvéshez vezérlő, cselekvésesen oldódó viselkedésmeghatározó feszültség, amely önmagában nem létfontosságú, nem alapszükségletek megnyilvánulása, mégis gyakran azokhoz kapcsolódik”.²⁰⁹ Kutatásom során -, melyet roma származású, hívő keresztény csoportok között végeztem - azt a kérdést tettem fel, hogy a lewini elméletből kiindulva a keresztény etikai szabályok beiktatásával lehet-e eredményesebb a kényszermunka-alapú és a prostitúciós célú emberkereskedelem megelőzése? Lewin által végzett szükségletelemzés kimutatta, hogy a létfontosságú szükségletek teljesítése nélkül nem léteznénk.²¹⁰ A szükségleti elméletek alapjaként számon tartott Abraham Maslow által 1948-ban felállított szükségletpiramis a következő szintekkel rendelkezik:

Növekedés alapú, “B” (Being) szükségletek - soha nem elégíthetőek ki teljesen	
Önmegvalósítás:	bennünk lévő tehetség, talentum kiaknázása, elérése;
Esztétikai szükségletek:	a szimmetria, a rend és szépség iránti vonzódás;
kognitív szükségletek:	tudni, érteni, megismerni az igazságot;
A hiány alapú, “D” (Deficiency) szükségletek - hiányuk szorongást okoz	
Megbecsülés szükséglete:	hatalom, siker, presztízs, tisztelet;
Közösséghez tartozás igénye:	csoporthoz tartozás, identitás, személyes kapcsolatok;
Biztonsági szükségletek:	biztonságérzet, stabilitás, kiszámíthatóság;
Fiziológiai szükségletek:	a létfenntartás alapvető ösztönei;

1. táblázat Maslow „szükségletpiramisa” Forrás: Roóz József - Heidrich Balázs: Vállalati gazdaságtan és

²⁰⁸ Lásd. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/06/2019-Trafficking-in-Persons-Report.pdf> 229. o. (2019.08.01.)

²⁰⁹ LEWIN Kurt: Csoportdinamika - válogatás Kurt Lewin műveiből (Mérei Ferenc). Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1975. 19. o.

²¹⁰ LEWIN Kurt: i.m. 1975. 20. o.

Az elmélet lényege, hogy alulról felfelé sorrendben halad a szükségletek kielégítésének iránya, és csak az alul lévő szint teljesülése után érhető el a következő szint. Az elmélet ellen olyan kritikák keletkeztek, miszerint „nehézkés a hierarchia tapasztalati igazolása, nem egyértelmű, hogy a magasabb rendű szükségletek veleszületettek, vagy tanultak, nehéz megjósolni a viselkedést a hierarchia használatával, lehetetlen meghatározni mennyi elégedettséget kell elérni ahhoz, hogy az egyén a hierarchia újabb szintjére lépjen. Különböző emberek különböző szükségleteket hangsúlyoznak. Még az azonos szükséglet is eltérő viselkedést okozhat az egyes egyéneknél”.²¹¹ Elismerve a kritikák egy részének jogosságát, azok teljes egészében annullálják Maslow megállapításait.

A keresztény etikai alapokra helyeződő csoportok a közvetített és általánosan elismert magatartási szabályok átvételével erőteljes módosuláson mennek át. Kétségtelen, hogy előfordulnak esetek, hogy a változás csupán átmeneti jellegű, vagy mimikri magatartást eredményez. Ezekben az esetekben koncentráltabb erőforrás-ráfordítással akár lenyűgöző eredmények is elérhetőek. Az igazi változás eredményei nem ritkán megdöbbentőek: teljes absztinencia, a korábbi szenvedélybetegségektől, függőségektől való szabadulás.

²¹¹ ROÓZ József - HEIDRICH Balázs: Vállalati gazdaságtan és menedzsment alapjai. (TÁMOP-4.1.2 A1 és a TÁMOP-4.1.2 A2 könyvek.) Budapesti Gazdasági Főiskola Kiadó. Budapest, 2010.

Mi volt az első nagy változás az életükben a megtérés után?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Boldogabb lettem és másokkal kedves vagyok	30	3,5	13,2	13,2
	Elhagytam régi babonáimat	14	1,6	6,1	19,3
	Nem félek a jövőtől és nyugodt vagyok	71	8,2	31,1	50,4
	A családomat jobban értékelem	28	3,2	12,3	62,7
	Igyekszem a Biblia tanításai szerint élni és nem követek el bűnöket	85	9,8	37,3	100,0
	Total	228	26,3	100,0	
Missing	leeső szavazatok	640	73,7		
Total		868	100,0		

2. táblázat Összegzés a magukat hívő magyar embereknek valló személyek válaszaiból

Mi volt az első nagy változás az életükben a megtérés után?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Boldogabb lettem és másokkal kedves vagyok	12	1,4	34,3	34,3
	Elhagytam régi babonáimat	6	,7	17,1	51,4
	Nem félek a jövőtől és nyugodt vagyok	2	,2	5,7	57,1
	Keresem, hol segíthetek másoknak	6	,7	17,1	74,3
	A családomat jobban értékelem	3	,3	8,6	82,9
	Igyekszem a Biblia tanításai szerint élni és nem követek el bűnöket	6	,7	17,1	100,0
Total		35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

3. táblázat Összegzés a magukat hívő roma embereknek valló személyek válaszaiból

A kutatásban részt vevő személyekre jellemző, hogy etnikai identitásukban bizonytalanok, azt inkább eltagadják. Ennek ellenére nyitottan fogadtak be közösségükbe, s az interjúk keretében létrejött kötetlen beszélgetések során életük változásait analógiában látták a Bibliában megjelenő keresztény értékekkel, ösztönösen hangsúlyozva korábbi etikai, morális alapjuk megváltozását. Életvitelük negatív tartalmának önálló felismerése és az erről más személyek előtt történő beszámoló kifejezetten a szégyenkezés és a megbélyegzés elleni gyógyszerként hat, hiszen a korábban hallgatásra kényszerítettek elmondhatták álláspontjukat, bemutathatták saját véleményüket. A megbélyegzés alóli feloldást pedig a közös keresztény etikai alap hozza létre. Kamarás István azt írja, hogy bizonyos konverzionalista szekták „a tagjaik

számára szilárd fogódzót jelentő válaszok az ingatag világban. Nagyon különbözőek ezek a válaszok. [...] a papok és intézmények nélküli megváltozás-megváltás élményét, a szív-élményt, a Szentlélek ajándékait, vagyis a hagyományos vallásokban nem mindenki számára hozzáférhető üdv-javakat kínálják. A századforduló Amerikájában a falvakból és Európából érkező szegények számára a szekta, mint csoportterápia pótolja a hiányzó meleg közösséget. A hiányzónyelvtudást és önbizalmat kompenzálhatja a nyelveken beszélés élménye. Éppen mert részt vesznek az osztársadalmi szocializációban, ezek a szekták válnak leggyakrabban egyházzá”.²¹² Ezekben a közösségekben megfigyelhető, hogy a topológiai viszonyok,²¹³ az erőmezők, valamint az erők iránya és ereje teljesen megváltozik.²¹⁴ A jogellenes irányú cselekvések és a kapcsolódó pszichikai rögzültség azoknál a személyeknél általában enyhébb, akik viktimológiai szempontból veszélyeztetettek, vagy életkoruknál fogva nem lehetnek belső körös hangadók.

A közös keresztény etikai alap lehetőséget ad arra, hogy ezek a folyamatok ne ezen törvényszerűségek mentén menjenek végbe: nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy „az utánzás-azonosítás- interiorizálás folyamat teszi lehetővé a társadalmi szabályozórendszerek beépítését a viselkedésbe; a helyzeti hátrányok ellensúlyozása gyakran vezet kompenzáláshoz, elaborációhoz,²¹⁵ és ezzel adottságokat meghaladó teljesítményhez; a csoportszakásokhoz való illeszkedés a biztonságos kompromisszumok útját egyengeti; a csoportnormák átvétele védettséget jelent”.²¹⁶

Az ilyen közösségek hatalmas integráló és változtatási erővel rendelkezhetnek. Gabriel Tarde elméletéből kiindulva²¹⁷ - a bűnözést egymástól tanulják el az érintettek, így az utánzás törvényének lesznek alávetettjei. Az utánzás jól vezényelt változásfolyamata a keresztény közösségekben pedig számos pozitív eredményt hozhat. Ha igaz az a tétel, hogy az utánzás rendszerének negatív oldalán olyan speciális etikai, morális szerkezetű íratlan szabályok összességét találjuk, melyek meghatározzák a hatókörben lévő emberek bűnözővé válását, akkor ennek a folyamatnak van inverz változata is, amely a bűnözői attitűd visszaalakítását lehetővé teszi.

²¹² KAMARÁS István: Kis magyar religiógráfia. forrás: <http://mek.oszk.hu/08900/08944/08944.pdf> (2020. augusztus 2.) 11. o.

²¹³ A különböző területek közötti kapcsolatok formája, a dinamikus akadályok száma, jellege.

²¹⁴ KURT Lewin: Csoportdinamika. Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1975. 481. o.

²¹⁵ Az elaboráció az átvett információs anyag feldolgozásának mélységi szintjét jelenti. Vö a Berger axiómáinak a bizonytalanság csökkentésének sorrendben nyolc legfontosabb változójával. Forrás: <http://communicatio.hu/doktoriprogramok/kommunikacio/belso/bevhumankomm/20071/bergerchhaasz.h> tm (letöltés: 2019. augusztus 19.) és

²¹⁶ MÉREI Ferenc: Bevezetés VIII. fejezet. In Kurt Lewin: Mezőelmélet a társadalomtudományban. Gondolat kiadó. Budapest, 1972. 35. o.

²¹⁷ Lásd részletesen a Tarde-féle utánzás törvényét.

A leszakadó társadalmi csoportokban hatékonyan terjedő „új vallási mozgalmak”²¹⁸ kínálata „a mélyebb istenhit, közösség (amit a gyakori testvér, anya, nővér elnevezések jeleznek), az önérzet növekedése, szabadulás a drogtól, szabadság (elsősorban a társadalmi korlátozástól és a kényszertől, tehát valamitől való szabadság), karrier vagy legalábbis eredményesebb munka, javuló egészség (például a Transcendental Meditation-t 600 brit orvos ajánlja, már csak azért is, mert a belépő AIDS-esek állapota javul)”²¹⁹.

A Gabriel Tarde által csak utánzásnak nevezett kondicionálási, tanulási folyamatnak tudatos és tudattalan felülete létezik. „Az egyének ugyanúgy utánozzák a magatartásmintákat, ahogy követik a divatot. A mintákat három szabálynak megfelelően vesszük át:

- a) az emberek kapcsolataik intenzitásának és gyakoriságának függvényében utánoznak másokat;
- b) a magasabb társadalmi osztályok mintáit próbálják követni az alacsonyabb osztályhoz tartozók;
- c) ha két magatartásminta ellentétes, akkor általában a saját kultúra mintája az, ami felülkerekedik (Tarde 1899)”²²⁰.

Ha tehát ebben a kérdésben egy személy - nevezzük kisebbségnek - a csoportból megváltoztatja a véleményét, hozzáállását a többség által követett és elismert kérdéshez, rendszerint komoly csoportnyomás nehezedik rá. Erre példa egy általam vizsgált leszakadó réteghez tartozó halmozottan hátrányos helyzetű fiú, aki saját elhatározásából felsőfokú tanulmányokat kezdett folytatni, ennek következtében a családja elfordult tőle, aki emiatt súlyos identitáskrizisen ment át. Nem tudott sem a városi létbe beilleszkedni -, mert a többségi rendszer még nem tudta integrálni - az otthona pedig már nem tudott vele együttműködni, mert a csoportszokásoknak nem felelt meg.

Kurt Lewin szerint egy csoport hagyományt megváltoztatni háromlépcsős folyamatban lehetséges:

1. felolvasztás	dermedt szokások katartikus bomlása
2. szokások átalakítása	az új szokásokra való áttérés
3. stabilizálás	az új szokás stabilizálódásával

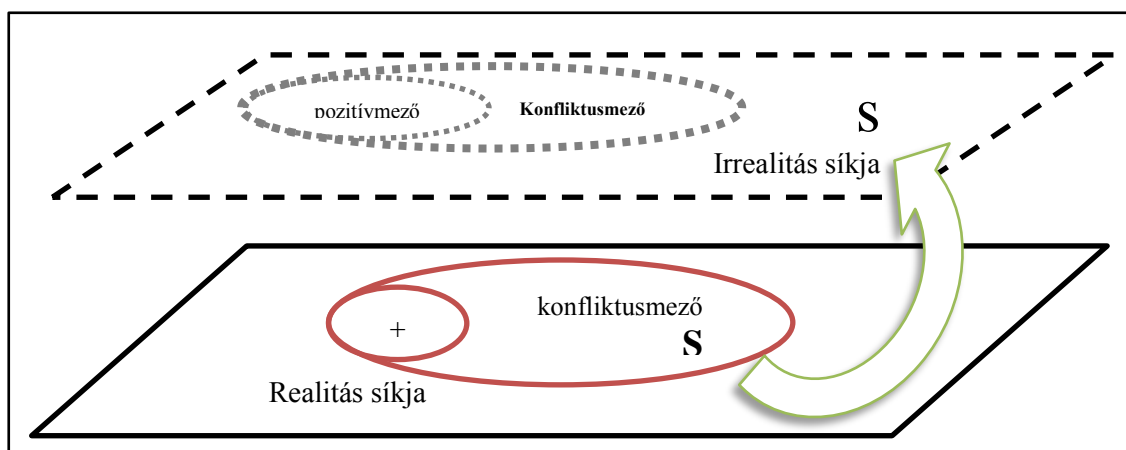
4. táblázat Kurt Lewin csoport hagyomány megváltoztatási módszertana

²¹⁸ Vö. New Age Movement.

²¹⁹ KAMARÁS István: Kis magyar religiográfia. i.m. forrás: <http://mek.oszk.hu/08900/08944/08944.pdf> (2020. augusztus 2.) 12. o.

²²⁰ BORBÍRÓ Andrea-GÖNCZÖL Katalin-KEREZSI Klára-LÉVAY Miklós (szerk.): Kriminológia Wolters Kluwer kiadó. Budapest, 2016. 51. o.

Ezen mozgásoknak egy csoport önfenntartó és önszabályozó feszültsége adja a hajtóerőt.²²¹ Nem lehet azonban eltekinteni attól a tényről, hogy a dermedt szokások katartikus felbontásához, az új szokások felvételéhez, majd az új szokások stabilizálásához kell egy közösen elfogadott rendszer. Ehhez szükséges egy közös jóba vetett, erőtejes és mélyen rögzült hit. Amennyiben ez nem jön létre, már a felolvasztásnál problémás helyzetek egész sorával kerülhetünk szembe. A keresztény típusú etikai rendszerek azért alkalmasak a régi hiedelmek és más ateista magatartások felbontására, mert az ember önértékén alapuló önreflexiós képességét, vagyis az ember méltóságát adó belső személyes magidentitást erősítik meg. Ezáltal az emberi méltóság védelme és tisztelete is erősödhet. Az általam vizsgált fókuszcsoportban voltak olyan hangadó személyek, akik valamilyen módon haszonélvezői voltak az önértékelési alávetettségben élők kihasználásának. Ők, amint ráéreztek kutatás irányára, már nem láttak szívesen a megbeszélte találkozók során.

3. ábra S = a kísérleti személy, - az áldozat. (saját szerkesztés)

A rendszert meghatározók - a kívánttól eltérő magatartásmintákat közvetítő - olyan tekintélyszemélyek, akik rendszerint a közösség részéről és gazdasági szempontból is nyertesei adott csoport kizsákmányolásának. Ők azok a személyek, akik a csoport hangadóiként létrehoznak egy önálló pszichikus mezőt, melyben megvan a realitás és az irrealitás síkja, amelyek között feltűnően magabiztosan és tudatosan mozognak. Az áldozatok megszerzéséhez rendszerint olyan konfliktusszituációkat hoznak létre, melyek minden esetben a realitás szintjén maradnak, számukra teljesen logikusak, hihetőek.

²²¹ MÉREI Ferenc: Bevezetés VIII. fejezet. In Kurt Levin: Mezőelmélet a társadalomtudományban. Gondolat kiadó. Budapest, 1972. 37. o.

Azonnal konfliktusossá váló tárgykörök, a megélhetési kérdések, családi konfliktusok, gazdasági jellegű kérdések, munkavállalási vagy tanulási problémák stb. Jól elhatárolható, hogy ezek a konfliktusok az alapszükségletek kielégítését szolgáló kérdésekhez kapcsolódnak, amelyeknek feloldása egy hátrányos helyzetű településen szinte kilátástalan. Érzésem szerint, a konfliktus ebből a neurotikussá váló megoldhatatlanság-érzésből fakad. A konfliktushelyzet feloldásához automatikusan „kvázi-szükségletek” is keletkeznek. A „kvázi-szükségletek” további feloldhatatlan helyzetek elé állíthatják az áldozatot. (Például a prostitúció révén megkeresett pénzt elveszik a sértettől, aki ezzel nem tud továbblépni alapszükségletének kielégítése felé.) Ebben a helyzetben folyamatossá válik a konfliktushelyzet, melyet rendszerint tudatmódosító szerek alkalmazásával igyekeznek tompítani a kilátástalan helyzetben lévők.

Az áldozat számára a tekintélyszemély által felkínált megoldások - például legyen egy két évig prostituált, majd az így összegyűjtött pénzből közösen házat, lakást vásárolnak és családot alapítanak -, minden esetben az irreális síkon van, de az áldozat rendszerint reálisnak látja és elfogadja. A 3. ábra S = a kísérleti személy, - az áldozat. (saját szerkesztés) látható, hogy a vizsgált személy részére a tettesek által kontúrozott és felerősített konfliktushelyzetek a reális mezőben megoldhatatlannak látszanak, ezért átlépnek az irreális mezőbe.

Az bűnelkövetői oldalon lévő csoporttagadók az emberpiacot létrehozó reális igényt ismerik fel, amelynek teljesítése saját alapszükségleteik kielégítésének konfliktushelyzetet közvetít az elkövetők felé. Ahol fokozottan jellemző az emberkereskedelem, a kerítés, a kitarottság, a munkára kényszerítés és más típusú kizsákmányolással együtt járó attitűd, ott mindez „kvázi-szükségletként” jelenik meg. A motívum minden esetben a nyereségvágy, a célzat pedig a szükségletek folyamatos megszakításmentes kielégítésének biztosítása, és az ebből keletkező folyamatos bevétel. Amit a tettes látszólag nyújt a sértett részére, az elsősorban a hamis biztonság érzete, a látszólagos megbecsülés érzete és az önmegvalósítás lehetősége. Ezek lehetnek „kvázi-szükségletek”, melyek a valódi szükségletek kielégítésének realisztikus képzetét eredményezik és az emberkereskedelem elkövetőjével való együttműködésre ösztönöznek. A sértetti beleegyezés - amint az előző 5.1. Az emberkereskedelem és az emberi jogok összefüggései c. fejezetben is áttekintettem - nem lehet a bűncselekmény alóli felelősségtől való mentesülés alapja.

Ha elfogadjuk azt, hogy a büntetőjog alapvető feladata a társadalmi rend alapértékeinek védelme,²²² akkor ezen alapértékek meghatározását követően az alapvető szükségletek szempontjából is érdemes vizsgálni a kérdést. Nagy Ferenc idézi Georg Jellinekét, miszerint a jog egészére vonatkozik a büntetőjog erkölcsi minimumvédelme. Jellinek szerint ez lenne a büntetőjog alapvető feladata. Claus Roxin azonban az etikai minimumformula helyett, a büntetőjog feladatát a legfontosabb társadalmi, együttélési szabályok értékeinek kiemelt védelmezőjeként látja.²²³ Ha elfogadjuk Roxin érveit, akkor a büntetőjog feladata egy erőteljes, szubszidiárius jogtárgyvédelem, amely önvédelmi reflexként alapértékvédelmet is jelent. Ennek alapján az állam részéről automatikusan védelem illeti meg minden ember méltóságát, élethez való jogát, s ebből következik, hogy a magzat életét is fogantatástól alapjogi védelem illeti meg.²²⁴ Ehhez kapcsolódóan helyes az Alaptörvényben elhelyezett egyedülálló tiltás, mely szerint tilos az emberkereskedelem,²²⁵ továbbá a gondolatmenetet továbbfejtve a gyermekek mindenekfelett álló érdekei is így állhatnak védelem alatt.²²⁶

Ez az alapérték-védelem azonban absztrakt és csak utólagos lehet, illetve valamilyen alanyi jog mellett nyerhet értelmet. Nagy Ferenc szerint a büntetőjog ultima ratio jellegéből következően -, a „[B]büntetőjogilag védett jogtárgyakra vonatkozóan a nem megengedett kockázatok okozását tilalmazni kell, és az ilyen kockázatoknak a jogtárgysértő eredményben történő megvalósulását a tettesnek, mint tényállászerű cselekményt a terhére kell róni”.²²⁷ A fentebb kifejtett álláspont szerint a huszonegyedik századi rabszolgaság egy létező igényre adott adekvát válasznak tekinthető, amely ellen leginkább az igény visszaszorításával lehetne küzdeni. Az igény azonban valaminek az okozata: a prostitúció, a pornográfia, a kényszermunka iránti igény csak járulékos cselekményei az emberkereskedelemnek. A folyamatlánc első pontja egy személy emberi méltóságnak megsértésén át a személy feletti teljes uralom megszerzése és tárgyiasítása.

²²² NAGY Ferenc: Régi és új tendenciák a büntetőjogban. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2011. 34. o.

²²³ NAGY Ferenc: i.m. 2011. 35. o.

²²⁴ Alaptörvény II. cikk.

²²⁵ Alaptörvény III. cikk. (1) bekezdés második fordulata.

²²⁶ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 2. § (1) bekezdés.

²²⁷ NAGY Ferenc: i.m. (2011) u. o.

5.2.1. Emberkereskedelem vagy emberkereskedés

A századfordulón leánykereskedésnek nevezett jelenség tartalmát tekintve tér el a mai kifejezéstől. A kereskedés csak lokalizáltan működő kisebb halmaz, míg a kereskedelem a lokalizált kereskedések valamilyen kapcsolatából fakadó együttműködések nagyobb halmaza. Az emberekkel való kereskedés kialakulása a történelem előtti idők homályába vész, s bár hipotézisek vannak arra nézve, hogyan és miért alakult ki a rabszolgapiac: leszögezhető, hogy alapvetően a keresztény szellemiséggel nem összeegyeztethető. Elsősorban azért, mert Isten minden embert saját képére és hasonlatosságára teremtett. Aki felebarátját dologként kezelve áruvá silányítja, ezzel az univerzális alapelvvel kerül szembe. Az emberkereskedelem másik nagy problémája a sértett emberi méltóságának magját jelentő önrendelkezése és szabadsága. Ezeket a jogtárgyakat a megrendelő és a közvetítő között létrejövő megállapodás, mint előkészületi magatartás, absztrakt módon a jövőben sérti. Az embervásár léte mély társadalmi és etikai vonatkozásokkal rendelkezik -, amelyet csak átfogó - társadalmi és jogi - változtatások mellett lehet kezelni. Scott B. Rae szerint a keresztény etika nézőpontjából a törvény a morális minimumot jelenti,²²⁸ amely összecseng Georg Jellinek a jog és erkölcs viszonyát vizsgáló elméleti következtetéseivel, amely szerint a jog valójában etikai küszöbértéket jelent.²²⁹ A jelenlegi jogirodalmi álláspont szerint ez Jellinek jogfilozófiájának egyik lényeges pontja, mely szerint *„az erkölcs követelhet ugyan a jognál többet, ám ebből nem következik, hogy a jognak ne lenne erkölcsi tartalma: saját előírásaiként ugyanis tartalmaznia kell mindazt, ami egy erkölcsi rendszerben az etikai követelmények minimumának tekinthető.”*²³⁰

5.2.2. A virtuális valóság és a gyermekkereskedelem összefüggései

A jog erkölcsi alapjait fokozottan hívja fel a joghézag problematikája, amikor a törvény nem pontosan szabályoz bizonyos kérdéseket, vagy azokon a pontokon, ahol a felelősségre vonás nem feltétlenül következhet be: például a cselekmény bizonyíthatóságának nehézkessége miatt. Az emberkereskedelem kapcsán tipikusan

²²⁸ RAE Scott B.: *Erkölcsei döntések – bevezetés az etikába*. Harmat kiadó. Budapest, 2015. 18. o.

²²⁹ JELLINEK, Georg: *Die sozialetische Bedeutung von Recht, Unrech und Strafe* [A jog, a jogtalanság és a büntetés társadalometikai jelentése, 1878]. In Takács Péter: *Államelmélet a XIX. XX. Században*. Georg Jellinek elmélete. Állam és közigazgatás-tudományi szemle. 1. évf. 2. szám: 2011/ 2.

²³⁰ TAKÁCS Péter: *Államelmélet a XIX. XX. Században*. Georg Jellinek elmélete. Állam és közigazgatás-tudományi szemle. 1. évf. 2. szám: 2011/ 2. 2. o.

ilyen kérdés a gyermekkereskedelem jelensége, amelynek bűncselekményi magját a tettesek által kiszemelt gyermek szülei, hozzátartozói, gondozói által történő eladása adja. A bizonyíthatóság nehézsége abban van, hogy az adásvétel és a realizálás (az eladott személy elvitele) között évek telhetnek el. A XXI. században minden civilizált államban tiltott az emberkereskedelem, ezért a modern jog szempontjából egy, a társadalom jövőjét jelentő és többszörösen kiszolgáltatott csoport emberi méltóságát sértő súlyos bűncselekmény még komolyabb tárgyi súlyt jelent.

Az ókori rabszolgatartás mozgatórugója inkább gazdasági jellegű megfontolások felé gravitált. A XXI. századi modern rabszolgaság társadalmi összefüggéseinek körében, más, leginkább élvezeti megfontolások dominálnak, semmint gazdasági szükségszerűség. A modern rabszolgaság intézménye leginkább a szexuális tartalmú igények kielégítésére, kényszerített munkavégzésre irányul, kisebb részben az emberi szervkereskedelem kiszolgálópiaca. A megszerzés is leginkább a hatóságok elől biztonságosnak vélt virtuális piacokon zajlik, ahol a távolságok megszűnnek, az idő felgyorsul, és a nyilvántartás pedig védett adatbázisokban könnyedén megoldható.

Az emberkereskedelem virtuális térben való megjelenésének számos területet érintő hatása van. Azon kívül, hogy a virtuálisan felgyorsult idő képzeete szorosan összefügg technológiai fejlődéssel -, amely a jóléti fejlődésünk alapja - egyben visszafordíthatatlan, destruktív hatást is gyakorol a modern társadalmakra. A virtuális emberkereskedelem jelenleg is létező formájában tehát már nem csupán a büntetőjog által értékelhető vetületekkel rendelkezik. Birher Nándor úgy fogalmaz a „Technológiai kihívások az egyes jogterületeken” című kötetben megjelent tanulmányában, hogy *„a modern technológiák felvetődő kérdéseit nem elégséges a történeket jellemzően csak követni tudó jogi normarendre hagyatkozva szabályozni, hanem szükséges a megelőző funkcióval is rendelkező erkölcs, esetleg vallás normarendjére is tekintettel lenni. Az ember megfelelő önértelmezése nélkül képtelen arra, hogy a tudással kezébe került hatalmat a fenntarthatóság elvének megfelelően legyen képes használni. Az emberi önértelmezés kereteit pedig az erkölcsi és a vallási normarend jelöli ki. Ahogy Paul Virilio fogalmazta meg: »Nem érthetjük meg a technikát etikai támpont nélkül.«²³¹ ²³² A fő probléma a felgyorsult információáramlásból következő társadalmi normák*

²³¹ MONORY M. András - TILLMANN A. József: Ezredvégi beszélgetés Paul Virilioval. Forrás: <http://mek.niif.hu/02900/02950/02950.htm#26> (letöltve: 2019. július 29.)

²³² BIRHER Nándor: Az egyéb normarendeknek a modern technológiai szabályozással összefüggésben történő alakítása, a jogalkotással párhuzamosan. In Homicskó Árpád Olivér (szerk.): Technológiai kihívások az egyes jogterületeken. Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum XXV. Patricinium Kiadó. Budapest, 2018.

devalválódási sebessége. Az etikai támpont kidőlése miatt végtelennek tűnő korlátok nélküli szabadság hamis érzülete keletkezik, ami nem csak az érthetőséget befolyásolja, hanem társadalmi károkat eredményez. Ugyanakkor lényeges hangsúlyozni, hogy az ember létérzetének szempontjából a technikai haladásból fakadó gyorsulás nem valós gyorsulás, csupán illúzió.

Az időbeliség természetes érzékelését a történetiség érzete adja, amelyben a huszonegyedik században a technológiai változások okán komoly változások tapasztalhatóak, melyek nem csak a mindennapi életünkre, hanem a bűnözési formákra is súlyos hatással vannak. Ezenfelül az egzisztenciális létállapotnak érzületében is keletkezett egy olyan komoly sérülés, amelynek végső következményei ma még beláthatatlanok. A modern nyugati világban az 1890-es évektől megjelenő globális, dehumanizált kultúra megjelenése a lokális közösségi kultúrák erőteljes hanyatlását okozta, amelynek következménye a teljes elidegenedés, és a szociális kapcsolatok felszínessé és működésképtelenné válása lett. Az egyén, aki létérzetében rosszul egzisztál, bizonytalanná válik, szorongani kezd, illúziókba menekül. Az emberkereskedelem alapját adó tárgyiasítás itt már magától értetődő. A virtualításban felszámolódnak a természetes világban kialakult és létező maximák, más rendszerek veszik át a tudat felett az irányítást, amelynek vonzerejét a programozott irányítottságból fakadó bizonyosság és a végtelen szabadság illúziója adják a felhasználó részére. A felmerülő igényre adott válaszként létrejövő virtuális közösségi rendszerek azonban újabb etikai, morális és jogkérdéseket vetnek fel az emberi jogok védelmének területén. Modern világunkra jellemző, hogy a létezésünk, kapcsolataink megkettőződnek és a valóságos mellett létezik egy virtuális világ, amelyben személyiségünk is virtuális személyként van jelen.

5.2.3. Az emberkereskedelem megrendelői és a virtuális tér összefüggései

Az emberkereskedelem morális, etikai és társadalmi jelenségének vizsgálatakor nem hagyhatjuk figyelmen kívül a virtualításban rejlő kérdések elemzését. „*Baudrillard által megírt szimulákrum olyan másolat, amelynek nincs eredetije*”²³³ - ahogy magának a virtuális térnek sincs eredetije, mert folyamatosan organikus módon változik és fejlődik. Az a látomás, amelyet Friedrich Nietzsche megfogalmazott, előrevetítette a mai állapotot, mely szerint „*Isten halott: íme azt akarjuk mi, - hogy az emberfölötti ember*

²³³ KISS Balázs: Baudrillard a posztmodern. Replika: 9-10 oldal és 36-39 o. (1993)

éljen,²³⁴ és az ember a maga istenévé vált, felköltözött a virtuális térbe. Ott már nem csak alkothat, hanem kiélvezheti a teremtés hatalmas érzését is.

A modern emberkereskedelem lényegét tekintve a rabszolgamorállal rendelkező emberek által működtetett virtuális emberpiac. Igen távol van ez a kérdés már a nemes moráloktól, amelyek „*az önmagukra való diadalmas igent-mondásból sarjadnak elő.*”²³⁵ A rabszolgamorál mindenre nemet mond, ami nem ő maga, ami rajta kívül van, ami nem az ő teremtő tette révén jött létre. Nietzsche szerint „*az érték-tételező tekintetnek ez a megfordulása - ez a szükségszerűen kifelé forduló irány a visszafelé önmagára irányultság helyett - rejlik benne a ressentiment-ban: ahhoz, hogy a rabszolgamorál létrejöhesse, mindig valami ellen, és külső világra van szükség, hogy külső ingerekre szorul - fiziológiai kifejezéssel élve -, hogy egyáltalán működhessen, akciója valójában reakció*”.²³⁶ Hogy mennyire igaz ez a nietzschei állítás, arra az emberkereskedelem piaci szolgáltatásait igénybe vevő fizetőképes kereslet alanyait vizsgálva döbbenhetünk rá. A nyugati társadalom feloldhatatlan ellentmondásaiból táplálkozó, elitgyűlöletre specializálódott, alacsony értékrendű ressentimentjei is a virtuális térbe húzódtak át, és maguk is a gyűlölt elit részévé váltak.

Karsai Krisztina Baudrillard nyomán ezt úgy fogalmazza meg, hogy „*nem a termékek funkcióit vásárolják meg, hanem a termékhez kapcsolódó jeleket kapcsolják magukhoz a fogyasztók, ezáltal elérve a kívánt társadalmi státuszt. Az igény ezek alapján kulturális teremtménynek tekinthető, melynek alapja az egyén vágyott csoportba való beilleszkedésének szándéka, azáltal, hogy magáévá teszi az adott csoport normáit, értékeit*”.²³⁷

A társadalom fizikai valóságát mutató szociológiai kutatások is azt támasztják alá, hogy a virtuális tér ma már a létezés megkerülhetetlen alapja, valóságos élettér, amelynek önálló erkölce és morális törvényei vannak. Philip Zimbardo szerint a XXI. században a virtualitás lett a menekülési útja a mai fiatal férfiaknak. „*A változó bizonytalan világban a fiatal embereknek újfajta nehézségekkel kell szembenézniük, ezért sokan elszigetelődést választják: elbújnak egy nyugalmasabb helyre, valahová, ahol képesek irányítani a dolgok kimenetelét, nem kell félniük a visszautasításoktól, ugyanakkor*

²³⁴ NIETZSCHE Friedrich Wilhelm: Im-ígyen szóla Zarathustra. Wildner Ödön (ford.) Grill Károly Kiadó. Budapest, 1908. (A fensőbbrendű emberről 4. aforizma.) forrás:

<https://mek.oszk.hu/01700/01740/01740.htm> (letöltés: 2020.08.03.)

²³⁵ NIETZSCHE Friedrich Wilhelm: i.m. 2019. 23. o.

²³⁶ NIETZSCHE Friedrich Wilhelm: i.m. 2019. u. o.

²³⁷ Karsai Krisztina: Büntetőjogi jogtárgyak a hamis áruk elleni küzdelemben (Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2010/12., 720-726. o.)

*elimerik a képességeiket.*²³⁸ Ennek eredménye lehet a szenvedélybetegség kategóriájába tartozó online videojátékok időkorlát nélküli használata, amely antiszociális magatartást eredményez, a szenvedélybeteg társas készségei pedig mélyen alulfejlettek lesznek. A valóságos reakciók is könnyen átalakulhatnak, illetve félreérthetőek lesznek az idejük nagyobb részét virtuális térben élő személyeknél. Zimbardo és Coulombe által végzett szociológiai kutatás iránya elsősorban férfiakra irányul, de kijelenthető, hogy a társadalom minden tagja komoly gondokkal küzd a fentebb említett kezeletlenül felejtett problémák miatt. A szűkösen rendelkezésre álló javakhoz való jogszerű hozzájutás vagy a családalapítás kérdése is komoly sérüléseket szenvedett el korunk posztmodern nyugati polgári demokratikus társadalmában. Az emberkereskedelem létezése abban az értelemben is verifikálható, hogy a posztmodern társadalmakban kiirhatatlanul és egyre erősebben létezik a prostitúció és a pornográfia igénye, amely az illegális emberpiac egyik megjelenési formája.

Zimbardo szerint a társadalom új generációi a virtuális világból tanulják meg szexuális attitűdöket, a szexuális együttlét bizonyos formáit, melynek hatására irreális és eltorzult kép alakul ki bennük. *„Sokan idegenkednek, sőt szoronganak a valódi szextől, mivel ennek az élménynek megéléséhez kommunikációs készség és a [valódi] testük részvétele szükséges, és ilyenkor egy másik [ijesztő] hús-vér személlyel kerülnek kapcsolatba, akinek ráadásul saját szexuális és szerelmi szükségletei vannak”.*²³⁹ Ezt a mesterséges felfokozott állapotot arousal-függőségnek nevezzük, amely a szervezet éberségi, gerjesztettségi állapotát jelenti. Ezt a függőséget váltja ki az online virtuális rendszerek használata során érzékelt hamis valóságban való lét. Ennek egyik alapvető vonzereje, hogy magunk programozhatjuk - irányítatlan és visszajelzés nélküli - szexuális attitűdjeinket, korlátlanul kiélhető a beteges perverziók, vagyis lehetővé válik, hogy állapotunkat felügyelve és titokban tartva ezeket a társas viszonyokban megélhető reakciókat irányítás alá vonjuk. Zimbardo a pornófüggőséget nevezi elsősorban arousal-függőségnek, de meggyőződésem, hogy minden olyan mesterséges állapotbefolyásolás, amely valamilyen valóságos helyzetet szimulál, (például online videojátékok keretében megvalósított építkezések, szállítmányozás, harctereken történő fegyverkezelés, ölések megtanulása stb.) arousal-függőséget okoz.

²³⁸ ZIMBARDO Philip - COULOMBE D. Nikita: Nincs kapcsolat. Hová lettek a férfiak? Libri Kiadó. Budapest, 2016. 16. o.

²³⁹ ZIMBARDO Philip - COULOMBE D. Nikita: i.m. 2016. 18. o.

Az arousal-függőségnek az a sajátossága a más szenvedélybetegségekhez képest, hogy míg a drogfüggőség esetén egyre emelni kell a megfelelő szint eléréséhez szükséges dózist, addig a videojáték és a pornófüggőség esetében az állandóság a mérvadó, tehát mindig ugyanazt akarjuk.²⁴⁰ A kérdéskör azonban nem ennyire egysíkú, mert az emberpiac is igényli a változatosságot, ám ez a természet változatossága: vagyis mindig újabb és újabb szereplőkre van szükség, de az igény kielégítéséhez szükséges dózis állandó marad. A keresleti vákuumot tehát ez az igényréteg teremti meg, akinek fizetőképessége jelenti az emberpiac elsődleges bevételi forrását. Az emberkereskedelemben található igazi veszély tehát nem maga a kereskedelmi folyamat, melynek során valaki mást elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, hanem mindezt életrehívó kereslet háttérében van. Az emberkereskedelem mindaddig létezni fog, amíg arra fizetőképes kereslet létezik. Úgy is mondhatnánk, hogy amíg a társadalomnak azt a beteg létállapotát nem gyógyítjuk meg, ami az emberkereskedelmet igényli, az emberkereskedelem elleni küzdelem csupán szélmalomharc marad.

Mielőtt továbblépnénk, fontos leszögezni, hogy a büntetőjog - mint a jogrendszer zárköve, s mint ultima ratio - rendelkezik néhány sajátossággal: az állam kizárólagos monopóliuma, továbbá a kultúrának azon növedéke, amely a legnagyobb módon tartalmazza a hatalom megfékezésének rendezett és jogilag kölcsönösen számonkérhető formáját. A jog, az erkölcs és a morál kapcsolatában elsőként tisztázni érdemes, hogy ennek a halmazrendszernek milyen az egymáshoz való viszonya. „*Rudolf Jhering által kettébontott erkölcs és morál kifejezéseket a modern rendszerekhez domináns fogalmi kiemelésekhez hasonlítani*”.²⁴¹ Eszerint az erkölcs a társadalomban létező etikai normákat, a morál pedig az egyének szocializációja után a természetes személy belső erkölcsiségét jelenti. Ugyanakkor a felvázolt képlet nem ennyire egyszerű, hiszen Kant szerint „*tapasztalás révén szinte egyetlen esetben sem lehet teljes bizonyossággal megállapítani, hogy az egyébként kötelességszerű cselekedet maximája csupán morális okokon és kötelesség képzetén alapult-e, tehát van-e morális értékük.*”²⁴² A kötelesség érzülete azon tanult viselkedési minták sokasága, amely rendszerint tartalmazza azokat a morális elemeket, amelyek révén kialakult, hogy a helyes cselekvés, a jog követése.

²⁴⁰ ZIMBARDO Philip - Coulombe D. Nikita: i.m. 2016. 22. o.

²⁴¹ POKOL Béla: Moráleméleti vizsgálódások - a közmorál eltüntetésének kritikája. Kairosz Kiadó. Budapest, 2010. 38. o.

²⁴² KANT Immanuel: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése; A gyakorlati ész kritikája; Az erkölcsök metafizikája. Gondolat Kiadó. Budapest, 1991. 36. o.

Ez szorosan kapcsolódik a kanti hipotetikus imperatívuszhoz, hiszen a jog követésének magatartása valamilyen lehetséges másik jó célra vonatkoztathatóan jön létre.²⁴³ Halasy-Nagy József írja, hogy „*az igazságosság az emberi lélekben erény alakjában valósul meg: attól függ tehát az állam sorsa, hogy mennyire lesz a polgárok lelke ennek hordozója.*”²⁴⁴ A büntetőjog társadalomvédelmi funkciója kizárólag akkor működhet, ha azok az egyénileg szerveződő morális értékek a társadalom köztudatában léteznek, és nem kiismerhetetlenül fragmentáltak.

5.3. Az emberkereskedelem által fokozottam érintett társadalmi csoportok

Az emberkereskedelem magas tárgyi súlyát a társadalom általában nem érzékeli, mert az a szubjektív biztonságot közvetlenül nem érinti.²⁴⁵ Az emberkereskedelem kérdéskörét főként nemzetközi instrumentumokban megfogalmazott kötelezésekből, jelentésekből, illetve civil szervezetek, egyházak által közvetített formában ismerheti a közvélemény.

A Bizottsági jelentés²⁴⁶ kiemeli, hogy „*az emberkereskedelem összetett bűncselekmény, amely gyakran a keresletnek és az emberkereskedők találékonyságának megfelelően alakul, a lényegét jelentő kizsákmányolás pedig számos formát ölthet.*”²⁴⁷ Ennek különös jelentősége van az egyes etnikai konfliktusok, illetve a társadalmi és természeti katasztrófák elől országunkba menekülni kényszerülő személyek csoportja esetében. Az ilyen csoportok társadalmi státuszukat tekintve általában az alsó régiókba kerülnek, így életük nincs veszélyben, de nagy mértékű kiszolgáltatottságuk megmarad. A vándorló, integrálódni nem képes csoportok nem ritkán párhuzamos társadalmakban élnek. Ez a megállapítás különösen igaz a roma származású etnikai kisebbségre, amely évszázadok óta az ország területén él, ennek ellenére máig nem tudtak maradéktalanul integrálódni. Kutatásaim során arra meggyőződésre jutottam, hogy egy állam társadalmi csoportjainak fejlődési sebességét mindig a lassabban fejlődő régiók és csoportok határozzák meg. A magyarországi roma embertársainkat ért mindennemű nehézség,

²⁴³ KANT Immanuel: i.m. 1991. 44. o.

²⁴⁴ HALASY-NAGY József: i.m. 1942. 27. o.

²⁴⁵ KUBISCH Károly: Az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélése. - In Magyar rendészet: a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának szakmai, tudományos folyóirata, ISSN 1586-2895, 2016. (16. évf.), 1. sz., 77-95. o.

²⁴⁶ COM(2018) 777 final - a Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU Irányelv 20. cikkében előírtak szerinti jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2018).

²⁴⁷ COM(2018) 777 final. 2. o.

káros folyamat egyben a magyarság sorkérdését is jelentik. Számos helyen tapasztaltam, hogy bizalmatlanok a külső ismeretlen személyekkel szemben, s nem vállalják roma identitásukat. Az alábbi táblázatokon szereplő adatsorok is mutatják, hogy az OCM²⁴⁸ által támogatott és meghirdetett anonim kérdőívünk kitöltése során a 868 személyből 26 hívő keresztény cigány férfi és 10 nő, illetve magát inkább ateistának valló 37 cigány férfi és 24 nő. Összesen kilencvenheten vállalták fel roma identitásukat.

Hívő keresztény roma * A kérdőívet kitöltő neme? Crosstabulation

Count	A kérdőívet kitöltő neme?		Total
	Férfi	Nő	
Hívő keresztény cigány - hívő roma	26	10	36
Total	26	10	36

5. táblázat - keresztény cigányemberek

Ateista roma * A kérdőívet kitöltő neme? Crosstabulation

Count	A kérdőívet kitöltő neme?		Total
	Férfi	Nő	
Ateista cigány ateista roma	37	24	61
Total	37	24	61

6. táblázat - ateista cigányemberek

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Ateista roma összesen*	61	7,0%	807	93,0%	868	100,0%
Hívő keresztény roma összesen*	36	4,1%	832	95,9%	868	100,0%
Hívő keresztény magyar összesen*	225	25,9%	643	74,1%	868	100,0%
Ateista magyar összesen*	327	37,7%	541	62,3%	868	100,0%

7. táblázat a kérdőívet kitöltők arányai összesen

Az empirikus kutatás, a mélyinterjúk során feltárt adatok alapján²⁴⁹ feltételezhetjük, hogy a kérdőívet kitöltők és az abból levont következtetések, számadatok, nem tükrözik a pontos valóságot. Magyarországon bizonyos megyék²⁵⁰ lakossági összetétele „a népszámlálási adatok fényében egyre sokszínűbbé vált. Míg a megye lakónépessége csökkent, a hazai nemzetiségek (bolgár, cigány, romani és beás, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák szlovén, ukrán) száma és aránya egyaránt

²⁴⁸ MPE Országos Cigánymisszió.

²⁴⁹ A békési megbeszéléseken számos magát roma származásának valló személy roma kijelentette, hogy nem hisz az anonimitásban, ezért ha kérdőívet kell kitöltenie, akkor magát magyar származásának írja be.

²⁵⁰ TAR Ferenc - Hajnal Béla: Nemzetiségek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, különös tekintettel a romákra. In Területi Statisztika, 2014, 54(5) 491–505. o.

http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2014/05/tar_hajnal.pdf (letöltve: 2021. január 18.)

növekedett.”²⁵¹ Az Egyesült Államok Külügyminisztériuma által 2020. június 25-én kiadott „Jelentés az emberkereskedelemlről 2020” (továbbiakban TIP report)²⁵² a legveszélyeztetettebb csoportok tekintetében kiemeli, hogy „vizsgálni kell az emberkereskedelemre utaló jeleket, és proaktívan azonosítani kell a potenciális áldozatokat, különösen a veszélyeztetett csoportok - így például a migránsok, a menedékkérők, az állami fenntartású intézményekben és az árvaházakban élő gyermekek, a belföldi munkavállalók, valamint a szexmunkások - körében”.²⁵³ Ebből következően a megelőzés szempontjából lényeges körülmény a legnagyobb etnikai kisebbség belső működési mechanizmusainak ismerete. A társadalmi és anyagi felzárkóztatás szempontjainak pontosabb kitűzése és végrehajtása. Ennek okán a roma társadalom és a cigányság²⁵⁴ meghatározásának kérdései mellőzhetetlenek.²⁵⁵

Elsőként arra szükséges rávilágítani, hogy a cigányság milyen szempontok alapján azonosítható be. A magukat cigánynak valló honfitársainkkal kapcsolatos identitás-meghatározás vonatkozásában a jog, a politika, a statisztika és a társadalomtudomány nem azonos fogalmkészlettel dolgozik, így eltérő fogalmi kereteket alakított ki. Az eltérő irányú és eredményű fogalmak nem teszik lehetővé a hazai cigányság arányainak pontos meghatározását. Kemény István által megalkotott szociológiai szempontú meghatározás²⁵⁶ szerint cigánynak tekinthető az az ember, aki saját magát cigánynak tartja. Kriminológiai megközelítés alapján az a személy tekinthető romának, akit a környezete is annak tart. Mindkét meghatározás kissé idejétmúltnak és tudományos szempontból alkalmazhatatlannak tekinthető. Az önbevallás alapú meghatározás erősen befolyásolt lehet számos szubjektív körülménytől. A másik, az úgynevezett társadalmi cigány kategória sem lehet megalapozott, hiszen külső személyek sem megalapozott információk alapján döntenek: csupán sztereotípiák, ruházat, viselkedés, beszédmód, bőrszín alapján képesek dönteni. Mégis a Központi Statisztikai Hivatal által készített

²⁵¹ Vö. KSH adatok 2010 és 2013.

²⁵² Jelentés az emberkereskedelemlről 2019. https://hu.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/232/tip2019_hu.pdf (letöltve: 2019. augusztus 19.)

²⁵³ Jelentés az emberkereskedelemlről - 2020. június 25-én kiadta - az Egyesült Államok Külügyminisztériuma.(Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons) 2. o.

²⁵⁴ Roma és cigány megnevezés okán szükségesnek tartom megjegyezni, hogy kutatásom során a fókuszcsoportok magukat cigánynak nevezték és tőlem is ezt kérték. Vö. <http://www.ciganymisszio.reformatus.hu/v/1-roma-vagy-cigany-melyik-szot-hasznaljuk/> (letöltés: 2021. január 18.)

²⁵⁵ A cigányságról életformájával, meghatározásával kapcsolatos sorokat a PHRALIPE - Szabolcs megyében megvalósítandó roma kulturális program EFOP-1.3.4-16 számú szakmai tervéhez tartozó oktatási anyaghoz 2019 elején végzett kiegészítő kutatásom révén illeszttem be dolgozatomba.

²⁵⁶ Kemény István - HAVAS Gábor: „Cigánynak lenni”. 1996. In: Társadalmi riport 1996, ANDORKA Rudolf, KOLOSI Tamás, VUKOVICH György (szerk.). Budapest: TÁRKI, Századvég. 352-380. o.

népszámlálás során - jobb híján - önbevallás alapján veszik fel az adatokat, ám ezzel a módszerrel nem érkeznek a romák számarányára vonatkozó pontos adatok.

A roma társadalom viszonya egyes társadalmi normákhoz megkerülhetetlen kérdés az emberkereskedelem értelmezésekor. Figyelembe kell venni, hogy egy kisebbség helyzetéből fakadóan mindig védekezni kényszerül. Ez a magatartás a roma társadalom tekintetében a házasságok irányított endogám vagy éppen exogám jellegében is megmutatkozik. A helyes értelmezés azért is fontos, mert például az adásvétellel kötött és emberrablással realizált, azaz a „páruimosz”²⁵⁷ keretében létrejött házasság, önmagában közjogi korlátokba ütközhet. A „páruimosz” tehát bizonyos értelmezés szerint emberkereskedelem, a feleségrablás - különösen, ha az a Piasere által is említett, kiskorú személy sérelmére történik²⁵⁸ - pedig minősített emberrablás. Ezeknek a kérdéseknek értelmezését, tisztázását, mindenképpen a következetes bírói joggyakorlat tudja megoldani.

5.4. Részösszegzés

Az emberkereskedelem kutatása és értelmezése komplex kérdés, mert a nemzetközi jogi kötelezettség folytán keletkezett nemzetközi szabályokon érezhető az angolszász típusú jogi gondolkodás eredménye. Az egyes fogalmak kidolgozása, értelmezése kihívást jelent a jogalkotásnak és a jogalkalmazásnak egyaránt. Az emberkereskedelem olyan széles területeket fog át,²⁵⁹ amely magas szintű jogirodalmi felkészültség mellett sem teszi könnyedén, és természetesen használhatóvá a törvényt. Hollán Miklós szerint „a vizsgált jelenség egészének megjelölésére az emberkereskedelem kifejezés soha nem volt igazán szerencsés választás. A bűncselekmény jogtalansági magja ugyanis soha nem az elkövetési magatartások tanúsítása, hanem a cselekmény célzata - azaz korábban a prostitúció, jelenleg pedig a kizsákmányolás - volt”.²⁶⁰ Azzal egészíteném ki, hogy a probléma nem csupán az elnevezésből fakadó disszonanciák körül tapintható, hanem bűncselekmény rendszertani elhelyezése is kérdéseket vet fel, hiszen az

²⁵⁷ Vö. WILLIAMS, Patrick: Cigány házasság. 2005. i.m. 39. o. és Prónai (szerk.): Olaszország - válogatás ZATTA, Jane Dick - PIASERE, Leonardo - MANNA, Francesca - TAUBER Elisabeth - TREVISAN Paola tanulmányaiból. Cigányok Európában sorozat 2. Új Mandátum Könyvkiadó. Budapest, 2002. 220. o.

²⁵⁸ Piasere szerint „A sértett személy - akit Hodorovich, Antonio Giuseppe Aquilében elrabolt -, tizenhat éves volt.”

²⁵⁹ Vö. 2020. évi V. törvény 9. §, amely a kényszermunkát beolvastotta az emberkereskedelem tényállása alá.

²⁶⁰ HOLLÁN Miklós: Az emberkereskedelem elleni nemzeti büntetőjogi fellépés nemzetközi jogi alapjai és alapjogi korlátai. OTKA PD 73641 számú posztdoktori ösztöndíjpályázat. <https://www.otka-palyazat.hu/download.php?type=zarobeszamolo&projektid=73641> (letöltés: 2021. január 20.)

emberkereskedelem nem az emberi szabadságjogokat, hanem elsősorban az emberi méltóságot sérti. A fentiekből következik, hogy szükséges az emberkereskedelem rövid dogmatikai elemzése, amely arra tesz kísérletet, hogy bizonyos nyelvi fogalmi anomáliákat felvillantson. Az emberkereskedelemmel és a szervezett bűnözéssel kapcsolatos nemzetközi egyezmények elemzését azért tartottam indokoltnak elhelyezni a jogdogmatikai elemzésről szóló fejezetbe, mert a nemzetközi egyezményekben megfogalmazott irány nem jelent tételes szabályt, csupán az államokat kötelezi felállítva ezzel egy dogmatikai jellegű kánont. Fordításuk, interpretációjuk azonban erőteljes hatással lehet a nemzeti, regionális jogalkotásra, ahogy azt az emberkereskedelem tényállása is mutatja.

6. Az emberkereskedelem jogdogmatikai elemzése

Egy jogi fogalom dogmatikai vizsgálata pontosítja azokat a kereteket, melyeknek mentén a vizsgálódás történik. Az elméleti fejtegetések mindenekfelett annak a kérdésnek feltárását szolgálják, hogy egy jogfogalom létrejötte és a kapcsolódó életviszonyok szabályozásának igénye milyen kiindulópontokkal rendelkezik, illetve a jogalkalmazás szempontjából milyen változásokat indukál, s mindezek hogyan hatnak egymásra. Értekezésemben vizsgált emberkereskedelem jelenségét visszaszorítani igyekvő jogi keret fogalmi, nyelvi és esetleges működési szempontjait szükségesnek tartom áttekinteni. Hollán Miklós kitűnő munkájában²⁶¹ megfogalmazott elnevezési anomálián, kérdésen túlmenően vizsgálni szükséges, hogy az egyes tényállási elemek, mint a kizsákmányolás, a kényszermunka valóban értelmezhetőek-e a jogalkotó akarata szerint. A 2020. évi V. törvényben átfogalmazott emberkereskedelem tényállása számos újítást eredményezett. Ugyanakkor az a kitétel, miszerint „*aki mást rendszeres előny szerzése céljából munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra [...] a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve, vagy a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva rábír, [...] büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő*”, - további értelmezési kérdéseket vethet fel.

6.1. Az emberkereskedelem dogmatikai rendszerének keretei

Az emberkereskedelem fogalmi és dogmatikatörténeti keretrendszerének áttekintése azért is indokolt, mert az abban foglalt kizsákmányolás és a kapcsolódó morális jelentéstartalom kérdése Magyarországon a közelmúlt szocialista rendszere és a magával hozott dogmatikai rendszer okán különös jelentéssel bír.

A jogdogmatikai kitekintésben²⁶² az emberkereskedelemhez kapcsolódó jogfogalmak rövid elemzését kívánom elvégezni. A szocialista jog és erkölcs Magyarország jogi dogmatikáját, jogrendszerét mintegy negyven éven át közvetlenül, azt követően közvetve meghatározta. Hollán Miklós szerint „*a szocializmus időszakára azért kell*

²⁶¹ HOLLÁN Miklós: Az emberkereskedelem elleni nemzeti büntetőjogi fellépés nemzetközi jogi alapjai és alapjogi korlátai. OTKA PD 73641 számú posztdoktori ösztöndíjpályázat. <https://www.otka-palyazat.hu/download.php?type=zarobeszamolok&projektid=73641> (letöltés: 2021. január 22.)

²⁶² SZABÓ Miklós - JAKAB András: A jogdogmatikai kutatás. In A jog tudománya (szerk. Jakab András-Menyhárd Attila). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015. 51. o.

*történeti visszatekintésként részletesebben kitérni, mert napjainkban²⁶³ is a kerítés akkor megalkotott szabályozása van szinte változatlanul hatályban(!). Mégpedig annak ellenére, hogy a demokratikus jogállam keretei között annak megalkotásánál figyelembe vett körülmények már nem (vagy csak alaposan átgondolva) alkalmasak a büntetőjogi beavatkozás szükségességének és arányosságának indoklására”.*²⁶⁴

Fontosnak tartom, hogy vázlatosan áttekintsem - egyebek mellett a kényszermunka, az emberkereskedelem és a kizsákmányolás kérdéskörét. Akár dogmatikai vagy jogösszehasonlító módszerrel vizsgáljuk ezeket a tényállásokat, azok - a totalitárius szocialista rendszerből következő történelmi örökség és jogi háttér okán - egészen más fénytörésbe helyezik Magyarországon ezeket a jogi szakkifejezéseket, mint az Egyesült Államokban vagy Nyugat-Európa államaiban. Annak ellenére, hogy a rendszerváltást követően nagyon magas szintű jogtudományi és alkotmánybíróági helyreállító munka folyt, a szavak jelentéstartalmának átítatottságát megszüntetni egyik pillanatról a másikra nem lehet. Varga Csaba erről így nyilatkozik: *„a Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézetében évekig igyekeztem meggyőzni igazgatómat, annak fontosságáról s tudományos vállalhatóságáról, hogy a szocialista tábor többi országától eltérően mi ne csak »bíráljuk« (vagy a moszkvai kelet-berlini mintára »ideológiailag« megsemmisítsük), de legalább néhány alapszövegében egyidejűleg tanulmányoztassuk is azt, amit akkoriban - teljes elhatárolódást már nyelvileg eleve kinyilvánítva - »burzsoá jogbölcseletnek« s »az imperializmus jogi doktrínájának« neveztek. Nem könnyen s nem is rövid idő múltán, de határozott állásfoglalással Szabó Imre akadémikus végül engedett, s mára tudjuk, hogy ebből Lengyelországtól, Kínáig és Kubáig akkoriban páratlan és hallatlan, olykor ma is hamvas felismerésekkel szolgálni tudó és vállalható mű született”.*²⁶⁵

Erről a háttérben folyó elméleti csata eredményeként kialakult helyzetről talán nem túlzás kijelenteni, hogy Magyarországon azért maradtak stabil jogdogmatikai kapaszkodók - a totalitárius pusztítás előtti jogtudományból -, mert ahogy Babits írja a magyar jellemről: *„ha századokig tart is így, az igazi magyar az alkotmányt akkor is élőnek és érvényesnek fogja tekinteni. Ragaszkodik a »közjogi fikcióhoz«. Ahogy váltig ragaszkodnak jogaikhoz és kiváltságaikhoz a magyar családok, nemzetségek és egyes*

²⁶³ HOLLÁN mindezt 2012-ben írja - az új 2012. évi C. törvény megjelenése előtt. Ugyanakkor az új büntetőködex sem hozott különösebben új változást a kerítés büntetvének alapeseti tényállásában, csupán a közösülés, és a fajtalanság kifejezéseket vonta össze a jogalkotó a szexuális cselekmény kifejezésben.

²⁶⁴ HOLLÁN Miklós: i.m. 2012. 237. o.

²⁶⁵ VARGA Csaba: Jog és filozófia. Osiris Kiadó. Budapest, 1998. Előszó.

személyek is. Esetleg képzelt jogaikhoz, az ő saját külön magánjogi fikcióikhoz... Hisz jogász-nép vagyunk, s Magyarország a fiskális-paradicsom”.²⁶⁶ A 2011-ben hatályba lépő Alaptörvény²⁶⁷ Nemzeti Hitvallása deklarálja, hogy „nem ismerjük el az 1949. évi kommunista alkotmányt, mert egy zsarnoki uralom alapja volt, ezért kinyilvánítjuk érvénytelenségét. [...] Hazánk 1944. március tizenkilencedikén elveszített állami önrendelkezésének visszaálltát 1990. május másodikától, az első szabadon választott népképviselőt megalakulásától számítjuk. Ezt a napot tekintjük hazánk új demokráciája és alkotmányos rendje kezdetének”.²⁶⁸ Magyarország szuverén, demokratikus és alkotmányos jogrendjének kinyilvánítása mellett a hétköznapiakban - különösen a jogalkalmazás területén - meg kellett és kell küzdenünk azokkal az örökséggel áthozott jogfogalmakkal, melyekben tovább élhet a totalitárius rendszer filozófiai álláspontja. „Az utóbbi másfél évszázad köztudottan nem kedvezett a hagyományos értékeknek, s az utolsó hatvan és el is kívánta törölni ezeket. A magyar joghelyreállítás ezt a kárt nem szüntetheti meg, de enyhítheti. Fél- vagy másfélszázados jogot nem állíthat helyre, változatlan formában, de hozhat a hagyomány és a korszerűség egységét kifejező törvényeket”.²⁶⁹ A felvetett probléma abból a tényből következik, ami a jogtudomány - a társadalomtudományok szerves részeként - alapvető sajátossága, hogy elsősorban társadalmi jelenségeket vizsgál, és arra reflektál. Szilágyi úgy fogalmaz, hogy az emberi magatartásnak a társadalmi létben van nélkülözhetetlen mozzanata - mivel nincsenek társadalmi jelenségek emberi magatartások nélkül -, aktív mozzanata - minden társadalmi jelenség közvetlenül emberi magatartásokhoz kapcsolódik -, s produktív mozzanatai - mivel a társadalmi fejlődés új viszonyait mindig emberi magatartások hozzák létre -, illetve konstitutív mozzanata - tekintve, hogy a társadalmi jelenségek sajátos szerepét az emberi magatartásokra való vonatkozásuk szabja meg. Tehát normális esetben az emberi cselekvések akaratlagosak, a cselekvőnek autonómiája van, s a cselekvésnek vannak alternatívái, hiszen a társadalom is alternatív szerkezetű és kontingens.²⁷⁰ Egy totalitárius rendszerben ezek a megállítások nem igazak. A szocialista jogrend működési mechanizmusát Horváth Attila jogtörténész és alkotmánybíró, Kahler Frigyes jogtörténész, Zinner Tibor történész és M. Kiss Sándor

²⁶⁶ SZEKFÜ Gyula (szerk.): Mi a magyar? Magyar Szemle Társaság. Budapest, 1939. 70. o.

²⁶⁷ Magyarország Alaptörvénye 2011. Április 25.

²⁶⁸ Vö. Magyarország Alaptörvényének Nemzeti Hitvallásának egyéb rendelkezéseit, és a Történeti Alkotmányt, amely Magyarország Alkotmányának - az Alaptörvény és az Európai Alkotmányos hagyományok mellett - a jogfolytonosságot biztosító harmadik pillére.

²⁶⁹ ZÉTÉNYI Zsolt (szerk.): a Történeti Alkotmány - Magyarország ősi Alkotmánya. Magyarországért Kulturális Egyesület Kiadó. Budapest, 2010. 195. o.

²⁷⁰ SZILÁGYI Péter: jogi alaptan. Osiris Kiadó. Budapest, 2006. 32. o.

történész kutatásaiból egészen pontosan megismerhetjük. Ezekre is utalva a büntetőjognak az a feladata, hogy a társadalom alapértékeinek védelmére koncentrálna ezeket az értékeket védje, oltalmazza,²⁷¹ így bizonyos szempontból eltérő fogalomkészlete van, mint az alkotmányjognak. A jogtárgy büntetőjogi védelme csak a jövőben történő eseményekre vonatkozik²⁷² a múltban megtörtént cselekmények, események jelenben megállapított értékelése alapján.

A vizsgált kérdés szempontjából fontos, hogy történelmi léptékben mérve a rendszerváltást megelőző érszakos évtizedek rendkívül közelinek tekinthetők. Tehát a szocializmus „a »múlt közelsége« elsősorban abban az értelemben, hogy a szocialista jogtudomány számos tétele mind a mai napig tovább él. [...] nem csupán idősebb kollégák írásaiban, aktualizált tankönyveiben, hanem estenként fiatalabb kollégák is olyan közvetve marxista közhelyekkel dolgoznak, (ilyen például a jogág fogalma vagy épp a jog tisztán instrumentális, erkölcsi szempontoktól eltávolított szemlélete), amelyek nálunk szocialista eredetűek”.²⁷³ Az ember dehumanizációja különösen a totalitárius rendszerekben rendkívüli hagyományokra tekint vissza. A totalitárius rendszerekben dehumanizált emberek felett az állam lényegében tulajdonosi jogokat gyakorol,²⁷⁴ kiskorúsítja polgárait, majd paternalista módon kizsákmányolja őket. A rendszer atyai irányítója rendkívüli távlatokat fest az idillikus jövőről, majd megnevezi az elpusztítandó célszemélyeket, csoportokat, megfosztva őket emberi méltóságuktól.

Jogrendszerünkön a legjelentősebb jogdogmatikai nyomot a szocialista rendszer hagyta, amely az olasz fasizmussal²⁷⁵ és a hitleri német nemzeti szocialista rendszerrel együtt gyenge jogelméleti és filozófiai alapokon állt.²⁷⁶ A három említett rendszer közül, a szocializmus, kommunizmust megvalósítani kívánó rendszer igyekezett a marxista elméletet a legteljesebb módon magáévá tenni, azt továbbfejleszteni.

Claude-Henri de Saint-Simon enciklopédista, aki új filozófia megteremtésén fáradozik 1819-1820-ban - L'Organisateur című folytatásos művében a következőket írja „Az

²⁷¹ NAGY Ferenc: i.m. 2011. 34. o.

²⁷² NAGY Ferenc: i.m. 2011. 35. o.

²⁷³ HORVÁTH Attila: A szocialista állam és jogtudomány. In A jog tudománya (szerk. Jakab András-Menyhárd Attila). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015. 543. o.

²⁷⁴ Vö. KUBISCH Károly: A totalitárius rendszerek és az emberkereskedelem kapcsolata: Gondolatok a holokausz és az emberkereskedelem összefüggéseiről i.m. 2018. 4 o.

²⁷⁵ Vö. ECO Umberto: Cinque scritti morali. (Öt írás az erkölcsről). Európa Kiadó. Budapest, 1998. A mindenkor faszizmusból részlet: „A faszizmus diktatúrának számított ugyan, de nem teljes mértékben totalitáriusnak, nem azért, mert elnéző volt, hanem mert ideológiája gyenge filozófiai lábakon nyugodott. A közhiedelemmel ellentétben, az olasz faszizmusnak nem volt filozófiája”; Ormos Mária: Mussolini. Kossuth Kiadó. Budapest, 2019. 263. o.

²⁷⁶ ORMOS Mária: Hitler. Kossuth Kiadó, Budapest, 2018, 96. o.

*iparosok munkásságuk révén nagyobb vagyont gyűjtöttek, mint a nemesek, s a népre is nagyobb befolyást gyakoroltak, úgyhogy a politikai erők gazdát cseréltek és képtelenné és lehetetlenné vált az, hogy a közügyek irányítása továbbra is a papság és a nemesség kezében maradjon. [...] A forradalom tehát elkerülhetetlenné vált. [...] A franciák politikai társulásának célja a jólét biztosítása pozitív haszonnal járó békés munkák révén. [...] Azt kell még bebizonyítanom önöknek Uraim, hogy e harc lezárulását a jogászok akadályozzák meg; ők gátolják meg az alkotmány fentebb említett alapvető cikkelyének elfogadását és a belőle folyó gyakorlati következmények alkalmazását”.*²⁷⁷

Már ebben a korai szakaszban láthatjuk, hogy a jog és a jogászság a kommunista eszmerendszerben az elképzelt utópikus rendszer megvalósításának akadályaként szerepel. August Bebel Fourierről írja, hogy *„a német elméleti szocializmus sohasem felejt el, hogy Saint Simon, Fourier és Owen vállain áll, három olyan emberén, akik tanaik minden fantasztikus és utópikus volta ellenére is minden idők legnagyobb elméi közé tartoznak, akik zseniálisan, eleve megsejtettek számtalan olyan dolgot, melynek helyességét mi most tudományosan bizonyítunk be”.*²⁷⁸

Erről a tudományos bizonyításról Horváth Attila a következőket írja: *„Marx és Engels utópiája a kommunizmusról egyfajta pásztoridillnek is beillett volna: [...] »mindenkinek nem csak egy kizárólagos tevékenységi köre van, hanem bármely tetszőleges tevékenységi ágba kiképezheti magát, a társadalom szabályozza a termelést, és éppen ezáltal lehetővé teszi számomra, hogy ma ezt, holnap azt tegyem, reggel vadászom, délután halászom, este állattenyésztéssel foglalkozzam, ebéd után kritizáljak, ahogy éppen kedvem tartja - anélkül, hogy valaha vadásszá, halásszá, pásztorrá vagy kritikussá válnék.«*²⁷⁹ Az idillikusnak mutatott kommunista irányú szocialista rendszer, amely szükségszerűen kommunista rendszerbe alakul át az állam és a jog elhalásán keresztül, súlyos ellentmondásokkal küszködött. Ezeknek az ellentmondásoknak kigyomlálására soha nem került sor. Semmilyen diskurzus nem tudott kialakulni arról, hogy *„ami az állam megszűnése után megmarad, az a jog, az alkotmány által nem korlátozott hatalomgyakorlás, a nyers uralom. [...] az állam nélküli társadalomban a bűnözéssel maguk a proletárok fognak leszámolni. Ez pedig csak úgy képzelhető el, mint a Vadnyugaton a lincselés gyakorlata”.*²⁸⁰ A kommunista irányú szocializmus rendszerének idillikus képei ellenére azt mondhatjuk, hogy az állam nem hogy nem halt

²⁷⁷ JUSTUS Pál: Claude-Henri de Saint-Simon válogatott írásai. Gondolat Kiadó. Budapest, 1963. 327. o.

²⁷⁸ BEBEL, August: Charles Fourier élete és eszméi. Gondolat Kiadó. Budapest, 1962. 6. o.

²⁷⁹ HORVÁTH Attila: i.m. 2015. 549. o.

²⁸⁰ HORVÁTH Attila: i.m. 2015. u. o.

el, hanem minden képzeletet felülmúló erőszakszervezetet alakított ki a maga védelmére, polgáraival szemben. Az emberi méltóság letiprása a totalitásra törekedve úgy valósult meg, hogy ekkor már nem a tőkés vagy más zsákmányolta ki a proletárt, a munkást, hanem a hatalmasra duzzadt állami erőszakszervezet, és annak irányítói.²⁸¹

*„Eddig a katonaság egyik eszköze volt annak, hogy a tőkés és a földbirtokosok osztálya fenntartsa a proletariátus kizsákmányolását, és a kapitalisták hatalma egész Európában ma is a burzsoá tisztek vezetése felett álló régi hadsereg maradványaira támaszkodik.²⁸² [...] Proletárdiktatúrára, egy osztály uralmára, szervezettségének és fegyelmeztségének erejére központosított hatalmára van szükség, amely a kapitalizmus kultúrájának és technikájának valamennyi vívmányára támaszkodik”.*²⁸³ A totalitárius rendszer polgárait mesterséges csoportokra bontja osztály, faji vagy más sematikus rendszer alapján, például az ókorban rabszolgák-rabszolgaartatók, középkorban jobbágyok-földesurak, proletárok-tőkés a kapitalista rendszerben, árja fajúak-nem árják az újkorban. Lenin 1917 augusztusában azt írja az állam és forradalom című könyv előszavában, hogy *„[a] dolgozó tömegeket egyre szörnyűsebben elnyomja az állam, mely mind szorosabban olvad egybe a kapitalisták mindenható egyesüléseivel. A legelőrehaladottabb országok - ez országok »hátszágáról« beszélünk - katonai fegyházakká válnak a munkások szempontjából”.*²⁸⁴ Majd az 1917-es bolsevik hatalomátvétel végül meghozta az etatista alapú totalitarizmust és a százmillió halottal járó olyan szörnyű valóságot, amit sem az orosz nép, sem a világ nem tudott elképzelni. Kun Miklós írja, hogy *„A kiskorú gyermekek kivégzéséről nagyon gyorsan terjedtek a hírek a Szovjetunióban, sőt külföldön is. Joszif Sztálin ezt azzal ellensúlyozta, hogy elrendelte »gyermekbarát« politikájának népszerűsítését. [...] Az 1930-as évektől rendszeresen bemutatták, hogyan apáskodik a Gazda a szovjet gyerekekkel. [...] A film készítői bizonyára tisztában voltak azzal, hogy a kis Mamlakat a kiskorúak kizsákmányolásának eleven jelképe”.*²⁸⁵ A szocialista rendszer - mint a legtovább működő totalitárius rendszer - pontosan kirajzolta a joghoz való viszonyát is. Engels szerint a jogász megcsontosodott jogfogalmainak szolgája,²⁸⁶ Marx szerint a jogászok a

²⁸¹ HORVÁTH Attila: i.m. 2015. 550. o.

²⁸² LENIN, Vlagyimir Iljics: Lenin Magyarországról. Franklin Kiadó. Budapest, 1954. 97. o.

²⁸³ LENIN, Vlagyimir Iljics: i.m. 1954. 103. o.

²⁸⁴ LENIN, ULJANOV Vlagyimir Iljics: Állam és forradalom – a marxizmus tanítása az államról és a proletariátus feladatai a forradalomban. Magyar Helikon Kiadó. Budapest, 1967. 5. o.

²⁸⁵ KUN Miklós: Sztálin alkonya. Unicus Kiadó. Győr, 2012, 65. o.

²⁸⁶ ENGELS Friedrich: Hogyan „forradalmasítja” a Eugen Dühring úr a tudományt? Anti-Dühring. Szikra Kiadó. Budapest, 1950. 302. o.

kapitalista országok ízig-vérig burzsoá és nagyrészt reakciós szereplői.²⁸⁷ Lenin szerint a törvény arra szolgál, hogy elferdítse a bűnösség és felelősség fogalmát.²⁸⁸

Sorolhatnánk hosszasan, milyen módon álltak a joghoz és a jogi fogalmakhoz azok a vezetők, akinek elméletétől, gondolataitól ezrek élete és maga a jogrend is függött. „1949-től Andrej Januarjevics Visinszkij - Sztálin útmutatásai alapján megfogalmazott - jogelmélet alapjait Magyarországon is hivatalos rangra emelték”.²⁸⁹ Ebből következően a jogállam megszűnt létezni, a jog szigorúan imperatívvá vált, s mint ilyen, az 1990-es rendszerváltásig a hatalom kizárólagos játékszereként működött. Az imperatív jog pedig olyan sértő instrumentummá vált, amelynek fogalmi alapjait a csendes ellenállásba menekülő társadalom elvetette. Nem értett egyet senki - a haszonélvezőket kivéve - azzal az elmélettel, hogy a tökéletes proletariátust oly mértékben kizsákmányolja, hogy ezzel erkölcsi, etikai alap keletkezett az osztályidegenek elleni jogellenes magatartásformák kifejtésére. A totalitárius rendszerben a nemkívánatos csoportok eltávolításához szükséges jogellenes magatartásformák alapját színlelt jogi megoldások és kifejezések adják. A „kizsákmányolás” szintén ilyen színlelt tartalmúvá kifejezéssé vált. Azért tartom fontosnak az egyes jogfogalmak társadalomba való beívódásának elemzését, hogy ennek nyomán feltáruljanak azok a mélyben húzódó jogi- és társadalmi folyamatok is, melyek a jog szövetrendszerét meghatározzák, működtetik. Somló Bódog úgy fogalmaz: „az a jogász, aki épen csak jogász, aki csak a paragrafus alkalmazását tanulja meg, de keveset tud a társadalmi erők működéséről, az még csak jó mesterember sem lehet.”²⁹⁰ Herbert Hart írja, hogy a „pozitíválódott jogrendszer jogászának jogos/jogtalanra szűkülő nézőpontjával szemben különösen a náci jogszolgáltatás embertelenségei után kapott éles hangsúlyt az igazságtalan jog problémája. Erre adott válasz a pozitív jog feletti természetjog követelése volt: az ennek ellentmondó jogrendszer végső fokon jogtalan és a jogalkalmazónak ezt értékelve kell eljárnia”.^{291 és 292}

Gustav Radbruch a jogeszmé antinómiáiban kifejti, hogy magának a jogeszmének három önálló pillére van. Az elsőt az igazságosságban leltük meg. A jog célja felől megválaszolható a jogeszmé második alkotóeleme, a célszerűség. A joggal szemben fellépő harmadik egyenértékű követelmény pedig a jogbiztonság. E három

²⁸⁷ MARX Karl: Karl Marx Válogatott művei. Szikra Kiadó. Budapest, 1948. 50. o.

²⁸⁸ LENIN Vlagyimír Iljics: Lenin összes művei. 4. 1898-1901 ápr. Kossuth Kiadó. Budapest, 1964. 366. o.

²⁸⁹ HORVÁTH Attila: i.m. 2015. 554. o.

²⁹⁰ SOMLÓ Bódog: i.m. 1906. 22. o.

²⁹¹ HART Herbert L. A.: The Concept of Law. Clarendon Kiadó. Oxford, 1961. 181-195. o.

²⁹² Vö. POKOL Béla: Jogelmélet. Századvég Kiadó. Budapest, 2005. 23. o.

alkotóelemből csak a célszerűségre érvényes a relativista önkorlátozás, s mint ilyen, időnként vita tárgya lehet. Az igazságosság és a jogbiztonság azonban vitán felül áll. E három elem nem statikus és főként nem képez monolitikus tömböt, hanem folyamatosan mozgásban van: néha egymásból következnek, aztán egymás után vagy egymással szemben állnak, esetleg időnként helyet cserélnek.²⁹³ „*A rendőrállam a célszerűség elvét igyekezett egyeduralkodóvá tenni, a kabinetbíraskodás hatalmi szava által gondolkodás nélkül háttérbe szorítva az igazságosságot és a jogbiztonságot. A természetjog korszakában az igazságosság formális elvéből kísérelték meg a teljes jogtartalom elővarázsolását és egyben az érvényesség levezetését. Végzetes egyoldalúságában a jogpozitivizmus elmúlt korszaka csak a pozitívítást s a jogbiztonságot látta, ami azután oda vezetett, hogy a tételes jog célszerűségének és főként igazságosságának a tervszerű kutatását hosszú időre tételenségre, a jogfilozófiát, s jogpolitikát pedig évtizedeken keresztül teljes hallgatásra kárhóztatták*”.²⁹⁴ Egy elméletében a kizsákmányolás ellen szerveződő, végül totális kizsákmányolóvá előlépett államgépezet jog- és jogászellenessége olyan dogmatikai zűrzavart hozott létre a jogtudományban, amely nem orvosolható egyszerűen. Magyarországon hosszú időre „*burzsoá áltudománynak minősítik a kriminológiát*”²⁹⁵ a társadalomra veszélyesség, a kizsákmányolás és a rabszolgaság is, lényegében kiüresedett, tartalom nélküli kifejezéssé vált a rendszerváltás időszakára. Emiatt „*generációk nőttek fel úgy, hogy kénytelenek voltak elviselni vagy meg próbálták kijátszani a jogalkalmazási önkényt*,”²⁹⁶ ez az államkijátszó attitűd a rendszerváltozást követően is sokáig élénken élt a társadalomban.

6.2. Az emberkereskedelem jogdogmatikai kutatásának módszertana

Az emberkereskedelem szabályozási problémái nem érthetőek meg a büntetőjog dogmatikai, fogalomelemző és rendszeralkotó módszerével történő vizsgálata nélkül. Cesare Beccaria szerint „*a bűncselekmények igazi mértéke [vagyis] a társadalomnak okozott kár*”.²⁹⁷ Az emberkereskedelem büntette nagy tárgyi súlyú bűncselekmény, s rendkívül széles társadalmi kárt okoz, különösen a bűnszervezetben elkövetett, határokon átnyúló formája.

²⁹³ RADBRUCH Gustav: A jogeszmé antinómiái. In Varga Csaba (szerk.) Jog és filozófia. Osiris Kiadó. Budapest, 1998. 136-139 oldalak.

²⁹⁴ RADBRUCH Gustav: i.m. 1998. 139. o.

²⁹⁵ HORVÁTH Attila: i.m. 2015. 573. o.

²⁹⁶ HORVÁTH Attila: i.m. 2015. 555. o.

²⁹⁷ BECCARIA, Cesare: Dei delitti e delle pene - A bűnökről és a büntetésekről (Madarász Imre ford.) Eötvös József Könyvkiadó. Budapest, 1998. 22. o.

A jogi dogmatika a jog rétegelméletén alapul, melyről Szabó Miklós és Jakab András felveti, hogy az „*elérni kívánt komplex megközelítés álláspontunk szerint nem úgy érhető el, ha egyszerre több szempontot használunk a vizsgálathoz, hanem ha előbb az egyik, majd másik szempontból vizsgálódunk*”.²⁹⁸ Ádám Antalra való hivatkozás a jog rétegeinek összetettségéről azért is indokolt, mert bonyolultan és sokkal komplexebb jogrétegtételezésben látja a megoldást.²⁹⁹

Ádám Antal kiterjeszti a jog rétegtételező vonatkozásait a nemzetközi szerződésekre, a közösségi jogra, a strasbourgi joggyakorlatra, az alkotmánybíróságok alapelv-értelmező gyakorlatára.³⁰⁰ Pongrácz Alex már a jog olyan szintű globalizálódását vizionálja, amely szerint „*az állam a globális piacok »satujában« kénytelen átalakítani saját belső szervezetét is: a technokrata hatóságok foglalják el az egykor politikai hatalmak által birtokolt pozíciókat és a szerződéses önszabályozás lép a normatív források helyébe. Az igazságszolgáltató hatalom »elkülönül az egyéb hatalmi ágaktól«*” és mintegy a »*kozmozopolita*« civil társadalom szervévé válik. A jogalkotás korábbi primátusa mellett más, nem állami eredetű jogforrások is elismerésre tesznek szert: ezek már extraterritoriális hatályúak és a glóbusz bármely pontján megalkothatók. A piaci globalizáció tehát a jog állami jellegét hirdető dogma megkérdőjeleződéséhez vezetett”.³⁰¹

6.2.1. Az emberkereskedelem dogmatikai fogalom elemzésének kihívásai

A jogtudomány legfontosabb feladata a jog fogalmi rendszerépítése, amely alapvetően három logikai fogalomhalmaz köré épül.³⁰² Ezek sorrendisége és egymáshoz való viszonya, egymásba metsződése jelöli ki a fogalmi és vizsgálódási keretrendszert.³⁰³

A jogfogalmi kutatásban általános érvényű modell találása akkor lehetséges, ha a definiálást az ismertetőjegyek konjunkciójaként fogjuk fel, azaz az egyes főfogalmak egymásba metsződéséből létrejövő újabb fogalmak rendszere lehetővé teszi, hogy

²⁹⁸ SZABÓ Miklós - Jakab András: A jogdogmatikai kutatás. In A jog tudománya (szerk. JAKAB András-MENYHÁRD Attila). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015. 72. o.

²⁹⁹ Ádám Antal: Alkotmányi értékek és alkotmánybíráskodás. In In A jog tudománya (szerk. Jakab András- Menyhárd Attila). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015. 72. o.

³⁰⁰ Vö. ÁDÁM Antal: Alkotmányi értékek és alkotmánybíráskodás. Osiris Kiadó. Budapest, 1998. 18-19. o.

³⁰¹ PONGRÁCZ Alex: A globális szabadjog. <https://jet.sze.hu/downloadmanager/index/id/8099/m/3988> (letöltés: 2019. augusztus 31.) Vö. PONGRÁCZ Alex: A globalizáció toposzai. Doktori Műhelytanulmányok 2014. Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. https://dfk-online.sze.hu/images/egyedi/doktori/doktori_muehelytanulmanyok_2014/pongraz.pdf (letöltve: 2019. augusztus 31.)

³⁰² A szakirodalom alapvetően pozitív jogi, jogdogmatikai és jogelméleti fogalomtípust említ.

³⁰³ SZABÓ Miklós - Jakab András: i.m. 2015. 58-62. oldalak.

semmit se hagyjunk a találgatásra. A rendszeralkotás egyes alapfogalmai, illetve azok metszetei egyfajta típuskényszert hoznak létre, melyeknek alkalmazásával végül osztályokba, illetve horizontális vagy vertikális struktúrákba soroljuk az egyes fogalmakat. Érdekes a szöveg- és a jogdogmatikai réteg elméletének alkalmazásakor - Jakab András és Szabó Miklós féle kiegészítésre figyelemmel - a tipikus jogdogmatikai kihívások és hibák³⁰⁴ kiküszöbölését elvégezni.

A jogi fogalmakat Jakab András-féle Venn-diagram alapján³⁰⁵ csoportosítva kimondhatjuk, hogy egy teljes redukció után a jogfogalmak nyolc alaptípusát különböztetjük meg, melyből négy az alapfogalmak körét jelenti és további négy ezek speciális metszeteként jön létre. Ennek a típuskényszernek számos nehézsége van, hiszen az egyes pozitív jogi, vagy tisztán jogdogmatikai, továbbá a pusztán jogelméleti, illetve a felesleges jogi alapfogalmak tiszta csiszolt felülete, ellentmondás-mentessége már akkor elnehezülhet, amint e halmazok metszeteiben létrejövő fogalmi köröket vizsgáljuk.³⁰⁶

A nemzetközi és regionális jognak való megfelelési kényszer azt eredményezte, hogy egy jogelméleti és jogdogmatikai szempontból nem következetesen kimunkált fogalom azonnal pozitívjogi fogalommal vált valódi és megfelelő jogi jelentéstartalom nélkül.

Az alkotmányozó hatalom annyira lényegesnek ítélte meg az emberkereskedelem kérdését, hogy még az Alaptörvényben is létrehozott egy tiltónormát, miszerint „*Tilos az emberkereskedelem*”.³⁰⁷ A kissé szervilis módon elhelyezett tiltó norma annak ellenére került be az Alaptörvénybe, hogy az emberkereskedelem nemzetközi szerződésekből eredő valódi jogi tartalma még nem fejlődött ki Magyarországon. Az emberkereskedelem jelentéstartalmi vizsgálata során ezért találunk a nemzetközi és az európai uniós normákban teljesen eltérő kiindulási pontokat.

A nemzetközi jog és az Európai Unió jog által közvetített fogalmak a jog szövegrétegébe kerülnek, sokszor megalapozott dogmatikai tartalom nélkül. A jog dogmatikai rétegének módosulásai a társadalmi normák organikus fejlődéséhez hasonlíthatóak, melyek a fű növekedéséhez hasonlóan rendkívül lassan változnak. Ebből következően a jog dogmatikai rétege a stabilizálás mellett egyfajta rugalmatlanságot is okoz, ami viszont a jobbiztonságra fejt ki jótékony hatást. A

³⁰⁴ Vö. SZABÓ Miklós - Jakab András: i.m. 2015. 65. o.

³⁰⁵ SZABÓ Miklós - Jakab András: i.m. 2015. 61. o.

³⁰⁶ Lásd azon fogalmakat, melyek olyan jogelméleti és jogdogmatikai fogalmak, melyek elpozitívjogiasodtak: pl. a jogforrási hierarchia.

³⁰⁷ Magyarország Alaptörvénye III. cikk. (1) bekezdés.

jogrendszerünk legfőbb értelmezője a bírói értelmezés, amelynek csúcsa az Alaptörvény szűrőjén keresztül végzett alkotmánybíróági jogértelmezés. A joglogika a bírói gondolkodásban és a ténymegállapításban központi szerepet játszik, tehát filozófia tapasztalati, gondolati, illetve a történeti megismerés egységéből áll. A bünszervezetre vonatkozó szabályok bírói joggyakorlathoz való jogalkotói igazítását³⁰⁸ ilyen jelenségnek tekinthetjük. A bünszervezet fogalmát 1997-ben³⁰⁹ az 1978. évi IV. törvény 137. § 7. pontjában vezette be a jogalkotó. Az akkori fogalmi környezet szerint a bünszervezet *„büncselekmények folyamatos elkövetésére létrejött olyan - munkamegosztáson alapuló - bünszövetség, amelynek célja a rendszeres haszonszerzés”*. A büntetőjogi fogalom bevezetésének szükségességét nemzetközi nyomás is indukálta,³¹⁰ ugyanakkor a fogalomrendszer kimunkálása nem lett tökéletes,³¹¹ melynek bizonyítéka, hogy a pontos rendszertani elhelyezéssel is adós maradt a jogalkotás.³¹² A pontosítás igényéből következő folyamatos bírói jogfejlesztés okán a 4/2005. Büntető Jogegységi Határozat, illetve, más bírói határozatok révén csiszolódik a fogalom.³¹³ A bünszervezet legújabb jogfogalmi meghatározását a 2019. évi LXVI. törvény 107. §-a tartalmazza.

A nemzetközi és lokális normakonfliktusok kérdéséről, Blutman László akadémiai értekezésében egy „háromrétegű dupla rombuszmodellel” kívánta illusztrálni, milyen kihívások elé állítja jogalkalmazót a nemzetközi, regionális és a helyi jog sajátosságainak összehangolása.³¹⁴ A jogalkalmazásban felmerülő joglogika alkalmazásáról a Kúria joggyakorlat elemző csoportja által végzett tudományos alaposságú önreflexiója azt állítja, hogy *„a logika önmagában nem képes lefedni és visszatükrözni a modernkor bíróságai előtt folyó bizonyítási eljárások több lényeges és meghatározó elemét. Ugyanakkor ezek nélkül a korszerű jogalkalmazói munka a maga*

³⁰⁸ Magyarország 2020. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2019. évi LXVI. törvény 107. § mely szerint a „bünszervezet: legalább három személyből álló, hosszabb időre, hierarchikusan szervezett, konspiratíván működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos büncselekmények elkövetése;”

³⁰⁹ A T/4057. sz. javaslat alapján az 1997. évi LXXIII. törvény.

³¹⁰ Lásd az Európai Unió Tanácsának 1998. december 21-én elfogadott együttes fellépése az Európai Unió tagállamaiban a bűnöző szervezetben való részvétel büncselekménnyé nyilvánításáról; a határon átnyúló szervezett bűnözés elleni 2000. évi ENSZ Egyezmény rendelkezéseit.

³¹¹ Nem az organikus jogfejlődés okán természetesen került kimunkálásra, hanem egy nemzetközi szempontrendszerű fogalmi keretből készült egy magyar változat.

³¹² Lásd. VARGA Gergely: Elkövetői alakzatok a büntetőjogban. (konzulens: Györgyi Kálmán). 189. o. Forrás: <https://www.ajk.elte.hu/file/VargaGergely-ElkovetoiAlakzatok.pdf> (letöltve: 2019. 09.16.)

³¹³ BH2018. 106.

³¹⁴ Ld. BLUTMAN László: A nemzetközi jog érvényesülése a magyar jogban: fogalmi keretek. MTA doktori értekezés. Szeged, 2015. Forrás: http://real-d.mtak.hu/835/7/dc_1052_15_doktori_mu.pdf (letöltés: 2021.02.08.)

egészeben nem ismerhető meg, ennek hiányában pedig sem az elemzésére, sem pedig hatékonyra tételére vagy további korszerűsítésére nem nyílt lehetőség”.³¹⁵

6.3. Az emberkereskedelem és kizsákmányolás fogalom meghatározási kérdései

Az emberkereskedelem és az abban megjelenő kizsákmányolás kérdésköre összetett hagyományú, bonyolult társadalmi jelenség, melyet törvényhelyhez fűzött miniszteri indokolás úgy fogalmaz meg, hogy „[a jogalkotó] a törvényi tényállásba integrálja a második - kényszermunka jellegű - alapesetben a kizsákmányolási célú emberkereskedelemnek a korábban értelmező rendelkezésbe foglalt tényállási elemét, egyúttal e tényállásba foglalja a hatályos szabályozásban kényszermunkának minősülő cselekményeket is”.³¹⁶ Az indokolás rögzíti, hogy „az emberkereskedelem második - kizsákmányoló jellegű - alapesetének [Btk. 192. § (2) bekezdés] a célzatát nem pusztán alkalmi, hanem rendszeres előny szerzése adja. Ez nem megfeleltethető az előny rendszeres realizálásával, a rendszeres előnynek nem kell bekövetkeznie a tényállási elem megvalósulásához, minthogy a rendszeres előny nem a tényállás eredménye, hanem annak célzata. Ennek a bűncselekménynek a megállapíthatóságához ezért elegendő lehet, hogy az elkövető kívánja [Btk. 7. §] a rendszeres előny szerzését”.³¹⁷

A korábbi tényállás nagyon szélesre nyitotta az ollót, ami bizonytalanná tette a jogalkalmazást. A korábbi jogszabály alkalmazott egy jogalkotói értelmezést, miszerint „e § alkalmazásában kizsákmányolás a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy helyzetben tartott sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére törekvés.”³¹⁸

A kizsákmányolással kapcsolatos büntetőjogi szabályozások köre - Hollán Miklós által felrajzolt ív mentén haladva³¹⁹ - 2008-ban uzsora-bűncselekménnyel bővült, amelyben az követte el a bűncselekményt „aki a sértett rászorult helyzetét kihasználva üzletszerűen olyan különösen aránytalan mértékű ellenszolgáltatást tartalmazó megállapodást köt, amelynek teljesítése a sértettet, illetve annak hozzátartozóját súlyos vagy további nélkülözésnek teszi ki”. A 2011-es módosítás szerint „aki más rászorult helyzetét kihasználva olyan különösen aránytalan mértékű ellenszolgáltatást tartalmazó

³¹⁵ MOLNÁR Ambrus - SZUCSIKNÉ SOLTÉSZ Ilona: Az emberi megismerés ismeretelméleti alapjai és a jogi megismerési folyamatsajátosságai. 15. o. In Kúria B.K.M. és P.K. Joggyakorlat-Elemző Csoport összefoglaló véleménye. Budapest, 2017. október. Forrás: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemen_y_iteleti_bizonyossag.pdf (letöltés: 2019. 09.16.)

³¹⁶ Lásd a 2012. évi C. törvény 192. §-hoz kapcsolódó miniszteri indokolást.

³¹⁷ Lásd a 2012. évi C. törvény 192. §-hoz kapcsolódó miniszteri indokolást.

³¹⁸ A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 192. § (8) bekezdése.

³¹⁹ HOLLÁN Miklós: i.m. (2012). 300. o.

megállapodást köt, amely alkalmas arra, hogy annak teljesítése a megállapodás kötelezettjét, a megállapodás kötelezettjének a vele közös háztartásban élő hozzátartozóját, illetve a megállapodás kötelezettje által - jogszabályon, bírósági határozaton, hatósági határozaton vagy szerződésen alapuló tartási kötelezettség alapján - eltartott személyt súlyos vagy további súlyos nélkülözésnek teszi ki”.

A 2012. évi C. törvény 381. § szakasza alapján az követi el az uzsora-bűncselekményt, „aki más rászorult helyzetét kihasználva olyan különösen aránytalan mértékű ellenszolgáltatást tartalmazó megállapodást köt, amely alkalmas arra, hogy annak teljesítése a megállapodás kötelezettjét, a megállapodás kötelezettjének a vele közös háztartásban élő hozzátartozóját, illetve a megállapodás kötelezettje által tartási kötelezettség alapján eltartott személyt súlyos vagy további súlyos nélkülözésnek teszi ki”.

A rászorultsági helyzet vizsgálata körében a passzív alany az lesz, aki az uzsorás megállapodás alapján a feltűnően aránytalan ellenszolgáltatást köteles teljesíteni, illetve sértett az a passzív alannal közös háztartásban élő hozzátartozó, aki az uzsora-bűncselekményben anyagilag érintett, tehát a passzív alany által eltartott személy is.

Ehhez képest nagyon hasonlóan alakult az emberkereskedelem kizsákmányolásra vonatkozó értelmező rendelkezése, mely szerint aki a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy helyzetben tartott sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére törekszik.

Az egyik legfontosabb kérdés, kellőképpen pontos volt-e az, hogy az ember kiszolgáltatott helyzetét nem kizárólag emberi közrehatás eredménye okozhatja, hanem az kialakulhat emberi magatartástól független körülmények alapján is. Meggyőződésem, hogy az ilyen köznapi fogalomkészletből történő átdefiniálás rendkívül nagy körültekintést igényel - ahogy Jakab András mások mellett³²⁰ arra is felhívja a figyelmet, hogy „*az ilyen jogi fogalom átdefiniálás érzelmi-ideológiai vagy éppen érdekbeli kötöttségek mentén is folyhat*”.³²¹ A dogmatikai módszertan ismeri a meggyőző definíciók alfaját, mikoris úgy keletkeztetünk értelmi jelentést egy definíciónak, hogy felerősítjük a benne rejlő érzelmi jelentéstartalmat. Ebből aztán az érzelmi töltet az értelmi jelentés elébe nyomakodik. Az emberkereskedelem ennek a kérdésnek kereszttüzeiben áll.

³²⁰ BOURDIEU Pierre: „La force du droit. Éléments pour une sociologie du champs juridique” Actes de la recherche en sciences sociales. 1986. 3-19. o. https://www.persee.fr/doc/arss_0335-5322_1986_num_64_1_2332# (letöltés: 2019. szeptember 1.)

³²¹ SZABÓ Miklós - JAKAB András: i.m. 2015. 57. o.

6.3.1. Az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye

Az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi XCII. törvényben a jogalkotó így fogalmaz: „Emlékeztetve különös tekintettel a Miniszteri Bizottságnak a gyermekek és a fiatal felnőttek szexuális kizsákmányolásával, pornográfiájával és prostitúciójával, valamint a gyermekkereskedelemmel és a fiatal felnőttek emberkereskedelmével kapcsolatos R (91) 11 számú ajánlására, a gyermekek szexuális kizsákmányolás elleni védelméről szóló Rec(2001)16 ajánlására, a számítástechnikai bűnözésről szóló egyezményre (ETS No. 185), különösen annak 9. cikkére, valamint az Európa Tanács emberkereskedelem elleni fellépéséről szóló egyezményére (CETS No. 197);” A kizsákmányolás szó használata itt a jog textuális szövegrétegében meglévő jelentését már jogdogmatikai rétegébe való áthelyeződését indítja meg, más értelmi irányt is felmutatva a kizsákmányolás kifejezésnek. A szexuális kizsákmányolás ugyanis egy olyan jelenséget mutat, amelyet a szó hétköznapi, illetve korábbi jelentéstartalmai nem feltétlenül hordoztak. A szexuális kizsákmányolás olyan magatartás, amely túlmutat a szexuális erőszakon - leginkább egy rendszeres, visszatérően, tehát időben elnyúlóan megvalósított erőszakos, megalázó szexuális tartalmakat is hordozó olyan cselekménysor, amelynek vége az elkövető részéről nem meghatározott, s a passzív alany szempontjából pedig -, feltételezhetően halálig tart.

Etimológiailag a zsákmány kifejezés általános jelentéstartalma, „*rablás, dúlás által szerzett holmi ingóság, különösen, melyet valaki az ellenségtől ragadott el,*”³²² illetve lásd még a préda kifejezést, amely latin *praedare*³²³ kifejezésből származik. Abból kiindulva, hogy zsákmányt szerezni, a szerzett zsákmányon osztozni kifejezés jogi tartalmát tekintve inkább a német *Prisenrecht* szóhoz kapcsolódik. Az így kialakuló zsákmányjog³²⁴ kifejezés tartalmi szempontú vizsgálata során arra juthatunk, hogy a zsákmányolás a zsákmányolt akarata ellenére történő túlhasználatot, kihasználást, illetve valaminek az erőszakos elvételét is jelenti. A szótó - amely már kisebb elemekre

³²² <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-szotara-czuczorfogarasi-55BEC/zs-71B2F/zsakmany-71B47/?list=eyJxdWVyeSI6ICJ6c1x1MDBIMWttXHUwMGUxbnkifQ> (letöltés: 2019. 09. 06.)

³²³ Lat. *Praeda* *paedare*, *praedatum*, aminek jelentéstartalma a „zsákmányol, ragadoz”: a préda tehát „zsákmány, könnyen megszerezhető dolog:” „szabad préda, illetve etimológiailag a „pazarlásra hajlamos” személyt is illettek ezzel a kifejezéssel. Lásd még a „préda nőszemély” kifejezést.

³²⁴ Ném. *Prisenrecht*, kobzási jog, tengeri zsákmányjog, hajórakomány joga.

nem bontható - a „zsák” szócska, amelynek jelentése *„egy olyan dolog, amibe ingóságot tesznek, és abban azt szállíthatják”*.³²⁵ A „mány” pedig egy - olyan jelentésbeli változást is eredményező - toldalék, amely módosítja vagy teljesen megváltoztatja a szótőben hordozott jelentést. A zsákmányszerzés jogáról a jogi lexikon a következőket írja: *„A magántulajdon a megszálló hadsereg fosztogatásának a hágai és a brüsszeli határozatok értelmében, nem képezheti tárgyát. [...] A szárazföldi zsákmány nem lesz a fogláló tulajdona, sőt azért az államtól kártérítés sem követelhető. A zsákmány jogot gyakorolhatják hadihajók, kalózkodók, és a szárazföldi haderő. A zsákmányjog alól ki vannak véve:*

- 1. a halászhajók és bárkák, valamint a halászati eszközök;*
- 2. hajótöröttek javai;*
- 3. tudományos kutatás, vagy vallási célokra szolgáló hajók;*
- 4. a kórházaknak szolgáló kereskedelmi mentőhajók és bárkák;*
- 5. a hajókalauz és a világító tornyok szolgálatára rendelt hajók;*
- 6. a kartellhajók, ha kizárólag hadiköveteket szállítanak”*.³²⁶

Tehát a zsákmány kifejezés „háborúban vagy más körülmények között, erőszakkal szerzett holmi, préda,” „vadászat, halászat során elejtett állat” kifejezéstartalmak származéka: a zsákmányol. Mindennek háttérében egy régi tájnyelvi német kifejezés van, amely a „sackmann”³²⁷ kifejezéssel függ össze. Az etimológiai szótár szerint a „zsákmányolás” „zsákmányolt holmi” jelentésváltozás már a magyarban ment végbe.³²⁸ Idetartozik még a sápj kifejezése is, mely a „tisztességtelenül szerzett haszon, jövedelem, részesedés” kérdéskörébe esik, amely a német tolvajnyelvi schab „kerítésből, lopás zsákmányából származó részesedés” átvételét jelenti.

A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 2. § értelmező rendelkezésének s) pontja kimondja, *„hogyan különösen kizsákmányoló foglalkoztatási feltételek az olyan feltételek - a nemi vagy egyéb alapú megkülönböztetésből származó feltételeket is beleértve -, amelyek feltűnően*

³²⁵ Lásd még a zsák kifejezésre az Arcanum értelmező szótár jelentését, mely szerint „különféle anyagokból, főleg durva vászonból készült hosszúkás, egyik végén nyitott tartó; ilyen alakú természetes képződmény vagy mesterséges készítmény”: zsákállat, légszák. Származékai: zsákos, zsákol. A német Sack ófelnémet előzményének átvétele. A latin saccus, illetve előzménye, a görög szakkosz révén, a héber sak közvetítésével egészen az asszír saku zsák, vezeklőruha szóig vezethető vissza”, lásd még iszák (latin bisacchium kettős zsák), hara, szák, zacskó, zakó, zsákmány stb.

³²⁶ MÁRKUS Dezső: Magyar jogi Lexikon. VI. kötet. Pallas Kiadó. Budapest, 1907. 1147. o.

³²⁷ Zsákos ember, zsákmányolás, elrablás.

³²⁸ Ld. Forrás: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/search/?list=eyJxdWVyeSI6ICJ6c1x1MDBlMWttXHUwMGUxbnlvbHQgaG9sbWkifQ> (Letöltve: 2021. március 17.)

aránytalanul eltérnek a legálisan foglalkoztatott munkavállalók foglalkoztatási feltételeitől, amely eltérés különösen a munkavállalók egészségét és biztonságát érinti, és sérti az emberi méltóságot”.

A feltűnően és aránytalanul eltérő foglalkoztatási körülmények megítélése pedig a jogalkalmazó mérlegelési jogkörében marad. Ugyanezen törvény 29. § (1) bekezdésének f) pontja szerint *„az e törvényben foglalt tartózkodási feltételek hiányában humanitárius célból tartózkodási engedéllyel kell ellátni [...]a bíróság indítványára azt a harmadik országbeli állampolgárt, akit különösen kizsákmányoló foglalkoztatási feltételek mellett, illetve azt a kiskorú, harmadik országbeli állampolgárt, akit érvényes tartózkodási engedély vagy más, tartózkodásra jogosító engedély nélkül foglalkoztattak”.*³²⁹

6.3.2. Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezménye

Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezményének kihirdetéséről szóló 2013. évi XVIII. törvény 4. cikke úgy rendelkezik, hogy

„az emberkereskedelem személyek kizsákmányolás céljából való toborzása, szállítása, átadása, rejtegetése vagy fogadása fenyegetéssel, erőszakkal vagy egyéb kényszer alkalmazásával, emberrablással, csalással, megtévesztéssel, hatalommal vagy a kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés révén, illetve anyagi ellenszolgáltatásnak vagy előnyöknek valamely személy felett ellenőrzést gyakorló személy beleegyezésének megszerzése érdekében történő nyújtásával vagy elfogadásával. [...]

A kizsákmányolás magában foglalja legalább *„a prostitúció révén történő kizsákmányolást vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, a kényszerszolgálatot vagy szolgáltatásokat - a rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot és a szolgáltatást is ideértve -, és a szervek kivételét”.*³³⁰ Ebben a jogszabályban már egy jogellenes kereskedelmi tevékenység eszköz-cél viszonyában a kizsákmányolás mint célzat jelenik meg. Így annak lehet szexuális, munkavégeztetésre irányuló vagy emberi szervelevéttel járó tartalma is.

passzív alany	magatartások	célzat
személy(ek), bárki	toborzása, szállítása, átadása, rejtegetése vagy fogadása	kizsákmányolás

³²⁹ 2007. évi II. törvény - harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról.

³³⁰ 2013. évi XVIII. törvény - Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezményének kihirdetéséről.

hely, mód, idő, eszköz (minősített eset)		
	a) fenyegetéssel, b) erőszakkal vagy egyéb kényszer alkalmazásával, c) emberrablással, d) csalással, e) megtévesztéssel, f) hatalommal vagy g) a kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés révén	
illetve (korrupciós magatartás)		
	anyagi ellenszolgáltatásnak vagy előnyöknek valamely személy felett ellenőrzést gyakorló személy beleegyezésének megszerzése érdekében történő nyújtásával vagy elfogadásával.	

értelmező rendelkezés		
A kizsákmányolás magában foglalja →	legalább →	a) a prostitúció révén történő kizsákmányolást vagy b) a szexuális kizsákmányolás más formáit, c) a kényszermunkát vagy szolgáltatásokat d) a rabszolgatartást vagy e) a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot és f) a szolgaságot is ideértve és g) a szervek kivételét”

8. táblázat Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezménye (forrás saját szerkesztés)

Az Egyezmény 3. cikke rendelkezik a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvéről is, melynek értelmében a felek nemétől, fajától, bőrszínétől, nyelvétől, vallásától, politikai vagy egyéb véleményétől, nemzeti vagy társadalmi hovatartozásától, nemzeti kisebbséghez való tartozásától, vagyoni, születési vagy egyéb helyzetétől függetlenül

biztosítják a törvény rendelkezéseinek végrehajtását, különös tekintettel az áldozatok jogainak védelmére és az azt megerősítő és elősegítő intézkedésekre. Az emberkereskedelem passzív alany szándékos kizsákmányolásába való beleegyezése nem vehető figyelembe, ha az Egyezmény 4 cikkének a) pontja alatti elkövetési magatartások bármelyikét alkalmazták vele szemben.

Megjegyezném azonban, hogy az elkövetési magatartások kifejtésének pontos értelmezése és bizonyítása rendkívül összetett, utólagos feladat, amelyet az adott helyzetben a passzív alanytól nem várhat el senki. Végül a gyermekek kizsákmányolása tekintetében az Egyezmény minden tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt gyermeknek tekint, s védelmükben akként szigorítja a szabályokat, *„hogyan egy gyermek kizsákmányolás céljából történő toborzása, szállítása, átadása, rejtegetése vagy fogadása emberkereskedelemnek minősül még akkor is, ha az végül a felnőttkoriak nem jár a jelen cikk a) pontjában szereplő elkövetési módok alkalmazásával”*.³³¹

6.3.3. Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménye

Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek a tűzfegyverek, azok részei és alkatrészei, valamint a lőszeres tiltott előállítás és kereskedelme elleni fellépésről szóló, 2001. május 31-én elfogadott Jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2011. évi XLVIII. törvény a következőképpen ítéli meg a kizsákmányolás és az emberkereskedelem viszonyát. *„Az emberkereskedelem személyek toborzását, szállítását, eladását, elrejtését, vagy átvételét jelenti fenyegetés, erőszak vagy a kényszer más formáinak alkalmazásával, erőszakos elrablás, csalás, megtévesztés, hatalommal vagy kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés útján, vagy anyagi ellenszolgáltatás vagy előnyök adásával, vagy elfogadásával annak érdekében, hogy a kizsákmányolás céljából elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik. A kihasználásnak magában kell foglalnia legalább a mások prostituálásának kihasználását, vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, kényszermunkát vagy szolgáltatásokat, rabszolgotartást vagy a rabszolgotartáshoz hasonló gyakorlatot, mások leigázását vagy emberi test szerveinek tiltott eltávolítását”*.³³²

³³¹ Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezmény 4. cikkének c) pontja.

³³² 2011. évi XLVIII. törvény.

A Palermói Egyezmény a mások prostitúciójának kihasználása kifejezést is alkalmazza a kizsákmányolás mellett. Az Egyezményben az emberkereskedelem definícióját és az elkövetési magatartásokat az alábbi táblázaton foglalom össze.

passzív alany	magatartások	célzat
személyek (tehát bárki)	toborzás, szállítás, eladás, elrejtés, átvétel	a kizsákmányolás megvalósuljon
hely, mód, idő, eszköz (minősített eset)		
	a) fenyegetés, b) erőszakos elrablás, c) csalás, d) megtévesztés, e) hatalommal vagy kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés	
annak érdekében, hogy (korrupciós magatartás)		
		elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik
értelmező rendelkezés		
A más kihasználásának magában kell foglalnia,	legalább	<ul style="list-style-type: none"> a) a mások prostituálásának kihasználását; b) a szexuális kizsákmányolás más formáit; c) kényszermunkát d) rabszolgotartáshoz hasonló gyakorlatot e) mások leigázását f) rabszolgotartást g) emberi test szerveinek tiltott eltávolítását

9. táblázat a Palermói Egyezmény (saját szerkesztés)

6.3.4. Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény

Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény 12. számú melléklete a 140/A. § (3) bekezdése értelmében a bűncselekményfajtákhoz a Btk. következő bűncselekményei tartoznak:

	A	B	C
	A kerethatározatban megjelölt bűncselekményfajták	Az egyes bűncselekményfajtákhoz tartozó Btk. tényállások a 2013. július 1-től hatályos 2012. évi C. törvény szerint	
6.	emberkereskedelem	emberkereskedelem és kényszermunka vétsége és büntette	192. §
7.		vagyoni haszonszerzés végett elkövetett embercsempészség büntette	353. § (2) bekezdés a) pont
8.		üzletszerűen elkövetett embercsempészség büntette	353. § (3) bekezdés d) pont
9.	gyermek szexuális kizsákmányolása és gyermekpornográfia	szexuális kényszerítés büntette	196. §
10.		szexuális erőszak büntette	197. §
11.		szexuális visszaélés büntette	198. §
12.		kerítés büntette	200. §
13.		prostitúció elősegítésének büntette	201. §
14.		gyermekprostitúció kihasználásának büntette	203. §
15.		gyermekpornográfia vétsége és büntette	204. §

10. táblázat Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény 12. számú mellékletének részlete.

A kerethatározat az emberkereskedelmet összekapcsolja a vagyoni haszonszerzéssel, illetve az üzletszerűen elkövetett embercsempészéssel.³³³ Az embercsempészség egy közigazgatás rendjét sértő bűncselekmény, melynek jogi tárgya az államhatár sérthetlenségéhez, a közbiztonság fenntartásához fűződő társadalmi érdek. Az emberkereskedelem viszont az emberi méltóságot, szabadságot és önrendelkezését sértő bűncselekmény, melynek jogi tárgya az emberi méltóságból levezethető önrendelkezési jog azon eleme, amelynél fogva az ember a maga személyében ember marad, és nem válhat eszközzé vagy tárggyá.

Az embercsempészségben részt vevők tiltott határátlépéshez nyújtanak aktív segítséget annak, aki a határátlépést egyedül nem tudja megvalósítani. Az emberkereskedelem passzív alanya ezzel szemben - mint a bűncselekmény tényleges elszenvetője - rendszerint nem tud arról, hogy ő bűncselekmény áldozata lett.

³³³ 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 28. Pont.

6.3.5. A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról

A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermekek Jogairól szóló Egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv megerősítéséről és kihirdetéséről szóló 2009. évi CLXI. törvény preambuluma kimondja, hogy a Gyermekek Jogairól szóló Egyezmény elismeri a gyermeknek azt a jogát, hogy védelemben részesüljön a gazdasági kizsákmányolás ellen, és ne legyen kényszeríthető semmiféle kockázattal járó, iskoláztatását veszélyeztető, egészségére, fizikai, szellemi, lelki, erkölcsi vagy társadalmi fejlődésére ártalmas munkára. A jogszabály úgy fogalmaz, hogy a jogalkotás egyik okát abban jelöli meg, hogy mélységesen aggódik a szexturizmus széles körben elterjedt és folytatódó gyakorlata miatt, amely rendszerint azokból a gazdaságilag erős és jól prosperáló államokból indul, amelyeknek polgárai az erre vonatkozó igényt megfogalmazzák, s amelyek aláírói a gyermekek jogairól szóló fakultatív jegyzőkönyvnek is. Erre vonatkozóan az a gyermekek jogairól szóló fakultatív jegyzőkönyv leszögezi, hogy a gyermekek különösen sérülékenyek, mivel ezek a cselekmények közvetlenül elősegítik a gyermekek eladását, a gyermekprostitúciót és gyermekpornográfiát. Számos különösen sérülékeny csoport - beleértve a leánygyermeket is - a szexuális kizsákmányolás nagyobb kockázatának vannak kitéve, hiszen a rendelkezésre álló statisztikák szerint³³⁴ leánygyermek a szexuálisan kizsákmányoltak között nagyobb mértékben található meg.

A fakultatív jegyzőkönyv másik lényeges eleme, hogy felhívja a figyelmet gyermekpornográfia internetes terjedésére, illetve más, jelenleg még fejlesztés alatt álló technológiákon keresztül történő növekvő elérhetőségére. Az interneten megjelenő veszélyek tekintetében az 1999-ben Bécsben rendezett Gyermekpornográfia Elleni Nemzetközi Konferencia következtetéseire utalva, megjegyzi, hogy a gyermekpornográfia előállításának, terjesztésének, exportálásának, továbbításának, importálásának, szándékos birtoklásának és reklámozásának világszerte büncselekménnyé történő minősítése mellett, kívánatos lenne az egyes államok kormányai és az internetipar közötti szorosabb együttműködés, és a partneri viszony kiépítése.

Értekezésem egyik sarkalatos pontjaként szükségesnek tartom megjegyezni, hogy az internetes ipar olyan transznacionális szinten létezik, amelyet a jog ma nem képes

³³⁴ Lásd Eurostat adatait: Forrás https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_data-collection-study.pdf (letöltve: 2021. 02. 07.)

hatékonyan szabályozni. Így megfelelően megerősített állami kényszer nélkül nem várható el, hogy egy olyan jövedelmező iparág, mint az interneten megjelenő gyermekpornográfia bármilyen visszaszorítása is megtörténjen. Az emberkereskedelem visszaszorításának hatékony megoldása mellett az internetes gyermekpornográfia megoldásához is szükséges lenne egy uniós szintű büntetőtörvénykönyv megalkotása a hozzá tartozó eljárásjoggal és intézményekkel egyetemben.

Az általam megfogalmazott gondolattal azonos irányú a fakultatív jegyzőkönyv álláspontja mely szerint a gyermekek eladásának, a gyermekprostitúciónak és gyermekpornográfiának a felszámolását megkönnyítené egy olyan holisztikus³³⁵ megközelítés elfogadása, amely képes figyelembe venni a több jogágot és tudományterületet is érintő járulékos tényezőket. Ezek az alulfejlettségre, a szegénységre, a gazdasági egyenlőtlenségekre, az egyenlőtlen társadalmi struktúrákra, a diszfunkcionális családokra, az oktatás hiányára, a város és vidék közötti migrációra, a nemi alapú diszkriminációra, a felelőtlen felnőtt szexuális viselkedésre, a káros tradicionális gyakorlatokra, a fegyveres konfliktusokra és a gyermekcsempészetre vonatkozó kérdéskörök. A kérdés tagállami szintű holisztikus kezelésére, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács forrás tekintetében is megerősített intézményének szakemberei kitűnőek lennének, akik a közvélemény figyelmének felkeltésével komoly védelmi vonalat tudnának kiépíteni a gyermekek eladása, a gyermekprostitúció és a gyermekpornográfia iránti fogyasztói kereslet csökkentése érdekében. A határon átnyúló bűnszervezetek miatt a kérdésnek van olyan vetülete, amely - figyelemmel az Európai Unió négy szabadságjogára³³⁶ - csak uniós szinten képzelhető el.

6.3.6. Az Európa Tanács pénzmosásról és terrorizmus finanszírozásáról szóló Varsói Egyezménye

Az Európa Tanács pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szóló, Varsóban, 2005. május 16-án kelt Egyezménye kihirdetéséről, valamint a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény módosításáról szóló 2008. évi LXIII. törvény mellékletének c) pontja az emberkereskedelmet és az embercsempészt egymás mellett

³³⁵ Gör. Holo ὄλος tudományos szempontból használt előtag, melynek jelentése teljes, egész.

³³⁶ Az Európai Unió négy szabadságjelve: az áruk, a személyek, a tőke és a szolgáltatások szabad áramlása.

szerepelteti. Ez a dogmatikai megközelítés keltheti azt a látszatot, mintha az emberkereskedelem és az embercsempészség egymás szinonimái vagy ugyanazon cselekmények lennének.

Jó példa erre a félreértésre Loretta Napoleoni Emberkereskedők című könyve, amely emberrablásról és a menekültcsempészségről szól.³³⁷ Ugyan hivatkozik a Patriot act.³³⁸ jogszabályra - amelynek a központi szabályozási magja a menekültkérdés, valamint a terrorcselekmények és a terrorizmus finanszírozásának felszámolása -, valamint említést tesz az emberkereskedelemről is, de a könyvben megfogalmazottak általában az embercsempészség kérdéskörét járják körül. Ez a példa is mutatja, hogy az emberkereskedelem tartalmához köznapi fogalmak keveredése, az angolszász jogrendszerből átvett fogalomkészlet tartozik, amely végül a jelenlegi, kontinentális jogban létrejövő fogalmi kereteket is deformálja.

Megfigyelhető, hogy amikor az angol nyelvű szabály dogmatikai mechanizmusa direkt módon bekerül a magyar szabályozásba, a félreértések és a jogdogmatikai problémák tovább halmozódnak. Erre vonatkozóan lásd az emberkereskedelem elleni, 2008-2012 közötti nemzeti stratégiáról szóló 1018/2008. (III. 26.) Korm. határozat 5. pontját, melyben a fogalommeghatározás és a stratégia területének lehatárolását adja meg a jogalkotó. Eszerint *„megemlítendő, hogy a tudományos közvélemény erőteljesen kritizálja az emberkereskedelemnek a Palermói Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2006. évi CII. törvényben található magyar nyelvű definícióját, tekintettel arra, hogy az az eredeti angol szöveghez képest kétértelmű, illetve félreérthető elemeket tartalmaz”*.³³⁹

6.3.7. A Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv

A Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény rendelkezik fogyatékkal élő személyek, a fogyatékosággal élő személyekkel szemben elkövetett kizsákmányolás, erőszak és visszaélés eseteinek azonosításához - a nem és életkor szerinti igények figyelembevételével - szükséges intézkedések és szabályok

³³⁷ NAPOLEONI Loretta: Emberkereskedők - hogyan tették a dzsihádisták és az Iszlám Állam milliárdos üzletté az emberrablást és a menekültcsempészetet? HVG könyvek. Budapest, 2017. 26-28. oldalak.

³³⁸ Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001. Forrás: <https://www.justice.gov/archive/ll/highlights.htm> (letöltve: 2019. 09. 07.)

³³⁹ Az emberkereskedelem elleni, 2008-2012 közötti nemzeti stratégiáról szóló 1018/2008. (III. 26.) Korm. határozat

megtételéről, annak érdekében, hogy az adott személy egészségének, jólétének, önbecsülésének, méltóságának és autonómiájának helyreállása megtörténhessen. Nem zárható ki, de kétségtelen ritka, hogy emberkereskedelem áldozata lesz egy fogyatékossgal élő személy. Logikailag nem cáfolható, hogy ha egy gyermek fokozott veszélynek van kitéve a gyermekprostitúciós és gyermekpornográfia célzatával elkövetett emberkereskedelemnek, akkor egy fogyatékkal élő személy - még ha felnőttkorú is - legalább ilyen veszélyeztetett, különösen, ha az emberkereskedelem tekintetében szervkereskedelemhez köthető megrendelői igényeket a megfelelő súllyal kezelünk. Jogosnak érzem azt a feltételezést, hogy egy szerveit tekintve amúgy egészséges, ám valamilyen fogyatékossgal született személy is lehet szervkereskedelem célzatú emberkereskedelem áldozata.

6.3.8. A Palermói ENSZ Egyezmény

Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyv kapcsán létrehozott 2006. évi CII. törvény egy újabb emberkereskedelem fogalmat hoz létre,³⁴⁰ melyet a jogalkotó a normaértelmező rendelkezésében definiál.

passzív alany	magatartás	célzat
személyek (tehát bárki)	személyek toborzását, szállítását, eladását, elrejtését, vagy átvételét jelenti	kizsákmányolás
hely, mód, idő, eszköz (minősített eset)		
	a) fenyegetés, b) erőszak vagy c) a kényszer más formáinak alkalmazásával, d) erőszakos elrablás, e) csalás, f) megtévesztés, g) hatalommal vagy	

³⁴⁰ 2006. évi CII. törvény 3. cikk a) pontja.

	h) kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés útján	
annak érdekében, hogy (korrupciós magatartás)		
		annak érdekében, hogy a kizsákmányolás céljából elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik.

értelmező rendelkezés		
A más kihasználásának magában kell foglalnia,	legalább	<ul style="list-style-type: none"> a) a mások prostituálásának kihasználását, b) a szexuális kizsákmányolás más formáit, c) kényszermunkát vagy szolgáltatásokat, d) rabszolgatartást vagy e) a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot, f) mások leigázását vagy g) emberi test szerveinek tiltott eltávolítását;

11. táblázat a Palermói ENSZ Egyezmény emberkereskedelem definíciója

A Palermói ENSZ Egyezménye kimondja, hogy az emberkereskedelem áldozata részéről annak szándékolt kizsákmányolásába való beleegyezését nem kell figyelembe venni, ha vele szemben a felsorolt magatartások bármelyike is fennáll, illetve egy gyermeknek - tizennyolcadik életévét be nem töltött személy - kizsákmányolás céljából történő toborzása, szállítása, eladása, elrejtése vagy átvétele minden esetben emberkereskedelemnek minősül. Ha a Palermói Egyezmény rendelkezéseit meg akarjuk tartani, akkor elméletileg az ilyen magatartásokat nem lehetne más bűncselekménynek minősíteni, csak emberkereskedelemnek.

6.3.9. Az Európai Unió és Tanács 2011/36/EU Irányelve az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről

Az Európai Unió és Tanács 2011. április 5-i 2011/36/EU Irányelve az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló másodlagos uniós forrásban igazodási rendelkezést hoz - azaz jogharmonizációt végez -

a tagállamok tekintetében, hogy milyen közös álláspontot képviseljen az Európai Unió emberkereskedelem vonatkozásában.

Ehhez természetesen fogalmilag is meg kellett határozni, pontosan mi minősül kizsákmányolásnak, illetve emberkereskedelemnek. Az Irányelv az emberkereskedelem elleni globális fellépés részeként nevezi meg magát, ahogy az Európai Tanács által 2009. november 30-án jóváhagyott, úgynevezett „*Cselekvésközpontú dokumentum az emberkereskedelem elleni fellépés uniós külső dimenziójának megerősítéséről; Az emberkereskedelem elleni globális uniós fellépés felé*” című dokumentumban is szerepel. Ezzel az Irányelv ismételten azt a pozíciót erősíti, hogy az Európai Unió jogalkotása és a tagállamok számára jogalapot képez arra, hogy harmadik országokban is felléphessen az emberkereskedelem ellen, amelyekből az áldozatok származnak, illetve amelyekben az áldozatokat továbbadják. Az Irányelvben meghatározott fellépés célja elsősorban a tudatosság növelése, a sebezhetőség csökkentése, az áldozatok támogatása és segítése, az emberkereskedelem kiváltó okai elleni küzdelem és e harmadik országok támogatása az emberkereskedelem elleni megfelelő jogszabályok létrehozásában. Ezek azonban csupán látszatintézkedések, mert a kérdés valódi problémáira nem adnak választ. A gyakorlatban azt láthatjuk, hogy amíg az Európai Unió belső erkölcsi, etikai és polgárainak morális zavarai fennállnak, semmilyen járulékos kérdés uniós vagy tagállami szintű jogi szabályozás nem hozhat valódi kézzelfogható eredményt, ellenben harmadik országok jogai súlyosan sérülhetnek.

Amíg az Európai Unió - a fent említett harmadik országokhoz képest - békében és jólétben élő polgárai igényt tartanak szexuálisan kizsákmányolható személyekre, illetve az onnan importált olcsó munkaerőre, semmilyen érdemleges eredmény nem születhet. Az uniós politika lényegében az alapjogiasított gyarmattartás gondolati síkját követi, hiszen minden jogi cselekvés eredménye végül őket gazdagítja. Amíg az Európai Unióban ezekre a súlyos alapjogokat is érintő kérdésekre nincs érdemi válasz, addig valódi emberkereskedelem elleni küzdelemről nem beszélhetünk.

A civilizált nemzetek jogközösségének a globalizálódó jog talaján állva arra is érdemi választ kell adnia, hogy ne változzék egy ember értéke, attól függően, ha az egyén Egyesült Államok polgára, az Európai Unió polgára, vagy esetleg egy harmadik ország polgára. A konfliktusok az adott kérdésben nagyon erősen kódolva vannak, lásd a 2016/C 181/11 számú Unió Állásfoglalást,³⁴¹ amely alapvetően egy állam más államok

³⁴¹ Az Európai Parlament 2013. október 10-i állásfoglalása a foglyok CIA általi állítólagos szállításáról és illegális fogva tartásáról az európai országokban: (2013/2702(RSP));

polgáraival szemben elkövetett egyetemes emberi jogokat sértő magatartását³⁴² igyekszik feltárni. Az adott kérdés úgy kapcsolódik a disszertációmban kutatót kérdéshez, hogy itt is jól láthatóan kirajzolódik az emberi méltóság korlátozása, megvonása valamilyen egyéb, rendszerint titkos cél érdekében. Ebből a szempontból ismételten hivatkozom a Carl Schmitt által megfogalmazottakra, mely szerint „*a természetes nemzetközi viszonyokban az ellenség moralizálása végzetes módszer a saját érdekek elkendőzésére, az emberi jogok csupán egyfajta transzparens, amely mögé a nagyhatalmak érdekeik szerint elbújhatnak*”.³⁴³

Az Irányelv Preambulumának (7) bekezdése kifejti, hogy a fő cél a következetesebb megelőzés és büntetőeljárás, valamint az áldozatok jogainak védelme, továbbá hogy az emberkereskedelem különböző típusait összefüggéseiben tárja fel. Ezzel annak biztosítását célozza meg, hogy a tagállamok az emberkereskedelem valamennyi formáját a lehető leghatékonyabb intézkedésekkel kezeljék. Fontos az emberkereskedelem tekintetében az új irányok meghatározása, így például az Alapjogi Charta rendelkezései, a szervezett bűnözés vetületeinek feltárása, az Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Szakértői Csoportja (GRETA) és a Részleges Felek Bizottsága³⁴⁴ által megállapított cselekmények és ajánlások, továbbá az Egyesült Nemzeteknek a gyermek jogairól szóló, 1989. évi egyezményében³⁴⁵ foglaltak, melyeknek gyakorlati érvényesülésében Magyarország erőteljesen részt vesz. Ezen új irányok figyelembevétele okán az Irányelv tágabban értelmezi az emberkereskedelem fogalmát, mint a 2002/629/IB kerethatározat, s a kizsákmányolás egyéb formáit is magában foglalja, így a kényszer hatására folytatott koldulást egyfajta kényszermunkának vagy kényszerszolgáltatásnak kell tekinteni a kényszer- vagy kötelező munkáról szóló, 1930-as 29. számú International Labour Organization által létrehozott Egyezmény alapján.³⁴⁶ Az Irányelv 2. cikkének rendelkezése szerint a kizsákmányolásnak magában kell foglalnia legalább kényszermunkát vagy

³⁴² Az Emberi Jogok kifejezést, Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján használom, ahol a dokumentum emberi jogok és alapvető szabadságok kifejezést alkalmazza. Forrás: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf (letöltés: 2019. 09.09.)

³⁴³ Vö. SCHMITT Carl: Die Wendung zum diskriminierenden Kriegsbegriff, Duncker & Humblot. Berlin, 1988. 50. o.

³⁴⁴ Az emberkereskedelem elleni fellépésről szóló Európa Tanács Egyezményének 37. cikk. „A Részleges Felek Bizottsága az Európa Tanács Miniszterek Bizottságának a jelen Egyezmény Részleges Államai képviselőiből, valamint a jelen Egyezmény azon Feleinek képviselőiből áll, akik nem tagjai az Európa Tanácsnak”.

³⁴⁵ 1991. évi LXIV. törvény - a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről.

³⁴⁶ Lásd 1930-as 29. számú ILO Egyezmény a kényszer- vagy kötelező munkáról. Forrás: <https://2010-2014.kormany.hu/download/a/89/01000/29E.pdf> (letöltve: 2019.09.09.)

szolgáltatásokat, a koldulást: itt egy látszólagos ellentmondás van a Preambulumban megfogalmazott szövegrésszel, amely - az Irányelv e jogfogalom parttalansága ellenében - kimondja, hogy a kolduláshoz kapcsolódó kizsákmányolás - ideértve az emberkereskedelem áldozatává vált eltartott személyek koldulásra való felhasználását is - csak akkor tartozik bele az emberkereskedelem fogalommeghatározásába, ha a kényszermunka vagy szolgáltatás valamennyi feltétele fennáll. Fontos továbbá, hogy az Irányelv elfogadja a tagállamok ítélkezési gyakorlatát tekintetben, hogy minden esetet egyediként kell megítélni és a rendelkezésre álló bizonyítási eszközök alapján vizsgálni kell, hogy az érintett érvényes beleegyezését adta-e az ilyen munka vagy szolgáltatás végzésébe, mely alól minden esetben kivételnek számítanak a tizennyolcadik életévüket be nem töltött gyermekkorú személyek.

A bűncselekmény kizsákmányolására épülő kizsákmányolás tekintetében az Irányelv úgy rendelkezik, hogy „*a »bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás« kifejezés azt jelenti, hogy egy adott személyt azáltal zsákmányolnak ki, hogy az elkövető - többek között - zsebtolvajlást, áruházi lopást, kábítószerrel való kereskedést és más hasonló, büntetendő és anyagi haszonnal járó tevékenységet követ el*”.³⁴⁷ Az Irányelvben lévő jogfogalmi zavarosság itt már fokozódik, hiszen a kizsákmányolás fogalma alatt lényegében egy szimpla zsákmányszerző magatartás leírását találjuk. Kiemelendő, hogy erre a nem teljesen kicsiszolt alapfogalom-meghatározásra további büntetendő magatartások sora épül.

A kényszerházasság és a jogellenes örökbefogadás kérdésköre szintén az emberkereskedelem körében szerepel az Irányelvben, amely szintén rendszeridegennek tűnik a korábbi kizsákmányolás és az emberkereskedelem vonatkozásában meghatározott irányoktól. Hollán Miklós szerint „*ez a nem igazán szerencsésen megfogalmazott megállapítás úgy értelmezendő, hogy az elkövetési magatartások tanúsítása emberkereskedelemnek minősül, ha a jogellenes örökbefogadás szolgálásnak vagy a kényszerházasság szexuális kizsákmányolásnak is minősül*”.³⁴⁸

E fogalmi meghatározást az Irányelv kiterjeszti a jogellenes örökbefogadás és a kényszerházasság mellett a szervek kivételének céljából folytatott emberkereskedelemre is. Hollán Miklós szerint az Irányelvben „*a kizsákmányolás fogalmát általában is definiálni kellett volna. Ennek még akkor is jelentős lett volna, ha az Irányelv a*

³⁴⁷ Az Európai Unió és Tanács 2011. április 5-i 2011/36/EU Irányelve az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról Preambulumának (11) bekezdése.

³⁴⁸ HOLLÁN Miklós: i.m. (2012). 107. o.

kizsákmányolás fajtáinak minimum listáját tartalmazza”.³⁴⁹ Ezzel az állítással csak egyet lehet érteni, azzal a kiegészítéssel, hogy a magyar jogalkotás igyekezett pótolni ezt a hiátust, hogy előbb létrehozta „*a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy helyzetben tartott sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére törekvés*”.³⁵⁰ Az értelmező rendelkezés azonban továbbra sem volt ellentmondásmentes, hiszen elsősorban a joggyakorlat jelzése alapján, másodsorban jogelméleti alapú többirányú kérdés maradt megválaszolatlanul a kizsákmányolási célzattal elkövetett emberkereskedelem fogalma vonatkozásában. A jogalkotó ennek okán 2020 júliusától megszüntette a kizsákmányolás direkt fogalmának értelmezésére tett kísérletet, és a korábban értelmező rendelkezésbe foglalt tényállási elemet a kényszermunkának minősülő cselekményekkel összevonva új törvényi tényállást hozott létre. Az emberkereskedelem és kényszermunka dogmatikai összekapcsolása azért ésszerű, mert az emberkereskedelem tényállási elemei jelentős átfedést mutattak a kényszermunka tényállási elemeivel.

Az Irányelv alapfogalom-meghatározásának angol verziója így hangzik: „*The expression ‘exploitation of criminal activities’ should be understood as the exploitation of a person to commit, inter alia, pick-pocketing, shop-lifting, drug trafficking and other similar activities which are subject to penalties and imply financial gain*”. A pontos és szövegszerű magyar fordítás azért nehézkes, mert angol nyelven, az angolszász jogi gondolkodás eredményeként létrejövő jogintézmények és szabályozás a kontinentális jogban vagy nincsenek meg, vagy nem értelmezhetőek ugyanazzal a tartalommal. A saját fordítás szerint a normaszöveg: „*a »bűncselekmények kizsákmányolása« kifejezés alatt olyan személy kizsákmányolását kell érteni, aki többek között zsebtolvajlás, bolti lopás, kábítószer-kereskedelem és más hasonló, pénzügyi haszonnal járó tevékenységeket követ el*”.

Az emberkereskedelem európai uniós szabályozása is ennek a disszonanciának esett áldozatául. „*Az európai jogfejlődés kettévált az 1300-as évektől, és míg Anglia eltérő úton fejlesztette tovább jogrendszerét, addig a kontinentális Európa országai több-kevesebb eltéréssel egy közös alapon fejlesztették tovább jogrendszerüket. Ez utóbbit úgy lehet röviden összefoglalni, hogy a kontinentális Európa országaiban egyre inkább egy fogalmi rendszert építettek fel, a korábbi római jogi eseti jogi normákból, és jogszabályok rendelkezéseit egy jogdogmatikai fogalmi rendszer tette ellentmondásmentessé. Ezek a jogdogmatikai kategóriák benne vannak ugyan*

³⁴⁹ HOLLÁN Miklós: i.m. (2012). 101. o.

³⁵⁰ 2012. évi C. törvény 192. § (8) bekezdése 2020. július elseje előtti állapot.

*jelzésszerűen a jogi rendelkezések szövegeiben, de a teljes értelmüket csak mögöttes jogdogmatikai tanulmányok és monográfiák tartalmazzák. A jog ezáltal két rétegre bomlik, a jog szövegrétegére és a jog dogmatikai rétegére”.*³⁵¹

Folytatva az Irányelv elemzését az Irányelvi fogalommeghatározás olasz nyelvű szóképei sem egyértelműek: „*L’espressione »sfruttamento di attività criminali« dovrebbe essere intesa come lo sfruttamento di una persona affinché commetta, tra l’altro, atti di borseggio, taccheggio, traffico di stupefacenti e altre attività analoghe che sono oggetto di sanzioni e implicano un profitto economico*”. A szövegből itt sem derül ki, mi is a bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás - „*lo sfruttamento di attività criminali*” - pontos jelentéstartalma. A sfruttamento kifejezés olasz nyelvben a kizsákmányolást jelent. A fosztóképzős szó fejlődéstani íve szerint valakit gyümölcseitől megfosztani. Ebben a szöveggörnyezetben nyilván arra kell gondolnunk, hogy a tettesnek azt a bűncselekményeket elkövető sértettet kellene a bűncselekményből származó gyümölcseitől megfosztania, akivel - kényszer, fenyegetés vagy szolgaság, rabszolgaság okán - már alá-fölrendeltségi kapcsolata keletkezett.

A bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolás a közvetett tettességhez³⁵² hasonló magatartással elkövethető tényállásszerű magatartás, amely más által elkövetett bűncselekményből keletkező vagyoni előnyből juttatja előnyhöz a tettet. Ennek érdekében bűncselekmény elkövetésére készítetik vagy kényszerítik a rabszolgaságban vagy szolgaságban tartott személyeket. A kizsákmányoló személy közvetett tettesi minőségét az emberi méltóság, az önrendelkezés súlyos megsértésével, illetve kényszerrel, fenyegetéssel hozza létre. A bűncselekmény eredményeként keletkező javakat pedig a tettetől elveszi. Az Irányelv olyan minimumszabályokat állapít meg, melyektől tagállami szinten eltérni csak szigorítás felé lehetséges.

Az Irányelv által büntetendőnek nyilvánított cselekményeknek összesítését az alábbi táblázatban foglaltam össze:

passzív alany	magatartás	célzat
személyek (tehát bárki)	toborzása, szállítása, átadása, rejtegetése vagy fogadása - az adott személyek feletti ellenőrzés megváltoztatását	kizsákmányolás

³⁵¹ POKOL Béla: Társadalomtudományi trilógia. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2011. 112. o.

³⁵² Lásd. 2012. évi C. törvény 12. § (2) bekezdését, miszerint „az, aki a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását e cselekményért gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer vagy fenyegetés miatt nem büntethető, illetve tévedésben levő személy felhasználásával valósítja meg”.

	vagy átadását is ideértve	
	hely, mód, idő, eszköz (minősített eset)	
	a) fenyegetéssel, b) erőszakkal vagy c) egyéb kényszer alkalmazásával, d) emberrablással, e) csalással, f) megfélemlítéssel, g) hatalommal vagy a h) kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés révén, illetve	
	annak érdekében, hogy (korrupciós magatartás)	
		anyagi ellenszolgáltatásnak vagy előnyöknek valamely személy felett ellenőrzést gyakorló személy beleegyezésének megszerzése érdekében történő nyújtásával vagy elfogadásával.

értelmező rendelkezés		
A kizsákmányolásnak magában kell foglalnia,	legalább	<ul style="list-style-type: none"> a) prostitúció révén történő kizsákmányolást, b) szexuális kizsákmányolás más formáit, c) kényszerszolgálatot vagy szolgáltatásokat, d) koldulást, e) rabszolgatartást vagy f) rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot, g) szolgálatot valamint h) bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolást és i) szervek kivételét

12. táblázat Emberkereskedelem Elleni Irányelv 2011/36/EU Irányelv

Nem vitatható, hogy a jogszabályok nyelvi és jogi átfordításának is keletkezett egy külön síkja, ami a jog szövegrétege, valamint a jog dogmatikai rétege között helyezkedik el. A kérdés jogelméleti vizsgálata során feltárul, hogy a jog olyan értelmi

valóság, amely fizikai és biológiai létszférára épül, s ahol az értelmi valóság normatív és kognitív képződményekben jelenik meg, melyeket az ember társadalmi szocializációja során sajátít el: az, hogy e dolog mi, mire való vagy leíró formában mint kognitív ismeret, vagy tételes szabályrendszer részeként, mint normatív, azaz például mint szokásjogi ismeret kerül be a tudatunkba. A kulturális háttérben mélyen gyökeredző nyelvi objektivációk más nyelvre való pontos átültetése rendkívül nehéz, már-már lehetetlen feladat. Peter G. Sack úgy fogalmaz az angol és német jog nyelvi összefüggéseinek vizsgálatát végezve: *„sajátos összehasonlító tanulmányt kívánok bemutatni, azon tő mélységnek szemléltetésére, amelynek tetején szorgos vízbogarakként szaladgálunk, többnyire boldogan elfogadva az ég tükröződését az ég változhatatlan szilárdságának bizonyítékaként”*.³⁵³ A jog és a nyelv tekintetében egyes jogi kultúráknak engedniük kell, míg mások előnyhöz jutnak. A jogi szabályozás ténye - lásd az emberkereskedelem jogdogmatikai értelmezésének nehézségeit - pedig az adott jogrendre kényszerít jelent. Varga Csaba elemzésében megállapítja, hogy *„az évtizedeken keresztül vívott egyre keserűbb utóvédharcok nyomán mára a diplomácia hona, a francia kultúra is beletörődött abba, hogy - némi finomkodások s ámbár költséges, de placeboként a legyengültnek azért némi gyógyírt jelentő eredmények (mint a szimbolikus elégtételen túl igazán semmire sem jó strasbourgi parlamenti intermezzók) árán - az angol lett az Európai Unió első nyelve”*.³⁵⁴ Ez olyan problémaforrás, amelynek következményeit a jogi dogmatikában nehéz lesz feloldani.

6.4. Emberkereskedelem és kényszermunka összefüggésének rövid elemzése

Az emberkereskedelem és kényszermunka szoros egymásba fonódásáról, elhatárolási nehézségeiről szóló jogirodalmi vitákat a jogalkotó eldöntötte 2020-ban. A kérdést azonban érdemes áttekinteni az Emberi Jogok Európai Bíróságának egyik precedens értékű esetjogi döntése³⁵⁵ szemszögéből is. A jogeset rövid történeti tényállása szerint³⁵⁶ 2017. március 30. napján a Chowdury és negyvenkét bangladesi állampolgár keresetet nyújtott be Görögország ellen az Emberi Jogok Európai Bíróságához, amelyet a bíróság

³⁵³ SACK G. Peter: Law & Custom ont he Relations Between English Law and the English Language. (Ford: SZ. ABÓ Miklós) Rechtstheorie 18 (1987) 421-436 oldalak. In VARGA Csaba: Összehasonlító jogi kultúrák. Osiris Kiadó. Budapest, 2000. 81. o.

³⁵⁴ VARGA Csaba: Jogrendszerek jogi gondolkodásmódok az európai egységesülés perspektívájában. Szent István Társulat Könyv Kiadó. Budapest, 2009. 77. o.

³⁵⁵ 2017. március 30-án született EJEB által Chowdhury és mások vs. Görögország ügyében hozott határozat. hozott

³⁵⁶ Chowdury et autres c. Grèce - 21884/15 <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-11432> (letöltve: 2020. szeptember 11.)

végül befogadott.³⁵⁷ A negyvenkét bangladesi állampolgár 2012-ben és 2013-ban illegálisan - dokumentumok nélkül - Görögországba érkezett mezőgazdasági idénymunka végzése céljából. A görög földtulajdonosok illegálisan országban tartózkodókat felvették mezőgazdasági munkára lakhatás biztosítása és napi 22 EUR fizetségért. A több hónapnyi ledolgozott munka ellenére a bangladesiek nem kaptak fizetést, illetve a biztosított lakóhelységek emberhez méltatlanok voltak. Nem volt víz, és maguk által tákolt bambuszból, kartonpapírból készült kunyhókban kellett lakniuk. Az emiatt keletkezett feszültségek következményeként harcos ellenállás tört ki a bangladesieket őrző fegyveresek és az illegális munkások között. A kitört tiltakozás következtében az őrök fegyverrel többször is az emberek közé lőttek, akik közül többen is megsérültek. A kitört lövöldözést követően a görög hatóságok nyomozást indítottak az ügyben, amelynek következményeként az ügyészség emberölés kísérletével vádolta meg a lövéseket leadó őröket. Az ügyészség vádkiegészítése nyomán a lezajlott büntetőeljárásban súlyos testi sértésre és emberkereskedelemre változott a görög vádhatóság álláspontja, melynek kapcsán a görög bíróság 2014. július 30-án kimondott határozatában felmentette a vádlottakat az emberkereskedelem vádja alól, és megállapította a fegyverhasználat jogosságát. Az indokolás szerint azért utasította el a bíróság emberkereskedelem tényállását, mert sértettek önként vállalták az idénymunkát, anélkül hogy személyes vagy mozgási szabadságukat munkáltató vagy más megsértette volna. Így a bíróság a korábban kiszabott szabadságvesztés-büntetést pénzbüntetésre változtatta, továbbá összesen 1500 eurót ítélt meg a 35 fő sértettnek sérelmeik miatt. Ezek után a sértettek a görög Semmitőszék előtti fellebbezésben kérték, hogy vizsgálják felül a történetet, illetve hogy a bíróság értékelje az ügyben elkövetett magatartást emberkereskedelemnek. A beadott felülvizsgálati kérelem végül elutasításra került.³⁵⁸

6.4.1. Az Európai Emberi Jogok Bírósága által hozott döntés áttekintése

A sértettek az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordultak. Görögország aláírója az Emberi Jogok Európai Egyezményének, így az Európa Tanács jogalkalmazó szervének, az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntései rá nézve is irányadóak. Az Európai Emberi Jogok Bírósága befogadta a keresetet, és határozatban döntött a felmerült

³⁵⁷ The case of Chowdury and Others v. Greece (application no. 21884/15) the European Court of Human Rights held, unanimously, that there had been: a violation of Article 4 § 2 (prohibition of forced labour) of the European Convention on Human Rights.

³⁵⁸ Vö. Jogászvilág szakcikk. forrás: <https://jogaszvilag.hu/rovatok/vilagjogasz/az-emberkereskedelem-es-kenyszermunka> (letöltve: 2020. szeptember 11.)

jogkérdésben. A határozat végül elmarasztalta Görögországot. Nem adott helyt a görög állam azon védekezésének, miszerint a kérdésben nem lehet az emberkereskedelem tényállását felhívni, hiszen a sértettek önként jöttek a manolai-i eperföldre dolgozni, ráadásul illegálisan. A munkahelyet bármikor elhagyhatták volna, tehát mozgásukban sem korlátozták őket.

Az Európai Jogok Emberi Bírósága azonban úgy foglalt állást, hogy a kritikán aluli munka végeztetése, valamint a lakhatási körülmények önmagukban megalapozzák a tiltott kényszermunka megállapítását.³⁵⁹ A kényszermunka alkalmazása szorosan összefügg a szolgálattal és a rabszolgasággal, ennek alapján pedig a vizsgált magatartások az Emberi Jogok Európai Egyezményének 4. cikkébe ütköznek. Az EJEE 4. cikke címében kinyilvánítja a rabszolgaság és a kényszermunka tilalmát, illetve kimondja, hogy senkit sem lehet rabszolgaságban vagy szolgálattal tartani, senkit sem lehet kényszer- vagy kötelező munkára igénybe venni. Ennek a tilalomnak azonban nem szűkítő értelmezését adja az Emberi Jogok Európai Bírósága, hanem sokkal inkább - a Rantsev kontra Ciprus és Oroszország³⁶⁰ elleni ügyben is kifejtettek alapján - kiterjesztő módon. A bíróság kimondta, hogy bár az emberkereskedelem nem kerül említésre az EJEE 4. cikkében, de az emberkereskedelem a rabszolgaság megvalósulásának eszközselekménye. Egyéb nemzetközi dokumentumok, így az Európai Bizottság közleménye³⁶¹ is egyértelműsíti, hogy *„az emberkereskedelem a rabszolgatartás mai formája. Az áldozatokat gyakran erőszakkal, kényszerrel vagy csalárd módon, kizsákmányoló feltételekkel toborozzák, szállítják vagy rejtegetik, ideértve a szexuális kizsákmányolást, a kényszermunkát vagy kényszerszolgáltatást, a koldulást, a bűncselekményeket vagy a szervek kivételét.”*³⁶² A dokumentum egyben bemutatja, hogy milyen változatos formákat ölthet az emberkereskedelem.

6.4.2.. Az Emberi Jogok Európai Bírósága jogfejlesztő és jogértelmező gyakorlata

Ezekre a megállapításokra alapítva kijelenthető, hogy az EJEB logikája megfelelő eligazítást ad a tagállamoknak - leginkább azok jogalkalmazói számára -, hogy az

³⁵⁹ A kérdésben részletes elemzést olvashatunk <http://www.humanrightseurope.org/2017/03/greece-forced-labour-undocumented-migrant-strawberry-pickers-win-human-rights-complaint/> (Letöltve: 2020. szeptember 11.)

³⁶⁰ Case of RANTSEV v. CYPRUS AND RUSSIA (Application no. 25965/04) <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96549> (letöltve: 2020. szeptember 11.)

³⁶¹ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak Az emberkereskedelem felszámolására irányuló európai uniós stratégia (2012-2016) /* COM/2012/0286 final */

³⁶² COM/2012/0286 final - első bekezdés.

emberkereskedelem és kényszermunka elkövetői magatartása miként értelmezendő. Magyarország a Btk. 2020 júliusában hatályba lépett tényállással számos ponton igazodott a nemzetközi jog emberkereskedelem fogalmához. Számos tagállami értelmezés azonban még ma is inkább szűkítő, ahogy a fentebb bemutatott jogeset elemzéséből is látható. Az Emberi Jogok Európai Bírósága és a nemzetközi joggyakorlat is egyértelműen amellet foglal állást, hogy az emberkereskedelem elleni szabályozás akkor lesz eredményes, ha Palermói Jegyzőkönyvben,³⁶³ illetve az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezményében³⁶⁴ foglaltak emberkereskedelemre vonatkozó elkövetési magatartásokat, illetve az előkészületi, részesi, bűnszegedi magatartásokat eszköz- cél cselekményeket egyaránt tartalmazza, és a jogalkalmazás pedig ennek megfelelően értékeli.

6.5. Részösszegzés

Az emberkereskedelem büntetőszabályozásának jogdogmatikai értelmezése még folyamatban van, és korántsem nem zárult le. Ennek bizonyítékát abban látom, hogy az emberkereskedelem jelentéstartalmi vizsgálata során kimutatható, hogy a nemzetközi és az európai uniós normák eltérő kiindulási pontokat határoznak meg az emberkereskedelem elkövetési magatartása vonatkozásában. A nemzetközi irányok egyértelműen abba az irányba mutatnak, hogy a kizsákmányolás és a rabszolgaság vagy hasonló gyakorlatok embert lealacsonyító cselekvések, magát az emberi méltóságot csorbítják. Az emberi szabadság, önrendelkezés kérdésköre csak ezen keresztül sérül. Az európai és nemzetközi szabályozás nem adásvételként közelíti meg a kérdést, hanem hatalmi helyzettel való visszaélésként, melynek lehet eredménye az eladás, de a megsemmisítés is. A korábbi magyar szabályozás gondolati tartalma inkább a kérdés kereskedelmi jellegéből indult ki, és ezért jogellenes adás-vételként közelítette meg az elkövetési magatartás fő irányát, melynek szexuális jellegű vagy munkára kényszerítő kizsákmányolási célzata is lehetett. A 2020. évi V. törvényben hozott változás meghagyva az emberkereskedelem kereskedelmi jellegét, kiemeli az emberi méltóság

³⁶³ 2006. évi CII. törvény - az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről.

³⁶⁴ 2013. évi XVIII. törvény - az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezményének kihirdetéséről.

sérelmére épülő hatalmi befolyással való visszaélésből származó elemekre, igazodva a nemzetközi irányokhoz.

7. Az emberkereskedelem külföldi kitekintésben vizsgált alapjogi szabályozási kerete

Ennek a fejezetnek létjogosultságát az adja, hogy az emberkereskedelem jelensége elsősorban az emberi méltóságot sértő bűncselekmény, Alaptörvényi tiltását is ekként értelmezem. Rudolf von Jehring felfogásában megjelenő teleologikus értelmezés megjelenésével³⁶⁵ a jogértelmező arra az elérni kívánt célra kíván fókuszálni, amelyet a jogi norma megalkotásakor a jogalkotó, a jogszabály objektív céljaként, társadalmi rendeltetésén alapuló irányaként meghatároz. Ehhez leginkább a törvény címét, preambulumát vagy a törvény szövegében rejlő társadalmi funkciót kell alapul venni.³⁶⁶

Az alkotmányosság fogalma és az alkotmányjog meghatározása szerint az emberi méltóság tisztelete egy a demokratikus rendszer állapotának az a mérőeszköze amely megmutatja, milyen viszonyrendszerben élnek egymás között a kölcsönösen szabad és egyenlő esélyekkel rendelkezők.³⁶⁷ A modern, demokratikus berendezkedésű civilizált jogközösségekben, rendszerint nincs vita arról, hogy az emberi méltóság korlátozhatatlan, mindenkit megillető alapjog. Az emberkereskedelem elleni fellépés tehát egy modern, civilizált államban az emberi méltóság kiemelt szerepét és védelmét szolgálja. Az egyes államok alapjogi rendelkezéseinek emberi méltóságot és abból levezethető önrendelkezési szabadságot szabályozó alapszabályainak áttekintése jó kiindulópontot biztosít arra, hogy az emberkereskedelem elleni fellépés klasszikus kérdéseire és megértéséhez is közelebb jussunk.

A magyar alkotmányjog történetét Jakab András öt korszakra osztja fel.³⁶⁸ Az első a kezdetektől 1887-ig tartó időszak, amely Jánossy Ferenc: Alkotmányok gyűjteménye I-II.³⁶⁹ és Concha Győző Újkori alkotmányok I-II.³⁷⁰ időszakáig tartott. A második közjogi dogmatizmus időszaka, amely Nagy Ernő államjogi tankönyvének megjelenésével kezdődött. A harmadik szakasz az 1940-es évek második felétől a szocialista

³⁶⁵ JAKAB András: A jogértelmezés és módszerei. (Jegyzet) Forrás: <https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/a-jogertelmezes-modszerei-jegyzet.original.pdf> (letöltés: 2021. február 13.)

³⁶⁶ Vö. Alaptörvény 28. cikk. A bírói jogértelmezés alkotmányos kerete.

³⁶⁷ HABERMAS, Jürgen: i.m. (2012) 19. o.

³⁶⁸ JAKAB András: A magyar alkotmányjog-tudomány története és jelenlegi helyzete. in: Jakab-Menyhárd (szerk.): A jog tudománya. HVG-ORAC Kiadó. 2015. 159. o.

³⁶⁹ JÁNOSY Ferenc: Alkotmányok gyűjteménye I-II. Pfeiffer Kiadó. Pest, 1861-1867.

³⁷⁰ CONCHA Győző Újkori alkotmányok I-II. MTA Kiadó. Budapest, 1884-1888.

államtudomány időszak, amely 1989-1990-ig tartott, a negyedik időszak a rendszerváltás utáni évek 2011. április 25-ig,³⁷¹ az ötödik pedig a jelenkori alkotmánytudomány időszaka.

Az emberkereskedelem szövegrétegi rendelkezéseinek és a kapcsolódó bírói és alapjogi réteg értelmezési keretének vizsgálata során érdekes következtetésekre juthatunk. A Magyar Alaptörvény Nemzeti Hitvallása kimondja, hogy „Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság”.³⁷² A II. cikk pedig tovább erősíti az emberi méltóság korlátozhatatlanságát, és kimondja, hogy az emberi méltóság sérthetetlen. Ahogyan a nemzetközi emberi jogi dokumentumok és más államok alkotmánya is az emberi méltósághoz több abszolút tilalmat kapcsol, a magyar Alaptörvény felsorolása is alapjogok tekintetében teljes.³⁷³

Ennek fényében vizsgálva érdekes, hogy az Alaptörvény III. cikkének (1) bekezdés második mondata alapjogiasítja a büntető törvénykönyv egyik különös törvényi tényállását, amikor kimondja, hogy „Tilos az emberkereskedelem,”³⁷⁴ ami némiképpen ellentmond az alapjogi szabályok absztrakt jellegű, inkább etikai-filozófiai tézisek gyűjteményes³⁷⁵ karakterisztikájának. Az Alaptörvényben rögzített abszolút tilalmat az indokolja, hogy az említett cselekmény, különös figyelemmel az emberkereskedelemre *„sérti az emberi méltóságot, a dehumanizáló és így megalázó szabály vagy joggyakorlat, amely az ember voltának kétségbe vonásán alapul. A népirtás egyik velejárója például az áldozatok dehumanizálása, azaz emberi lényük kétségbevonása majd megtagadása”*.³⁷⁶

Amikor 2009-ben a Lisszaboni Szerződés hatályba lépett, az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglalt jogok, szabadságok és elvek jogilag is kötelező erejűvé váltak az Európai Unió és a tagállamai számára az uniós jog alkalmazása során. Az alapjogok védelme horizontális kérdés, minden uniós tevékenységi területet érint, és minden uniós szervet, illetve részes tagállamot kötelez.³⁷⁷ Ennek okán ezeket az alapvető jogokat, minden uniós szervnek: bizottsági, parlamenti vagy tanácsai szervnek figyelembe kell vennie munkája során, függetlenül a szintjétől, illetve attól, hogy milyen témákkal

³⁷¹ A 2011. április 25. dátum az én felosztásom, amely Magyarország Alaptörvénynek létrejöttéhez kapcsolódik.

³⁷² Magyarország Alaptörvénye (2011. Április 25.) Nemzeti Hitvallás.

³⁷³ HALÁSZ Iván (szerk.): Alkotmányjog. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2018. 239. o.

³⁷⁴ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) III. cikk (1) bekezdés.

³⁷⁵ Vö. POKOL Béla: i.m. 2005. 79. oldal

³⁷⁶ HALÁSZ Iván (szerk.): i.m. 2018. u.o.

³⁷⁷ Az Európai Unió Tanácsának az emberi jogok védelméről és előmozdításáról szóló nyilatkozata. Forrás: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/human-rights/> (Letöltés: 2019.10.09.)

foglalkozik. Kiindulhatunk logikailag abból az alapvetésből, hogy ha az uniós alapjogi norma horizontális kérdés, azaz minden szerve és tagállamra egyaránt vonatkozik az uniós jog alkalmazásakor és minden eljárásban, tehát argumentum per analogiam a magyar Alaptörvény is minden magyarországi szerve és annak eljárása során alkalmazandó.

Az Alaptörvénybe iktatott - büntetőjogi szempontból védett - közvetlen jogtárgy - az emberkereskedelem vonatkozásában azt jelenti, hogy a cselekmény alapjogi szintre emelésével minden állami rendszernek alkotmányos kötelezettsége keletkezik az emberkereskedelem elleni fellépés tekintetében. A tényállás ultima ratio jellege változhat azzal, hogy az Alaptörvény - mint első szabály a szabályok között - nem általános keretet ad, hanem - mintegy átvéve az ultima ratio szerepét - egy különös törvényi tényállást nevesít. *„A III. cikk emberi méltóságot súlyosan sértő bánásmódokat emel ki, és részben az Alkotmányra, részben nemzetközi jogi dokumentumokra alapozva határozza meg, illetve bővíti ezek körét. A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés, valamint a hozzájárulás nélküli orvosi vagy tudományos kísérlet alkotmányi tilalmához további öt speciális, számos az ENSZ, az Európa Tanács, vagy az EU keretében megalkotott jogforrásban, különösen az Európai Unió Alapjogi Chartájában rögzített tilalmi tényállás csatlakozott. Mindezek nyomán alaptörvényi szintre került az emberkereskedelem, azaz személyek jellemzően kizsákmányolási céllal történő adásvételének tilalma. Ezzel szoros kapcsolatban van a szolgaság tilalma, amelybe a hagyományos értelemben vett rabszolgaság fogalmán túl a jogtalan uralom alatt tartás más, a személyi szabadságot kevésbé korlátozó formái is tartoznak”*.³⁷⁸ Az Alaptörvényi szintre emelt különös törvényi tényállásnak megváltozik a közvetlen jogtárgy jellege, mivel az életviszonyokat közvetlenül szabályozó tényállás sérelme esetén nem csak közvetett, hanem közvetlen alapjogi sérelem is keletkezik. Az emberkereskedelem tilalmának Alaptörvényben való szerepeltetését a nemzetközi jogközösség közvetlenül oktrojált markáns álláspontjának vagy eufemisztikus megfogalmazással élve a globális jog által elismert szabályok harmonizációjaként is felfoghatjuk.

Az alaptörvényi tilalmat indokolja az ember tárgyiasítása elleni fellépés is, amelyet úgynevezett instrumentalizálási tilalomként ismer az alkotmányjog. Halász Iván által szerkesztett Alkotmányjog példaként a Német Szövetségi Alkotmánybíróság

³⁷⁸ GÁVA Krisztián - SMUK Péter - TÉGLÁSI András: Az Alaptörvény értékei - Értékkatalógus. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2017. 33. o.

joggyakorlatát hozza fel.³⁷⁹ A német légitörvény ugyanis légi járművek hatalomba kerítése, terrorcselekmények esetén engedélyt adott fegyveres erővel történő közvetlen fellépésre, az emberi élet megvédése érdekében emberek fegyverként történő felhasználására is. A kérdést a német alkotmánybíróság az ügyben indult alkotmányjogi panasz alapján vizsgálta, és döntési indokolásának a 47., 124., 141. pont alatt kimondja, hogy „*az emberi méltóságot sérti, hogy a fedélzeten tartózkodó emberekre a bűncselekmény megvalósításához szükséges tárgyként tekintenek*”.³⁸⁰ Az alkotmányjogi panaszt benyújtó az alkotmányos panaszt közvetlenül a repülésbiztonsági törvényben foglaltakat kifogásolja, mivel szerinte a törvény lehetővé teszi az állam számára, hogy terrorcselekmény esetén lemondjon azokról az emberekről, akik csupán elszenvedői, majd áldozatai lesznek a bűncselekménynek, de soha nem voltak elkövetői. Ezzel a német törvényhozó mintegy a bűncselekmény megakadályozása érdekében felhasznált instrumentumként tekint vértlen és védtelen utasokra - mondja az alkotmányjogi panasz benyújtója -, mely kifogásnak az alkotmánybíróság helyt adott.

7.1. Az emberkereskedelem elleni fellépés egyes államok alkotmányos szabályozása fényében

Trócsányi László úgy fogalmaz, hogy „*[a] nemzeti alkotmány az ország legmagasabb szintű jogforrása is, a jogszabályi hierarchia csúcsán helyezkedik el. De az alkotmányra lehet akként is tekinteni, mint a szívre, amely az egész test központi, nélkülözhetetlen eleme, amelynek dobogása át kell, hogy járja az egész jogrendszert, amelynek szellemisége mint életnedv kering minden porcikájában. Közigazgatás, közpénzügyek, büntetőjog, tulajdonjog, családjog, eljárási jogok mind az alkotmányokból nyerik eredetüket, ugyanakkor az egyes jogágak kölcsönhatásban is állnak az alkotmánnyal. Az alkotmányjog és más jogágak közötti viszonyra tehát nemcsak mint hierarchikus kapcsolatra, hanem mint a jogrendszer és a tudomány egymásra ható elemeiként is tekinthetünk*”.³⁸¹

A magyar alkotmányozó hatalom által szükségesnek tartott emberkereskedelem elleni fellépés erőteljes alapjogi vonatkozásait igyekszem összevetni egyes európai uniós

³⁷⁹ Ld. A Német Szövetségi Alkotmánybíróság (BVerfGE) határozata 115., 118-166., (2006. február 15-i ítélet).

³⁸⁰ HALÁSZ Iván (szerk.): i.m. 2018. u.o.

³⁸¹ TRÓCSÁNYI László: Előszó, a Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban c. kötethez (HEKA László - JAKÓ Nóra, - MIKES Lili - PONGÓ Tamás - SZAKÁLY Zsuzsa) Wolters Kluwer kiadó. Budapest, 2016.

tagállamok alkotmányos rendelkezéseivel.³⁸² Nem kívánom az összes Európai tagállam alapdokumentumát átvizsgálni és elemezni. A választás során két fő szempont vezetett. Az egyik halmazba Európa két meghatározó állama a német és a francia állam került, melyeket az Egyesült Államok és a Brazil Szövetségi Alapokmány fényében dolgoztam fel. A második halmazt a 7.2. fejezet Részösszegzés Fejezet alatt találhatjuk, ahol a kisebb államok alapokmányainak rövidebb áttekintése történik. Fontosnak tartottam, hogy legyen a vizsgált tagállamok között néhány alapításkori állam, később csatlakozott állam, volt szocialista állam, illetve legyen alkotmányos vagy parlamentáris monarchia, illetve parlamentáris köztársaság is.

7.1.1. A Német Alaptörvény

A bonni Alaptörvény 1949. május 24-én lépett hatályba.³⁸³ A Német Alaptörvény 1. cikkének első bekezdése mondja ki, hogy *„az ember méltósága sérthetetlen. Annak tisztelete és védelme minden állami hatóság kötelessége.”*³⁸⁴ Az emberi méltóság pontos jogi tartalma és értelmezése elsősorban az alkotmánybíróság feladata. A német alaptörvény a Magyar Alaptörvénytől eltérően nem tartalmaz semmilyen közvetlen utalást sem a szolgaság, rabszolgaság vagy emberkereskedelem tekintetében, illetve büntetőjogi különös tényállásra. A Német Alkotmánybíróság által kifejtett instrumentalizációs tilalom³⁸⁵ pedig az ember tárgyiasítása ellen lép fel, amely az emberkereskedelem elkövetési magatartásához szükséges egyik komponens, és amely nem az emberi szabadságot, hanem az emberi méltóság sérelmét okozza. A német alkotmánybíróság is rögzíti, hogy sérti az emberi méltóságot az a szabályozás vagy joggyakorlat, amely dehumanizál. Ennek gyakorlatát Balogh Zsolt Kant morálfilozófiai munkássága során használt fogalmából vezeti le,³⁸⁶ és az emberi méltóságot a jogfilozófiai értelemben használt emberi méltósággal kapcsolja össze. Szerinte *„különbséget kell tenni ugyanis az erényből eredő és a jogi kötelezettségek között, azaz a moralitás és a legalitás között”*. Az ember tárgyként való kezelésének tilalma során

³⁸² Az elemzést egyfelől saját kutatás alapján végeztem el 2019-2020 között, másfelől (legtöbbször saját fordításom ellenőrzésére) felhasználtam HEKA László - JAKÓ Nóra - MIKES Lili - PONGÓ Tamás - SZAKÁLY Zsuzsa: Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban - című tanulmányát. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2016.

³⁸³ Forrás: <http://www.gesetze-im-internet.de/gg/GG.pdf> (letöltés: 2020. június 22.)

³⁸⁴ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: Art 1 (1) Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller staatlichen Gewalt. Forrás: <http://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html#BJNR000010949BJNE002600314> (letöltés: 2019. 10.14.)

³⁸⁵ BALOGH Zsolt: Az emberi méltóság jogi absztrakció vagy alanyi jog. In: Iustum Aequum Salutare. VI. 2010/4. 35-44. o.

³⁸⁶ BALOGH Zsolt: i. m. 39. o.

előszeretettel történik hivatkozás Kant morálfilozófiai művében az erkölcsök metafizikájában szereplő fél sorára, mely szerint „az embert [...] *mindig célnak is, és ne pusztán eszköznek tekintsük.*”³⁸⁷ A jogi kötelezettségeinkkel összekapcsolódó emberi méltóságfogalom az állam intézményrendszere által garantált és védett alapjog. Az erényből és társadalmi normák által eredő emberi méltóság kérdése már sokkal homályosabb szélű kérdés. Ebben Kant egyenesen odáig megy, hogy morális jellegű megfontolásai alapján a hazugsággal élő embert csupán dolognak látja: „*a hazugság az emberi méltóság elvetése és szinte megsemmisítése. Még a pusztá dolognál is csekélyebb értékű az az ember, aki maga sem hiszi el, amit másnak mond.*”³⁸⁸

7.1.2. A Francia Alkotmány

Charles de Gaulle, 1964. január 31-én tartott sajtóértekezletén próbálta legközérthetőbben és legtömörebben meghatározni, hogy szerinte mi is egy alkotmány lényege: ezt a lényegyet pedig „*egyszerre három tényező alkotja: az alaptörvény szelleme, az intézményrendszer, valamint az Alkotmány gyakorlata.*”³⁸⁹ A Francia Alkotmány sem tartalmaz semmilyen közvetlen különös törvényi tényállásra utalást.³⁹⁰ Az emberi jogok tekintetében a Francia Alkotmány Preambuluma deklarálja a francia nép emberi jogok iránti elkötelezettségét, és meghatározza a nemzeti szuverenitás kereteit, amelyeket az 1789. évi nyilatkozat határoz meg, s amelyet az 1946. évi Alkotmány Preambuluma megerősít, kiegészítve az alapvető emberi jogokkal és a 2004. évi Környezetvédelmi Chartában meghatározott kötelezettségekkel.³⁹¹ A francia alkotmányszöveg sem tartalmaz semmilyen közvetlen utalást konkrétan az emberkereskedelemre vagy más különös büntetőtörvényi tényállásra.³⁹² A VI. cím alatt tárgyalja a nemzetközi szerződések integrációját. Az 52. cikk kimondja, hogy a köztársasági elnök joga, hogy tárgyalja és ratifikálja a nemzetközi szerződéseket. Az

³⁸⁷ KANT Immanuel: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése. Gondolat Kiadó. Budapest, 1991. 62–68.

o.

³⁸⁸ KANT Immanuel: i. m. 544. o.

³⁸⁹ DIDIER, Maus: Les grands textes de la pratique institutionnelle de la V. République, 1998. 42. o. in: ÁDÁM Péter: Franciaország alkotmányos rendje és politikai intézményei.

³⁹⁰ Francia Alkotmány: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur> (letöltés: 2019. 10. 14.)

³⁹¹ Le peuple français proclame solennellement son attachement aux Droits de l'homme et aux principes de la souveraineté nationale tels qu'ils ont été définis par la Déclaration de 1789, confirmée et complétée par le préambule de la Constitution de 1946, ainsi qu'aux droits et devoirs définis dans la Charte de l'environnement de 2004. (Az értekezésben saját fordítást használtam.)

³⁹² Az 1958. október 4-én hatályban lévő Francia Alkotmány teljes szövege, amely a 2008. július 23-i alkotmány felülvizsgálatától hatályos. <https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur> (letöltés: 2020.06.28.)

53-1. cikk mondja ki, hogy Francia Köztársaság az emberi jogok, a menekültügy és az alapvető szabadságjogok védelme tekintetében ugyanazokat a kötelezettségeket vállalja, mint amelyek az Európai Unió államaira vonatkoznak - elsőséget biztosítva az Európai Unió Szerződéseiben és az Alapjogi Chartájában foglaltaknak. A 66. cikk mondja ki az önkényes őrizetbe vétel tilalmát, illetve az igazságszolgáltatást nevezi meg az emberi szabadság első számú törvényes őrének. A 66-1. cikk rendelkezik a halálbüntetés tilalmáról. A Francia Alkotmány normaszervezetét tekintve a francia állam szempontjából legfontosabb alapelveket és funkciókat rajzolja meg. A preambulumban a szuverenitás, a köztársasági elnök, a kormány, a parlament és a köztük lévő kapcsolat kerül definiálásra. Csak ezek után kerül sor a nemzetközi szerződésekről való rendelkezésre. Az emberi jogokról külön részletes szabályozást a Francia Alkotmány nem tartalmaz, és a szolgátság rabszolgaság kérdését sem érinti. A 88-1. cikk rendelkezik arról, hogy a Köztársaság részt vesz az államok szabad egyesülésén alapuló Európai Közösségben és az Európai Unióban abból a célból, hogy az alapító szerződések értelmében egyes hatásköreiket együttesen gyakorolják az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés, valamint a 2007. december 13-án aláírt Lisszaboni Szerződés értelmében.

7.1.3. A Brazil Szövetségi Alkotmány rövid áttekintése

A Brazil Szövetségi Alkotmány rövid áttekintése azért érdekes, mert egy olyan alkotmányról van szó, amely a magyar alaptörvényhez képest az életviszonyokat igen részletesen szabályozó alapdokumentum.³⁹³ A Szövetségi Alkotmány Preambuluma deklarálja, hogy a államszövetség prioritása *„egy demokratikus állam létrehozása, amelynek célja a társadalmi és egyéni jogok, a szabadság, a biztonság, a jólét, a fejlődés, az egyenlőség és az igazságosság, mint értékek gyakorlása”*.³⁹⁴ Brazília Szövetségi Köztársaság magát államközösségek elválaszthatatlan uniójaként definiálja, amely a Szövetségi Körzet által alkotott a demokratikus jogállamiság jegyében jött létre, s melynek alapját a nemzeti szuverenitás, az állampolgárok, az emberi méltóság, a munka és a szabad vállalkozás társadalmi értékei, valamint a politikai pluralizmus

³⁹³ Brazil Alkotmány hatályos normaszövege. Forrás: <http://www.tse.jus.br/legislacao/codigo-eleitoral/constituicao-federal/constituicao-da-republica-federativa-do-brasil> (letöltve: 2019.10.14.)

³⁹⁴ Brazil Szövetségi Alkotmány. „um Estado democrático, destinado a assegurar o exercício dos direitos sociais e individuais, a liberdade, a segurança, o bem-estar, o desenvolvimento, a igualdade e a justiça como valores supremos” (saját fordítás. Forrás: <http://www.tse.jus.br/legislacao/codigo-eleitoral/constituicao-federal/constituicao-da-republica-federativa-do-brasil> (letöltés: 2019.10.16.)

jelenti.³⁹⁵ Az öt alapérték közül a harmadik szinten van az emberi méltóság, amely papírforma szerint nagyon előkelő hely.

A II. cím, I. fejezet 5. cikke hetvennyolc olyan egyedi, kollektív jogot és kötelezettségeket sorol fel, melyek erga omnes hatállyal minden polgárt köteleznek. Az első a férfiak és nők egyenlőségének deklarálása, a második szolgaság elleni rendelkezés, amely a jogellenes módon alkalmazott kényszertől mentes életet garantálja. A kényszermentes élet kiemelt alapjogként definiált funkcióját az a tény adja, hogy Brazília az 1500-as években portugál gyarmattá vált, s ennek következtében az őslakos brazil indián törzseket az átáramló hódító európai népek - a portugál Pedro Álvares Cabral,³⁹⁶ a spanyol Vicente Yáñez Pinzón,³⁹⁷ hollandok és franciák - leigázták és rabszolgaként bántak velük. A végső győzelmet végül a portugál hódítók szerezték meg Brazília felett, akik haladéktalanul megkezdték az ország lakosságának és természeti kincseinek kizsákmányolását. Az odatelepült európai elitek által létrehozott intézmények elsősorban a bányákban szükséges nyersanyag kitermelése miatt jöttek létre, amihez a szükséges emberi erőforrást az őslakosok rabszolgamunkája biztosította. Az európai népek egymás közti háborúzásai meggyengítették gyarmattartókat, s ezekben a válságidőszakokban a brazil rabszolgák tömegesen szöktek meg a kegyetlen kizsákmányolás elől - saját településeket, úgynevezett quilombosokat³⁹⁸ hozva létre. Ezek kezdetben házközösségként működő majd komolyabb településekké duzzadtak. Ilyen volt például rabszolgák által alapított Palmares városa, amely az 1670-es években mintegy 30 ezres lakossággal rendelkezett. Ezeket a településeket később a hódító európai csapatok megostromolták és felszámolták az őshonos rabszolgaállomány folyamatos biztosításának érdekében. Ennek ellenére az egyre növekvő munkaerőigény élénk rabszolga-kereskedelmet hozott létre. A brazil népesség őshonos indián lakosságát az afrikai kontinensről szállított rabszolgákkal egészítették és ez folyamatosan így volt egészen az 1888-ban megalkotott rabszolgaságot eltörlő rendelkezésekig. A brazil nép - különösen az őslakos indián közösség - súlyosan megszenvedte a rabszolgaságot és az embertelen kizsákmányolást. A felsorolás harmadik alapelve kimondja, hogy *„senkit nem szabad kínozni, embertelen vagy*

³⁹⁵ I. a soberania; II. cidadania; III. a dignidade da pessoa humana; IV. os valores sociais do trabalho e da livre iniciativa; V. o pluralismo político. (Saját fordítás)

³⁹⁶ Portugál származású Pedro Álvares Cabral 1500. április 22-én.

³⁹⁷ A spanyol származású Vicente Yáñez Pinzón 1500. január 26-án.

³⁹⁸ A quilombos-ok és a mocambo-k olyan házközösségek, később falvak, majd kistelepülések voltak, melyeket az esőerdőkben a kizsákmányolás elől elmenekült rabszolgák hoztak létre. Itt saját védelmüket és kényszermentes szabad életet is könnyebben meg tudták szervezni.

megalázó bánásmódnak alávetni”.³⁹⁹ A brazil Alkotmány 231. és 232. cikkei tartalmaznak közvetlen rendelkezést az őslakos indiánokra. A 231. cikk (5) bekezdése előírja, hogy az őslakos csoportok elmozdítása a földterületeikről tilos, kivéve a Nemzeti Kongresszus által adott felhatalmazás alapján a katasztrófa vagy járvány eseteit, illetve ha a lakosság, illetve az ország szuverenitása ezt megkívánja.

A Szövetségi Brazil Alkotmány VIII. címe a társadalmi rend kérdését határozza meg. Általános rendelkezések szintjén kimondja a 193. cikkben, hogy, hogy a társadalmi rend a munka elsőbbségén alapul, melynek célja a társadalmi jólét és az igazságosság megteremtése. A cím alatt VII. fejezete tartalmazza a családra, a gyermekekre, a serdülőkorúakra és idősekre vonatkozó rendelkezéseket. A 226. cikk deklarálja, hogy a család a társadalom alapja, amely különleges állami védelmet élvez. A (8) bekezdésben az állam kötelezettséget vállal arra, hogy gondoskodik a családok minden tagjának nyújtandó szükséges segítségről, és ennek érdekében létrehozza azokat a mechanizmusokat is, melyek a családi kapcsolatokon belüli erőszak visszaszorítását célozzák. A brazil alkotmányozó hatalom tehát a családpolitika keretében szabályozza a diszkriminációtól, kizsákmányolástól, erőszaktól, kegyetlenkedéstől és az elnyomástól mentes élet feltételeit. A 227. cikk alatt találjuk azt a normarendszert, mely meghatározza, hogy a család, a társadalom és az állam közös kötelessége, hogy abszolút prioritással biztosítsa a gyermekek, a serdülők és a fiatalok élethez, egészségéhez, étkezéshez, oktatáshoz, szabadidőhöz, szakmai ismeretszerzéshez és kulturálódáshoz való jogát. Védje a kiskorúak emberi méltóságát, megadja számukra a tiszteletet, a szabadságot, a családi és a közösségi életben való részvételt, valamint megóvjva őket elhanyagolástól, diszkriminációtól, kizsákmányolástól, erőszaktól, kegyetlenkedéstől és elnyomástól. A 227. cikk. (4) bekezdése⁴⁰⁰ kimondja, hogy a törvény szigorúan büntetni rendeli a gyermekekkel és serdülőkkel szembeni visszaélést, erőszakot és a szexuális kizsákmányolást. A szexuális kizsákmányolás itt nem az emberkereskedelem, a rabszolgaság tárgykörének részeként jelenik meg, hanem a kiszolgáltatott helyzetben lévő kiskorú gyermek ellen elkövetett visszaélésként.

A rabszolgamunka és a szolgaságból eredő előnyök elkobzását rendeli el a brazil Alkotmány 242. cikkének (1) bekezdése. A törvényhely szerint a kábítószer

³⁹⁹ Brazil Szövetségi Alkotmány. „*ninguém será submetido a tortura nem a tratamento desumano ou degradante*” Saját fordítás. forrás: <http://www.tse.jus.br/legislacao/codigo-eleitoral/constituicao-federal/constituicao-da-republica-federativa-do-brasil> (letöltve: 2019.10.16.)

⁴⁰⁰ Lásd. § 4º A lei punirá severamente o abuso, a violência e a exploração sexual da criança e do adolescente”. (saját fordítás.)

előállításából, tiltott kereskedelméből, valamint rabszolgamunka kizsákmányolásából eredő, lefoglalt gazdasági eszközök elkobzás alá esnek, és törvény által meghatározott célokra kerülnek felhasználásra.

7.1.4. Az Egyesült Államok alapidokumentuma

Az Egyesült Államok alapidokumentuma Preambulumában megfogalmazott közcélokról úgy rendelkezik, hogy *„Mi, az Egyesült Államok népe attól vezetve, hogy tökéletesebbé tegyük az Uniót, megvalósítsuk az igazságosságot, biztosítsuk a belső nyugalmat, gondoskodjunk a közös védelemről, előmozdítsuk a közjót, biztosítsuk a szabadság áldásait magunk és utódaink számára, meghagyjuk és bevezetjük az Amerikai Egyesült Államok jelen alkotmányát”*.⁴⁰¹

1865-ben módosításra került az alapidokumentum, melynek következtében a XIII. cikk 1. § szakasza úgy rendelkezik, hogy *„Az Egyesült Államokban vagy annak fennhatósága alá eső területen sem rabszolgaság, sem kényszerű szolgaság nem fordulhat elő, kivéve bűncselekmény elkövetéséért kiszabott büntetés esetét, amikor az elkövetőt törvényes eljárással kell elítélni”*. 1865-ben megszületett rabszolgaság eltörlésére irányuló igény az 1868-ban módosított alkotmányszöveg XIV. cikkének 4. § szakaszában úgy jelenik meg, hogy *„az Egyesült Államok törvénnyel szentesített állami pénzügyi kötelezettségeinek érvényessége, például zendülések vagy lázadások elfojtásában nyújtott szolgálatokért kifizetett nyugdíjak és jutalmak, nem képezheti vita tárgyát. Azonban sem az Egyesült Államok, sem valamely állama nem ismer el olyan kötelezettséget vagy nem fizet ki olyan adósságot, mely valamely, az Egyesült Államok ellen irányuló zendülés vagy lázadás előmozdításával kapcsolatban keletkezett, illetve ha valamely rabszolga elvesztése vagy felszabadítása következtében kárigénnyel lépne fel; minden ilyen adósságot vagy kötelezettséget illetve kárigényt illegálisnak és semmisnek kell tekinteni”*.⁴⁰² Az 1870-ben konkrétan a rabszolgaságra vonatkozó harmadik rendelkezés XV. cikk 1. § szakasza értelmében az *„Egyesült Államok polgárainak szavazati jogát sem az Egyesült Államok, sem annak egyik állama nem vonhatja meg vagy korlátozhatja fajra, színre vagy korábbi szolgaságra való hivatkozással”*.⁴⁰³ Ennek értelmében a korábbi szolgaság, rabszolgaság intézménye nem

⁴⁰¹ Az Egyesült Államok Alkotmánya. Forrás:

https://web.archive.org/web/20160618122348/http://hungarian.hungary.usembassy.gov/constitution_in_hungarian.html (letöltve: 2019.10.17.)

⁴⁰² Egyesült Államok Alkotmányának XIV. cikk 4. § (1868).

⁴⁰³ Egyesült Államok Alkotmányának XV. cikk 1. § (1870).

működhet tovább, ugyanakkor a részletszabályokat alsóbb szintű jogszabályok rendezik.

A felhívott alapidokumentumok mindegyike az emberkereskedelem kérdéskörét az ember tárgyiasítása, a szolgaság és a kizsákmányolás köré szervezi, amely az emberi méltóságot sértő magatartás.

7.2. Részösszegzés

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 3. § szakasza kimondja, hogy *„az azonos vagy hasonló életviszonyokat azonos vagy hasonló módon, szabályozási szintenként lehetőleg ugyanabban a jogszabályban kell szabályozni. A szabályozás nem lehet indokolatlanul párhuzamos vagy többszintű. A jogszabályban nem ismételtető meg az Alaptörvény vagy olyan jogszabály rendelkezése, amellyel a jogszabály az Alaptörvény alapján nem lehet ellentétes”*- Miskolczi Barna által *„az új Be. alapvető rendelkezései”* című tanulmányában adott válasz megfelelő lehet. Ennek alapján az Alaptörvény és az új büntetőeljárásról szóló törvény alapvető rendelkezései közötti szabályismétlést úgy magyarázza, *„hogy az Alaptörvény rendelkezéséhez képest a B[üntetőeljárás] törvény]ben történő szerepeltetésük részletezőbb, ezáltal fontos hozzáadott értéket képvisel”*.⁴⁰⁴ Ennek alátámasztására a tanulmány felsorolja azokat az alapelveket, melyek nem kapnak helyet az új büntetőeljárás törvényben, és azokat is, amelyek szükségszerűen helyet kaptak.

Az emberkereskedelem külön alaptörvényi meghatározása leginkább egy olyan kötelezettségvállalásnak tekinthető, amely a nemzetközi instrumentumokhoz való szoros csatlakozást kívánja megvalósítani. Az emberkereskedelem bűncselekménye egyike azon számos deliktumnak (pénzhamisítás, pénzmosás stb.), amelyek nemzeti büntetőjogi szabályozása - legalább részben - nemzetközi egyezményekben és más instrumentumokban vállalt kötelezettségen alapul.⁴⁰⁵ Ez kifejezi azokat az alapjogi prioritásokat, melyeket magára nézve az állam kötelezőnek tart. Példálózó jelleggel bemutatok néhány európai alapidokumentumot annak bizonyítására, hogy az emberkereskedelemre direkt alaptörvényi rendelkezés - a magyar Alaptörvénnyel

⁴⁰⁴ MISKOLCI Barna: Az új Be. alapvető rendelkezései - 1. rész. 2016. október 4. Forrás: <https://jogaszvilag.hu/szakma/az-uj-be-alapveto-rendelkezesei-1-resz/> (letöltve: 2019. 10.09.)

⁴⁰⁵ HOLLÁN Miklós: Az emberkereskedelem elleni nemzeti büntetőjogi fellépés nemzetközi jogi alapjai és alapjogi korlátai. OTKA PD 73641 számú posztdoktori ösztöndíjpályázat. <https://www.otka-palyazat.hu/download.php?type=zarobeszamolo&projektid=73641> (letöltve: 2021. január 23.)

ellentétben - nem létezik, illetve néhány régi európai Constitutio még az alapvető emberi jogokat sem deklarálja.

7.2.1. Ausztria alkotmánya

Ausztria alkotmánya⁴⁰⁶ a második világháború után, 1945. május 1-jén lépett hatályba.⁴⁰⁷ Az első cikk kimondja, hogy demokratikus köztársaság, és minden jog a néptől származik. A 7. cikke kimondja, hogy „*Valamennyi szövetségi állampolgár a törvény előtt egyenlő. Kizártak a születéssel, a nemmel, a társadalmi helyzettel és a vallási meggyőződéssel kapcsolatos előjogok. A szövetség, a tartományok és a községek kiállnak a férfiak és nők tényleges egyenlősége mellett.[...]*” A kilencedik rész 148a cikke rendelkezik az ombudsman intézményéről,⁴⁰⁸ amelynek legfőbb feladata az emberi jogok védelme, ha a sérelmet szenvedett alapjogi jogalany már a rendelkezésre álló összes jogorvoslatot kimerítette. Az Osztrák Alkotmány 9. cikke kimondja, hogy „*törvény, vagy az 50. cikk (1) bekezdése értelmében jóváhagyandó államszerződés útján a Szövetség egyes felségjogai átruházhatók államközi intézményekre, valamint azok szerveire, és a nemzetközi jog keretében szabályozást nyerhet idegen államok szerveinek Ausztriában történő, valamint osztrák szervek külföldön folytatott tevékenysége*”. Ennek a kitételnek alapján az Európai Unió jogi aktusai és az Alapjogi Charta, valamint más nemzetközi egyezmény az Osztrák Szövetségi Állam területén alkalmazható.

7.2.2. Belga Királyság alkotmánya

A Belga Királyság Alkotmányának 10. cikke rendelkezik, hogy „*az államon belül nincs rendi megkülönböztetés, valamint, hogy a nők és férfiak egyenlősége biztosított*”. A 11. cikk rendelkezik arról, hogy „*a belga állampolgárok számára elismert jogokat és szabadságokat hátrányos megkülönböztetés nélkül biztosítani kell. Evégett törvény és rendelet szavatolja többek között a kisebbségek véleménynyilvánítási szabadságát*”. A 12. cikk deklarálja minden ember személyi szabadságát, a 14. cikk rendelkezik a nullum

⁴⁰⁶ Az Osztrák Szövetségi Alkotmányos Törvény teljes szövege. Forrás: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000138&FassungVom=2222-02-02> (letöltés: 2020.06.28.)

⁴⁰⁷ Az időpont vitatott volt, mert bizonyos rendelkezések az ideiglenes alkotmány - az StGBI ideje alatt is hatályban voltak. Az Osztrák Alkotmánybíróság töretlen joggyakorlata és álláspontja alapján a B-VG 1945. december 19-én ismét teljes egészében hatályba lépett és az ideiglenes alkotmány az 5/1945 számú StGBI pedig hatályát veszítette.

⁴⁰⁸ Volksanwaltschaft, amit néhányan népi ügyészségnek fordítanak.

crimen sine lege elvéről, és a 14/A. cikk a halálbüntetés eltörlését mondja ki.⁴⁰⁹ Emberkereskedelemmel kapcsolatos utalás nincs a belga alkotmányban.

A Belga Királyság Alkotmányának 23. cikke szerint „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az emberi méltóságnak megfelelő módon éljen.*” Az adott cikkhez az alkotmányozó hatalom külön jogértelmezést kapcsolt. Eszerint, az emberi méltóság kiteljesedéséhez - a megfelelő kötelezettségek figyelembevételével - gazdasági, szociális és kulturális jogokat jelent, melyek többek között az alábbiakat foglalják magukban:

1. A munkához és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog, és a legmagasabb foglalkoztatási szint biztosítását célzó általános foglalkoztatási politika keretében megvalósuló

- a méltányos munkafeltételekhez való jog,
- a javadalmazáshoz való jog, valamint
- a tájékoztatáshoz, a konzultációhoz és a kollektív tárgyaláshoz való jog.

2. Jog a társadalombiztosításhoz, az egészségvédelemhez és a szociális, egészségügyi és jogi védelemhez;

3. A megfelelő lakáshoz való jog;

4. Az egészséges környezethez való jog;

5. A kulturális és a társadalmi kibontakozáshoz való jog;

6. A családi támogatáshoz való jog.

Ezeket az alapjogi deklarációkat részletesen egyfelől a 142. cikk alapján a belga Alkotmánybíróság fejt ki, másfelől az Európai Unió alkotmányos hagyományai és más nemzetközi szerződések alapjogi rendelkezései tartalmazzák.

7.2.3. A Bolgár Köztársaság alkotmánya

A Bolgár Köztársaság alkotmányát⁴¹⁰ angol nyelven tekintetem át, melynek preambuluma kifejezi a bolgár nép akaratát. Elkötelezi magát a szabadság, a béke, a humanizmus, az egyenlőség, az igazságosság és a tolerancia egyetemes emberi értékei, valamint az egyén jogainak, méltóságának és biztonságának a legfőbb elvként történő megtartása mellett. Az alapelvek között a 4. cikk (2) bekezdése alapján a Bolgár Köztársaság garantálja az egyén életét, méltóságát és jogait, és megteremti azokat az

⁴⁰⁹ Belga Királyság Szövetségi Alkotmánya angol nyelven. https://www.const-court.be/en/basic_text/belgian_constitution.pdf (letöltés: 2020.06.28.)

⁴¹⁰ A Bolgár Köztársaság alkotmánya Forrás: <http://constcourt.bg/en/LegalBasis> (letöltés: 2020. augusztus 14.)

feltételeket, amelyek elősegítik az egyén és a civil társadalom szabad fejlődését. Az alkotmány 6. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy minden ember szabadnak születik, és méltósága, illetve jogai alapján egyenrangú a többi emberrel. A 6. cikk kimondja továbbá, hogy *„Minden személy szabadnak született, méltóságában és jogaiiban egyenlők. Minden állampolgár a törvény előtt egyenlőnek minősül. Nem lehetnek kiváltságok vagy jogok korlátozása faji, nemzeti vagy társadalmi származás, etnikai, nemi, vallási, oktatási, vélemény, politikai hovatartozás, személyes vagy társadalmi vagy vagyoni státusz alapján”*.⁴¹¹ A bolgár alkotmány számos lokálisan meghatározott alapjogi deklarációja mellett, nem rendelkezik külön a szolgaságról, a rabszolgaságról, az emberkereskedelemtől.

7.2.4. A Ciprusi Köztársaság alkotmánya

A Ciprusi Köztársaság alkotmányának szövegrétegi vizsgálatakor⁴¹² az alábbi alapjogi rendelkezéseket találhatjuk emberi méltóság, szolgaság, rabszolgaság és emberkereskedelem tárgykörében.

A 2 cikk (7) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy *„a házasság nő férje közösségéhez tartozik, ”* b) pontja rendelkezik arról, hogy *„a huszonegyedik életévét be nem töltött, nem házasságfiú- és leánygyermek apjuk közösségéhez tartozik, amennyiben apjuk ismeretlen, és örökbefogadásra nem került sor, anyjuk közösségéhez tartoznak”*.

7. cikk kimondja, hogy mindenkinek joga van az élethez és a testi integritáshoz. Nem minősül e cikk megsértésének, ha az feltétlenül szükséges erő használatából származik, például, amikor erre törvény engedélyt ad, személyek élet és vagyonvédelme esetén, visszafordíthatatlan és helyrehozhatatlan kár megelőzése érdekében, letartóztatás során vagy törvényesen fogvatartott személy menekülésének megakadályozása érdekében, illetve lázadás és más hasonló események megakadályozása céljából történik.

A 10. cikk rendelkezik arról, hogy *„(1) bekezdés senkit nem lehet rabszolgaságban vagy szolgaságban tartani, senki nincs másikkal képest alárendelt helyzetben, (2) bekezdés senkit nem lehet kötelező vagy kényszermunkára fogni”*. A cikk (3) bekezdése alatt található rendelkezés kimondja, hogy az Alkotmányban meghatározott letartóztatás vagy a feltételes szabadlábra helyezés mellett elrendelt kötelező munkavégzés a katonai jellegű szolgálat, vagy lelkiismereti okokból katonai szolgálat helyett végzett alternatív

⁴¹¹ A Bolgár Köztársaság alkotmánya. Forrás: <https://www.parliament.bg/en/const> (2020.06.28.)

⁴¹² Ciprusi Alkotmány legutóbbi alaptörvényi módosítása: 69 (I) / 2020 Forrás: <http://162.241.142.85/nomoi/enop/non-ind/syntax/full.html> (letöltés: 2020.06.28.)

szolgálat, illetve életet vagy a társadalmi jólétet veszélyeztető rendkívüli állapot vagy veszélyhelyzet esetén végzett munka nem minősül kényszermunkának. A 8. cikk kimondja a kínzás, az embertelen, megalázó bánásmód alkalmazásával végrehajtott büntetés tilalmát. A 9. cikk alatt megfogalmazott emberi méltóságot nem az ember elidegeníthetetlen belső magjaként értékeli, hanem a szociális biztonsággal összefüggésben megfogalmazott méltóságteljes élet alapjaként kezeli, ezzel összhangban előírja a munkavállalók védelmét, a szegényeknek nyújtott támogatást és a szociális biztonsági rendszert.

7.2.5. A Cseh Köztársaság alkotmánya

A Cseh Köztársaság alkotmánya preambulumban kifejti, hogy *„tiszteletben tartva a Cseh Korona és a Csehszlovák államiség ősi államiségának minden jó hagyományát, elhatároztuk, hogy az emberi méltóság és a szabadság sérthetetlen értékeinek szellemében építjük, megóvjuk és fejlesztjük a Cseh Köztársaságot”*.⁴¹³ Az alkotmány 3. cikke utaló szabállyal a Cseh Köztársaság alkotmányos rendjének részeként beemeli az Alapvető Jogokról és Szabadságokról szóló Chartát,⁴¹⁴ amely hat fejezetben és 44. cikkben rendkívül részletesen szabályozza a cseh polgárok alapvető jogait. A Charta 1. cikke rendelkezik az emberek szabadságáról, egyenlőségéről, emberi méltóságról, amely korlátozhatatlan és visszavonhatatlan, valamint az ehhez fűződő elidegeníthetetlen jogokról.

A 6. cikk (1) bekezdése szerint *„mindenkinek joga van az élethez és az emberi életet fogantatás előtt alkotmányos védelem illeti meg. Ennek okán semmilyen indokkal nem lehet senkit megfosztani az életétől és a halálbüntetés nem megengedett”*. A (4) bekezdés megteremti a kivételt az élettől való jogszerű megfosztás szűk területe tekintetében, ha valakit életétől olyan cselekménnyel fosztanak meg, amely törvény szerint nem bűncselekmény.⁴¹⁵

A 9. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy *„senkit nem szabad kényszermunkának vagy akarata ellenére végzett szolgálatnak alávetni”*. Ezen kívül - így a rabszolgaság vagy emberkereskedelem tekintetében - a Cseh Alapjogi Charta nem fogalmaz meg további

⁴¹³ Cseh Köztársaság Alkotmánya forrás: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html> (letöltés: 2020.06.88.)

⁴¹⁴ Alapvető Jogok és Szabadságjogi Charta. forrás: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html> (letöltve: 2020.06.28.)

⁴¹⁵ Például: a jogos védelem vagy hatósági eljárás foganatosítása közben elkövetett szökés esete.

rendelkezéseket. Az emberkereskedelem elleni védelmet a 40/2009. sz. Cseh Büntető Törvénykönyv 168. szakaszában foglalt rendelkezések rögzítik.⁴¹⁶

7.2.6. A Dán Királyság alkotmánya

A Dán Királyság alkotmányának első fejezete⁴¹⁷ a kormányzati formát rögzíti, a második fejezete a királyi család jogait és kötelezettségeit rögzíti, a harmadik fejezet a kormány működéséről szól, a negyedik a parlamentről rendelkezik, és az ötödik fejezet pedig a parlament feladatairól szól. A hatodik fejezet a bíróságokról és az igazságszolgáltatásról rendelkezik, a hetedik fejezet a nemzeti egyház működési kereteit szabályozza. A nyolcadik fejezet szól a polgárok jogairól. Ebben a fejezetben a 71. cikk kimondja, hogy a személyi szabadság sérthetetlen. A 72 és a 73. cikk a magánlakás privát szféra sérthetlenségét és a tulajdonjog sérthetlenségét definiálják. A dán alkotmány rendelkezik továbbá a gyermekek tankötelezettségéről, a lelkiismeret- és gondolatszabadságról, az egyesülési szabadságról, illetve a gyülekezési jogról. A 83. cikkben az ősiség törvényét és a nemesi ranghoz, címekhez kötődő valamennyi törvényhozási előjogát törli el. A dán alkotmány nem rendelkezik az alapvető emberi jogok kérdéséről, így az emberi méltóságról sem, illetve szabadságjogokat sem rögzíti. Alapjogi kérdésekben az Európai Unió Alapjogi Chartájában megfogalmazott alapjogok és az emberi jogok, valamint az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv a Dán Alkotmány részeként értelmezendők.

7.2.7. Az Egyesült Királyság íratlan alkotmányos szabályai

Az Egyesült Királyság nem rendelkezik írott alkotmánnyal, illetve 2020. január 31-én kilépett az Európai Unióból. A rabszolgaság és az emberi méltóság szempontjából fontos dokumentum az 1931-ben aláírt Westminster statútum,⁴¹⁸ amely az angol világbirodalom megszűnését mondja ki, és ezzel a jogi szempontból a gyarmatbirodalom is felszámolásra került.⁴¹⁹ Az emberi jogok és az emberi méltóság

⁴¹⁶ Cseh büntetőtörvény. Forrás: <https://www.mvcr.cz/clanek/o-nas-prevence-kriminality-obchodovani-s-lidmi.aspx> (letöltve: 2020.06.29.)

⁴¹⁷ A Dán Királyság alkotmánya: fejezetenként. Forrás: <https://www.ft.dk/da/dokumenter/bestil-publikationer/publikationer/mingrundlov/min-grundlov> (2020.06.29.)

⁴¹⁸ Statute of Westminster 1931 UK Public General Acts 1931 c. 4., forrás: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/22-23/4/contents> (letöltve: 2020.06.29.)

⁴¹⁹ Létrejön a Nemzetközösség - Commonwealth of Nations -, amely olyan nemzetközi szervezet, melyet a Brit Birodalomból kialakult független államok alkotnak, 1948 óta működik és ötvenhárom állam a tagja.

szempontjából fontos állomás az Emberi Jogi Törvény,⁴²⁰ amely az Emberi Jogok Európai Egyezménye által biztosított jogok és szabadságok hatálybalépését szolgálta.

7.2.8. Észtország alkotmánya

Észtország alkotmányának⁴²¹ 10. cikke szerint az alkotmányban felsorolt jogok, szabadságok és köteleességek nem korlátozhatók más alapvető jogokat, szabadságokat és köteleességeket, melyek az alkotmány szelleméből erednek, s amelyek összhangban vannak az emberi méltósággal, a társadalmi igazságosságon, demokrácián és joguralmán alapuló társadalom alapelveivel. A 12. cikk (1) bekezdése rendelkezik arról, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő. Senkit sem lehet megkülönböztetni nemzeti vagy faji hovatartozás, bőrszín, nem, nyelv, eredet, vallás, politikai vagy más meggyőződés, anyagi vagy társadalmi helyzet vagy más okok alapján. Tilos, és a törvény által büntetendő a nemzeti, faji, vallási vagy politikai gyűlöletkeltés, erőszakra vagy megkülönböztetésre irányuló felhívás. A társadalmi csoportok közötti gyűlöletre, erőszakra vagy megkülönböztetésre irányuló felhívás ugyanúgy tilos, és a törvény által büntetendő.⁴²² Emberkereskedelemre való közvetlen utalást Észtország alapdokumentumában sem találunk.

7.2.9. Görögország alkotmánya

A görög alkotmány⁴²³ Preambuluma deklarálja, hogy „*A Szent, Eglyényegű és Oszthatatlan Szentháromság Isten nevében...*”⁴²⁴ hozta meg az alkotmányozóhatalom a döntést. Ennek oka az, hogy a Görög alkotmány nem 1945 után készült, hanem az Epidaurus első nemzetgyűlése által 1822. január 1-jén elfogadott dokumentum, melyet a későbbi alkotmányok csak módosítottak.

A Görögország alkotmányának 2. cikk (1) bekezdése kimondja, az emberi méltóság tiszteletben tartása és védelme az állam alapvető kötelezettsége. A 7. cikke bekezdése rögzíti: a tett elkövetése előtt hatályban lévő, és a bűncselekmény elemeit meghatározó törvény nélkül nincs bűncselekmény, és nem szabható ki büntetés. A tett elkövetése

⁴²⁰ Human Rights Act 1989.

⁴²¹ Az Észt Köztársaság alkotmánya. Forrás: <https://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/> (letöltés: 2020. augusztus 14.)

⁴²² Az Észt Köztársaság alkotmánya. 10 és 12 cikkek. Forrás: <https://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/> (letöltés: 2020. augusztus 14.)

⁴²³ Forrás: https://www.constituteproject.org/constitution/Greece_2008.pdf?lang=en (letöltés 2020. augusztus 14.)

⁴²⁴ In the name of the Holy and Consubstantial and Indivisible Trinity

előtt megállapítottnál súlyosabb büntetés nem szabható ki. Tiltja a kínzást és bármilyen testi fenyítést, egészségkárosítást vagy pszichikai kényszer alkalmazását, valamint az emberi méltóság bármely más megsértését.

7.2.10. A Holland Királyság alkotmánya

Hollandia 1848 óta alkotmányos monarchia. A Holland Királyság alkotmánya (Grondwet) kimondja,⁴²⁵ hogy a miniszterek és nem az uralkodók felelnek a kormányzati aktusokért. A Holland Királyság legújabb, 2018-as alkotmányának az elején találjuk az emberi jogokat. Az interpretatio systematica alapján jelzésértékű elhelyezkedése mellett további érdekesség, hogy azon belül is az egyenlőséget és diszkrimináció tilalmát helyezi előtérbe. Az alapidokumentum rendelkezik továbbá a magánélet szabadságáról, a tájékozódás jogáról, a gyülekezéshez való jogról, az egészséghez való jogról, de az emberi méltósággal kapcsolatos utalást nem találunk. Tehát kijelenthető, hogy az emberkereskedelem elleni küzdelem semmilyen formában nem jelenik meg a Holland Királyság alapidokumentumában, a holland kormány alsóbb törvényi szabályozást alkalmaz.⁴²⁶ Számos naprakész dokumentummal, e-learning rendszerrel⁴²⁷ segítik, fejlesztik a polgárok ismereteit az áldozatfelismerésben, az emberkereskedelem azonosításában, de az emberkereskedelem ellen alkotmányjogi szempontú rendelkezés nem fedezhető fel.

7.2.11. A Horvát Köztársaság alkotmánya

A Horvát Köztársaság alkotmányának III. fejezete szól az emberek és az állampolgárok alapvető szabadságairól és jogairól.⁴²⁸ 14. cikk tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, a 21. cikk az élethez való jogot és a halálbüntetés tilalmát mondja ki. A 22. cikk rendelkezik az emberi szabadságról és a személy sérthetlenségéről, illetve a 23. cikk alatt találjuk a kényszermunka és a kötelező munka tilalmát, de a szolgaságról vagy az emberkereskedelemtől külön nincs semmilyen rendelkezés. A Horvát alapidokumentum VIII. Európai Unióról szóló fejezetének 3. pontja és 145. cikke rendelkezik az Európai

⁴²⁵ Holland Királyság alkotmánya angol nyelven. (kihelyezve: 2019.02.28.) Forrás: <https://www.government.nl/topics/constitution/documents/reports/2019/02/28/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands> (letöltve: 2020. augusztus 15.)

⁴²⁶ Emberkereskedelem és embercsempészet: Forrás: <https://www.government.nl/topics/human-trafficking/combating-human-trafficking> (2020. augusztus.15.)

⁴²⁷ E-tanulás az emberkereskedelemtől: <https://hetccv.nl/onderwerpen/mensenhandel/e-learning-signalering-mensenhandel/> (2020. augusztus.15.)

⁴²⁸ A Horvát Köztársaság alkotmánya: forrás: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_85_2422.html (2020. augusztus.15.)

Unió jogáról, s kimondja, hogy Az Európai Unió jogából eredő jogok gyakorlását a horvát törvényekből eredő jogokkal egyenlően kell gyakorolni. Az összes jogi aktus és határozat, amelyet az Európai Unió intézményeiben elfogad, közvetlenül alkalmazandó a Horvát Köztársaságban, összhangban az Európai Unió jogával. A horvát bíróságoknak védeniük kell az Európai Unió jogán alapuló jogokat. Ezzel a rendelkezéssel a Horvát Köztársaság beemeli az uniós jogot és ezzel az Európai Unió Alapjogi Chartáját is jogrendszerébe.

8. Az Európai Intézmények emberkereskedelem elleni instrumentumainak áttekintése

Jany János közelmúltban megjelent kötetében - amely jog- és kultúrtörténeti szempontból mutatja be Ázsia jogi kultúráinak fejlődését⁴²⁹-, fejti ki, hogy a jogösszehasonlítás alatt inkább bizonyos kultúrák összehasonlítását érdemes megcélozni. Ebből egyenesen következik, hogy a jogösszehasonlítás módszertanának legnehezebb kérdése az eltérő fejlődésű jogi kultúrák összevetése. Földi András hivatkozik James Whitman⁴³⁰ által megfogalmazott problémára, aki egy „*per longum et latum tárgyalt büntetőeljárás kapcsán azt a kérdést vizsgálta, hogy vajon az amerikaiak miért tanúsítanak egyfajta ujjongást, a büntetőeljárás egyes elemei fölött, amelyek a franciákat sokkolják*”.⁴³¹ Arra jutott, hogy mindez a két ország merőben eltérő kulturális és jogfejlődése okozhatja, s egy kulturális konfliktus esetén nem elégséges két ország vagy állam jogszabályainak dogmatikai szempontú összehasonlítása. A kérdés megértéséhez egy átfogó összehasonlító jogtörténeti vizsgálat segíthet közelebb. Az összehasonlítójog-tudomány által alkalmazott módszertan⁴³² alkalmazásával vizsgálható az egyes jogi kultúrák rendszertani és alapjogi vetületeinek összevetése. Szembetűnő, hogy az emberkereskedelem inkább nemzetközi instrumentumokban jelenik meg, és az európai kontinentális gondolkodástól némileg idegen módon.

Az európai és azon belül az európai kulturális identitás meghatározása tekintetében nem sok közös pontot találunk, nincs közös, egységes európai nyelv, nincs közös történelmi múlt.⁴³³ Ami közösnek tekinthető és meghatározta Európa identitását, az az ókori görög-

⁴²⁹ JANY János: *Jogi kultúrák Ázsiában*. Typotex Kiadó. Budapest, 2016. 11. o.

⁴³⁰ A Yale Egyetem összehasonlító-jog professzora.

⁴³¹ FÖLDI András (szerk.): *Összehasonlító jogtörténet*. ELTE Ötvös Kiadó. Budapest, 2016. 15. o.

⁴³² FÖLDI András (szerk.): i.m. 2016. 21. o.

⁴³³ Ha az állandó háborúskodást nem tekintjük közös történelmi múltnak, akkor kijelenthető, hogy Európának nincs egységes ívű történelmi múltja.

latin és keresztény identitás, valamint a szabadságra és az emberi méltóságra alapozott sokszínű és sokarcú kultúra, amely állandóan és organikusan fejlődik. Ez a két identitásbeli, kulturális és jogi hagyomány felfogható Európa közös alkotmányos hagyományaként. A közös pontok keresését némileg felbontja az a tény, hogy Európa tagállamai a XXI. században már egészen eltérően viszonyulnak a keresztény identitáshoz és a közös alapjogi alkotmányos hagyományokhoz. Az alapjogokat tekintve talán a kérdés vizsgálata egyszerűbb, hiszen az Európai Unió Alapjogi Chartája komoly szintlépésnek tekinthető. A kulturális alapokat adó keresztény alapok devalválódása az emberi jogok európai alapjait is veszélyeztetik, hiszen az emberi szabadságjogok és alapjogok köre a keresztény felfogásban gyökeredzik. Az európai ember szolgasághoz, rabszolgasághoz és joghoz való viszonya⁴³⁴ keresztényi alapokon áll. *„Nem kétséges, hogy a kereszténységnek ezekkel az eszméivel a rabszolgaság alapjában véve nem egyeztethető össze és a keresztény szellem következetes megvalósításával önmagától meg kell szünnie”*.⁴³⁵

⁴³⁴ Vö. MOÓR Gyula: A jogbölcselet problémái. Magyar Szemle Társaság Kiadó. Budapest, 1945. 6-7. o.; MOÓR Gyula: Tegnap és holnap között. Révai Kiadó. Budapest, 1947. 9-11. o.; MOÓR Gyula: szabad akarat problémája. Sylvester Kiadó. Budapest, 1943. 42-60 oldalak a választás szabadságáról.

⁴³⁵ Vö. BAJUSZ Ferenc: Az ókori rabszolgák helyzete és sorsuk alakulása a kereszténység hatása alatt. Budapesti Református Teológiai Akadémia Kiadó. Budapest, 1969. 102. o.

8.1. Az Európai Unió emberkereskedelem elleni szabályozási rendszere

Az európai kitekintésben azokat a jelenleg hatályos európai uniós másodlagos jogforrásokat tekintem át példálózó jelleggel,⁴³⁶ melyek közvetlenül az emberkereskedelemre vonatkozóan hoznak kötelező szabályokat. A mennyiség miatt nem minden jogi instrumentumot fogok elemezni, csupán azokat, amelyek segítségével képet alkothatunk az emberkereskedelem Európai Unió szupranacionális szintű szabályozási irányáról. A szabályozás irány meghatározó testületei közül kiemelendő az Unió Intézményi struktúra legfontosabb szerve, az Állam- és Kormányfők Tanácsa, valamint a Miniszterek Tanácsa, amelyek a stratégiai és politikai irány meghatározói. Jelenleg egyedül ebben a csúcstestületben fogalmazódhat meg az Európai Unió jövőjével és alapkérdéseivel kapcsolatos álláspont. Az Európai Bizottság az Európai Unió végrehajtó és ellenőrző szerve, amely leginkább egy kötött mandátummal rendelkező kormányzathoz hasonlítható. Az Európai Parlament pedig egyfajta fórumként szolgál, amely leginkább politikai kérdések megvitatásának színtere. Ezeknek a csúcstestületeknek jogalkotási tendenciáit és irányát elemzem az alábbiakban.

A másodlagos jogforrások közül kifejezetten az EUMsz. 228. cikkének értelmében közvetlenül alkalmazandó és teljes egészében kötelező Határozatokat, a tagállamokra kötelező, de bizonyos szabadságot engedő Irányelveket, valamint az általános normatív tartalommal bíró, kötelező erejű Rendeleteket vizsgálom. Az uniós szabályozás emberkereskedelemre vonatkozó markáns álláspontja ellenére inkább kazuisztikus, számos esetben csak iránymutató, konkrét, összefüggő tételes normarendszert nem alkot.

8.2. Az Európai Tanács által hozott emberkereskedelem elleni szabályok

Az Európai Tanács 2020. augusztus 16-án nyolc hatályos rendeletben szól az emberkereskedelem kérdéskörével kapcsolatban. E rendeletek közül négy a líbiai helyzettel kapcsolatos külpolitikai és az EU-t érintő emberkereskedelemmel és illegális

⁴³⁶ A kiválasztás során a disszertáció irányának megfelelő legfontosabb uniós jogi instrumentumokra koncentrálok.

migrációs kérdésekre válaszként adott rendelkezéseket tartalmazzák.⁴³⁷ Három hatályos rendelet a Malin áthaladó kábítószeres és kábítószer-prekursorok előállításából és kereskedelméből, az emberkereskedelemből és a migráncsempészből, a fegyvercsempészből és kereskedelméből, valamint a kulturális javak kereskedelméből származó jövedelmek ellenőrzését és befagyasztását írja elő.⁴³⁸ Ezen kívül a 2000-ben készült Euro-mediterrán partnerségről szóló Tanácsi Rendelet rendelkezik az érintett felek együttműködéséről, műszaki segítségnyújtásról a szervezett bűnözés elleni küzdelemben, ideértve az illegális kábítószer-kereskedelmet és az emberkereskedelmet is.⁴³⁹

8.2.1 Az Európai Tanács 2004/81/EK Irányelve

Az Európai Tanács most is hatályos 2004/81/EK Irányelve azt a célt szolgálja, hogy meghatározza a megfelelő nemzeti eljárások időtartamával összefüggő, határozott időtartamú tartózkodási engedélyek harmadik országok azon állampolgárai részére történő megadásának feltételeit, akik együttműködnek az emberkereskedelem, illetve az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekmények elleni küzdelemben.⁴⁴⁰ A tagállamok felé az Irányelvben megfogalmazott jogszabályalkotási kötelezettség 2006. augusztus 6. napja volt, így a megfogalmazott rendelkezéseknek 2020 augusztusában már a tagállami jogrendszerekbe beépültek.

Az Európa Tanács a nőekkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemlről és azok megelőzéséről szóló egyezményének a büntetőügyekben folytatott

⁴³⁷ A TANÁCS 2016. január 18-i (EU) 2016/44 RENDELETE a líbiai helyzetre tekintettel korlátozó intézkedések meghozataláról és a 204/2011/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről. A TANÁCS 2018. június 14-i (EU) 2018/870 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE a líbiai helyzetre tekintettel korlátozó intézkedések meghozataláról szóló (EU) 2016/44 rendelet 21. cikke (1) bekezdésének végrehajtásáról. A TANÁCS 2018. szeptember 24-i (EU) 2018/1285 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE a líbiai helyzetre tekintettel korlátozó intézkedések meghozataláról szóló (EU) 2016/44 rendelet 21. cikke (5) bekezdésének végrehajtásáról. A TANÁCS 2017. július 17-i (EU) 2017/1325 RENDELETE a líbiai helyzetre tekintettel korlátozó intézkedések meghozataláról szóló (EU) 2016/44 rendelet módosításáról.

⁴³⁸ A TANÁCS 2017. szeptember 28-i (EU) 2017/1770 RENDELETE a mali helyzetre tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről. A TANÁCS 2020. január 27-i (EU) 2020/116 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE a mali helyzetre tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről szóló (EU) 2017/1770 rendelet 12. cikke (1) bekezdésének végrehajtásáról. A TANÁCS 2020. január 7-i (EU) 2020/8 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE a mali helyzetre tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről szóló (EU) 2017/1770 rendelet 12. cikke (1) bekezdésének végrehajtásáról.

⁴³⁹ A TANÁCS 2000. november 27-i 2698/2000/EK RENDELETE az Euro-Mediterrán partnerség (MEDA) keretében végrehajtott gazdasági és társadalmi szerkezeti reformokat kísérő pénzügyi és műszaki intézkedésekről szóló 1488/96/EK rendelet módosításáról

⁴⁴⁰ A TANÁCS 2004. április 29-i 2004/81/EK IRÁNYELVE a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményekkel érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről

igazságügyi együttműködéssel kapcsolatos kérdésekre tekintettel - az Európai Bizottság javaslatára - az Európai Tanács, az Európai Unió nevében aláírt (EU) 2017/865 Határozatában kimondta, hogy az egyezmény 75. cikkével összhangban, az Európai Unió félként csatlakozhat az Egyezményhez.⁴⁴¹ Az Isztambuli Egyezmény néven is ismert Európa Tanácsi dokumentum számos kérdésben rendezni kívánja a nők védelmét az erőszak minden formájával szemben. Igyekszik megszüntetni a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formáját, továbbá a nők és a férfiak közötti tényleges egyenlőség elősegítésével a nők helyzetének megerősítését tűzte ki céljául. Az Isztambuli Egyezmény számos ponton olyan kérdéseket is tartalmaz, amelyek ma még tagállami hatáskörben vannak. Ennek értelmében az Egyezményt az Uniónak a tagállamokkal együtt kell megerősítenie,⁴⁴² mivel az Egyezmény úgynevezett vegyes rendszerű megállapodás - amelyben vannak uniós és kizárólagosan tagállami hatáskörben lévő elemek is -, az összes tagállam aláírása nélkül az Egyezmény nem léphet hatályba.

Az Egyezmény valójában már 2014 óta nyitva áll és várja a csatlakozó feleket, de mivel az államok nem csatlakoztak megfelelő számban, az EU 2017. június 13-án aláírta az Isztambuli Egyezményt.⁴⁴³ Ezen felül az Európai Parlament 2019. november 28-án sürgető jegyzékben szólította fel az Unió tagállamait, hogy késlekedés nélkül ratifikálniuk kell az Isztambuli Egyezményt.⁴⁴⁴ Kétségtelen, hogy az Egyezményben foglalt törekvések - így a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni eredményes küzdelem - sok tekintetben az emberkereskedelem büntetvények megelőzését jelentheti. Ugyanakkor szólni kell azokról a kérdésekről, amelyek Magyarországot fékezik az Isztambuli Egyezmény elfogadásában. Az Alapjogokért Központ szerint *„szükségtelen az egyezmény elfogadása, mert a magyar jogszabályi környezet lefedi az egyezmény által egyebekben előírányzott, a »kapcsolati erőszak« büntetethetőségére*

⁴⁴¹ Isztambuli Egyezmény: Forrás: <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e> (letöltés: 2020. augusztus 19.)

⁴⁴² A TANÁCS HATÁROZATA Az Európa Tanács a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezményének az Európai Unió nevében történő megkötéséről forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0109&from=HU> (letöltés: 2020. augusztus 19.) 2.1. pont.

⁴⁴³ A TANÁCS 2017. május 11-i (EU) 2017/865 HATÁROZATA az Európa Tanács a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezményének a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködéssel kapcsolatos kérdések tekintetében az Európai Unió nevében történő aláírásáról

⁴⁴⁴ Isztambuli Egyezmény: minden tagállamnak késlekedés nélkül ratifikálnia kell. Forrás: <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20191121IPR67113/isztambuli-egyezmény-ratifikalja-surgosen-minden-tagallam-mondja-a-parlament> (letöltés: 2020. augusztus 19.)

vonatkozó előírásokat - ráadásul az egyezményvel szemben nem csak a nőkkel, de a férfiakkal szemben elkövetett bűncselekmények kapcsán is”. Másfelől a Központ által kiadott dokumentum azt állítja, hogy az Egyezmény „bevezetné a »gender« mint »társadalmilag létrehozott szerep« jogi kategóriáját, mely [...] Magyarország Alaptörvényével is ellentétes”.⁴⁴⁵ Az Egyezmény 6. cikke ténylegesen szól a nemekhez kapcsolódó szempontokat figyelembe vevő szakpolitikákról, amelyben az aláíró felek vállalják, hogy jogalkotásukban és szakpolitikáikba beillesztik a nemi dimenziót „gender perspective”, továbbá előmozdítják és hatékonyan érvényesítik a nők és a férfiak közötti egyenlőséget. A disszertáció által vizsgált emberkereskedelem kérdésköre szempontjából azt rögzíteni kell, hogy az emberkereskedelem elsősorban nem prostitúciós vagy kényszerített munkavégzés, esetleg nemi alapon vizsgálandó szociológiai kérdés, hanem súlyos alapjogi sérelemmel járó jogkérdés, ami minden természetes személyt - kortól, nemtől függetlenül - fenyeget.

8.2.2. Az Európai Tanács 2006/618/EK és 2006/619/EK Határozata

Az Európai Tanács 2006/618/EK és 2006/619/EK Határozata az Egyesült Nemzetek nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezményét⁴⁴⁶ kiegészítő, az emberkereskedelem, különösen a nőkkel és gyermekekkel való kereskedelem megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló jegyzőkönyvnek az Európai Közösség jogrendszerébe való beemeléséről és elfogadásáról szól. A határozat kimondja, hogy az emberkereskedelem - különösen a nőkkel és gyermekekkel való kereskedelem - megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló jegyzőkönyv az Európai Közösség részéről jóváhagyásra kerül. Az Európai Unió által meghatározott tendencia nem új keletű, ráadásul pontosan illeszkedik az ENSZ szakpolitikai irányvonalába, mely szerint az emberkereskedelem tárgykörét nem átfogóan és társadalmi jelenséggént vizsgálja, hanem elsősorban viktimológiai szempontból és nemek szerinti bontásban.⁴⁴⁷

⁴⁴⁵ A választások után sem kerülhet szóba a gender-egyezmény elfogadása. Forrás: <http://alapjogokert.hu/wp-content/uploads/2018/09/A-választások-után-sem-kerülhet-szóba-a-gender-egyezmény-elfogadása-másolata.pdf> (letöltés: 2021. január 26.)

⁴⁴⁶ Palermói Egyezmény: az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2006. évi CII. törvény.

⁴⁴⁷ Ld. a 2006. évi II. törvény 1. cikkének a) pontját.

8.3. Az Európai Parlament és a Tanács által hozott emberkereskedelem elleni szabályok

Az Európai Parlament és a Tanács a bevándorlási összekötő tisztviselők európai hálózatának létrehozásáról szóló rendelettel előírja, hogy a - különösen a kiszolgáltatott személyek tekintetében - meghozott intézkedéseknek tiszteletben kell tartaniuk az alapvető jogokat a vonatkozó nemzetközi és uniós joggal összhangban, ideértve az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 2. és 6. cikkét, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartáját is. A rendelet értelmében a migrációs, embercsempészés és emberkereskedelem kérdésében leginkább érintett harmadik országokkal folytatott együttműködés keretében igyekszik megelőzni és megakadályozni az illegális bevándorlást, a migránsok csempészését és az emberkereskedelmet.⁴⁴⁸

8.3.1. Az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló rendelet

Az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló rendeletben megfogalmazott cél az európai integrált határigazgatás hatékony megvalósítása, amely központi szerepet tölt be a migrációkezelés javításában. Az EU a külső határok átlépésének hatékony igazgatásával lesz képes a migrációs kihívásokat, a jövőbeli fenyegetéseket, illetve a határokon átnyúló dimenzióval rendelkező - például emberkereskedelem, drog- és fegyverkereskedelem -, valamint más súlyos bűncselekmények elleni fellépést megvalósítani, amely az Unión belüli magas szintű belső biztonság biztosításához elengedhetetlen.⁴⁴⁹

8.3.2. Az Európai Munkaügyi Hatóság létrehozásáról szóló (EU) 2019/1149 számú rendelet

Az Európai Munkaügyi Hatóság létrehozásáról szóló (EU) 2019/1149 számú Rendelettel a munkavállalók szabad mozgásával, a letelepedés szabadságával és a szolgáltatásnyújtás szabadságával, az Unió belső piacának fejlesztésével összefüggő kötelezettségét teljesíti. Ez az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 3. cikkén

⁴⁴⁸ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2019. június 20-i (EU) 2019/1240 RENDELETE a bevándorlási összekötő tisztviselők európai hálózatának létrehozásáról

⁴⁴⁹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2019. november 13-i (EU) 2019/1896 RENDELETE az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről

alapuló kötelezettség, mely szerint az Uniónak a magas versenyképességű, teljes foglalkoztatottságot és társadalmi haladást célul kitűző szociális piacgazdaságért kell munkálkodnia, emellett a társadalmi igazságosságot, a nők és férfiak közötti egyenlőséget és a generációk közötti szolidaritást erősítenie kell, a jogellenes megkülönböztetést azonban vissza kell szorítania. Ehhez az adott hatóságoknak - azok hatáskörének keretein belül - együtt kell működniük az uniós ügynökségekkel, különösen a foglalkoztatás- és a szociális politika területén létrehozott ügynökségekkel, építenie kell az ügynökségek szakértelmére, és törekednie kell a szinergiák maximalizálására: ezek példálózó jelleggel az Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért (Eurofound), az Európai Szakképzésfejlesztési Központ (Cedefop), az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA) és az Európai Képzési Alapítvány (ETF).

Ezenfelül a szervezett bűnözés elleni küzdelem és az emberkereskedelem vonatkozásában pedig a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynöksége (Europol) és az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége (Eurojust) szoros együttműködésére van szükség. Ezen együttműködésnek biztosítania kell a koordinációt, elő kell segítenie a szinergiákat, és elejét kell vennie a párhuzamos tevékenységeknek.⁴⁵⁰

Az Európai Parlament és a Tanács 2018/1727 sz. Rendeletével az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynökségének az Eurojustnak mint jogi személyiséggel rendelkező uniós szervnek a működését pontosítja, amely a tagállamok illetékes igazságügyi hatóságai közötti koordináció és együttműködés ösztönzése és javítása céljából jött létre. Ennek a rendeletnek 21. cikke -, amely az információcsere a tagállamokkal és a nemzeti tagok közötti koordinációról szól - rendelkezik azokról a bűncselekményekről, amelyekről az Eurojust adatokat gyűjt, és ezeket az adatokat a megkereső vagy a kibocsátó tagállam rendelkezésére bocsátja. Ezek a cselekmények általában olyan szabadságvesztés-büntetéssel vagy szabadságelvonással járó intézkedéssel büntetendő bűncselekmények, amelyeknek legmagasabb büntetési tétele - az érintett tagállam döntésétől függően - legalább öt vagy hat év, valamint maga a tényállás szerepel a következő felsorolásban: például ilyen bűncselekmény az

⁴⁵⁰ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2019. június 20-i (EU) 2019/1149 RENDELETE az Európai Munkaügyi Hatóság létrehozásáról, a 883/2004/EK, a 492/2011/EU és az (EU) 2016/589 rendelet módosításáról, valamint az (EU) 2016/344 határozat hatályon kívül helyezéséről. lásd (41) bekezdést.

emberkereskedelem és a szexuális zaklatás vagy a szexuális kizsákmányolás, ideértve a gyermekpornográfiát és a gyermekkel történő szexuális célú kapcsolatfelvételt is.⁴⁵¹

8.3.3. Az Európai Unió 2018/1805 számú Rendelete

Az (EU) 2018/1805 számú Rendelet a befagyasztást és az elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismerését célozza meg, amely rendkívül fontos a határon átnyúló bünszervezetek által elkövetett bűncselekmények tekintetében, mint amilyen az emberkereskedelem is. Ugyanakkor a luxemburgi alkotmány 17. cikke úgy rendelkezik, hogy „*Büntető intézkedésként vagyoneklobzás nem állapítható meg*”.⁴⁵² A görög alkotmány 7. cikkének (3) bekezdése is tiltja a teljes vagyoneklobzást,⁴⁵³ ahogy Ciprus alkotmánya is megtiltja a teljes vagyoneklobzást.⁴⁵⁴ Ezekben az államokban, ahol büntetőintézkedésként vagyoneklobzást - az egységes európai szabályozás ellenére is - igen körülményesen lehet végrehajtani, az emberkereskedelem elleni európai szintű harc eredményessége is veszélybe kerülhet.

8.3.4. Az Európai Unió 2018/1862 számú Rendelete

A (EU) 2018/1862 számú Rendelet a rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról szól. A Schengeni Információs Rendszer hivatott szolgálni az Unió szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló magas fokú biztonságának fenntartását. Ennek értelmében támogatja az operatív együttműködést az illetékes nemzeti hatóságok, különösen a határőrségek, a rendőrségek, a vámhatóságok, a bevándorlási hatóságok, valamint a bűncselekmények megelőzéséért, felderítéséért, nyomozásáért, a vádeljárás lefolytatásáért és a büntetőjogi szankciók végrehajtásáért felelős hatóságok között. A rendelet előírja a tagállamok számára, hogy megfelelő útmutató alapján részletes szabályokat kell kidolgozniuk a figyelmeztető jelzés alapján foganatosítandó intézkedésekkel kapcsolatos kiegészítő

⁴⁵¹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. november 14-i (EU) 2018/1727 RENDELETE az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynökségéről (Eurojust) és a 2002/187/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről.

⁴⁵² Art. 17. La peine de la confiscation des biens ne peut être établie. (Révision du 29 avril 1999). Forrás: https://www.legislationline.org/download/id/6487/file/Luxembourg_Constitution_am2016_fr.pdf (letöltés: 2020. augusztus 17.)

⁴⁵³ Art. 7. (3) The general confiscation of property is prohibited. Forrás: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/001-156%20aggliko.pdf> (letöltés: 2020. augusztus 17.)

⁴⁵⁴ Article 12 (6) A punishment of general confiscation of property is prohibited. Forrás: https://www.constituteproject.org/constitution/Cyprus_2013.pdf?lang=en (letöltve: 2020. augusztus 17.)

információk cseréjére vonatkozóan,⁴⁵⁵ és a felállított SIRENE-irodák ennek alapján gyorsan és hatékonyan biztosítják a büntügyi szempontból releváns információcserét. Az állandó informatikai rendelkezésre állást a Schengeni Információs Rendszer tekintetében napi 24 órán keresztül és heti 7 napon át biztosítani kell, melyet az (EU) 2018/1726 európai parlamenti és tanácsi rendelettel létrehozott nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző Európai Unió eu-LISA rendszernek kell megvalósítania. A SISI elektronikai rendszerébe a biometrikus adatok kezelésén túl az érintett egyének megbízható azonosítása érdekében fényképek, arcképmások és daktiloszkópiai adatok bevitelének lehetősége is adott, ugyanakkor az ilyen adatok felhasználásának a célkitűzések eléréséhez szükséges mértékre kell korlátozódnia, és az uniós jogban megengedett módon kell történnie - tiszteletben tartva az alapvető jogokat, a gyermekek mindenek felett álló érdekét, valamint összhangban kell lennie az uniós adatvédelmi jogszabályokkal is.⁴⁵⁶

A rendszer kiemelten kezeli, hogy veszélyeztetett gyermekek azonosító adatait is felvigyék az adatbázisba, ha az utazás annak kockázatával jár, hogy a gyermek emberkereskedelemben, kényszerházasságban, nőnemiszerv-csonkítás vagy másfajta nemi alapú erőszak áldozatává, illetve terrorista bűncselekmények áldozatává vagy résztvevőjévé válik, illetve hogy a gyermeket fegyveres csoportba hívják vagy sorozzák be, vagy fegyveres konfliktusban való aktív részvételre kényszerítik. A rendszer azon különleges bánásmódot igénylő felnőttkorú személyek adatait is tárolja, akiknek az utazását a saját védelmük érdekében meg kell akadályozni, ha alaposan feltételezhető, hogy utazása annak kockázatával jár, hogy az adott személy emberkereskedelemben vagy nemi alapú erőszak áldozatává válik.

8.3.5. Az Európai Unió 2018/1240 Rendelete az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) létrehozásáról

Az (EU) 2018/1240 Rendelete az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) létrehozásáról, amely a vízumkötelezettség alól mentesülő harmadik országbeli állampolgárokra és családtagjaikra vonatkozik. Az Európai Unió Bírósága

⁴⁵⁵ Ez az úgynevezett SIRENE kézikönyv: A BIZOTTSÁG HATÁROZATA (2008. március 4.) a SIRENE-kézikönyvnek és a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) további végrehajtási intézkedéseinek elfogadásáról (2008/334/IB)

⁴⁵⁶ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. november 28-i (EU) 2018/1862 RENDELETE a rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1986/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 2010/261/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről

megerősítette, hogy az ilyen családtagoknak joguk van beutazni a tagállamok területére és e célból beutazásra jogosító vízumot szerezni. A Rendelet (40) bekezdése kimondja, hogy a terrorista bűncselekmények és egyéb súlyos bűncselekmények elleni küzdelem céljából, valamint a bűnözői hálózatok globalizálódásának figyelembevételével nélkülözhetetlen, hogy a terrorista bűncselekmények és egyéb súlyos bűncselekmények megelőzéséért, felderítéséért és nyomozásáért felelős kijelölt hatóságok rendelkezzenek a feladataik hatékony ellátásához szükséges információkkal. Ennek okán az ETIAS rendszerben tárolt adatokat a SIS rendszerben tárolt adatokkal rendszeresen össze kell vetni, hogy a beléptetés és tartózkodás megtagadásának hatálya alá tartozó harmadik országbeli állampolgárokra, az átadási vagy kiadási letartóztatás céljából körözött személyekre, az eltűnt személyekre, a bírósági eljárásban való részvételük céljából keresett személyekre, valamint a rejtett vagy célzott ellenőrzés céljából keresett személyekre vonatkozó figyelmeztető jelzések létrejöhessenek. Ennek okán minden tagállamnak létre kell hoznia egy ETIAS nemzeti egységet, amely szorosan együttműködik a Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynökségével az adatok naprakészen tartásáért, és a gyors információcsere érdekében. A Vízuminformációs Rendszerben (VIS) tárolt adatokhoz való ilyen célú hozzáférés hasznossága már bebizonyosodott azzal, hogy az emberkereskedelem révén a terrorizmushoz és a kábítószer-kereskedelemhez kapcsolódó ügyekben érdemben segítette a nyomozók munkáját. Sajnos a Vízuminformációs Rendszer nem tartalmaz adatokat a vízummentességet élvező harmadik országbeli állampolgárokról⁴⁵⁷ és ez visszaélésekre adhat lehetőséget.

8.3.6. Az Európai Unió 2016/399 számú Rendelete

Az (EU) 2016/399 számú Rendelete a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós, Schengeni határ-ellenőrzési kódexét rögzíti, amely kimondja, hogy a határellenőrzés nem csupán azoknak a tagállamoknak az érdeke, amelyek külső határainál azt elvégzik, hanem valamennyi olyan tagállamé, amely belső határain megszüntette a határellenőrzést. A határellenőrzésnek elő kell segítenie az illegális bevándorlás és az emberkereskedelem elleni küzdelmet, és meg kell előznie a tagállamok belső biztonságát, közrendjét, közegészségügyét és nemzetközi kapcsolatait

⁴⁵⁷ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. szeptember 12-i (EU) 2018/1240 RENDELETE az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) létrehozásáról, valamint az 1077/2011/EU rendelet, az 515/2014/EU rendelet, az (EU) 2016/399 rendelet, az (EU) 2016/1624 rendelet és az (EU) 2017/2226 rendelet módosításáról.

fenyegető veszélyeket.⁴⁵⁸ A rendelet alkalmazásának hatálya alól ki kell vonni Franciaországnak és Hollandiának a gyarmati területeit, valamint a Spanyol Királysághoz tartozó két Észak Afrikai várost, Ceutát és Melillát. Dánia hat hónappal később csatlakozott a rendelethez, valamint Izland, Norvégia,⁴⁵⁹ Svájc,⁴⁶⁰ és a Liechtensteini Hercegség,⁴⁶¹ akik külön megállapodás keretében csatlakoztak a Schengeni határellenőrzési kódexhez. Az Egyesült Királyság és Írország nem vesz részt ennek a rendeletnek az elfogadásában, az rá nézve nem kötelező és nem alkalmazandó.

8.3.7. A Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynökségéről szóló (EU) 2016/794 Rendelet

A Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynökségéről szóló (EU) 2016/794 Rendelet azt a célt fogalmazza meg, hogy támogassa és erősítse a tagállamok illetékes hatóságainak fellépéseit, valamint kölcsönös együttműködésüket a szervezett bűnözés, a terrorizmus és a két vagy több tagállamot érintő súlyos bűncselekmények - így az I. sz. mellékletben is előkelő helyen szereplő emberkereskedelem - egyéb formáinak megelőzése és az ellenük folytatott küzdelem terén. A jövőre vonatkozó vízió, a Stockholmi Programban megfogalmazott „polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa” akkor jöhetne létre, ha az Europol a tagállamok bűnüldöző hatóságai közötti információcserét elősegítő csomóponttá válhatna, annak érdekében, hogy szolgáltatásaival a bűnüldöző szervek Központi Európai Fóruma igazából létrejöhessen.⁴⁶² Az Egyesült Királyság kilépésével számos olyan biztonságpolitikai,

⁴⁵⁸ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2016. március 9-i (EU) 2016/399 RENDELETE a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex).

⁴⁵⁹ A TANÁCS 1999. május 17-i 1999/437/EK HATÁROZATA az Európai Unió Tanácsa, valamint az Izlandi Köztársaság és a Norvég Királyság között, e két államnak a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásáról kötött megállapodás alkalmazását szolgáló egyes szabályokról.

⁴⁶⁰ A TANÁCS 2008. január 28-i 2008/146/EK HATÁROZATA az Európai Unió, az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség közötti, a Svájci Államszövetségnek a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásáról szóló megállapodásnak az Európai Közösség nevében történő megkötéséről.

⁴⁶¹ A TANÁCS 2011. március 7-i 2011/350/EU HATÁROZATA az Európai Unió, az Európai Közösség, a Svájci Államszövetség és a Liechtensteini Hercegség közötti, a Liechtensteini Hercegségnek az Európai Unió, az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség közötti, a Svájci Államszövetségnek a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló, különösen a belső határokon történő ellenőrzés megszüntetéséhez és a személyek mozgásához kapcsolódó társulásáról szóló megállapodáshoz való csatlakozásáról szóló jegyzőkönyvnek az Európai Unió nevében történő megkötéséről.

⁴⁶² AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2016. május 11-i (EU) 2016/794 RENDELETE a Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről

titkosszolgálati és bűnügyi együttműködési probléma merülhet fel Európában, amely az emberkereskedelem elleni küzdelemre is negatív hatással lehet.

8.3.8. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU Irányelve, amely az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szól

Az emberkereskedelem visszaszorítása szempontjából legfontosabb az Európai Parlament és Tanács 2011/36/EU Irányelve, amely az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről és az áldozatok védelméről szól. Ez az Irányelv a sarokpontja az Európai Unió emberkereskedelem elleni stratégiájának, és amelynek rendelkezéseit minden tagállamnak 2013. április 6-ig implementálnia kellett. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 465. § (1) bekezdésének ab) pontja szerint a törvény 192. §-a a 2011. április 5-i 2011/36/EU Európai Parlamenti és Tanácsi Irányelv előírása szerint került a jogrendszerbe illesztésre, de a 463. § értelmében kis késéssel csak 2013. július 1-jén lépett hatályba. Az Irányelv ugyanakkor nem csupán büntetőjogszabályokat, illetve áldozatsegítéssel kapcsolatos normákat fogalmaz meg, hanem a preambuluma (6) bekezdésében rögzíti, hogy a tagállamoknak ösztönözniük kell az emberkereskedelem áldozataival foglalkozó civil szervezeteket - köztük az e területen elismert és aktív nem kormányzati szervezeteket -, és szorosan együtt kell működniük velük a politikai döntéshozatal, a tudatosság növelését célzó kampányok, a kutató és oktató programok, a képzés, valamint az emberkereskedelem elleni intézkedések hatásainak ellenőrzése és értékelése terén. Rögzíti, hogy az emberkereskedelem különös figyelemmel annak gyermekkorú áldozataira, olyan különleges segítségnyújtási, támogatási és védelmi intézkedések álljanak rendelkezésre, melyek összhangban vannak a gyermekek érdekével és az Egyesült Nemzetek Szervezetének a gyermekek jogairól szóló 1989. évi egyezményével. Az emberkereskedelem egyik legfontosabb megelőzési eszköze tehát, a gyermekvédelem. Mivel az Irányelv minimumszabályokat állapít meg az emberkereskedelem területén, a tagállamok akár szigorúbb szabályokat is hozhatnak az adott tárgykörben. Az Irányelv fogalommagyarázattal szolgált az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények, a kizsákmányolás, a kiszolgáltatott helyzet és a gyermek tekintetében is. Nem szolgál azonban semmilyen magyarázattal magának az emberkereskedelemnek szolgáltató jellegű kereskedelmi jelenségéről, mely piaci magatartást feltételez, és szoros összefüggésben van az EU

négy szabadon áramló szabadságjogával. Az Irányelv alapvető szabályként határozza meg az áldozattal szembeni büntetőeljárás vagy szankciók alkalmazásának mellőzését, az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott segítséget és támogatást, az áldozatok védelmét a nyomozás és a büntetőeljárás során. Külön szabályokat állít fel az emberkereskedelem gyermekkorú áldozataira irányuló segítségnyújtási, támogatási és védelmi intézkedések tekintetében, különös tekintettel a nyomozáskor és a büntetőeljárás során. Emellett kialakítja az áldozattá vált kísérő nélküli gyermekek, valamint általában az áldozatok kártérítésére, segítésére vonatkozó minimumszabályokat. Az Irányelv minden tagállamban előírja, hogy legyen az emberkereskedelem európai mechanizmusát képviselő Nemzeti Előadó.⁴⁶³ A nemzeti előadók feladata az emberkereskedelem tendenciáinak vizsgálata, statisztikák készítése, az emberkereskedelem elleni intézkedések eredményeinek mérése az Unió felé történő rendszeres jelentéstétel céljából. A nemzeti előadóknak úgynevezett informális uniós hálózatának munkájában részt vesz az emberkereskedelem elleni küzdelem uniós koordinátora, aki az emberkereskedelem területén tárgyilagos, megbízható, összehasonlítható és naprakész stratégiai információkat biztosít az Unió és a tagállamok számára. Ezen felül az emberkereskedelem elleni küzdelem és az emberkereskedelem megakadályozása terén uniós szinten biztosítja a tapasztalatok és a legjobb gyakorlatok megosztását. Ennek értelmében a tagállamok továbbítják a koordinátornak az Irányelv 19. cikkében említett információkat, amelyek alapján a koordinátor hozzájárul az Európai Bizottság által az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekre vonatkozóan két évente teljesítendő jelentéstételhez.⁴⁶⁴

Az emberkereskedelem elleni 2011/36/EU Irányelv címzettjei közül ki kell venni az Egyesült Királyságot és Dániát, akik nem vesznek részt ezen Irányelv elfogadásában, és nem alkalmazzák a megfogalmazott normákat. Írország viszont bejelentette, hogy az Egyesült Királyság döntése ellenére részt kíván venni ezen Irányelv elfogadásában és alkalmazásában, a többi európai uniós tagállammal együtt. A bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok

⁴⁶³ Az emberkereskedelem elleni küzdelemlről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégiáról, valamint annak végrehajtását szolgáló, 2020–2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről szóló 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozat I. sz. mellékletének IV. partnerség IV.4. pontjában megerősíti az emberkereskedelem elleni nemzeti koordinátort, akinek egyik fő feladata a Párbeszéd erősítése a Nemzeti Koordinációs Mechanizmus és az NGO Kerekasztal tagjai között, illetve lásd a 2020–2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervben megfogalmazott feladatokat.

⁴⁶⁴ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2011. április 5-i 2011/36/EU IRÁNYELVE az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról. (2020. augusztus 18.)

megállapításáról szóló 2012/29/EU Irányelv kimondja, hogy az európai védelmi határozatról szóló, 2011. december 13-i 2011/99/EU Irányelv olyan mechanizmust hoz létre a büntetőügyekben hozott védelmi intézkedések tekintetében, amelyek kötelezik a tagállamokat az egymás által hozott határozatok kölcsönös elismerésére és végrehajtására. Az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló, 2011. április 5-i 2011/36/EU Irányelv, valamint a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló 2011. december 13-i 2011/93/EU Irányelv⁴⁶⁵ előírja az áldozatsegítést, az áldozatvédelmet, valamint felvázolja az emberkereskedelem áldozatainak sajátos szükségleteit.

Az Irányelv az áldozat fogalmát olyan természetes személyben látja, aki közvetlenül bűncselekmény következtében sérelmet szenvedett - ideértve a fizikai, szellemi vagy érzelmi sérülést, vagy gazdasági hátrányt, továbbá áldozatnak tekintendők a közvetlenül bűncselekmény következtében életét veszített személy családtagjai is, akik e személy elhalálása folytán sérelmet szenvedtek. A meghatározás számos ponton nagyon rugalmas és széles mérlegelést biztosító szabályt jelent. Az áldozatnak tekintendők családtagok, elsősorban a házastárs, az áldozattal közös háztartásban, szilárd és tartós alapon, elkötelezett, bensőséges kapcsolatban élő személy, az egyenes ági hozzátartozók, a testvérek, valamint az áldozat által eltartott személyek lehetnek az irányelv szerint.

A bűncselekmények áldozatává vált személyeknek - különös tekintettel a bünszervezetben működő és emberkereskedelmi hálózatokat működtető bűnbandák által elkövetett bűncselekmények áldozataira - általában nehéz olyan logikus, összeszedett magatartást tanúsítani, amit a hatóság rendszerint egy feljelentőtől és egy feljelentéstől elvár.

A 3. cikk előírja, hogy segítsék az áldozatokat abban, hogy az illetékes hatósággal szükséges érintkezések során a felek megértsék egymást, mindenről tájékoztassák egymást, illetve a szóbeli vagy írásbeli kommunikáció egyszerű és közérthető nyelven történjen, figyelembe véve az áldozat személyes jellemzőit, ideértve az olyan fogyatékosságot is, amely befolyásolhatja a megértési képességet vagy azt a képességet, hogy megértesse magát. A közigazgatási rendszerek, így a rendvédelmi és a rendészeti

⁴⁶⁵ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2011. december 13-i 2011/93/EU IRÁNYELVE a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

igazgatás, a rendőrség, ügyészség és a bíróságok is kötelesek lennének alacsonyküszöbű szolgáltató jellegű magatartás tanúsítására, ami azonban számos ponton nem egyeztethető össze a hivatalos személyként működő közhatalommal felruházott bűnüldözői attitűddel. A hatósági személynek az áldozatokkal való találkozását - különösen akkor, ha az áldozatnak vélt személyek maguk is kisebb bűncselekményeket elkövető deviáns személyek - általában a kiképzés során előírt kötelező gyanakvás jellemzi. Az emberkereskedelemből a bűnszervezeteknél megjelenő pénzösszegek tisztára mosása érinti a pénzmosás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről szóló (EU) 2018/1673 irányelvét, különösen a határon átnyúló bűnszervezetben elkövetett emberkereskedelem bűncselekményformái. Az Irányelv alkalmazását az Egyesült Királyság, Írország, Dánia nem vállalta, így az rájuk nézve nem kötelező.

8.4. Az Európai Bizottság emberkereskedelemre vonatkozó instrumentumai

Az Európai Bizottság az emberkereskedelemmel összefüggésben meghozott 2020 augusztusában is hatályos, általános normatív tartalommal bíró határozatai közül kiemelendő az emberkereskedelem visszaszorítását is érintő polgári kezdeményezést támogató Határozata, amely számos kérdésben jogvitát generált az Európai Unió működésével kapcsolatban.

8.4.1. Az Európai Bizottság (EU) 2018/262 számú Határozata

Az Európai Bizottság (EU) 2018/262 számú Határozatával megerősítette a „We are a welcoming Europe, let us help!” elnevezésű polgári kezdeményezést az Európai Parlament és a Tanács 2011. február 16-i 211/2011/EU Rendeletének 4. cikke alapján. A polgári kezdeményezés abban a kérdésben indult, hogy *„a kormányoknak nehézséget jelent a migráció kezelése. Többségünk segíteni szeretne a rászorulóknak, mert törődünk embertársainkkal. Több millióan vannak, akik segítséget nyújtottak, nyújtanak. Most hallatni akarjuk hangunkat. Vendégszerető Európát követelünk! Felszólítjuk az Európai Bizottságot a cselekvésre.”*⁴⁶⁶A megjelölt célok abban foglalhatók össze, hogy az Európát ért migrációs válság tekintetében nem volt egységes uniós fellépés, ezért a tagállamok önállóan és nagyon széttartó döntéseket hoztak, melyek főként negatív következményekkel jártak a jobbra illegálisan érkező személyekre nézve. Polgári Kezdeményezés felkéri a Bizottságot, hogy hatásosabb

⁴⁶⁶ A Bizottság 2018. február 14-i (EU) 2018/262 Határozata - a „We are a welcoming Europe, let us help!” elnevezésű javasolt polgári kezdeményezés Preambulumának (1) bekezdése.

módszerrel és szabályokkal biztosítsa a munkaerő-kizsákmányolás és más bűncselekmények áldozatainak, valamint minden olyan személynek a védelmét, akinek emberi jogai sérültek az uniós országok határain.⁴⁶⁷ A Bizottság elfogadta és nyilvántartásba vette a kezdeményezést, amely ellen Magyarország az Európai Unió Bíróságához keresetet nyújtott be.⁴⁶⁸

8.4.2. A védelmet nyújtó Európa: a Bizottság az emberkereskedelem felszámolására irányuló további lépéseket szorgalmaz

a Bizottság ebben a sajtóközleményben⁴⁶⁹ mindenekelőtt szorgalmazza

1. Az adatgyűjtés javítását.

A tagállamoknak javítaniuk kell az adatok rögzítésére és nyilvántartásba vételére vonatkozó szabályokon. Különösen a nem, az életkor, a kizsákmányolás formája, a sértettek, illetve a tettesek állampolgársága, továbbá a segítségnyújtás és védelem jellege tekintetében.

2. A büntetlenség elleni fellépést.

Az uniós szabályok értelmében az emberkereskedelem jelenségéből következő szolgáltatásokat igénybe vevő személyek büntetése büntethetők legyenek.

3. Összehangolt válaszingedmények kialakítása.

A tagállamok végezzék el a nemzetközi bűnüldözési és igazságügyi együttműködés javítását, párhuzamosan előmozdítva a nem uniós országokkal való együttműködést is az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében.

4. Az áldozatok jogvédelmének biztosítása.

Bizottság szerint biztosítani kell az áldozatok korai azonosítását lehetővé tevő eszközöket, a kártérítés megállapításának és hozzájárulás lehetőségét, illetve az eljárás lefolytatáshoz szükséges szakembereket.

⁴⁶⁷ A Bizottság 2018. február 14-i (EU) 2018/262 Határozata - a „We are a welcoming Europe, let us help!” elnevezésű javasolt polgári kezdeményezés Preambulumának (2) bekezdése.

⁴⁶⁸ 62018TN0306 T-306/18. sz. ügy: 2018. május 16-án benyújtott kereset - Magyarország kontra Bizottság.

⁴⁶⁹ A védelmet nyújtó Európa: a Bizottság az emberkereskedelem felszámolására irányuló további lépéseket szorgalmaz. Forrás:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/hu/ip_18_6639/IP_18_6639_HU.pdf (letöltés: 2021. 02..08.)

8.4.3. Jelentés az emberkereskedelem felszámolására irányuló európai uniós stratégia nyomon követéséről, valamint további konkrét intézkedések meghatározása

A Bizottság az emberkereskedelem megelőzésére vonatkozó uniós fellépés fokozására irányuló célzott prioritások intézkedéséről szóló jelentésében következő prioritásokat emeli ki:

1. A szervezett „bűnszövetkezetek” elleni küzdelem fokozása többek között olyan eszközökkel, mint az üzleti modell felszámolása és az emberkereskedelmi láncolat felgöngyölítése.
2. A jogok jobb igénybevételeinek és érvényesítésének biztosítása az emberkereskedelem áldozatai számára.
3. Az összehangolt és összevont reagálás intenzitásának fokozása az EU-n belül és azon kívül egyaránt.

8.4.4. A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2018)

Példálózó jelleggel felvillantok néhány pontot arról, ahol a Bizottsági jelentés javaslatot tesz a tagállamok részére, milyen szempontok szerint kell az emberkereskedelmet megközelíteni.

A Bizottság az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről a 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak alapján tett második jelentésében⁴⁷⁰ újra megfogalmazza

1. A kizsákmányolás formáit.

Ezek a szexuális kizsákmányolásra irányuló emberkereskedelem, munkaerő-kizsákmányolásra irányuló emberkereskedelem és a kizsákmányolás egyéb formái, mint bűncselekményekre, koldulásra kényszerítés.

2. Az emberkereskedelem előtérbe kerülő formái.

A belső emberkereskedelem, a gyermekkereskedelem, a nőkereskedelem, a roma közösséget érintő emberkereskedelem, a rokonai kapcsolatokat érintő emberkereskedelem, a várandós nőkkel az újszülöttjük eladása céljából folytatott

⁴⁷⁰ A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak szerinti második jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2018)

emberkereskedelem, az emberi szervek vagy szövetek eltávolítása céljából folytatott emberkereskedelem, valamint a gyermekházasság, illetve a fejlődési és testi fogyatékosággal élők emberkereskedelme.

3. A migrációval összefüggő emberkereskedelem.

Az emberkereskedelmet a migrációval összefüggésben kell kezelni, figyelembe véve olyan új fejleményeket is, mint hogy aránytalanul nagy méreteket ölt a nők és a lányok szexuális kizsákmányolás céljából folytatott kereskedelme.

4. Jellemzés és az emberkereskedők módszerei

A Bizottsági jelentés szerint az emberkereskedők folyamatosan változtatják módszereiket. Mára a fizikai erő alkalmazása visszaszorult, de előtérbe került a pszichológiai és érzelmi erőszak. A jelentés kiemeli, hogy szoros összefüggés van az emberkereskedelem és a kábítószer-kereskedelem, a közokirat-hamisítás, a pénzhamisítás, a vagyon elleni bűncselekmények, a migránsok csempészése, a fegyver- és a jogszerűtlen dohánykereskedelem között.

8.5. Részösszegzés

Konklúzióként kijelenthető, hogy az egyes államok alapjogi szabályozásukat elemezve - attól függően, hogy milyen történelmi tapasztalatokkal rendelkeznek - sokszor semmit nem deklarálnak konkrétan sem az emberi méltóság, az emberkereskedelem, a szolgaság, illetve az ehhez hasonló gyakorlatok tekintetében. Az Európai Unió egyik legfontosabb feladata a tagállamok emberkereskedelem elleni konkrét intézkedéseinek elősegítése, ösztönzése. Mivel az emberkereskedelem az emberi méltóságot sértő, a szolgasághoz, a prostitúcióhoz, a kényszermunkához és az emberi test tiltott felhasználáshoz kapcsolódó bűncselekmény, fontos lenne, hogy minden állam első helyen ismerje el az emberi méltóságot és a kapcsolódó szatellit jogokat. Ezzel az emberkereskedelmet - amelyet egységesen egész Európában emberi méltóságot sértő bűncselekményként kellene kezelni - sokkal hangsúlyosabb módon lehetne értékelni. A nemzetközi és a szupranacionális szervezetek egységes törekvése ellenére még nincs egységes szerkezetű fellépés. Ennek az egységes fellépésnek megkerülhetetlenségét szorgalmazza Fehér Lenke is, aki 2012-ben úgy fogalmaz, hogy *„[A] nemzetközi emberkereskedelem a határokon átívelő, szervezett bűnözésnek is jelentős részét képezi, óriási profitot termelve a szervezett bűnözői csoportoknak. Ma már nem lehet kétséges,*

hogy e jelenséggel szemben fokozott fellépésre, nemzetközi összefogásra, együttműködésre van szükség”.⁴⁷¹

Nagy Ferenc és Karsai Krisztina által adott összefoglaló⁴⁷² bemutatja az uniós kerethatározatban⁴⁷³ rejlő lehetőségeket, melyek az 1999 májusában hatályba lépett Amszterdami Szerződés egyik nagy vívmánya volt. Az uniós büntetőjog jó eszközének tekintették, amely új dimenziókat nyitott meg az összeurópai integrációban is. A kerethatározatok egyik jellemzője volt, hogy *„anyagi jogi szempontból a szabályozandó büntetendő magatartás vonatkozásában megkísérlik az egységes (különös részi) tényállást megfogalmazni, azaz felsorolják a minimum-elemeket, amelyeket a nemzeti tényállásoknak is tartalmazniuk kell*”.⁴⁷⁴

A hatékonyság fokozása érdekében az 1999. október 15-én és 16-án Tamperében üléselő Európai Tanács felhívta a tagállamokat arra, hogy első lépésként haladéktalanul hozzák létre a szerződésben előirányozott közös nyomozócsoportokat különösen kábítószer- és emberkereskedelem, a terrorizmus, valamint a szervezett bűnözés elleni küzdelem érdekében.⁴⁷⁵ A közös nyomozócsoportok működése a gyakorlatban a nemzetközi kollíziós magánjogból ismert fórumshopping jelenségét mutatja. Az elfogott tettes előzetes kényszerintézkedésére vonatkozó szabályokat a nyomozócsoport azon tagja érvényesíti, akinek az államában a legrövidebb az eljárási határidő vagy a tettesre legszigorúbb a büntetési tétel, a nyomozási bíró eljárása a leghatékonyabb stb. Ez sértheti az eljárás alá vont személy jogait, nem is szólva, ha ezt a sértett esetében is alkalmazzák az eredményesség miatt. Ugyanakkor a közös nyomozó csoportoknak (JIT) számos előnye van. Polt Péter úgy fogalmaz, hogy *„a több tagállamot érintő súlyos bűncselekmények miatt folyó büntetőeljárások esetén, bizonyos értelemben közös jogi térséget is kialakítva a vonatkozó jogszabályi és a konkrét JIT megállapodások keretein belül*”.⁴⁷⁶

Ebből következően a bűnügyi együttműködések vertikális szintjei a következők:

- a nemzetközi bűnügyi együttműködési rendszerek szintje,
- az európai bűnügyi regionális együttműködési szint,
- a tagállamok bűnüldözési szintje és végül a tagállamok által összeállított

⁴⁷¹ FEHÉR Lenke: Az emberkereskedelem komplex problémája (Állam és Jogtudomány, 2012/4., 397-420. o.)

⁴⁷² NAGY Ferenc - Karsai Krisztina: A kerethatározat (Büntetőjogi Kodifikáció, 2003/1-2., 3-61. o.)

⁴⁷³ Framework decision, Rahmenbeschluß, decision marco, décision-cadre.

⁴⁷⁴ NAGY Ferenc - Karsai Krisztina: i.m. 3-61. o.

⁴⁷⁵ A TANÁCS 2002. június 13-i KERETHATÁROZATA a közös nyomozócsoportokról (2002/465/IB)

⁴⁷⁶ POLT Péter: Európai Ügyész - Tendenciák és lehetőségek (EJ, 2015/6., 1-6. o.)

- JIT-ek együttműködési szintje.

A JIT-ek a nemzetközi, az európai és tagállami szabályokon túli - a gyakorlat által megkívánt - speciális közös jogi térségeket hoznak létre, amelyek egyben mutatják az európai instrumentumok gyakorlati szempontból alacsony hatékonysági szintjét. Polt Péter úgy fogalmaz, hogy „*olyan európai instrumentumokra van szükségünk, melyek a gyakorlatban hatékonyan működnek*”.⁴⁷⁷

9. Az európai tagállamok emberkereskedelem elleni nemzeti szabályozási modelljei

Ebben a fejezetben kitekintést szeretnék tenni annak érdekében, hogy röviden bemutassam a holland, a svéd, a német, az osztrák, a svájci, az angol, az olasz, a brazil, az amerikai és az orosz büntetőjogi szabályozást az emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán. Ezzel egybek mellett az a célom, hogy rávilágítsak arra is, hogy a magyarországi szabályozás nem marad el más államok szabályozási szintjétől. Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül az a jelenség, hogy egyes államok, melyek egyik oldalon büntetőjogi fenyegetést alkalmaznak az emberkereskedelem tényállásában megfogalmazott magatartásokkal szemben, addig a másik oldalon bizonyos cselekményeket -, melyekre az emberkereskedelem előcselekményeként tekinthetünk - eltűrnek vagy engedélyeznek. Például Hollandiában, Németországban, Svájcban és más államokban legális tevékenység a bordélyház üzemeltetése, és a prostituáltak adóznak jövedelmük után. Svédországban és Norvégiában már illegális prostituáltak szolgáltatásait igénybe venni, a szexipar visszaszorítása érdekében a klienseket büntetik igen szigorúan. Magyarországon 2020 júliusától hatályossá vált emberkereskedelem elleni büntetőtörvényi változtatás komoly előrelépést jelentett a korábbi normához képest, amely az emberkereskedelem szolgáltatói iparága termékének vásárlóit, megrendelőit is büntetni rendeli.⁴⁷⁸

9.1. Holland emberkereskedelem elleni szabályozási modell

Hollandiában a prostitúció legális tevékenység, a nők bejegyzett vállalkozók, jövedelmük után adót fizetni kötelesek. 2020. január elsejétől elvileg betiltják azokat „*az ingyenes túrákat, a résztvevők esetenként hangos utcai toborzását, valamint idegenforgalmi adót vetettek ki a jegyekre. Emellett a városközpont többi részén is*

⁴⁷⁷ POLT Péter: i.m. 5. o.

⁴⁷⁸ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 192. § (8) bekezdésének a) és b) pontja.

legfeljebb 15 fős csoportokat szervezhetnek az ezzel foglalkozó irodák”.⁴⁷⁹ Udo Kock, a tervezetet kidolgozó képviselő szerint a holland polgárok nem tartják helyénvalónak, hogy a turisták a szexmunkásokon legeltessék a szemeiket. Hollandia az erre vonatkozó szabályozást 2000-ben vezette be, melynek hatására az országban valójában felerősödött a nemzetközi prostitúció, mondhatjuk, hogy egyik központjává vált. Ebből következően az emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyek száma 1998-óta közel hatszorosára nőtt. A Magyar Belügyminisztérium még 2014-ben az Európai Uniónál pályázott „Az emberkereskedelem európai áldozatainak irányítása és segítése” című projekttel, amelynek fő célja, hogy segítséget nyújtson a szexuális, illetve munkacélú kizsákmányolás áldozatainak a hazatérésben és a társadalmi visszailleszkedésben. Hollandia komoly szerepet vállal - Magyarországgal együtt - az emberkereskedelem felszámolásában. Az Emberkereskedelem Elleni Koordinációs Központ, a CoMensha 1987-ben jött létre, amely eredetileg a nők kereskedelme ellen küzdő alapítvány volt. 1982-es létrehozását a nők kereskedelméről, illetve annak megelőzéséről rendelkezésre álló információk hiányossága ösztönözte.⁴⁸⁰

Napjainkban a CoMensha olyan intézmény, amely az áldozattá válásról, annak jellemzőiről készít jelentéseket, valamint a segítségnyújtást, ellátást és menedék biztosítását koordinálja. Lényeges, hogy a CoMensha a Biztonsági és Igazságügyi Minisztérium finanszírozásával működik, ezért nem tekinthető az államtól független intézménynek. 1995-ben a CoMensha elindította a La Strada⁴⁸¹ hálózatot, amely a nők kereskedelmének még a kibocsátó államban történő megelőzését szolgáló programok létrehozását végzi.

Hollandiában 1999 óta legális a prostitúció és az arra rátelepedő szervezett bűnözés, így azok a személyek, akik idegen országból érkeztek, és nem tudják hová kell fordulniuk, nem ismerik a nyelvet, nem ismerik a jogukat, rendszerint a szervezett bűnözés áldozataivá válnak. Első körben a bűnszervezet embercsempész körével kerülnek kapcsolatba, hogy később az egyik emberkereskedelmi lánc valamelyik ágazatánál kössenek ki. Mindez konspiratív módon történik, ami a felderítést és az áldozatok kiszabadítását is nehezíti. Ezen felül az embercsempészek magyar áldozatainak azért is nehéz segítséget nyújtani - mondja Ina Hut, az áldozatvédelemmel foglalkozó CoMensha civilszervezet igazgatója -, mert a sértettek elzárkóznak attól, hogy helyi

⁴⁷⁹ Forrás: <https://www.jogiforum.hu/hirek/40322> (letöltve: 2019.10.22.)

⁴⁸⁰ Ld. https://www.comensha.nl/files/box/DEF_CoMensha_Hoe_nu_verder_HONGAARS_low_res.pdf (letöltés: 2019. 10.22.)

⁴⁸¹ „Az utca” nevű kezdeményezés;

civil szervezetektől kérjenek segítséget, vagyis nincsenek kapcsolataik a holland társadalom tagjaival. Mégis azért választják tömegesen Hollandiát a tettesek és a sértettek is, mert a liberalizált környezet mellett, könnyedén megoldható Hollandia és Magyarország közötti utaztatás. A hatósági munka eredményességét is komolyan befolyásolja, hogy „a kelet-európai nők gyakran olyan környezetből érkeznek, ahol a hatóságok nem áldozatként, hanem bűnözőként tekintenek rájuk, és az anyanyelvükön kívül általában nem beszélnek más nyelveket”.⁴⁸²

A holland Büntető Törvénykönyv a XVIII. Cím alatt – a magyar Büntető Törvényhez hasonlóan - a személyes szabadság elleni bűncselekmények közé sorolja az emberkereskedelem büntettét, és rendkívül súlyosan szankcionálja a meghatározott elkövetői magatartásokat.

Az 273f. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy emberkereskedelem büntettét követi el, aki

- a) kizsákmányolás céljából erőszakkal, fenyegetéssel, zsarolással, csalással, megfélemlítéssel vagy erőfölénnyel való visszaélés révén a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy abban lévő személyt megszerez, illetve ellenszolgáltatást juttat olyan személy hozzájárulásának megszerzése érdekében, aki ellenőrzi, toborozza, szállítja, átruházza, rejtegeti a sértettet - ideértve a sértett feletti ellenőrzést vagy a szerveinek eltávolítását;
- b) 18. életévét be nem töltött személy kizsákmányolása vagy szerveinek eltávolítása céljából toboroz, szállít, átad, átvesz - ideértve a sértett feletti hatalom átruházását, irányítását is;
- c) aki mást azzal a céllal toboroz, vásárol meg vagy rabol el, hogy elősegítse - térítés ellenében történő - szexuális szolgáltatás végzését harmadik fél számára külföldön vagy harmadik országban;
- d) aki mást az a) pontban említett módon kényszerrel, fenyegetéssel, a sértett testének rendelkezésre bocsátásához segítséget nyújt, az ehhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja, továbbá az 1) pontban felsorolt cselekmények eredményeként a sértett a szervét rendelkezésre bocsátja, vagy a sértettet munkavégzésre kényszeríti;

⁴⁸² DÉS Fanni: „470-et adott és csak egy kicsit fojtogatott” - szegénységben élő nők a félperiféria és a centrum között prostitúcióban élő magyar nők Zürichben. Fordulat. 24. 189. o. Forrás: http://epa.oszk.hu/02100/02121/00022/pdf/EPA02121_fordulat_2018_24_187-214.pdf (letöltve: 2019. november 18.)

- e) aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt rábír arra, hogy térítés ellenében szexuális szolgáltatásokat, cselekményeket végezzen harmadik fél számára vagy ellenszolgáltatásért szerveiket hozzáférhetővé tegyék, árulják, átadják, illetve bármely más módon e cselekményeket mások felé közvetíti - ideértve a sértett szerveivel való kereskedést is;
- f) aki szándékosan mást kizsákmányol, vagy ebből származó előnyöket élvez;
- g) aki szándékosan kihasználja más szerveinek eltávolításából eredő előnyöket, miközben tudomással bír arról, hogy az a) pontban felsorolt módon megszerzett és felhasznált szervek szervkereskedelemből származnak;
- h) aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személy szexuális szolgáltatásait, fizetség ellenében, harmadik fél számára közvetíti vagy közreműködik a sértett szervének eltávolításában;
- i) aki mást haszonszerzési céllal az a) pontban említett bármely magatartások kifejtésével kényszeríti vagy rábírja, hogy szexuális cselekményt végezzen, vagy szerveinek eltávolításába beleegyezzen;

(2) A kizsákmányolás magában foglalja legalább egy másik személy prostitúció útján történő kizsákmányolását, a szexuális kizsákmányolás egyéb formáit, a kényszer munkát vagy munkára kényszerítést, illetve ehhez hasonló gyakorlatokat - ideértve a koldulást, a rabszolgaságot és a rabszolgasághoz hasonló gyakorlatokat, szolgaságot és a bűncselekmények kizsákmányolását.⁴⁸³

(3) Ha az első bekezdésben leírt emberkereskedelem büntetett

- a) két vagy több személy közös elhatározással követi el;
- b) olyan személy sérelmére követik el, aki még nem érte el a tizennyolc évet és vele szemben kényszer, fenyegetést alkalmaztak;
- c) kényszer és vagy erőszak alkalmazásával, követték,

tizenkét évig terjedő szabadságvesztés-büntetésre vagy a legmagasabb összegű pénzbírságra büntethetők.

(4) Ha az első bekezdésben leírt bűncselekmények súlyos testi sérülést vagy életveszélyt okoznak, tizennyolc évig terjedő szabadságvesztés-büntetéssel vagy a legmagasabb összegű pénzbírságra büntethető.

⁴⁸³ A bűncselekmények kizsákmányolása alatt olyan bűncselekményeket kell érteni (pl. kényszerkoldultatás), amelyre a sértettet kényszerrel, fenyegetéssel veszik rá, és melynek közvetlen haszonélvezője a kényszer alkalmazó elkövetői kör.

(5) Ha az első bekezdésben leírt bűncselekmények a sértett halálát okozzák, a tettes életfogytig tartó szabadságvesztésre vagy harminc évet meg nem haladó határozott idejű szabadságvesztésre büntethető, illetve a legmagasabb összegű pénzbírság is kiszabható.

(6) A sérülékeny helyzet magában foglalja azt a helyzetet is, amelyben a személynek nincs más tényleges vagy elfogadható választása, mint a jogsértésnek alávetnie magát.

A holland büntető törvénykönyv szabályozási rendszere lényegi elemeiben sok elemében megegyezik a magyar jogalkotás eredeti szándékával. Abban a kérdésben azonban eltérést láthatunk, hogy a prostitúció szabadon üzhető, amelynek kiszolgáló háttérrendszere egyenesen vezet az emberkereskedelem létrehozásához. Mindezen felül a hollandiai áldozatok nagyrészt magyar származású személyek,⁴⁸⁴ ami Magyarország szempontjából több figyelmet igényel. Ismert az a jelenség, hogy egy prostitúcióra Hollandiába érkező sértett ellenkezése kiválthatja a kényszer, fenyegetés eszközselekményét, s ez a magatartás emberkereskedelemmé alakulhat, ahol prostituált passzív alanya, sértettje, míg a kényszert alkalmazó, őt futtató személy alanya lesz a bűncselekmények. Ennek okán összefoglalható, hogy a rendszeres haszonszerzés céljából történő szexuális cselekmény végzése rendszerint közvetlen összefüggésben áll a bűnözési tevékenységek egyéb formáival. Saját kutatásom is arra szolgáltat bizonyítékot, hogy nem csak a bódító- és kábítószeres, hanem a kerítés, a kinttartás és az emberkereskedelem csökkenhet, ha a legális prostitúció kazuisztikusan szabályozott keretek között működik. A svéd modell adhat választ arra a kérdésre, hogy létezik-e olyan európai tagállam, amelynek emberkereskedelem elleni szabályozását egész Európára vetítve hatékonyan és eredményesen léphetünk fel a bűncselekmény visszaszorítása érdekében.

9.2. Svédország emberkereskedelem elleni szabályozási modellje

Tamási Erzsébet a svéd jogszabályi környezetet elemző tanulmányában azt írja, hogy *„az 1960-as 1970-es években a szexuális szabadság ígéretföldjének tartott, a pornográfiát elsőként legalizáló „liberálisnak” mondott Svédországban, ahol törvény nem bünteti az incesztust és az abortuszt, ma már szigorú drog, alkohol, gyerek-védelmi és prostitúciós politika van. A morális puritanizmus vált az ország védjegyévé és ezt a folyamatot koronázza meg az 1999-től érvényes prostitúciós törvény is”*.⁴⁸⁵

⁴⁸⁴ Forrás: <http://www.ravot-eur.eu/hu/hollandia> (letöltve: 2019.10.22.)

⁴⁸⁵ TAMÁSI Erzsébet: Egy törvény exportja. A prostitúció szabályozásának svéd modellje. In <http://jesz.ajk.elte.hu/tamasi48.html> (letöltve: 2020. március 3.)

Svédországban tiltott a prostitúció és a prostituált szolgáltatásának igénybevétele. Ennek alapvető oka az, hogy a svéd közgondolkodás a nők és a gyermekek elleni erőszaknak tartja a prostitúciót. Ennek a gondolatnak tovább formálásával eljuthatunk arra a kívánatos pozícióra, hogy ne nemek közötti distinkcióból kiindulva tekintsünk az emberkereskedelem jelenségére, hanem mint az ember alapvető és veleszületett méltóságának egyik legsúlyosabb sérelmét megvalósító magatartásként. Svédországban is alapvetően úgy értelmezik az emberkereskedelem jelenségét, amely fizikailag szünteti meg az ember méltóságához szervesen illeszkedő cselekvési, önrendelkezési és szabad élethez való jogát. Ugyanakkor látni kell, hogy a svédországi szabályozás sem elsősorban jogi dogmatikai alapokról közelít az emberkereskedelem felé, hanem inkább célszerűségi megfontolásoktól vezérelve. Svédországi jogalkotás is rendszerint összemossa a prostitúciót, az emancipációs kérdésekkel, a politikai aktivizmust a gyermekvédelmi kérdésekkel és az emberkereskedelemmel. *„Az 1995-ben megjelent bizottsági jelentésben kiemelt jelentőséget kapott a szexipar nemzetközi, idegen jellege és terjeszkedése. Számszerű adatok ugyan nem támasztották alá, de a Bizottság komoly aggodalmát fejezte ki a Kelet-Európa felől várható, szervezett keretekben beáramló prostitúció és emberkereskedelem miatt. Nemcsak a prostituáltak inváziója okozott félelmet, hanem egyes európai államok, nevezetesen Hollandia, Dánia és Németország liberális szemlélete, amely a prostitúciót munkaként, a prostituáltakat szexmunkásként kezelte”*.⁴⁸⁶

Az emberkereskedelem egyik indukálója a prostitúciós piac, de nem kizárólagos jellemzője. Például az olcsó házi- vagy idénymunkást kereső is az emberkereskedelmi hálózathoz fordul segítségért. Az emberkereskedelem jelensége széles társadalmi, szociológiai és kulturális kérdések összessége, nem szűkíthető le prostitúcióra, kényszermunkára vagy szervkereskedelemre. A svéd szabályozás által célba vett kérdéskör egy törvényen kívüli, konspiratíván működő kereskedelmi elosztórendszer, amelynek elsődleges célja az élő emberi testek beszerzése, tárolása, szállítása és kiszolgáltatása - megfelelő összegért - az igénybe vevők részére. Jó iránynak tekinthető az a célszerűségi hozzáállás, hogy a prostitúciós igény tartja leginkább életben az emberkereskedelmi hálózatokat, így azoknak büntetése visszaszoríthatja emberkereskedelmet is.

⁴⁸⁶ TAMÁSI Erzsébet: i.m.

Tomas Morgan Johansson, svéd szociáldemokrata politikus nyújtotta be 2017. december 13-án Stockholmban az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében szükséges lépések büntetőjogi védelméről szóló előterjesztést,⁴⁸⁷ amelynek miniszteri indokolásában a kormány a bűncselekmény világosabb meghatározása mellett a büntetési tétel szigorítását és ebből fakadóan a társadalom és azon belül a gyermekek magasabb szintű védelmét reméli. A miniszteri indokolás leszögezi, hogy pontosítani kell az áldozatok védelmét szolgáló jogszabályokat, a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek védelmét fokozni kell, a kizsákmányolás és a kényszermunka megvalósításához szükséges eszközcselekmények körébe sorolandó más megtévesztése, tévedésbe ejtése vagy a sértett kiszolgáltatott élethelyzetének kihasználásán túl idetartozik a függőség kihasználása⁴⁸⁸ és a koldultatás is. A törvényjavaslat a svédországi gyakorlatban súlyosnak mondható legalább kettő, legfeljebb tíz év szabadságvesztés büntetést rendel kiszabni azon személyre, aki mást jogellenes kényszert alkalmazva, megtévesztéssel, valaki kiszolgáltatott helyzetével visszaélve toboroz, szállít, vagy továbbít, házába befogad, odaszállít annak érdekében, hogy őt szexuális célokra, szerveinek eltávolítására, háborús szolgálatra, kényszermunkára használják. A 3. § javasolt módosítása szerint minősítő körülmény az, ha a cselekmény üzleti célokat szolgált, illetve jelentős nyereséget hozott, vagy a sértettet különösen könyörtelen módon zsákmányolták ki. A svéd jogalkotási irány felismerte és nagy hangsúlyt fektet arra a tényre, hogy az emberkereskedelem legnagyobb felvevőpiaca a prostitúció, különösen a gyermekek, akiknek a szexuális sebezhetősége a legnagyobb, az érdekérvényesítő képessége a legalacsonyabb. Ennek érdekében már 2016-ban is rendkívül komoly intézkedéscsomagot hozott létre a svéd kormányzat, *„Erős büntetőjogi védelem az emberkereskedelem és a kiszolgáltatott személyek egyéb kizsákmányolása ellen”*⁴⁸⁹ címmel.

A több mint ötszáz oldalas dokumentum létrehoz egy olyan különleges nyomozócsoportot, amelynek feladata az emberkereskedelem, a szexuális szolgáltatások vásárlása és a gyermekek sérelmére elkövetett szexuális cselekedetek elleni erős büntetőjogi védelem érvényesítése. Emellett a dokumentum rögzíti, hogy az

⁴⁸⁷ <https://www.regeringen.se/4aee32/contentassets/b167a39183e44beeac54d9b6bbdbceee/det-strafrattsliga-skyddet-mot-manniskohandel-och-manniskoexploatering> (letöltve: 2020. március 8.)

⁴⁸⁸ A függőség alatt általában szenvedélybetegséget érthetünk, jóllehet a törvényjavaslat „valaki függőségének kihasználásáról” ír: „utnyttjande av någons beroendeställning”, (saját fordítás) melynek jogi és nyelvtani értelmezése - drogfüggőség mellett, akár játékszenvedélyt vagy alkoholfüggőséget is jelent.

⁴⁸⁹ <https://data.riksdagen.se/fil/DBFC56F1-7731-41E1-A179-DDA18EBFE7A8> (letöltve: 2020. március 8.)

emberkereskedelem azonosított áldozatainak túlnyomó többsége, 69 százaléka szexuális célzatú volt, melyből 85 százalékban nők vagy lányok voltak a sértettjei, és csupán 15 százaléka volt férfi. Az emberkereskedelem összes svédországi áldozat 19 százalékát munkaerő-kizsákmányolás céljából alkalmazták, és a maradék 12 százalék sorolható az egyéb kizsákmányolási formákhoz. A svéd modell esetében jól látható a 13. táblázat. Forrás: Amerikai Külügyminisztérium) adatokból, hogy Svédország az emberkereskedelem elleni küzdelem területén megalkotott nemzetközi egyezményeket az ILO 2011-es 189. Egyezménye kivételével mind aláírta, ratifikálta.

A fentiekre figyelemmel is érdekes, hogy a svéd szabályozás nem az áldozatot bünteti, hanem a kényszert, fenyegetést alkalmazót és a szolgáltatást igénybevevőt is. A kerítő vagy kirtartó akár nyolc év szabadságvesztéssel is büntethető. Az adott szabályzást 1999-ben vezették be, és folyamatosan felülvizsgálják az életviszonyok változásának megfelelően. Az utolsó módosítás 2018. július 1-jén lépett hatályba.⁴⁹⁰ Az intézkedések hatására a prostituáltak száma mintegy 50 százalékkal esett vissza, a szolgáltatást igénybe vevők száma pedig az 1999-évek előtti szám 25 százalékára csökkent.

9.3. Az emberkereskedelem német szabályozása

Az emberkereskedelmet a német büntetőtörvény⁴⁹¹ tizennyolcadik fejezete alatt a személyes szabadság elleni bűncselekmények körében a 232. § alatt rendeli büntetni a jogalkotó.

(1) bekezdés hat hónaptól öt évig tartó szabadságvesztéssel fenyegeti azt, aki huszonegyedik életévét nem betöltött személynek gazdasági vagy külföldi állapotából származó kiszolgáltatott helyzetét kihasználva szállít, továbbad, átvesz

1. kizsákmányolási célzattal

- a) prostitúciós, egyéb szexuális cselekményekhez, harmadik személy részére vagy harmadik személy által kért szexuális cselekmények végrehajtására
- b) foglalkoztatással elkövetve,
- c) koldulás elkövetésével,
- d) sértett által elkövetett bűncselekményt kihasználva,

⁴⁹⁰ Det straffrättsliga skyddet mot människohandel och människoexploatering (Az emberkereskedelem elleni bűncselekmény és az emberi kizsákmányolás elleni törvény 2018. július 1.) Forrás: <https://www.regeringen.se/4aee32/contentassets/b167a39183e44beeac54d9b6bbdbceee/det-strafrattsliga-skyddet-mot-manniskohandel-och-manniskoexploatering> (letöltés: 2020. március 9.)

⁴⁹¹ Strafgesetzbuch - német büntetőtörvénykönyv: Besonderer Teil (§§ 80 - 358) 18. Abschnitt - Straftaten gegen die persönliche Freiheit (§§ 232 - 241a) Forrás: <https://dejure.org/gesetze/StGB> (letöltés: 2020. augusztus 20.)

2. rabszolgáság, szolgaság, eladósítás, illetve ehhez hasonló kiszolgáltatott helyzetben tartásával, ilyen helyzet előidézésével, vagy

3. a sértett szerveinek eltávolításának célzatával.

A német dogmatika szerint kiszolgáltatott helyzet alatt azt kell érteni, amikor az áldozat nehéz helyzetéből fakadóan⁴⁹² semmilyen vagy korlátozott módon nyílik lehetősége visszautasítani felajánlott kizsákmányoló ajánlatot.⁴⁹³ A berlini bíróság BGH, 2014. július 16. 5 StR 154/14 számú határozatában rámutat arra, hogy az emberkereskedelem bűncselekménye szempontjából nincs döntő jelentősége annak, hogy az áldozatok az embercsempészség megkezdése előtt határozta-e úgy, hogy prostituáltként kívánnak dolgozni Németországban, vagy ezt a döntést a terheltek által okozott helyzet hozta létre.⁴⁹⁴

A törvény jogalkotói értelmező rendelkezése szerint a foglalkoztatás révén történő kizsákmányolás akkor állapítható meg, ha a foglalkoztatás során az elkövető a magasabb profitszerzés szerzés céljából, olyan munkakörülményeket biztosít, amelyek nyilvánvalóan aránytalanok azon alkalmazottak munkakörülményeivel, akik ugyanolyan vagy hasonló munkát végeznek (kizsákmányoló foglalkoztatás). Ugyanezt a formulát használta az Emberi Jogok Európai Bírósága a *Chowdury and Others v. Greece* ügyben.⁴⁹⁵

(2) bekezdése kimondja, hogy hat hónaptól tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki más személy kizsákmányolása érdekében

1. toboroz, vagy ahhoz segítséget nyújt, a sértettet továbbadja, elszállásolja vagy ehhez kényszerít, fenyegetést, erőszakot vagy megtévesztést alkalmaz,

2. elrabol, bántalmaz vagy harmadik személynek elad.

(3) bekezdés szerint az (1) bekezdésben említett esetekben a hat hónaptól tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha a cselekmény időpontjában

1. az áldozat tizennyolc évesnél fiatalabb,

⁴⁹² Begriff der Zwangslage: Einschränkung der Entscheidungs- und Handlungsmöglichkeiten aufgrund von prekären wirtschaftlichen Verhältnissen - azaz a nehéz helyzet fogalma: a döntéshozatal és a cselekvési lehetőségek korlátozása bizonytalan gazdasági körülmények miatt. Forrás: <https://www.hrr-strafrecht.de/hrr/5/14/5-154-14.php> (letöltés 2020. augusztus 20.)

⁴⁹³ lásd az emberkereskedelemmel foglalkozó BGH vonatkozásában a német 2014. július 16-i határozatot - 5 con 154/14. sinngemäß betreffend den Menschenhandel BGH, Beschluss vom 16.07.2014 - 5 StR 154/14)

⁴⁹⁴ Vö. BGH, 2014. július 16-i Bírósági határozat - 5 StR 154/14 - BGH 5 StR 154/14 - Beschluss vom 16. Juli 2014 (LG Berlin) Forrás: <https://www.hrr-strafrecht.de/hrr/5/14/5-154-14.php> (letöltés: 2020. augusztus 20.)

⁴⁹⁵ Vö. En l'affaire Chowdury et autres c. Grèce, (Requête no 21884/15) Forrás: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-172365%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-172365%22]}) (letöltés: 2020. augusztus 20.)

2. az elkövetett cselekmény a sértett sanyargatásával jár, vagy annak halálához, súlyos egészségkárosodásához vezet,

3. az elkövető üzletszerű magatartást folytatva olyan bűnszervezet tagjaként jár el, amely ilyen bűncselekmények elkövetésének folytatására szerveződött.

A (2) bekezdésben említett esetek egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendők, ha az (1) bekezdés 1. és 3. pontjában leírt körülmények is fennállnak.

(4) bekezdés szerint, az (1), (2) és a (3) bekezdés 1. pontja alatt megfogalmazottak előkészülete⁴⁹⁶ is büntetendő.

Ugyanezen fejezetben találjuk a kényszerprostitúciót⁴⁹⁷ és a kényszerszolgálat⁴⁹⁸ szankcionáló tényállásokat is. A kényszerprostitúció az emberkereskedelem elleni küzdelem javítását célzó törvénymódosítás⁴⁹⁹ révén került külön meghatározásra.

A német jog megkülönbözteti a szexuális önrendelkezés elleni bűncselekmények körében a 180a szakasz alatt szabályozott azon magatartást, mely a prostitúció kizsákmányolására épül és a kényszerprostitúciót, amely az emberkereskedelemmel áll összefüggésben.

A kényszerprostitúció tényállásának 1. § (1) bekezdése szerint hat hónaptól tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az a személy, aki mást prostitúció célzatával - annak külföldi tartózkodáshoz kapcsolódó személyes vagy gazdasági nehézségeit vagy kiszolgáltatottságával visszaélve - különösen, ha a sértett huszonegyedik életévét nem betöltött személy - másnak erre célra megszerez,

1. prostitúciót kezdeményezi vagy folytatja, vagy

2. szexuális cselekményeket végez vagy harmadik személy előtt végeztet, illetve harmadik személy részére lehetővé teszi, hogy a prostitúciót végzőt kizsákmányolják.

(2) A cselekmény előkészülete is büntetendő.

(3) Aki mást prostitúcióra rávesz, annak folytatására rábír, illetve hogy abban részt vegyen - az 1. § 2. pontjában említett cselekmények megvalósulása esetén -, kényszert, fenyegetést vagy megfélemlítést alkalmaz, egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Az (1) bekezdésben említett esetekben egy évtől tíz évig terjedő börtönbüntetéssel büntetendők, illetve legalább egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha a 232.

⁴⁹⁶ Itt kétséget kizáróan a „Versuch” kísérlet szó szerepel és nem a magyar dogmatikában megszokott „Vorbereitung” előkészület szó.

⁴⁹⁷ Strafgesetzbuch - német büntető törvénykönyv § 232a Zwangsprostitution

⁴⁹⁸ Strafgesetzbuch - német büntető törvénykönyv § § 232b Zwangsarbeit

⁴⁹⁹ A 2016. évi szövetségi közlöny I. részének 48. számú kiadása, 2016. október 14-én, 2226. oldal

§ (3) bekezdése szerinti emberkereskedelem előkészülete, ha az 1-3. pontokban felsorolt körülmények is megvalósulnak.

(5) Az (1) bekezdés enyhébb súlyú eseteiben három hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, a (3) és (4) bekezdés enyhébb súlyú magatartások esetében hat hónaptól tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) Három hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az áldozattal
1. emberkereskedelemről szóló 232 § szakasz (1) és (2) bekezdése szerinti, illetve
2. jelen szakasz (1) - (5) bekezdésben foglaltak szerinti prostitúciót folytat, díj ellenében szexuális cselekményt végez, vagy másoknak lehetővé teszi, hogy az idegen országban való tartózkodásuk miatt személyes vagy gazdasági szempontból kiszolgáltatott személyek helyzetével visszaéljen.

Nem büntethető, aki az 1. és 2. pontban elkövetett prostitúciós cselekményeket önként bejelentette, akinek önkéntes elállása révén a bűncselekmény nem valósul meg - feltéve, ha a bűncselekményt a bejelentés pillanatában még nem fedezték fel részben vagy egészben, vagy az elkövető erről nem tudott, illetve nem tudhatott róla, függetlenül attól, hogy a bűncselekményt helyesen értékelte vagy sem.

A 180a. szakasz a prostituáltak kizsákmányolásáról⁵⁰⁰ szól, amely a kényszerprostitúciótól abban különbözik, hogy a prostitúciót végző személyek részére működési lehetőséget biztosít, illetve ezért cserébe a prostituáltakat gazdasági függőségben tartja. Fontos körülmény, hogy a prostitúcióról szóló törvény megalkotásakor a jogalkotó figyelembe vette, hogy a népesség nagy részében olyan változás ment végbe, mely szerint már nem tekintik a prostitúciót erkölcsstelen magatartásnak.⁵⁰¹

180a. § (1), legfeljebb három év szabadságvesztéssel vagy pénzbírsággal büntetendő, aki olyan gazdasági társaságot működtet, amelyben személyes vagy gazdasági függőségben lévő személyek prostitúciót folytatnak.

(2) Aki

1. tizennyolc éven aluli személy számára lehetővé teszi a prostitúció gyakorlását, illetve számára kereskedelmi vagy tartózkodási helyet biztosít,

⁵⁰⁰ Strafgesetzbuch - német büntető törvénykönyv § 180a forrás:

<https://dejure.org/gesetze/StGB/180a.html> (letöltve: 2020. augusztus 21.)

⁵⁰¹ Vö. A prostituáltak jogi és társadalmi helyzetét javító törvénytervezet magyarázatai, BT-Drucks. 14 / 5958, 4. o. lásd még az erkölcs megváltozása (a BGB 138. § I) a prostitúció reklámozásának versenyellenes jellege alapján. In: BGH, v. 2006. július 13 - I ZR 241/03. Forrás: http://lorenz.userweb.mwn.de/urteile/izr241_03.htm (2020. augusztus 21.)

2. harmadik személy részére prostitúció gyakorlásához, prostitúció ösztönzése vagy kizsákmányolás céljából otthont biztosít.

A 2016. október 15-én hatályba lépett⁵⁰² és 2020-ban hatályos német büntetőtörvény rendelkezéseinek emberkereskedelem elleni szabályozását Sebastian Bürger professzor úgy foglalta össze, hogy a megvalósítás tekintetében a 2011/36/EU irányelv jogi követelményeinek megvalósítása kétséges, hiszen az Irányelvben megfogalmazott büntetőjogi felelősség eltér a cikk írásakor hatályban lévő 232. § szakaszban foglaltaktól, illetve az azt követő StGB új verziójában megfogalmazott norma tekintetében is tapasztalható eltérés. Az EU Irányelv a jogalkotó részére nagy számú kiaknázási lehetőséget biztosít, amelyet a 2. cikk alatt található differenciált rendelkezések tartalmaznak. Összességében véve egy koherens, átfogó koncepció kialakítása nem sikerült.⁵⁰³ Az emberkereskedelem tehát az európai dogmatika szerint nem csak közvetlenül az áldozattá váláskor történik meg, hanem inkább akkor, amikor az embereket toborozzák, és bizonyos cselekményekre, azok végrehajtására kényszerítik őket. Tehát az emberkereskedelmet úgy kell értelmezni, mint hosszú távú függőségi kapcsolat kiaknázását túlzott előnyök elérése érdekében.⁵⁰⁴ Amire Sebastian Bürger utal, az Magyarországon a gyermekkereskedelem jelenségét jelenti, melyről kutatásomban is említést teszek. Kétségtelen, hogy komoly kérdéseket vet fel a jelenség feltérképezése és bizonyítása, de az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében mindenképpen meg kell említeni, és megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a gyermekvédelemre.

A kényszermunka tényállását a magyar jogalkotó megszüntette 2020 júliusától arra való hivatkozással, hogy a kényszermunka bűncselekményének valamennyi alkotmányos magatartása az emberkereskedelem tényállásában nyerhet értékelést. Ennek értelmében a kényszermunka dekriminalizálására nem, csupán az emberkereskedelemmel történő összevonására kerül sor.

A kényszermunka a német büntetőtörvény a 232b. § (1) bekezdése szerint hat hónaptól tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki huszonegyedik életévét nem betöltött személyt vagy gazdasági, külföldi állapotából származó kiszolgáltatott helyzetét kihasználva

⁵⁰² Gesetz zur Verbesserung der Bekämpfung des Menschenhandels und zur Änderung des Bundeszentralregistergesetzes sowie des Achten Buches Sozialgesetzbuch v. 11.10.2016, BGBl. I 2016, S. 2226.

⁵⁰³ Sebastian Bürger: Die Neuregelung des Menschenhandels - Umsetzung unionsrechtlicher Vorgaben und Schaffung eines stimmigen Gesamtkonzepts? http://www.zis-online.com/dat/artikel/2017_3_1095.pdf (letöltés: 2020. augusztus 21.) 169. o.

⁵⁰⁴ Sebastian Bürger: i.m. 170. o.

1. kényszermunkát végeztet, és a Strafgesetzbuch 232. § (1) bekezdésének 2. mondata is megvalósul,
 2. rabszolgaságba, szolgaságba, adósságszolgálatba sodor, ideértve az ehhez hasonló gyakorlatot is, vagy
 3. koldulásra rábír, illetve koldulás folytatására rávesz, amelyben kizsákmányolják.
- (2) A kísérlet büntetendő.
- (3) Egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki kényszerrel, fenyegetéssel vagy megtévesztéssel
1. megvalósítja vagy folytatja a kizsákmányoló foglalkoztatást (232. szakasz (1) bekezdés 2. mondat),
 2. mást rabszolgaságba, szolgaságba, adósságszolgálatba sodor, ideértve az ehhez hasonló gyakorlatot is, vagy
 3. mást koldulásra rábír, illetve a koldulás tevékenységét kizsákmányolja.
- (4) A 232a. szakasz (4) és (5) bekezdését ennek megfelelően kell alkalmazni.

Az emberkereskedelem jelenlegi német szabályozása a Strafgesetzbuch 232. § köré csoportosul: egyfelől a kényszerprostitúció kizsákmányoláshoz (232a. §) másfelől a kényszermunkához (232b. §) kapcsolódó emberkereskedelem magatartásait igyekszik összefűzni. A német jogalkotó - ahogy az emberkereskedelem elleni küzdelem javításáról szóló törvény, valamint a Szövetségi Központi Nyilvántartási Törvény és a szociális törvény nyolcadik könyvének módosításáról szóló 2016. évi szövetségi közlöny I. részének 48. számú kiadása deklarálja „*a korábbi »emberkereskedelem« tényállásaként való értelmezés félrevezetőnek tűnt, mivel nem az emberkereskedelmet büntette, hanem az olyan cselekedeteket, amelyek közvetlenül befolyásolják a szexuális önrendelkezést*”.⁵⁰⁵ Továbbra is hiányzik a német büntetőtörvényből a szolgáltatást felhasználók és különösen azon csoportok következetes büntetése, akiknek megrendelői magatartása révén az emberekkel történő kereskedelmi láncolat létrejön, és fenntartása rentábilis lesz.

⁵⁰⁵ vö. BT-Drucks (Bundestags-Drucksache) 18/9095, 32. o.; Az emberkereskedelem elleni küzdelem javításáról szóló törvény, valamint a Szövetségi Központi Nyilvántartási Törvény és a szociális törvény nyolcadik könyvének módosításáról szóló 2016. évi szövetségi közlöny I. részének 48. számú kiadása, 2016. október 14. 2226. o.;

9.4. Az emberkereskedelem osztrák szabályozása

Az osztrák szabályozás a nő- és gyermekkereskedelemre 1975-ig nem tartalmazott külön büntetőrendelkezést, annak ellenére, hogy Osztrák Köztársaság jogelődje, az Osztrák-Magyar Monarchia a huszadik század első felében csatlakozott minden nő- és gyermekkereskedés elleni egyezményhez. Az osztrák büntetőkódex az egyezményekben megnevezett cselekményeket külön tényállásokban rendelte büntetni (például kerítés tényállása, vagy személyi szabadság megsértése). Az első, emberkereskedelemre vonatkozó szabályozás elsősorban azért született meg, mert a nemzetközi egyezményekben vállalt kötelezettségek ilyen módon voltak teljesíthetők. 1974-es szabályozás alapján a jogi tárgy a közérköleshöz fűződő társadalmi érdek volt. A 2004-es szabályozás a passzív alany tekintetében immár a nők és gyermekek mellett a férfiakat is védi, így sem korra, sem nemre tekintettel nincs hátrányos utalás. Az akkori osztrák szabályozás tehát a nemzetközi instrumentumokból következő kötelezettségének maradéktalanul eleget tett, ugyanakkor sok esetben szó szerinti átvétel jellemzi az Osztrák Büntetőtörvény egyes megfogalmazásait.⁵⁰⁶ Az emberkereskedelem tényállását a szabadság elleni bűncselekmények fejezetében helyezte el a jogalkotó, amely - Hollán Miklós szerint – fragmentálttá tette a dogmatikai rendszerből következő logikai építményt, hiszen a szexuális integritás elleni és az önrendelkezést sértő bűncselekmények külön szerkezeti egységben helyezkednek el.⁵⁰⁷ A 2020-ban hatályos Osztrák büntetőtörvény Harmadik fejezetben a szabadság elleni bűncselekmények között szabályozza a rabszolgaságot (Skalverei § 104.) és az emberkereskedelmet (Menschenhandel § 104a) - két törvényi tényállásra bontva a közvetlenül az emberkereskedelemhez kapcsolódó magatartásokat. Mivel az Osztrák Büntetőtörvényben a rabszolgaság megelőzi az emberkereskedelem tényállását, arra jogdogmatikai következtetésre is juthatunk, hogy az emberkereskedelmet a rabszolgaságon keresztül értelmezte a jogalkotó. Ennek alapján feltételezhető az - ahogy azt a rabszolgalelet mutatja -, a törvényi védelem lényegi tartalma más emberi méltóságának megsemmisítésével járó teljes uralom átvétele. Ennek ellenére itt is az emberi szabadság elleni bűncselekmények között találjuk az emberkereskedelmet, jóllehet az emberkereskedelemnek van olyan fázisa - ez lehet akár hosszabb idő is -,⁵⁰⁸ amikor a sértett szabadsága nem sérül. A rabszolgaleletnek legfontosabb vonása, hogy a

⁵⁰⁶ HOLLÁN Miklós: i.m. (2012). 176. o.

⁵⁰⁷ HOLLÁN Miklós: i.m. (2012). 177-180. o.

⁵⁰⁸ Lásd, amikor az adásvétel megtörténik, de a sértett erről nem tud, az számára nem realizálódik.

személy többé nem személy, ezért a tulajdonosa őt tárgyként kezeli, és mozgó dolognak látja.

Az StGB - Strafgesetzbuch § 104a StGB Menschenhandel alatti tényállása szerint

(1) aki mást abból a célból, hogy kizsákmányolják, toboroz, elszállásol vagy más módon hozzásegít, előmozdít, felajánl vagy átad egy másik személynek, továbbá a (3) bekezdésben leírt módon, illetve a (2) bekezdésben körülírt tisztességtelen eszközökkel teszi, hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Tisztességtelen eszközök: erőszak, kényszer, fenyegetés, tényben való megtévesztés, hatalmi helyzettel való visszaélés, kiszolgáltatott helyzetben lévő, mentális betegségben szenvedők állapotának kihasználása - ideértve minden olyan helyzetet, amely a személyt kiszolgáltatottá, védtelenné teszi a megfélemlítéssel szemben, s az így a felajánlott lehetőséget elfogadva megvalósul a személy feletti uralom gyakorlása.

(3) A kizsákmányolás magában foglalja a szexuális kizsákmányolást, a szervek eltávolításán keresztül történő kizsákmányolást, a munkaerő kizsákmányolását, a koldulás céljából történő kizsákmányolást, valamint a büntetendő cselekmények elkövetése céljából történő kizsákmányolást.

(4) Egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki bűnszervezetben követi el a bűncselekményt, súlyos erőszakot alkalmaz vagy az elkövetett cselekmény a tettes szándékos vagy súlyos gondatlansága okán a sértett életét veszélyezteti (6. § (3) bekezdés), illetve a sértett számára különösen súlyos hátrányt okoz.

(5) Egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki kizsákmányolás céljából mást toboroz, elszállásol, átad, befogad, felajánl, illetve másnak megszerez, átenged a (3) bekezdésben foglalt cézzel.

A § 104 StGB Sklaverei - szolgaság büntettének elkövetése miatt,

(1) tíztől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki rabszolga-kereskedelmet folytat, vagy ahhoz hasonló gyakorlatot folytatva más személyes szabadságát rabszolgasággal vagy a rabszolgasághoz hasonló módon elveszi,

(2) büntetendő továbbá, aki mást rabszolgaságba taszít, rabszolgaságban tart vagy rabszolgasághoz hasonló helyzetbe hoz.

Az jelenlegi Osztrák szabályozás kellően absztrakt és lényegretörő tekintetben, hogy alkalmas legyen az emberkereskedelem által okozott káros eredmények elleni fellépésre. Ugyanakkor nem szabad elfeledkezni arról, hogy alapvetően ez a tényállási szerkezet sem az emberi méltóság elleni büntettként fogja fel az emberkereskedelmet,

így maga a tárgyiasítás, a dehumanizáció által okozott társadalmi kár nem kerül dekriminalizálásra.

9.5. Az emberkereskedelem szabályozása az Egyesült Királyságban

Az Egyesült Királyság részese a Fehérkereskedés Elleni Egyezménynek, amelyet 1912. augusztus 8-án ratifikált. Az Egyesült Királyság aláírta a nőkkel való kereskedés elleni egyezményt, de a ratifikációra már nem került sor.⁵⁰⁹ Az Egyesült Királyság számos további egyezmény aláírója, ezek közül a fontosabbak:

- Gyermek eladása elleni jegyzőkönyvnek, (2000. szeptember 7-én írta alá, de csak 2009-ben ratifikálta);
- Emberkereskedelem elleni jegyzőkönyvnek (2000. december 14-én írta alá és 2006-ban ratifikálta).

Nem vett azonban részt az Európai Emberkereskedelem elleni Irányelv elfogadásában, így az abban foglaltak az Egyesült Királyságra nézve nem kötelezőek. Részese azonban az Emberkereskedelem elleni Egyezménynek, melyet 2007 márciusában aláírt és 2009-ben ratifikált. A hatályos szabályozás közvetlen előzménye az állampolgárságról, a bevándorlásról és a menedéjogról szóló 2002. évi 41. számú törvény 145.§-a, amely a prostitúciós emberkereskedés tényállását (traffic in prostitution)⁵¹⁰ tartalmazta.

Az emberkereskedelem büntetőjogi alakulását az angol jogban gyors fejlődés jellemzi. Eredetileg a 2002-ben szabályozott prostitúció irányításához kapcsolódó tényállást már egy 2003-as törvény újraalkotta, és bevonta abba a szexuális kizsákmányolás egyéb formáit is.

2004-ben újabb törvényben terjesztették ki a büntetőjogi védelmet az ember munkájának és szerveinek kizsákmányolására irányuló magatartások ellenében.

Az angol büntetőjogszabály tényállásai nem tartalmazzak elkövetési módokat, így sokkal szélesebb körben jutnak büntetendő magatartáshoz, mint a nemzetközi instrumentumokban leírt tényállások, melyek erőszakkal, a hatalmi helyzet felhasználásával történő cselekvőseget feltételeznek. Az emberkereskedelem szubjektív tényállási elemeként határozták meg a szexuális kizsákmányolást, melynek körülírásakor más bűncselekmények tényállásaira utal a jogszabály. További érdekesség, hogy az angol szabályozásban az emberkereskedelemre vonatkozó tényállás

⁵⁰⁹ ENSZ Adattára: http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VII-5&chapter=7&lang=en (letöltve: 2020. május 24.)

⁵¹⁰ HOLLÁN Miklós: i.m. (2012). 209. o.

csak alapesetet tartalmaz, de azt olyan súlyos büntetési tétellel fenyegeti, hogy az túlmege a kerethatározat egyes minősített eseteinek tételein.

Az Egyesült Királyságban egyértelműen növekedett az emberkereskedelem sértettjeinek száma. A 2015. évi modern rabszolgaságról szóló törvény 2015. 30. Fejezete (2015 CHAPTER 30) rendelkezik a rabszolgaságról, a szolgaságról, a kényszermunkáról, illetve a kötelező munkáról, valamint az emberkereskedelemlről, ideértve az áldozatok védelmét is.⁵¹¹

9.5.1. Rabszolgaság, szolgaság és kényszermunka

(1) Egy személynek olyan tevékenysége, melynek során

- a) mást rabszolgaságban vagy szolgaságban tart, és a körülmények olyanok, hogy a sértett tudja vagy tudnia kell, hogy rabszolgaságban vagy szolgaságban tartják, vagy
- b) a tettes megköveteli egy másik személytől a kényszermunkát vagy kötelező munkát, és a körülmények olyanok, hogy a sértett tudja vagy tudnia kell, hogy másnak kényszermunkát vagy kötelező munkát kell végeznie.

(2) Az (1) bekezdésben a személy rabszolgaságban vagy szolgaságban tartására, illetve a kényszermunkára vagy kötelező munkára vonatkozó hivatkozásokat az Emberi Jogok Európai Egyezményének 4. cikkével összhangban kell értelmezni.

(3) Annak meghatározásakor, hogy valakit rabszolgaságban vagy szolgaságban tartanak, vagy kénytelen kötelező munkát végezni, az összes körülmény figyelembevételével és vizsgálatával kell eldönteni.

(4) Például figyelembe lehet venni:

- a) személyes körülményeket (gyermekkor, személyi kapcsolatok, valamint mentális vagy fizikai betegségek), amelyek a sértettet másnál kiszolgáltatottabbá tehetik;
- b) a személy által végzett bármilyen munkára vagy szolgáltatásra, ideértve a 3. szakasz (3) - (6) bekezdésében foglalt kizsákmányolásnak minősülő körülmények között végzett munkát, szolgáltatást.

(5) Egy személy (felnőttkorú vagy gyermek) bármely olyan cselekménye, nyilatkozata, állapota, melyben hozzájárul, hogy őt rabszolgaságban vagy szolgaságban tartsák, vagy

⁵¹¹ Saját fordítás. Forrás: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/contents/enacted> (Letöltve: 2020. augusztus 22.)

kényszermunkára, kötelező munkára szorítsák, nem zárja ki annak megállapítását, hogy a személyt rabszolgaságban vagy szolgaságban tartják, és köteles kényszermunkát vagy kötelező munkát végezni.

9.5.2. Emberkereskedelem

(1) Aki kötelezettséget vállal arra, hogy más utazását, szállítását megszervezi vagy az azt könnyítő feltételeket biztosítja abból a célból, hogy a sértettet kizsákmányolják.

(2) A bűncselekmény elkövetése szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a felnőtt korú vagy gyermekkorú sértett hozzájárult-e az utazáshoz.

(3) Aki a sértett utazását megszervezi vagy az azt könnyítő feltételeket biztosítja, utazását, toborzással, szállítással vagy ellenszolgáltatásként való átadással, szállásolásával, befogadással, illetve a sértett feletti irányítás átadásával vagy annak cseréjével követi el.

(4) a bűncselekményt elköveti az is, aki közvetlenül csak a sértett kizsákmányolásakor nyújt segítséget vagy végez szervező munkát,

- a) mikor az utazás során vagy után a sértettet a világ bármely részén ki akarják használni, vagy
- b) a tettes tudja vagy tudnia kell, hogy a sértettet kizsákmányolják - világ bármely részén - az általa szervezett utazás alatt, illetve azt követően.

(5) „utazás”:

- a) bármely országba történő érkezés vagy belépés,
- b) bármely országból történő indulás,
- c) bármely országon belüli utazás.

(6) Aki az Egyesült Királyság állampolgáraként e szakasz szerinti bűncselekményt követ el, függetlenül attól, hogy:

- a) az hol került elkövetésre, ki segített az elkövetésben és az azt könnyítő feltételeket ki biztosította, vagy
- b) az utazás hová és hol történt.

(7) Az Egyesült Királyság állampolgáraként - e szakasz szerint bűncselekményt követi el -, amennyiben:

- a) a bűncselekmény szervezése vagy azt könnyítő feltételek biztosítása az Egyesült Királyságban zajlik, vagy

- b) az utazás az Egyesült Királyságba történő érkezés, az oda való belépés, indulás vagy az Egyesült Királyságon belüli utazás során történik.

9.5.3. A kizsákmányolás jelentése

(1) A 2. szakasz szerinti sértett sérelmére akkor történik kizsákmányolás, ha a következő feltételek közül egy vagy több rendelkezés megvalósul: rabszolgaság, szolgaság, kényszermunka vagy kötelező munka végeztetése.

(2) A bűncselekmény áldozata az a személy,

- a) aki az 1. szakasz szerinti bűncselekmény sértettje, vagy
- b) akinek sérelmére az 1. szakasz szerinti bűncselekményt Angliában vagy Walesben elkövették.

Szexuális kizsákmányolás

(3) Azon magatartások, melyek az emberi méltóság sérelmével járó,

- a) alábbi büntettek közül legalább egy bűncselekmény elkövetését megvalósítják:
 - i. a gyermekek védelméről szóló 1978. évi törvény⁵¹² 1. szakasz (1) bekezdésének a) pontja (gyermekről tisztességtelen fotók készítése), vagy
 - ii. a szexuális bűncselekményekről szóló 2003. évi törvény⁵¹³ (szexuális bűncselekmények) 1. része, amely Angliában és Walesben hatályos, vagy
- b) bármely hasonló bűncselekmény - abban az esetben is, ha azt Angliában és Walesben követik el.

Emberi szervek eltávolítása

(4) Aki mást rábír, kényszerít vagy más módon eléri, hogy

- a) magának vagy másnak az emberi szövetek védelméről szóló 2004. évi törvény⁵¹⁴ 32. illetve 33. cikke szerinti Angliában és Walesben hatályos bűncselekményt elkövesse, (a szervekkel folytatott kereskedelem tilalmát és élő donorok felhasználásának korlátozását megsértve)
- b) részben vagy egészben magában foglalja ilyen bűncselekmény Angliában és Walesben történő elkövetését.

⁵¹² Protection of Children Act 1978 is up to date with all changes known to be in force on or before 23 August 2020. Forrás: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1978/37/section/1> (Letöltés: 2020. augusztus 23.)

⁵¹³ Sexual Offences Act 2003 is up to date with all changes known to be in force on or before 23 August 2020. forrás: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/42/contents> (letöltés: 2020. augusztus 23.)

⁵¹⁴ Human Tissue Act 2004 is up to date with all changes known to be in force on or before 23 August 2020. Forrás: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/30/contents> (letöltés: 2020. augusztus 23.)

Emberi szervekkel tiltott cselekmények elkövetése - kényszerrel, fenyegetéssel megfélemlítéssel

(5) Aki mást kényszerrel, fenyegetéssel, erőszakkal, megfélemlítéssel rábír

- a) emberi szervekkel kapcsolatos bűncselekményre,
- b) bármilyen emberi szervekkel kapcsolatos bűncselekmény harmadik személy részére történő elkövetésére, vagy
- c) annak céljából, hogy harmadik személy emberi szervekkel kapcsolatos ellátást megszerezhessen.

Gyermekek és kiszolgáltatott személyek kizsákmányolása

(6) Aki kizsákmányolási célzattal az (5) bekezdés a), b) vagy c) pontjában meghatározott bűncselekményre előkészül, azt megkísérli vagy elköveti:

- a) gondozása, felügyelete, családi kapcsolata, vagy más módon hatalmi befolyása alatt lévő gyermek, szellemileg, fizikai vagy fogyatékkal élő személy sérelmére, illetve
- b) olyan felnőttkorú, betegséggel, fogyatékkal vagy családi kapcsolatok nélküli személy sérelmére, aki megtagadja szerveinek e célra történő felhasználását.

9.5.4. Bűncselekmény elkövetése a 2. pont szerinti emberkereskedelem büntetettének elkövetésével

Aki jelen szakaszban foglalt bűncselekményt a (2. pont szerinti) emberkereskedelem felhasználásával, illetve annak céljából, vagy ahhoz kapcsolódó magatartással követi el (ideértve a bűncselekményhez való hozzájárulásával arra történő felbujtást, bűnsegédi magatartásokat, tanácsadást, beszerzést vagy elkövetéshez szükséges vagy azt könnyítő feltételek biztosítását.)

9.5.5. A büntetés

(1) Akit az 1. vagy 2. pont szerinti bűncselekmény elkövetőjeként bűnösnek talál a bíróság:

- a) büntetőeljárásban életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő;
- b) egyszerűsített eljárás esetén 12 hónapot meg nem haladó szabadságvesztéssel vagy bírsággal, illetve mindkettőre büntetendő.

(2) A 4. pont szerinti bűncselekmény elkövetője (kivéve, ha a (3) bekezdés szerinti büntetettben is bűnös)

- a) büntetőeljárásban tíz évet meg nem haladó szabadságvesztéssel büntetendő;
 - b) egyszerűsített eljárás esetén 12 hónapot meg nem haladó szabadságvesztéssel, vagy bírsággal, illetve mindkettőre büntetendő.
- (3) Ha a 4. pont szerinti bűncselekményt emberrablással vagy hivatalos eljárást színelve követik el, életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő.
- (4) A 2003. évi büntetőjogi törvény 154. § (1) bekezdésének hatálybalépése előtt elkövetett bűncselekményekre az (1) bekezdés b) pontjában és (2) bekezdésének b) pontjában a 12 hónapi büntetési tételeket 6 hónapi büntetésként kell értelmezni.

9.5.6. Ítélet

A 6. alpontban a törvény azokról a kiegészítésekről rendelkezik, melyek a 2015-ös modern rabszolgaság törvényében kerültek megnevezésre és elrendelésre.

9.5.7. Vagyonekobbzás

A 7. pontban a rabszolgaság és az emberkereskedelem elkövetőinek vagyonekobbzásához kapcsolódó változásokat vezeti át az angol jogrendbe.

9.5.8. A rabszolgaság és emberkereskedelem okán vétlenül elítéltekre vonatkozó szabályok

A 8. pontban a rabszolgaság és az emberkereskedelem okán vétlenül elítélt személyek kártérítési szabályai találhatóak.

9.5.9. A rabszolgaság és az emberkereskedelem áldozataira vonatkozó reparatív rendelkezések

- (1) A rabszolgaság és az emberkereskedelem áldozatainak kártérítését elrendelő végzésben a kártérítés alapjául szolgáló bűncselekményben részes áldozatok e bűncselekményből származó károkért kapjanak kártérítést.
- (2) „kártérítés alapjául szolgáló bűncselekmény”:
 - a) az 1., 2. vagy 4. pont szerinti bűncselekmény, amelyben tettest elítélték;
 - b) bármely más, az 1., 2. vagy 4. pont szerinti bűncselekmény, amelyet figyelembe vesznek a tettes büntetésének meghatározásakor.
- (3) A kártérítés összegének olyan összegnek kell lennie, amelyet a bíróság - figyelemmel az eljárásban bemutatott bizonyítékokra, az eljárás alanyainak vagy az

ügyész által tett észrevételekre, megjegyzésekre és a (4) bekezdésben foglaltakra - megfelelőnek tart.

(4) A rabszolgaság és az emberkereskedelem elleni kártérítés elrendelése alapján fizetendő kompenzáció összege (vagy ha ugyanazon eljárás során egynél több elrendelést is hoznak, az e meghagyások alapján fizetendő kompenzáció teljes összege) nem haladhatja meg azt az összeget, amelyet a személynek a vagyonelkobzást elrendelő határozat alapján fizetnie kell.

(5) A rabszolgaság és az emberkereskedelem helyrehozására vonatkozó végzés alapján fizetendő összeg meghatározásakor a bíróságnak figyelembe kell vennie a tettes életvitelét és vagyoni helyzetét.

(6) A (4) bekezdésben a „vagyonelkobzást elrendelő határozat” a büntetőtörvény 8. § (1) bekezdésének b) pontjában vagy (2) bekezdésének a) pontjában meghatározott elkobzást elrendelő határozat.

9.5.10. Rabszolgaság és emberkereskedelem reparatív rendelkezésének kiegészítése

(1) A rabszolgaság és az emberkereskedelem áldozatainak kártérítési szabályai, valamint a 2000. évi büntetőbíróági hatásköréről szóló törvény 130. §-a szerinti kártérítési szabályai alkalmazhatóak ugyanazon bűncselekmény vonatkozásában.

(2) Ha a bíróság rabszolgaság és emberkereskedelem elleni kártérítési határozatot hoz a 8. § (4) bekezdésében említettek szerint, a következő rendelkezések alkalmazásában az adott személy büntetését a végzés napján ítélt dolognak kell tekinteni

- a) a 1968. évi bírósági fellebbezési törvény 18. szakaszának (2) bekezdése rendelkezik a fellebbezés vagy a fellebbezés iránti kérelem határidejéről;
- b) az 1988. évi büntető igazságszolgáltatási törvény 3. mellékletének 1. pontja (az említett jogtétel 36. cikke szerinti ügy áttételére vonatkozó kérelem benyújtásának határideje).

(3) A 2000. évi büntetőbíróági hatalomról (büntetésről szóló törvény), (fellebbezések, kompenzációs határozatok felülvizsgálata stb.) 132-134. §§

- a) a kompenzációs határozatra mutató hivatkozások rabszolgaság és az emberkereskedelem által okozott károk helyrehozását jelentő szabályokra vonatkoznak;
- b) a tárgyaló bíróságra való hivatkozás a perbíróságot jelenti (a fenti 8. szakasz értelmében);

- c) a sérülésekre, veszteségekre vagy károkra mutató hivatkozások a bűncselekmény által okozott károkra vonatkoznak;
- d) a törvény 133. cikke (3) bekezdése c) pontjának iii. alpontjában a rabszolgaság és az emberkereskedelem reparációjára történő fenti 8. pont szerinti utalás az említett törvény 130. szakasz szerinti kompenzációs végzésére vonatkozik;
- e) a 134. szakaszban a kompenzációs meghagyásokra való hivatkozások hatályukat veszítik.

(4) Ha a büntetőeljárásról szóló 2002. évi törvény 21., illetve 22. §-a értelmében a bíróság az elkobzást elrendelő határozatot megváltoztatja annak érdekében, hogy az e rendelet alapján fizetendő összeget növelje, akkor a rabszolgaság és az emberkereskedelem elleni kártérítési végzése is változik annak érdekében, hogy a vagyoneklobzást elrendelő határozatban növeljék a rabszolgaság és az emberkereskedelem által okozott kár helyrehozására vonatkozó összeget.

(5) Ha a törvény 23. vagy 29. §-a alapján a bíróság módosítja a vagyoneklobzást elrendelő határozatot annak érdekében, hogy csökkentse az annak alapján fizetendő összeget,

a) akkor meg kell változtatnia minden idevonatkozó rabszolgaság és az emberkereskedelem helyrehozására vonatkozó végzést annak érdekében, hogy csökkentse az e rendelet alapján fennmaradó összeget;

b) módosítani kell a rabszolgaság és az emberkereskedelem helyrehozására vonatkozó rendelkezéseket.

(6) Ha a törvény 24. §-a alapján a bíróság elkobzást elrendelő határozatot bocsát ki, akkor azzal kapcsolatban bármilyen rabszolgaság és az emberkereskedelem helyrehozására vonatkozó végzést is kiadhat.

(7) Az (5) és (6) bekezdés alkalmazásában a rabszolgaság és az emberkereskedelem által okozott károk helyrehozására vonatkozó végzés akkor érvényes, ha azt a vagyoneklobzást elrendelő határozat alapján hozták meg, és az ennek alapján fizetendő összeg részét vagy egészét még nem fizették meg.

(8) Ha a 2002. évi bűncselekményről szóló törvény 31. §-a alapján benyújtott fellebbezés esetén a Fellebbviteli Bíróság

- hatályon kívül helyezi a vagyoneklobzást elrendelő határozatot, akkor ezzel megszűnteti a rabszolgaság és az emberkereskedelem helyrehozására vonatkozó végzést is, amelyet az elkobzást elrendelő határozat alapján hoztak;

- módosítja a vagyonekobbzást elrendelő határozatot, akkor ezzel megváltoztatja a rabszolgaság és az emberkereskedelem helyrehozására vonatkozó végzés alapján kiadott elkobbzást elrendelő határozatot is;
- elkobbzást elrendelő határozatot hozhat, egyéb rabszolgaságot és emberkereskedelmet érintő kártalanítási határozatot hozhat, amely az elkobbzást elrendelő határozat értelmében a fenti 8. szakasz alapján meghozható.

(9) Ha a Legfelsőbb Bíróság az említett törvény 33. cikke alapján fellebbezést nyújt be

- a) hatályon kívül helyezi a vagyonekobbzást elrendelő határozatot, akkor ezzel megszünteti a rabszolgaság és az emberkereskedelem helyrehozására vonatkozó végzést is, amelyet az elkobbzást elrendelő határozat alapján hoztak;
- b) módosítja a vagyonekobbzást elrendelő határozatot, akkor ezzel megváltoztatja a rabszolgaság és az emberkereskedelem helyrehozására vonatkozó végzés alapján kiadott elkobbzást elrendelő határozatot is;

(10) E szakasz alkalmazásában:

- a) a 8. szakasz (1) bekezdése alapján rabszolgaság és emberkereskedelem helyrehozására vonatkozó végzés, melyet a 8. § (1) bekezdésének b) pontjában foglalt elkobbzást elrendelő határozat alapján hoz a bíróság;
- b) a 8. § (2) bekezdése alapján rabszolgaság és emberkereskedelem helyrehozására vonatkozó végzés, melyet a 8. § (2) bekezdésének a) pontjában foglalt elkobbzást elrendelő határozat alapján hoz meg a bíróság.

Az angol szabályozás az esetjogi rendszereknek megfelelően rendkívül részletes. A rabszolgaság és az emberkereskedelem tekintetében számos körülményt pontosan, életszerűen szabályoz⁵¹⁵ - igen kevés lehetőséget adva a bírói jogértelmezésben rejlő lehetőségeknek.⁵¹⁶ Összességében rögzíthető, hogy a rabszolgaságra és emberkereskedelemre vonatkozó angol és walesi szabályozás - az angolszász jogi gondolkodásnak megfelelően - tökéletesen megfogalmazza és lefedi a büntetendő magatartásokat. Nem meglepő módon az angol szabályozás nem tiltott kereskedelmi tevékenységként tekint az emberkereskedelemre, s ez a felfogás a kontinentális jogba is áthelyeződött.

⁵¹⁵ A 2015-ben meghozott Modern Slavery Act 62. pontban mindenre kiterő részletes norma. lásd: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/contents> (letöltés: 2020. augusztus 23.)

⁵¹⁶ Ezeket a normaszövegeket nem fordítom le, egyfelől terjedelmi okok miatt, másfelől a disszertáció alapkérdéseinek illusztrálásához nem szükségesek.

9.6. Az olasz emberkereskedelem elleni szabályozási modell áttekintése

Az olasz modell tekintetében kiindulópontként elsősorban a 2000-ben Palermóban megrendezett, az Egyesült Nemzetek Szervezetének a transznacionális szervezett bűnözés elleni egyezmény létrejötte emelendő ki,⁵¹⁷ amely mérföldkőnek tekinthető a szervezett bűnözés visszaszorítása szempontjából. Egyfelől meghatározza a bűnszervezet fogalmi kereteit, amelyeket a magyar törvényi szabályozás is eltérő módon értelmezett.⁵¹⁸ Szimbolikus tartalommal bír, hogy Olaszországban - mint az európai klasszikus bűnszervezet hazájában - Palermo városában ül össze a nemzetközi bűnszervezetről döntést hozó bizottság. Az emberkereskedelem - mint sokalanyú bűncselekmény - rendszerint igényli a magasabb szinten szervezett bűnelkövetési minőséget.

Olaszország Büntetőtörvénykönyve⁵¹⁹ az emberkereskedelemre és a szolgaságra vonatkozóan a Második Könyv, XII. cím alatti személy elleni bűncselekmények körében, a III. Fejezetben Az egyéni szabadság elleni bűncselekmények között a 600. cikktől rendelkezik a szolgaságban, rabszolgaságban tartás büntetéről.

9.6.1. A 600. cikk. Rabszolgaságban vagy szolgaságban való fogvatartás.

Aki a tulajdonjognak megfelelő hatalmat formál egy személy felett, illetve

- mást folyamatosan hatalom alattiként kezel és fogvatart azzal a célzattal, hogy munkára vagy szexuális cselekményre vagy koldulásra kényszerítse, továbbá olyan jogellenes tevékenység végzésére, amelyek kizsákmányoláshoz vezetnek, vagy a sértett szerveinek eltávolításával járó kizsákmányolással járnak;
- a személy feletti hatalomgyakorlás céljából kényszerrel, fenyegetéssel, erőszakkal, megtévesztéssel, hatalmi helyzettel való visszaéléssel, a sértett fizikai, mentális állapota révén kiszolgáltatott, sebezhető helyzetét kihasználva, hamis ígérettel, pénzösszeg felajánlásával, továbbá ha más előnyök megadásával az alávetettség megvalósul;

nyolc évtől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁵¹⁷ Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről szóló 2006. évi CI. törvény

⁵¹⁸ GELLÉR Balázs - BÁRÁNYOS Bernadett: Meddig tágítható a bűnszervezet-fogalom? Büntetőjogi és alkotmányos aggályok a bűnszervezet-fogalom bírósági értelmezésével kapcsolatban. (Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2019/7-8., 468-476. o.)

⁵¹⁹ Az Olasz Büntetőtörvény az 1930. október 19-i, 1398 sz. Királyi rendelet egységes szerkezetben kiadott és frissített szövege Forrás: <https://www.altalex.com/documents/news/2014/10/28/dei-delitti-control-la-persona> (letöltés: 2020.06.28.)

9.6.2. A 600-bis. cikk. Gyermekprostitúció.

(1) hat évtől tizenkét évig terjedő szabadságvesztéssel és 15 000 eurótól 50 000 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő, aki

- 1) tizennyolc éven aluli személyt prostitúcióhoz toboroz vagy prostitúcióra rábír;
- 2) tizennyolc éven aluli személy prostitúcióját igénybe veszi, előnyben részesíti, kihasználja, kezeli, szervezi vagy ellenőrzi, vagy egyéb módon profitál belőle.

Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, egy évtől hat évig terjedő szabadságvesztéssel és 1 500 eurótól 6 000 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő, aki tizennégy és tizennyolc év közötti kiskorúval pénz vagy más juttatás, akár ígéret ellenében folytat szexuális cselekményt.

9.6.3. A 600-ter. cikk. Gyermekpornográfia.

Aki:

(1) tizennyolc éven aluli kiskorút használ pornográf tartalmú előadáshoz vagy róla pornográf anyagot készít, 6 évtől 12 év szabadságvesztéssel és 24 000 eurótól 240 000 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő;

(2) tizennyolc évesnél fiatalabb gyermekeket toboroz vagy rábír pornográf előadásokban való részvételre, vagy mindezekből egyéb módon előnyre tesz szert.

Aki az első bekezdésben említett pornográf anyaggal kereskedik, a bekezdésben meghatározott büntetést kell kiszabni.

Aki az első és a második bekezdésben említett magatartásokon kívül bármilyen módon - ideértve az elektronikus eszközöket is - bemutatja, nyilvánosságra hozza, terjeszti vagy reklámozza az első bekezdésben említett pornográf anyagokat, azokról információt terjeszt tizennyolc évesnél fiatalabb kiskorúak felkínálására vagy szexuális kizsákmányolására, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel és 2 582 eurótól 51 645 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő.

Aki az első, a második és a harmadik bekezdésben említett magatartásokon kívül az első bekezdésben említett pornográf anyagot akár ingyenesen is másnak felajánlja, továbbadja, három évig terjedő szabadságvesztéssel és 1549 eurótól 5164 euróig pénzbírsággal büntetendő.

A harmadik és a negyedik bekezdésben meghatározott esetekben a büntetési tétel kétharmadával emelkedik, ha a tárolt anyag nagyobb mennyiségű.

Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, aki tizennyolc évesnél fiatalabb kiskorúakat érintő pornográf előadásokon vagy műsorokon részt vesz, három év szabadságvesztéssel és 1 500 eurótól 6 000 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő.

E cikk alkalmazásában a gyermekpornográfia tizennyolc évesnél fiatalabb személy bármilyen eszközzel közvetített, valós vagy virtuális szexuális tevékenységekben részt vevő tizennyolc életévét nem betöltött kiskorú nemi szerveinek bármilyen eszközzel való ábrázolása szexuális vágy felkeltése céljából.

9.6.4. A 600-quater. cikk Pornográf anyag birtoklása.

Aki a 600-ter. cikkben foglalt cselekményeken túl szándékosan tizennyolc évesnél fiatalabb kiskorúak felhasználásával készült pornográf anyagot tart, megszerez vagy birtokol, három évig terjedő szabadságvesztéssel és legalább 1549 euró pénzbírsággal büntetendő. A büntetési tétel kétharmadával emelkedik, ha a tárolt anyag nagyobb mennyiségű.

9.6.5. A 600-quater. 1. cikk Virtuális pornográfia.

A 600-ter és a 600-quater cikkek rendelkezései vonatkoznak a virtuális térben megjelenő pornográf anyagokra, filmekre, képekre, azok bemutatására, amelyek tizennyolc éven aluli kiskorúak képeit vagy azokból részleteket tartalmaznak, a büntetési tétel ebben az esetben egyharmadával csökken.

A virtuális térben lévő anyagokon olyan képeket, filmeket, anyagokat kell érteni, amelyek elektronikus, grafikus feldolgozási technikákkal készültek, amelyek egészben vagy részben nem feltétlenül kapcsolódnak valós helyzetekhez, de amelyek minősége miatt a helyzetek valóságos helyzet képzetét keltik.

9.6.6. A 600-quinies. cikk gyermekprostitúció kizsákmányolása céljából szervezett utazások.

Aki kiskorúak sérelmére történő prostitúciós tevékenység céljából, illetve ilyen tevékenységeket is magában foglaló utakat szervez vagy hirdet évig szabadságvesztéssel és 15 493 eurótól 154 937 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő.

9.6.7. A 600-sexies. Cikk Súlyosbító és enyhítő körülmények.

A súlyosító körülményeket az olasz büntetőtörvény rendkívül részletesen és külön tényállásban szabályozza.

Aki tizennegyedik életévét nem betöltött sértett sérelmére, illetve ha az elkövető a gondozására felügyeletére neki más módon kiszolgáltatott személy sérelmére követi el a bűncselekményt, a büntetési tétel egyharmadával emelkedik.

A büntetési tétel felső határának felével vagy kétharmadával emelkedik, ha

- a sértett sérelmére a szülő, nevelőszülő, gyám, közeli hozzátartozó vagy azok házastársa, élettársa, (egészen a másodszintű rokonságig) követi el a bűncselekményt,
- ha az a személy követi el a bűncselekményt, akit a kiskorú ápolásával, oktatásával, felügyeletével, őrizetével bíztak meg.
- továbbá ha elkövető hivatásával visszaélve állami tisztviselőként, közszolgálatért felelős személyként követi el a bűncselekményt
- aki a gondjaira bízott kiskorú vagy valamilyen fogyatékossgal élő vagy mentális betegségben szenvedő, gyermek sérelmére követi el a bűncselekményt.
- ha a fenti bűncselekményeket kényszerrel, fenyegetéssel, erőszakkal követik el.

Harmadával csökkenthető a büntetési tétele annak, aki

- a kiskorúnak segítséget nyújt szabadsága visszanyerésében, illetve

felével is csökkenthető a kiszabott büntetési tétele, annak, aki

- érdemi segítséget nyújt a nyomozóhatóságnak, az igazságügyi hatóságoknak a tények rekonstruálásában, releváns tényezők felderítésében, azonosításában,
- a tettes elfogására vonatkozó döntő bizonyítékok gyűjtésében
- a bűncselekmény elkövetői körének vagy a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges erőforrások feltalálásában.

9.6.8. A 600-octies. cikk Kiskorúak koldulása, koldulás szervezése

Aki tizennegyedik életévét nem betöltött felügyelete, ápolása, gondozása alá tartozó kiskorú személyt koldulásra rávesz, ahhoz felhasznál - ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg -, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Aki mások részére koldulást szervez, és az abból származó előnyt felhasználja vagy abból profitot szerez, egy évtől három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

9.6.9. A 601. cikk Emberkereskedelem.

Aki mást abból a célból toboroz, az állam területére behoz, átszállít, szállít, illetve személy feletti uralmat másra átruház annak érdekében, hogy a 600. cikkben foglalt magatartásokat elkövesse;

- a fenti cselekményt kényszerrel, fenyegetéssel, erőszakkal, megtévesztéssel, hatalmi helyzettel való visszaéléssel, fizikai, mentális vagy egyéb állapotánál fogva kiszolgáltatott sérelmére követi el;
- pénz adásával, más előnyök ígéretével, illetve mást hatalmi helyzetével visszaélve arra bír rá, hogy a sértettet szexuális jellegű munkavégzésre, koldulásra, vagy más hasonló jellegű illegális tevékenység végzésére ösztönözze, amely a sértett kizsákmányolásával jár;
- közreműködik abban, hogy szerveinek eltávolítását elvégezzék;

Nyolc évtől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Nyolc évtől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az is, aki a 601. cikk alatt körülírt módon kiskorú sérelmére követi el a bűncselekményt.

Az a nemzeti vagy külföldi hajó parancsnoka, tisztje, aki az első vagy a második bekezdésben előírt cselekedetek bármelyikét elköveti, vagy abban részt vesz, a büntetési tétel felső értékének egyharmadával súlyosodik.

Az a nemzeti vagy külföldi hajó személyzetének tagja, aki indulás előtt vagy a navigáció során emberkereskedelem előkészületét követi el, attól függetlenül, hogy az első vagy a második bekezdésben körülírt cselekményt, vagy a 600. cikk szerinti rabszolga-kereskedelmet megvalósítja-e, három évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

9.6.10. A 601-bis. cikk Élő személy szerveivel történő kereskedelem.

Aki élő személyből vett szervekkel vagy szervrészekkel jogellenes módon kereskedik, elad, vásárol, vagy más okból megszerzi, tartja, azzal foglalkozik, három évtől tizenkét évig terjedő szabadságvesztéssel és 50 000 eurótól 300 000 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő.

Aki az élő szervek adományozását közvetíti gazdasági előny érdekében, három évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel és 50 000 eurótól 300 000 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő.

Aki az előző bekezdésekben körülírt bűncselekményeket egészségügyi foglalkozása körében, azzal visszaélve követi el - egyéb büntetésen túl -, a foglalkozástól végleges eltiltással kell büntetni.

Aki bármilyen módon hozzájárul, segíti, reklámozza, terjeszti, utazást hirdet - ideértve a számítógépes vagy informatikai eszközöket is -, az első bekezdésben említett szervek vagy szervek részeinek kereskedelmét - ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg - három évtől hét évig terjedő szabadságvesztéssel és 50 000 eurótól 300 000 euróig terjedő pénzbírsággal büntetendő.

9.6.11. A 602. cikk Rabszolgák vétele és eladása.

Aki a 600. cikkben említett sértetti körből a 601. cikkben említett eseteken túl megvásárol, más módon megszerez, elidegenít vagy ellenszolgáltatásként átad, nyolc évtől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

[A büntetési tétel egyharmadának felével emelkedik, ha a sérült tizennyolc éven aluli, vagy ha az első bekezdésben említett cselekmények prostitúciós célzatú kizsákmányolásra irányulnak, illetve ha a cselekményeket szervgyűjtés céljából követik el.]

9.7. Svájc emberkereskedelemre vonatkozó szabályozása

A svájci Btk. 1903-as tervezetében a 131.§-ban szabályozza a leánykereskedelemre vonatkozó magatartást. A büntetőjogi norma azt fenyegette fegyházzal, aki

- nőszemélyt mással való fajtalanság végett toboroz, vagy toborozni, áruba bocsátani kíván;
- aki tudatosan abban működik közre, hogy nőszemélyeket mással való fajtalanságra átengedjenek;

Minősítő körülmények: 5 év fegyház, ha

- a nőszemély kiskorú,
- a sértett a tettes felesége, leánya, leányunokája,
- vagy a sértett a tettes gondozására, ápolására, felügyeletére bízott személy;
- a tettes a sértettet bordélyba kívánta küldeni;
- a sértettet fajtalanságra külföldön kellett átengedni,
- a tettes fondorlatot, erőszakot, személy elleni fenyegetést alkalmazott;
- öt év vagy életfogytig tartó fegyház, ha

- a nőszemély tisztességes, és őt másnak fajtalanására átengedik.

A további 1918-as szabályozás nem tér el az akkori Nemzetközi Fehérkereskedés elleni egyezményben előírt szabályozástól, csupán Svájc vonatkozásában nem lépett hatályba, mivel a tervezet kivitelezése - a Szövetségi Tanács indoklása szerint - jelentős nehézségbe ütközött volna. Elméletileg a tervezet jelentősen túl is teljesítette a nemzetközi kötelezettségeket, amikor büntetni rendelte a toborzást is. Az 1924-es nő- és gyerekkereskedés elleni javaslat nevesíti és büntetni rendeli az üzletszerűséget, a megtévesztést, erőszakos fellépést, a hivatali szolgálati viszony felhasználását, a függőségi viszony kihasználását és az erőszak egyéb formáit. Külön határozták meg azt, ha 21. életévét be nem töltött személy ellen tanúsítottak jogellenes magatartást. A nemzetközi kötelezettségek arra sarkallják a svájci jogalkotást, hogy egy egységes büntetőkódex megalkotásával rendezzék, elősegítsék a vállalásból fakadó kötelezettségeket.

Az 1925. szeptember 30-án elfogadott szövetségi nőkereskedés elleni törvény értelmében az volt büntetendő, „*aki abból a célból, hogy más személy fajtalanását elősegítse, nőekkel, gyermekekkel kereskedik, őket toborozza, elhurcolja vagy megszökteti*”.⁵²⁰ Ezt a törvényt az 1937-es Svájci büntetőkódex hatályon kívül helyezi, de annak szövegét teljes egészében átveszi. A nő- és gyerekkereskedelem tényállását a svájci Btk. a nemi erkölcs elleni bűncselekmények között helyezi el. A passzív alanyok köre itt is a nők és a gyermekkorúak.

- Célzat: egyértelműen a kizsákmányolás, más személy fajtalanságának elősegítése;
- Elkövetési magatartás: a toborzás, elrablás, megszöktetés és a „valódi” kereskedelem
- Elkövetési mód: nem tartalmazott elkövetési módozatot, így ebből következően svájci büntetőjogszabály szélesebb halmazt fogott át, mint azt a nemzetközi egyezmény megszabta.
- Bűnösség: a tényállás szerint a nő- és gyerekkereskedelem csak szándékosan követhető el, „*aki azt tudva, akarva valósítja meg*”.
- Stádiumok tekintetében a törvény büntetni rendelte az előkészületet.

Az emberkereskedelem első tényállása Svájcban 1992-ben születik meg, amely felváltotta a nő- és gyerekkereskedelem tényállását. Ez része volt a svájci

⁵²⁰ Az 1921. szeptember 30-án elfogadott szövetségi nőkereskedés elleni törvény - 1925. évi XIX. törvény a nőekkel és a gyermekekkel üzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában.

büntetőkodekx újraalkotásának, melynek keretében az ötödik fejezet címe „Szexuális integritás elleni bűncselekmények”-re változott. Az újdonság az emberkereskedelem tényállásának megváltozását tekintve az, hogy a passzív alanyok köre jelentősen kibővült. Nem korlátozódik csupán nőkre és gyermekekre, hanem mindenkire kiterjed, így a férfiakat is bevonja a büntetőjogi védelem alá. Az 1992-es tényállásnak nincs minősített esetköre, de ezt a nemzetközi instrumentum nem is írja elő Svájc számára, mivel már az alapeset igen tág büntetési tételt határoz meg: egy évtől húsz évig terjedő fegyház, előkészület esetén kiszabható büntetési tétel felső határa öt év.

Az emberkereskedelem mai hatályos tényállását Svájcban 2006. december elsejétől a svájci Btk. 182. § tartalmazza.⁵²¹

1. Aki szexuális kizsákmányolás, munkaerő kizsákmányolása vagy emberi szervek eltávolítása céljából kereskedik, szolgáltatást nyújt, közvetít vagy vevővel kapcsolatba lép, börtönbüntetéssel vagy pénzbírsággal büntetendő. Személyek e célból történő toborzása is megvalósítja az emberkereskedelem bűntettét.

2. Aki hivatásával visszaélve követi el a bűncselekményt, a büntetés legalább egy év szabadságvesztéssel büntetendő.

3. Minden esetben bírságot is ki kell szabni.

4. Aki külföldön követi el a bűncselekményt, Az 5. és a 6. cikk szerint büntetendő alkalmazandó.⁵²²

Ennek alapján büntetendő az, aki szexuális kizsákmányolás, szerv kivétele okán eladóként, közvetítőként, vásárlóként emberrel kereskedést folytat. Így az új svájci szabályozás - Európában egyedülként - az emberkereskedelem elkövetési magatartását kereskedelemként jelöli meg. Ez a fogalmi kör azonban nem jelent jogbizonytalanságot, mert az elkövetési magatartás mindig együtt jelenik meg a célzattal, mint „prostitúció elősegítésével”, vagy „kizsákmányolással”.

A Magyar Belügyminisztérium „Az emberkereskedelem európai áldozatainak irányítása és segítése elnevezésű”⁵²³ projektjének keretében létrehozott internetes oldal⁵²⁴ szerint Svájc elsősorban célország, illetve - kisebb részben - tranzitország az emberkereskedők számára.

⁵²¹ Svájci emberkereskedelem elleni törvény. <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19370083/index.html> (letöltés: 2020. augusztus 25.)

⁵²² Schweizerisches Strafgesetzbuch. Forrás: http://www.gesetze.ch/sr/311.0/311.0_019.htm (letöltés: 2020. augusztus 25.)

⁵²³ Projektszám: HOME/2012/ISEC/AG/4000004405 BBA-5.4.2-16-2016-00001

⁵²⁴ Az emberkereskedelem európai áldozatainak irányítása és segítése RAVOT-EUR felület: <http://www.ravot-eur.eu/hu/a-projektek-bemutatasa> (letöltés: 2020.06.23.)

A Svájcban azonosított magyar áldozatok jelentős része a roma kisebbséghez tartozik, és a legtöbb áldozatot „személyes kapcsolatokon” keresztül, általában megtévesztéssel szervezik be rendszerint rokonok, ismerősök, loverboy-ok⁵²⁵ közbenjárásával. A később szexuálisan kizsákmányolt áldozatok többsége már Magyarország elhagyása előtt tisztában volt azzal, hogy prostituáltként fog dolgozni. Gyakori, hogy az áldozatot először nem Svájcba viszik, hanem valamelyik szomszédos országba: Ausztriába vagy Németországba.

9.8. Brazília emberkereskedelem elleni szabályozási rendszerének áttekintése

A brazil nagykövetség által adott iránymutatás alapján kívánom elemezni és bemutatni az emberkereskedelem elleni szabályozási modellt.

Az 1940. december 7-én megalkotott és 2020. augusztus 26-án hatályos Brazil Büntetőtörvénykönyv VI. fejezetben az Egyes Szabadságjogok Elleni Bűncselekmények között az 1. szakasz alatt a személyes szabadság elleni bűncselekmények között találjuk a rabszolgaság és az emberkereskedelem tényállását.⁵²⁶ A brazil szabályozás azért is példaértékű, mert azon felül, hogy a nemzetközi egyezményekre kifejezetten figyel, az emberkereskedelem és a rabszolgaság minden aspektusát büntetni rendeli. A brazil emberkereskedelem törvényi szabályozási kerete az emberi jogokkal történő kereskedelemre fókuszál. Annak ellenére, hogy az emberkereskedelem leggyakoribb formái a szexuális kizsákmányoláshoz, a rabszolgamunka kizsákmányolásához, valamint az emberi szervkereskedelemhez összegyűjtött emberekkel történő kereskedés, valójában a jogellenes magatartás előbb megtörténik. Amikor az áldozatnak kiszemelt személy emberi méltóságának semmibevevével a döntést felette valakik meghozzák.

Mivel a XXI. században számos olyan tényező ismert, amely a globalizáció hatásainak, a technológia fejlődésének, a politikai instabilitásnak, a háborús konfliktusoknak, természeti katasztrófáknak köszönhetően az ember élete törékeny helyzetbe kerülhet. A kiszolgáltatottság, az éhség, munkanélküliség, emberi létformához való lehetőségek hiánya rendszerint súlyos emberi méltóságot veszélyeztető helyzeteket teremt, melyet az államok nem képesek kezelni. E sebezhetőséget kihasználva a kiszolgáltatott

⁵²⁵ Olyan személy, aki szerelem, házasság egyéb érzelmi kapcsolat ígéretével azon keresztül az áldozatot megtévesztve emberkereskedelemben való részvételre rábír.

⁵²⁶ Brazil Büntetőtörvénykönyv. Forrás: [http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/decreto-
lei/del2848compilado.htm](http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/decreto-lei/del2848compilado.htm) (Letöltve: 2020. augusztus 26.)

csoporthoz ráépülő bünszervezetek az embereket tárgyként kezelve saját céljaik érdekében kihasználják.

Wagner Cerqueira szerint⁵²⁷ az emberkereskedelem az „*élettel történő kereskedelem, amely rabszolgasággal, kizsákmányolással a szabadságtól való megfosztással az emberi jogok megsértésének egy formáját jelenti*”.

9.8.1. A szolgaságban, rabszolgaságban tartás

149. cikk. Aki munkáltatóként vagy annak képviselőjeként mást a rabszolgaságba vagy ahhoz hasonló helyzetbe hoz, akár kényszermunkával, jogellenes munkaidő előírásával, megalázó munkakörülményeknek való kitettséggel, illetve bármilyen módon korlátozva önrendelkezését, adóssághoz kötéssel:

Büntetés két évtől nyolc évi terjedő szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel büntetendő az erőszakos magatartás szankcióján felül.

1. § Azonos szankciók vonatkoznak arra, aki:

I. korlátozza a munkavállaló általi bármilyen eszköz használatát munkahelyi megtartás céljából;

II. nyílt megfigyelést folytat a munkahelyen vagy elveszi a munkavállaló dokumentumait, személyes tárgyait annak érdekében, hogy megtartsa őt a munkahelyen.

2. § A büntetési tétel a felével növekszik, ha a bűncselekményt:

I. gyermekek vagy serdülők sérelmére követik el;

II. a faj, szín, etnikai hovatartozás, vallás vagy származás okán követik el.

9.8.2. Az emberkereskedelem

149-A. cikk. szerint aki mást kényszerrel, erőszakkal, fenyegetéssel, megtévesztéssel vagy más visszaéléssel toboroz, szállít, átruház, vásárol, befogad, elcsábít vagy ellenszolgáltatásként átvesz azzal a céllal, hogy:

I. szerveit, szöveteit vagy testrészeit eltávolítsa és felhasználja;

II. rabszolgasághoz hasonló körülmények között tartsa, dolgoztassa;

III. bármilyen típusú szolgaságra rábírja;

IV. illegálisan örökbe fogadja; vagy

V. szexuális kizsákmányolja,

⁵²⁷ CERQUEIRA, Francisco Wagner de: Tráfico Humano. forrás: <http://mundoeducacao.bol.uol.com.br/geografia/trafico-humano.htm> (Letöltés: 2020. augusztus 26.)

Négy évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel büntetendő.

1. § a büntetés egyharmadának felével növekszik, ha:

- I. a bűncselekményt hivatali eljárásával összefüggésben vagy azt színlelve követik el;
- II. a bűncselekményt gyermek, serdülő, idős vagy fogyatékkal élő személy sérelmére követik el;
- III. a tettes ápolására, felügyeletére, gondozására bízott sérelmére vagy egyéb hatalmi helyzetével visszaélve követi el; vagy
- IV. az emberkereskedelem áldozatait külföldön értékesítik.

2. § A büntetés egytől kétharmad mértékkel csökkenthető, ha az emberkereskedő első bűntényes, és nem bűnszervezetben követte el a bűncselekményt.

A brazil jogalkotó által is észlelt jelentős társadalmi változásokat láthatjuk tükröződni a 13.344/2016 törvényben, melynek célja, hogy az emberkereskedelem büntette jelentős figyelmet kapjon. A brazil jogirodalom szerint⁵²⁸ bizonyított tény, hogy az emberkereskedelem gyakorlása az egész országban jelenlévő határon átvélő jelenség, így a korábbi rendelkezés már nem tudta azt a feladatot betölteni, amely a kérdés átfogó és hatékony szabályozását képes lett volna megoldani. A 2016. október 6-án kiadott 13.344/2016 számú törvény⁵²⁹ rendelkezik a hazai és nemzetközi emberkereskedelem megelőzéséről és visszaszorításáról, valamint tartalmazza az áldozatok segítésére, gondozására irányuló intézkedéseket.

1. cikk. Jelen törvény tiltja a személyekkel történő kereskedelmet, hazai vagy nemzetközi területen brazil vagy külföldi áldozat sérelmére.

(1) Az emberkereskedelem elleni küzdelem magában foglalja a bűncselekmény megelőzését, visszaszorítását, valamint az áldozatok segítésére, gondozására irányuló intézkedéseket.

9.8.3. I. fejezet. alapelvek és iránymutatások

2. cikk. Az emberkereskedelem elleni küzdelem a következő elveket védelmezi:

- I. az emberi méltóság tiszteletben tartása;
- II. az állampolgárság és az emberi jogok előmozdítása és garantálása;
- III. egyetemesség, oszthatatlanság és kölcsönös tisztelet;

⁵²⁸ ALMEIDA, Vinicius Margato de: Tráfico de Pessoas e a Lei 13.344/2016: O Marco Regulatório do Tráfico de Pessoas. Forrás: <https://margato10.jusbrasil.com.br/artigos/474235018/trafico-de-pessoas-e-a-lei-13344-2016> (letöltés: 2020. augusztus 26.)

⁵²⁹ Brazil Büntetőtörvénykönyv (2016. október 6-án kiadott 13 344 számú törvény.) forrás: http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_ato2015-2018/2016/lei/113344.htm (letöltés: 2020. augusztus 25.)

IV. diszkrimináció tilalma nemi, a szexuális irányultságbeli, etnikai vagy társadalmi státuszbeli, származási, nemzetiségi, végzettségbeli, faji, vallási, korbeli, migrációs háttér vagy egyéb státusz alapján;

V. a nemi, a szexuális irányultság, az etnikai, társadalmi, származása, társadalmi státusza, faji, illetve más hátrányos helyzet képviselője a közpolitikában;

VI. a közvetlen és közvetett módon sérelmet szenvedő áldozatok átfogó segítése, gondozása nemzetiségtől függetlenül, valamint a nyomozásban vagy a bírósági eljárásban való együttműködés;

VII. a gyermekek és serdülők átfogó védelme.

3. cikk. Az emberkereskedelem elleni küzdelem az alábbi iránymutatásoknak felel meg:

I. a szövetségi megállapodás megerősítése a kormányzati szférák együttes és harmonikus működésének teljesítésén keresztül az illetékes hatóságok hatáskörének megerősítésére;

II. kapcsolattartás a nemzeti és külföldi kormányzatokkal és nem kormányzati szervezetekkel;

III. a civil társadalom részvételének ösztönzése a társadalmi kontroll működtetésére, és a szakmai szervezetek bevonása az emberkereskedelem-politika megvitatására;

IV. emberkereskedelem elleni hatékony küzdelem érdekében hálózat építése, a kormányzat és a civil szervezetek valamennyi szférájának bevonásával;

V. a bűnmegelőzési műveletek erősítése olyan területeken vagy régiókban, ahol a legtöbb bűncselekmény történik, például a határ menti területeken, kikötőkben, repülőtereken, autópályákon, valamint a közutakon és vasútállomásokon;

VI. nemzetközi együttműködés ösztönzése;

VII. ösztönzés tanulmányok, kutatások végzésére és publikálására emberkereskedelem tárgyában;

VIII. a törvény értelmében a közigazgatási és bírósági eljárások titkosságának megőrzése;

IX. integrált irányítás kialakítása az emberkereskedelem leküzdésére irányuló nemzeti politikák és tervek összehangolására.

9.8.4. II. fejezet személyekkel történő kereskedelem és megelőzése

4. cikk. Az emberkereskedelem megelőzése az alábbi eszközökkel történik:

- I. ágazatközi és integrált intézkedések végrehajtása az egészségügy, az oktatás, a munka, a közbiztonság, az igazságügy, a turizmus, a szociális területek, a vidékfejlesztés, a sport, a kommunikáció, a kultúra és az emberi jogok területén;
- II. társadalmi, oktatási és figyelemfelkeltő kampányok szervezése - figyelembe véve a nyelvi és kulturális különbségeket;
- III. a civil társadalom mozgósítása a megelőzésben történő részvétel ösztönzése céljából;
- IV. az emberkereskedelem megelőzésére irányuló projektek ösztönzése.

9.8.5. III. fejezet az emberkereskedelem elleni küzdelemről

5. cikk. Az emberkereskedelem elleni küzdelem az alábbiak révén valósul meg:

- I. együttműködés az igazságügyi és biztonsági rendszer nemzeti és külföldi szervei között;
- II. a kapcsolódó bűncselekmények visszaszorítására szolgáló politikák és fellépések integrálása az elkövetők felelősségének hatékony megállapítása céljából;
- III. közös nyomozócsoportok felállítása.

9.8.6. IV. fejezet védelem és áldozatsegítés

6. cikk. Az emberkereskedelem közvetlen vagy közvetett módon sérelmet szenvedett áldozatainak nyújtott védelem és segítségnyújtás a következőket foglalja magában:

- I. jogi, szociális, munkaügyi, foglalkoztatási és egészségügyi segítségnyújtás;
- II. befogadás és ideiglenes menedékhely;
- III. fokozott figyelem az áldozatok sajátos igényeire, különös tekintettel a nemi és szexuális irányultságra, az etnikai vagy társadalmi hovatartozásra, az állampolgárságra, a faji, vallási, életkori, migrációs helyzetre, végzettségre, nyelvi, kulturális sokszínűsége, valamint társadalmi és családi kapcsolatokra vagy egyéb állapotokra;
- IV. az intimitás és az identitás védelme;
- V. az áldozatvédelem kiemelt jelentőségének érvényesítése a nyomozási és bírósági eljárások során;
- VI. emberközpontú gondozás;
- VII. naprakész információk a közigazgatási és bírósági eljárásokról.

1. § Az áldozatokra való figyelem azt jelenti, hogy a kizsákmányolást, az erőszak megszakítását, a társadalmi visszailleszkedés segítését, az oktatáshoz, kultúrához, szakképzéshez és a munkához jutáshoz való megkönnyítésének garanciáját, illetve - gyermekek és serdülők esetében - a család és a közösségbe való reintegrációjának segítését és kutatását.

2. § Külföldön a brazil konzuli hálózat a felelős a brazil áldozatok számára biztosított azonnali segítségnyújtásért - függetlenül az áldozatok migrációs státuszától, foglalkozásától vagy egyéb státuszától.

3. § A 6. cikk I. pontjában meghatározott egészségügyi ellátásnak ki kell terjednie az áldozat fizikai és pszichés gyógyulásának aspektusaira is.

A brazil emberkereskedelem 13.344 / 2016 törvény szabályozási kerete modern és kifejezetten előremutatónak tekinthető. A jogszabály elsőként azokat az alapelveket rögzíti, melyeket az emberkereskedelem elleni küzdelem során a jogalkotó kiemelt jelentőségűnek tart. A tárgykörben szükséges rögzíteni, hogy a brazil törvényhozó - álláspontommal megegyező módon - az emberi méltóság tiszteletben tartását helyezi előtérbe - de a részletes felsorolás számos más jogelvet is idesorol -, amelyeknek sérelme a bűncselekmény kifejtésekor, a nyomozás során, vagy akár az áldozatvédelem során is súlyosan sérülhet.

9.9. Az Orosz Föderáció emberkereskedelem elleni jogszabályi modelljének bemutatása

Az Orosz Föderáció 1996. június 13-án elfogadott, 2017. július 29-én módosított és kiegészített, 2017. augusztus 26. napja óta hatályos 63-FZ számú Büntetőtörvény 127.1 cikke rendelkezik az emberkereskedelemlről.⁵³⁰ A törvénycikk két részből áll, az első részében körülírja a büntetendő elkövetési magatartásokat, a második részben kifejti a kizsákmányolási célzat fogalmát.

Az emberkereskedelem tényállása az orosz büntetőtörvényben így szól: *„Az ember adásvétele, valamint emberi személlyel kapcsolatos egyéb jogügylet, ennek érdekében végzett toborzás, szállítás, átadás, rejtegetés vagy átvétel legfeljebb öt évi időtartamú kényszermunka-végzéssel, illetve legfeljebb hat év szabadságvesztéssel büntetendő”*.⁵³¹

⁵³⁰ Az Orosz Föderáció bünygyi kódexe. Forrás:

http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/ (letöltés: 2020. augusztus 26. saját fordítás).

⁵³¹ Az Orosz Föderáció Büntető Törvénykönyvének N 63-FZ 1996.06.13 - a legutóbbi módosítás: 2020. június 7.

Minősítő körülménynek számít, ha több ember vagy kiskorú személy sérelmére, hivatalos személy hivatali helyzetével visszaélve, az áldozattá vált személy a Föderáció területére való belépés jogellenes akadályozásával vagy átszállításával, az áldozat személyazonosságát igazoló dokumentumok hamisításával, eltitkolásával, megsemmisítésével, kényszerrel, fenyegetéssel követik el a bűncselekményt.

Továbbá a célzatot tekintve: ha az áldozat szerveinek, szöveteinek eltávolítása céljából, vagy az áldozat védekezésre képtelen állapotát kihasználva, illetve pénzügyileg vagy más módon függelmi viszonyt kihasználva követik el a bűncselekményt. Minősítetten büntetni rendeli a jogalkotó a fenti elkövetési magatartásokat is, amelyeket olyan személy sérelmére követnek el, aki állapotos, és erről az elkövető is tudott. Ezekben az esetekben a szabadságvesztés-büntetés időtartama 3 évtől 10 évig terjedhet, továbbá az elítélt 15 évig törvényben meghatározott pozíciókat nem tölthet be, tevékenységeket nem végezhet. Ha bűncselekmény gondatlanságból bekövetkező halált vagy az áldozatnak súlyos sérelmet, egészségkárosodást, maradandó fogyatékoságot okoz, vagy a cselekmény több ember életét, testi épségét, egészségét veszélyezteti, illetve ha bünszervezetben követik el, az nyolc évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az a személy, aki a bűncselekménytől önként visszalép, mielőtt az súlyos eredménnyel járna, és az áldozatnak segítséget nyújt - ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg -, mentesül a büntetőjogi felelősségre vonás alól. A törvény értelmezi a személy kizsákmányolásának fogalmát is, melynek értelmében a kizsákmányolást, a mások által kikényszerített és alkalmazott prostitúciót, valamint a szexuális kizsákmányolás egyéb formáit, a rabszolgamunkát, a szolgaságot jelenti.

Az Orosz Föderáció szankciórendszerében megtalálható a kényszermunka. A büntetőtörvény 127.2. cikk. büntetni rendeli a jogellenes rabszolgamunka alkalmazását, amelynek alapeseti büntetési tétele öt évig terjedő kényszermunka, vagy öt év szabadságvesztés lehet. Ha a rabszolgamunka az áldozat életét, testi épségét, egészségét veszélyeztetve súlyos maradandó fogyatékoságot vagy halált okoz, illetve ha a cselekményt bünszervezetben követték el, nyolc évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Kiemelendő és előremutató, hogy az Orosz Föderáció büntetőjoga súlyosító tényezőként említi az állapotos nők sérelmére elkövetett rabszolgaságot, emberkereskedelmet.

9.10. Az USA szabályozásának áttekintése

Az Egyesült Államok büntetőjogának angolszász típusú jogfejlődését, jogdogmatikai formálódását a decentralizáltság jellemzi. *„Amerikában ugyanis sűrűn előfordul a különböző tagállami és az angolhoz képest decentralizáltabb megyei bírósági rendszer miatt, hogy más bíróság lesz illetékes erre és más az alapbűncselekmény elbírálására. Ebből eredhet aztán, hogy míg az egyik bíróság a tettet elítélve gondatlan emberölést állapít meg - amihez nem lehetne a bűnsegéd kategóriáját használni, és ennél a bíróságnál fel kellene menteni a bűnsegédi pozícióban vád alá vont személyt -, ám az ő ügyét külön tárgyaló másik bíróság szándékos emberölésnek minősíti az esetet, és így elítéli; ebben való bűnrészességért.”*⁵³² Az USA szövetségi rendszere okán minden állam - természetesen bizonyos keretek között - maga dönti el, hogy milyen cselekményeket tekint büncselekménynek, és ehhez milyen büntetőjogi szankciókat kapcsol - tehát minden államnak megvan a maga büntető törvénykönyve.⁵³³ 2003-ban Washington lett az első állam, amely kriminalizálta az emberkereskedelmet.⁵³⁴ Azóta minden állam büntetőjogi szankciókat állapít meg az emberkereskedelem ellen, amely a kényszermunkából vagy szexuális szolgálatból való profit kihasználása érdekében működik.

Az egyes államok többféleképpen határozzák meg az emberkereskedelem fogalmát. Eltérő módon határozzák meg a bűnösséget, ezért államonként nagyon eltérőek lehetnek a büntetési tételek is.⁵³⁵ Az egyes államok gazdasági, kulturális és jogi különbözősége jól kivehető az alábbi 4. ábra Az USA egyes államaiban jelentett statisztikai adatok 2019. december 31-ig. bemutatott esetszámokon keresztül.

⁵³² PERKINS, Rollin M.: Parties to Crime. Univ. of Pennsylvania Law Review. (Vol. 89) 1941.No.3. 611. o. In: POKOL Béla: Az angol-amerikai büntetőjogi dogmatika történeti formálódása. Forrás: http://acta.bibl.u-szeged.hu/29278/1/juridpol_074_399-412.pdf (letöltés: 2020. augusztus 28.)

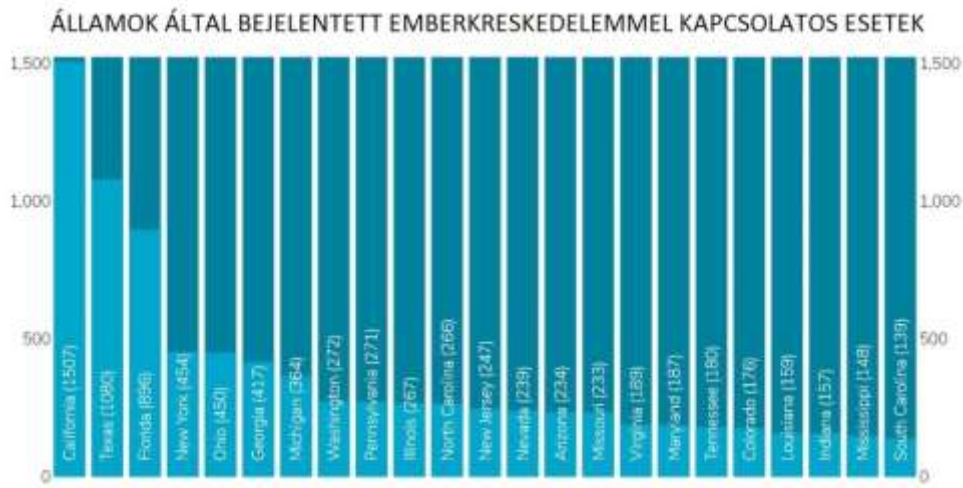
⁵³³ Az amerikai államok büntetőszabályozása. Forrás:

https://www.law.cornell.edu/wex/table_criminal_code (letöltés: 2020. augusztus 26.)

⁵³⁴ Lásd az NCSL 2018. évi jelentését: „Emberkereskedők üldözése: Legutóbbi jogalkotási aktusok”.

Forrás: <https://www.ncsl.org/research/civil-and-criminal-justice/human-trafficking-laws.aspx> (letöltés: 2020. augusztus 26.)

⁵³⁵ Emberkereskedelem elleni amerikai büntetőeljárások. Forrás: <https://www.ncsl.org/research/civil-and-criminal-justice/prosecuting-human-traffickers.aspx> (letöltés: 2020. augusztus 26.)

4. ábra Az USA egyes államaiban jelentett statisztikai adatok 2019. december 31-ig.

Az amerikai jogdogmatika az emberkereskedelem működési területének meghatározását alapvetően két csoportja osztja:

1. Szexkereskedelem (a lehetséges helyszínek és kereskedelmi pontok) - ezen belül

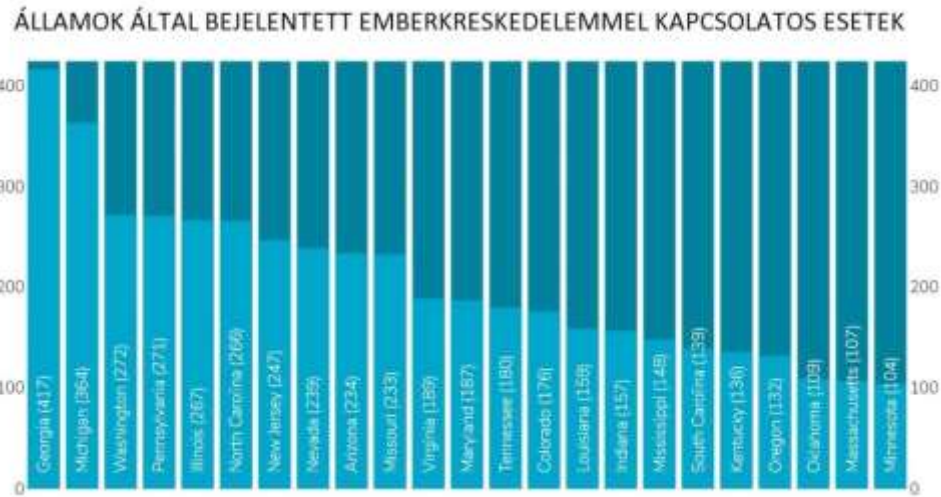
- Hostess irodák (társalkodónők közvetítése) /
- Sztriptízbárok működtetése
- Magánlakásokon szervezett bordélyházak
- Utcai prostitúció
- Online hirdetésekkel szervezett prostitúció

2. Kereskedelmi hálózatok által szervezett prostitúció, munkakereskedelem - ezen belül

- Házi munkavégzés (domestic work)
- Utazási irodák által szervezett munka alapú kizsákmányolás
- Vendéglátó-ipari egységekben dolgozók munka alapú kizsákmányolása
- Mezőgazdasági munka kizsákmányolása (különösen az idénymunkák)

Kereskedelmi hálózatok által szervezett prostitúció kizsákmányolása

- Egészségügyi és szépségápolási cégek által szervezett munkaalapú kizsákmányolás

5. ábra Az USA egyes államaiban kimutatott statisztikai összesítés 2019. december 31-ig.

A fenti csoportosítást és meghatározást, valamint naprakész statisztikai adatokat az Egyesült Államokban az Országos Emberkereskedelmi Forródrót tartja nyilván, amely az emberkereskedelem kérdésével kapcsolatban a legszélesebb körű adatmennyiséggel rendelkezik. Az oldalon található statisztikák az emberkereskedelemmel kapcsolatos forródróthoz beérkező adatok, információk, telefonhívások, online csevegések, e-mailek és online tippjelentésekből összesített információkon alapulnak. A 2019-es statisztika szerint a legnagyobb, mintegy 1507 esetszám, California államból érkezett.

Az amerikai jogrendszer előírja, hogy a vádhatóság bizonyítsa emberkereskedelem tekintetében, hogy a terhelt az áldozatot vagy áldozatokat munka- vagy szexuális kizsákmányolás alá vetették, kényszerítették. Mivel a jogszabályok az egyes államokban részletesen szabályozzák az erőszakot, a megfélemlítést, a kényszerítés tényállási elemeit, a dogmatikai értelmezésük tagállamonként nagyon eltérő lehet. Például néhány államban az erőszak elsősorban a fizikai erővel történő erőszakosságra koncentrál, míg más államok szélesebb kört húznak meg - bevonva a pszichikai nyomásgyakorlást, az ellenőrzést, a pénzügyi alapú fenyegetéseket, a jogi zaklatást és a kábítószer-függőség kihasználását is.

A szövetségi szabályozás kimondja, hogy az emberkereskedelem kifejtéséhez szükséges erőszakot az alábbi járulékos magatartásokkal lehet elkövetni: joggal való visszaélés, a személyi okmányok (pl. útlevelek) visszatartása vagy megsemmisítése, az erőszak, kényszer, fenyegetése, alkalmazása, adósságszolgálatba vonás, kábítószer alkalmazása, pénzügyi károkozás, szabad mozgás korlátozása, zsarolás, emberrablás, hatalmi

helyzettel történő visszaélés. Az egyes államok szabályozása azonban nem teljeskörűen veszi át ezeket a szövetségi ajánlásokat.

A kaliforniai emberkereskedelemről szóló törvény elsősorban olyan elkövetési magatartásokra koncentrál, melyek a sértettet kényszer, fenyegetés révén, valamint erőszakkal, kényszerítéssel megfosztják szabadságától.

Az Oklahoma állam büntetőjogi szabályozása magában foglalja a tényleges vagy megtévesztéssel elvett személyi okmányokat - útlevelet, munka- vagy bevándorlási okmányokat, egyéb kormányzati személyazonosító okmányokat, ideértve a vezetői engedélyt vagy a születési bizonyítványt is -, illetve azok megsemmisítését, elrejtését, vagy jogellenes birtoklását. Wisconsin állam Emberkereskedelem elleni szabálya pedig tartalmazza az adórszolgálatot, a zsarolást, a csalást és a megtévesztést is.

Egyes államok inkább olyan szankciókat helyeznek a fókuszba, melyek kereskedelmi egységeket, társaságokat szankcionálnak, ha azokat az emberkereskedelemmel elkövetett bűncselekményhez használták fel, vagy hozzájárultak az elkövetői magatartáshoz. Ezek a jogszabályok rendszerint olyan eljárásokat jelentenek, amelyek a gazdasági társaság, kereskedelmi egység felszámolását, valamint további bírságot szabnak ki.

Az Alabama állam büntetőtörvénye szerint a gazdasági társaságot is büntetőjogi felelősségre vonják emberkereskedelemért, ha a terhelt, miközben a bűncselekmény egy részét vagy egészét jogilag értékelhető módon - tevéssel vagy mulasztás útján - a gazdasági társaság felé meghatározott feladatvégzése során követi el, a bűncselekményt engedélyezték, azt kérték, megparancsolták, illetve ahhoz valamilyen egyéb módon hozzájárultak a társaság vezetőségének tudtával.

Massachusetts állam lehetővé teszi, hogy azon vállalkozás terhére, amely kényszermunka célzatával emberkereskedelem büntetést követi el, akár egy millió dollár bírságot is kiszabható legyen. Az állam rendelkezése minden olyan vállalkozásra alkalmazható, amely szándékosan támogatja vagy részt vesz a munkaerő-kereskedelemben.

A dél-karolinai büntetőtörvény a kiszabott pénzbüntetés mellett további tíz évig terjedő szabadságvesztés-büntetést ír elő, ha a vállalkozás tulajdonosa a vállalkozását, annak profitját szexuális kizsákmányolással vagy munkaerő-kereskedelemmel kapcsolatos bűncselekményekkel segítette vagy növelte.

A vállalkozások tulajdonosainak büntetése tekintetében Hawaii állam törvénye előírja, hogy az emberkereskedelem munkaerő-kizsákmányolásával kapcsolatos ítélet

megállapítása esetén a bíróság köteles visszavonni az adott vállalkozás számára kiadott üzleti engedélyt, amelyet az elítélt a bűncselekmény elkövetéséhez felhasznált.

Minnesota államban emberkereskedelem okán bűnösnek nyilvánított vállalkozások számára a Minnesota törvény a bíróság által kiszabott büntetőjogi szankciókon túlmenően lehetővé teszi a bíróság számára, hogy a vállalkozást bezárja, átszervezze, az állam által kiadott engedélyeket felfüggeszse, visszavonja, illetve elrendelje az adott vállalkozás működési engedélyének bevonásával a működés megtiltását az államban.

Vermontban azokat a társaságokat, vállalkozásokat, melyeket emberkereskedelemmel összefüggésben bűnösnek találtak, a törvény feljogosítja a főügyészt, hogy a társaság felosztatására eljárást indítson a Legfelsőbb Bíróság előtt.

Az egyes államok a szexuális kizsákmányolás megrendelőire, vásárlóira eltérő szabályokat alkalmaznak a kiszabott büntetőjogi szankciók tekintetében. Ennek okán bizonyos államokban a prostitúciós, illetve a szexuális szolgáltatást vásárlók egy tekintet alá esnek az emberkereskedőkkel, míg más államokban a prostitúciós szolgáltatásokat igénybe vevők csak szolgáért járó szabálysértéssel kerülnek eljárás alá. A harmadik lehetőség, amelyet néhány állam választott, a középértékes büntetés, amely középsúlyos bűncselekménynek látja, rendszerint rablás súlyosabb változata, vagy az emberkereskedelem kevésbé súlyos formájaként a szexuális kizsákmányolást vagy munkára kényszerítést.

Washington államban minden olyan személy magatartását, aki szexuális szolgáltatást vásárol, a büntetőjog emberkereskedelemként azonosítja, s ekként rendeli büntetni. Mindezeknek okán komoly kihívást jelent annak becslése, hogy az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények milyen összetett módon jelennek meg az Egyesült Államokban, tekintettel arra, hogy jelenleg a bűncselekmény meghatározására és büntetésére egyenlőtlen szabályok és adatok vannak, különös tekintettel az állami és a helyi joghatóságokra.⁵³⁶

⁵³⁶ Vö. HUMAN TRAFFICKING IN MINNESOTA - A Report to the Minnesota Legislature 2019. Prepared by: Minnesota Office of Justice Programs, Minnesota Statistical Analysis Center. Forrás: https://dps.mn.gov/divisions/ojp/statistical-analysis-center/Documents/2018%20Human%20Trafficking%20Full%20Report_FINAL.pdf ; An Analysis of Human Trafficking in IOWA January 1, 2016. Sarah Johnson, M.A., Primary Author. Forrás: https://humanrights.iowa.gov/sites/default/files/media/CJJP_January_2016_Task_Force_Report_%20Human%20Trafficking.pdf ; Human Trafficking in GEORGIA: A Survey of Law Enforcement Assessing Georgia Law Enforcement's Awareness of and Involvement in Human Trafficking Activity. Forrás: https://gbi.georgia.gov/sites/gbi.georgia.gov/files/related_files/document/2014%20Human%20Trafficking%20Report.pdf (letöltés: 2020. augusztus 27.)

Az USA 2020-as emberkereskedelemmel kapcsolatos 570 oldalas jelentése elemzi az egész világon létező emberkereskedelem jelenségét és erről jelentéseket készít.⁵³⁷ A képet kisé zavarja, hogy még az USA államain belül sem egységes az emberkereskedelem fogalmának, tényállásának szerkezete, dogmatikai kidolgozottsága és megítélése, így az egész világról alkotott képe sem lehet objektív és egységes, nem is szólva az eltérő jogrendszerek eltérő működési és fogalomalkotási mechanizmusáról. 2020-ban az amerikai elnök úgy fogalmazott, hogy *„az emberkereskedelem erodálja az emberi méltóságot, pusztítja az erkölcsöt, a társadalom szövetét. Az egész emberiséget sérti és tragikusan érinti a világot”*.⁵³⁸

A jelentés szerint az emberkereskedelem az 1990-es években került a világ közvéleményének homlokterébe részben a Szovjetunió bukásának eredményeként megindult migrációs folyamatok, valamint a globálisan működő transznacionális bűnszervezetek hirtelen növekedése okán. A titkosszolgálati jelentések élesen rámutattak a prostitúcióra, a szexkereskedelemre és a kényszermunka egyes formáira, mint ezeknek a szervezeteknek a legnagyobb profítszerzési forrásaira. Az emberkereskedelem kezelésére irányuló korai erőfeszítések középpontjában csupán a nők és a lányok szexuális kereskedelme elleni küzdelem állt, azonban a későbbi tudományos kutatások és publikációk rámutattak az emberkereskedelem egyénekre és a közösségekre világszerte gyakorolt káros hatásaira.

1994-től az államok - szakmai szervezetek segítségével és emberi jogi gyakorlatokról szóló éves országos jelentéseik készítésével - figyelemmel kísérik a világban ismét megjelent emberkereskedelem jelenségét és feltárását, amelynek középpontjában akkor még kizárólag a nők és lányok szexuális kereskedelme állt. Az új tudományos kutatások az emberkereskedelem egyéb aspektusaira is rávilágítottak, az Egyesült Államok kormánya - a civil szerveződések, nem kormányzati szervezetekkel folytatott együttműködés során - megállapította, hogy új, egyedi jogszabályokra van szükség az emberkereskedelem kezelésére, mindenekelőtt új szempontokra és törvényi előírások kidolgozására, hogy az emberkereskedelem minden formája elleni küzdelemhez szükséges jogi eszközök rendelkezésre álljanak.

⁵³⁷ Trafficking in Persons Report. <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/> (2020. augusztus 27.)

⁵³⁸ 2020 TRAFFICKING IN PERSONS REPORT. 3. o. <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/> (2020. augusztus 27.)

6. ábra Polaris Project 2013 State Ratings on Human Trafficking Laws from Georgia Emergency Management Agency / Office of Homeland Security (GEMA/OHS) 5/1/2014

Az Egyesült Államok 106. kongresszusa 2000-ben elfogadta a Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000 törvényt (TVPA), amely első olyan átfogó szövetségi törvény, amelynek célja a szex- és a munkaerő-kereskedelem áldozatainak védelme, emberkereskedők üldözése és az emberkereskedelem megakadályozása az Egyesült Államokban és külföldön egyaránt. A TVPA előírja, hogy a kérdéssel megbízott illetékes állami tisztviselő éves jelentést nyújtson be a kongresszusnak, amelynek alapján rangsorolják a kormányok erőfeszítéseit az emberkereskedelem elleni küzdelemben. A háromszintű rangsorolási rendszert azért hozták létre, hogy jelezzék, mennyire teljesítik más kormányok az emberkereskedelem felszámolásának törvényben meghatározott minimális normaszintet. Ez az USA által meghatározott nemzetközi sztenderdnek mondható háromszintű TIER rangsorolási rendszer⁵³⁹ az egyes államokat minősíti hazai és nemzetközi szempontból is. 2013-ban az Egyesült Államok a Polaris Project keretében az egyes tagállamokra is készült emberkereskedelem visszaszorítása érdekében megtett intézkedéseket értékelő nemzeti besorolási rendszer. A Polaris Project mind az 50 USA tagállamot az USA jogrendszere által meghatározott jogi kategóriák alapján értékelte, amelyek kritikus fontosságúak az emberkereskedelem elleni küzdelemben az elkövetők elfogása és megbüntetése, valamint a túlélő áldozatok

⁵³⁹ Vö. CZINE Ágnes: Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája. PhD értekezés. Pécsi Tudomány Egyetem, konz. TÓTH Mihály. 2013. 133. o.; KUBISCH Károly: Az emberkereskedelem szabályozási kérdései és minősítése a gyakorlatban. In: BRAGYOVA, András (szerk.) Miskolci Doktorandusz Konferencia Tanulmánykötet. Miskolc, Magyarország: Bíbor Kiadó, (2017) pp. 94-105.,11 p.

támogatása tekintetében.⁵⁴⁰ Az amerikai nemzeti besorolási TIER rendszer a 2013. július 31-ig elfogadott jogszabályain alapulnak, és olyan pontozási rendszert vezetett be, melynek alapján a különböző megtett intézkedések által megkapott pontszámok alapján sorolódik be az adott állam a négy szintre. A Polaris Project ezt a négy kategóriát rendszerezi, ahol a TIER 1 besorolás azt a harminckét államot jelöli, amelyek hét vagy annál több pontot kaptak, mert jelentős törvényeket fogadtak el az emberkereskedelem elleni küzdelem érdekében. Ezeknek az államoknak ezirányban megkezdett tevékenysége megfelelő, azt folytatniuk kell a törvény megfelelő alkalmazása és végrehajtása érdekében.

Az amerikai nemzeti jogalkotás szerint a TIER 2 besorolású állam számos törvényt fogadott el az emberkereskedelem elleni küzdelem ellen, azonban további lépéseket kell tennie az elfogadott szabályozás javítása és végrehajtása érdekében. Ezek az államok a meghatározott feltételek alapján öt, hat pontot érő feladatot teljesítettek, és továbbra is törekedniük kell az átfogó szabályozásra. A TIER 3 szabály alapján az állam névleges erőfeszítéseket tett az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló törvények elfogadása érdekében, ezzel három vagy négy pontot szerzett, de aktívan törekednie kell jogszabályainak fejlesztésére és végrehajtására. A TIER 4 szabály lényegében azt jelenti, hogy az adott állam semmilyen mérhető érdemi lépést nem tett az emberkereskedelem felszámolása érdekében, így nulla vagy mindössze két pontot tudott megszerezni az előírt feladatokból. 2013-ban egyedül Dél-Dakota volt ez az állam, de 2014-ben már átkerült a TIER 3 besorolású államok közé.

Az Egyesült Államoknak emberkereskedelem visszaszorítását célzó nemzeti szabályainak ellenőrzése egy feltételrendszeren alapul, amelynek teljesítése összesen tizenkét pontot jelent az állam tekintetében.

1. A szexkereskedelem minimalizálása,
2. A kizsákmányoló jellegű munkaerő-kereskedelem visszaszorítása,
3. Vagyonelkobzás az emberkereskedelem tetteseinek terhére,
4. Megfelelő rendészeti, nyomozási eszközök biztosítása,
5. Képzések indítása az emberkereskedelemről a bűnüldözés fejlesztése érdekében,
6. Emberkereskedelmi bizottság vagy munkacsoport felállítása,
7. Bizonyítási eljárások egyszerűsítése, könnyítése a kiskorúakkal történt szexuális kereskedelem esetén,

⁵⁴⁰ 6. ábra Polaris Project 2013 State Ratings on Human Trafficking Laws from Georgia Emergency Management Agency / Office of Homeland Security (GEMA/OHS) 5/1/2014

8. Emberkereskedelem sértettjeinek forródrót létrehozása,
9. Védett hely létrehozása a szexuálisan kizsákmányolt kiskorúak védelme érdekében,
10. Áldozatok segítése,
11. Polgári kártérítés a sértettek részére, és végül
12. A szex- és emberkereskedelem áldozataira kiszabott ítéletek megsemmisítése.⁵⁴¹

Az Amerikai Egyesült Államok által kidolgozott nemzetközi TIER besorolási rendszer csak három kategóriát tartalmaz. A TVPA törvény 2000-ben létrehozta a Trafficking in human Person (TIP) Irodát, és előírta az évente összeállítandó TIP reportot, amely a világ csatlakozott államaiban vizsgálja az emberkereskedelem jelenségét. Már az első TIP-jelentés az országokat a három szint valamelyikébe sorolta, és röviden ismertette azokat a 82 kormány által megtett erőfeszítéseket, melyeket az emberkereskedelem leküzdése céljából megtettek.

A TIP reportban a „3P” paradigma (prosecution, protection, and prevention - büntetőeljárás, védelem és megelőzés) kapott fókuszot, amely a felméréshez és leírások tekintetében nemzetközi etalonná vált. 2003-tól a TVPA szabálya szerinti TIER 3 szintre besorolt országok első ízben szembesültek az USA részéről korábban nyújtott U.S. assistance tekintetében alkalmazott komolyabb korlátozásokkal.

Harminc új országot vontak be a jelentésbe, így összesen 116 országgal készült a felmérés, ami az információ mennyiségének jelentős növekedése mellett jelzi az emberkereskedelem leküzdésére irányuló kormányzati erőfeszítéseket.

A TIP reportok listájára felkerülő országok száma folyamatosan nőtt - jelenleg 190 ország van a listán -, és ezzel a kiegészítő szabályok is növekedtek. Erre példa, hogy a TIP jelentés 2004-től beépített egy új kritériumot, hogy kiemelje az egyéni fellépés fontosságát az emberkereskedelem elleni harcban. Meghatározásra került, hogy az az állam, amely két évig a TIER 2 watch list kategóriában marad, automatikusan leminősítésre kerül a TIER 3 szintre, amely alól az államok csak akkor kaphatnak felmentést további két évig, ha bizonyíthatóan rendelkeznek írásbeli cselekvési tervvel és a végrehajtásához szükséges erőforrásokkal. 2008-tól a gyermekkatónák besorozásának megelőzéséről szóló törvény - Child Soldiers Prevention Act. (CSPA) alapján kiegészült a lista azon országok tekintetében újabb speciális feltétellel, amelyek vonatkozásában megállapítást nyert, hogy jogellenesen toboroztak vagy használtak gyermekkatónákat. A TIP reportban a CSPA listára először hat országot vettek fel,

⁵⁴¹ Vö. 2014 State Ratings on Human Trafficking Laws. Forrás: <https://polarisproject.org/wp-content/uploads/2019/09/2014-State-Ratings.pdf> (letöltés: 2020. augusztus 27.)

ezek: Burma, Csád, Kongói Demokratikus Köztársaság, Szomália, Szudán és Jemen voltak.

A 2019-ben a TVPA legfrissebb változtatásának részeként elfogadott törvény számos módosítást igényelt a TIP jelentés rangsorolási folyamatában. Először: a törvény két évről egy évre csökkentette az automatikus leminősítési mentesség időtartamát, illetve egy ország csak egy évig lehet a TIER 2. szintű megfigyelési listán, miután az ország megkapta a megfigyelési listán maradásról szóló engedményt, mielőtt a TIER 3 besorolási szintre került volna át. Egy másik rendelkezés utasítja az illetékes állami vezetőt, hogy az ország jelentős erőfeszítések elmulasztásának okaként áttekintést nyújtson a kormányzati politikáról, vagy szolgáltatson bizonyítékot az emberkereskedelem bizonyos felsorolt formái ellen történő erőfeszítéseiről.

További módosításra került sor a CSPA tekintetében, amely előírja, hogy katonai segítségnyújtás korlátozását foganatosíthatják azzal a kormánnyal szemben, amelynek rendőrsége vagy más biztonsági ereje (ideértve a kormányzati fegyveres erők mellett és a kormány által támogatott fegyveres csoportokat is) gyermekkatonákat toboroz vagy használ.⁵⁴²

7. ábra Európa TIER besorolási térképe az USA 2020-as TIP jelentése alapján.

⁵⁴² 2020 USA TIP report. 7 o. Forrás: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf> (letöltés: 2020. augusztus 27.)

TIER BESOROLÁSOK EURÓPÁBAN

■ TIER 1
■ TIER 2
■ TIER 2 WATCH LIST
■ TIER 3

ÉV	BÜNTETŐELJÁRÁSOK	ELTÉLTEK	AZONOSÍTOTT ÁLDOZATOK	ÚJ VAGY MÓDOSÍTOTT SZABÁLYOK SZÁMA
2013	3,223 (275)	2,684 (127)	10,374 (1,863)	35
2014	4,199 (197)	1,585 (69)	11,910 (3,531)	5
2015	4,990 (272)	1,692 (245)	11,112 (3,733)	8
2016	2,703 (201)	1,073 (40)	13,349 (3,192)	3
2017	2,548 (179)	1,257 (53)	12,750 (3,330)	0
2018	2,394 (234)	1,379 (80)	16,838 (2,675)	1
2019	2,896 (106)	1,346 (41)	17,383 (1,369)	2

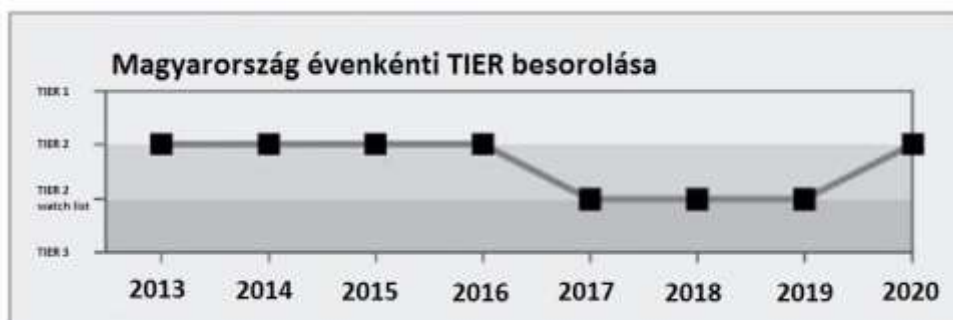
8. ábra Emberkereskedelemben vonatkozó összesített adatok európai adatok az USA 2020-as TIP-jelentése alapján.

Európát tekintve növekvő számokat láthatunk az amerikai TIP-jelentés alapján, amely maga is elismeri, hogy ezek a kimutatások csak becslések, amelyek a kormányok és más források által szolgáltatott adatokból származnak. Látható, hogy az összesített adatok évről évre ingadoznak az emberkereskedelemben kapcsolatos bűncselekmények rejtett jellege, illetve a dinamikusán változó globális események, a kormányok által tett erőfeszítések intenzitásváltozása, valamint a nemzeti jelentési struktúrák egységességének hiánya miatt. A zárójelben szereplő számok a munkaerő-kereskedelemben kapcsolatos büntetőeljárások, ítéletek és büntetőeljárások számát mutatják az összes számhoz képest. Jól látható, hogy a 2019-es adatok szerint a büntetőeljárások száma 2014-hez képest erősen lecsökkent, az ítéletek számát tekintve pedig a megindított eljárásoknak mintegy felében született ítélet, miközben az azonosított áldozatok száma exponenciálisan nő.

Az emberkereskedelemben tekintetében kétségtelen, hogy az USA jogalkotása és nemzetközi ereje erősen tematizálja az események irányát, így Magyarországra is erős befolyást gyakorol.

A 2020-as TIP-jelentés szerint⁵⁴³ Magyarország kormánya nem teljesíti teljes mértékben az emberkereskedelemben felszámolására vonatkozó minimumkövetelményeket, de jelentős erőfeszítéseket tesz a felzárkózás érdekében. Mivel a magyar kormány átfogó jellegű és növekvő erőfeszítéseket mutatott az emberkereskedelemben visszaszorítása érdekében, az előző jelentési időszakhoz képest, ezért Magyarországot az USA ismét a TIER 2 besorolási szintre emelte.

⁵⁴³ Ld. 2020 USA TIP jelentés. 245. o.

9. ábra Magyarország TIER besorolása az USA 2020 TIP-jelentése alapján.

Az Amerikai Egyesült Államok részéről elismerendő az az erőteljes ösztönzés, amit az emberkereskedelem visszaszorítása és az emberi jogok betartása érdekében tesz, annak ellenére, hogy olyan államokat is megfelelő irányba orientál, amelyek eltérő jogrendszerrel, gazdasági erővel és kulturális háttérrel rendelkeznek. Minden ország számára az USA egy megkerülhetetlen referenciapontot képes szolgáltatni. Az emberkereskedelem visszaszorítása mellett a gyermeki jogok és a gyermekek védelmében is számos olyan rendelkezést⁵⁴⁴ hozott, melyek hatékonyan alkalmazhatóak a szexuális ragadozó PPD⁵⁴⁵ jellemű személyekkel szemben.

9.11. A nemzetközi egyezmények táblázata az emberkereskedelem elleni küzdelem területén

Az alábbi táblázat az aláírást, a csatlakozást (a), vagy az elfogadást (A) mutatja a vonatkozó nemzetközi egyezmények tekintetében azon országok vonatkozásában, amelyek az adott egyezményt ratifikálták, ahhoz csatlakoztak vagy teljesen elfogadták. Illetve a táblázatból kikereshető és áttekinthető, hogy mely államok csatlakoztak azokhoz az egyezményekhez, amelyek az emberkereskedelmet és a kényszermunkát visszaszorítani hivatottak.

⁵⁴⁴ Id. § 2251. Sexual exploitation of children, § 2251A. Selling or buying of children, § 2252. Certain activities relating to material involving the sexual exploitation of minors, § 2252A. Certain activities relating to material constituting or containing child pornography, § 2252B. Misleading domain names on the Internet, § 2252C. Misleading words or digital images on the Internet, § 2253. Criminal forfeiture, § 2254. Civil forfeiture, § 2255. Civil remedy for personal injuries, § 2256. Definitions for chapter, § 2257. Record keeping requirements, § 2257A. Record keeping requirements for simulated sexual conduct, § 2258. Failure to report child abuse, § 2258A. Reporting requirements of providers, § 2258B. Limited liability for providers or domain name registrars, § 2258C. Use to combat child pornography of technical elements relating to reports made to the CyberTipline, § 2258D. Limited liability for NCMEC, § 2259A. Assessments in child pornography cases, § 2259B. Child pornography victims reserve, § 2260. Production of sexually explicit depictions of a minor for importation into the United States, § 2260A. Penalties for registered sex offenders.

⁵⁴⁵ psychopathological personality disorder (PPD) - pszichopatológias személyiségzavarban szenvedő.

ÁLLAM	Az emberkereskedelem megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló ENSZ-jegyzőkönyv		182-es ILO Egyezmény a gyermekmunka legrosszabb formáinak megszüntetéséről	A gyermek jogairól szóló Egyezmény fakultatív jegyzőkönyve a gyermekek eladásáról, a prostitúcióról és a gyermekpornográfiáról		A gyermek fegyveres konfliktusokról szóló egyezményének fakultatív jegyzőkönyve		ILO 29. Egyezmény kényszer-munkáról	ILO 105. sz. Egyezmény, a kényszer-munka eltörléséről	Az ILO 189. Egyezmény a háztartási munkát vállalókról, (2011)
	alírá s	ratifikáció, csatlakozás (a) vagy elfogadás (A)	ratifikáció	alírá s	ratifikáció, csatlakozás (a)	alírá s	ratifikáció, csatlakozás (a)	ratifikáci ó	ratifikáci ó	ratifikáci ó
Afghanistan		X(a)	X		X(a)		X(a)		X	
Albania	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Algeria		X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Angola		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	
Antigua & Barbuda		X	X	X	X			X	X	
Argentina	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Armenia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Australia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Austria	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Azerbajjan	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Bahamas	X	X	X					X	X	
Bahrain		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	
Bangladesh			X	X	X	X	X	X	X	
Barbados	X	X	X					X	X	
Belarus	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Belgium	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Belize		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
Benin	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Bhutan				X	X	X	X			
Bolivia	X	X	X	X	X		X(a)	X	X	X
Bosnia & Herzegovin	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Botswana	X	X	X		X(a)	X	X	X	X	
Brazil	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Brunei			X		X(a)					
Bulgaria	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Burkina Faso	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Burma		X(a)	X		X(a)			X		
Burundi	X	X	X		X(a)	X	X	X	X	
Cabo Verde	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Cambodia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Cameroon	X	X	X	X		X	X	X	X	
Canada	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Central African Republic		X(a)	X	X	X	X		X	X	
Chad		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
Chile	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
China (PRC)		X(a)	X	X	X	X	X			
Colombia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Comoros			X		X(a)			X	X	
Congo (DRC)		X(a)	X		X(a)	X	X	X	X	
Congo, Rep. of	X		X		X(a)		X(a)	X	X	
Costa Rica	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Cote d'Ivoire		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	
Croatia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

Cuba		X(a)		X	X	X	X	X	X	
Cyprus	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Czech Republic	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Denmark	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Djibouti		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
Dominican Republic	X	X	X		X(a)	X	X	X	X	X
Ecuador	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Egypt	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
El Salvador	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Equatorial Guinea	X	X	X		X(a)			X	X	
Eritrea		X(a)			X(a)		X(a)	X	X	
Estonia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Ethiopia		X(a)	X		X(a)	X	X	X	X	
Fiji			X	X		X		X	X	
Finland	X	X(A)	X	X	X	X	X	X	X	X
France	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Gabon		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
Gambia, The	X	X	X	X	X	X		X	X	
Georgia	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Germany	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ghana		X(a)	X	X		X	X	X	X	
Greece	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Guatemala		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
Guinea		X(a)	X		X(a)			X	X	
Guinea-Bissau	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Guyana		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	X
Haiti	X	X	X	X	X	X		X	X	
Honduras		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	
Hungary	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Iceland	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
India	X	X		X	X	X	X	X	X	
Indonesia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Iran			X		X(a)	X		X	X	
Iraq		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	
Ireland	X	X	X	X		X	X	X	X	X
Israel	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Italy	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Jamaica	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Japan	X		X	X	X	X	X	X		
Jordan		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
Kazakhstan		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
Kenya		X(a)	X	X		X	X	X	X	
Kiribati		X(a)	X					X	X	
Korea (DPRK)				X	X					
Korea, Rep. Of	X		X	X	X	X	X			
Kuwait		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	
Kyrgyz Republic	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Laos		X(a)	X		X(a)		X(a)	X		
Latvia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Lebanon	X	X	X	X	X	X		X	X	
Lesotho	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Liberia		X(a)	X	X		X		X	X	

Libya	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Lithuania	X	X	X		X(a)	X	X	X	X	
Luxembourg	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Macedonia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Madagascar	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Malawi		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
Malaysia		X(a)	X		X(a)		X(a)	X		
Maldives			X	X	X	X	X	X	X	
Mali	X	X	X		X(a)	X	X	X	X	
Malta	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Marshall Islands										
Mauritania		X(a)	X		X(a)			X	X	
Mauritius		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	X
Mexico	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Micronesia (FSM)		X(a)		X	X	X				
Moldova	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Mongolia		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
Montenegro		X(d)	X		X(d)		X(d)	X	X	
Morocco		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
Mozambique	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Namibia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Nepal			X	X	X	X	X	X	X	
Netherlands	X	X(A)	X	X	X	X	X	X	X	
New Zealand	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Nicaragua		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	X
Niger	X	X	X	X	X		X(a)	X	X	
Nigeria	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Norway	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Oman		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	
Pakistan			X	X	X	X		X	X	
Palau										
Panama	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Papua New Guinea			X					X	X	
Paraguay	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Peru	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Philippines	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Poland	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Portugal	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Qatar		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	
Romania	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Russia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Rwanda	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
St. Lucia		X(a)	X	X	X	X	X	X	X	
St. Maarten								X	X	
St. Vincent & the Gren.	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Saudi Arabia	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Senegal	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Serbia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Seychelles	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Sierra Leone	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Singapore			X			X	X	X		
Slovak Republic	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Slovenia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Solomon Islands			X	X		X		X	X	

Somalia			X			X		X	X	
South Africa	X	X	X		X(a)	X	X	X	X	X
South Sudan			X					X	X	
Spain	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Sri Lanka	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Sudan		X(a)	X		X(a)	X	X	X	X	
Suriname		X(a)	X	X	X	X		X	X	
Swaziland	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Sweden	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Switzerland	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Syria	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Tajikistan		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	
Tanzania	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Thailand	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Timor-Leste		X(a)	X		X(a)		X(a)	X		
Togo	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Tonga										
Trinidad & Tobago	X	X	X					X	X	
Tunisia	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Turkey	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Turkmenistan		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	
Uganda	X		X		X(a)		X(a)	X	X	
Ukraine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
United Arab Emirates		X(a)	X					X	X	
United Kingdom	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
United States	X	X	X	X	X	X	X		X	
Uruguay	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Uzbekistan	X	X	X		X(a)		X(a)	X	X	
Venezuela	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Vietnam		X(a)	X	X	X	X	X	X		
Yemen			X		X(a)		X(a)	X	X	
Zambia		X(a)	X	X		X		X	X	
Zimbabwe		X(a)	X		X(a)		X(a)	X	X	

13. táblázat. Forrás: Amerikai Külügyminisztérium⁵⁴⁶

9.12. Részösszegzés

Az Európai Unió és az európai tagállamok emberkereskedelem elleni szabályozási rendszerének egymással és három nem európai állam szabályozásának összevetésével kimondható, hogy alapvetően nincs hatalmas különbség a szabályozás intenzitása és mértéke között. Ez a nemzetek feletti jogi instrumentumoknak köszönhető, ugyanakkor a részletszabályok pontos kimunkálása, az egyes jogtételek megfogalmazása, nyelvi kimunkálása, Hollán Miklós szerint „Magyarországon nemzetközi jogászok között közhely számba megy, hogy a nemzetközi instrumentumok hivatalos magyar fordításai hemzsegek a nyelvi és szakmai hibáktól (egyesek szerint „elborzasztóak”). Ez a

⁵⁴⁶ Amerikai Külügyminisztérium. https://www.state.gov/wp-content/uploads/2018/12/relevant_conventions.pdf

megállapítás (ha lehet fokozottan) igaz az emberkereskedelem esetére is, hiszen pl. ENSZ jegyzőkönyv hivatalos hazai fordítása nemcsak a magyar nyelv szabályainak nem felel meg, hanem olyan alapvető szakmai hibákban szenved, amely az eredeti rendelkezések értelmét is eltorzítják".⁵⁴⁷ Az Egyesült Államok jogi szabályozásának elemzésekor bemutattam, hogy fogalmi eltérésekből eredő problémák nem egyediek. Az egységes nyelvi kultúra ellenére az Egyesült Államokban a tagállamok is többféleképpen határozzák meg az emberkereskedelem fogalmát, valamint eltérő módon szabályozzák az egyes bűncselekmények esetében a bűnösséget, emiatt nagyon eltérőek lehetnek a büntetési tételek is.⁵⁴⁸ Az emberkereskedelem nem minden esetben jelent határokon átívelő bűncselekményt, ugyanakkor egységes szupranacionális jellegű uniós szabályozása azért lehet kívánatos, mert az egyes jogtételek pontos nyelvi és dogmatikai kimunkálása az európai jogharmonizációt és az egységes jogalkalmazást is elősegítenék.

10. Gyermekvédelmi kitekintés, mint az emberkereskedelem megelőzésének eszköze.

10.1. A gyermekkereskedelem és a gyermekbántalmazás összefüggései

A gyermekvédelem kérdéskörét az emberkereskedelem egyik legfontosabb megelőzési eszközének látom. A gyermekekhez számos erőszakos bűnözési kérdés kapcsolódik, egyfelől amit sérelmükre, másfelől amit alanyként maguk követnek el. További összefüggések, metszéspontok léteznek az emberkereskedelem és a családon belüli erőszak vonatkozásában is, ahogy erre Windt Szandra kutatásában⁵⁴⁹ is rámutat. Kapcsolódva a 2019-ben lefolytatott kutatás konklúziójához, logikusan következtethetünk arra, hogy a gyermekek sérelmére megvalósított „emberkereskedelem, mind a családon belüli erőszak esetében elmondható, hogy a sértett sok esetben nem érzi áldozatnak magát, az elkövető hosszú ideig tulajdonaként kezeli a sértettet, akként is bánik vele, sárba tiporja. Az elkövetők elhítetik a

⁵⁴⁷ HOLLÁN Miklós: i.m. OTKA PD 73641 számú posztdoktori ösztöndíjpályázat. 7. o.

⁵⁴⁸ Emberkereskedelem elleni amerikai büntetőeljárások. Forrás: <https://www.ncsl.org/research/civil-and-criminal-justice/prosecuting-human-traffickers.aspx> (letöltés: 2021. január 31.)

⁵⁴⁹ Vö. WINDT Szandra: Az emberkereskedelem és a családon belüli erőszak hasonlóságai és különbségei. (Belügyi Szemle, 2020/12. 105-117. o.)

*sértettjeikkel, hogy ők semmit sem érnek, nélkülük nem képesek semmire, úgyis megtalálják őket, hiszen van ismerősük mindenhol”.*⁵⁵⁰

Az ENSZ Női Tagozata⁵⁵¹ számos tanulmányban felhívta a figyelmet arra a jelenségre, hogy a világjárványok - így a SARS-CoV-2 által okozott koronavírus-járvány során is nőtt a nők és gyermekek elleni erőszakos cselekmények száma. Növekedett az emberkereskedelem, a gyermekházasságok, a szexuális kizsákmányolás és a szexuális abúzusok száma.⁵⁵² Globálisan 2020-ban 243 millió 15 és 49 év közötti nő szenvedett partnere által elkövetett szexuális vagy más erőszakos jellegű cselekmény miatt.

Az emberkereskedelem, a gyermekkereskedelem és a gyermekbántalmazás szoros összefüggését már a századfordulón is látta Hodossy Gedeon és Doros Gábor. A leánykereskedés elleni küzdelem bátyáinak nevezett gyámhatóságok legfőbb feladatául teszi „*a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről alkotott 1877. évi XX. tc. 263. 264. §§, melyek legfőbb feladatául teszik a kiskorúak szellemi és anyagi érdekeinek megóvását (...).*”⁵⁵³ Az emberkereskedelem és a kapcsolódó szexuális, fizikai gyermekbántalmazás megelőzésének, megszakításának és az elkövető gyors, hatékony szankcionálásának kérdése rendszeresen visszatérő téma a gyermekvédelmi rendszert működtető szakemberek és hatóságok számára. Ebben a fejezetben a gyermekvédelem főbb kérdéseit kívánom áttekinteni, amely az emberkereskedelem megelőzésének leghatékonyabb pillére. A gyermekek elhagyatottságának, bántalmazásának megelőzése, családban nevelkedésének legfontosabb indoka az, hogy személyiségük megerősödéséig ők a legkiszolgáltatottabb csoportja a társadalomnak. A gyermekekkel történő kereskedelem alapját megrendelői igények egyre inkább napvilágra kerülő titkos hálózata adja.⁵⁵⁴ A 2020. szeptember 3-án kiadott egészségügyi ellátók feladatairól gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának gyanúja esetén megnevezésű dokumentum⁵⁵⁵ számos kérdést rendez gyermekvédelem tekintetében. Nem foglalkozik a koldulásra, lopásra, prostitúcióra, hazugságra kényszerítéssel, gyermekkel koldulás, a gyermek korának nem megfelelő, illetve a rendszeres megterhelő munka végeztetésével, szociális bántalmazással, a gazdasági bántalmazással, méhmagzatot károsító magatartással, az újszülött-gyilkossággal, az alkohol és drog abúzus, a média-erőszak,

⁵⁵⁰ Windt Szandra: i.m. 115. o.

⁵⁵¹ <https://www.unwomen.org/en> (letöltés: 2021. március 18.)

⁵⁵² Ld. COVID-19 and Ending Violence Against Women and Girls. Forrás: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-en.pdf?la=en&vs=5006> (letöltés: 2021. március. 12.)

⁵⁵³ HODOSSY Gedeon - DOROS Gábor: i.m. 19. o.

⁵⁵⁴ Ld. T/11246. számú törvényjavaslat indokolással

⁵⁵⁵ Megjelent: Egészségügyi Közlöny 2020/14.

az online abúzus (cyber-bullying), a kortársbántalmazás és a zaklatás (bullying) kérdéskörével. Alkalmazási köre a 0-18 éves gyermekekkel szembeni rossz bánásmód, bántalmazás, elhanyagolás formái, és az ezekkel kapcsolatos egészségügyi tevékenységek, valamint a jelzőrendszerben betöltött szerepből következő, jogszabályokban rögzített kötelezettségek. Ezek jellemzően a szülői felügyeleti jogot gyakorló személyi kört érintik. Ennek oka, hogy a szülő magatartása kiemelkedően fontos a gyermek fejlődése és a társadalom önreprodukciós képessége szempontjából. Ha a szülő beteg, bántalmazó vagy más okból nem tudja a gyermekét gondozni, az az egész társadalomra rendkívül súlyos következményekkel jár. A veszélyességét növeli, hogy a következmények nem azonnal jelentkeznek.

A kiskorúak sérelmére elkövetett bántalmazás általában csak az elkövető és a sértett jelenlétében történik, az észlelés, az eljárás megindítása, a helyreállítás több intézmény összehangolt munkáját kívánja meg. A kérdés komplexitását ezen felül még az adja, hogy a bántalmazás felismerésére és kezelésére az adott területen dolgozó szakemberek részéről kiterjedtebb ismereteket követel. Nem csupán a rizikótényezők, a tünetek felismerése, értékelése és beazonosítás területén, hanem olyan további ismeretekkel és képességekkel kell rendelkezniük, amik lehetővé teszik a sértettel a szükséges bizalmi kapcsolat kialakítását. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 14. § (3) bekezdése szerint a gyermekvédelmi rendszer működtetése állami és önkormányzati feladat. A gyermekek védelmét természetbeni, pénzbeni és személyi gondoskodást nyújtó alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások és hatósági intézkedések biztosítják. E komplex védelmi rendszert kiterjedt intézményi kör alkotja: egyfelől azok, amelyek a 1997. évi XXXI. törvényben meghatározott alaptevékenység keretében végzik gyermekvédelemmel összefüggő tevékenységüket,⁵⁵⁶ másfelől a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 64. § (2) bekezdésében nevezett intézmények tartoznak ide.⁵⁵⁷ A Gyvt. 17. § (2) bekezdése kimondja, hogy felsorolt intézmények és személyek kötelesek jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál, illetve hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén. Ehhez képest a szociális ellátásokról

⁵⁵⁶ Ld. A 1997. évi XXXI. törvény 17. § (1) bekezdésnek a) - o) pontjait.

⁵⁵⁷ A jegyző, a járási hivatal, továbbá a szociális, egészségügyi szolgáltató, intézmény, valamint a pártfogói felügyelői és a jogi segítségnyújtói szolgálat jelzi, az egyesületek, az alapítványok, a vallási közösségek és a magánszemélyek.

szóló törvény vonatkozó szakaszai értelmében a család, a személy krízishelyzetét észlelve jelezhetik a családsegítést nyújtó szolgáltatónak, intézménynek, ha segítségre szoruló családról, személyről szereznek tudomást. Az állampolgári jogok biztosa, Szabó Máté 2011. november 24-én AJB-2031/2011 számú jelentése is tartalmazta, hogy a gyermekbántalmazási kérdésekben - különös figyelemmel a kiskorúak sérelmére elkövetett szexuális bántalmazásra - igen magas a látencia.

2017 márciusában a szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkárság az elmúlt időszak súlyos gyermekbántalmazási, gyermekelhanyagolási ügyei kapcsán felmerülő problémák megoldása érdekében a területet szabályozó jogszabályi környezet felülvizsgálatát kezdeményezte, és változtatásokat javasol. A gyermekhalállal végződött gyöngyösi ügyben az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala is folytatott vizsgálatot, és ennek megállapítása szerint a sorozatos jelzőrendszeri hibák, mulasztások és az egyes szervek közötti együttműködés hiánya is vezetett a tragédiához.⁵⁵⁸ A javaslatok abba az irányba vitték a jogalkotást, hogy a gyermekek védelmét a jogalkotó fokozza. Így azok a gyermekvédelmi rendszerben dolgozók, akik korábban meghatározott bűncselekményeket elkövettek, nem lehetnek a gyermekvédelmi rendszer dolgozói. Ennek érdekében a régóta várt foglalkoztatási tilalmat is beiktatta a gyermekvédelmi törvénybe.⁵⁵⁹ Pontosítja a gyermekjogi képviselők feladatkörét, illetve a Gyvt. 11/A. § (8) bek. alatt visszahivatkozik a 10/A. § bekezdésben foglaltakra, amelynek érvényessége nem a korábban előírt jognyilatkozatra épül, hanem a bünyügyi nyilvántartó szerv által kiállított hatósági bizonyítványban foglaltakra. A foglalkoztatási tilalom esetében szükséges a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény XXVIII. Fejezetében (302. §) meghatározott, „bántalmazás közfeladatot ellátó személy eljárásában” elnevezésű bűncselekmény feltüntetése is.⁵⁶⁰ A gyermekvédelmi szabályok a gyermekkereskedelem visszaszorításában is alapvetőek, hiszen a bűnszervezetek - kivéve, a család által eladott kiskorúakat - a gyermekvédelmi rendszerből kihulló 14-18 éves fiatalkorú bűnelkövetők, illetve az utógondozásban részesülő fiatal felnőttek között mozognak hatékonyan. A bántalmazás, az elhanyagolás egyenesen a szervezett bűnözés és így az emberkereskedelem áldozataivá teszi a kiskorúakat, illetve a perspektíva nélküli fiatal felnőtteket. A család szerepének

⁵⁵⁸ GYÖRFFY Zsuzsanna (előadó): Gyöngyösön éhenhalt egy másfél éves kislány. Forrás: https://www.ajbh.hu/documents/10180/2500969/Jelentés+az+éhenhalt+gyöngyösi+kisgyermek+ügyében+4239_2016/ (letöltve: 2020. augusztus 31.)

⁵⁵⁹ 1997. évi XXXI. tv. 10/A. §

⁵⁶⁰ Ennek azért van jelentősége, mert a gyermekvédelmi rendszerben dolgozók - akik nem hivatalos személyek - munkájuk során közfeladatot ellátó személynek minősülnek.

meggyengülése, a családon belüli erőszakos magatartások elszaporodása a magyar jogalkotást - a nemzetközi normák figyelembevételével - arra ösztönözte, hogy a kapcsolati erőszak büntetőjogi tényállását megalkotva a kérdés társadalmi veszélyességét mérsékelje.⁵⁶¹

A gyermekek jogait védő és támogató, már meglévő és kötelező erejű egyetemes és európai normák kifejezetten alkalmasak arra, hogy az azokban foglaltak végrehajtásával megvalósítható legyen a gyermekek jogi és adminisztratív védelme.⁵⁶² Az egyes tagállamok gyermekvédelmi rendszerét a nemzetközi és regionális normákban is megtalálható ENSZ jogi dokumentumok segítik.⁵⁶³ Ezek a normák megszabják azokat a fő irányokat, melyekre az adott tagállam jogalkotása és kormánya felfűzheti szabályozási rendszerét és a szükséges rendeleti szintű részletszabályait.

10.1.1. A gyermek mindenekfelett álló érdekeinek érvényesülése

A gyermekvédelmi rendszer jogszabályi alapját hazánkban Magyarország Alaptörvénye adja meg, amely összhangban áll a nemzetközi egyezményekkel és európai uniós normákkal. Alaptörvényünk XVI. cikkének (1) bekezdésében rögzíti, hogy „*Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.*” Továbbá „*Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket.*”⁵⁶⁴ Ezek az intézkedések alkotják „*a gyermekek mindenekfelett álló érdekei*”⁵⁶⁵ védelmi rendszerének gerincét. A gyermeki alapjogok bázisa az ENSZ

⁵⁶¹ GARAI Renáta: Nemzetközi törekvések a családon belüli erőszak elleni büntetőjogi védelemre - a távcső túloldalán Ausztria és Szlovákia. Külügyi Műhely 2020/1. szám 130. o. Forrás: http://kulugyimuhelyalapitvany.hu/wp-content/uploads/2020/05/09_KulugyiMuhely_GaraiRenata_DOI.pdf (letöltve: 2021. február 07.)

⁵⁶² Az Egyesült Nemzetek Szervezetének 1951. évi egyezménye a menekültek helyzetéről; Az 1966. évi Nemzetközi Egyezségokmány a Polgári és Politikai Jogokról; Az 1966. évi Nemzetközi Egyezségokmány a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogokról, az ENSZ 1989. évi Egyezménye a gyermek jogairól; Az ENSZ 2006. évi egyezménye a fogyatékossgal élő személyek jogairól; Az Egyezmény az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről; Az Európai Egyezmény a Gyermekek Jogainak Gyakorlásáról; A felülvizsgált Európai Szociális Charta; Az Európa Tanács egyezménye a gyermekekkel való kapcsolattartásról.

⁵⁶³ ENSZ fiatalokúak igazságszolgáltatási rendszerére vonatkozó minimumszabályai, ENSZ szabadságuktól megfosztott fiatalokúak védelmére vonatkozó szabályai; ENSZ fiatalkori bűnözés megelőzésére vonatkozó iránymutatása; ENSZ iránymutatása a bűncselekmények gyermekkorú áldozatait és szemtanúit érintő ügyekkel kapcsolatos igazságszolgáltatásról; ENSZ Főtitkárának iránymutató feljegyzése: az ENSZ gyermekeket érintő igazságszolgáltatásra vonatkozó megközelítése; a 2009-ben elfogadott ENSZ gyermekek alternatív gondozásának megfelelő alkalmazásáról és feltételeiről szóló iránymutatása; Az emberi jogok védelmét és előmozdítását célzó nemzeti intézmények jogállásának és működésének alapelvei.

⁵⁶⁴ Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése

⁵⁶⁵ New Yorkban 1989. november 20-án kihirdetett ENSZ Gyermekek jogairól szóló Egyezmény, melyet a Gyermekek jogairól szóló, Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991 évi LXIV. törvény implementálta a magyar jogrendbe.

Közgyűlése által 1989. november 20-án létrehozott Gyermekjogi Egyezmény, amely három alapelvet határoz meg: ezek a részvétel, a védelem és a megelőzés. A részvétel kimondásával minden részes állam⁵⁶⁶ elfogadja, hogy a gyermek korának megfelelően részt vesz a saját sorsával kapcsolatos döntésekben. A társadalom tagjai és intézményei védelemben részesítik, valamint a vele szemben vagy általa elkövetett deviáns magatartásokat megelőzik. Ennek megfelelően elsősorban a gyermek szülei, családja, az állam, és végül a társadalom köteles elismerni és biztosítani a gyermek fejlődéséhez szükséges feltételeket. A Gyermekjogi Egyezmény kapcsán létrejött a független nemzetközi szakértőkből álló ENSZ Gyermekjogi Bizottság (továbbiakban: Bizottság), amely a tagállamok kormányai által kötelezően benyújtott jelentéseket vizsgálja.⁵⁶⁷ A Bizottság több pozitív tényező⁵⁶⁸ mellett számos hiányosságot is talált. Így például: nem született a gyermekjogok népszerűsítésére és védelmére átfogó és integrált nemzeti politika, továbbá a nemzetközi sztenderdeknek is megfelelő jogszabályok végrehajtása területén nagy a lemaradás. Nem csak az érintettek nem ismerik a vonatkozó jogszabályokat, hanem azok az intézmények és hatóságok sem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel, akiknek a feladata a gyermekek jogainak védelme és érvényesítése.⁵⁶⁹ Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága 2006. január 18-án megtárgyalta Magyarország második jelentését,⁵⁷⁰ melyben üdvözölte az önkritikával megírt második jelentés benyújtását a kiegészítő kérdésekre adott részletes írásbeli válaszok mellett a kompetens és valamennyi érintett szakterületet képviselő küldöttségével folytatott őszinte párbeszédet, amelyek lehetővé tették, hogy a Bizottság megértse a gyermekek jogainak helyzetét Magyarországon. Mindemellett továbbra is hiányzik a nemzeti stratégia megalkotása a gyermeki jogok terén, problémák vannak a törvényalkotás és végrehajtás területén, nincs meg a koordináció az egyes gyermekek védelmét ellátó hatóságok és intézmények vonatkozásában; nincs átlátható, független ellenőrzés, nem elegendőek a gyermekek rendelkezésére álló források, az adatok részletes lebontásban való gyűjtését egy rendkívül kazuisztikus jogszabályhalmaz akadályozza, nem érvényesül a

⁵⁶⁶ Az ENSZ tagállamai - három állam, az Amerikai Egyesült Államok, Szomália és Dél-Szudán - kivételével elfogadta és ratifikálta a Gyermekjogi Egyezményt.

⁵⁶⁷ FILÓ Erika- KATONÁNÉ PEHR Erika: Gyermeki jogok szülői Felelősség. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2015. 30. o

⁵⁶⁸ A roma kisebbség helyzetének javítása, felzárkóztatása irányába tett erőfeszítések, az ILO 138. sz. Egyezményében foglalt munkavállalási alsó korhatár elfogadása, az Európa Tanácsnak a kisebbségek jogairól elfogadott Egyezményének ratifikálása.

⁵⁶⁹ FILÓ Erika- KATONÁNÉ PEHR Erika: i.m. 31. o.

⁵⁷⁰ A Gyermek Jogainak Bizottsága 41. ülészak. A részes államok által a 44. cikk alapján benyújtott Jelentések tárgyalása. Forrás: <http://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/Az-ENSZ-Gyermekjogi-Bizottságának-Záró-észrevételei-2006.pdf> (2020. augusztus 31.)

diszkrimináció tilalma. Kimondható, hogy az állam folyamatos mulasztásos jogsértésben van évtizedek óta, s emiatt sérül a gyermekek mindenképp felett álló érdeke mind a közigazgatásban, mind az igazságszolgáltatásban, ha kiskorú a sértett vagy fiatalok az elkövetők.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága a 2014. szeptember 10-én (az 1915. és az 1916. ülésén) megvizsgálta a Magyarországról szóló harmadik, negyedik és ötödik összevont időszakos jelentéseit.⁵⁷¹ A Bizottság a jelentésekben foglalt információk alapján további észrevételeket fogalmazott meg,⁵⁷² amelyek doktori értekezésem szempontjából relevánsak. Különösen fontos a D pontban felhívott Gyermekek elleni erőszak.⁵⁷³ A záródokumentum kimondta, hogy *„a Bizottság aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a kapcsolati és az intézményekben előforduló szexuális és egyéb jellegű bántalmazást és erőszakot az esetek kis számában jelentik. A Bizottság aggodalmát fejezi ki továbbá a gyermekvédelmi rendszer hiányosságai miatt, amelyek megakadályozzák, hogy a bántalmazott és elhanyagolt gyermekek számára hatékony és idejében történő segítséget és védelmet biztosítsanak, illetve a megelőzési mechanizmusok – többek között a gyermekek, szülők és a gyermekekkel és a gyermekek érdekében dolgozó szakemberek körében végzett figyelemfelkeltő tevékenységek – hiánya miatt. A Bizottság aggodalmát fejezi ki amiatt is, hogy a részes államban nincsenek az elhanyagolás, bántalmazás és kizsákmányolás áldozatául esett gyermekek rehabilitálását és segítségét célzó szolgáltatások.”*⁵⁷⁴ Ez a lesújtó eredményű záródokumentum valójában előrevetítette azokat a súlyos, gyermekhalálhoz vezető folyamatokat, melyek miatt végül 2016 októberében, majd 2017 márciusában ismételt módosítani kellett a gyermekvédelmi tárgyú szabályozást. Belátható, hogy azok a traumák, melyek kisgyermeket érnek a szakszerű és gondozás, nevelés hiányából következően, felnőttkorban szeretethiányos, mentális alapú traumatizált állapothoz vezethetnek.

⁵⁷¹ ENSZ Gyermekjogi Egyezmény: CRC/C/HUN/3-5

⁵⁷² A Bizottság hatvanhetedik ülésén (2014. szeptember 1-19.) elfogadott, Magyarországról szóló harmadik, negyedik és ötödik összevont időszakos jelentésre vonatkozó záró észrevételek. Forrás: http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/ENSZ_zaroeszrevetelek_2014.pdf (2020. augusztus 31.)

⁵⁷³ Az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 19. cikke, 24. cikkének 3. bekezdése, 28. cikkének 2. bekezdése, 34. cikke, 37. cikkének (a) pontja, valamint 39. cikke.

⁵⁷⁴ Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága záródokumentumának D. cím, 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., a), b), c) d), e) pontok
http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/ENSZ_zaroeszrevetelek_2014.pdf (letöltve: 2020. augusztus 31.)

10.1.2. A magyar gyermekvédelmi rendszer

A számos módosítást megélt 1997. évi XXXI. gyermekvédelmi törvényünk alapvetően megfelel a nemzetközi szabályoknak. Talán a jogalkalmazási és rendszertani szempontból is szerencsésebb lenne, ha a gyámügyi szabályozás - amely a közigazgatási rendszer része - külön jogszabályban kerülne elhelyezésre. A polgárjogi, családjogi szabályok lex speciálisaként működő gyermekvédelmi szabályozás pedig önálló, szofisztikált jogintézményként csak a gyermekekkel kapcsolatos alapelvekkel, alapvető jogaikkal, valamint a gyermekekkel való bánásmódra koncentrálna. A hazai gyermekvédelmi rendszer szereplőinek pontosabb meghatározása is kívánatos lenne, melyre a jogalkotó az utóbbi években számos kísérletet tett.

A hazai gyermekvédelmi rendszer a gyermekek védelme, a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek, helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység, amelyet az állam és az önkormányzatok pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint törvényben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják.⁵⁷⁵ A jogszabályok egyértelműen megfogalmazzák mi a teendő a gyermek veszélyeztetettsége, bántalmazása esetén: sajnos az elmúlt évek eseményei alapján kimondható, hogy a rendszer anomáliái miatt ez számos esetben nem vezetett eredményre.⁵⁷⁶

A legújabb adatok szerint „*az egészségügyben dolgozók igen alacsony arányban (védőnők 13%, egyéb egészségügy <5%, háziorvosok 0,2%) tettek eleget a törvény által előírt jelzőrendszeri kötelezettségüknek*”.⁵⁷⁷ A KSH-OSAP elérhető adatai szerint is 2013. évben a jelzőrendszeri tagok 178 295 jelzése közül 8,4%-ban az egészségügyi szolgáltatók jeleztek, ezen belül 78% volt védőnő, 2016. évben érkezett 116 858 jelzés

⁵⁷⁵ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 14. § (1), (2), (3) bek.

⁵⁷⁶ Igazságügyi Minisztérium: Jelentés a Kormány részére a győri kettős gyermekgyilkosság igazságügyi vizsgálatának eredményéről. Budapest, 2019. december. A győri kettős gyermekgyilkosságról készült jelentés. 2020.01.06. A kormány több áldozatsegítő központot hoz létre. 2020.06.29. Nem szabadulhatnak idő előtt a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetői. 2020.10.20. Forrás: https://www.kormany.hu/download/5/1f/b1000/Jelentés_győri_gyilkosság_2019dec.pdf (letöltés: 2021. március 31.) továbbá, <https://www.kormany.hu/hu/igazsagugyi-miniszterium/hirek/a-gyori-kettos-gyermekgyilkossagrol-keszult-jelentes>; és <https://www.kormany.hu/hu/igazsagugyi-miniszterium/hirek/a-kormany-tobb-aldozatsegito-kozpontot-hoz-letre>; és <https://kormany.hu/hirek/nem-szabadulhatnak-ido-elott-a-legsulyosabb-buncselekmények-elkovetoi> (letöltés: 2021. március 31.)

⁵⁷⁷ EMMI 2020. szakmai irányelve egészségügyi ellátók feladatairól gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának gyanúja esetén. 20. o.

közül 13,2% volt egészségügyi szolgáltató, ezen belül 77,1% volt védőnő. A háziorvosi praxisok éves statisztikai jelentése szerint 2015-ben 1535, 2017-ben pedig 1127 gyermek került gondozásba elhanyagolás/elhagyás miatt.⁵⁷⁸ Arra nincs pontos statisztikai adat, hogy az állami alap- és szakellátásból kikerült kiskorúak hány százaléka vált emberkereskedelem áldozatává.

10.1.3. A gyermekbántalmazás szakmai és jogi ismérvei

A fizikai bántalmazás olyan fizikai sérülés okozása, amely a gyermek testi sértésében nyilvánul meg. Az elkövetői magatartás - a gyermekek méreténél fogva - lehet ütés, rúgás, lekötözés, bezárás, rángatás, rázás, el- vagy ledobás, gondatlan leejtés, mérgezés, megégetés, leforrázás, vízbe fojtás, fojtogatás, de annak nem lehet halálos eredménye. A kiskorúak bántalmazásának kérdése azért lényeges az emberkereskedelem megelőzése szempontjából, mert a csellengő, engedély nélküli távozók között legtöbbször bántalmazott gyermekeket találunk, és a gondoskodásból így kikerülő kiskorúak, fiatal felnőttek áldozattá válásának esélye magas. Magyarországon ma is elterjedt fenyegetési módszer a korábbi bírói joggyakorlat által elismert⁵⁷⁹ házi fenyegetőjog,⁵⁸⁰ amely bőrpírt okozó tetteges becsületsértéstől egészen a bottal, szíjjal történő verésig terjedhet.

Egyes vádiratokban is találunk olyan hiányos általánosságokat tartalmazó hivatkozásokat az úgynevezett házi fenyegetőjog alkalmazására, amelyek csak részben vezettek elítéléshez, részben pedig fel kellett menteni a tettet. *„Egy vádirati tényállás szerint a vádlott az ötéves gyermeket gyakran bántalmazta, rendszeresen megverte, így 2011. február 24. napján is. Ezen a napon a gyermeket bezárva, egyedül találták a nagyon rendezetlen, koszos lakásban, rossz állapotban, friss és gyógyuló verésnyomokkal. A tényállás az általánosságok szintjén maradt, konkrétumokat csak az egyetlen időponttal megjelölt nappal kapcsolatban tartalmaz, a tényállásnak még az sem volt része, hogy a gyermeket fakanállal bántalmazta a vádlott, holott erre az ítélet*

⁵⁷⁸ EMMI 2020. szakmai irányelve i.m. u. o.

⁵⁷⁹ A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság 8.B.XIX.1604/2012. számú ítéletének indokolása szerint a terhelt azzal, hogy nevelési céllal lekevert egy-két nyaklevest, még nem valósítja meg a kiskorú veszélyeztetésének büntetését, bár mint nevelési módszer nem mondható helyesnek.

⁵⁸⁰ A Győri Ítéltábla Bhar.54/2015/4. számú határozata kiskorú veszélyeztetésének büntette tárgyában. *„Ezek a cselekmények összességében az ítéltábla álláspontja szerint is túlmutatnak a házi fenyegetőjog megfelelő gyakorlásán és a gyermekek jogait sértő cselekménynek tekintendők”.*

indokolásából egyértelműen adat merült fel”.⁵⁸¹ Az elkövetett gyermekbántalmazások súlyosságát illusztrálja az a két ügy, amelyben a gyermeket úgy ütötték meg, hogy a gyermekén a keményfából készült fakanál eltört.⁵⁸²

Ahogy a Pesti Központi Kerületi Bíróság 13.B.VII.30.284/2013. számú ítéletének indokolásában részletesen kifejtette, a gyermekvédelmi törvény tiltja a gyermekek testi fenyegetését, illetve nem ismeri a „nevelési célzattal” történő fenyegetést, tehát a házi fenyegetőjog nem tolerált nevelési eszköz, hanem a jogalkalmazásban itt-ott még mindig felbukkanó kövület. 2020-ban az arra történő hivatkozás nemcsak idejétmúlt, hanem törvénytörő is.⁵⁸³ A gyermekek érzelmi bántalmazása sokszor a mélyebb és súlyosabb nyomokat hagy, mint a testi fenyegetés enyhébb formái. Ennek szakirodalmi definíciója a gyermek érzelmeivel való tartós vagy rendszeres visszaélés, amely a gyermekekben az értéktelenség, a nem szeretettség, az eldobottság, a nem kívántság, a hasznavehetetlenség érzését kelti. Ez súlyos önértékelési zavarokhoz, kötődési nehézségekhez vezet. Érzelmi bántalmazásnak minősül az életkornak vagy a fejlettségnek nem megfelelő elvárások támasztása, például a korai pályaválasztás, a szakmai elhivatottság erőszakolása, a szobatisztaság idő előtti erőltetése, a képességekhez nem igazodó iskolai követelmények követelése. Olyan félelemérzet vagy szorongás keltése, amely a rendszeres megszegénytől ered, valamint az állandó kritizálásból, érzelmi zsarolásból és a gyermek kihasználásából áll. Ezek a magatartások is egyenesen vezethetnek prostituálódáshoz, egyben bekerülhetnek az emberkereskedelemmel foglalkozó bűnszervezetek látókörébe is.

Az emberkereskedelem elleni küzdelem hatékonyságának növeléséhez szükséges intézkedésekről szóló kormányrendeletben megfogalmazott speciális területként közvetlen kapcsolódik az emberkereskedelem áldozatainak felismerése,⁵⁸⁴ a gyermek vagy fiatal szexuális tevékenységekre való kényszerítése vagy ilyen irányú csábítása, függetlenül attól, hogy a gyermek felfogja-e a valós helyzetet. A 1125/2019. (III. 13.) Korm. határozat c) pontja kimondja, hogy szükséges olyan szakmai módszertan kidolgozása, amely a prostituálttá válás megelőzését és a prostitúció,

⁵⁸¹ Hiányos és általánosságokat tartalmazó tényállások például, amelyek részben elítéléshez, részben felmentéshez vezettek: Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 7.B.2064/2014.; 7.Bpk.III.602/2015.; Elhanyagolással elkövetett bűncselekményben: PKKB 8.B.XIV.11.261/2015.; PKKB 12.B.VIII.32.958/2014.; XX. XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 7.B.XXI.1180/2014. In. Balogh Anna: i.m. III. rész. Ügyészek lapja 2019. év 1. lapszám.

⁵⁸² A PKKB 20.B.V.11.084/2014. és a BKKB 5.B.XI.120/2014. számú ügy.

⁵⁸³ Vö. BALOGH Anna: i.m. III. rész. Ügyészek lapja 2019. év 1. lapszám.

⁵⁸⁴ 1125/2019. (III. 13.) Korm. határozat az emberkereskedelem elleni küzdelem hatékonyságának növeléséhez szükséges intézkedésekről 1. a).

emberkereskedelem áldozatául esett gyermekek számára nyújtott többletsegítséget biztosítja a gyermekvédelmi intézményekben.

Az áldozattá válás kiindulópontja az olyan abúzusnak minősülő magatartások elszenvedése, amelyek a tényleges szexuális aktuson kívül különböző szexuális jellegű és indíttatású, molesztáló, simogató vagy csábító magatartások. Ide tartoznak a szexuális indíttatású exhibicionista cselekmények, kiskorú bevonása gyermekpornográfiába vagy más személy szexuális tevékenységének figyelésébe. Ezek a magatartások közvetlenül a szexuális célzatú emberkereskedelem áldozatává válásának kiindulópontjai.

A legnehezebb azonban a szexuális abúzus korai felismerése, mert a gyermek kialakulatlan személyisége okán sokszor fel sem fogja, hogy ami vele történik, az bűncselekmény. Ezeket a titkos játékokat - a fizikai bántalmazással ellentétben - egyfajta szeretet-megnyilvánulásnak vélik a gyerekek, és örülnek, hogy végre valakitől odaadó figyelmet kapnak. A 1125/2019. (III. 13.) Kormányhatározat 1. b) pontja külön kiemeli, hogy szükséges a tizennyolcadik életévüket be nem töltött prostituáltak speciális szakellátásának és megfelelő reintegrációjának kialakítása. Amint azt a vonatkozó szakirodalom megerősíti, hogy az éretlen korban elszenvedett szexuális abúzusok később súlyos traumatizációs hatása már serdülőkorban megjelenhet, de csak felnőttkorban fejt ki hatását. Agresszió, szorongás, erősen eltúlzott homofóbia, önbecsülési problémák, alvászavar, szexuális identitászavar alakulhat ki. Ha ezek a bűncselekmények idejekorán nem kerülnek feltárássra, a viktimizáció hatása - a gyermekkorban szexuálisan molesztált felnőttek esetében - élethosszig tarthat.

A gyermekáldozatokat titoktartásra kényszerítik, fenyegetéssel, megvesztegetéssel, ami további, feloldhatatlan ügynevezett klasszikus pszichiátriai zavarokat okoz.⁵⁸⁵

A gyermek számára igen súlyos, később szuicid magatartásokhoz is vezethet a Münchhausen by proxy szindróma, amelyet a kevert bántalmazási formákhoz sorol a szakirodalom. A szülő beteges túlaggódásának következtében szándékosan betegségeket talál ki, illetve idéz elő a gyermekén - esetleg meglévő betegségét súlyosan eltúlozza -, és ezzel fájdalmas orvosi beavatkozásoknak teszi ki a sértettet.

Komoly traumát okozó gyermekbántalmazás típus a szülői elidegenítés szindróma (PAS),⁵⁸⁶ amelyet jellemzően a másik szülővel szembeni indokolatlan félelem,

⁵⁸⁵ KURITÁRNÉ SZABÓ Ildikó - Tiszlár-Szabó Eszter (szerk.): Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna - a családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia. Oriold és Társai Kiadó. 2015. 127. o.

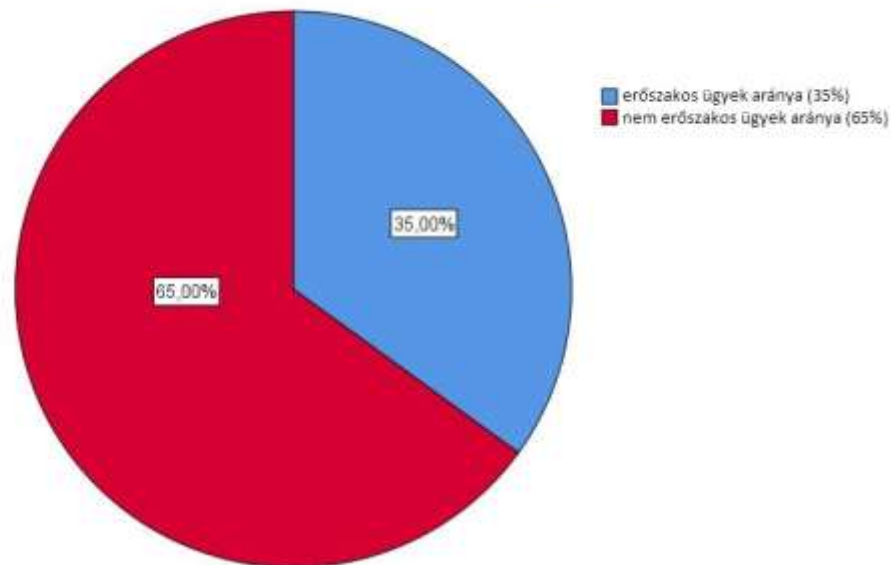
tiszteletlenség vagy ellenségeskedés alapoz meg. A cselekmény folyamatának következményeként az egyik szülő kizárja a másik szülőt a gyermek életéből, és ezért a gyermek teljesen elidegenedik, szembefordul a másik szülővel. Ez legtöbbször olyan a válást megelőző előcselekmény, amely rettegés, sértődés, féltékenység okán keletkezett pszichológiai abúzus, amely egyszerre sújtja az elutasított családtagot, illetve a gyermeket. Mindez a gyermeknek feldolgozhatatlan traumákat, önsértést, falcolást okoz. Az önvészélyeztető, suicid magatartási formákhoz sorolhatók az elszökés, a csavargás, a tankötelezettség nem teljesítése, a drogfogyasztás, az alkoholfogyasztás. Ezeknek háttérében általában a fentebb említett családi diszfunkció, az elhanyagolástól való félelem, illetve családi erőszak, kortársbántalmazás, iskolai problémák, kezeletlen kudarcok állnak. Amennyiben ezek az esetek kiderülnek, és büntetőeljárás indul, a szakértő rendszerint megállapított valamilyen személyiségzavart, pszichés rendellenességet az összes vizsgált eset 16%-ában. Solt Ágnes által végzett kutatás szerint ennek azonban az ítélezés során semmiféle szerepe nem volt, sem a büntetéskiszabásra, sem pedig a gyermek családból való kiemelésére nézve, jóllehet a szülői alkalmasságot erősen korlátozhatja, vagy akár ki is zárhatja például egy disszociális személyiségzavar.⁵⁸⁷

A gondozásba, illetve a nevelésbe vételt bonyolító intézményi hálózatban gyermekvédelmi és nevelőszülői hálózatoknál előfordulhat úgynevezett intézményi bántalmazás, amely összefoglaló néven mindazokat a cselekményeket jelenti, melyet a rendszer munkatársai a gyermek egészséges, értelmi, erkölcsi, testi, lelki fejlődése érdekében nem vagy késedelmesen tesznek meg. Ez a bántalmazási forma olyan mulasztásos magatartásokban nyilvánul meg, mint a gyermek tájékoztatásához és véleménynyilvánításhoz fűződő jogainak figyelmen kívül hagyása, megtagadása, a szülőktől való indokolatlan elválasztás, illetve az észlelt bántalmazás, sérülések, abúzus feltárásának elmulasztása.

⁵⁸⁶ Parental alienation syndrome.

⁵⁸⁷ SOLT Ágnes: Bírói ítélezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában (A/III/9.) Kutatási zárójelentés. 2018. 21.o. Forrás: <http://www.tamogatoweb.hu/olvasnivalo/soltagnestanulmany.pdf> (letöltve: 2021. január 31.)

Kiskorú veszélyeztetése tárgyú ügyekben az éveken át tartó családi erőszakos ügyek aránya

10. ábra A kiskorú veszélyeztetése tárgyú ügyekben az éveken át tartó családi erőszakos ügyek aránya. Forrás: Solt Ágnes: *Bírói ítélkezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában (A/III/9.)*

Számos esetben a tragikus kimenetelű esetekben utóbb kiderül, hogy már hónapok, évek óta veszélynek voltak kitéve a gyermekek - lásd a kiskorú veszélyeztetése tárgyában a 10. ábrát -, azonban a jelzésre kötelezett szakemberek nem tettek eleget törvényi kötelezettségüknek.

10.1.4. Az emberkereskedelem és a kiskorúak sérelmére elkövetett szexuális abúzus összefüggései

A kiskorúakat érintő emberkereskedelem, a sérelmükre elkövetett bántalmazás tekintetében a látencia sokkal magasabb, mint más sértettek esetében. Szinte soha nem tesznek bejelentést, ha az elkövető maga is gyermek- vagy fiatalkorú, illetve, ha a sértett közben felnőttkorúvá válik. „[...] a vizsgált iratok alapján, hogyha elcsattan egy-egy pofon, abból sajnos elég hamar több is lesz. Hol ezért, hol azért. Senki sem rongybaba vagy szexuális segédeszköz, amit a másik fél kedvére használhat”.⁵⁸⁸ A statisztikai adatok ebben a tekintetben szinte semmit nem mutatnak, ezért a 1125/2019. (III. 13.) Korm. határozat 1. d) pontja előírja, hogy az emberkereskedelemmel összefüggő bűncselekmények esetében az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika fejlesztését végre kell hajtani, ezért a 2019 júliusától a ENyÜBS a kizsákmányolás céljából megvalósított emberkereskedelem büntetése is folyik célzott

⁵⁸⁸ Garai Renáta: Nem csak a testnek fájhat! A családon belüli erőszak elleni büntetőjogi védelem lehetőségei. In Miskolczi Bodnár Péter (szerk): XIV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Jog és Állam. 24. sz. 2018. 137. o. Forrás: http://kre.hu/ajk/images/doc5/konferencia/merge_from_ofoct_19.pdf (letöltés: 2021. február 07.)

adatgyűjtés. Ha védett környezetben, a családban bántalmazás történik⁵⁸⁹ vagy család egy tagja, esetleg a gyermeket olyan (pl. egyházi) személyek bántalmazzák, akik ezeket a büntetendő cselekményeket inkább elfedik saját szervezeti és önös érdektől vezérelve, még komplikáltabb lesz a kérdés feltárása és büntetőjogi megítélése.⁵⁹⁰ Az ilyen védett elkövetési környezetben hatalmasra nőhet a látencia. A szakirodalom szinte egységes abban, hogy a gyermekbántalmazás tekintetében komoly látencia tapasztalható.⁵⁹¹

A 2020-ban kiadott EMMI irányelvben feltárt gyermekbántalmazással kapcsolatos KSH felmérés összehasonlító táblázata lassú emelkedést mutat.

	2012	2014	2017	2018
18 éven aluliak száma (fő)	1 904 339	1 850 824	1 812 672	1 811 329
Veszélyeztetett gyermekek száma (fő)	190 564	130 586	172 808	173 604
Veszélyeztetett gyermekek aránya (%)	10%	7%	10%	10%
Elhanyagolt gyermekek összesen (fő)	23 922	29 671	20 875	20 572
Elhanyagolt gyermekek aránya (%)	1,26%	1,60%	1,15%	1,14%
- fizikai elhanyagolás	10 524	14912	14 468	14 547
- érzelmi elhanyagolás	13 398	14 759	6 407	6 025
Bántalmazott gyermekek összesen (fő)	6 828	7 494	6 542	7 067
Bántalmazott gyermekek aránya (%)	0,36%	0,40%	0,36%	0,39%
- fizikai bántalmazás	2 233	2 927	3 235	3 607
- érzelmi bántalmazás	4 285	4 113	2 687	2 856
- szexuális abúzus	310	454	620	604

14. táblázat Veszélyeztetett, bántalmazott, elhanyagolt gyermekek (Forrás: KSH-OSAP)

10.1.5. A gyermekkori traumatizáció felnőttkori hatásai

A kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények alapvető jellegzetessége, hogy az elkövető mindig erősebb érdekérvényesítő képességgel rendelkezik. A bizonyítékok között nincs hierarchia, azokat a bíróság külön-külön és együtt mérlegeli.⁵⁹² A valóság

⁵⁸⁹ GARAI Renáta: A fátýol túloldalán: szeretet vagy kilátástalanság? In. KRE-DIT 2018/2. 4. o. Forrás: <http://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/garai-renata-a-fatyol-tuloldal-an-szeretet-vagy-kilatastalansag/?print=pdf> (letöltés: 2021. február 07.)

⁵⁹⁰ KEENAN Marie: a gyermekek szexuális bántalmazása és a katolikus egyház - Gender, hatalom és szervezeti kultúra. Oriold és Társai Kiadó Budapest. 2017.

⁵⁹¹ Vö. KOMLÓSINÉ SÓGOR Ildikó: A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonyíthatóságának problémái (Eljárásjogi Szemle, 2017/3., 11-16. o.); SZEIBERT Orsolya: Miért nem kiabál az áldozat? (Családi Jog, 2011/4., 47-48. o.); KÓFALUSI Eszter: A gyermekek jogainak érvényesülése - 25 éves a New York-i Gyermekjogi Egyezmény. Konferencia az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán (Jogtudományi Közlöny, 2015/2., 121-124. o.)

⁵⁹² Kúria: Büntető- Közigazgatási- Munkaügyi- és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-elemző Csoport: Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései (Budapest, 2017. október) https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemen_y_iteleti_bizonyosság.pdf (Letöltve: 2021. február 07.)

azonban más képet mutat. Egy köztisztelőben álló személynek - különösen, ha azt más egyéb bizonyítási eszközök is megerősíteni látszanak - nincs oka attól tartani, hogy egy általa megerősített, bántalmazott személy által tett tanúvallomás folytán eljárás induljon, kiváltképpen akkor, ha az elkövető jogvédelmét nem csupán szakember, hanem egy alkotmányban is rögzített autonómiával rendelkező egyház összetartó közössége is garantálja.

A védelem megszűnése, az érzelmi függőségben lévő sértett felé irányuló tekintélyszemélyek felől érkező gazdasági, verbális bántalmazás - a külsérelmi nyomok, látható jeleit megelőzően - már olyan visszafordíthatatlan testi, lelki, értelmi és erkölcsi sérüléseket okoz, hogy szinte minimális az esély arra, hogy a sértett a társadalom egészséges tagja lehessen.⁵⁹³ Ezen felül, a bántalmazott kiskorúak esetében komoly esély van arra, hogy később maguk is bántalmazók lesznek.

A bántalmazottak kognitív és emocionális képességeikben elmaradnak hasonló korú társaiktól, idősebb korban jellemző rájuk a konfrontatív agresszió, a destruktív gondolkodás és a különböző pszichotróp anyagok aktív fogyasztása. A gyermekkorban történt traumatizációt követéses vagy longitudinális kohorsz⁵⁹⁴ vizsgálatokkal lehet kimutatni. Ezeknek a vizsgálati módszereknek a lényege, hogy egy adott kohorshoz tartozó sokaság tagjainak bizonyos időközönként ismételt megkérdezéséből létrejövő adatait elemzi. Az első ilyen kohorsz vizsgálatra 1995-ben „*Adverse Childhood Experience*”⁵⁹⁵ (Ártalmas gyermekkori tapasztalatok) néven került sor. A felméréshez szükséges vizsgálatok alátámasztják a fentebb tett állítást.

A gyermekkorban elszenvedett traumák sokszorosan meghaladják a gyermekkorban nem traumatizált személyek esetében kimutatott tíz legártalmasabb felnőttkori kockázati magatartásformát. Ezek a dohányzás, a fizikai inaktivitás, a depressziós hangulatzavar, szuicid kísérletek és hajlam, alkoholfüggőség, egyéb psichoaktív szer abúza, parenterális szerhasználat, a szexuális partnerek száma meghaladja az ötven főt és a nemi úton terjedő fertőző betegségek a kórtörténetben.⁵⁹⁶ A magatartásformák mellett az elemző vizsgálat kimutatta, hogy a vizsgált alanyok gyermekkorban elszenvedett

⁵⁹³ Vö. DOMOKOS Andrea (Domokos-Havasi-Nemes szerk.): A családon belüli erőszak büntetőjogi és társadalmi megítélése. Patrocinium Kiadó. Budapest, 2017. 22, 84-87. o.

⁵⁹⁴ A latin cohors, (zászlóalj) elnevezésből származó szó, amely az ókori római császári hadseregben a légió kisebb egységét a tizedet jelölte. Dolgozatomban használt jelentéstartalom ettől eltérően, az emberek olyan részcsoportját jelöli, akik valamilyen jellemzőjük szerint kerülnek csoportosításra: vagyis, gyermekkorukban bántalmazásnak voltak kitéve.

⁵⁹⁵ Adverse Childhood Experiences: forrás: <https://www.cdc.gov/violenceprevention/acestudy/> (letöltve: 2020. augusztus 31.)

⁵⁹⁶ KURITÁRNÉ SZABÓ Ildikó - TISLJÁR-SZABÓ Eszter: i.m. 147. o.

traumatizációjának következtében magasabb arányban voltak érintettek a következő betegségeken: koronária betegségek, daganatos megbetegedések, szélütés, hörgőgyulladás és tüdőthrombózis, diabetes, hepatitis és csonttörések. Ezekre a vizsgált betegségekre vonatkozóan a négy vagy több traumát elszenvedők körében volt szignifikáns a kockázatemelkedés.⁵⁹⁷

A kórtörténeti tünetek és gyógyszereszedés alapján a vizsgálat szignifikáns eltérésekre derített fényt, amely a nem traumatizáltakhoz képest feltűnőek. Például, a gyermekkorukban traumatizáltak ischaemiás szívbetegségek vonatkozásában 1,7-szeresen voltak érintettek. Ebből az is következik, hogy a dohányzás és a stresszes helyzetkezelés, a problémamegoldás során a depressziós hangulatzavar, a harag - mint a traumatizáltakat jellemző attitűd - erőteljesen tovább fokozták a traumák kockázatonövelő hatását. A gyermekkorban átélt traumatikus események, a súlyos önsértő felnőttkori személyiségzavarok, így a borderline szuicidialitás kialakulásának a gyermekkorban elszenvedett szexuális abúzus tekinthető a betegség etiológiájának, amihez további súlyosító körülményként társul az alacsony társadalmi státusz és a negatív edukációs tényezők egész sora.

10.1.6. Az emberkereskedelem érintettjeinek tettesi és sértetti profilelemzése

A személyiségprofil áttekintése azt a célt szolgálja, hogy a sexual offender típusú személyiségek büntetőjogilag is értékelhető személyiségjegyeit bemutassam. Az Egyesült Államokban California államban már az 1990-es évektől alkalmaznak olyan jogi szabályozást, amelynek köszönhetően különösen veszélyes erőszaktevőket, ragadozó személyiséggel rendelkező tetteseket büntetésük kitöltését követően sem engedik vissza a társadalomba, ha egy szakértőcsoport úgy ítéli meg, hogy a gyermekek, nők sérelmére, illetve más hasonló szexuális jellegű bűnismétlés veszélye fennáll. Erről külön kutatást végeztem, amely a 10.2. fejezetben található a Gyermekvédelmi kitékintés alatt.

⁵⁹⁷ DONG, M. - ANDA R. F. - FELITTI, V. J. - DUBE, S. R. - WILIAMSON, D. F. - THOMPSON, T. J. - CLIFTON, M. L. - GILES, W. H. által 2004-ben végzett kutatások (the interrelatedness of multiple forms of childhood abuse, neglect, and household dysfunction. Child abuse and neglect). 2004. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4504028/> (letöltve: 2020. augusztus 31.)

10.1.7. Az emberkereskedelem elkövetői személyiségrajza

Morális szempontból a legrosszabb állapotban minden esetben az elkövetők vannak, akiknél ha létezik visszakérdezés a cselekvésre, akkor a markáns öngazolás lélektana⁵⁹⁸ az, ami általában domináns. Az emberkereskedelem jelenségéhez kapcsolódó öngazolás egyik alapját a gazdasági érvényesülés lehetőségének közvetítése adja, amit a tettesek rendszeresen hangoztatnak is: a sértettnek nyújtott érvényesülési lehetőségért cserébe semmiség a kapott anyagi ellenszolgáltatás. Ehhez képest a kutatásom során vizsgált esetekben a sértettek jobb esetben súlyos fizikai vagy mentális betegséggel kerültek ki a bűnszervezet körforgásából, rosszabb esetben pedig meghaltak.

Az elkövetői oldalon sem ritka a mentális zavarokkal küzdő személyi kör, akik pszichopatológiás, illetve a narcissistic personality disorder⁵⁹⁹ legszélsőségebb változatában szenvednek, de nem feltétlenül kerül felszínre és értékelésre. A hatóság szűken az elkövető elkövetési magatartását és a szóban forgó jogsértéshez kapcsolódó általános törvényi tényállás kötelezően szükséges elemeinek bizonyítását végzi. Ez elmeorvosi vizsgálat során is leginkább a legalább beszámítási képesség meglétét vizsgálja, hiszen a vádemeléshez és a perbírósnak is ez kell. Az NNI jóvoltából rendelkezésemre bocsátott, titkosítás alól feloldott bűnügyi nyomozati iratokban szereplő emberkereskedelem bűntette miatt elítélt érintett bűnszervezetek vezetőinek és egyes szereplőinek elmeorvosi vizsgálatainak kapcsán is meglepő eredményeket találtam. Előfordult az igazságügyi elmeorvosi vizsgálat megtévesztését is sikeresen megvalósító terhelt, aki előre betanulta az egyes válaszokat, és ezzel felmentését érte el a bíróságnál. Domokos Andrea írja, hogy „*A Magyar Jogászegylet büntetőjogi bizottságának vitája során »az Erzsébetfalvai Kriminálpedagógiai Intézet laboratóriumának pszichopatológiai szakértője 1917 májusában a Magyar Jogászegylet büntetőjogi bizottsága előtt igyekezett bebizonyítani, hogy milyen nagy szükség van pszichológiailag képzett kriminálpedagógusokra.« A fiatalok 25-30 %-át a pszichopaták körébe sorolta, részükre külön intézetek létrehozását javasolta. Szükségét látta a csavargók, visszaesők esetében szakképzett pszichológus bevonásának.*”⁶⁰⁰

⁵⁹⁸ Ld. ARRONSON, Elliot - TAVRIS, Carol: Történetek hibák (de nem én tehetek rólok) - Az öngazolás lélektana. AbOvo Kiadó. Budapest, 2009.

⁵⁹⁹ MALKIN, Craig: A nárcizmus pszichológiája – hogyan ismerjük fel és kezeljük az önimádókat. HVG Könyvek Kiadó. Budapest, 2017. 10 o. lásd a Nárcisztikus személyiségzavar (NPD) kérdését.

⁶⁰⁰ DOMOKOS Andrea: Kriminálpedagógiai és kriminál-pszichológiai irányok a kriminológiában Magyarországon a XIX-XX. század fordulóján. Miskolci Jogi Szemle 7. évfolyam (2012) 1. Szám. 14. o.

Ennek a kérdésnek létjogosultsága ma is megvan. Az a jelenség, amit az emberkereskedelem tettesei a sértettek „idomítására” alkalmaznak: érzések nélküli, rendszeres, súlyos testi bántalmazás, pszichoperszonalizált, pszichopatologikus személyiségzavart mutat. Az emberkereskedelem bünszervezetben elkövetett bűntettének első rendű vádlottja a sértetteket kéthetente hazarendelte a külföldi munkavégzésről és rendre bántalmazta őket szenttelen és gépies módon, az üzletmenet helyes működésének biztosítása céljából.⁶⁰¹ Ezzel kapcsolatban kiemelendő, hogy „*a pszichopátia legnyilvánvalóbb - ám közel sem az egyetlen - kifejeződése a társadalmi szabályok leplezetlen és vétkes áthágása. Nem meglepő, hogy számos pszichopata bűnöző elkerüli a börtönt és kellemes modorukkal, kaméleonszerű képességeikkel végigtarolják a társadalmat, tönkretett életeteket hagyva maguk után*”.⁶⁰² Kövezésképpen egy olyan komplex és nehezen meghatározható elmebeli zavarral állunk szemben, ami nem minősül kóros elmeállapotnak, így büntethető.

10.1.8. Az emberkereskedelem sértetti személyiségrajza

Az emberkereskedelem sértettjeinek személyiségrajza esetében inkább egy társadalmi és személyes bizonytalanság, félelem, szorongás figyelhető meg, amelyet az elkövető felismer és megerősít. Kezdetben semmilyen patológiás reakció nem általános a sértetti körben, a bűncselekmény kifejtését követően viszont pszichiátriailag is értékelhető reakciók figyelhetők meg. Ennek jelei általában a kihallgatások során felvett jegyzőkönyvekben is rögzítésre kerültek, melyet az eljáró jogalkalmazó nem mindig vett figyelembe. Kutatásom során a sértett és a terhelték kapcsolatát ismerő nyomozó „*az eljárásban beszerzett bizonyítékokra és a gyanúsítottak a tanúval szemben korábban fennállt viszonyára*”,⁶⁰³ maga dönt és engedélyezi a szembesítést vagy sem. A szembesítések szerény eredményessége az eljárásban különös fénytörésbe helyezik a bizonyítási cselekmény többszöri alkalmazását, hiszen értékelhető bizonyítási eszköz nem származott belőle. Fenyvesi Csaba írja, hogy „*az tapasztalható, hogy Közép- és Kelet Európában - legfőképpen a tradíciók alapján - nagyobb jelentőséget tulajdonítanak neki a jogalkalmazók, mint Nyugat-Európában, ám ugyanakkor az is rögzíthető, hogy (szerény) eredményességében nem látható érdemi különbség a régiók*

⁶⁰¹ Az NNI kérésére a pontos bünyügyi számot nem írom le. (...) 2012 bü. számon L. Tamás és társai ellen bünszervezetben elkövetett üzletszerű kerítés és más bűncselekmények miatt indult eljárásban készült kihallgatási jegyzőkönyveket.

⁶⁰² HARE D., Robert: Kímélet nélkül. Háttér Kiadó. Budapest, 2011. 16. o.

⁶⁰³ Szám: (...-.../2007. bü.) 2008. December 8-án kiadott értesítés.

között. Itt jegyzem meg, hogy külföldi jogalkalmazók által hivatkozott gyenge eredményességi mutatók (még abszolút számokban is) hasonlóak, illetve egyezők a magyar, empirikus kutatásom által is felszínre hozott adatokhoz/adatokkal. A szerény eredményessége ellenére egyik alkalmazó országban sem érzékeltem olyan mértékű kételyt, ami megkérdőjelezte volna az intézmény létét, jelenlegi praktikumát, illetve jövőjét, ugyanakkor a nem használó országokban sem merült fel alkalmazásának szükségessége, esetleges »bevezetési vágy«, netán kényszer.»⁶⁰⁴ Az aktakutatás során áttekintett iratokból kitűnt, hogy a szembesítés különösen a személy elleni erőszakos magatartást tanúsító, visszaeső elkövetők⁶⁰⁵ esetében legfeljebb 20%-ban részben eredményes, 75%-ban eredménytelen és csak 5%-ban - ami a hibahatáron belüli eredmény - volt eredményes. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 211. § (2) bekezdése kimondja, hogy „ha a tanú vagy a terhelt kímélete, vagy védelme ezt szükségessé teszi, a tanú, illetve a terhelt szembesítését mellőzni kell.”

Ugyanakkor figyelembe kell venni azt a tényt, hogy az emberkereskedelemmel kapcsolatos büntetőeljárásokban a bizonyítás során a sértetti vallomásoknak meghatározó szerep jut, sértetti vallomás nélkül az eljárás eredményessége nem biztosítható. A sértett rendelkezik a legpontosabb ismeretekkel a sérelmére megvalósított bűncselekményről és annak elkövetőjéről, így jellemzően ő, illetve a vallomása az eljárás kulcsa lehet. Ennek ellenére a sértett védelme érdekében az eljáró hatóságoknak a sértetti részvétel minimalizálására kell törekednie - írja Balogh Krisztina, Huszár Julianna, Windt Szandra.⁶⁰⁶

Az eljárás eredményessége, szembesítés, a többszöri kihallgatás és az áldozat védelme között húzódó ellentét olyan kérdés, melyek a gyakorlatban elnehezíthetik az emberkereskedelmes ügyekben végzett nyomozói munkát. A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 82. § c) pontja értelmében külön döntés nélkül különleges bánásmódot igénylő személynek minősül a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény sértettje, az emberkereskedelem sértettje azonban még nem. A különleges bánásmód körébe tartozó intézkedések rendelkezései alapján a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 86. § (2) bek. e) pontja értelmében a

⁶⁰⁴ FENYVESI Csaba: A magyar büntető eljárásjog tudományának piramis-modellje - egy szembesítési kutatás tükrében. 165. o. Forrás: http://acta.bibl.u-szeged.hu/29258/1/juridpol_074_159-172.pdf (letöltve: 2019.07.28.)

⁶⁰⁵ Lehet visszaeső, különös visszaeső vagy erőszakos többszörös visszaeső mindegy.

⁶⁰⁶ BALOGH Krisztina - HUSZÁR Julianna - WINDT Szandra: Büntetés helyett védelem – egy emberkereskedelmes ügy alapján. Ügyészek Lapja, 2020. évi 4-5. lapszám. Forrás: <http://ugyeszeklapja.hu/?p=2966> (letöltés: 2021. március 18.)

bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a különleges bánásmódot igénylő személy védelme érdekében mellőzheti a különleges bánásmódot igénylő tanú szembesítését.

Az általam végzett aktakutatásban vizsgált nyomozati anyagok áttekintése során azt tapasztaltam, hogy a szembesítések elrendelésekor - a törvényben biztosított mérlegelési lehetőséget - nem minden esetben sikerül jól alkalmazni: annak ellenére, hogy a szembesítéseknek rendkívül csekély hozadéka van. Talán megfelelőbb lenne a visszaesők és a személy elleni erőszakos magatartásért eljárás alá vontakkal történő áldozati szembesítés kizárása a mérlegelési lehetőség helyett.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága javaslata szerint *„adott esetben az előkészítő szakaszban tett nyilatkozatot (tanúvallomást) videofelvételen kell rögzíteni a közvetlen szembesítés elkerülése érdekében és azért, hogy a kihallgatás szükségtelen megismétlése ne sértse a tanút. Az eljárás folyamán audiovizuális technikákat kellene használni annak érdekében, hogy az illetékes igazságügyi hatóságok meg tudják hallgatni az érintett személyeket anélkül, hogy azok bizonyos személyek társaságában találják magukat.”*⁶⁰⁷

Az emberkereskedelem sértettjének sokszoros és visszafordíthatatlan viktimizációja kódolt egy súlyos bántalmazási szakaszt követően kezdődő több éves nyomozati, majd több éven át tartó perbírósági szakaszban. Aránytalannak és igazságtalannak látom, hogy az amúgy is súlyos társadalmi és magánéleti válságot megelőző, megfélemlített bántalmazott sértett komolyabb, mélyebb sérelmet okozó „büntetésben részesül” a büntetőeljárás gyakorlati tehetetlensége okán, mint amit a terheltre kiszabott szankció tartalmaz - esetleg szabadságelvonásban, közügyektől eltiltásban, illetve pénzbüntetésben összesen. Nem ritkán a bizonyítási eszközök összegyűjtésén fáradozó szakemberek csak akkor torpannak meg, amikor már szemmel látható reakciók jelentős vegetatív zavarokkal kísért motorosan gátolt állapotot tapasztalnak a sérelmet elszenvedett részéről. *„Ekkor heveny állapotban a [személy] nem tud megmozdulni, nem tud megszólalni, később, ezeknek oldódásával nem tud koncentrálni, a környezet által kínált megoldási lehetőségeket nem veszi észre és nem mérlegeli (...)”*.⁶⁰⁸ Ez pedig olyan rendkívül súlyos állapot, amelyből a felépülés általában nem sikeres. A sértett fokozott védelme mellett a sérült személy lelki és szellemi visszaépítését és hosszú távú védelmét is meg kellene oldani.

⁶⁰⁷ Lásd az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága R (97) 13. számú ajánlását - a tanúk megfélemlítése és a védelemhez való jogról.

⁶⁰⁸ JUHÁSZ Pál - PETHŐ Bertalan: Általános pszichiátria I. kötet - pszichopatológia. Medicina Kiadó. Budapest, 1983. 288. o.

10.1.9. A gyermekvédelmi törvény 2019-ben⁶⁰⁹ és 2020-ban⁶¹⁰ történt módosításának indokai

Már a kétezres évek közepén fellelhető statisztikák figyelmeztetőek voltak, írja Sipos László utalva arra, hogy 2000 és 2005 között 124 gyermeket öltek meg, 745 gyermek ellen követtek el nyolc napon túl gyógyuló testi sértést, 1328 gyermek ellen követtek el szexuális erőszakot, 973 gyermek sérelmére követtek el rablást. Ezek a számok önmagukban is sokkolóak, de korántsem tükrözik a teljes valóságot.⁶¹¹ Közel tizenöt év után a helyzet szinte változatlan, hiszen az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról szóló 2013. évi CCXLV. törvényben megfogalmazottakból kitűnik, hogy a nemzetközi ajánlások és európai normák felé - érzékelhetetlenül - lassú közeledés tapasztalható. A kormány indokolása szerint „*a [gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény] Gyvt. módosítását elsősorban az elmúlt időszak súlyos gyermekbántalmazási, gyermekelhanyagolási ügyei kapcsán felmerülő problémák megoldása indokolja. A gyermekek veszélyeztetettsége, bántalmazása, felelősségen alapuló, hatékonyabb megelőzése és kezelése érdekében 2013-2016. években jelentős intézkedések születtek. A számos megtett intézkedés mellett ugyanakkor konkrét ügyek vizsgálati tapasztalatai rámutattak, hogy további intézkedések, beavatkozások szükségesek a gyermekek ellátási biztonságának növelése, védelmének fokozása érdekében. A gyermekhalállal végződött gyöngyösi, illetve recski ügy, a Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Budapest, Alföldi utcai gyermekotthonával összefüggésben felmerült szexuális abúzzsal kapcsolatos ügy, továbbá a bicskei Kossuth Zsuzsa Gyermekotthonban felmerült szexuális bántalmazással kapcsolatos ügy kivizsgálását az Emberi Erőforrások Minisztériuma lefolytatta.*” Tehát kimutatható, hogy a gyermekek védelmére korábban megtett intézkedések - az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága, az Alapjogi Biztos és a szakemberek jelzését figyelmen kívül hagyva – nem voltak elegendőek. A gyöngyösi gyermekhalál kapcsán lefolytatott ombudsmani

⁶⁰⁹ 2018. évi CXVII. törvény - egyes szociális, gyermekvédelmi tárgyú, valamint egyéb kapcsolódó törvények módosításáról. 36. §-a létrehozta a Gyvt. 10/A. § a foglalkoztatási tilalom intézményét a gyermeki jogok védelme érdekében.

⁶¹⁰ 2020. évi V. törvény az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról. 1-5. §§

⁶¹¹ SÍPOS László: A gyermek és a bűn – tanulmányok a gyermekvédelem, a gyermek, mint áldozat és a gyermekbűnözés témaköréből. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó 2012. 35. o.

vizsgálatok⁶¹² is világossá tették, hogy a törvényben foglaltak ellenére a „sorozatos [gyermekvédelmi] jelzőrendszeri hibák, mulasztások és az [hatóságok és gyermekvédelmi intézmények] együttműködés hiánya vezetett a tragédiához.” (Például a recski eset, amikor egy 2 hónapos gyermek erőszakos halálát szintén a szülő okozta).⁶¹³ Ezeket az eseteket tekintve 2016 őszén ismételtlen hozzá kellett nyúlni az egyes kapcsolódó törvényekhez.⁶¹⁴ A törvény kimondta ugyan, hogy „a jelzőrendszeri tagok a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében a gyermekvédelmi jelzőrendszer működésének és működtetésének szakmai módszereit alkalmazva járnak el, amelyeket a miniszter az általa irányított minisztérium honlapján közzétesz,”⁶¹⁵ de az eredményesség szempontjából komoly javulás nem tapasztalható. Ennek bizonyítéka, hogy 2017 márciusában ismételtlen törvénymódosítást határozott el a kormány. A törvénymódosítási kezdeményezés megerősíti,⁶¹⁶ hogy Gyvt. 17. §-ban felsorolt intézmények és hatóságok⁶¹⁷ a kötelezés ellenére nem képesek jelzéssel élni, ha bántalmazást észlelnek, mert a bántalmazás tényét az érintett elkövetők, illetve sokszor a sértettek is hatékonyan képesek eltitkolni, ahogyan ezt az alapvető jogok biztosának vizsgálata is feltárta: „a meghallgatások során a bántalmazással vádolt gyermekfelügyelő tagadta a bejelentésben részletezett abúzusok elkövetését. Az egyik meghallgatott gyermek a bejelentésben leírt módon elkövetett bántalmazást ugyan tagadta, de megemlítette, hogy egy szökésből való visszaérkezését követően öt-hat pontot kapott. Elmondása szerint ezeket figyelmeztető szándékú nevelési eszköznek tekintette, a bejelentésben részletezett kulcsomóval tenyerére mért ütésekről azonban nem számolt be.”⁶¹⁸

Az alapjogi biztos által lefolytatott másik esetben fény derült arra, hogy a hivatásos intézményi nevelők milyen módon igyekeznek a felügyeletükre bízott kiskorúakat

⁶¹² Alapvető Jogok biztosának Hivatala: <https://www.ajbh.hu/-/sorozatos-jelzorendszeri-hibak-mulasztasok-es-az-egyuttmukodes-hianya-vezetett-a-tragediahoz-az-alapjogi-biztos-vizsgalata-az-ehenhalt-gyongyosi-kisg> (letöltve: 2020. szeptember 21.)

⁶¹³ HORVÁTH László (Fidesz) hozzászólása a T/12477. törvényjavaslat tárgysorozatba vételén - egyes gyermekvédelmi és egészségügyi tárgyú törvényeknek a gyermekek biztonságának és védelmének fokozása érdekében történő módosításáról

⁶¹⁴ Lásd a 2016. évi CLXV. törvényben foglalt módosításokat

⁶¹⁵ Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által kiadott „A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan”

⁶¹⁶ 2017. március 31-én készült törvényjavaslat. Forrás

<http://www.kormany.hu/download/b/14/01000/HONLAPRA-eloterj.pdf> (letöltés: 2020. szeptember 7.)

⁶¹⁷ 1997. évi XXXI. törvény 17. § (1) bekezdés a)- o) pontok.

⁶¹⁸ Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-130/2016. számú ügyben

akadályozni, a velük történt traumákról beszámoljanak.⁶¹⁹ „Egyetlen gyermek mondta azt, hogy a gyámjával négy szemközt tud találkozni. Egyik gondozott elmondása szerint sok konfliktusa volt az intézményben, és sokszor bántalmazták is, segítséget kért, mire a gyámja azt mondta, hogy amíg nem ír le semmit, addig semmit sem tud tenni. Erre ő levelet akart írni a gyámnak. Leírta egy hét történéseit egy A/4-es lapra, el akarta küldeni levélben, de széttépték. Megint megírta, megint széttépték. Akkor úgy gondolta, hogy legközelebb, ha jön, odaadja neki személyesen. A papírt betette a fiókba, de mire jött a gyám, addigra az eltűnt onnan. Volt, aki azt mondta, ha panaszlevelet írnak, azt a nevelők felolvassák.” Látókörömbe került olyan eset, amikor egy szexuális abúzus kérdésében a feltételezett terhelt befolyása révén megakadályozta a sértetteket abban, hogy jelzéssel élhessenek vagy tanúskodjanak. A számos pozitív és előremutató intézkedés ellenére sem mindig sikerül kiszűrni azokat a gyermekek iránt betegesen vonzó személyeket, akiknek felügyelete, gondozása vagy gyámsága alá kerülhetnek kiskorúak. Ha az elkövető egy régebben a gyermekvédelmi rendszerben tevékenykedő pedagógus, gyermekotthonban nevelő, vagy nevelőszülő esetleg egy családbafogadó gyám, akkor a kérdés megoldása rendkívül elnehezülhet. Ilyen esetekben a rendszeres területi gyermekvédelmi szolgálati ellenőrzés sem hatékony, mert a kiskorú nem tud sem a szolgálat ellenőreivel, sem a gyámjával egyedül, befolyásmentesen beszélgetni. Általában nem elegendő az ellenőrzésre fordított tizenöt-húsz perc sem, mert ha traumatizált a kiskorú, ez alatt az idő alatt nem jut el a feloldódásig sem. 2020-ban véghezvitt törvénymódosítások mutatják, hogy a jogalkotó felismerte az emberkereskedelem és a gyermekvédelem közti szoros összefüggést. A 2020. évi V. törvény 1. § módosította a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 53. § (2) bekezdés b) pontját, így ezután az otthont nyújtó ellátás keretében speciális ellátást kell biztosítani az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek számára. A gyermekvédelmi törvény X. Fejezet 76/B. § alatt létrehozta az általános védelmi intézkedés intézményét, amely az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek ideiglenes befogadására szolgál. A rendőrség általános védelmi intézkedése alapján, a speciális gyermekotthon legfeljebb 60 napra akkor is köteles befogadni az áldozatot, ha a befogadáshoz szükséges fővárosi, megyei gyermekvédelmi szakértői bizottság véleménye hiányzik. Ezzel elkerülhető, hogy az esetlegesen elhúzódó hatósági és

⁶¹⁹ Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-159/2017. számú ügyben

szakértői vizsgálatok miatt az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek ne kaphasson megfelelő ellátást, illetve további veszélynek legyen kitéve.

10.1.10. A többszörös viktimizáció megelőzése

Az európai áldozatvédelmi Irányelv⁶²⁰ nyomán létrejöttek a tizennegyedik életévüket nem betöltött kiskorú sértettek kihallgatásához szükséges különleges gyermekmeghallgató szobák,⁶²¹ melynek alkalmazása lehetőséget biztosít arra, hogy a másod- harmadlagos viktimizáció elkerülhető legyen. Amint azt a 11. ábra is mutatja, a valóság az, hogy a bíróság általában a nyomozóhatóság által már többször kihallgatott kiskorú sértettet újra és újra meghallgatja, nem ritkán úgy, hogy jelen van az elkövető is, aki mindent tagad. Az alábbi ügyben a kiskorú sértett vallomását bizonyító erejűnek fogadta el a Fővárosi Ítéltábla,⁶²² és kimondta, hogy *„a vádlott tagadásával szemben [az elsőfokú és másodfokú bíróság] megalapozottan fogadta el a kiskorú sértett előadását, amelyet alátámasztottak a fent rögzített iratok is. Körültekintően értékelte az eljárás során az igazságügyi pszichológus szakértők véleményét és ezek alapján rögzítette, hogy a kiskorú sértett által elmondottak élményszerűek és elfogadhatóak.”*⁶²³ Azonban egy ilyen vallomás megszületéséhez nem ritkán három vagy több, részletekbe menő meghallgatás szükséges.

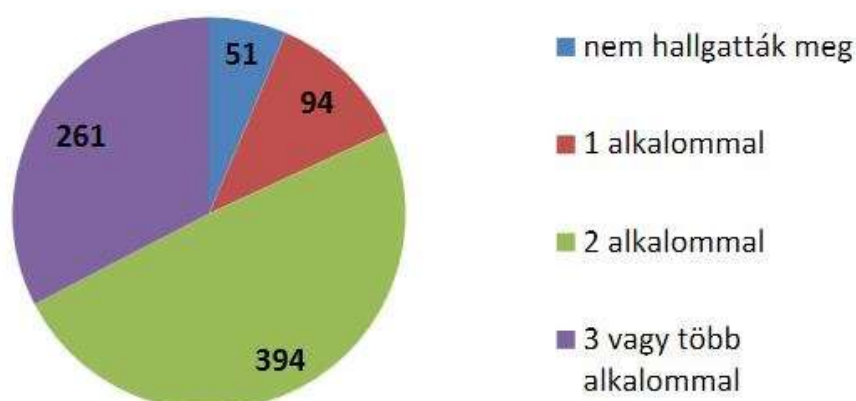
⁶²⁰ A bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló Parlamenti és Tanácsi 2012. október 25-én kiadott – 2012/29/EU Irányelv.

⁶²¹ 34/2015. (XI. 10.) IM rendelet – a tizennegyedik életévét be nem töltött terhelt vagy tanú, valamint a különleges bánásmódot igénylő sértett meghallgatására szolgáló rendőrségi helyiség kialakításáról és ellenőrzéséről és 1/2013. (I.8.) ORFK utasítás gyermekmeghallgató szoba használatbavételéről, használatának rendjéről;

⁶²² Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.229/2007/7.

⁶²³ A Pest Megyei Bíróság a 13.B.27/2006/37. számú és 2007. június 29-én kelt ítéletével vádlottat folytatólagosan, 12. életévét be nem töltött, nevelése alatt álló személy sérelmére elkövetett szemérem elleni erőszak büntette, 2 rb. 12. életévét be nem töltött, nevelése alatt álló személy sérelmére elkövetett szemérem elleni erőszak büntette, folytatólagosan, nevelése alatt álló személy sérelmére elkövetett szemérem elleni erőszak büntette és nevelése alatt álló személy sérelmére elkövetett megrontás büntette miatt - halmazati büntetésül, mint többszörös visszaesőt – 8 évi fegyházbüntetésre és 7 évre a közügyektől eltiltásra ítélte.

A gyermeket az eljárás során hányszor hallgatták meg?

11. ábra Forrás: Solt Ágnes: *Bírói ítélkezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában (A/III9.)*

A kérdés továbbra is az, hogy ha a hatóság látókörébe kerül egy kiskorú sérelmére elkövetett bűncselekmény, akkor milyen bizonyítási eszközöket kell és lehet találni. A gyors tanúkutatás, megfelelő szakemberekkel, eredményes lehet. Általában az ilyen elkövetőnek van olyan „*modus operandi*”⁶²⁴ jellegű magatartása, amely csak rá jellemző, és amit a tanúk is képesek megerősíteni. Egy halaszthatatlan cselekményként elvégzett házkutatás, helyszíni szemle során mindig található anyagmaradványok is és egyéb tárgyi bizonyítási eszközök. A gyorsaság eleve kíméletességet jelent, hiszen egy évekig elhúzódó eljárás a leginkább traumatizáló hatású egy kiskorú sértett számára. A gyermekpszichológus-szakértővel akár azonnal sértetti vallomáshoz juthat a hatóság, amely akár a vádemelést is megalapozhatja. Ezen felül, ha időben felvehető egy anamnézis vagy látlelet, akkor azok is használható bizonyítási eszközök lehetnek.

10.1.11. A Barnahus-modell, a kiskorú áldozatoknak járó gyermekbarát környezet

2021-ben szintet lépett a magyarországi gyermekvédelem az áldozatkezelés tekintetében is. A büntetőeljárás törvény módosításával⁶²⁵ 2021. január elsejével lehetővé vált, hogy a gyermekvédelmi törvény⁶²⁶ 61. § (2) bekezdésében meghatározott módon, elsősorban a szexuálisan bántalmazott gyermekeket az izlandi Barnahus⁶²⁷ módszer alapján

⁶²⁴ Az elkövetőre jellemző, tipikus elkövetési módozatok: pl. harapdálja vagy megkötözi a sértettet.

⁶²⁵ 2020. évi XLIII. törvény - a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról 154. §.

⁶²⁶ 1997. évi XXXI. törvény - a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 61. § (2) bekezdés.

⁶²⁷ Izlandi kifejezés, jelentése: gyermekház.

védelmezzék a büntetőeljárásban elszenvedett retraumatizáló hatásoktól. Ez természetesen vonatkozik a szexuális célú gyermekkereskedelem áldozataira is.

A Barnahus-modellt és módszertant elsőként Izlandon dolgozták ki, és elsőként 1998-ban itt hoztak létre olyan - gyermekek meghallgatását elősegítő - szolgáltatást, amely célja a szexuális bántalmazást elszenvedett gyermekáldozatok védelme mellett a gyermekbarát kihallgatás, illetve a gyermekek megóvása a nyomozás és a büntetőeljárás során őket elérő állapotrontó tényezőktől. Például a tettessel való felesleges szembesítés, a szakszerűtlen kihallgatás, a többszöri szakértői meghallgatás, illetve a hatóság természetéből fakadó rideg bánásmód okozta frusztráció.

A Barnahus modell fő célja, hogy az áldozattá vált gyermek bántalmazása okán meginduló eljárásban minden érintett, így az állam büntetőjogi érdeke mellett a sértett a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény 3 cikkében megfogalmazott mindenek felett álló érdeke is érvényre juthasson.⁶²⁸ A törvénymódosításhoz kiadott miniszteri indokolás szerint⁶²⁹ 2018. év első félévében megkezdődhetett a Barnahus-modell szerinti szolgáltatás kialakítása a Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatokon belül, mert a Barnahus-modell célja és szakmai tartalma szervesen illeszkedik a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok feladatprofiljába. Ezzel a szolgáltatásbővítéssel a jogalkotó egyben eleget tesz a 2015. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezményben foglalt áldozatok segítéséről szóló rendelkezéseinek is. Fontos fejlemény, hogy a rendelkezés alapján és gyermekek védelme érdekében folytatott együttműködésről írt alá megállapodást 2021. január 27-én a Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat illetve Budapest rendőrfőkapitánya.⁶³⁰

Ennek keretében gyermekbarát környezetben történhetnek meg a szükséges orvosi és szakértői vizsgálatok, illetve a szükséges tanácsadás vagy a hatósági meghallgatás is. A barátságos környezetben olyan speciális rendszereket alakítottak ki, amelynek segítségével videóra rögzíthetik a gyermek vallomását, így azt csak egyszer kelljen

⁶²⁸ 1991. évi LXIV. törvény - a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 3. cikk.

⁶²⁹ 2018. évi CXVII. törvény - egyes szociális, gyermekvédelmi tárgyú, valamint egyéb kapcsolódó törvények módosításáról 42. §.

⁶³⁰ Budapesti Rendőr-főkapitányság sajtóosztálya. Forrás: <http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/szervezeti-hirek/szintet-lepett-a-rendorseg-es-a> (letöltve: 2021. március. 24.)

elmondania, továbbá zártcélú távközlő hálózat használatával egyszerre több szakember is a legszelídebb módon képes együttműködni, védve a kiskorú áldozatot a további traumatizációtól.

10.1.12. A gyermekvédelem, az emberkereskedelem megelőzésének eszköze

Az emberkereskedelem leginkább veszélyeztetettjei család nélküli gyermekek. A gyermekvédelem megerősítése és rendszer hatékony működésének előfeltétele lehet a gyermekkereskedés elleni harcnak és felszámolásának. Nem ritka a gyermekhalállal végződő olyan elhanyagolás, amiről a környezet tud, de mindenki a másokra vár a bejelentéssel. Sipos László írja, hogy *„egy nagyközségi gyámhatóság mulasztása után már nem volt felelősségre vonható az elkövető, majd amikor a helyi rendőrkapitányság megkereste a jegyzőt, az nem intézkedett a szükséges magánindítvány megtétele végett. Ezt követően a kiskorú sértett részére kirendelt eseti gondnokságot ellátó ügyvédnő is felróható mulasztást követett el, így a bűncselekmény végül elévült.”*⁶³¹ Szükség lenne a Gyvt. 17. §-ban felsorolt személyek, intézmények és hatóságok közötti hatékony munkamegosztásra, együttműködésre, feladatfelosztásra mindezek ellenőrzésére és az egyes szervezetek priorálására. Az intézkedésre kötelezett intézményeknél és hatóságoknál kötelezően létre kellene hozni egy speciális gyermekvédelmi részleget.

10.2. Sexual offender tetteinek külön kezelése és nyilvántartása

Az Egyesült Államokban alkalmazott módszer,⁶³² amely online keresőfelület adatbázisában minden jogerősen elítélt szexuális bűncselekményt elkövető tettet kereshetően és megtekinthetően nyilvántart. A rendszerben kereshetünk névre vagy területre az úgynevezett Neighborhood Watch⁶³³ kereséssel. Itt a saját lakókörnyezetünkben bejelentett lakó- vagy tartózkodási hellyel rendelkező bűnelkövetőket adja meg a keresőrendszer. A rendszer magyarországi bevezetése elejét vehetné annak, hogy bűncselekményt elkövető személy gyermekvédelmi rendszer része, például nevelőszülő lehessen. Érdemes lenne megfontolni, hogy azok a bűnelkövetők, akik kiskorúak sérelmére követtek el nemi erkölcs elleni bűncselekményeket,

⁶³¹ SIPOS László: A gyermek és a bűn. Tanulmányok a gyermekvédelem, a gyermek, mint áldozat és a gyermekbűnözés témaköréből. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó 2012. 35. o.

⁶³² Hozzáférés a bűnügyi nyilvántartásokhoz, letartóztatási nyilvántartásokhoz, a szexuális bűnözők adataihoz: <http://www.criminalsearches.com> (letöltve: 2020. augusztus 31.)

⁶³³ Ezen a kereső felületen azt tudhatja meg oldalt felkereső felhasználó, hogy laknak-e a szomszédjában vagy a lakókörnyezetében a bűnügyi nyilvántartásban szereplő személyek.

véglegesen maradjanak a nyilvántartásban, vagyis büntetésük kitöltését, illetve a nyilvántartásból való törlésüket követően se dolgozhassanak kiskorúak közelében. Balogh Anna szerint egy olyan hatékony rendszer kiépítésére lenne szükség, amelyben minden szervezeti egységnél kijelölt ügyészek foglalkoznak ezzel a gyermekbántalmazás kérdésével mint önálló ügytípussal, és az erre kijelölt ügyészeknek a folyamatos képzését, havi rendszerességű kapcsolattartását, szupervízióját a felettes ügyészség biztosítaná. A képzésnek érdeminek, gyakorlatinak, szakirányúnak és interaktívnaak kellene lennie, melynek része az aktuális ügyek átbeszélése, a bizonyítási, felderítési nehézségek megvitatása, és nem utolsósorban a hozzájárulás az ezen a területen dolgozó kollégák kiégésének elkerüléséhez.⁶³⁴

10.3. A US State Hospital asszisztensével készült mélyinterjú

A következőkben egy rövid mélyinterjú keretében áttekintem az Egyesült Államokban működött, Európában merőben szokatlan State Hospital intézményét, amely szexkereskedelemmel, szexuális visszaéléssel, nemi erőszakkal, emberkereskedelemmel, illetve kiemelten gyermekek sérelmére elkövetett szexuális cselekményeket elkövetett személyek büntetés utáni zártrendszerű rehabilitációját hajtja végre.

Személyes interjú keretében kívánom vázlatosan bemutatni az Egyesült Államokban, California államban közel harminc éve működő védelmi rendszert, amely gyermekek sérelmére erőszakos szexuális vagy más kizsákmányoló jellegű bűncselekmények elkövetőiként kerültek a hatóság látókörébe. Az anonimizált interjút P. K. adta részemre, aki több mint huszonöt éve büntetés-végrehajtási intézményekben dolgozik California állam alkalmazottjaként. Kezdetben mint egészségügyi kiségitő végzett szolgálatot a Coalinga település Atascadero Büntetés-végrehajtási- és Elmemegfigyelő Intézetében, később egészségügyi asszisztensként dolgozott ugyanitt, jelenleg pedig, mint ápoló dolgozik Coalinga településének State Hospital mentális részlegein. Az interjú időpontjában, 2019 nyarán a California államban, Coalinga megyében működő Coalinga State Hospital⁶³⁵ (CSH) állami elmeógyógyintézetének dolgozója. A maximális biztonságot garantáló intézmény 2005-ben nyílt meg azzal a céllal, hogy a California állam büntető törvénykönyvének PEN § 2962 és a WAC § 6600 alapján az elítélt és

⁶³⁴ BALOGH Anna: i.m. III. rész. Ügyészek lapja 2019. év 1. lapszám.

⁶³⁵ Department of State Hospitals – Coalinga: <https://www.dsh.ca.gov/coalinga/> (letöltés: 2020. augusztus 28.)

büntetésüket kitöltött, erőszakos szexuális ragadozónak ítélt személyeket a közösségtől elkülönítve tartásuk.⁶³⁶ A riport időpontjában hozzávetőlegesen 1000 személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetőjét, illetve erőszakos, szexuális ragadozónak minősített személyt, továbbá 300 mentálisan zavart, valamint 50 súlyos kóros elmeállapotban szenvedő bűnelkövetőt is kezeltek, akiket California Department of Corrections and Rehabilitation (CDCR) részéről helyeztek el az intézményben. A fogvatartási körülmények a büntetés-végrehajtási intézményekhez való hasonlósága ellenére California állam úgynevezett „önkéntes polgári kötelezettségvállalási intézetként”⁶³⁷ jelöli meg a létesítményt.

Az interjút adó P. K. elmondta, hogy a Coalinga State Hospital (CSH) Állami Elmeógyógyintézetben (Coalinga megye, Kalifornia állam) a Department of Mental Health értékeli és folyamatosan fejleszti a szexuális bűncselekményeket elkövetett személyek reintegrációs programját, így a disszertáció bevezetésekor már elképzelhető, hogy nem teljesen az a protokoll lesz érvényes, amit bemutatok. A multimodális kezelési program célja, hogy segítse a résztvevőket új, számukra ismeretlen készségek és magatartásformák elsajátításában, amely a deviáns viselkedésű személyeket kezelhetővé teszi, csökkentve ezzel az újbóli elkövetés kockázatát. A kezelés alkotóelemei a következők:

- a) Kognitív viselkedési és visszaesés-megelőzési terápia;
- b) Magatartási zavarok kezelése és farmakológiai kezelés;
- c) Műszeres (Poligráfós) és légzésfunkciós vizsgálat (pletizmográfia);
- d) Bódító és kábítószer-anyagokkal való visszaélés kezelése, a közösséget szem előtt tartó (proszociális) magatartásformák kialakítása és a szabadidő konstruktív felhasználásának kialakítása;
- e) Szoros felügyelet melletti közösségi terápiás kezelés, a mentesítés után is.

Azok a résztvevők, akik sikeresen teljesítik a kezelés első négy szakaszát, visszatérnek abba megyébe, ahonnan beszállították őket, de továbbra is folyamatosan ellenőrzés alatt maradnak, és átléphetnek a kezelési program ötödik szakaszába.

⁶³⁶ California Welfare and Institutions Code - WIC § 6604 alapján, ha a bíróság vagy az esküdtszék megállapítja, hogy a személy szexuálisan erőszakos ragadozó, akkor őt határozatlan időre az adott állam Állami Kórházába bocsátják megfelelő kezelésre, ahol elszigetelve egy biztonságos létesítményben kell előírt programokon részt vennie.

⁶³⁷ Involuntary commitment or civil commitment - Az önkéntes kötelezettségvállalás vagy a polgári jogi kötelezettségvállalás (az angolszász jogrendszerben), például az Egyesült Királyságban is ismert olyan jogi eljárás, amelyen keresztül az a személy, aki az orvosszakértő szerint súlyos tünetekkel járó mentális betegségben szenved, egy pszichiátriai fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátást nyújtó kórházban tartják fogva és kezelik.

Végezetül a kezelés alatt lévő személyeket akkor és csak akkor engedhetik közösségbe, ha a California állam Legfelsőbb Bírósága úgy dönt, hogy már nem jelentenek veszélyt a társadalomra.

10.4. Az öt szakaszból álló kezelési program

10.4.1. Coalinga State Hospital 1. Felkészülés a kezelésre

Megkönnyíti a résztvevők átmenetét a börtön kultúrájából a kezelési környezetbe.

Felkészíti a résztvevőket, hogyan vállaljanak aktív szerepet a terápiás kezelésben.

Didaktikus módszerekkel oktatja a résztvevőket olyan témákban, mint a kórház attitűdje, az interperszonális párbeszédkészségek kiépülése, a haragkezelés, a mentális zavarok, az áldozatmegértés (victim awareness), kognitív torzulások és a visszaesés (relapszus) megelőzése.

10.4.2. Coalinga State Hospital 2. Készségek elsajátítása

Ebben a szakaszban a résztvevők az oktatást és az előkészítést a személyes terápiára összpontosítják.

Elsajátítják a megküzdési stratégiákat, a helyes viselkedési képességeket, a közösségi gondolkodást és az érzelmi intelligenciát és tudatosságot az önellenőrzés fokozása érdekében.

A terápia ezen szakasza megköveteli, hogy a résztvevő:

- ismerje el és beszélje meg a korábbi szexuális bűncselekményeit;
- fejezze ki, hogy csökkenteni kívánja az újbóli elkövetés kockázatát;
- vállalja, hogy részt vesz a szükséges magatartás- és mentális-értékelési eljárásokban;
- hajlandó és képes legyen megfelelő módon viselkedni egy csoportban.

10.4.3. Coalinga State Hospital 3. Készségek alkalmazása

Ebben a szakaszban a résztvevő integrálja a 2. szakaszban megtanult készségeket, és azokat a mindennapi életben igyekszik alkalmazni. Szélesíti és elmélyíti a relapszus megelőzésében, a kognitív torzulások kezelésében és az áldozatokhoz való emocionális viszonyt, illetve a fejlesztésben szerzett új képességeit. Ezenfelül kötelezik a résztvevőket arra, hogy megvizsgálják az egységek életében szerzett napi

tapasztalataikat és gyakorolják a megtanult viselkedési-beavatkozási programokat az életvezetési naplók széles körű felhasználásával.

A harmadik fázis megköveteli, hogy a résztvevők:

- vállalják a felelősséget a korábban elkövetett szexuális bűncselekményekért;
- megértsék az absztinencia iránti elkötelezettséget, amelynek vissza kell tükröződnie a magatartásukban;
- megértsék az elkövetett szexuális bűncselekményükből keletkezett traumákat;
- képesek legyenek kijavítani a deviáns gondolataikat;
- képesek legyenek bemutatni az eltérő szexuális vágyak és impulzusok kezelésének képességét;
- képesek legyenek arra, hogy leküzdjék az újbóli elkövetés magas kockázati tényezőit;
- együttműködjenek az intézményi felügyelettel;
- képesek legyenek az önmegettartóztatási képességüket (absztinens) megjeleníteni;
- mutassák be a párkapcsolatban való egészséges kapcsolattartás képességét;
- a gyermekekhez való szexuális, érzelmi vonzódás elkerüléséhez szükséges készségek bemutatása.

10.4.4. Coalinga State Hospital 4. Elbocsátásra való felkészítés

Részletes Közösségi Biztonsági Tervet dolgoznak ki az elkövető Feltételes Szabadságra Bocsátási Programjával - Conditional Release Program (CONREP) együtt.

A visszaesés-megelőzési terv részeként bevonásra kerülnek a családtagok is.

A visszaesés megelőzése érdekében arra összpontosít, hogy a kognitív torzulások kezelése, az áldozatok felé tanúsított empátiája, valamint a megküzdési stratégiák alkalmazási készségei általánossá váljanak, és mindezeket alkalmazzák a közösségi környezetben is.

A kezelőcsoportoknak meg kell határozniuk, hogy a résztvevő:

- pontosan megérti és átérzi a visszaélés áldozatokra gyakorolt negatív hatásait;
- elismeri, elfogadja és elítéli a múltban elkövetett szexuális bűncselekményeit;
- tisztázza az önmegettartóztató életmód (absztinencia) iránti elkötelezettségét;
- az összes kognitív torzulás korrekciója megtörtént;
- irányítani képes a deviáns szexuális késztetéseit és érdekeit;

- megérti a bűncselekmények magas kockázati tényezőit és a belső figyelmeztető jelek teljes körét;
- megbirkózik a kockázatos helyzetekkel és képes olyan módon gondolkodni, amely csökkenti a bűnisméltés valószínűségét a mindennapi életben;
- jogkövető életformát alakít ki és betartja a Felügyelet által szabott magatartási szabályokat;
- képes a nem megfelelő impulzivitás vagy nem megfelelő érzelmek kezelésére;
- egészségesen kapcsolódik az ellenkező neműekhez és képes elkerülni a gyermekekhez való szexuális vonzódást;
- hajlandó elfogadni, hogy a Feltételes Szabadságra Bocsátási Programban meghatározott megyében rendszeres felügyelet mellett, közösségi rehabilitációs kezelésre kell járnia.

10.4.5. Coalinga State Hospital 5. Közösségi Rehabilitációs Kezelés a CONREP keretében

A Liberty Healthcare igazgatja, irányítja a feltételes szabadságra bocsátottak beilleszkedését a megyében, miután a Kaliforniai Legfelsőbb Bíróság jóváhagyta és elrendelte a kezelés utolsó szakaszának megkezdését. Ennek keretében a programban résztvevő folyamatos kezelésének helyét a Coalinga State Hospital (CSH) Állami Elmeógyógyintézet környezetéből a közösségi környezetbe. Ezalatt intenzív, folyamatos felügyeletet és nyomon követést folytat a visszaesés korai felismerése és a közösségi biztonság megőrzése érdekében.

A kezelési protokoll

A kaliforniai törvények előírják, hogy a State Hospital Department of Mental Health (DMH) strukturált kezelési protokollt dolgozzon ki a résztvevők kezelésének előrehaladásának felmérése, és a lakosság védelme érdekében. A kulcsfontosságú elemek a következők:

A DMH igazgatója csak akkor ad javaslatot a bíróságnak a személy szabadságra bocsátás feltételeinek megvizsgálására, ha a hivatásos szakértő munkatársak meg vannak győződve arról, hogy a személy nem fog többé erőszakos bűncselekményt elkövetni.

A program célja, hogy csak addig kezelje és korlátozza a kezelés alá vontak személyi szabadságát, amíg rendellenes magatartásuk következtében veszélyt jelentenek mások életére, testi épségére, egészségére és biztonságára.

Az alapvető orvosi feltételeket a kezelőintézet biztosítja. Ha egyéb orvosi kezelésre, szakemberre van szükség, illetve a kezelt személy egészségügyi állapota kórházi ápolást igényel, akkor ezt a helyi közösség forrásai alapján térítésmentesen biztosítják részére.

A személyzet tagjai és úgynevezett állami korrekciós tisztviselők minden esetben felügyeletet és őrizetet biztosítanak azon ellátottak részére, akik a kezelőhelyen kívüli orvosi ellátásban részesülnek.

A State Hospital Department of Mental Health (DMH) látogatási protokollja keretében részletesen előírja a kezelés alá vont személyekhez érkező látogatók látogatási időpontját, időtartamát és a látogatók átvilágítási követelményeit, valamint a biztonságos és jól megfigyelt környezetet.

P. K. személyes tapasztalata az, hogy a kezelték több, mint 80%-a soha nem hagyja el az intézményt, mert a kezelési protokoll eredményes teljesítése általában héttől tíz évig tart, amit a legtöbben nem is vállalnak fel. Illetve ha a kezelt személynek sikerül is elvégezni terápiát és az ötödik fázis megkezdésével elhagyhatja az intézményt, a sajtó által közzétett információk és kiszemelt területen lakó polgárok általában ellehetetlenítik a büntetését kitöltött erőszakos, szexuális bűnöző zavartalan életkezdesét. Ami az európai kontinentális joggyakorlattól merőben eltér az a körülmény, hogy az amerikai Sexually Violent Predators⁶³⁸ elkövetőjeként azonosított személyeket büntetésük kitöltését követően, egy orvosszakértői bizottság meghallgatja, megvizsgálja, és állapotáról javaslattal él a bíróság felé. Abban az esetben, ha a szakértői javaslat további mentális kezelést, illetve reintegrációs programban való részvétel szükségességét írja elő a társadalomba való visszailleszkedéshez, akkor szabadulás helyett átkerül a CSH rendszerbe.

10.5. Coalinga State Hospital ápolójának bemutatkozása

P. K. bemutatkozás: California államban, Coalinga megyében a Department of State Hospitals – Atascaderóban⁶³⁹ (10333 El Camino Real Atascadero, CA 93422) vagyok állami alkalmazott. Ápolóként dolgozom több mint huszonöt éve. A nevem és a személyes adataim megadáshoz nem járulok hozzá, titkos információkat, személyes adatimat nem kívánom felfedni, mert az intézmény is, ahol dolgozom, titkos objektum. Ezért az interjú során kérem a törvények megtartását, illetve én is így járok el.

⁶³⁸ Id. Welfare and Institutions Code WAC §§ 6600, 6602 & 6604.

⁶³⁹ Addr: 10333 El Camino Real Atascadero, CA 93422 | web: <https://www.dsh.ca.gov/Coalinga/> (2020. augusztus 29.)

10.5.1. Coalinga State Hospital működésével kapcsolatos kérdések

Kérdés: Igen, elfogadom a kérésedet, és természetesen megtartom a jogszabályi előírásokat. Nem kérdezek az objektum biztonsági rendszeréről, és a kezelték személyes adatai sem lényegesek disszertációm szempontjából. Előzetes beszélgetésünk során említetted, hogy egy felkavaró emberölés után az Egyesült Államok jogalkotása úgy döntött, hogy felülvizsgálja a szexuális erőszakos bűnözők, pedofilok reintegrációs protokollját. Jól értettem, hogy California államban azok a személy elleni erőszakos bűncselekményeket elkövetők, akik szexuális bűncselekményeket is elkövettek vagy csak szexuális jellegű bűncselekményt követtek el, a büntetésük kitöltése után sem engedhetők szabadon?

10.5.2. Coalinga State Hospital létrejöttét megalapozó Polly Klaas jogeset

P. K. válasz: Igen. Korábban úgy volt itt Amerikában is, mint Európában: ha valaki elkövetett egy szexuális bűntényt, akkor bezárták öt vagy hat évre, majd kiengedték, aki újra elkövette a szexuális bűncselekményt. Egy család megelőgelte ezt a helyzetet, miután a tizenkét éves lányukat, Polly Hannah Klaast 1993. október elsején Fairfax (California) városából 22:30-kor Richard Allen Davis egy pizsamapartiról - amit két iskolatársával rendezett Polly - elrabolta.⁶⁴⁰ A vendég gyerekeket egy késsel megfenyegette, megkötözte, majd Polly fejére egy párnahuzatot húzott, azután pedig elrabolta. A következő két hónapban mintegy 4000 ember segített a kis Polly Klaas keresésében, sajnos eredménytelenül. A tettest sikerült azonosítani, végül hosszas nyomozás és hajtóvadászat után elfogni, aki beismerte, hogy megerőszakolta és megölte a kiskorú Polly Klaast, majd elvezette a hatóságokat a holttesthez is.

A bírósági eljárás során az elkövető, Allen Davis nem bánta meg tettét, sőt számos alkalommal megalázta a tárgyalóteremben jelenlévő gyászoló családtagokat.⁶⁴¹ A részletes bizonyítási eljárást és hosszas tárgyalássorozatot követően, Allen Davist 1996. június 18-án Thomas Hastings bíró halálos injekció által végrehajtandó halálra ítélte. Ítéleti indokolásban megjegyezte: „*Nagyon könnyű számomra kimondanom ezt a mondatot, tekintve a tárgyalóteremben tanúsított lázadó viselkedését.*”

⁶⁴⁰ Ld. részletesen Polly Hannah Klaas esetét. Forrás: <http://www.pollyklaas.org/about/pollys-story.html> (2020. augusztus 29.)

⁶⁴¹ KENNEDY, Helen (August 6, 1996). „Polly's Smiling Killer Gets Death Sentence”. The New York Daily News. Retrieved January 28, 2009.

Kérdés: Miért pont ez a szexuális indíttatású gyilkosság volt az, ami Amerikát arra ösztönözte, hogy lépjen?

P. K. válasz: Erre természetesen nincs egzakt és logikus válasz. Richard Allan Davis korábban többször is volt itt az Atascadero-ban, de mindig kiengedték. Richard Allen Davis többször kapott öt-hat évet, amit jó magaviselete okán megfelezett a hatóság, így két-három év múltán szabadult, majd ott folytatta, ahol abbahagyta, de már számos tapasztalattal gazdagodva. Amikor 1993-ban elkövette ezt a szörnyű bűncselekményt, és elfogták, már vérbeli bűnöző volt. Rendkívül fölényesen és vérlázítóan viselkedett tárgyaláson, mert biztos volt abban, hogy néhány év után ismét kiszabadul.

10.5.3. Coalinga State Hospital - a sexual offender személyiségrajza

Kérdés: Mit tett a tárgyaláson?

P.K. válasz: Az elkövető nem bánta meg a tettét, csak cinikusan beismerte bűncselekményt, sőt azt vallotta a bíróságon, hogy amikor megerőszakolta a tizenkét éves kislányt, a gyermek elárulta neki, hogy az apja is rendszeresen ezt tette vele. Ezzel olyan tört döfött az szülőkbe, amit máig nem tudtak kiheverni. Azt is mondta még a szülőknek, hogy végtelenül örül, hogy ő nézhetett utoljára a kislány csillogó szemeibe. A közvéleményt rendkívül felháborította ez a gátlástalan, a szülőket kínzó, minden képzeletet felülmúló viselkedés egy gyilkos részéről. Sokakban az sejlett fel, hogy e mindent semmibe vevő magatartás mögött a megszokott enyhe néhány éves szabadságvesztésbüntetés rejtőzött. A sajtó azonban felkapta hírt, és „Amerika gyermekének”⁶⁴² nevezte el a szexuálisan megalázott és megölt kisgyermeket. Az édesapának, Mark Klaasnak, a számos civil összefogásnak, valamint a sajtó határozott kiállításának köszönhetően, országos kampány lett az ügyből. Winona Ryder színésznő, aki ugyanott, a Californiai Petalumában nevelkedett, a kereséshez és a nyomozás sikeressége érdekében, 200 000 dolláros jutalmat ajánlott fel annak, aki érdemi információval szolgál Polly Klaas ügyével kapcsolatban.

Az apa, Mark Klaas a sajtóban elmondta, hogy tárgyaláson kellett megtudnia, hogy lánya gyilkosa azt vallotta az őt vizsgáló Llewellyn Jones pszichiáternek, hogy *„naponta kétszer maszturbál, és eközben a múltbeli bűncselekményei női áldozataira*

⁶⁴² Amerika's Child: People.com. In. <http://www.pollyklaas.org/about/americas-child-people-magazine-article.pdf> (letöltés: 2020. augusztus 30.)

gondol”.⁶⁴³ Az elmeorvosi szakértői vizsgálat megállapította, hogy az 1954-ban született Davisnek nehéz gyermekkorra volt, szülei elváltak, emiatt sokat sérült, és psziochopatologikus személyiségjegyeket kezdett mutatni. Gyakran ölte meg a kóbor állatokat, különösen a macskákat, amelyeket élve megégetett, a kutyákat pedig egy késsel vagdalta szét.⁶⁴⁴

Amikor pedig a bíró kihirdette a halálos injekció általi halálos ítéletet, Richard Allen Davis a gyászoló szülők felé fordult, és középső ujjait a levegőbe emelve, obscén jeleket mutatott ismét megalázva az összetört, lányát gyászoló apát: tehát meglátásom szerint egy végtelenül romlott személyiségről beszélünk. Davis jelenleg a Californiai Marin megyében található San Quentin állami börtönben van. Miután túlélte egy nyilvánvaló kábítószer-túladagolást, illetve számos fogolytámadást, most magánzárkába helyezték el, és várja ügyvédek segítségét, hogy a különféle fellebbezésekkel lehetőséget kapjon a szabadulásra, mielőtt a kiszabott ítéletet végrehajtanák rajta.

Kérdés: Milyen változtatásokat vezettek be a szexuális ragadozóknak titulált elítéltekre, akik kitöltötték a büntetésüket?

P. K. válasz: két egymástól teljesen független kriminál-szakpszichológus eltérő időpontokban meghallgatja a szabaduló elítéltet. Erről készítenek egy részletes jelentést, és ha mindkét szakember - egymástól függetlenül - a bíróságnak adott javaslatukban nem javasolják a vizsgált személy társadalomba való visszaengedését, akkor a bírósági határozat alapján áthozzák hozzánk a State Hospitalba. A kiszabott ítéletben meghatározott büntetést végrehajtó határozat hatálya ekkor megszűnik, és a szakértők döntése - az arra kiadott bírói végzés alapján - egy őrzött polgári elmeegógyintézet⁶⁴⁵ szakembereinek döntési hatálya alá kerül.

Kérdés: Tehát a büntetését kitöltött személy egyetlen percet sem tölthet szabadon?

P. K. válasz: Nem. Sőt, amikor az erőszakos szexuális bűncselekményt elkövető személy büntetése letelt - én úgy tudom -, sokszor nem is tudják, hogy a meghallgatásuk miért történik. Nem mondják meg nekik, miért történik a pszichológus-szakértői meghallgatások sora. Ők úgy tudják, hogy egy-két hónap és letelik a büntetésük és mehetnek haza. A döntést követően sem tájékoztatják őket, hogy nem mehetnek haza, hanem amikor letelt a büntetésüknek utolsó napja, akkor beteszik őket egy

⁶⁴³ KLAAS Mark beszámolója. in <https://www.klaaskids.org/blog/death-penalty-abolitionists-alternate-universe/> (letöltés: 2020. augusztus 30.)

⁶⁴⁴ Ld. https://criminalminds.fandom.com/wiki/Richard_Allen_Davis (letöltve: 2020. augusztus 30.)

⁶⁴⁵ welfare institution - civil jóléti (rehabilitációs) intézmény

transzportjárműbe, és átviszik az új Coalinga State Hospitalba. Az Atascaderóban - ahol korábban dolgoztam - már csak súlyos elmebetegek vannak, akik kóros elmeállapotban valamilyen bűncselekményt követtek el, és emiatt folyamatos kényszergyógykezelés alatt állnak.

Kérdés: Az a tény, hogy nem tudják hogyan és miért kerülnek át egy másik intézménybe ahelyett, hogy szabadon bocsátanák őket, nem sért alapjogokat Amerikában?

P. K. válasz: Nem tudom. Nekem is mondogatnak hasonlókat az ápoltak, de én nem értek ehhez. Inkább arra gondolok, hogy ezek olyan legendák, amit egyes jogvédő szervezetek részükre betanítottak, azért, hogy valamilyen módon kiszabadulhassanak. Általában véve nem gondolom, hogy törvénytörő lenne a gyógykezelési eljárás, hiszen a törvények nagyon pontosan fogalmazzák az Egyesült Államokban mindenütt, így Kaliforniában is.

10.5.4. Coalinga State Hospital - Californiai WAC § 6600 rendszere

Kérdés: Tehát a Coalinga State Hospital nem kimondottan elmebetegeket kezel, hanem kifejezetten szexuális bűnözőket?

P. K. válasz: Pontosan. Nézd meg, hogy amikor a WAC 6600 kód alapján⁶⁴⁶ megkezdik a gyógykezelést, akkor erre az eljárásra milyen részletes szabályokat tartalmaz a törvény. A WAC § 6600 (a) pont (1) bekezdése pontosan meghatározza, hogy a szexuálisan erőszakos ragadozó olyan személy, akit egy vagy több személy ellen elkövetett szexuális erőszakos bűncselekmény miatt elítéltek, és akinek olyan diagnosztizált mentális rendellenessége van, amely veszélyezteti mások egészségét és biztonságát, továbbá valószínűsíthető, hogy újabb szexuális indíttatású erőszakos bűncselekményt fog elkövetni. A WAC 6600 (b) pontban meghatározott értelmező rendelkezése szerint a szexuálisan erőszakos bűncselekménynek a következő cselekmények minősülnek: az áldozat felé akaratmegtörő minőségű kényszerrel, fenyegetéssel, erőszakkal vagy a jövőben kilátásba helyezett súlyos megtorlással fenyegető magatartással követik el, a Büntető Törvénykönyv 262. §, 264,1. §, 269. §, 286. §, 287. §, 288. §, 288.5. § vagy 289. § vagy korábbi 288a. § szerinti, illetve a

⁶⁴⁶ California Code, Welfare and Institutions Code - WIC § 6600

Büntető Törvénykönyv 207. §, 209. §, a 220. § szakaszok súlyos megsértése, amelyet a 261. §, 262. §, 264.1. §, 286. § megsértésének szándékával követtek el.⁶⁴⁷

A diagnosztizált mentális rendellenesség azt jelenti, hogy a tettes olyan érzelmi vagy akarati képességet befolyásoló veleszületett vagy szerzett állapotban van, amely nagymértékben hajlamosítja bűncselekmény elkövetésére és ezért veszélyt jelent mások egészségére és biztonságára. A ragadozó magatartás rendszerint szexuális tartalmú bűncselekmény, amelyet olyan idegen vagy ismerős személlyel szemben követnek el, akivel a tettes nem áll értékelhető kapcsolatban. Az idegen személyhez fűződő kapcsolat olyan kapcsolat, melyet a tettes hoz létre az elkövetés kifejtése érdekében.⁶⁴⁸

A WAC 6601 alapján az elítéltet legalább hat hónappal a börtönből való szabadon bocsátásának tervezett időpontja előtt megvizsgálja két független gyakorló pszichiáter vagy pszichológus, vagy egy gyakorló pszichiáter és egy gyakorló pszichológus értékeli, akiket az State Hospital igazgatója jelöl ki. A szakértői jelentést a bíróság megvizsgálja, döntést hoz a 6601.5. szakasz szerint kiadott végzésben arról, hogy lát-e valószínűsíthető okot arra, hogy az iratokban szereplő - a büntető törvénykönyv 3000. § (a) alfejezetének (4) bekezdése értelmében szexuálisan erőszakos ragadozónak minősülő - bűnelkövető szexuálisan erőszakos ragadozó bűncselekményt fog elkövetni szabadon bocsátása esetén vagy sem.

A kiadott határozatot követően a WAC 6602 jogszabály alapján a szakértői és a bírósági döntést a felsőbb bíróság is megvizsgálja, és az iratok alapján döntést hoz - melyben megállapítja - hogy van-e megalapozott indok atekintetben, hogy a szabaduló elítélt egyén szabadon bocsátása után ismételten szexuálisan erőszakos ragadozó bűncselekménybe keveredik. Főszabály szerint iratok alapján dönt a bíróság, ahol védői segítség és képviselőt biztosított. Természetesen tárgyalás tartása esetén biztosított az elítéltnak a védelemhez és védői segítséghez való joga. Ha az eljárásban nincs megalapozott indok a bűnisméltésre, akkor az elítéltet szabadon kell bocsátani. Ellenkező esetben a bíró egy biztonságos rehabilitációs létesítménybe utasítja az elítéltet, amely döntésről a határozat kiadásától számított 15 napon belül a bíróság értesíti a State Hospital vezetőségét, egyben továbbítja a bírósági jegyzőkönyvek, iratok másolatát.

Érdekesség, hogy a WAC § 6602 alapján folytatott eljárás ideje nagyon elhúzódhat. Én tudok olyan személyről, akinek bizonyítási eljárása közel nyolc évig tartott, és addig

⁶⁴⁷ WAC 6600 (b) pont.

⁶⁴⁸ WAC 6600 e) pont.

fogva kellett tartani. Ez attól függ, hogy California állam melyik városában követte el a bűncselekményt: ha például Los Angelesben történt a bűncselekmény, akkor bizony éveket is várhat. Ott annyira zsúfoltak a bíróságok, hogy már a tárgyalási időpontjának kitűzése is sokszor hónapokig elhúzódik. Ha a terheltnek nincs elég pénze, akkor egy úgynevezett public defender⁶⁴⁹ kerül kirendelésre, akik azért - fogalmazzunk finoman - nem mindig azzal a felkészültséggel és odaszánással dolgoznak, mint egy jó nevű ügyvédi iroda.

A State Hospitalban lévő ápoltak állapotát kétévente felül kell vizsgálni. Az ápoltaknak mindenhez joguk van az intézményben, teljes ellátást kapnak az állam költségére. Nem viselhetnek saját ruhát - számos probléma adódott ebből, ugyanis korábban viselhettek otthoni ruházatot - illetve nem hagyhatják el a biztonsági létesítményt. Tehát a State Hospitalban kell élniük.

Kérdés: Akkor ez egy börtön?

P. K. válasz: A hivatalos válasz: nem és én sem mondhatok mást, de azért hasonlít rá.

A szexuális erőszaktevők nem tűnnek erőszakosnak, sőt, rendszerint nagyon kedves, művelt emberek. Van azonban bennük valami, aminek alapján én - mint aki velük dolgozik tizenhat éve⁶⁵⁰ - mondhatom, hogy azonnal felismerem a szexuális ragadozókat.

Kérdés: Hogyan és milyen információk alapján lehet erre a felismerésre jutni?

P.K. válasz: Abból kell kiindulni, hogy az itt fogva tartott veszélyes emberek általában gyermekek sérelmére, illetve kiszolgáltatott, védekezésre képtelen személyek sérelmére követtek el súlyos, erőszakos bűncselekményeket. A pedofil bűnelkövető általában pszichopatológias tünetekkel is rendelkezik, tehát nincsenek érzelmei. Nem hatja meg, hogy az áldozat vergődik, sír, zokog, könyörög, akkor sem, ha az, egy védtelen kisgyerek. Rendszerint ezek a körülmények ellenkező módon hatnak rá, mint egy egészséges emberre: a vergődés miatt inkább felgerjed, és befejezi a bűncselekményt. Erősen érződik rajtuk a bántalmazó narcisztikus és pszichopata személyiségrajz, de ezt mellel tanítják is nekünk, illetve megnézhetem az aktáit is. Ezek komoly mennyiségű akták. A kevésbé veszélyes személyeknek rendszerint csak pár százoldalas aktája van,

⁶⁴⁹ A public defender - kirendelt közzvédő olyan ügyvéd, aki azokat a személyeknek nyújt jogi védelmet és képviselést, akik egyébként anyagi források hiányában nem engedhetik meg maguknak, hogy ügyvédnek adjanak megbízást.

⁶⁵⁰ Tizenhat éve szexuális bűnelkövetők ápolását végzem, korábban börtönben mentális betegekkel dolgoztam.

de van, akinek több ezer oldalas anyaga van. Ez a mennyiség akkor keletkezik, amikor a sexual offender több száz embert erőszakolt meg. Volt egy tettesünk, aki mint boy scout leader - cserkészvezetőként dolgozott és százharmincöt kiskorút erőszakolt meg.

Megemlíteném, hogy a State Hospitalban a homoszexualitás teljesen legális: az ápoltak akár össze is házasodhatnak, együtt élhetnek, sőt a névváltoztatás joga megilleti őket, illetve adófizetők pénzén hormonkezelésben is részesülhetnek. Egyedül a nemváltó műtét nem támogatott még. Az ápoltak tehát - a törvényeket betartva - azt tehetnek egymás között, amit akarnak, és ehhez az állam minden segítséget megad. Tanulhatnak; ha sürgős műtetre van szükségük soron kívül, azonnal elvégzik; a legköltségesebb fogászati kezelésben is részesülnek, szintén soron kívül.

Kérdés: Tehát miért tartják őket fogva? Nem lenne könnyebb fokozottan megfigyelni őket?

P. K. válasz: Nem, mert ezek a sexual offenderek a Polly Klaas ügy óta létező jogszabályok alapján nem kerülhetnek vissza a társadalomba. A tettes a büntetés-végrehajtás során az állam által kiszabott büntetését tölti az elkövetett bűncselekménye miatt. Ekkor az elítélttel nem foglalkoznak sem mentális, sem rehabilitációs sem pedig reintegrációs szempontból. Akkor sem, ha az előírás. A kezelésben való részvétel önkéntes, arra kényszeríteni senkit nem lehet. Az elutasítás nem ritkán védői javaslatra történik: még itt nálunk, a Coalinga State Hospitalban is komoly nehézségekbe ütközik a rehabilitáció, mert az ápoltak egy része azért nem vesz részt a protokoll végrehajtásában, mert kezdettől fogva tagadásban van. Úgy gondolja, hogy a programban való részvétellel elismerné a bűnösségét.

Tehát az ápoltaknak körülbelül 10%-a vesz részt a rehabilitációs programban és a tíz százaléknak is csak egy töredéke hajtja végre sikeresen a programot. Az eljárás ténylegesen nehezített, mert a szakemberek, és az eljáró bíró is rendkívül óvatos. Csak maximális protokolleredmény esetén engedik tovább az egyes lépéseken a kezeltet, hiszen szakmai szempontból nagyon kockázatos egy ilyen súlyos bűnelkövetőt gyógyultnak nyilvánítani. Tudható, hogy - különösen a gyermekekre veszélyes - pedofil szexuális ragadozók nem gyógyíthatóak, és ha felügyelet nélkül visszakerülnek a megszokott környezetükbe, újra és újra el fogják követni ezeket a bűncselekményeket. Az a pszichiáter-szakértő vagy klinikai pszichológus, aki egy szexuális ragadozót szakvéleményben gyógyultnak nyilvánít, és szakvéleménye alapján a bíróság egy szexuális ragadozót kienged, az évekre komoly terhet vesz a nyakába.

Kérdés: Mi a helyzet azokkal, akik végeztek a rehabilitációs eljárásban, mi lesz velük?

P. K. válasz: Azok, akik sikeresen elvégezték a rehabilitációs protokollban foglaltakat, szabadon engedik őket, de pártfogó felügyelő segít nekik lakást, munkát keresni. Ám ez is nehéz, mert a rendkívül ritka eseményt rendszerint a sajtó is nyomon követi. Az öntudatos és jól értesült lakosság általában nem engedi vissza a szexuális ragadozókat a kiszemelt településre, és általában a társadalomba való beilleszkedésüket is gátolják. Amerika lakossága ebben a kérdésben nagyon elszánt: amikor például egy frissen szabadult bűnözőt a pártfogó felügyelet a lakosság ellenállása miatt nem tudott egy megvásárolt ingatlanban elhelyezni, akkor úgy döntöttek, hogy a lakott területektől távolabb, egy lakókocsiban helyezik el, ám ezt is felgyújtották közeli települések lakói. Végül titkos határozattal, egy hotelben sikerült elhelyezni a szabadult elítéltet.

Információim szerint: rehabilitációja, megélhetése, huszonnégy órás védelme, közel egymillió dollárba került évente. A Coalinga State Hospitalban egy átlagos ápolat személy - akinek nincs semmilyen különös betegsége - 250.000 dollárba kerül évente. Aki beteg, vagy komolyabb problémája van, annál az egészségügyi költség elérheti évente az egymillió dollár feletti összeget is.

Kérdés: Mit tudnak bent csinálni az ápolat?

P. K. válasz: Hét dolláros órabérért dolgozhatnak, alhatnak, tévét nézhetnek. A munkakörök, konyhai munka, takarítás, illetve van egy nagyon kicsi asztalos üzem, de ott csak a State Hospital részére készítenek tárgyakat. Emellett videojátékozhatnak, zenét hallgatnak, telefon lehet náluk, de nincs internetelérés, mert az veszélyeztetné az intézmény biztonságát és gyengítené az őrzési feladatokat. Természetesen ügyvédjeikkel - törvényben garantált módon - találkozhatnak, és beszélhetnek.

10.5.5. Coalinga State Hospital működése tekintetében felmerülő alapjogi kérdések

Az intézmény létét támogatók, illetve a State Hospital rendszerének működésével kapcsolatos alkotmányossági aggályokat sorolók között két jelentős alapjogi, kriminológiai álláspont csap össze. Egyfelől jó, hogy a mentális problémákkal küzdő szexuális bűnözők - akik valójában az emberkereskedelem tettesi vagy megrendelői oldalán szerepelnek -, professzionális ellátásban részesülnek, így a rehabilitációjuk is megoldott.

Az ellenzők azonban szkeptikusak, mivel álláspontjuk szerint a közel ötven évig épülő új kórházban minden van, csak a valódi, hatékony mentális kezelés hiányzik.⁶⁵¹ A megfogalmazott kritikák szerint az új State Hospital azért tölthető fel nehezen, mert a rendszerben megjelenik az állam mentális egészségügyi rendszerének kettős problémája:

1. Nincs elegendő engedéllyel rendelkező alkalmazott, mivel a szexuális ragadozó kérdése mint mentális betegség vitatott a szakértők között. Ennek oka az, hogy a definíció nem felel meg a mentális betegség hagyományos meghatározásának.
2. Az állam nem kényszeríthet olyan terápiát, amelyet az ápoltak 80%-a elutasít akkor sem, ha a beteg személy korábban szexuális bűnöző volt.

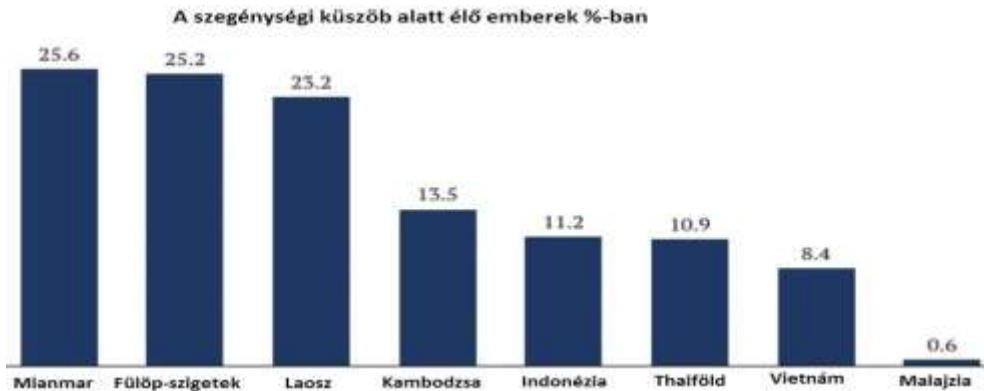
Robert Bates, negyvenegy éves szexuális bűnöző, akit tízéves szabadságvesztés-büntetés után Coalinga State Hospitalba küldtek, úgy nyilatkozott: *„Ez reménytelen. Állítólag ez egy terápiás környezet. De ez nem más, mint egy kis börtön. Meghívhatnak akit akarnak, és megtekinthetik, mondhatnak amit akarnak, de ez egy börtön”*.⁶⁵² Az interjúból és a nyilatkozatokból kirajzolódik, hogy az USA jogrendszere rendkívül rugalmas, az emberkereskedelemhez való hozzáállása, a bűncselekmény kezelése egészen más: sokkal pragmatikusabb, inkább célszerűségi döntéseken alapul. Konklúzióként elmondható, hogy alapjogi szempontból bizonytalannak tűnik a büntetésüket kitöltött elítéltek további fogvatartása, és akaratuk ellenére történő gyógykezelése.

⁶⁵¹ Los Angeles Times 2006. március 5. forrás: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2006-mar-05-me-coalinga5-story.html> (letöltés: 2020. augusztus 31.)

⁶⁵² Los Angeles Times 2007. november 15. <https://www.latimes.com/local/la-me-mental15nov15-story.html> (letöltés: 2020. augusztus 31.)

10.6. Részösszegzés

A gyermekvédelmi kitekintés azért lényeges az emberkereskedelem vizsgálata szempontjából, mert a bűnszervezeteknek és a szexuális cézzal leadott megrendelői igények fő célpontjai rendszerint kiskorú gyermekek.

12. ábra Szegénységi küszöb alatt élő személyek száma

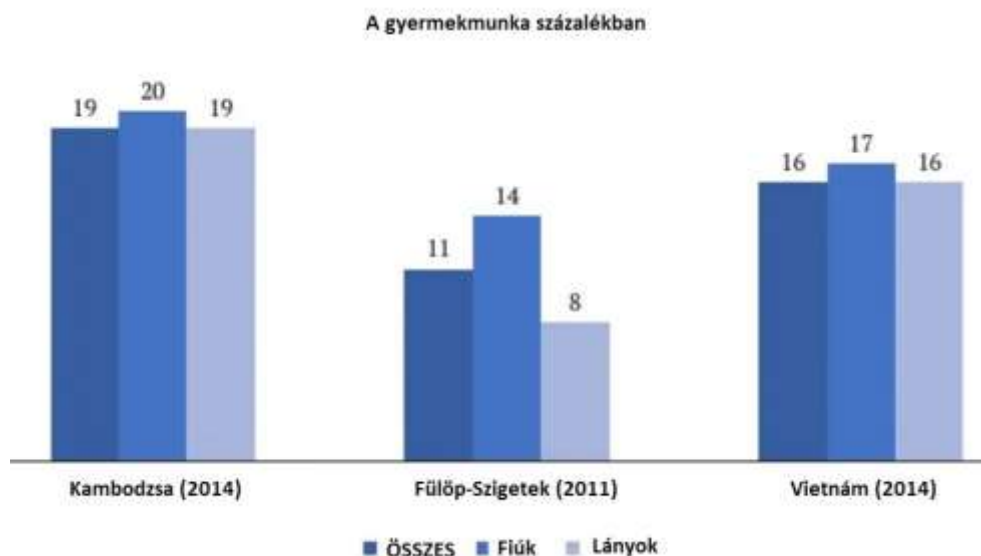
Forrás: Asian Development Bank in <https://www.adb.org/countries/cambodia/poverty>

Az áldozatok rendszerint azok a bántalmazott gyermekek, akik minden elől menekülve végül bűnszervezetek látókörébe kerülnek. A szervezett bűnözés emberkereskedeleme szakosodott tettesei tudják, hogy a bántalmazott, elhanyagolt gyermekeknek általában egy felemelő, kedves szó elegendő, hogy a kötődés kialakuljon. A megrendelésre dolgozó nemzetközi bűnszervezetek a világ minden olyan országában jelen vannak, ahol az emberkereskedelem fedett módon korrupció vagy az állami szervek gyengesége okán tevékenységüket kifejthetik.

A gyermekkereskedelem különösen komoly méreteket ölt Délkelet Ázsiában, ahol a lakosság napi két dollárból kénytelen élni.

Az illegális gyermekmunka Délkelet-Ázsiában nagyon gyakori, ami a gyors urbanizáció és a fejletlen törvényi szabályozásnak köszönhető. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet ILO szerint minden tíz kambodzsai gyermek illegálisan dolgozik.⁶⁵³ A gyermekek ezekben az államokban minden szempontból kizsákmányolható áldozatok, olyannyira, hogy még a tanárok is vásároltak magunknak kizsákmányolás céljára fiatal fiúkat.

⁶⁵³Gyors értékelés a gyermekmunkáról a cukornádágazatban Kambodzsa kiválasztott területein Forrás: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/publication/wcms_391960.pdf (letöltve: 2020. szeptember 7.)

13. ábra. Forrás: UNICEF⁶⁵⁴

Az emberkereskedelem kiterjedtségének oka, hogy a saját testük egyike annak a kevés erőforrásnak, amely felett ezek a polgárok még rendelkeznek. Súlyos méreteket ölt ezen felül a transzplantációs turizmus, amelyben a beteg külföldre utazik, hogy helyben emberi szervet vásároljon magának. Az emberkereskedelem valódi célja itt a szexuális célzatú prostitúciós kereskedelem értékesítése válogatott korú és nemű személyekkel.⁶⁵⁵

A 2019-ben induló koronavírus 2020-ban rendkívül súlyos hatással volt a legkitettebb gazdaságokra. A munkahelyek elvesztése okán kiszolgáltatottabbá váló áldozatok a bezárkózás ellenére is nagyon hatékonyan működtek. A kibertérbe áthelyeződő bűnszervezetek a COVID-19 járvány idején sem tétlenkedtek. Az Europol 2020-as felmérése szerint a számítástechnikai platformokon elkövetett bűncselekmények alapja, hogy a COVID-19 járvány miatt otthon maradó rekordszámú potenciális áldozat használ online szolgáltatásokat, ezért sebezhetőségük is megsokszorozódott az egész Európai Unióban. A kibertérben működő bűnözők a felmerülő lehetőségek kiaknázása céljából a gyermekek szexuális kizsákmányolásához új eszközöket vetnek be, amelynek hatása még nem mérhető.

Amit már tudni lehet, azokat a Child Sexual Exploitation Material (CSEM) felmérésben⁶⁵⁶ igyekeznek közzétenni az Europol. Catherine de Bolle az Europol

⁶⁵⁴ Child Labour. 2009-2015-ig (2016) https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2015/12/child-protection_child-labour-database_may-2016.xls (letöltés: 2020. szeptember 7.)

⁶⁵⁵ PENNINGTON John: Why would a mother sell her own child? Asean Today 2017. Forrás: <https://www.aseantoday.com/2017/04/why-would-a-mother-sell-her-own-child/> (letöltés: 2020. szeptember 8.)

⁶⁵⁶ EUROPOL Catching the virus cybercrime, disinformation and the COVID-19 pandemic 2020. április 3.

ügyvezető igazgatója szerint a COVID-19 válság miatt online rendszerekre való áttérés okán a gyermekek szexuális életére gyakorolt negatív hatása már most érzékelhető, ezért a jelentés az ezzel kapcsolatos új kizsákmányolási formákra, valamint a számítógépes bűnözés elleni nyomozások támogatására koncentrálnak.

Az ECPAT 2019. december 4-én kiadott mérése szerint sok elkövető elutazott Görögországba, hogy megismerkedjen fiatal fiúkkal, akikkel előzőekben már online kapcsolatot épített ki.⁶⁵⁷ Ugyanakkor ezt a jelenséget már korábban jelezte az ECPAT legutóbbi - a gyermekek görögországi szexuális kizsákmányolásáról szóló - jelentésében, és arra lehet számítani, hogy a COVID-19 pandémia okán történő lezárások a helyzetet súlyosítják. A hajléktalanul élő személyek és a bántalmazott gyermekek magyarországi helyzete természetesen össze sem hasonlítható a fentebb említett nemzetközi példákkal, ugyanakkor a családok veszélyeztetettsége - a munkahelyek elvesztése miatt a gyermekek elhanyagolása - és a COVID-19 negatív hatásai együtt komoly veszélyt jelentenek a kiskorúakra. Az internetes pornográfia, a pedofil hálózatok rendszere Magyarországon is komoly hagyományokkal és kiapadhatatlan étvággal rendelkezik.

Az International Child Sexual Exploitation (ICSE)⁶⁵⁸ adatbázist az Interpol kezeli és összekapcsolódik a Child Sexual Abuse Material (CSAM)⁶⁵⁹ and Child Sexual Exploitation Material (CSEM)⁶⁶⁰ adatbázisokkal. Ebben a rendszerben az online vizsgálódások eredményeként 88 ország felhasználói által feltöltött anyagokból gyermekek szexuális bántalmazásával kapcsolatos egymillió kép, videó és feltört szoftver került be.⁶⁶¹ Magyarországon jelenleg is folyamatban van nyomozás az Édenkert Reborn pedofil hálózat ellen, amelynek 2017-ben 1025 regisztrált felhasználója volt. A nagyterjedésű dark weben működő pedofilhálózat feltört fórumbejegyzései komor színben mutatják a valóságot, melyet a sajtó bizonyos része feldolgozott.

Az ORFK kommunikációs Osztálya szerint *„a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Kiberbűnözés Elleni Főosztály Nyomozó Osztálya 2016 óta több esetben indított*

⁶⁵⁷ ECPAT: Greece - Homeless children at high risk of sexual exploitation have nowhere to go https://www.ecpat.org/news/homeless-children-sexual-exploitation-greece/?utm_source=Exposure&utm_campaign=Corona (letöltés: 2020. szeptember 8.)

⁶⁵⁸ Gyermek Szexuális Kihasznlásának Nemzetközi Adatbázisa (ICSE) Interpol.

⁶⁵⁹ Gyermek Szexuális Bántalmazásának Anyaga (CSAM).

⁶⁶⁰ Gyermek Szexuális Kizsákmányolásának Anyag (CSEM).

⁶⁶¹ Interpol és az ECPAT közös jelentése: forrás: <https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2018/02/TOWARDS-A-GLOBAL-INDICATOR-ON-UNIDENTIFIED-VICTIMS-IN-CHILD-SEXUAL-EXPLOITATION-MATERIAL-Summary-Report.pdf> (letöltés: 2020. szeptember 8.)

büntetőeljárást a darkweben működött Édenkert nevű gyermekpornográf tartalmú fórummal és a hozzá kapcsolódó hasonló jellegű fórumokkal kapcsolatban. Az érintett weboldalak és fórumok tartalma az osztály által végzett felderítő tevékenység és a nemzetközi együttműködés eredményeként már korábban rendelkezésünkre állt, ettől függetlenül természetesen megvizsgáltuk és az eljárásokban felhasználtuk az újságírók által a későbbiekben a rendőrség részére átadott anyagokat is. Az eljárások során sikerült több magyar felhasználót azonosítani, velük szemben a büntetőeljárásokat lefolytattuk, amelyek keretében kutatásokra, lefoglalásokra és gyanúsított kihallgatásokra került sor. A nyomozások jelentős része vádemelési javaslattal lezárásra került. Az interneten és ezen belül a darkneten elérhető gyermekpornográf tartalmak felderítése érdekében továbbra is folyamatos, széleskörű felderítő és monitoring tevékenységet folytatunk. Tekintettel arra, hogy az Édenkert fórumhoz kapcsolódóan jelenleg is van folyamatban büntetőeljárás, ezért további információt a nyomozások érdekeire tekintettel nem kívánunk adni”⁶⁶²

Az ember- és gyermekkereskedelem a szervezett bűnözés révén titkosan és szervezett formában működő platformokon működnek, és a korábbi személyes kapcsolatok inkább a biztonságosnak vélt online térben jönnek létre. Az Egyesült Államokból bemutatott szabályozás egyértelművé teszi, hogy az USA a sértettek jogait sokszorosán előrébb helyezi a tettesek jogainál. Ennek létrejöttét, irányát pedig a civil szervezetek, az áldozatok szülei által indított civil kezdeményezések indukálták.

Kalifornia reprezentálja és élen jár azokban az újszerű kezdeményezésekben, mely szerint az USA félelem nélkül és határozottan hoz olyan intézkedéseket, amelyek a tettesek alapjogait is korlátozzák annak érdekében, hogy az elbillent jogi egyensúlyt - az okozott társadalmi kárt - megnyugtatóan rendezni lehessen. A tettesekre kiszabott és kitöltött büntetéssel ugyanis az eredeti kérdés soha nem oldódik meg. A gyermekkereskedelem, a gyermekek sérelmére elkövetett szexuális, ölési és más bűncselekmények hátterében rendszerint súlyos személyiségzavar vagy más pszichés kórképek állnak. Az amerikai State Hospital léte és létrehozásnak jogi indokai rámutatnak arra, hogy a gyermekek, nők és mások sérelmére szándékosan elkövetett emberi méltóságot sértő szexuális bűncselekmények - különösen a gyermekkereskedelem, illetve szexuális célzatú emberkereskedelem tettesei nem csupán

⁶⁶² Országos Rendőr-főkapitányság. Forrás: ORFK kommunikációs osztály, sajtougyelet@police.hu.

bíróság által kiszabott büntetésben kell hogy részesüljenek, hanem szakemberek által felügyelt mentális kezelésben is.

11. A magyarországi emberkereskedelem büntetőjogi szabályozásának elemzése

11.1. Az emberkereskedelem magyar szabályozásának történeti fejlődése

Az emberkereskedelem bűncselekményének megjelenése nem a magyar büntetőjog organikus fejlődésének eredménye, hanem nemzetközi instrumentumokban került meghatározásra, és az ezekhez való csatlakozás révén létrejött kötelezettségvállalás okán került az európai és a magyar jogrendszerbe. Az emberkereskedelem határokon átvitelő elkövetési formái esetében lényeges a külföldi elem megléte, mind a passzív alany, mind pedig az alany vonatkozásában egyaránt. Az emberkereskedelem a korábbi nemi erkölcs védelmére építő szabályozástól eltávolodva, a nemzetközi trendeknek megfelelően inkább az emberi jogok, ezen belül az emberi méltóság irányába fejlődik. Büntetőjogunk organikus fejlődésének ívét áttekintve kirajzolható, hogy a modern emberkereskedelem tényállásának kevés kapcsolata van a ma ismert tényállással.

Jogtörténeti szempontból a korai kezdetekben Magyarországon, a jogi normáknak - így a büntetőjognak sem volt áttekinthető, egységes rendszere. A szokásjogi gyűjtemények partikuláris jellegét meghaladó írásos formára való igény is csak viszonylag később merült fel. Ezért szokás az 1514-es Werbőczy István-féle Tripartitumot szokásjogi gyűjteménynek nevezni, amelyben a büntetőjogi előírások még követhető rendszer nélkül szétszórtan, olykor korabeli „esettanulmányokkal” színesítve találhatóak meg. Kétségtelen erénye a gyűjteménynek, hogy megteremtette a jog viszonylag egységes alkalmazásának lehetőségét.⁶⁶³ A magyar büntetőjogunkat meghatározó kodifikációs pontok jól reprezentálják annak organikus fejlődési irányát. Az 1719-es Novum Tripartitum, majd 1726-ban III. Károly „büntető törvénykezési rendtartása”, az 1752-ben kodifikált Constitutio Criminalis Theresiana ausztriai és csehországi területi hatállyal. 1788-ban jön létre a II. József által szorgalmazott Büntetőtörvénykönyv, amelynek területi hatálya csak Csehországra terjedt ki, de végül magyar nyelvre is lefordították, ám nem jelentett lényeges változást a büntetőjogalkotásra, viszont az 1795. évi tervezet már határozottan magán viselte a felvilágosodás gondolatait. Ezek a

⁶⁶³ TÓTH Mihály: Magyarország negyedik Büntető Törvénykönyve - Jogtudományi Közlöny, 2014/10., 439. o.

Cesare Beccaria által kidolgozott büntetőjogi alaptételek - a „nullum crimen sine lege” és a „nulla poena sine lege” elve, valamint a társadalom védelmének megfogalmazása mellett a büntetés céljaként a tettes megjavításának igényét jelölték meg -, melyek nélkül alkotmányos büntetőjog ma már nem képzelhető el.

A 1827. évi büntetőjogi kodifikációtervezet inkább jogalkotási zsákutcát jelentett a főként Deák Ferenc munkájának tekintett 1843. évi törvényjavaslathoz képest, amely differenciált, tetтарыos büntetést szorgalmazott, néhány kivételtől eltekintve megszüntette a halálbüntetést, a testi fenyítést, elismerte viszont a pénzbüntetést vagy a bírói dorgálást.⁶⁶⁴

11.2. Az 1878. évi V. törvény szabályozási iránya

Hosszas előkészítő munka után született meg a Csemegi Károly által készített 1878. évi V. törvény, melynek az a legfőbb érdeme, hogy szakított a magyar kodifikációs kísérletekkel: felszámolta a jogalkalmazás feudális anarchiáját, a jogbizonytalanságot, és a kor tudományos eredményeinek megfelelő egységes elvi alapokon nyugvó szabályrendszert alkotott.⁶⁶⁵ A Csemegi kódex vizsgálata során a XXII. Fejezete alatt a személyes szabadság megsértésének minősülő 324. § 2. pontban megtaláljuk, a rabszolgaságra való utalást: „*ha a letartóztatott valamely külhatalomnak katonai szolgálataiba vagy rabszolgaságba vitetett*”, de konkrét emberkereskedésre utaló kodifikációs vagy miniszteri javaslatot nem találhatunk. A kor felfogásából és korábbi kodifikációs kísérleteiből erre nem volt igény. A rabszolgasághoz inkább távolról kapcsolódó prostitúciós cselekményeket a XIV. fejezet alatt a szemérem elleni büntettek és vétségek között, mint „*delicta carnist*”, a szemérem megtámadásának büntettét pónalizálja a jogalkotó, melynek tartalmát - a nemi ösztönnek tiltott kielégítéseként - adja meg a részletes miniszteri indokolás.⁶⁶⁶

A világháborúkat követő évtizedekben Magyarországon a sokkoló háborús események hatása alatt született a népbíráskodás tárgyában kibocsátott kormányrendeletek törvényerőre emeléséről szóló 1945. évi VII. törvény, amely jelenleg is hatályban van.⁶⁶⁷

A hatályos büntetőjogi szabályozás továbbra sem tartalmazta az emberkereskedelemmel

⁶⁶⁴ TÓTH Mihály: i.m. 440. o.

⁶⁶⁵ TÓTH Mihály: i.m. u. o.

⁶⁶⁶ LÖW Tóbiás: A Magyar Büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről és teljes anyaggyűjteménye. II. kötet. (Csemegi kódex) Pesti Könyvnyomda-Részvény-Társaság Kiadó. Budapest, 1880. 385. o.

⁶⁶⁷ Kúria Bfv.372/2013/3. sz. határozatában Népellenes büntett tárgyában hozott ítéletében hivatkozott rá.

kapcsolatos szabályokat, csupán a nemzetközi kötelezettségekből következő nemzetközi egyezményeken keresztül - lásd az értekezés felvilágosodás utáni emberkereskedés, nő- és gyermekkereskedés elleni küzdelem történeti fejlődésének bemutatását.

11.3. A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény

A büntetőjogi kodifikáció magyarországi fejlődésének következő lényeges állomása a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény. Eltekintve az 1952-ben, majd 1958-ban kiadott Hatályos Anyagi Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállításától (BHÖ), ez a norma sem hoz alapvető és lényeges változást a nemzetközi kötelezettségekből fakadó emberkereskedelem, kizsákmányolás, kényszermunka jellegű cselekmények tekintetében. A kizsákmányolás kérdéskörét részletesen elemeztem az értekezés jogdogmatikai kutatásról szóló fejezetében. Kitérve a kizsákmányolás és a kényszermunka összefüggéseire, az 1961. évi V. törvény 42. § szakasza kényszermunkát nem kényszerítő jelleggel értelmezte, hanem javító-nevelő munkaként - azaz büntetést helyettesítő intézkedésként határozta meg -, melynek keretében az elítélt köteles volt a bíróság által meghatározott természetű munkát végezni.⁶⁶⁸ A korábbi cselekménycentrikus szemléletet felváltotta a tettes személyének előtérbe állítása, a „javítás”, a „nevelés”, a „társadalom hasznos tagjakénti megtartás”, egyszóval a „jobbítás” eszménye.⁶⁶⁹ A család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni büntettek a XV. fejezetben kerültek elhelyezésre, ahol a II. cím alatt találhatóak az emberkereskedelemhez kapcsolható egyes szemérem elleni büntettek, a kerítés, az üzletszerű kéjelgés, a megrontás, a vérfertőzés, a természet elleni fajtalanság. A kerítés büntetőjogi védelme a szocialista erkölcs által is tisztelt házasság védelmét hivatott szolgálni.⁶⁷⁰ A második büntetőkódexünk jelentős módosítását adó novella, az 1971. évi 28. törvényerejű rendelet volt, melyet az 1974. évi 9. törvényerejű rendelet⁶⁷¹ módosításai, s végül a teljesen új, 1978. évi IV. büntetőtörvény követett. A nagy lépésekkel bemutatott jogfejlődési koncepciókból látható, hogy az emberkereskedelem

⁶⁶⁸ Az intézkedés a kiskorúak esetében, a 94. § szakasz alapján - csak tizenhatodik életévét betöltöttekkel szemben lehetett kiszabni, illetve katonákra a 108. § (2) bek. alapján - nem lehetett alkalmazni.

⁶⁶⁹ TÓTH Mihály: i.m. 442. o.

⁶⁷⁰ A 287. § szakasz alatti kerítés fogalma szerint az követi el a büntettet, aki valakit házasságon kívüli közöslésre, természet elleni vagy egyéb fajtalanságra más részére haszonszerzés céljából megszerez.

⁶⁷¹ Amely a társadalom fokozottabb védelméről a közrendre és a közbiztonságra különösen veszélyes visszaeső bűnözők elleni hatékonyabb fellépés érdekében született.

kérdéskörét a büntetőpolitika egyszer sem látta szükségesnek a büntetőtvényben önálló tényállásként elhelyezni.

11.4. Az emberkereskedelem elleni fellépés nemzetközi szabályainak kialakulása

A XX. század első harmadában nem volt az emberkereskedelemre vonatkozó egységes szabályozás, csupán annak fogalmával átfedésben lévő jelenségek elleni nemzeti büntetőjogi rendelkezések léteztek.⁶⁷²

A korábbi történeti előzmények vonatkozásban Magyarország csatlakozott a leány-, nő- és gyermekkereskedés elleni nemzetközi büntetőjogi fellépéseket tartalmazó instrumentumokhoz, de ezek egyike sem fedte az emberkereskedelem terjedelmes kérdéskörét. Az alábbi nemzetközi egyezmények

- a leánykereskedés elnyomása végett Párizsban, 1910. május hó 4-én kelt nemzetközi egyezmény és a hozzá tartozó zárjegyzőkönyv,⁶⁷³
- a nőkkel és a gyermekekkel üzött kereskedés elnyomása végett Genfben, 1921. szeptember hó 30-án kelt nemzetközi egyezmény,⁶⁷⁴ illetve
- a nagykorú nőkkel üzött kereskedés elnyomása tárgyában Genfben, 1933. október hó 11. napján kelt nemzetközi egyezmény⁶⁷⁵

már nagyon közel kerülnek a rabszolgaság kérdésköréhez, de nem rendelkeznek magáról a rabszolgaság tárgyköréről. Az emberkereskedelemhez hasonló gyakorlatot megelőző szabályozási előzmény a rabszolgaság tárgyában, Genfben, 1926. szeptember hó 25-én kelt nemzetközi egyezmény,⁶⁷⁶ valamint a Genfben, 1956. évi szeptember hó 7. napján kelt kiegészítő egyezmény volt.⁶⁷⁷ Annak ellenére, hogy Magyarország csatlakozott ezekhez a nemzetközi egyezményekhez, különös figyelemmel az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezményre,⁶⁷⁸ a magyar büntetődogmatika több évtizeden át nem alkotott átfogó szabályozást a rabszolgaság és emberkereskedelem tárgyában.

⁶⁷² HOLLÁN Miklós: Az emberkereskedelem tényállásának jogharmonizációja az európai unióban (Büntetőjogi Kodifikáció, 2008/2., 22-26. o.)

⁶⁷³ Kihirdette 1912. évi LXII. törvénycikk.

⁶⁷⁴ Kihirdette 1925. évi XIX. törvénycikk.

⁶⁷⁵ Kihirdette 1935. évi XX. törvénycikk.

⁶⁷⁶ Kihirdette 1933. évi III. törvénycikk.

⁶⁷⁷ Kihirdette 1958. évi 18. törvényerejű rendelet.

⁶⁷⁸ Kihirdette 1955. évi 34. törvényerejű rendelet.

11.5. A családi jogállás megváltoztatása, mint az emberkereskedelem közvetlen előzménye

Az emberkereskedelem egyik előzményeként tekinthetünk a családi jogállás megváltoztatásának büncselekményi szabályozására, amelyet a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1995. évi XLI. törvény 8. § szakasza kimondta, hogy a 1978. évi IV. törvény 193. § (2) bekezdése értelmében a büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a családi állás megváltoztatását a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy eladásával vagy megvásárlásával követik el, illetve [...] (4) bekezdésben a büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (2) bekezdésben meghatározott büncselekményt üzletszerűen, emberkereskedelemmel foglalkozó szervezet keretében követik el. A szervezet megnevezés az ekkor még nem kimunkált bűnszervezetet jelöli, de mutatja, hogy az ekkor még önálló tényállásként nem szereplő emberkereskedelem realizálásához szorosan kötődik a szervezett forma.

11.6. Az 1978. évi IV. büntetőtörvény szabályozási iránya

Az emberkereskedelem tényállása hazai büntetőjogunkba 1998-ban került be az 1998. évi LXXXVII. törvény 43. § révén, amikor a büntető törvényt módosító törvény létrehozta, a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 175/B. § szakaszát, a III. cím Szabadsághoz és az emberi méltóság elleni büncselekmények Fejezete alatt.

A jogalkotó alapcselekményként más eladását, megvásárlását, ellenszolgáltatás fejében átadás-átvételét, illetve más személyért való elcserélését mondja ki, illetve büntetendőnek nyilvánítja azt a magatartást is, aki mást emberkereskedelem céljára másnak megszerez. Ugyanakkor kidolgozatlan maradt az emberkereskedelem valódi tartalma, a szolgaságban tartás, a kizsákmányolás, az emberi méltóság felszámolását jelentő tárgyasítás kérdésköre. A következő módosítást a 2001. évi CXXI. törvény 21. § szakasza jelenti, ami igyekszik részletezni a tényálláshoz kapcsolódó minősítő körülményeket. A büntetési lépcső ekkor sem változik, az alapcselekmény továbbra is három év, de kikerül a bűnszervezeti minőség, mert a 1978. évi IV. törvény 137. § szakasz alatti értelmező rendelkezések 8. pontjaként megjelenik a bűnszervezet általános részi definíciója.

Az emberkereskedelem egyik nehéz pontja a szóban elhangzott adásvétel bizonyításának kétséges volta, amelyre a gyakorlat átminősítéssel, „más tényállást keresett” a gyanúsítottakkal szemben. Az említett immateriális tényállási elem az

elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik, függetlenül attól, hogy az ellenszolgáltatás ténylegesen átadásra került-e. Ennek az „adásvételnek” résztvevői (a vevő és eladó) nem minősülnek társtetteseknek, hanem önálló tettesei a cselekménynek, hiszen társtettesi alakzat csak az azonos oldalon - a sértett eladásában, megvételében - közreműködő személyek tekintetében valósulhat meg.⁶⁷⁹

11.7. A Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

Az új, 2012. évi C. törvény 192. §-ban átírta az emberkereskedelem tényállását és megjelenik a kizsákmányolási célzat - mint materiális elem -, amely a cselekményt elkövetőt egytől öt évig terjedő szabadságelvonással rendelte büntetni. Jogirodalmi viták keletkeztek, hogy a tényállás egy alapcselekménnyel rendelkezik és a megjelenő kizsákmányolási célzat valójában minősítő körülmény, vagy két alapcselekményről beszélünk.⁶⁸⁰ Felmerült kérdésként, hogy a kényszermunka és a munkaalapú kizsákmányolási célzattal elkövetett emberkereskedelem elhatárolása lehetséges-e egyértelműen és világosan.⁶⁸¹ A joggyakorlat alapján akkor beszéltünk kényszermunkáról, ha ahhoz nem kapcsolódott közvetlenül adásvétel. Mivel a jogellenes és semmis adásvétel bizonyítása rendkívül nehézkes, általában kényszermunka vagy üzletszerű kerítés felé csúszott el a jogalkalmazó. Végül a BH2020.30. határozat mondta ki, hogy emberkereskedelem - és nem kényszermunka - büntette valósul meg, ha a munkavégzésre kényszerítés kiszolgáltató személy sérelmére, e helyzetének a kihasználásával, előny szerzése érdekében történik, és az elkövető kizsákmányolás céljából sértetteket toboroz, szállít és elszállásol.

11.7.1. Az emberkereskedelem és kényszermunka új tényállása

A 2020. évi V. törvény a legkomolyabb változtatást a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 192. és 193 §§ alkalmazta. Az emberkereskedelem és kényszermunka összevonásával szintén pontosabb és jóval egyszerűbb lehet a jogalkalmazás. Az új tényállás nagyon komolyan súlyosítja a büntetési tételeket és a

⁶⁷⁹ Vö. BH2004.6. 217.

⁶⁸⁰ Vö. MOLNÁR Gábor- BELOVICS Ervin- SINKU Pál: Büntetőjog II. 2012. évi C. törvény alapján. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó. 2012. 160. o.; KARSAI Krisztina (szerk.): Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2020.

⁶⁸¹ Az elhatárolási probléma felmerült Kenéz Andreával a Fővárosi Törvényszék bírájával 2014.08.06-án folytatott megbeszélésen is. Bíróasszony hívta fel a figyelmet arra tényre, hogy a tényállás megalkotásakor a jogalkotó az emberkereskedelem munkacélú kizsákmányolása és a kényszermunka szinte teljesen fedik egymást, azért a bírói gyakorlatnak kell majd kidolgozni az elhatárolási pontokat.

korábbi széttartó kazuisztikus szabályozást összefogja. Az első bekezdés a) pontja az immateriális adásvételi magatartásokat fedi le, a b) pont a sui generis bűnsegédi magatartásokra reflektál. A második bekezdésben a kizsákmányolás emberkereskedelemmel összefüggő másik alapcselekményét rendeli büntetni, a harmadik bekezdésben a kapcsolódó részesi magatartásokat szankcionálja. A negyedik bekezdés a szervkereskedelmet és a szexuális célzattal elkövetett emberkereskedelmet foglalja egybe. Az ötödik és a hatodik bekezdés a minősítő körülményeket építi fel és az alapcselekményeknek tárgyi súlyának megfelelően sávosan rendeli büntetni.

A hetedik bekezdésben az előkészületi magatartást rendeli büntetni - szintén a tárgyi súlyra figyelemmel -, ahol a súlyosabb (4) bekezdésben megfogalmazott emberkereskedelemért, akár egytől öt évig terjedő szabadságvesztés is kiszabható. Rendkívül előremutatónak tartom a nyolcadik bekezdésben foglalt negyedik alapcselekmény létrehozását, amely a felhasználót rendeli büntetni. Ennek remélhetően lesz visszatartó ereje, abban az esetben is, ha az áldozatokon esett jogsérelem általában országhatárokon kívül esik és a megrendelők nem magyar állampolgárok. A Btk. 207/A. §-ban a különös visszaesés meghatározásakor összekapcsolja az emberkereskedelem és kényszermunka tényállását, a kerítést, a prostitúció elősegítését és a gyermekprostitúció kihasználását kimondva azt, hogy ezek hasonló bűncselekmények. Azzal, hogy a terminus technikusok közül a kizsákmányolás nehezen alkalmazható, értelmezhető kérdésköre kikerült a szövegből, így pontosabb és hatékonyabb lehet a jogalkalmazás.

11.7.2. Az emberkereskedelem jogi tárgya

A jogalkotó 2020. július elsejétől újrafogalmazta az emberkereskedelem (Btk. 192. §) tényállását.⁶⁸² A korábbi 1978. évi IV. törvény 175/B. § tényálláshoz fűzött jogirodalmi kommentárok szerint az emberkereskedelem jogi tárgya azonos a 175/A. §-ban foglalt emberrablással, vagyis egyrészt a személyi szabadság, másrészt a közrend és a közbiztonság. Az emberkereskedelem alanya bárki, passzív alanya pedig természetes, élő személy lehet, függetlenül annak életkorára, nemére, állampolgárságára, egészségi állapotára.⁶⁸³

⁶⁸² 2020. évi V. törvény az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról

⁶⁸³ Magyar Büntetőjog I-III. - régi Btk. - Kommentár a gyakorlat számára, lezárva: 2012. október 30.

Tehát a védett jogtárgy nem az emberi méltóságból levezethető önrendelkezési jog volt, amely garantálja, hogy az ember személyéből következően nem válhat eszközzé vagy tárggyá. Az új 2012. évi C. törvény 192. § jogi tárgya is inkább az emberi szabadságoz fűződő társadalmi érdek,⁶⁸⁴ azonban mások szerint az emberi méltóságból levezethető önrendelkezési jog lenne, amely az ember önazonosságát jelentő belső magját védi.⁶⁸⁵

Az emberkereskedelem fogalmi köre Magyarországon az Alaptörvény a III. cikke, amely külön kiemeli az emberkereskedelem elleni küzdelmet azzal, hogy az emberi méltóság, az emberi szabadságjogok széleskörű védelme mellett önállóan is deklarálja az emberkereskedelem tilalmát. Ehhez szervesen illeszkedik az Európai 2011/36/EU Irányelv, amelynek tartalma szerint az emberkereskedelem modern fogalmi körét az emberi jogokhoz kapcsolja és nem a nemi erkölcs sérelmét megvalósító cselekményekhez. Az emberkereskedelmet megvalósító tettesi cselekmény az ember megalázásának egyik olyan formája, amely a keresztény kultúra alapjait jelentő szabad akarat és önrendelkezési jog megsértésén át leginkább az emberi méltóságot rombolja le. Ezt támasztja alá a 2018-ban a Legfőbb Ügyészség Nyomozás Felügyeleti és Vádélőkészítési Főosztálya által KSB 3771/2018/5-I számon kiadott iránymutatása, amelyben a korábbi NF. 3889/2014/7-I. számon kiadott Iránymutatását felülvizsgálta.⁶⁸⁶ A Legfőbb Ügyészség ebben a jogértelmező Iránymutatásában⁶⁸⁷ kimondja, hogy *„kizsákmányolás tekintetében - a nemzetközi szabályokkal összhangban -, a sértett a szándékos kizsákmányolásba való beleegyezése nem vehető figyelembe, a sértett érvényes beleegyezést nem adhat az emberi méltóságát, személyi szabadságát sértő bűncselekmény elkövetéséhez”*.

Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában 1950-ben született Nemzetközi Egyezmény⁶⁸⁸ még az emberkereskedelem alapvető

⁶⁸⁴ MOLNÁR Gábor- BELOVICS Ervin- SINKU Pál: i.m. 158. o.

⁶⁸⁵ KARSAI Krisztina (Szerk.): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. (lezárva: 2019. január 1.) Wolters Kluwer Hungary Kiadó. Budapest, 2019. A Btk. 192. §-ához értelmezés.

⁶⁸⁶ KSB. 3771/2018/5-I számú LÜ állásfoglalás.

⁶⁸⁷ Az Egyesült Nemzetek keretében Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2006. évi CII. törvényre (a továbbiakban: Palermói Egyezmény); Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU Irányelve az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról. (a továbbiakban: európai parlamenti és tanácsi Irányelv); Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezményének kihirdetéséről szóló 2013. évi XVIII. törvényre (a továbbiakban: Egyezmény)

⁶⁸⁸ 1955. évi 34. törvényerejű rendelet az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről.

elemének a prostitúciót tekinti, de kimondja, hogy mindez azért összeegyeztethetetlen az ember méltóságával és értékével, mert veszélyezteti az egyén, a család és a társadalom jólétét.

A modern rabszolgaságba taszított emberek tárgyként való használata nem csak jogellenes, hanem a keresztény kultúrát is támadja. Élesen szemben áll azzal a keresztényi alapon felépített emberi méltósággal, amelynek bázisa az imago Dei, s amelyből modern társadalmunk önazonosságát és létalapját adó emberi méltóság tisztelete is következik. A keresztény kulturális alapokhoz kapcsolódóan az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának bevezetője is deklarálja, hogy *„az emberiség családja minden egyes tagja méltóságának, valamint egyenlő és elidegeníthetetlen jogainak elismerése alkotja a szabadság, az igazság és a béke alapját a világon.”* Az emberi jogok védtelenné válása, *„az emberi jogok el nem ismerése és semmibevevése az emberiség lelkiismeretét fellázító barbár cselekményekhez vezetett”*.⁶⁸⁹ Nem tekinthető tárgynak, akit a Teremtő emberi méltósággal ruházott fel, s akit az emberiség egyetemes jogi instrumentumai által többszörösen is személynek ismert el. Az emberkereskedelem - mint az emberi méltóságot gyökerében sújtó bűncselekmény - szoros összefüggésben áll az ember szellemi, majd fizikai megsemmisítésével.⁶⁹⁰

A totalitárius rendszerek is méltóságtiprással valósították meg a fizikai megsemmisítést megelőző cselekményeiket. Jürgen Habermas szerint *„[a]z emberi méltóság szeizmográf: megmutatja, ami egy demokratikus jogrend számára konstitutív, nevezetesen pontosan azon jogokat, amelyeket egy politikai közösség polgárai kell hogy adjanak maguknak, hogy kölcsönösen a szabadok és egyenlők önkéntes társulásának tagjaiként tisztelhessék egymást.”*⁶⁹¹

A Német Alkotmánybíróság által kifejtett instrumentalizációs tilalom⁶⁹² úgyszintén az ember tárgyiasítása ellen lép fel. Az érvelés konkrétan arra mutat rá, hogy az instrumentalizáció az emberkereskedelem elkövetési magatartásához szükséges egyik komponens, amely nem az emberi szabadság, hanem az emberi méltóság sérelmét okozza. Ezzel összefüggésben a német alkotmánybíróság deklaráta, hogy az emberi méltóságot sérti az a szabályozás vagy joggyakorlat, amely dehumanizációhoz vezet.

⁶⁸⁹ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata. Forrás:

<https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=hng> (2019.08.01.)

⁶⁹⁰ Vö. KUBISCH Károly: A totalitárius rendszerek és az emberkereskedelem kapcsolata - Gondolatok a holokauszt és az emberkereskedelem összefüggéseiről. In: MISKOLCZI, Bodnár Péter (szerk.) XIII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Budapest, 2018. 97-112. o.

⁶⁹¹ HABERMAS, Jürgen: i.m. (2012) 19. o.

⁶⁹² BALOGH Zsolt: Az emberi méltóság jogi absztrakció vagy alanyi jog. In: Iustum Aequum Salutare. VI. 2010/4. 35-44. o.

A nemzetközi kötelezettségekből fakadó emberkereskedelem tényállás által védendő jogtárgyként az emberi méltóságot nevezi meg a 2020-ban az újrakodifikált tényállás miniszteri indokolása is, amely kiemeli, hogy a „*haszonszerzésre való törekvés az emberkereskedelmet akként hatja át, hogy közben az elkövető a sértettel szemben valamiféle - köznyelvi értelemben vett - hatalmi viszonyt használ ki, ami lehetővé teszi a sértett dologként való kezelését az emberi méltóság alapjainak a megsértése mellett*”.⁶⁹³

11.7.3. Az emberkereskedelem előkészülete

A kényszermunka tényállását (Btk. 193. §) beleépítette az emberkereskedelem fogalmi körébe, ami nem jelent dekriminalizálást. Az emberkereskedelemnek korábban is csak az előkészülete volt vétség, azonban az egyes előkészületi magatartásokat nem értékelte súlyosság szempontjából. Az új tényállás azonban sávosan rendeli büntetni az előkészületi magatartásokat. A 192. § (2), (3) bekezdéséhez kapcsolódó előkészület büntett és három évig, a (4) bekezdéshez kapcsolódó előkészület szintén büntett, és már egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(1) bekezdés előkészületéért vétség és 1 év szabadságvesztés	(2), (3) bekezdés előkészületéért büntett és 3 év szabadságvesztés	(4) bekezdés előkészületéért büntett és 1-5 évig terjedő szabadságvesztés
---	---	--

15. táblázat az emberkereskedelem előkészületi magatartásának új szerkezete

Az első bekezdésben megfogalmazott alapcselekmény - más eladása, megvásárlása, elcserélése, ellenszolgáltatásként átadása, átvétele - teljes egészében érintetlen maradt, illetve a felsorolt magatartások érdekében tett sui generis bűnsegédi magatartások - a szállítás, elszállásolás, elrejtés vagy másnak megszerzés - sem változtak, kivéve a büntetési tétel, ami három évről egytől öt évre módosult. Ezzel a kerítés (Btk. 200. §) büntette fölé helyezte az emberkereskedelem tényállását, jelezve a társadalomra veszélyesség szintjét is.

A második bekezdés a tényállás második - a kényszermunkát büntető - alapcselekményét tartalmazza, amelyet az követ el, aki rendszeres előny szerzés céljából, a sértettet megtévesztve, hatalmi befolyással, kiszolgáltatott helyzetével visszaélve, kényszerrel, fenyegetéssel, munkavégzésre vagy munka jellegű tevékenységre, egyéb szolgáltatás végzésére, illetve bűncselekmény elkövetésére rábírja.

⁶⁹³ 2012. évi C. törvény 192. § miniszteri indokolása.

11.7.4. Az emberkereskedelem megrendelői oldala

A tényállás nyolcadik bekezdése a megrendelői oldalt rendeli büntetni a munkára kényszerítést, a szexuális cselekmények, illetve emberi szerv tiltott felhasználásához kapcsolódó szolgáltatások igénybevételének tilalmával. Az irány előremutató, mert az emberkereskedelem létezését a megrendelők tartják életben. A magyar hatóságok által vizsgált ügyben⁶⁹⁴ - amelyet Windt Szandra kutatásában⁶⁹⁵ is bemutatott - egy kínai bűnszervezet tartott fenn Budapesten élő kínai, illetve távol-keleti férfiak számára Kínából toborzott és szállított lányokat szexuális célú kizsákmányolásra, melyhez az Újszemle című mandarin nyelvű hetilap hirdetéseiből lehetett információkat szerezni. A Kínában toborozott sértetteket Milánóig repülővel, majd onnan gépkocsival hozták Magyarországra, akik az utazás költségeinek visszafizetéséig semmilyen anyagi ellenszolgáltatásban nem részesültek. A kutatásban áttekintett nyomozási irat ismertetéséből az igénybe vevőkről szerzett kevés információt a sértettekre vigyázó személy szolgáltatta, aki egy füzetben rögzítette a forgalmat, a bevételt és a kliensek számát.

11.7.5. Az emberkereskedelem elkövetési magatartásai

Az 1978. évi IV. törvényben a 175/B. § alatti emberkereskedelem elkövetési magatartása más megvásárlása, ellenszolgáltatásként átadása, átvétele, elcserélése volt. Ehhez kapcsolódott a sui generis materiális bűnsegédi cselekmények sora: a toborzás, a szállítás, az elszállásolás, az elrejtés, illetve a sértett másnak való megszerzése.

Mindez a 2012. évi C. törvény 2020 júliusa előtti és utáni történet átdolgozást követően sem változott. Az emberkereskedelem egyik alapvető elkövetési magatartása továbbra is más eladása, megvásárlása, elcserélése, ellenszolgáltatásként való átadása, átvétele. A sui generis bűnsegédi magatartások továbbra is a cselekmény megvalósítása érdekében való szállítás, elszállásolás, elrejtés, illetve másnak megszerzés.

Az Európai Emberi Jogi Bíróság kimondja, hogy *„az emberkereskedelem - lényege és a kizsákmányolási cél miatt - a tulajdonjoghoz kötődő hatalom gyakorlásán alapul. Az embert eladható és megvásárolható áruként kezeli, aki kényszermunkára fogható gyakran nagyon csekély fizetésért vagy fizetség nélkül, általában a szex-iparban vagy másutt. Ez az áldozat szigorú felügyeletével jár, akinek gyakran még a mozgását is*

⁶⁹⁴ Fővárosi Főügyészség, 18401/2013. számú ügy.

⁶⁹⁵ WINDT Szandra: i.m. 208. o.

korlátozzák. Magában foglalja ugyanakkor az erőszak és fenyegetés alkalmazását az áldozattal szemben, aki szegény körülmények között él és dolgozik”⁶⁹⁶ A polgári jog szabályai szerint csak forgalomképes dolog tulajdonjoga ruházható át annak részéről, aki a dolog felett tulajdonjoggal rendelkezik. A jogügylet két szempontból is semmisnek minősül: egyfelől a *nemo plus iuris elve* értelmében nem jöhet létre tulajdonátruházás, illetve forgalomképes birtokba vehető dolog sincs. „*Az ember eladásán vagy megvásárlásán nem a polgári jog szerinti adásvételt kell érteni, minthogy az ember nem lehet az adásvétel tárgya, hanem ezen olyan helyzetet kell érteni, amikor valaki a »vevő« érdekkörébe, hatalmába kerül*”.⁶⁹⁷ Az ilyen típusú jogügyletek nem a polgári, kereskedelmi, áruforgalmi szabályok ellen vétének, hanem áttörve a büntetőjog védelmi körét, az emberi méltóságot sértik.

A második alapcselekmény elkövetési magatartásának célzata a rendszeres előny szerzése, melynek eszközcselekménye a munkavégzésre, a munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra, vagy jogellenes cselekmény folytatására való rábírás. Ehhez minősítőként a tárgyi oldalról további minősített elkövetési módok kapcsolódhatnak: például a megtévesztés, a hatalmi helyzettel visszaélés, a sértett kiszolgáltatott helyzetének kihasználása, a kényszer vagy fenyegetés. Itt is találunk kapcsolódó *sui generis* bűnsegédi magatartásokat, mint a megvalósulást segítő toborzás, átadás, átvétel, eladás, megvásárlás, elcserelés, ellenszolgáltatásként átadás-átvétel, illetve más részére történő megszerzés, szállítás, elszállásolás, elrejtés. Ezek együttesen képezik az elkövetési magatartások azon körét, amelyet rendszerint nem egy személy követ el.

11.7.6. Az emberkereskedelem célzatossága

Az emberkereskedelem tényállása csak szándékosan követhető el: az első bekezdésben meghatározott immateriális alapcselekmény nem célzatos, a kifejtett magatartással befejezetté válik a bűncselekmény ezen alakzata. A második alapcselekmény viszont célzatos és egyenes szándékosságot kíván meg. A rendszeres előny szerzésének célzata, mely bármilyen előnyt jelenthet, ugyanakkor a tényállás megvalósulásához nem szükséges elem. Fontosabb kérdés a rendszeresség, amely a Kúria megfogalmazása szerint az alkalmosság kizáró fogalom.⁶⁹⁸ A rendszerességet nem az egyes

⁶⁹⁶ ECHR (2010) No. 25965/04 281. pont. In Fehér Lenke: i.m.

⁶⁹⁷ Magyar Büntetőjog I-III. - régi Btk. - Kommentár a gyakorlat számára, lezárva: 2012. október 30.

⁶⁹⁸ EH 2017.08.B17: Kúria Bfv. III. 1.644/2016. I.

cselekmények között eltelt köztes időtartam hossza alapján vizsgálja a bíróság, mert a rendszeresség jelentéstartalma több mint szimpla ismétlődés. A rendszeresség körében lényeges elem, a tettes egyes alkalmakat összekapcsoló tudatállapotának felmérése, mely szerint a büntetendő cselekményből „rendszert csinál”. Ekkor a cselekmény nem rendkívüli, egyedi eset lesz, tehát következtethetünk arra, hogy a tettes az emberkereskedelmet hosszabb távra tervezte, így akár két elkövetésre is megállapítható a rendszeres előny szerzésére törekvés.⁶⁹⁹

A (4) bekezdésben meghatározott jogtárgyak - a szexuális cselekmény végzése vagy emberi test tiltott felhasználása - okán a rendszeresség nem szükséges, ahogy a (3) bekezdésében meghatározott sui generis bűnsegédi magatartások sem követelnek meg rendszeres előny szerzésére való célzatot: az csak a kizsákmányolási magatartáshoz kötődik.

11.7.7. Az emberkereskedelem tettesei

A Legfőbb Ügyészség kérésére kutatás készült,⁷⁰⁰ beszámolójukban kiemelik, hogy Magyarországon 2010-ben nyolc, 2011-ben tizennyolc, 2012-ben huszonnégy esetet regisztráltak emberkereskedelem büntetteként. Az elkövetők száma is igen alacsony: 2010-ben tizennégy, 2011-ben harminckét, 2012-ben tizennyolc személyt mutat a kriminálstatisztika emberkereskedelem elkövetőjeként. A Windt Szandra által készített kutatási összefoglaló adatai szerint az emberkereskedelem tényállást megvalósítók - az ENYÜBS alapján - magyar felnőtt férfiak (2014 és 2018 között átlagosan évente tíz), alacsony iskolai végzettségűek, alkalmi munkából élnek, és a cselekményüket belföldön valósították meg.

A statisztika alapján nem bünszövetségben/bűnszervezetben valósították meg ezeket a cselekményeket, noha ez fontos kérdéseket vet fel a minősítést illetően. Kényszerintézkedések közül az őrizetbe vétel volt a legjellemzőbb. A megyei megoszlást tekintve az elkövetők lakhelye az elmúlt években Budapest és Pest megye volt. Emberkereskedelemmel érintett, jogerős határozattal befejezett büntetőeljárások terheltjeinek száma harminchét volt a 2015 és 2017 közötti időszakban az OBH adatbázisa alapján. Amit a terheltokről tudni lehet: magyar, élettársi kapcsolatban élő,

⁶⁹⁹ EH 2017.08.B17: Kúria Bfv. III. 1.644/2016. I. [19] pont.

⁷⁰⁰ WINDT Szandra: Az emberkereskedelem és a kényszerszervezet jellemzői egy empirikus vizsgálat alapján. In. Kriminológiai Tanulmányok 57. Budapest, 2020. ISSN 1586-4596. 196. o.

alacsony iskolai végzettségű, alkalmi munkából él, és Magyarországon valósította meg a cselekményét. A bíróságok szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel sújtották őket.

A nyers számok alapján a megoszlás: 2015-ben tizenkilencen szabadságvesztést, hatan pénzbüntetést, 2016-ban egyvalaki szabadságvesztést, 2017-ben kilencen szabadságvesztést és ketten pénzbüntetést kaptak. A kényszermunka esetén a bemutatott időszakban csupán hat terheltet mutat a bírósági statisztika: öt 2016-ban, egy 2017-ben szabadságvesztés-büntetést kapott.

Értekezésemben többször hivatkoztam USA Külügyminisztériuma által kiadott 2019-es, illetve 2020-as TIP reportban⁷⁰¹ közölt adatok szerint Magyarországon „*növelni kell a bűnüldöző és az igazságszolgáltatási szervek arra irányuló erőfeszítéseit, hogy az emberkereskedelemre vonatkozó jogszabályok szerint felderítsék az érintett eseteket, eljárást indítsanak az emberkereskedők ellen, valamint hogy elítéljék és jelentős mértékű szabadságvesztés-büntetéssel sújtsák őket*”. Nyilvánvaló az a mondat, hogy „*a kormányzat némileg fokozta az egyébként elégtelen vádemelési tevékenységét*”, amelyből az a következtetés vonható le - az OKRI kutatásban is megjelenített statisztikai adatokból láthatóan -, hogy valamilyen ellentmondás érződik az EU statisztikai adatai és a hazai adatok között.

Windt Szandra és Deres Petronella által készített átfogó beszámolóban kiemelik, hogy a 2019. szeptember végén megjelent GRETA-jelentés is kifogást emelt az emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyek alacsony száma okán, illetve a nyomozások és a súlyos, elmarasztaló ítéletek hiányát fogalmazták meg kritikaként.⁷⁰²

A szerzők megjegyzik, hogy „*a Legfőbb Ügyészség tájékoztatása szerint az iránymutatás felülvizsgálatát követően számos ügyet minősítettek át kerítésből emberkereskedelemmé, olyanokat is, amelyek már bírósági szakban voltak; ez egyes esetekben az eljárások további elhúzódásához vezet(het). Utólag ugyanis a kiszolgáltatott helyzet bizonyítása, a sértett felkutatása már nehézségekbe ütközik. Igaz ugyanakkor, hogy a megbeszélésen részt vevő megyékben - a korábban kerítés bűncselekménye miatt indult eljárás során is - a nyomozó hatóság gyakorlata a kiszolgáltatott helyzet részletezésére is kiterjedő teljes körű sértetti vallomások megtételére irányult*”.⁷⁰³

⁷⁰¹ Jelentés az emberkereskedelemtől - 2019 és Jelentés az emberkereskedelemtől - 2020 Forrás: <https://hu.usembassy.gov/hu/our-relationship-hu/official-reports-hu/> (letöltés: 2021. február 07.)

⁷⁰² DERES Petronella- WINDT Szandra: Az emberkereskedelmi ügyek jellemzői a jogalkalmazók szemszögéből. In *Ügyészek Lapja*, 2020. év 4-5. huszonhetedik évfolyam.

⁷⁰³ DERES Petronella- WINDT Szandra: i.m.

A jelzett ügyészi „átminősítések” igazolják értekezésem jogdogmatikai fejezetében foglaltak megállapításait, mely szerint egy angolszász jogi gondolkodás eredményeként létrejött nemzetközi normából - nem mindig sikeres módon lefordított⁷⁰⁴ -, homályos szélű fogalomkészlet alapján szinte lehetetlen több évszázad óta csiszolódó fogalmakat utolérni. Komoly eltérések figyelhetők meg például a 2018-ban megjelent emberkereskedelem elleni európai statisztika alapján az EU 28-ak 2015-2016-ban. összesen 7503 gyanúsított, letartóztatott vagy megfigyelt személyt regisztráltak. Ebből csehországi 1148 személy volt, romániai pedig 2777. Horvátország, Ciprus, Magyarország, Írország, Lettország, Luxemburg és Ausztria nem szolgáltatott adatokat.⁷⁰⁵ Az adatokat elemezve különös súllyal esik latba a tízmilliós lélekszámú Csehország, amely arányait tekintve a jóval komolyabb lélekszámú, kilencvenmilliós Németország 1198-as adatát is meghaladva igen magas számot produkált. A húszmilliós Románia szintén nagyon komoly 2777 mennyiségű gyanúsítottat, letartóztatottat jelentett be 2015 és 2016 évekre, amelynek összege a németországi érték kétszeresét mutatja.

	2015	2016	2015 - 2016
EU28	3 331	4 172	7 503
Belgium	179	211	390
Bulgaria	409	447	856
Croatia	:	:	:
Cyprus	:	:	:
Czech Republic	597	551	1,148
Denmark	13	10	23
Estonia	:	:	:
Finland	14	14	28
France	231	234	465
Germany	:	1 198	1 198
Greece	35	28	63
Hungary	:	:	:
Ireland	:	:	:
Italy	10	3	13
Latvia	:	:	:
Lithuania	6	10	16
Luxembourg	:	:	:
Malta	2	31	33
Netherlands	216	:	216
Austria	:	:	:
Poland	15	9	24
Portugal	30	20	50
Romania	1 464	1 313	2 777
Slovakia	42	15	57
Slovenia	23	34	57
Spain	:	1	1
Sweden	45	39	84
United Kingdom	:	4	4

14. ábra Emberkereskedelem büntetével gyanúsítottak száma 2018-ban Forrás: Eurostat.

⁷⁰⁴ HOLLÁN Miklós: Az emberkereskedelem elleni nemzeti büntetőjogi fellépés nemzetközi jogi alapjai és alapjogi korlátai. OTKA PD 73641 számú posztdoktori ösztöndíjpályázat. <https://www.otka-palyazat.hu/download.php?type=zarobeszamolo&projektid=73641> (letöltés: 2021. január 20.)

⁷⁰⁵ Data collection on trafficking 2018 in human beings in the EU. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_data-collection-study.pdf (letöltve: 2021. február 07.)

Árnyaltabb a képet kapunk a vád alá helyezések tekintetében, ahol például a csehországi 1148 érintetből csupán 36-an (mindössze ~3%) kerültek vád alá helyezésre, amely 2015-ben 17 és 2016-ban 19 vádlottat jelentett. Az EU adatok Magyarország tekintetében 625, Romániában 817, Ausztriában 747 vád alá helyezett személyt mutatnak. A fenti 625 vád alá helyezési számot összevetjük az ENYÜBS által meghatározott (magyar, felnőtt férfiak 2014 és 2018 közötti) „átlagosan évente tízes” számával, láthatóvá válik az EU és a magyar statisztikai adatok közötti ellentmondás.⁷⁰⁶

	2015	2016	2015 - 2016
EU28	3 142	2 837	5 979
Belgium	:	:	:
Bulgaria	99	80	179
Czech Republic	17	19	36
Denmark	:	:	:
Germany	:	:	:
Estonia	:	:	:
Ireland	0	2	2
Greece	117	97	214
Spain	97	45	142
France	1 160	1 236	2 396
Croatia	:	:	0
Italy	:	:	:
Cyprus	:	:	:
Latvia	8	11	19
Lithuania	53	64	117
Luxembourg	2	8	10
Hungary	306	319	625
Malta	3	4	7
Netherlands	216	:	216
Austria	370	377	747
Poland	:	:	:
Portugal	6	18	24
Romania	467	350	817
Slovenia	23	21	44
Slovakia	23	28	51
Finland	:	:	:
Sweden	2	6	8
United Kingdom	173	152	325

15. ábra Emberkereskedelem büntetőjében vád alá helyezések száma 2018-as EU adatok alapján. Forrás: Eustat

Még érdekesebbé válik a kép, ha a final decisions of public prosecution services by decision type adatait nézzük meg:⁷⁰⁷ az ábrán az EU felé jelentett, 2018-as magyarországi adatok alapján, a jogerős határozatok száma emberkereskedelem tárgyában mindösszesen hétre (7) zsugorodott a korábbi vád alá helyezésben érintettek 625 számához képest.

⁷⁰⁶ A statisztikai szám adatok közötti ellentmondást az alábbi egyenlettel igazolom. Az EU adatsor szerint $\sum n = \frac{625}{4}$ ahol szumma „n” értéke az EU által nyilvántartott adat, amely nem lehet 10.

⁷⁰⁷ Ld. a 16. ábra Emberkereskedelem büntetőjében jogerősen elítéltek száma 2018-as EU adatok alapján.

Forrás: Eustat

Romániában is érdekes a kép, hiszen a korábbi 2777 gyanúsítottból 817 került vád alá helyezésre, akik közül a jogerősen elítéltek száma 420 volt, ebből 273-an emberkereskedelem büntetében, 147-en végül más minősítés miatt kerültek elítélésre.

	ÖSSZES EMBER kereskedelmi ÜGY	CSAK EMBER kereskedelmi ÜGYEK	MÁS BÜNTETŐJOGI JOGSÉRTÉS	perenkívüli megállapodás	MÁS minősítés, átminősítés
EU28	1 539	1 014	162	24	339
Belgium	:	:	:	:	:
Bulgaria	:	:	:	:	:
Czech Republic	*	*	*	*	*
Denmark	21	21	:	:	:
Germany	:	:	:	:	:
Estonia	22	18	:	4	:
Ireland	:	:	:	:	:
Greece	:	:	:	:	:
Spain	:	:	:	:	:
France	:	:	:	:	:
Croatia	:	:	:	:	:
Italy	179	179	:	:	:
Cyprus	38	30	8	:	:
Latvia	19	19	0	0	0
Lithuania	46	46	:	0	0
Luxembourg	50	6	:	:	44
Hungary	7	7	:	:	:
Malta	:	:	:	:	:
Netherlands	285	184	7	0	94
Austria	313	108	:	4	201
Poland	52	52	:	:	:
Portugal	:	:	:	:	:
Romania	420	273	147	:	:
Slovenia	9	9	0	0	0
Slovakia	67	51	:	16	:
Finland	11	11	0	:	:
Sweden	:	:	:	:	:
United Kingdom	:	:	:	:	:

16. ábra Emberkereskedelem büntetében jogerősen elítéltek száma 2018-as EU adatok alapján. Forrás: Eustat

Az emberkereskedelem tárgyában 2015 és 2016 között született bírósági ítéletek száma az EU adatai szerint pedig mindösszesen három (3), míg Csehországban 35,

Romániában 737, Hollandiában 184 és Franciaországban 1591 bírósági ítélet született.⁷⁰⁸

	2015	2016	2015 -2016
EU28	1 994	1 697	3 691
Belgium	99	139	238
Bulgaria	53	38	91
Czech Republic	26	9	35
Denmark	9	20	29
Germany	0	0	0
Estonia	0	0	0
Ireland	0	0	0
Greece	21	0	21
Spain	28	30	58
France	841	750	1 591
Croatia	0	0	0
Italy	198	94	292
Cyprus	0	0	0
Latvia	29	32	61
Lithuania	24	25	49
Luxembourg	5	8	13
Hungary	3	0	3
Malta	0	0	0
Netherlands	184	0	184
Austria	26	30	56
Poland	0	0	0
Portugal	5	23	28
Romania	346	391	737
Slovenia	5	0	5
Slovakia	28	4	32
Finland	7	8	15
Sweden	0	0	0
United Kingdom	57	96	153

17. ábra Emberkereskedelem büntetőben született jogerős ítéletek száma a 2018-as EU adatok alapján. Forrás: Eustat

Kérdéseket vet fel, hogy a magyar statisztika alapján feltárt néhány tettes nem bünszövetségben vagy bünszervezetben valósította meg az emberkereskedelemmel kapcsolatos cselekményeket, holott saját kutatásaim, az EU statisztikai adatai, illetve az ENSZ által közzétett adatok is az emberkereskedelmet lényegében nemzetközi bünszervezetek által működtetett, igen jövedelmező bűncselekménytípusnak írja le.

11.7.8. Az emberkereskedelem szervezett bűnözéshez kötődő jellemzői

A klasszikus bünszervezeti modellek eltérő rendszertani sajátosságokkal rendelkeznek, mert fennmaradásuk attól függ, mennyire képesek az államban államként jövedelmező, illegális gazdasági rendszereket működtetni. Ma már a szervezett bűnözés alapegysége olyan több szinten szerveződő bünszervezet, amely általában minden irányban kiterjedéssel bír, sejtrendszerű szerveződés. A kisebb egységek rendelkeznek

⁷⁰⁸ 17. ábra Emberkereskedelem büntetőben született jogerős ítéletek száma a 2018-as EU adatok alapján. Forrás: Eustat

vezetővel és együtt alkotnak nagyobb halmazokat. Az összes kis szervezeti egység (eltérő ismeretekkel, szaktudással rendelkeznek) végül laza kapcsolatú szerveződéssel egy irányító vezérmag köré csoportosul. Így jön létre egy rendkívül ellenálló, hosszabb időre szerveződő, összehangoltan működő szakmai csoport, melynek tagjai személyesen nem ismerik egymást. Ha bukik a vezérmag vagy bármelyik sejt, az átszerveződés akár napokon belül - konspiratív módon - újraépíti a hierarchikus rendszert, így a bűnszervezeti struktúra képes tovább működni. A hatóság e szervezetek anyagi javainak, pénzeszközeinek lefoglalásával viszont komoly, akár végzetes csapást is mérhet a nemzetközi térben működő bűnszervezet egészére. Ennek nehézsége az államok közti bűnügyi együttműködésben, és a kibertér bonyolult rendszerében keresendő.

Van azonban a kisebb lokális bűnszervezetnek olyan formája, amely általában nagy családokból, távoli rokonokból épül fel. Ezeknek a felderítése, megfigyelése más felkészültséget, helyismeretet igényel, mint a teljesen professzionális módon szerveződő bűnbandáké. Itt a hagyományos rendszerek⁷⁰⁹ nem vezetnek eredményre.

Tóth Mihály jeles munkájára utalva⁷¹⁰ - ebben a fejezetben az a célom, hogy a teljesség igénye nélkül áttekintsem a bűnszervezet büntetőjogi fogalmának és a bűnszervezeti elkövetés jogi szabályozásának, kialakulásával, fejlődésével kapcsolatos állomásokat, amelyek Magyarország emberkereskedelem elleni fellépésére tett nemzetközi vállalásait is markánsan formálta. Nem lehet eltekinteni attól a tényről, hogy a szervezett bűnözés egyik komoly bevételi forrását képezi az emberpiac. *„A nemzetközi emberkereskedelem a határokon átvélő, szervezett bűnözésnek is jelentős részét képezi, óriási profitot termelve a szervezett bűnözői csoportoknak”*.⁷¹¹

Az Eurojust 2018-as éves jelentése úgy fogalmaz, hogy az Európai Unió együttműködve és felhasználva az EU-ban rendelkezésére álló különleges eszközöket, úgymint a közös nyomozócsoport alakításának a lehetőségét, az EU megfelelő ügynökségeit - amelyek kiegészülve az Eurojust és az Europol támogatásával - képes észlelni, felderíteni, vád alá helyezni és bíróság elé állítani a szervezett módon

⁷⁰⁹ Vö. CZINE Ágnes: A titkos információgyűjtés néhány jogértelmezési kérdése. In *Fundamentum* / 2006. 1. szám. 119-124. oldal, illetve NYITRAI Endre: A titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés alkalmazása során felmerülő kérdések. In *Büntetőjogi Szemle* 2014/3. szám. 32-40. o.

⁷¹⁰ TÓTH Mihály: A bűnszervezeti elkövetés szabályozásának kanyargós útja (MJ 2015/1., 1-10. o.)

⁷¹¹ FEHÉR Lenke: Az emberkereskedelem komplex problémája (Állam és Jogtudomány, 2012/4., 397-420. o.)

elkövetett bűncselekmények elkövetőit.⁷¹² Az Európai Unió Tanácsa 2020. július 30-án kiadott nyilatkozatában egyértelművé tette, hogy „*a tagállamok nem képesek arra, hogy önálló fellépéssel egyedül megvédjék polgáraikat. Minden eddiginél fontosabb, hogy erősségeinkre építkezve együttműködjünk, és az EU minden eddiginél jobb helyzetben van ahhoz, hogy változást érjen el. Példát mutatva megerősítheti általános válságkezelési rendszerét, és határain belül és kívül egyaránt munkálkodhat a globális stabilitás megőrzésén*”.⁷¹³ A 2020-as Biztonsági Unióra vonatkozó Uniós Stratégia kiemelt helyen kezeli a technológiák kiberbiztonságát.⁷¹⁴ A stratégiai jelentés beszámol arról, hogy 2020 márciusában számítógépes támadás érte a Csehországi Brno egyetemi kórházát, amely emiatt kénytelen volt a betegeket máshová irányítani és műtéteket halasztani.⁷¹⁵ A veszélyek valóságok: az European Center for International Political Economy (ECIPE) számítógépes bűnözésről szóló legfrissebb jelentésében leírja, hogy a számítógépes lopások az EU gazdasági növekedésében 60 milliárd eurós veszteséget, illetve 289 000 munkahely elvesztését okozták, s mindeközben néhány éven belül újabb 26 milliárd eszköz lesz online elérésű⁷¹⁶ - elég csak az önvezető robotautókra vagy az intelligens házakra gondolni.

Tehát az online hálózatok egész világra kiterjedő bűnözői kapcsolatokat is jelentenek. A szervezett bűnözésre jellemző sejtyszerű felépítés teszi lehetővé, hogy a lokális, a regionális és a nemzetközi térben mozgó szervezett bűnözői hálózatokat rendkívül nehéz felfedezni, felszámolni. Ezekre a laza, gyorsan alkalmazkodó lokális bűnszervezeti halmazokra leginkább az jellemző, hogy lefelé nyitottak, felfelé nem. Az alsóbb sejtekben működők a felső szinteken lévőköt nem ismerik.⁷¹⁷ Erre az internet hierarchikusan felépülő rendszere kiválóan alkalmas, az egymással VPN rendszeren⁷¹⁸ kapcsolatot tartó bűnszervezeti tagok kiválóan el tudnak rejtőzni.⁷¹⁹

⁷¹² Eurojust éves jelentés 2018. Forrás:

http://eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202018/AR2018_HU.pdf (letöltés: 2020. szeptember 21.)

⁷¹³ COM(2020) 605 final - A biztonsági unióra vonatkozó uniós stratégiára vonatkozó dokumentum

⁷¹⁴ Ld. A Bizottság ajánlása az 5G hálózatok kiberbiztonságáról, C(2019) 2335. Közlemény: Az 5G biztonságos kiépítése az EU-ban - Az uniós eszköztár alkalmazása, COM(2020) 50.

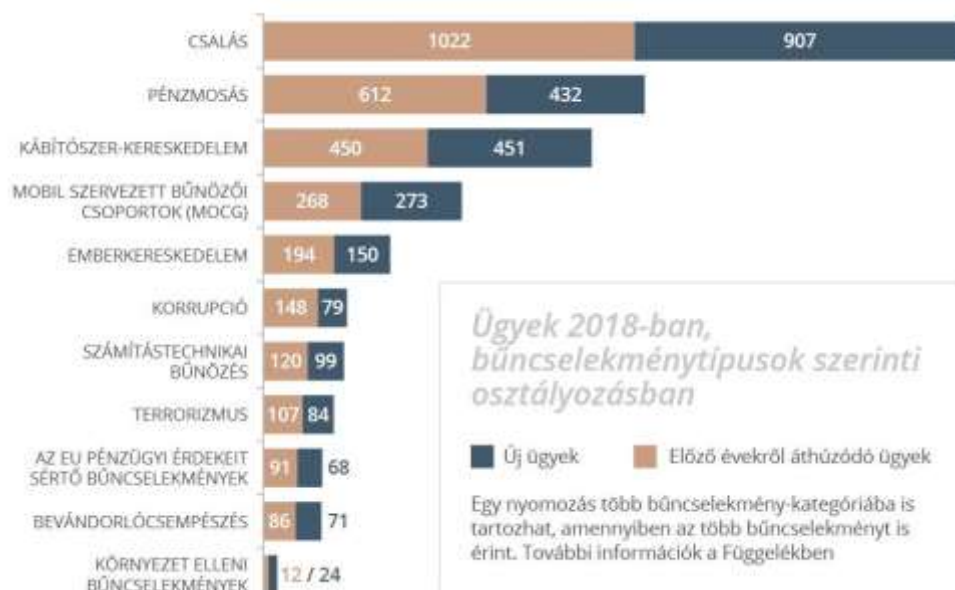
⁷¹⁵ Vö. Europol: Haszonszerzés a pandémiából: Hogyan használják ki a bűnözők a Covid19-válságot?

⁷¹⁶ ECIPE. (2018). Stealing thunder, Cloud, IoT and 5G paradigm for protecting European commercial interests. Will Cyber espionage be allowed to hold Europe Back in the global race for industrial competitiveness? Forrás: <http://ecipe.org/publications/stealing-thunder/?chapter=all> (letöltés: 2020. szeptember 8.)

⁷¹⁷ Vö. EUROPOL 2016. februári helyzetjelentése az emberkereskedelemtől az EU-ban.

⁷¹⁸ Virtual Private Network, amely úgynevezett bérelt vonalon, védett csatornán működik.

⁷¹⁹ SERBAKOV Márton Tibor: Kriminálitás a dark weben - illegális piacok, pedofil oldalak, terroristák és az ellenük való küzdelem (BSZ, 2020/1., 91-107. o.)

18. ábra EUROJUST Annual Report 2018.

A 18. ábra EUROJUST Annual Report 2018. adataiból látható, hogy az Eurojust által mért határon átnyúló módon működő európai bünszervezetek révén elkövetett bűncselekmények között az emberkereskedelem az előkelő negyedik helyen szerepel. Az Eurojust által kiadott 2018-as statisztika alapján az emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyek száma 344, amely a 2019-2021 közötti időszakban szükséges igazságügyi együttműködés mértékére vonatkozó becslés, amely a megelőző 5 év - ezen bűncselekményi területtel kapcsolatos ügyeinek - trendjein alapszik. Az Európai Unióban elkövetett csalások száma 2018-ban becsült adatok szerint összesen 1929, míg a Magyarországi Bűnügyi Statisztikai Rendszer által tárolt adatok szerint 27 701, amely az Eurojust által közölt adatoknak több mint a tizennégyszerese.⁷²⁰

Az emberkereskedelem esetszáma a Magyarországi Bűnügyi Statisztikai Rendszer által tárolt adatok szerint összesen 52. Ehhez képest az Európai Unióban mért esetszám a magyarországinak a 6,7-szerese. Ebből az következik, hogy hazánkban az emberkereskedelem büntette hatszor kevesebbszer fordul elő, mint az EU átlagában.

⁷²⁰ 14,37 szerese.

11.7.9. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet adatai a kizsákmányolás vonatkozásában

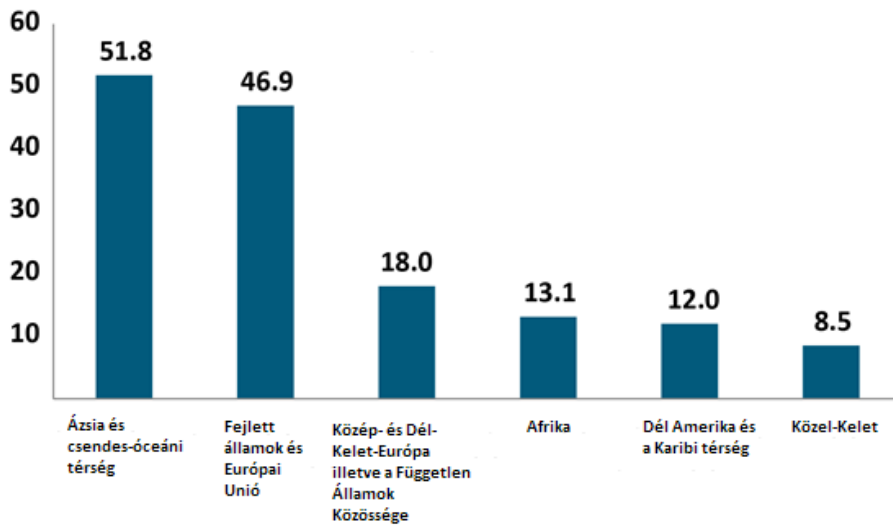
A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet⁷²¹ - a dokumentum 2016-os adatait 2017-ben tette közzé, amely jelenleg a legfrissebb ezirányú adatközlés. A transznacionális szervezett bűnözés által kiépített hálózatok révén generált modern rabszolgaságból keletkező hatalmas bevételek és a hátrahagyott áldozatok adatainak vizsgálata alapján a modern rabszolgaság áldozatainak száma világszinten 40 millió áldozatot jelent, amelyből 25 millió ember munka alapú kizsákmányolás áldozata volt, 15 millió embert pedig a kényszerházasság érintette. A modern rabszolgaság áldozatainak 71 százalékát nők és lányok teszik ki. 2016-ban a világon minden ezer embernek 5,4 százaléka áldozata volt a modern rabszolgaságnak. Emellett az egész világon ezer felnőttkorú ember 5,9 százaléka volt áldozata a rabszolgaság valamilyen formájának, illetve ezer gyermekből 4,4 százalékuk volt érintettje a modern rabszolgaság szexuális vagy munkacélú kizsákmányolásának.

Az adatforrásban csak azok az adatok szerepelnek, amelyekre hiteles bizonyítékok állnak rendelkezésre. Azonban ebben a kérdésben a látencia igen magasnak mondható ezért sokkal nagyobb számok létezhetnek. Az áldozatok száma mellett az emberkereskedelem igen komoly - euró milliárdokban mérhető - bevételt termel az azt működtető bűnszervezetek részére. Az így megszerzett vagyon mértéke is becsült adat, mert a nemzetközi bűnszervezetek működése és bevétele egyre inkább a kibertér kevésbé ellenőrzött területeire kerül át, ahol e szervezetek előszeretettel használják az alternatív fizetőeszközöket. Deres Petronella és Windt Szandra az OKRI kutatási jelentésben leírják, hogy az általuk vizsgált egyedi ügyben *„másodfokon eljáró ítélőtábla ítéletében kiemeli, hogy a kizsákmányolás fogalmában az előny szerzésére törekvés nemcsak anyagi előnyt jelent, hanem minden olyan kedvezményt, kedvezőbb helyzetet, amely a sértett kiszolgáltatott helyzetével való vissza-élés révén áll elő”*.⁷²²

⁷²¹ International Labour Organization (ILO) 2017-es adatai. Forrás: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf (letöltve: 2020. szeptember 12.)

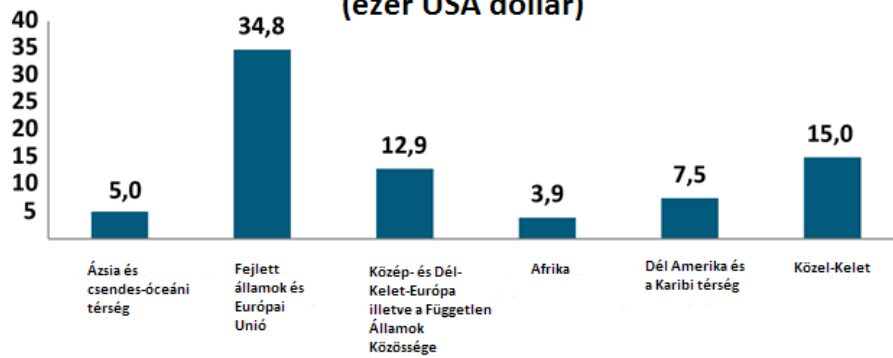
⁷²² DERES Petronella - WINDT Szandra: Az emberkereskedelmi ügyek sajátosságai, a kizsákmányolás kriminológiai és szociológiai értékelése. Kutatási jelentés. Országos Kriminológiai Intézet. Budapest, 2019. 48. o.

A kényszermunka 150 milliárd USA dollárnyi profitot generál évente

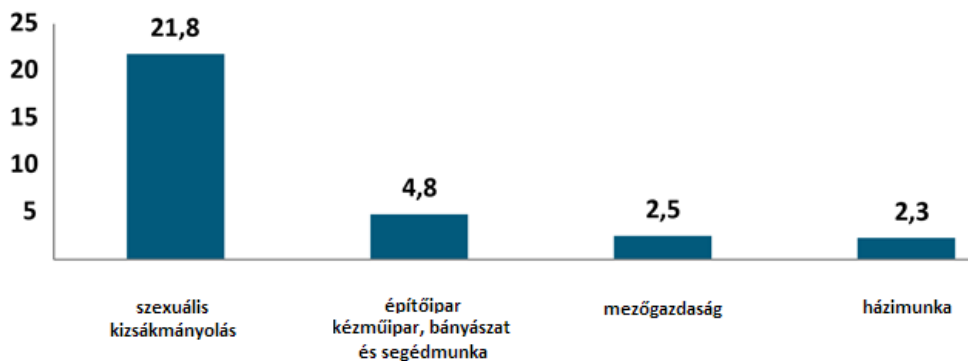
19. ábra kényszermunkából keletkező éves profit. Forrás: ILO – 2017

A kényszermunka áldozata által termelt éves nyereség régióként (ezer USA dollár)

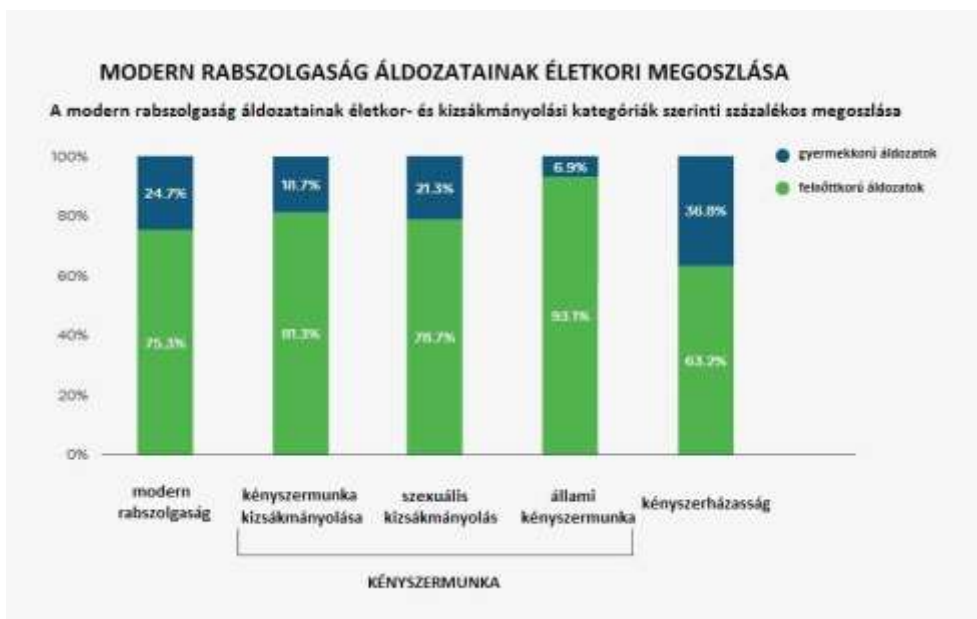

20. ábra kényszermunka áldozatainak keletkező profit. Forrás: ILO - 2017

A kizsákmányolás ágazatra vetített éves nyeresége - ezer USA dollár

21. ábra Kizsákmányolás ágazatra vetített nyeresége. Forrás: ILO – 2017

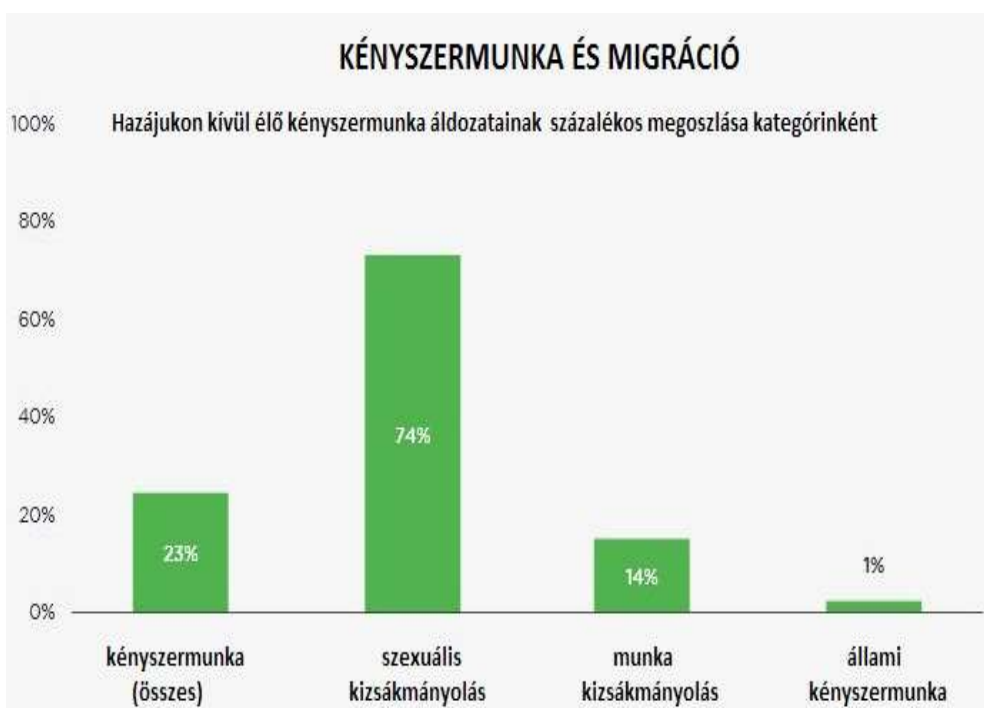
22. ábra Modern rabszolgaság áldozatainak életkori megoszlása. Forrás: ILO - 2017

23. ábra Modern rabszolgaság áldozatai kategóriák szerint. Forrás: ILO - 2017

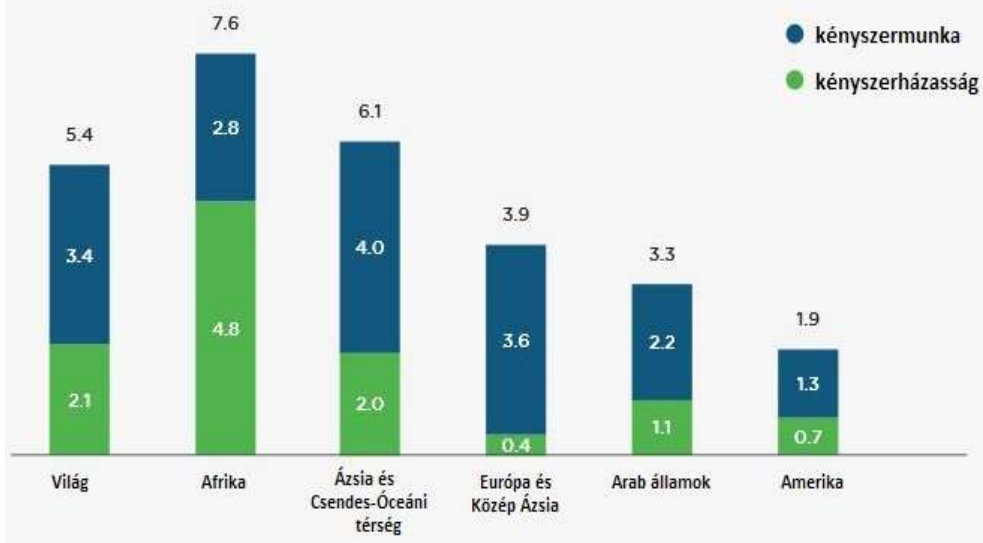
24. ábra Modern rabszolgaság áldozatainak nemek szerinti megoszlása. Forrás: ILO - 2017

25. ábra Migrációs háttérű személyek érintettsége a Modern rabszolgaságban. Forrás: ILO - 2017

A MODERN RABSZOLGASÁG RÉGIÓK SZERINTI ELŐFORDULÁSA

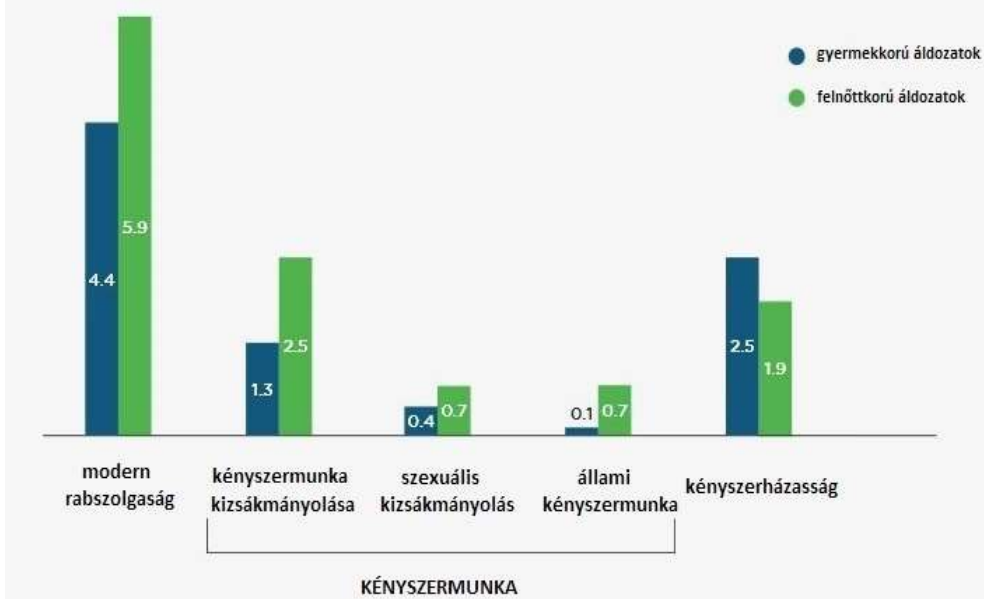
A modern rabszolgaság előfordulása régióként és kategóriánként - 1000 lakosra vetítve,

26. ábra Modern rabszolgaság régiók szerinti megoszlása. Forrás: ILO - 2017

MODERN RABSZOLGASÁG ÁLDOZATAINAK ÉLETKORI MEGOSZLÁSA

A modern rabszolgaság áldozatainak kor- és kizsákmányolási kategória szerinti megoszlása - ezer főre vetítve

27. ábra Modern rabszolgaság áldozatainak életkor szerinti szóródása. Forrás: ILO - 2017

Az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC) létrehozta az emberkereskedelem elleni kézikönyvet a büntető igazságszolgáltatásban résztvevők számára, amely összesen tizennégy modulból áll.⁷²³

- 1. Az emberkereskedelem és az embercsempészet meghatározása
- 2. Az emberkereskedelem indikátorai
- 3. Az emberkereskedelem áldozatainak pszichológiai reakciói
- 4. Ellenőrzési módszerek az emberkereskedelemben
- 5. Kockázatértékelés az emberkereskedelem nyomozása során
- 6. Nemzetközi együttműködés az emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyekben
- 7. Tárgyi és személyi bizonyítékok vizsgálata az emberkereskedelem nyomozásában
- 8. Az emberkereskedelem áldozatainak tanúkénti meghallgatása
- 9. Az emberkereskedelem gyermek áldozatainak meghallgatása
- 10. Az anyanyelvhasználat az emberkereskedelem nyomozásában
- 11. Az áldozatok igényei az emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyekben
- 12. Áldozat- és tanúvédelem az emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyekben
- 13. Az emberkereskedelem áldozatainak kártérítése
- 14. Az emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyekben hozott ítéletek végrehajtása

Az UNDOC által kutatott adatok alapján a szervezett bűnözéssel összefonódott bűncselekmények az Emberkereskedelem és Migráncsempészet Részleg⁷²⁴ (HTMSS) meghatározása által az emberkereskedelem (TIP) és a migráncsempészet (SOM) egymással szorosan összekapcsolódó bűncselekmények, melyeket együtt kell értékelni és kezelni.

Az UNDOC Emberkereskedelem és Migráncsempészet Részlege támogatást nyújt azoknak az országoknak, amelyek fellépnek az emberkereskedelem és a migráncsempészet hatékony csökkentése érdekében; az emberkereskedelem áldozatainak okozott kár csökkentése érdekében; a migráns- és embercsempész hálózatok száma, ereje, elérése, nyeresége és eszközeinek csökkentése céljából. A célzott kutatások révén élvonalbeli kutatásfejlesztést és gyakorlati szakértelmet képes nyújtani a tagállamok részére, létrehozva a jó gyakorlatok adatbázisát, melyhez a tagok hozzáférhetnek, illetve saját tapasztalatokat is megoszthatnak a belső hálózataikon.

⁷²³ Anti-Human Trafficking Manual for Criminal Justice Practitioners. Forrás: <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/2009/anti-human-trafficking-manual.html> (letöltve: 2020. szeptember 12.)

⁷²⁴ Human Trafficking and Migrant Smuggling Section.

11.7.10. Az emberkereskedelem passzív alanya

A hatályos emberkereskedelem passzív alanya természetes élő személy lehet, akit más áruként értékesít, valakire elcserél, vagy ellenszolgáltatásként átad, átvesz. Akit rendszeres előnyszerzés céljából munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra, vagy jogellenes cselekmény folytatására valaki rábír. Ha az immateriális pl. szóbeli adásvételi szerződés megtörténik, a bűncselekmény befejezetté válik. Ezzel sérül az egyén emberi méltósága, és az emberkereskedelem büntette bevégzett szakaszba kerül. Amennyiben a cselekmény elkövetése folytatódik, az akkor lép át a befejezett szakaszba, mikor a passzív alany önrendelkezését visszanyeri, felette megszűnik a tettes uralmi helyzete.⁷²⁵ Súlyosító körülményként jelenik meg a második alapcselekmény esetében a passzív alany életkora a tizennyolcadik, illetve tizenkettedik életévüket nem betöltötték vonatkozásában.

A sértettek száma hazánkban - egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika 2018-as adatai szerint -⁷²⁶ emberkereskedelemmel összefüggésben mindössze 54, amelyből csak 21 az országhatáron kívüli esetszám.

	Budapest	Bács- Kiskun	Borsod- Abaúj- Zemplén	Cson- grád- Csanád	Győr- Moson- Sopron	Nógrád	Pest	Szabolcs- Szatmár- Bereg	Zala	Országhat. kívüli	összes sértett
1. Gyermekkorú (0-13) sértett											
Emberkereskedelem	2	1				1					4
2. Fiatalkorú (14-17) sértett											
Emberkereskedelem	6				3	1	1			12	23
3. Fiatal felnőtt (18-24) sértett											
Emberkereskedelem	1		2	5	2			2		6	18
4. Felnőtt (25-59) sértett											
Emberkereskedelem	2							3	1	3	9
Összes sértett:	11	1	2	5	5	2	1	5	1	21	54

28. ábra Emberkereskedelem sértettjeinek száma megyénként és összesítve 2018-ban

Ezek az alacsony esetszámok arra engednek következtetni, hogy számos - komolyabb bünszervezet által segített - bűncselekmény nem kerül felszínre. Ennek a kérdésnek feloldása leplezett eszközök fokozottabb alkalmazásával történhet. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényben összevonásra kerül a titkos információ gyűjtés és a titkos adatszerzés rendszere - egységesen leplezett eszközök -, amit az új jogszabály 214. §-a pontosan definiál.⁷²⁷ A törvény miniszteri indokolása deklarálja, hogy „a

⁷²⁵ Vö. BH 1966.3.4771: Budapesti Fővárosi Bíróság Bf. XXVI. 1940/1965. sz.

⁷²⁶ Bűnügyi Statisztikai Rendszer. Forrás: <https://bsr.bm.hu/>

⁷²⁷ 2017. évi XC törvény 214. § (1) bekezdése „A leplezett eszközök alkalmazása olyan, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok, a levéltitok és a személyes adatok védelméhez fűződő alapvető jogok korlátozásával járó, a büntetőeljárásban végzett különleges tevékenység, amelyet az erre feljogosított szervek az érintett tudta nélkül végeznek.”

törvény szakít azzal a szemlélettel, amely a titkos információgyűjtést és a titkos adatszerzést quasi elkülönült eljárási folyamatként tekintette. A titkos információgyűjtés és titkos adatszerzés különleges eszközei és módszerei a bizonyítási eszközök és cselekmények katalógusát gazdagítják, egységesen szabályozva és törvényi szinten biztosítva a szükségesség-arányosság követelményéhez igazodó kivételes alkalmazás feltételrendszerét is. A törvényben a leplezett eszközök három csoportot képeznek attól függően, hogy alkalmazásuk bírói vagy ügyészi engedélyhez kötött vagy alkalmazásukhoz ilyen engedélyre nincs szükség.”⁷²⁸

Ennek a változásnak a jelentősége, hogy a vádelőkészítést végző ügyészség nagyobb kontrollt gyakorolhat a büntetőeljárást megelőző, tárgyalást előkészítő szakaszban végzett leplezett eszközökkel dolgozó felderítő szervekre. A rendelkezéssel a titkosszolgálatok, nyomozóhatóságok a korábbinál hatékonyabb eszközt kapnak, miáltal a bűnszervezetek felszámolása is hatékonyabb lehet.

11.7.11. A sértett beleegyezése

A passzív alany saját kizsákmányolásába való beleegyezése a 2000-es években lehetett önkéntes alapú, mert a részéről adott beleegyezést a jogalkalmazó úgy tekintette, mint a tettes és az áldozat közti közös akaratelhatározással létrejövő kölcsönös együttműködést. Ekkor pedig emberkereskedelem nem volt megállapítható. Ez ahhoz a jogértelmezéshez kapcsolódik, amit Vaskúti András adott, mely szerint az ember jogai közé tartozik saját képességeinek, munkaerejének áruba bocsátása, és ebből következően az érintett személy beleegyezése esetén - ha ő maga válik áruvá - általában hiányzik a jogellenesség.⁷²⁹ E logikus dogmatikai deklaráció alkalmazása elterjedt annak ellenére, hogy ennek soha nem volt meg az európai és a nemzetközi jogirodalomban az értelmezési alapja. A nemzetközi instrumentumok alapján emberi méltóságot sértő bűncselekménybe való beleegyezés, semmilyen formában nem fogadható el. A modern nemzetközi jogi instrumentumok abból indulnak ki, hogy a sértett oldalán létrejövő emberkereskedelemben való beleegyezés úgy értelmezendő, hogy az félreértés, megtévesztés vagy tévedés okán jön létre. A megállapítás megalapozott, mert a szexuális célzattal vagy kényszermunka révén kizsákmányolt

⁷²⁸ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény Miniszteri Indokolása.

⁷²⁹ VASKÚTI András: „Szabadság és emberi méltóság elleni bűncselekmények” A Büntető Törvénykönyv magyarázata (szerk: Jakucs Tamás) KJK, Budapest, 2004 581-641. o. In Hollán Miklós: i.m. (2012) 283.o.

emberkereskedelem áldozatainak becserkészéséhez a bűnszervezetek úgynevezett loverboy-okat alkalmaznak,⁷³⁰ akik megismerik, elcsábítják a sértetteket.

Ezért az emberkereskedelem sértettjének döntése tekintetében lényeges és fontos, hogy a testének használatába, eladásába, kizsákmányolásába történő beleegyezése ne legyen elfogadható - egyezően a nemzetközi⁷³¹ és az uniós⁷³² elvekkel. Magyarországon a nyomozóhatóságok a törvényben, rendeletekben általánosan szabályozott normákat alsóbb szintű közjogi szervezetszabályozó eszközökkel - Legfőbb Ügyészi Iránymutatásokkal - részletezik, pontosítják, amely a jog rétegelmélete szempontjából a speciális a bírói rétegtől merőben eltérő jogalkalmazói réteget feltételez. A Legfőbb Ügyészségi Iránymutatás arra szolgál, hogy a bizonyítási cselekményeket lefolytató és a bizonyítási eszközöket begyűjtő szervezetek az ügyészséggel azonosan értelmezze a bűncselekmények dogmatikai elemeit. A Legfőbb Ügyészség NF.3889/2014/7-I számon, kizsákmányolási célzattal elkövetett emberkereskedelem értelmezésére kiadott magas szakmai szintű jogértelmezése⁷³³ kimondta, hogy „*az emberkereskedelem büntettének kizsákmányolási célzattal elkövetett munkára kényszerítési alakzata és a kényszermunka elhatárolása azért nehéz, mert a kizsákmányolásban bennfoglaltatik a kényszermunka is.*

A Btk. 193. § azonban az elkövetési magatartásként definiálta a kényszerített munka végeztetésére irányuló kényszerítést, így a kényszermunka jelentős többletmagatartást jelent az emberkereskedelem második alaptényállásában foglaltakhoz képest, aminek legfeljebb »releváns utócselkménye lehet a munkára kényszerítés.« Nehezedik a kérdés, ha a munkavégzésre irányuló emberkereskedelmet 192. § (2) bekezdésének b) pontjában elkövetett erőszakkal vagy fenyegetéssel követik el”.

Az ügyészségi útmutató szerint ekkor - „az elhatárolás alapja az, hogy az erőszakkal, fenyegetéssel történő elkövetés a munkavégzésre kényszerítéshez vagy az emberkereskedelem tényállásában megjelölt elkövetési magatartásokhoz kapcsolódik, vagy sem. Az emberkereskedelem prostitúció révén történő kizsákmányolási kérdésköre csak akkor tekinthető tényállásszerűnek, ha a prostituált személy - választás hiányában -, kénytelen alávetni magát a hatalmai helyzetével visszaélő személynek. Abban az esetben azonban, ha a prostituált személy önként, - vagyis saját akaratelhatározásából

⁷³⁰ Lásd https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/7/52/d0000/Loverboy_kiadvany.pdf (letöltve: 2020. szeptember 9.)

⁷³¹ 2006. évi CII. Törvény 3. cikk b) pontja.

⁷³² 2011/36/EU Irányelve 2. cikk (4) bekezdés.

⁷³³ KUBISCH Károly: Az emberkereskedelem szabályozási kérdései és minősítése a gyakorlatban. In: Anon (szerk.) Miskolci Doktorandusz Konferenciakötet. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2017. 94-105. o.

végzi a prostitúciós tevékenységet, akkor szállítása, elszállásolása kizsákmányolási célzat hiányában nem minősül emberkereskedelemnek".⁷³⁴ Aktakutatás során átnézett iratok alapján, levonható konklúzió, hogy a nyomozóhatóság részéről nehéz volt a sértett kényszerválasztásának bizonyítása.

Például a sértett testi anyagi ellenszolgáltatás fejében használni kívánó felajánlás, egy önértékelési zavarral küzdő személyiségnek kifejezetten vonzó is lehet, de meggyőződésem szerint, ez sem értelmezhető bűncselekménybe való beleegyezésként. Erre az álláspontra jutott 2018-ban a Legfőbb Ügyészség Nyomozás Felügyeleti és Védőlkészítési Főosztálya, valamint a Legfőbb Ügyészség kiemelt, korrupciós és Szervezett Bűnözés Elleni Ügyek Főosztálya is, amikor KSB 3771/2018/5-I számon kiadott egy új iránymutatást, amelyben a korábban NF. 3889/2014/7-I. számon kiadott Iránymutatása felülvizsgálta.⁷³⁵ Bár az Iránymutatás alapját képező Btk. törvényi tényállás 2020. július elsején⁷³⁶ alapvetően megváltozott, az ügyészségi Iránymutatás számos ponton mégsem vált okafogyottá. Dogmatikai megállapításait érdemes értékelni, figyelembe venni - különösen a korábbi 2014-es Iránymutatáshoz képest - jelentős előrelépést mutató elemeire figyelemmel.

A korábbi dokumentumban nem volt sem Európai, sem nemzetközi instrumentumokra való hivatkozás. A 2018-as dokumentum - annak ellenére, hogy csak jogi és kriminalisztikai szempontú jogértelmező iránymutatás - kereteit számos nemzetközi szabályhoz köti.⁷³⁷ Kizsákmányolás tekintetében rögzíti, hogy a nemzetközi szabályokkal összhangban a sértett a szándékos kizsákmányolásba való beleegyezése nem vehető figyelembe, a sértett érvényes beleegyezést nem adhat az emberi méltóságát, személyi szabadságát sértő bűncselekmény elkövetéséhez, így a tettet ez (önmagában) a büntett alóli felelőssége alól nem mentesíti. Az a tény, hogy az emberkereskedelemre vonatkozó szabályozás számos ponton minősítési és alkalmazási nehézségeket okozott, illetve hogy ellentmondásos volt, azt maga az ügyészségi iránymutatás léte is jelzi. A

⁷³⁴ Legfőbb Ügyészség NF.3889/2014/7-I számon kiadott Iránymutatás az emberkereskedelem nyomozásának tárgyában.

⁷³⁵ KSB. 3771/2018/5-I számú LÜ Iránymutatás.

⁷³⁶ 2020. július elsejétől a 2012. évi C. törvény 192. 193. §§-i megváltoztak.

⁷³⁷ Az Egyesült Nemzetek keretében Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2006. évi CII. törvényre (a továbbiakban: Palermói Egyezmény); Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU Irányelvére az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról. (a továbbiakban: európai parlamenti és tanácsi Irányelv); Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezményének kihirdetéséről szóló 2013. évi XVIII. törvényre (a továbbiakban: Egyezmény)

2020. július elsejétől életbe lépett törvénymódosítás indokolása szerint a tényállás „[nem adta] vissza kellően egyértelmű módon a nemzetközi egyezményekben, valamint uniós Irányelvben is megjelenő szabályozási elvárást”.⁷³⁸ A tényállási elemek elhatárolása más hasonló jellegű bűncselekményektől eltérően - vita tárgyát képezték.⁷³⁹ Az ügyészi iránymutatás ezenfelül nagy pontossággal, részletességgel kitér az emberkereskedelem bünszervezeti elkövetésére és a kapcsolódó pénzmosás büntettének dogmatikai kérdéseire.

11.7.12. Az emberkereskedelem minősítő körülményei

A harmadik, negyedik, ötödik, hatodik bekezdésben a minősítő körülményeket találjuk, ahol legjobban védett jogtárgy a tizenkettedik életévét be nem töltött személy. Ha a tizenkettedik életévét nem betöltött személy sérelmére vagy másnak életveszélyt okozva követik el a legsúlyosabb magatartásokat, akkor akár öt évtől húsz évig vagy életfogytig tartó szabadságvesztés is kiszabható. Ez a szabályozás teljesen összhangban van a nemzetközi instrumentumok által megfogalmazottakkal.

A tényállás a nemzetközi normaszövegeknek megfelelően a munkára kényszerítés alatt számos tevékenységet ért: ilyen a koldultatás, bűncselekményre kényszerítés (melynek hasznait a tettes szedi), illetve egyéb, például szexuális szolgáltatásokat végeztet. Emberkereskedelem létrejön, ha a hatalmi helyzetben lévő tettes

- egy természetes személyt adásvétel tárgyává tesz⁷⁴⁰ vagy
- rendszeres előny szerzése céljából⁷⁴¹ mást kizsákmányol (például: munka végeztetésével, munka jellegű tevékenység⁷⁴² végeztetésével, egyéb szolgáltatás végeztetésével, illetve jogellenes cselekmény, szexuális cselekmény folytatására rábír vagy rákényszerít).⁷⁴³

⁷³⁸ Miniszteri indokolás: „A tényállás egyrészt nem adja vissza kellően egyértelmű módon azt a nemzetközi egyezményekben, valamint uniós Irányelvben is megjelenő szabályozási elvárást és az emberkereskedelem gyakorlatban is megjelenő lényegét, hogy a haszonszerzésre való törekvés az emberkereskedelmet akként hatja át, hogy közben az elkövető a sértettel szemben valamiféle - köznyelvi értelemben vett - hatalmi viszonyt használ ki, ami lehetővé teszi a sértett dologként való kezelését az emberi méltóság alapjainak a megsértése mellett”.

⁷³⁹ BÁRÁNDY Gergely: Emberkereskedelem vagy gyermek sérelmére elkövetett kerítés? (BSZ, 2019/1., 118-122. o.)

⁷⁴⁰ Elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad, átvesz.

⁷⁴¹ Az üzletszerűségre gondol a jogalkotó Btk. 459. § (1) bekezdés 28. pont, amely a rendszeres előnyre - haszonra - törekvés, ezáltal a rendszeresség célzata cselekménynek.

⁷⁴² Itt elsősorban a prostitúció, szexuális tevékenység kihasználásáról van szó.

⁷⁴³ Megtévesztéssel vagy valamilyen hatalmi helyzettel való visszaéléssel.

Azt a joggyakorlatnak kell eldöntenie, hogy az új tényállás szerinti hatalmi helyzet mikor állapítható meg, pl. a sértett kiszolgáltatott helyzete önmagában létrehozza-e ezt az állapotot.

11.7.13. Halmazati, elhatárolási kérdések

A tényállás a több ember sérelmére elkövetett cselekmény törvényi egységként egy delictum complexumot hoz létre, amely megszünteti a rendbeliség kérdését a tettesek tekintetében. A jogalkotó szerint a gyermekprostitúció kizsákmányolása⁷⁴⁴ az emberkereskedelem nyolcadik bekezdésével kerülhet elhatárolási konfliktusba, de erre a passzív alany minősége és az elkövetői tudattartalom-vizsgálat értelemszerűen megadhatja a szükséges választ. A gyermekprostitúció kihasználásának passzív alanya nem szükségszerűen emberkereskedelem áldozata is egyben, ahogy a prostitúciós tevékenység sem feltételez szükségszerű emberkereskedőt, ahogy a kerítés⁷⁴⁵ tényállásának megvalósítója sem. Ahogy a miniszteri indokolás fogalmaz, az emberkereskedelem alapja a kerítőhöz képest minőségi többlettel jellemezhető hatalmi helyzet: ezt azonban nem minden esetben látta így a bíróság, tehát nem volt egyértelmű a szabályozás,⁷⁴⁶ ezért a törvény megváltoztatása indokolt.

A bíróság kifejtette, hogy a kerítés tettese másnak szexuális célra szerzi meg a passzív alanyt, tehát „*a kerítés elkövetési magatartása nem konkrétan magát a jövőbeli közöskülést (fajtalanságot), hanem ilyen célból a passzív alany és nemi partnere majdani egymásra találását a passzív alany szempontjából lehetővé tevő, azt objektíve elősegítő, előmozdító tevékenység*”.⁷⁴⁷ Tehát a kerítés olyan szervezési tevékenység, amelynek nem fogalmi ismérve harmadik (a szolgáltatást igénybe vevő) személlyel közvetlen kapcsolat megléte,⁷⁴⁸ s befejezetté válik, amint a közvetlen kapcsolat lehetősége megteremtődött.⁷⁴⁹ Az emberkereskedelem elkövetői magatartása ennél minőségi többlettel cselekszik, vagyis az emberi méltóságot sértő módon tárgyként kezeli a

⁷⁴⁴ 2012. évi C. törvény 203. § (2) bekezdés.

⁷⁴⁵ 2012. évi C. törvény 200. §.

⁷⁴⁶ Vö. A Kúria Bfv.544/2016/5. számú precedensképes határozata emberkereskedelem büntette tárgyában. [21],[22],[23] pontok.

⁷⁴⁷ A Kúria Bfv.551/2018/6. számú precedensképes határozata kerítés büntette tárgyában. [2012. évi C. törvény (Btk.) 166. §, 200. §, 202. §, 339. §, 2017. évi XC. törvény (Be.) 648. §, 649. §, 650. §, 659. §]

⁷⁴⁸ Ld. BH 2012.6.145: Legf. Bír. Bfv. I. 881/2011. A kerítés bűncselekményének nem fogalmi ismérve, hogy az elkövető az elkövetési tevékenység kifejtése révén kapcsolatba kerüljön azzal a harmadik személlyel is, aki a passzív alany szexuális szolgáltatását igénybe veszi. [Btk. 207. §].

⁷⁴⁹ BH 2003.1.8: Legf. Bír. Bfv.III.1068/2001. sz. A kerítés büntettének elkövetési magatartásaként megjelölt megszerzés befejezetté válik általa, ha az elkövető anyagi haszonszerzés céljából harmadik személy számára a passzív alannal való nemi cselekmény közvetlen lehetőségét megteremti.

passzív alanyt. A bíróság ítéletében kimondta, „a kerítés speciális szabályozása folytán egyéb körülmény megléte hiányában az emberkereskedelem nem állapítható meg, mert ellenkező esetben a közösülésre vagy fajtalanságra erőszakkal vagy fenyegetéssel másnak megszerzett személy esetében a kerítés büntetést soha nem lehetne megállapítani, így ez a törvényi szabályozás teljes mértékig kiürülne”.⁷⁵⁰

A fentiek értelmében mind a kerítés és a gyermekprostitúció kihasználása is képezhet anyagi heterogén álhalmazatot az emberkereskedelem büntetével. A jelenlegi miniszteri indoklás ugyanakkor jól láthatóan elkerüli azt a kérdést, hogy a gyermekprostitúció kihasználásának második alapesete Btk. 203 (2) bekezdése az emberkereskedelem negyedik alapesetével kerülhet olyan kollízióba, ami a nemzetközi instrumentumok alapján emberkereskedelemnek minősül. A 2011/36/EU Irányelv 2. cikkének (5) bekezdése értelmében: ha az (1) bekezdésben említett magatartás gyermekekre irányul, büntetendő emberkereskedelemnek minősül akkor is, ha az nem jár az (1) bekezdésben felsorolt elkövetési módok alkalmazásával. A gyermekprostitúció kérdéskörére utalva a 2006. évi CII. törvény 3. cikke alatt megfogalmazott értelmező rendelkezés kimondja, hogy egy gyermek kizsákmányolás céljából történő toborzása, szállítása, eladása, elrejtése vagy átvétele emberkereskedelemnek minősül még akkor is, ha az nem jár a 3. cikk a) pontjában leírtak alkalmazásával.

Halmazati szempontból a kerítés lehet az emberkereskedelemnek büntetlen előcselekménye vagy olyan álhalmazata, amely összeolvadás útján végül feloldódik az emberkereskedelem cselekményében. A jogalkotó álláspontja szerint a kényszermunka célzatával elkövetett emberkereskedelemnek eleme a rendszeres előny szerzésére törekvés. A kitarthatóság⁷⁵¹ és a gyermekprostitúció kihasználásának minősített esete⁷⁵² is magában foglal olyan prostitúciós tevékenységből származó jövedelmet, amely rendszeres, így alkalmas lehet az életszínvonal emelésére, ezért az ezekkel fennálló halmazat ennek megfelelően valóságos lesz.

⁷⁵⁰ A Fővárosi Törvényszék B.621/2018/33. számú határozata kerítés büntette tárgyában.

⁷⁵¹ 2012. évi C. törvény 202. §

⁷⁵² 2012. évi C. törvény 203. § (3) bekezdés.

11.8. Részösszegzés

Összefoglalásként megállapítható, hogy az új tényállás egyszerűbb és jobban áttekinthető rendszere segíteni fogja a jogalkalmazást abban, hogy a nemzetközi szervezetek észrevételezett látencia csökkenjen, a nyomozások végigvitele, a tettesek elfogása, vád alá helyezése és elítélése megtörténjen.

A korábbi magyar tényállásban benne volt az 2011/36/EU irányelv szerinti kizsákmányolás absztrakt fogalma, miszerint - a kizsákmányolás a kiszolgáltatott helyzetbe hozott vagy abban tartott sértett e helyzetének kihasználásával előny szerzésére törekvés - itt azonban nem szerepel a rendszeresség kritériuma.

*„A nemzetközi büntetőjog fejlődése a tényleges kizsákmányolást soha nem tekintette emberkereskedelemnek, hanem csak annak előstádiumait (pl.: toborzás, szállítás, eladás). Hollán Miklós úgy véli ez a megoldás akkor lett volna szerencsés, ha a nemzetközi egyezmények az emberkereskedelem célcselekményének (tényleges kizsákmányolásnak) a büntetni rendelését is szabályozták volna. A nemzetközi jog azonban paradox módon az államokat úgy kötelezi az emberkereskedelem büntetni rendelésére, hogy az annak jogtalanságát megalapozó célcselekmény (kizsákmányolás) kriminalizálását (teljesen, vagy részben) átengedi a nemzeti jognak”.*⁷⁵³ A kizsákmányolás egységes nemzetközi szintű kriminalizálását az államok eltérő foglalkoztatási és munkajogi szabályainak egységesítésével lehetne megoldani. Az emberkereskedelem büntettének első alapesete (amely nem változott az új tényállás bevezetésével) olyan elkövetési módot feltételez, amely kizsákmányolási célzat nélküli cselekmény.⁷⁵⁴ Ez a tényállítás pedig azt jelenti, hogy egy természetes személy eladása történhet úgy, hogy az eladó fél nem tudja azt, hogy az általa megszerzett és dologi tulajdonként kezelt személyt a vevő milyen célból - például szexuális célra - vásárolja meg.

⁷⁵³ RIPSZÁM Dóra: Kizsákmányolás az emberkereskedelem kapcsán (Büntetőjogi Szemle, 2019/2., 79-86. o.)

⁷⁵⁴ HEGEDŰS István - JUHÁSZ Zsuzsanna - KARSAI Krisztina - KATONA Tibor - MEZŐLAKI Erik - SZOMORA Zsolt - TÖRŐ Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (2012) - Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer Elektronikus Jogtár, 2017.

12. Összegzés, de lege ferenda javaslatok

Az Európai Unió Parlamentje által 2021-ben szavazásra bocsátott, s közzétett emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv végrehajtásáról szóló jelentése⁷⁵⁵ (továbbiakban jelentés) egyértelműen kiemeli, hogy számos áldozat és emberkereskedő észrevétlen marad, és így nem kerül bele a hivatalos statisztikába. Ezért a statisztikai adatok és jelentések jelentős része hiányos és nem tükrözi megfelelően a valóságot. A jelentés kiemeli, hogy az emberkereskedelem áldozataival rendszerint kapcsolatba kerülő bűnüldöző szervek tisztviselői, egészségügyi dolgozók, oktatók, gyermekvédelmi dolgozók kapacitásai nem elegendők. A kapacitásbővítés annak érdekében szükséges, hogy az áldozatok minél korábban beazonosíthatóak legyenek, és az emberkereskedelem elleni irányelvben foglalt vállalások teljesüljenek. A jelentés szerint, mivel az emberkereskedelemnek a nemzetközi védelemre irányuló eljárások során beazonosított áldozatainak számáról hiányos adatok állnak rendelkezésre, nem lehet teljeskörűen értékelni az egyes nemzeti hatóságok által alkalmazott azonosítási mechanizmusok hatékonyságát.

Az Európai Unió álláspontja szerint az emberkereskedelem nemi alapú bűncselekmény, mert a rendelkezésre álló adatok alapján az Európai Unióban továbbra is a szexuális kizsákmányolás célzatával elkövetett emberkereskedelem a legelterjedtebb. Kiemelendő, hogy az emberkereskedelem esetében nemi alapú megközelítés javasolt, mert a nők és lányok ellen elkövetett erőszakkal kapcsolatos társadalmi tolerancia állandósítja a megengedő környezetet a szexuális kizsákmányoláshoz. Pontos statisztikai adatok nélkül hiábavalónak bizonyulnak az erőfeszítések, a rendőrségi nyomozások, büntetőeljárások és a néhány esetben kiszabott büntetőítélet is. Ezen felül nemcsak az emberkereskedőkkel szemben, hanem a bűncselekményből hasznot húzó és az áldozatokat kizsákmányoló szereplőkkel, a megrendelői körrel szemben is erőteljesebb fellépést javasol a jelentés.

A gyermekkereskedelem kapcsán a jelentés leginkább az EU-ba harmadik országból érkező és kíséret nélküli kiskorú menedékkérőkre koncentrálna.

A 2020. július elsejével hatályba lépett törvényi változásokból következő irányokról még nincsenek adataink. A gyermekvédelmi kitekintés egyebek mellett arra a kérdésre

⁷⁵⁵ EP az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv végrehajtásáról szóló jelentése. (2020/2029(INI))

kíván rámutatni, hogy az emberpiac nem ritkán már évekkel előre megvásárolja, megszerzi a fiatal, ígéretesnek mutakozó gyerekeket a szülőktől vagy gyermekotthonokban, nevelőszülőknél élő kiskorú sértetteket érzelmi úton magához köti és „beárazza” őket. Ez a jelenség a nagyobb számú, társadalmilag periférián élő közösségekben történik, megvalósítva az emberkereskedelem első, illetve második alapeseti tényállását. Az évekkel később realizálódó átadás, átvétel, illetve az átszállítás a kizsákmányolási pontra - a már felnőtt korú vagy annak látszó sértettekkel - komolyan nehezíti a hatékony felderítést és bizonyítást.

A büntetőtörvény 192. § (8) bekezdése a keresleti oldalt is büntetni rendeli, azonban az emberkereskedelem áldozatai rendszerint nem magyarországi piacra kerülnek, így a büntetőjogi védelem őket közvetlenül nem éri el. Ezért a hatékony fellépés csak európai szintű lehet, melyhez szükséges lenne egy közös európai büntetőkódex. A közös fellépés szükségessége különösen azon országok részéről indokolt, amelyeket célországként definiál az emberkereskedelemhez kapcsolódó büntetőjog-irodalom. Az emberkereskedelem-jelenség átfogó kutatásakor felmerült számos de lege ferenda javaslat közül négy kérdést emelnék ki, amelyeknek megvalósulása a 2020. július elsejével életbe lépett gyerekvédelmi, szabálysértési és büntetőjogi intézkedések által kitűzött emberkereskedelem elleni küzdelem hatékonyságát növelhetné.

I. Az emberkereskedelem elhelyezése az emberi méltóságot sértő bűncselekmények között.

Az emberkereskedelem sértettjei látszólag emberi szabadságukban szenvednek el sérelmet, valójában az áldozatok emberi méltóságának belső személyes magja sérül,⁷⁵⁶ s ez az a tény, amely a későbbiek során a reparációt és a reintegrációt is elnehezíti. A sértettek nagy része sem látja be, hogy az emberi méltóság rendkívül törékeny, és komoly védelmet igényel.⁷⁵⁷ Magyarország Alaptörvényének II. cikke megállapítja, hogy az emberi méltóság sérthetetlen és minden embernek joga van az élethez, az emberi méltósághoz, s a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. Az alkotmánybíróság a 6/2018. (VI. 27.) AB határozatában önreflexióként kijelöli saját

⁷⁵⁶ 23/1990. (X. 31.) AB határozat - a halálbüntetés alkotmányellenességéről „minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani”.

⁷⁵⁷ Az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4-én kelt Egyezménye: Az emberi jogokról és a biomedicináról szóló Egyezmény, valamint az Egyezménynek az emberi lény klónozásának tilalmáról szóló, Párizsban, 1998. január 12-én kelt Kiegészítő Jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2002. évi VI. törvény.

feladatát azzal, hogy kijelenti: „*az Alkotmánybíróság örködik a szakjogi értelmezések alkotmányossága fölött, és szükség esetén kijelöli az értelmezés követendő irányát, illetve alkotmányos határait*”.⁷⁵⁸ A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya „*az emberi közösség valamennyi tagja veleszületett méltóságáról*” szól, és az emberi méltóságot a jogok végső forrásának tekinti akkor, amikor arra a felismerésre utal, hogy „*az emberi jogok az emberi lény veleszületett méltóságából erednek*”.⁷⁵⁹ Ugyanezen alkotmánybírósági határozat elvi éllel rögzíti, hogy az emberi méltóság, mint a személyiség integritása az emberi élettel együtt az emberi lényeket jelenti. A méltóság emberi minőségünknek és értékünknek fölemelő és feltétlen tiszteletet parancsoló volta, emberi lényegünk rangja. Ugyanolyan apriori érték, mint az élet, ami a létezés emberdimenzióját fejezi ki. Emberlét és emberi méltóság egymástól elválaszthatatlanok, mindkettő az ember elidegeníthetetlen, immanens, lényegi sajátja - írja Tertyánszky Ödön és Lábadi Tamás.

Az emberi méltóság és az emberi élet összeolvadását és szétválaszthatatlanságát ebben az alkotmánybírósági határozatban a két alkotmánybíró úgy foglalja össze, hogy „*létezésre méltónak lenni: emberségre való méltóságot jelent, így különkülön az emberi élet és az emberi méltóság tulajdonképpen kezelhetetlenek. Az ember létezése és méltósága, mint maga az emberi egység, valójában nem is jog, mert az emberi lényeg a jog számára tulajdonképpen transzcendens, azaz hozzáférhetetlen*”. Az alkotmánybírósági határozathoz fűzött párhuzamos véleményben a már idézett alkotmánybírák az alapjogok forrását látják az emberi életben és az emberi méltóságban. „*Az emberi jogok katalógusában és a modern alkotmányokban az emberi élet és méltóság ezért elsősorban nem is mint alapjogok, hanem mint a jogok forrásai, mint jogon kívüli értékek szerepelnek, amelyek sérthetetlenek. E sérthetetlen értékek tiszteletben tartásáról és védelméről kell a jognak gondoskodnia*”.⁷⁶⁰

Az emberkereskedelem szabályozása tekintetében 2020 júliusában hatalmasat léptünk előre. A nehezen elhatárolható kényszermunkát a jogalkotó szándéka szerint együtt kell kezelni a kizsákmányolás megvalósításához szükséges uralmi helyzettel, amit üdvözölnek a jogalkalmazók is. Ezzel a nemzetközi trendekhez jóval közelebb került a büntetőjogi szabályozás - azzal a fenntartással, hogy Az Európai Unió Alapjogi Chartájának I. Cím Méltóság alatti 5. cikke rendelkezik a rabszolgaság és a

⁷⁵⁸ 6/2018. (VI. 27.) AB határozat [25] pontja.

⁷⁵⁹ LÁBADY Tamás és TERTYÁNSZKY Ödön párhuzamos véleménye 23/1990. (X. 31.) AB határozat.

⁷⁶⁰ LÁBADY Tamás és TERTYÁNSZKY Ödön párhuzamos véleménye 23/1990. (X. 31.) AB határozat. u. o.

kényszermunka tilalmáról, ami alapjogi szempontból kiemelten mutatja, hogy az emberkereskedelem, a rabszolgaság és az ehhez hasonló gyakorlatok elsősorban az emberi méltóság sérelmét okozzák. Hollán Miklós az Osztrák büntetőszabályozás vizsgálata kapcsán már 2009-ben írja, hogy „*a jogirodalomban és a joggyakorlatban viszont a későbbiekben olyan - a későbbi nemzetközi egyezményeket és hazai jogalkotást is megelőlegező nézetek - jelentek meg, amelyek e tényállásban megfogalmazott emberkereskedelmet (elsősorban) az egyén jogait, különösen az emberi méltóságot, illetve az önrendelkezést sértő (veszélyeztető) bűncselekménynek tartották*”.⁷⁶¹ A büntetőnormák fejezetcímei általában azonos, jogtárgysérelmet megvalósító tényállásokat foglalnak össze. A magyar szabályozás konzekvensen tartja magát ahhoz a jogdogmatikai állásponthoz, hogy az emberkereskedelem a korábbi 1978. évi IV. törvény „*A szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények*” között volt.

A 2013. július elsejével hatályba lépett 2012. évi C. törvény szerkezete már külön-külön tartalmazta az emberi szabadság és az emberi méltóság büntetőjogi védelmét megvalósító tényállásokat, és a XVIII. fejezet már csak az emberi szabadság elleni bűncselekményeket foglalja magába. Az emberi méltóság elleni bűncselekményeket pedig szerkezetileg lejjebb, a XXI. fejezetben gyűjti össze. Az emberkereskedelem azonban maradt az emberi szabadság elleni bűncselekmények között.

Talán az emberi méltóság kodifikációs „hátrasorolása” sem szerencsés, mert nem követi az Alaptörvény rendszertani felépítését. Természetesen nem vitatható, hogy a büntetőjogi védelem szerkezeti prioritásai eltérőek lehetnek az alkotmányjogi szerkezettől, például az emberiség ellenes és a háborús bűncselekmények köre megelőzi az élet testi épség védelmét szolgáló közvetlen jogtárgyakat.

Az Alaptörvény II. cikke igen magas szinten kimondja, hogy az emberi méltóság sérthetetlen, a III. cikk pedig konkrétan nevesíti az emberkereskedelem tilalmát. Az ember szabadságáról csak lejjebb, a IV. cikk rendelkezik. A Nemzeti Hitvallás is előbb rendelkezik arról, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság, és csak azt követően mondja ki, hogy az egyéni szabadság csak másokkal együttműködve bontakozhat ki. Ez alkotmányjogi- és jogértelmezési szempontból is döntő fontosságú lehet, hiszen az emberi szabadság - mint korlátozható alapjog - a korlátozhatatlan emberi méltóságból mint anyajogból fakad, és nem fordítva.

⁷⁶¹ HOLLÁN Miklós: Az emberkereskedelem tényállása az osztrák büntetőjogban (Állam és Jogtudomány, 2009/4., 499-535. o.)

Ez a szerkezeti probléma büntetőjog-dogmatikai szempontból abban a kérdésben is megjelenhet, hogy a büntetőnorma első immateriális alapcselekménye nehezen értelmezhető például személyi szabadság megsértéseként.⁷⁶² Az immateriális cselekmény befejezettségéhez egy szóbeli megállapodás is elegendő, miközben a passzív alany ebből fizikailag semmit nem érzékel, személyi szabadsága tehát nem sérül. Az a tény azonban, hogy őt jogellenes módon adásvétel tárgyává tették, az Alaptörvény I. (1) bekezdése és II. cikke által közvetlenül védett emberi méltóság korlátozhatatlan magját sérti.

A 2012. évi C. törvény 192. § szakaszához fűzött indokolás szerint „*az emberi méltósághoz fűződő jog alapján megengedhetetlen, hogy az ember maga kereskedés tárgyává váljon*”. Az Alaptörvény 3. cikkének (3) bekezdése kimondja, hogy „tilos az emberkereskedelem”. Az ember tehát nem lehet adásvétel tárgya, ezért a különös részi tényállás elsősorban az emberi méltóságot védelmezi. Aki ez ellen vét bármilyen elkövetési magatartást tanúsítva, akár „eladói”, akár „vevői” oldalon, társtettesként követi el a bűncselekményt. Nem lehet jelentősége az eladói és a vevői körnek, mert az emberkereskedelem csak e két kör együttes tevékenységével valósul meg, miközben valamennyien egyformán az emberi méltósághoz való jogot sértik meg - mondja ki a Debreceni Ítéltábla.⁷⁶³

Az Alaptörvény, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájának rendszertani vonalát követve az emberkereskedelem és kényszermunka tényállásának szabályozását az emberi méltóságot sértő bűncselekmények között lenne helyes elhelyezni. Az átsorolás a pontosabb értelmezést szolgálná, másfelől ezt az irányt követik a vonatkozó nemzetközi dokumentumok, az Európai Alapjogi Charta és az 2011/36/EU Irányelv is.⁷⁶⁴

II. Az egyházak fokozottabb bevonása az áldozatvédelembe, rehabilitációba

Az egyházak hatalmas szellemi, etikai, erkölcsi bázissal rendelkeznek, amelyből merítve a szétrombolt életű, emberi méltóságában sérült áldozatnak megfelelő perspektívát, közösséget és életigenlő filozófiát képes nyújtani. A változáselmélet gyakorlati alkalmazása is rájuk hárulhat az áldozatok felé szolgáltatott reintegrációs

⁷⁶² A „személyi szabadság megsértése” immanens része a 191. § Emberrablás, illetve 194. § alatti Személyi szabadság megsértése - tényállásoknak egyaránt.

⁷⁶³ Debreceni Ítéltábla Bf.152/2015/125.

⁷⁶⁴ 2011/36/EU Irányelv szerint „a fogalom meghatározás kiterjed a szervek kivételének céljából folytatott emberkereskedelemre is, amely az emberi méltóság és a testi épség súlyos megsértését jelenti”.

támogatás során. MPE OCM segítségével végzett kutatási eredményeim bizonyítják, hogy a keresztény kultúrát is markánsan megjelenítő egyház képes állandó jelenlét mellett tartós változást indukálni egy személy életében.

III. A gyermekkereskedelem feltárása és a látencia felszámolása

Kutatásommal nem tudtam kétséget kizáróan bizonyítani azt a típusú gyermekkereskedelmet, amely öt- nyolc- vagy több éves rendszerben működik. A rendszer lényege, hogy az előre megvásárolt vagy adósság fejében eladott gyermekek maradnak a szüleik mellett, akiket aztán a vevő - tulajdonosként - bármikor elvihet, átvehet, ha egy megrendelőnek szüksége van egy olyan gyermekre, akit ilyen úgynevezett „*családi depozitumban*” tárolnak. Ennek számos előnye van, a gyermek továbbra is biztonságosan nevelkedik a megszokott környezetében, az elszegényedett, szükségben lévő család így forrásokhoz juthat. Feltárása nehéz, mert a korrupciós bűncselekményekhez hasonlóan, egyik félnek sem érdeke az „üzlet” lelepleződése.

IV. Az áldott állapotban lévő nők fokozott büntetőjogi védelme

Nem csupán aktakutatásaim során áttekintett tanú- és sértetti vallomások, jegyzőkönyvek, de más nyomozati munka során beszerzett bizonyítási eszközök is bizonyították, hogy az emberkereskedelem áldozatai nem ritkán áldott állapotban válnak emberi méltóságukban megalázott kereskedelmi terméké. Ebben az állapotban a védekezés, egy agresszív támadás elhárítása, a menekülés sokkal nehezebben oldható meg. ennek okán a család, a nők és a gyermekek védelme érdekében - különösen az emberkereskedelem áldozataira való tekintettel - megfontolandó a büntetőjogi védelem fokozott kiterjesztése az áldott állapotban lévő nőkre. Az áldott állapotban lévő nők elleni bűncselekmény, különösen az emberkereskedelem tényállásában történő megjelenítése mellett számos érv szól:

- a) az állapotos nők csökkent védekezési képessége,
- b) aki állapotos nőt bántalmaz, egyszerre két személy sérelmét okozza - ahogy az Alaptörvény II. cikke kimondja, „*Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg*”. Amelyből következik, hogy a magzatra, egyben a várandós édesanyákra is indokolt lenne a fokozott büntetőjogi védelem kiterjesztése, különösen az emberkereskedelemmel összefüggő bűncselekmény típusok kapcsán.

c) Egy állapotos nő bántalmazása, emberkereskedelem áldozatává tétele potenciális támadás a család intézménye ellen.

13. A megdőlt, illetve megerősített hipotézisek áttekintése

13.1. Hozott-e értékelhető változásokat a kereszténység a rabszolgaság felszámolása érdekében, illetve értelmezhető-e bűnmegelőzési szempontból a változáselmélet?

Történeti áttekintésben vizsgált ókori és középkori szabályozás tekintetében a prostitúció, a rabszolgakereskedés elfogadott volt, ezért az ókori görög és római társadalom és kultúra szerves részének tekinthetjük. Történeti leíró jellegű kutatásomban arra helyeztem a fókuszot, hogy vajon a kereszténység hozott-e alapvető és kikényszeríthető változást a rabszolgaság tekintetében. Európában az Ószövetség mózesi törvényeinek köszönhetően másként alakult a rabszolgaság kérdése, de azt nem jelenthetjük ki, hogy a rabszolgaságot, vagy a nők alárendelt helyzetét a kereszténység megszüntette volna. Amit bizton állíthatunk, hogy a rabszolga részére is lehetővé tette a szabadság érzését azzal, hogy visszaadta a fizikai munka becsületét, így a szolgaságban élők helyzetét pszichikailag normalizálta. Állításom ékes bizonyítéka, hogy a középkoron át az újkorban is a rabszolgaság különféle formái elfogadottak voltak. Ez a tény nem változott alapvetően a felvilágosodást követően sem, hiszen az emberi jogok komplex rendszerében működő modern világunkban is - emberkereskedelmi hálózatok által működtetett és kiszolgált - modern rabszolgaság létezik.

A kérdést több szemszögből vizsgálva, először a Kurt Lewin által végzett szükségletelemzést tekintetem át, amelynek alaptézise, hogy létfontosságú szükségletek beteljesítése nélkül nem léteznénk.⁷⁶⁵ A láncolat következő eleme Zeigarnik kutatása, amely bizonyítja, hogy szükségletek között megjelenő „kvázi szükséglet olyan reális feszültség, amely meghatározza a viselkedést és vezérli a cselekvést. A kvázi szükséglet dinamikai történés,”⁷⁶⁶ amelynek feszültségét csak a feladat elvégzése vagy az igazi szükséglet elérése oldja fel. Bizonyítottnak látom, hogy Walter C. Reckless visszatartás-elméletében kidolgozott, külvilágból érkező leküzdhetetlen csábító hatás az emberkereskedelem áldozatává válásához vezető út kiindulópontjának tekinthető. A Reckless elméletét annyiban árnyalnám - az általam vizsgált kutatási anyagok alapján -, hogy a külvilágból érkező csábító hatás exponenciálisan megnövekedett az „okos technológiák” révén. Az így kapott információs többlet okoz olyan élethelyzeti disszonanciát, amely a leküzdhetetlen vonzódás mértékét az áldozatok számára elviselhetetlenné teszi, s ez indítja el az áldozattá válás folyamatát. A hiány alapú

⁷⁶⁵ LEWIN Kurt: i.m. (1975). 20. o.

⁷⁶⁶ MÉREI Ferenc: Bevezetés. In Kurt Levin: Mezőelmélet a társadalomtudományban. Gondolat kiadó. Budapest, 1972. 16. o.

szükségletek teljesíthetlensége által okozott elviselhetlenségi mérték egyéneként változhat. A szekuláris társadalom és az emberkereskedelem összefüggéseiről szóló fejezetben részletesen kielemeztem, hogy a keresztény etikai alapokra helyeződő csoportok és tagjaik megdöbbentően erőteljes módosuláson képesek átmenni. Ilyen a korábbi szenvedélybetegtegtől való szabadulás, stresszes, feszült életformából átlépés egy kiegyensúlyozott állapotba. A jól működő keresztény csoportok kohéziós ereje nem csupán változást képes indukálni, hanem az „állandó jelenlét” elvének követésével állapotmegtartást, perspektívát és stabil életvezetést is képes biztosítani a leszakadó, veszélyeztetett személyek részére.

A második gyakorlati szempontú elemzés középpontjában az általam végzett aktakutatás áll. Ennek alapján bizonyítottnak látom, hogy a változáselemlet megállapításai és az emberkereskedelem áldozattá válása között szoros összefüggés van. Tehát megfelelő beavatkozással az áldozattá válás eltéríthető, megakadályozható. Az áldozatok, a sértettek személyiségrajzának elemzéséből kitűnik,⁷⁶⁷ hogy társadalmi és személyes bizonytalanság, félelem, szorongás figyelhető meg áldozattá vált személyek esetében, melyet az elkövető felismer és ráépül.

A ráépülést követően önkép változást, hamis egzisztenciális élményt nyújt, majd a szükségleteket az általa megfelelő irányba változtatni kezdi. Ezért tűnhet úgy, mintha az emberkereskedelem áldozatai önként mentek volna bele a kizsákmányolással járó kapcsolatrendszerbe. A kiszolgáltatott állapot, az eltorzított önreflexió azt a hamis képzetet kelti az áldozatokban, hogy abból mindenki győztesként került ki. A probléma felismeréséhez szükséges látásmód ekkor már teljességgel hiányzik. Kialakul az elnyomott veszélyérzet, amelyet egyfelől az egzisztenciális nyomás, másfelől az alacsony edukációs szint is felerősít. Itt szükséges kitérni az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolásába való beleegyezése, az önkéntessége, és az élethelyzeti kiszolgáltatottság bemutatására, amelyet a nemzetközi jog szélesen értelmez és nem fogad el.

13.2. A gyermekkereskedelem jelensége Magyarországon

A gyermekkereskedelem tényét kvantitatív kutatási adatokkal nem tudtam bizonyítani. Ennek okát abban látom, hogy a gyermekkereskedelem tényállásába ütköző magatartásokat egyfelől tagadják az érintettek, másfelől a kizsákmányolást sem a sértettek, sem az elkövetők nem fogják fel jogellenes cselekménynek.

⁷⁶⁷ Az NNI KR FEBEO-ál végzett 16000 oldalas aktakutatás és kvantitatív kutatás alapján

Az MPE Országos Cigánymisszió - melynek tagi összlétszáma a hivatalos adatok szerint megközelítőleg kétezer egyszáz-tizenhét⁷⁶⁸ - keretén belül meghirdetett kutatás során számos nehézséggel szembesültem: a megkérdezettek és válaszadóknak nem vállalták cigány identitásukat, melynek oka egy akut identitásfélelemben keresendő, amely számos más kisebbséget is rejtőzködésre kényszeríthet. Továbbá a gyermekkereskedelmre irányuló kérdéseket a nagyon sokan visszautasították, ellentétben a személyes beszélgetések és interjúk során tapasztaltakkal.

Kutatás során nem csupán azokkal a módszertani problémákkal szembesültem, melyekről Gyetvai Gellért és Rajki Zoltán⁷⁶⁹ szerzőpáros ír a tagság bevonhatóságának problematikája kapcsán, hanem a gyülekezeti tagság és az egyház központi irányításának félelmeivel is. A kutatásom mintavételi alapsokasága összesen a Magyar Pünkösdi Egyház 2011-es hivatalos népszámlálási adatai alapján 11878 fő volt, amelyből 2118 roma identitásúnak vallotta magát a népszámlálás során. Az alappopulációba eredetileg csak roma identitású személyeket akartam bevonni, később azonban az anonimitás, és az online kérdőív természete okán ez a feltétel nem teljesülhetett. Emiatt a feltett kérdésre mindenki adhatott valamilyen választ - megőrizve személyiségbeli és etnikai anonimitását.

A kérdőív felépítéséből következően minden kérdésre négy válasz érkezett:

- A)** A magukat hívő keresztény romának vallók (32 személy) által adott válasz, amely az alapsokaság (868 fő) 3,7%-a.
- B)** A magukat ateista romának vallók (57 személy) által adott válasz, amely az alapsokaság (868 fő), 6,6%-a.
- C)** A magukat hívő keresztény magyarnak vallók (186 személy) által adott válasz, amely az alapsokaság (868 fő), 21,4%-a.
- D)** A magukat hívő keresztény magyarnak valló 280 személy által adott válasz, amely az alapsokaság (868 fő), 32%-a.;

Arra a kérdésre, hogy „*hallott-e arról, hogy valaki pénzért eladott vagy megvásárolt valakit?*” az alábbi eredmények születtek:

A) válaszok

⁷⁶⁸ KSH 2011-es népszámlálási adatai. forrás: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_vallas (letöltve: 2021.03.12.)

⁷⁶⁹ GYETVAI Gellért - RAJKI Zoltán: Cigánymissziós mozgalmak hatása Magyarországon. Cigány Módszertani és Kutató Központ, 2014. 103. o.

8 személy, az alapsokaság 0,9% mondta, hogy „előfordul, hogy embereket eladnak, aztán aki megvette, bezárja és dolgoztatja őket”.

2 személy, 0,2% válaszolta, hogy „sokan maguktól is kénytelenek árulni a testüket, mert szegények”.

2 személy, 0,2% válaszolta, hogy „néha a gyerekeket eladják, mert szegénységben élnek”.

20 személy 2,3% válaszolta, hogy „nem hallottam erről”.

B) válaszok

10 személy, 1,2% válaszolta, hogy „előfordul, hogy embereket eladnak, aztán aki megvette, bezárja és dolgoztatja őket”.

1 személy, 0,1% válaszolta, hogy „néha a gyerekeket eladják, mert szegénységben élnek”.

38 személy, 4,4% válaszolta, hogy „nem hallottam erről”.

8 személy, 0,9% nem válaszolt a kérdésre.

C) válaszok

66 személy, 7,6% válaszolta úgy, hogy „előfordul, hogy embereket eladnak, aztán aki megvette, bezárja és dolgoztatja őket”.

57 személy, 6,6% válaszolta, hogy „sokan maguktól is kénytelenek árulni a testüket, mert szegények”.

38 személy, 4,4% válaszolta, hogy „néha a gyerekeket eladják, mert szegénységben élnek”.

25 személy, 2,9% válaszolta, hogy „nem hallottam róla”.

D) válaszok

167 személy, 19,2% válaszolta, hogy „előfordul, hogy embereket eladnak, aztán aki megvette, bezárja és dolgoztatja őket”.

19 személy, 2,2% válaszolta, hogy „sokan maguktól is kénytelenek árulni a testüket, mert szegények”.

10 személy 1,2% válaszolta, hogy „néha a gyerekeket eladják, mert szegénységben élnek”.

84 személy, 9,7% válaszolta, hogy „nem hallottam erről”.

1. A felsorolt négy halmazból 27,8% hallott arról, hogy másokat eladnak és dolgoztatnak, tehát egy adott társadalmi körben és földrajzi régióban élő személyek véleménye alapján mások eladása és munkalapú kizsákmányolása a keresztkérdéses kérdőív szerint valóban létezik.

2. A gyermekek eladását, kizsákmányolását a teljes kérdőív válaszadóinak mindösszesen 5,9%-a választotta ki, tehát a sok és kevert irányú kérdések ellenére sem sikerült minden kétséget kizáróan feltárni. Ennek okát egyfelől abban látom, hogy mivel minden aktor tisztában van a kérdezett cselekmény magas tárgyi súlyával, s az anonimitás mellett sem mernek bizonyos válaszokat megjelölni. Ettől eltekintve számos olyan közvetett jel mutat arra, hogy a kérdés további vizsgálata indokolt.

Az USA Külügyminisztériumának 2020-as elemzése megállapítja: *„a belföldön és külföldön szexuális célú emberkereskedelem keretében kizsákmányolt magyar gyermekek jelentős számban állami gyermekgondozási intézményekből és javítóintézetekből kerülnek ki, és az emberkereskedők akkor toborozzák őket, amikor elhagyják az említett intézményeket”*.⁷⁷⁰ Az Európai Bizottság 2018-as jelentése jelzi, hogy az egyes tagállamok területén zajló belső emberkereskedelem a jelentések szerint mind nagyobb méreteket ölt. A tagállamok arról számoltak be, hogy az azonosított áldozatok egyre fiatalabbak. A kelet-európai országokból és roma közösségekből származó gyermekek továbbra is különösen kiszolgáltatott helyzetben vannak, az emberkereskedők ugyanis a rokoni kapcsolatokat használják ki. E bűncselekmény egyre gyakrabban előforduló formái közé tartozik a várandós nőkkel az újszülöttjük eladása céljából folytatott emberkereskedelem, az emberi szervek vagy szövetek eltávolítása céljából folytatott emberkereskedelem, valamint a gyermekházasság. A fejlődési és testi fogyatékosággal élők is egyre többször kerülnek az emberkereskedők látókörébe.⁷⁷¹ A később kizsákmányolt személyek (rendszerint gyerekek) előre megvásárlásáról több forrásból lehet tudni, de a bizonyítása rendkívül nehéz, mert az érdekelt felek félnek, illetve nem beszélnek az ilyen „üzletről”.

13.3. Indokolt-e keresztény etikai és morális szempontok szerint közelíteni az emberkereskedelem jelenségéhez

A rabszolgaságot a kereszténység nem számolta fel, ugyanakkor az emberkereskedelem, mint a modern rabszolgaság egy formája súlyos morális és erkölcsi normasértésként

⁷⁷⁰ Egyesült Államok Külügyminisztériuma: Jelentés az emberkereskedeletről -2020.

⁷⁷¹ Brüsszel, 2018.12.3. COM(2018) 777 final.

jelenik meg a társadalomban. Ennek ellenére a keresztény etikai és kulturális szempontok hiteles személyek által történő közvetítése, csak pozitív eredményű lehet az emberkereskedelem áldozatai, illetve tettesei vonatkozásában. Ahogy egy korábbi cikkben készült felmérésem mutatja,⁷⁷² az emberkereskedelem elsősorban nem a szubjektív biztonságérzetet támadó bűncselekmény, hanem az erkölcsi normákat, illetve a keresztény kultúrából kiépülő emberi méltóságot sérti. Emiatt a kérdést nem lehet pusztán jogi eszközökkel felszámolni. Mivel az emberkereskedelem a társadalom egészének szubjektív biztonságérzetét kevésbé érintő bűncselekmény, visszaszorítását inkább harsány aktivista csoportok sürgetik, ami helyenként indokolt lehet, de a hullámzó, nem permanens ugyanakkor néha erőteljes sajtóvisszhangot is kiváltó követelések okán megjelenő társadalmi nyomás, a nyomozóhatóságot paralizálhatja.⁷⁷³ Tóth Mihály hivatkozik Korinek László kutatásaira, mely szerint „*A lakosságban eleve meglévő bizonytalansági érzés megfelelő táptalaj a népszerűséget - és szavazatokat, illetőleg forrásokat - kereső politikusoknak, akik a tömegtájékoztatókon keresztül tematizálják ezt az érzést.*”⁷⁷⁴

Az emberkereskedelem alapvetően a kereslet és a kínálat pillérei között jöhet létre. A keresleti oldal és az áldozati oldal is jobban kezelhető társadalmi, edukációs normákkal, mint a büntetőjog alkalmazásával. Az elhagyott, leszakadó egzisztenciájú települések álmódzó fiataljainak működő perspektívát az egyházak és a kereszténység által évszázadok óta alkalmazott csoportkohéziója képes adni. A kriminológiai kutatás adataiból leszűrhető, hogy láthatjuk, a hívő keresztény romák a „*boldogabb lettem és másokkal kedves vagyok*”, míg a hívő magyarok „*Igyekszem a Biblia tanításai szerint élni és nem követek el bűnöket*” választ adták.

Igazolható tehát az a tétel, amelyet Kurt Levin és munkatársai csoportmegújulás elmélet kapcsán állítanak. A dermedt és bemerevedett deviáns szokások felbontása a keresztény személyességre építő élményben jelenhet meg, amely magával hozza egyben az új szokásokra való áttérést is. Ennek az új életformának védelme, közösségekben való megélése pedig hosszútávon is lehetséges egy összehangoltan működő keresztény közösségben.

⁷⁷² KUBISCH Károly: Az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélése. Magyar Rendészet 16: 1 pp. 77-95., 19 p. (2016).

⁷⁷³ Vö. TÓTH Mihály: A rend kedvéért (Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2020/2., 117-119. o.)

⁷⁷⁴ KORINEK László: Félelem a bűnözéstől, rejtett bűnözés. 2016. In TÓTH Mihály: A rend kedvéért (Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2020/2); KORINEK László: A félelem elmélete és felelőssége. Forrás: <https://www.kriminologia.hu/sites/kriminologia.hu/files/5506korinek.pdf> (Letöltés: 2021. február 2.)

13.4. Az emberkereskedelem sértettjei milyen társadalmi rétegből kerülnek ki, és van-e okozati összefüggés az emberkereskedelem áldozatává válása, illetve a társadalmi réteghez tartozás között?

A leszakadó rétegek felzárkóztatás-politikájának megnövekedett szakpolitikai jelentőségét mutatja, hogy az Alaptörvény 2013. április 1-jével életbe lépett módosításával a XV. cikk (4) bekezdése kimondja, hogy „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti”. Amit tényszerűen megállapíthatunk, hogy az emberkereskedelem áldozatai leszakadó társadalmi rétegekből, alacsony iskolázottságú személyek köréből kerülnek. „Nem reprezentatív felmérések szerint a szegénység a cigányságon belül 2009-ben a 70%-ot érinti. A cigányság 60%-a él vidéken, nagyrészt szegregáltan, kifejezetten rossz körülmények között. Havas Gábor és Zolnay János 2010-ben készült kutatása szerint⁷⁷⁵ kb. száz mélyszegény gettóvá vált, csak romák által lakott település van Magyarországon, kétszáz másik pedig előreláthatóan pár éven belül azzá válik. Egy szegregátumokkal foglalkozó kutatás szerint a lakásállomány 10-12%-a alacsony színvonalú vagy szükséglakás, s szegregált lakókörülmények között él a lakosság kb. 3%-a”⁷⁷⁶.

Az etnikai, kulturális és viktimológiai vonatkozásait 2014-ben és 2018-ban készült longitudinális kutatás keretében kutattam.

A 2014-es kutatásban szereplő személyek 61,2%-a szerint az áldozattá válás és az érintett személyek etnikai hovatartozása között **nincs** összefüggés.

A 2018-as kutatásban szereplő személyek 60,3%-a szerint az áldozattá válás és az érintett személyek etnikai hovatartozása között **van** etnikai összefüggés.

2014-es kérdőívet kitöltők 76,5%-a szerint az áldozattá válás és az érintett személyek iskolai végzettsége között **van** összefüggés.

2018-as kérdőívet kitöltők 63,2%-a szerint az áldozattá válás és az érintett személyek iskolai végzettsége között **van** összefüggés.

2014-es kérdőívet kitöltők 76,5%-a szerint az emberkereskedelem áldozatai **tehetnek** arról, hogy áldozattá váljanak.

⁷⁷⁵ Ld. HAVAS Gábor - ZOLNAY János: Az integrációs oktatáspolitikai hatásvizsgálata. Kutatási beszámoló. Európai Összehasonlító kisebbségkutatásokért Közalapítvány, 2010.

⁷⁷⁶ FINSZTER Géza (szerk.): A globalizáció hatása és bűnözés-prognózis Magyarországon 2020-ig. <http://www.bm-tt.hu/assets/letolt/finsztergezajelentes13.pdf> (Letöltés: 2020. szeptember 17.)

A 2018-as kérdőívet kitöltők 89,2%-a szerint az emberkereskedelem áldozatai **nem** tehetnek áldozattá válásukról.

*„Az emberkereskedők egyes roma gyermekeket koldulásra vagy kisebb bűncselekmények elkövetésére kényszerítenek, továbbá mind lányok, mind fiúk a szexuális célú emberkereskedelem áldozataivá válnak”.*⁷⁷⁷ Egyértelmű, hogy az etnikai hovatartozás kérdésének vizsgálata során - különösen a romák kiszolgáltatottsága igen magas - így az áldozattá válás őket magas százalékban érinti. *„A magyarországi árvaházakban nevelkedett roma nők és leánygyermek különösen veszélyeztetett csoportjait alkotják az országon belüli szexuális célú emberkereskedelemnek”.*⁷⁷⁸

Az alacsony iskolázottság az áldozattá válás abszolút indokaként szerepel.⁷⁷⁹ Finszter Géza és munkatársai által végzett kutatás szerint a cigányság iskolázottsága rendkívül alacsony, jóval elmarad a nem romákétól. A kutatásban szereplő adatok szerint *„a cigányság 60,8%-a fejezte be az általános iskolát szemben a teljes magyar lakosság csaknem 100%-ával, és mindössze 12,9%-a jut el az érettségiig az országos 80%-kal szemben. A felsőoktatásban 2% vesz részt, diplomát pedig mindössze 0,5%-uk szerez, míg a teljes magyar lakosság 30%-ára jellemző ez. »A 16-64 éves romák 70%-a soha nem szokott internetet használni, és mindössze ötödük tekinthető rendszeres internet használónak. A teljes lakosság körében viszont 50% a rendszeresen internetezők aránya.«”*⁷⁸⁰ Fontos kiemelni, hogy a roma nők helyzete még hátrányosabb a roma férfiakhoz képest, *„hiszen ők hátrányban vannak iskolázottság terén csakúgy, mint foglalkoztatottság tekintetében. A korai gyermekvállalás mint az egyetlen lehetőség és jövőkép marad, hiszen a munkaerőpiaci integrálódás nagyon gyakran elérhetetlennek tűnik. Ez nem csupán etnikai, hanem nemi szerepből adódóan is hátrányos helyzetbe taszítja a cigánylányokat és asszonyokat, akiknek tiszteletet és becsületet a gyermekvállalás adhat”.*⁷⁸¹

Az alacsony iskolázottságot aktakutatásomban is vizsgáltam a büntetőeljárásokban szereplő sértettek vonatkozásában. Finszter Géza szerint az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás szempontjából leginkább veszélyeztetett csoportok a roma

⁷⁷⁷ Egyesült Államok Külügyminisztériuma: Jelentés az emberkereskedelemlről -2020

⁷⁷⁸ Egyesült Államok Külügyminisztériuma: Jelentés az emberkereskedelemlről - 2009

⁷⁷⁹ HERMANN Zoltán - VARGA Júlia: A népesség iskolázottságának előrejelzése 2020-ig. Iskolázási mikroszimulációs modell (ISMIK). Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek. Budapest, 2011 BWP - 2012/4

⁷⁸⁰ FINSZTER Géza i.m. 62. o.

⁷⁸¹ FINSZTER Géza: u. o.

nők és a roma fiatalok Magyarországon. A munkaalapú kizsákmányolás is komolyan érinti a roma közösségek egyes tagjait, ahogy a közöttük élő azonos szocializáltságú nem roma személyeket is. „Az áldozatok jellemzően iskolázatlan, mélyszegény környezetben élő, elsősorban a keleti és észak-keleti régiókból. Az áldozattá válás megelőzésében, az áldozatsegítésben tevékenykedők, valamint civil szervezetek szakemberei körében végzett kutatás eredményei szerint az emberkereskedelem áldozatainak 40-80%-a cigány származású”.⁷⁸²

13.5. Hatékony-e az Európai Unió emberkereskedelem elleni politikája?

Az Európai Unió emberkereskedelem elleni politikájának sikere statisztikai adatokból mérhető. Az EU-ban 2018-ban készült Adatgyűjtés az Emberkereskedelemről munkadokumentum adatsorai⁷⁸³ szerint a számos intézkedés ellenére az emberkereskedelem áldozatainak száma folyamatosan növekszik, a megindított eljárásoknak és vádemeléseknek csak közel felében születik jogerős ítélet emberkereskedelem tárgyában.

Áldozatok, gyanúsítottak, vádemelések, ítéletek, 2010-2016

	Adatsor	EUROSTAT adatok alapján 2015					EC első teljesítési jelentés		utolsó adatgyűjtés	
		2010	2011	2012	2013	2014	2014	2015	2016	
EU28-ak	Regisztrált áldozatok	9 710	9 438	10 998	8 034	7 812	7 188	9 147	11 385	
	Gyanúsítások száma	4 591	4 152	4 017	3 152	3 172	3 257	3 331	4 172	
	Vádemelések száma	2 699	2 928	3 178	2 069	2 020	2 890	3 142	2 837	
	Ítéletek száma	1 370	1 389	1 096	1 524	1 605	1 468	1 582	1 345	

29. ábra Data collection on trafficking in human beings in the EU

Az Európai Unió ugyanakkor számos intézménnyel és rendelkezéssel segíti a tagállamok hatékony fellépését, de komoly sikereket nem könyvelhet el.

Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépés Szakértői Csoportja (GRETA) rendszerint együtt kezeli a migrációs, menekültügyi és emberkereskedelemmel kapcsolatos kérdéseket, amely más fénytörésbe helyezi az emberkereskedelem értékelését, jelentéstartalmát.⁷⁸⁴ Az utolsó jelentés 2018-ban készült az új, 2020-as változtatásokat még nem értékelte a szakértői csoport.

⁷⁸² FINSZTER Géza i.m. 64. o.

⁷⁸³ Data collection on trafficking in human beings in the EU Final report. Forrás: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_data_collection_on_trafficking_in_human_beings_in_the_eu.pdf (letöltés: 2021. március 18.)

⁷⁸⁴ GRETA Szakértői Csoport az Emberkereskedelem Elleni Fellépésről - 2018-as Jelentés Magyarországról az Eljárási Szabályzat 7. sz. Szabálya alapján az Európa Tanács Emberkereskedelem elleni fellépéséről szóló egyezménye végrehajtásának értékelése.

Az Európai Bizottság 2020. május 11-én értékelést adott a 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (az áldozatok jogairól szóló irányelv) előírásai alapján.⁷⁸⁵ 2017. november 15-én a Bizottság kérdőívet küldött a tagállamoknak, amelyben azt kérte, hogy 2018. január 16-ig nyújtsák be a fent említett, 2016. évre vonatkozó információkat. A Bizottság felé 2017-ben kötelezően csupán 18 tagállam bocsátott rendelkezésre 2016-ra vonatkozó adatot, melynek alapján összesen 26 304 808 bűncselekményt jelentettek. A bejelentett bűncselekmények többsége lopás és vagyoni károkozás. Az EU 18 tagállama által beküldött statisztika szerint 2016-ban 11 120 123 személy jelentett be bűncselekményt. A bejelentett bűncselekmények áldozatainak súlyozott átlaga szerint, 40%-a volt nő. Kiemelendő, hogy Franciaországban a bejelentett bűncselekmények áldozatai körében különösen magas, 62% volt nők aránya. A kérdőívre válaszoló tagállamok szerint az összes bejelentett bűncselekmény áldozatainak kevesebb mint 10%-a gyermek.⁷⁸⁶

Az EU emberkereskedelem elleni politikájának prioritásai között szerepel az emberkereskedelem áldozatainak felismerése és védelme. Az EU elsődleges jogforrásának minősülő Európai Unió Alapjogi Charta 5. cikke kifejezetten tiltja az emberkereskedelmet, erre alapítva hozta létre az Unió emberkereskedelem elleni küzdelem átfogó, jogi és szakpolitikai keretét, amelynek alappillére lett az emberkereskedelem felszámolására irányuló a 2011/36/EU irányelv. Az irányelvhez kapcsolódóan a 2012-2016 közötti időszakra szóló európai uniós stratégia már mintegy negyven konkrét, gyakorlati intézkedést fogalmaz meg az emberkereskedelem áldozatainak védelme és jogainak érvényesítése céljából.⁷⁸⁷ Az emberkereskedelem rendkívül szerteágazó módon működik, számos szegmensét áthatva a társadalmaknak, ennek okán az európai Unió 2010-2014 belső biztonsági stratégiája kimondja, hogy az emberkereskedelem problémájának megoldásához az átfogó és multidiszciplináris megközelítést preferálja. Ez a multidiszciplinaritás a megelőzés, a védelem, a büntetőjogi felelősségre vonás és a partnerség elvét érvényesítő uniós szakpolitika az

⁷⁸⁵ 2020.5.11. COM (2020) 188 final - A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv végrehajtásáról.

⁷⁸⁶ 2020.5.11. COM (2020) 188 final A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak.

⁷⁸⁷ The EU Strategy towards the Eradication of Trafficking in Human Beings 2012-2016

https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eu_strategy_towards_the_eradication_of_trafficking_in_human_beings_2012-2016_1.pdf (letöltés: 2021. március 18.)

emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011-es irányelvben⁷⁸⁸ tükröződik vissza.

A 2014-2017 közötti időszakra vonatkozó uniós prioritások között a második pont az emberkereskedelem az illegális bevándorlás után.

1. Az illegális bevándorlás.
2. Az emberkereskedelem.
3. Az egészségügyre, a biztonságra és az élelmiszerekre vonatkozó szabályokat sértő hamisított áruk, valamint a nem kielégítő minőségű áruk felszámolása.
4. A jövedéki adóval kapcsolatos csalás és a közösségen belüli eltűnő kereskedő útján elkövetett csalás.
5. A szintetikus kábítószer előállítás és kereskedelme.
6. A kábítószer kereskedelem, kokain- és heroin-kereskedelem.
7. A számítástechnikai bűncselekmények, például az internetes és fizetési kártyával elkövetett csalás, a gyermekek internetes szexuális kizsákmányolása és informatikai támadások.
8. A lőfegyverek kockázata a polgárokra nézve és illegális lőfegyver-kereskedelem.
9. A mobil bűnszervezetek által elkövetett vagyon elleni bűncselekmények. A Bizottság által elfogadott és a Tanács által jóváhagyott,⁷⁸⁹ emberkereskedelem felszámolására irányuló 2012-2016-os Európai Unió Stratégia⁷⁹⁰ pedig már a folyamatos gyakorlati végrehajtás szakaszában van.⁷⁹¹

A statisztikai adatokban még nem látható, hogy Magyarországon 2020-ban számos előre mutató változtatás született a kiskorúak védelme és az emberkereskedelem áldozatainak felismerése, kezelése és védelme érdekében.

	adatsor	EUROSTAT adatok		EC első teljesítési jelentés			utolsó adatgyűjtés		
		2010	2011	2012	2013	2014	2014	2015	2016
Magyarország	regisztrált áldozatok	59	134	57	176	283	294	507	489
	gyanúsítások száma	24	44	23	164	222	:	:	:
	vádemelések száma	24	44	23	106	185	239	306	319
	ítéletek száma	:	9	8	:	:	:	:	:

30. ábra Data collection on trafficking in human beings in the EU magyarországi adatai

Az uniós adatbázisban szereplő magyar adatokat áttekintve látható, hogy a jogerős ítéletekről többségében nincs statisztikai adat. A 2011-ben és 2012-ben indult

⁷⁸⁸ 2011/36/EU Irányelv.

⁷⁸⁹ A Tanács 2012. október 25-i következtetései.

⁷⁹⁰ COM(2012) 286. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0286&from=EN> (2021. március 18.)

⁷⁹¹ COM(2014) 365 final Az európai Unió 2010-2014 belső biztonsági stratégiája.

vádemelések ötöde, illetve harmada zárult ítélettel. A Magyarországi emberkereskedelem-politika elemzésére jó támpont lehet az USA Külügyminisztériumának objektív elemzése, illetve a Bizottsági, valamint a GRETA jelentések áttekintése. Az USA Külügyi 2020-as jelentése markánsan úgy fogalmaz, hogy „Magyarország kormánya nem teljesíti maradéktalanul az emberkereskedelem felszámolására vonatkozó minimumkövetelményeket, azonban jelentős erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy megfeleljen az elvárásoknak.”⁷⁹²

Magyarország számos tekintetben növelte az emberkereskedelem és a kiskorúak védelmére szolgáló büntetőjogi intézkedések súlyát, a szabálysértési törvényből pedig kikerült a prostitúciós tevékenységet végző kiskorú áldozatok eljárás alá vonásának lehetősége. Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégia keretében kormány 2021. évre 518,5 millió forintot kíván a célok megvalósítására fordítani, előző évi időszak 91 milliós összegéhez képest.⁷⁹³

13.6. Ismerik-e Magyarországon az emberkereskedelem jelenségét?

Az emberkereskedelem tényállása a vizsgált időszakokban nem a jelenlegi, 2020. július elsejétől hatályban lévő tényállás volt. A 2014-ben nem reprezentatív felmérésben megkérdezettek alapsokasága 98 személy volt, akiknek 35,7%-a egyetlen helyes választ sem tudott adni az emberkereskedelemmel kapcsolatos kérdésekre. A válaszadók 23,5%-a 10%-ban adott helyes választ, 31,6%-a adott 50%-ban pontos választ, míg a válaszadók 9,2%-a adott 100%-os választ. Az első mérés eredménye szerint a területen dolgozók nem ismerték pontosan az emberkereskedelem tényállásának lényegi elemeit, és nem tudták megfelelő módon megkülönböztetni más hasonló bűncselekményektől.

A 2018-ban készített, 756 fős alapsokasággal dolgozó kérdőív válaszadói már egészen más képet mutatnak. A válaszadók 30,2%-a 100%-ban pontos választ adott az emberkereskedelem más bűncselekményektől való elhatárolása kapcsán feltett kérdésekre. Ha hozzávesszük az 50%-ban helyes válaszadók 20,6%-os arányát, akkor összefoglalásként elmondható, hogy válaszadók 50,8%-a jól érti és pontosan azonosítja be az emberkereskedelemmel kapcsolatos eseményeket. Ez az eredmény nagyrészt a

⁷⁹² Egyesült Államok Külügyminisztériuma: Jelentés az emberkereskedelemlről -2020. Forrás: https://hu.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/232/2020-TIP-Report-Hungary_HU.pdf (2021. március 13.)

⁷⁹³ A Kormány 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozata az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégiáról

Belügyminisztérium nagyszabású emberkereskedelem elleni kampányainak, valamint számos civilszervezet ismeretterjesztő munkájának köszönhető.

13.7. Megfelelő-e az emberkereskedelem büntetőtényállásának hazai normatív szabályozása?

A kutatás megkezdésének pillanatában számos kérdésben problematikus volt a szabályozás. Egyfelől komoly elhatárolási nehézségeket okozott a kizsákmányolás pontos meghatározása egy önként vállalt prostitúciós magatartás esetén. A kényszermunka és az emberkereskedelem számos eleme egymást fedő elemeket tartalmazott. További jogalkalmazási problémát jelentett az üzletszerű kerítés és a kizsákmányolási céllal megvalósított emberkereskedelem „másnak megszerez” kérdésköre. Ugyanakkor a tényállás nem értékelte jól az áldozat hatalomalattiságát, így akár kiskorúként is belegyezhetett a szexuális kizsákmányolásba. További probléma volt a megrendelői-fogyasztói oldal büntetlenül hagyása, melyet a 2020. évi V. törvényben a jogalkotó megoldott.

Szükséges-e változtatni az emberkereskedelem tényállásán a könnyebb elhatárolás és minősítés szempontjából?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	8	61,5	88,9	88,9
	nem	1	7,7	11,1	100,0
	Total	9	69,2	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	4	30,8		
Total		13	100,0		

16. táblázat szükséges-e változtatni az emberkereskedelem büntetőtényállásán?

Az eredetileg feltett kérdést az operacionalizálás során leegyszerűsítettem és csak az alapkérdésre adott egyszerű „igen”, „nem”, „nem tudom / nem válaszolok” válaszokra redukálva dolgoztam fel.

A válaszadók közül négyen nem adtak releváns választ, illetve egy nyomozó szerint a tényállást megfelelő. A válaszadók 61,5%-a inkább változtatásokat javasolt, amelyek nagy része végül 2020. július elsejével szerencsésen megvalósult.

Az utolsó kérdés esetében levonhatjuk azt a konklúziót, hogy az Alosztály nyomozóinak 61,5 százaléka változtatni szeretett volna a jogszabályon a gyakorlatiasság, az alkalmazhatóság, az áttekinthetőség érdekében.⁷⁹⁴

⁷⁹⁴ A 2020. július elsejétől megváltozott 2012. évi C. törvény 192. §-hoz fűzött miniszteri indokolás bevezetője.

A 2020. március 16-án kiadott emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvény számos nagyon hatékony, elsősorban a gyermekek érdekeit védő szabályt alkotott. A jogszabály elsőként módosította a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényt (Gyvt.) az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek hatékony segítése érdekében. Elgördítve az adminisztratív akadályokat azzal, hogy előírja, az áldozattá vált gyermeket a speciális gyermekotthon - legfeljebb 60 napra - befogadja a rendőrség általános védelmi intézkedése alapján, a fővárosi, megyei gyermekvédelmi szakértői bizottság véleménye hiányában is. Ezzel az esetenként súlyos állapotban lévő gyermek életét menthetik meg, elkerülve a további viktimizációt.

A jogalkotó a Gyvt. X. Fejezete alatt létrehozta az általános védelmi intézkedést⁷⁹⁵ a helyettesítő védelem rendszerén belül. Ennek értelmében akár szülői felügyelet alatt családjában élő, vagy már helyettesítő védelem alatt álló emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermeket a rendőrség egy azonnal végrehajtandó határozattal egy szűkebb védelmi körbe helyezi el, és azonnal végrehajtható döntéséről értesíti a gyámhatóságot. A gyámhatóság a gyermek gondozási helyét hivatalból vagy kérelemre megváltoztatja, ha a rendőrség a Gyvt. 76/B. § b) pontja szerinti általános védelmi intézkedéséről értesítette, és ezért a gyermek nevelését az addigi ellátási formában már nem vagy nem megfelelő módon lehet biztosítani.

A szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény 9. § (1a) bekezdése kimondja, hogy a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy szexuális szolgáltatásra nem ajánlkozhat fel. Ezzel a korábbi jogirodalmi és jogalkalmazói dilemmák meg is szűntek, hiszen ezzel a kiskorú személyek részre egy törvényi védelem is keletkezett. A szexuális szolgáltatásra felajánlkozott kiskorú személyt úgy kell tekinteni, mintha ezt nem tette volna meg, ezért sem szabálysértési, sem büntetőjogi felelősségét nem lehet megállapítani. Ezt megerősíti a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 72. § (2) bekezdésének új tényállása, mely szerint nem büntethető a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmának megszegése miatt az elkövető, ha a cselekmény elkövetésekor a tizennyolcadik életévét nem töltötte

⁷⁹⁵ Gyvt. 76/B. § Általános védelmi intézkedés.

be. Ha a helyszínen kétséget kizáróan megállapítást nyer, hogy a szexuális szolgáltatásra felajánkozás tilalmát megszegő személy a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, a szabálysértési eljárás megindításának vele szemben nincs helye.

A legkomolyabb változtatáson a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 192. és 193 §§ estek át. Az emberkereskedelem és kényszermunka összevonásával szintén pontosabb és jóval egyszerűbb lehet a jogalkalmazás. Az új tényállás nagyon komolyan súlyosítja a büntetési tételeket, és a korábbi széttartó kazuisztikus szabályozást összefogja. Az első bekezdés a) pontja az immateriális adásvételi magatartásokat fedti le, a b) pont a sui generis bűnsegédi magatartásokra reflektál. A második bekezdésben a kizsákmányolás emberkereskedelemmel összefüggő másik alapcselekményét rendeli büntetni, a harmadik bekezdésben a kapcsolódó részesi magatartásokat szankcionálja. A negyedik bekezdés a szervkereskedelem miatt vagy a szexuális célzattal elkövetett emberkereskedelmet foglalja egybe. Az ötödik és a hatodik bekezdés a minősítő körülményeket építik fel, és az alapcselekmények tárgyi súlyának megfelelően sávosan rendeli azokat büntetni.

A hetedik bekezdésben az előkészületi magatartást rendeli büntetni - szintén a tárgyi súlyra figyelemmel -, ahol a súlyosabb (4) bekezdésben megfogalmazott emberkereskedelemért akár egytől öt évig terjedő szabadságvesztés is kiszabható. Rendkívül előremutatónak tartom a nyolcadik bekezdésben foglalt negyedik alapcselekmény létrehozását, amely a felhasználót rendeli büntetni. Ennek remélhetően lesz visszatartó ereje, akkor is, ha az áldozatokon esett jogsérelem általában országhatárokon kívül esik és a megrendelők nem magyar állampolgárok. A Btk. 207/A. §-ban a különös visszaesés meghatározásakor összekapcsolja az emberkereskedelem és kényszermunka tényállását, a kerítést, a prostitúció elősegítését és a gyermekprostitúció kihasználását, kimondva azt hogy ezek hasonló bűncselekmények. Azzal, hogy a terminus technikusok közül a korábbi kizsákmányolás nehezen alkalmazható, értelmezhető kérdésköre kikerült a szövegből, pontosabb és hatékonyabb lesz a jogalkalmazás.

13.8. Van-e összefüggés a gyermekvédelem és az emberkereskedelem között; lehet-e a gyermekvédelem az emberkereskedelem megelőzésének eszköze?

A hipotézisben megfogalmazott kérdést a 2020. július elsejével életbelépett jogi változtatások eldöntötték. Az alapfeltevés abból a két gyakorlati helyzetből indul ki, hogy a gyermekkereskedelem és maga a klasszikus emberkereskedelem leginkább

szexuális célú megrendelői igényekre fókuszál. Ennek a körnek pedig rendszerint a gyermekkorúak, illetve a tizennyolcadik életévüket éppen betöltött személyek a célpontjai. Az életkor mellett a másik vetület a kiszolgáltatottság, amely az elkövetést is megkönnyíti. A megfelelő egészséges gyanakvással nem rendelkező, családi védelem nélküli kiskorúak könnyű prédái lehetnek a szexuális ragadozókat kiszolgáló szervezeteknek. A feltevés alapja tehát az, hogy a legkiszolgáltatottabb és életkor szempontjából legkeresettebb személyi kört kell megfelelő védelemben részesíteni. Ehhez az új gyermekvédelmi szabályok komoly mértékben hozzájárulnak. Kiemelten ide tartozik a 2018. évi CXVII. törvény 36. §-a által létrehozott Gyvt. 10/A. §, amely a gyermeki jogok védelme érdekében megfogalmazott foglalkoztatási tilalom. A tapasztalat azt mutatta, hogy számos bűnelkövető igyekezett a gyermekek közelébe férkőzni a védelmi rendszert kijátszva. A korábbi szabályok értelmében egyoldalú jognyilatkozatban nyilatkozott a nevelőszülő, vagy a nevelőszülői tanácsadó bűnügyi előéletéről, ami hatalmas rést jelentett azon bűnözői körök számára, akik gyermekek sérelmére vagy velük közösen kívántak bűncselekményeket elkövetni.

Az 1997. évi XXXI. gyermekvédelmi törvényben megfogalmazott általános védelmi intézkedések keretében a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő tizennyolc év alatti, családjában nevelkedő gyermeket a rendőrség az ideiglenes hatályú elhelyezés szabályai szerint speciális gyermekotthonban helyezi el. Ez markánsan érinti az emberkereskedelem áldozatait is, akik ha a hatóság látókörébe kerülnek, nem kerülnek eljárás alá, hanem egy azonnal végrehajtandó döntés keretében megfelelő biztonságos elhelyezésükről gondoskodni kell, illetve a gyámhatóság soron kívül intézkedni köteles.

Igazolható az az állítás, hogy a gyermekvédelem az emberkereskedelem megelőzésének eszköze. Azok a kiskorúak, akik a gyermekvédelmi rendszerben természetes családi védelem és kötelékek hiánya miatt a viktimizációs szempontból is fokozott veszélyben vannak. Az új törvényi szabályozásnak, az abból fakadó fokozottabb figyelemnek köszönhetően, talán kevesebb lesz a kiskorú sértett, illetve a büntetlenségi garanciáknak köszönhetően az áldozatok hatóságokkal való együttműködése is javulni fog.

APPENDIX

I. sz. függelék - kutatások

15. A Belügyi Tudományos Tanács PhD (doktori) képzési pályázatának keretében végzett tartalomkutatás részletes ismertetése

A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Felderítő Főosztály Bűnszervezetek Elleni Osztály Emberkereskedelem Elleni Alosztályánál végzett kutatási munka során az Alosztályánál dolgozó tizenhárom nyomozó önkéntes és anonim kérdőívkitöltéssel igyekezett hozzájárulni az akta- és tartalomkutatásból származó kérdések megválaszolásához. Az alábbiakban a nyomozók által megválaszolt kérdőívek kiértékelését mutatom be. Szükséges megjegyezni, hogy Magyarországon úgy a nyomozóhatóságok, mint a bíróságok nagyon szívesen segítik a kutatásokat, ahhoz a törvényes keretek között minden segítséget megadnak.

A Gyakornoki Kutatásmegvalósítási Tervben meghatározott feladatok végrehajtásának időtartama hivatalosan 2017. október 12-től 2018. február 28-ig tartott. A kutatás meghatározott módszertana szerint összesen 7 akta és 16 544 oldalnyi titkosítás alól feloldott emberkereskedelem és más kapcsolódó bűncselekmények felderítését és nyomozását tartalmazó akták tartalmi, kriminalisztikai és jogi szempontú áttekintését végeztem el, melynek eredményét benyújtottam a Belügyi Tudományos Tanács felé, illetve doktorandusz konferenciákon ismertettem.

ÜGYSZÁM ⁷⁹⁶	MENNYISÉG	GYANÚSÍTÁS ⁷⁹⁷
29022-.../2013BÜ.	700 oldal	Cs. József és társai ellen indult eljárás <i>üzletszerű kerítés büntette</i> miatt indult eljárás.
29022-.../2015BÜ.	752 oldal	B. Attila és társai ellen indult eljárás <i>üzletszerű kerítés büntette</i> miatt indult eljárás.
29022-.../2013BÜ.	800 oldal	B. Attila (T. Attila álneve) ellen indult eljárás <i>üzletszerű kerítés büntette</i> és más bűncselekmények miatt indult eljárás
29022-.../2015BÜ.	500 oldal	B. Zoltán és társai ellen indult eljárás <i>üzletszerű kerítés büntette, gyermekprostitúció</i> és más bűncselekmények miatt indult eljárás.
29022-.../2012BÜ.	700 oldal	Zs. Gábor és társai ellen <i>bűnszervezetben elkövetett üzletszerű kerítés büntette</i> és más bűncselekmények miatt

⁷⁹⁶ A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda szervezett Bűnözés Elleni Főosztálya Emberkereskedelem Elleni Alosztályán végzett aktakutatás során készített tartalomelemzés során a belügyi tudományos kutatói és tudománysszervezői munkáról szóló 6/2006. (BK 4.) BM utasítás 7. pont b) alpontja által meghatározott céllal létrejött kutatási megállapodás nem teszi lehetővé a feldolgozott akták ügyszámainak publikációban történő feltüntetését, így azokra felismerhető módon nem történik hivatkozás.

⁷⁹⁷ A titkosítás alól feloldott nyomozati anyagok anonim jellegének megőrzése érdekében további konkrétumok nem közölhetők.

		indult eljárás.
29015-.../2009BÜ.	1092 oldal	B. György és társai ellen <i>emberkereskedelem büntette</i> és más bűncselekmények miatt indult eljárás.
29022-.../2012BÜ.	12 000 oldal	L. Tamás és társai ellen <i>bűnszervezetben elkövetett üzletszerű kerítés</i> és más bűncselekmények miatt indult eljárás.
összesen: 7 akta	16 544 oldal	

31. ábra A táblázatban felsorolt bűncselekmények aktáit vizsgáltam az Emberkereskedelem Elleni Alosztálynál

Az értekezés ezen része azokat a kutatási adatokat tartalmazza, amelyben a kriminalisztika területén tevékenykedő nyomozók által felhalmozott kriminológiai ismeretet kívántam kinyerni egy összetett kérdőív segítségével. A nyomozóhatóságnál végzett kérdőíves kutatás nem tekinthető kvantitatív kutatásnak, hiszen mindössze tizenhárman voltak. Mielőtt a kérdőívet az instruktorként segítségével körbeküldtük, előtte sokukkal sikerült összetett szakmai, kriminalisztikai és büntetőjogi kérdéseket is tisztázni. A kérdőív kérdéseinek egy részét az instruktorkal és a nyomozókkal történt beszélgetések tartalma, gyakorlati tapasztalataik, javaslataik figyelembevételével állítottam össze.

A nyomozók által felhalmozott tudásanyagot is igyekeztem felhasználni, mert fontosnak tartom, hogy a jogszabály mindennapi alkalmazójának, a nyomozóhatóság professzionális szakembereinek kriminalisztikai szempontú véleménye kutatásomban megjelenjen. További jelentősége van a nyomozástani gondolkodás és munka során felhalmozódó tudásnak és ismeretnek, ez pedig a kriminalisztikai bizonyításelmélet, hiszen ahogy az okozati összefüggések logikai rendszerét is, szinte minden jogágban alkalmazzák. A Kúria joggyakorlat-elemző csoportja úgy fogalmaz, hogy a kriminalisztika tudományának „*lényege szerint a kriminalisztikai bizonyítás a múltban fennállott tények, vagy lejátszódott események rekonstruálására irányuló komplex szellemi, valamint tervszerű gyakorlati tevékenység. Külön értéke e fogalom-meghatározásnak a komplexitás, azaz a definíció mellett magába foglalja a kivitelezés előre meghatározott és célszerű rendben végrehajtott gyakorlati lépéseit is*”.⁷⁹⁸

Ennek fényében a tartalomkutatásban áttekintett aktákban szereplő feljegyzések, kihallgatási jegyzőkönyvek, hatósági megkeresések, leplezett eszközökből származó leiratok összességben felbecsülhetetlen anyagot szolgáltattak kutatásomhoz. A büntetőeljárásban a nehezen bizonyítható bűncselekmények esetében igaz Bócz Endre axiómája, mely szerint, „*a bűncselekmény és a vele kapcsolatos események nem múlnak el nyomtalanul, hanem információt hagynak a környező világban.*”⁷⁹⁹

⁷⁹⁸ MOLNÁR Ambrus - SZUCSIKNÉ SOLTÉSZ Ilona: i.m. 2017. október. 15. o.

⁷⁹⁹ BÓCZ Endre: Kriminalisztika. I. kötet. BM. Duna Palota és Kiadó. Budapest, 2004. 144. o.

A kriminalisztika tudományára figyelemmel, a bizonyítandó tények körébe azon objektivációk tartoznak, melynek tárgyiasult formája az ügy érdemi kimenetelére befolyással bírnak. Az emberkereskedelem vonatkozásában a bizonyítandó tények azok a tényállási elemek, melyeket a jogalkotó meghatároz és a bizonyító tények s sértett által közölt adatok, információk. Az emberkereskedelmes ügyek bizonyítási nehézsége abban ragadható meg, hogy egy rendszeresen bántalmazott sértettől nehezen várható, hogy a kriminalisztika tudománya által megfogalmazott ténszerűség követelményeinek megfeleljenek. Ezt a ténszerűséget úgy lehetne összefoglalni, hogy olyan elemek, melyek a bizonyítást végzők tudatától és személyétől függetlenül léteznek, ám bizonyító tényé csak akkor válnak, ha őket bevonják a bizonyítási eljárásba.⁸⁰⁰ Ennek értelmében minden lehet bizonyító tény: a cél a tényállási elemek maradéktalan megvalósulása. Gyakorlati példát hozva, egy emberkereskedelmes ügyben lefolytatott büntetőeljárás bírósági szakaszának végén a bíróság kimondta, hogy *„egy enyhe és közepes fok határán álló gyengeelméjűségben szenvedő sértett megvásárlására külföldön végzendő prostitúciós tevékenység folytatása céljából került sor, és ennek érdekében a személyi szabadságától is megfosztották, iratait elvették”*. [(...) A bíróság továbbá kimondta, hogy a], *kizsákmányolás céljából történő, személyi szabadságától megfosztott személy sérelmére, fenyegetéssel elkövetett emberkereskedelem tényállási elemei maradéktalanul megvalósultak*”.⁸⁰¹

A kutatásban arra a kérdésre igyekeztem választ találni, hogy a törvényi tényállás egyes tényállási elemei mennyire életszerűek kriminalisztikai szempontból. Például egy szóbeli adásvétel vagy a sértett kizsákmányolásának bizonyítása. Fontos volt még a kutatás szempontjából, hogy azoknak a kérdéseknek tisztázása, melyeket úgy foglалhatunk össze, hogy a nyomozás elméleti előkérdései. Amikor történeti tényállásból kiválasztásra kerülnek a jogilag releváns tények, azok a nyomozási terv elkészítésekor, majd a verziók felállításakor megszabják a nyomozás irányát. Ennek okán rendkívül fontos, hogy mit tekintünk jogilag relevánsnak és a sok egyéb hétköznapi tényhez való viszonyukat hogyan értelmezzük. Ez a hasonló jellegű bűncselekmények kérdésköre, hiszen azok egymástól való helyes és pontos elhatárolása az nyomozás és végeredményben a teljes eljárás eredményességére is befolyással lehet. Bizonyos kérdésekben, mint a sértetti közrehatás vagy a sértett beleegyezése, a Legfőbb

⁸⁰⁰ BÓCZ Endre: i.m. I. köt. 2004. 143. o.

⁸⁰¹ BH2017. 286.

Ügyészség Iránymutatása alapján értelmezi és nyomozza a nyomozóhatóság.⁸⁰² Kapcsolódik az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főosztálya által készített 27-256/2/2006. sz. Módszertani Útmutató, amely „az emberkereskedelem és a prostitúcióra kényszerítés nyomozásához”⁸⁰³ és a bűncselekmények áldozatainak kihallgatásával kapcsolatos bizonyítási cselekmények során alkalmazandó helyesnek ítélt eljárási módokat tartalmazza részletesen, például a bizonyítási eszközök felvétele, megszerzése során a sértettel történő bánásmód, illetve a tanúkihallgatás során követendő magatartás. Windt Szandra tanulmányában idézi a Bf. 161/2015. sz. ügyben keletkezett Győri Fellebbviteli Főügyészség álláspontját, melyben a hatóságnak „a bűnösség kimondásához igazolni kellett, hogy a vád tárgyává tett adásvétel a sértett kizsákmányolása érdekében történt, vagyis az érintettek az ügylettel az emberi mivoltában megalázott, fiatal felnőtt sértettet kiszolgáltatott helyzetbe hozták”. A bizonyítás érdekében felvett bizonyítási eszközök (személyi és tárgyi) beszerzése során az említett belső iránymutatás már rendelkezésre állt.⁸⁰⁴

A Kúria 39. BKv. a hasonló jellegű bűncselekményeket vizsgáló véleményében kimondta, hogy a szexuális visszaélést (Btk. 198. §), a kerítést (Btk. 200. §), a prostitúció elősegítését (Btk. 201. §) a kitartottságot (Btk. 202. §), a gyermekprostitúció kihasználását (Btk. 203. §), a gyermekpornográfiát (Btk. 204. §), az emberkereskedelmet (Btk. 192. §) a prostitúcióhoz való szoros kötődésük miatt hasonlóknak kell tekinteni.⁸⁰⁵

2014-ben végzett Belügyminisztériumi kutatómunka során felkerestem Kenéz Andreát a Fővárosi Törvényszék bíróját,⁸⁰⁶ aki az emberkereskedelem új tényállásával kapcsolatos dilemmáit megosztotta velem.⁸⁰⁷ A lényeges kérdés az volt hogyan határolható el az emberkereskedelem az akkor még önálló tényállásként szereplő kényszer munkától. Megbeszélésünk arra irányult, hogy a kizsákmányolási célzatú emberkereskedelemmel összefüggésben a munkára kényszerítéssel történő elkövetés akár utócselekményi magatartásként, de önálló bűncselekményként is értelmezhető, hiszen az, az

⁸⁰² Lásd A Legfőbb Ügyészség NF. 3889/2014/7-I számon kiadott Iránymutatása, illetve a KSB. 3771/2018/5-I. számú jogértelmező és nyomozást segítő iránymutatásait.

⁸⁰³ Az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főosztály 27-256/2/2006. számú, emberkereskedelem és a prostitúcióra kényszerítés nyomozásakor alkalmazandó Módszertani Útmutató.

⁸⁰⁴ DERES Petronella - WINDT Szandra: Az emberkereskedelmi ügyek sajátosságai, a kizsákmányolás kriminológiai és szociológiai értékelése. Kutatási jelentés. Országos Kriminológiai Intézet. Budapest, 2019. 45. o.

⁸⁰⁵ Kúria 39. BK. véleménye a hasonló jellegű bűncselekmények az üzletszerűség megállapításánál.

⁸⁰⁶ 2014. augusztus 4-én 13:00 órakor a Fővárosi Törvényszéken történt megbeszélés.

⁸⁰⁷ Hogyan alakulnak a halmazati szabályok a munkára kényszerítéssel elkövetett kizsákmányolási célzatú emberkereskedelem és a kényszer munka között.

emberkereskedelem tényállásában megfogalmazott célzatos megszerzés nélkül is megvalósulhat.⁸⁰⁸ A 2020. július elsején módosított büntető törvényben a jogalkotó alapjaiban írta át az emberkereskedelem tényállását, ahogy ezt a korábbi fejezetekben már áttekintettük. A kizsákmányolás nehezen meghatározható fogalma a bírói joggyakorlat által jól kimunkált rendszeres előny szerzésére irányuló törekvéssé változott, illetve a kényszermunka önálló tényállása is megszűnt, és az a továbbiakban az emberkereskedelem körén belül kerül értékelésre. Ami nem változott: a bűnösség bizonyításához továbbra is (kizsákmányolás, a passzív alany áruvá degradálása és eladása, a vele szemben alkalmazott kényszer, erőszak fenyegetés stb.) különös tényállási elemeket, bizonyítandó tényeket kell feltárni. Ezek közül - a munka operatív részét végző nyomozók szerint - a legnehezebb, a kizsákmányolás és az adásvétel tényének minden kétséget kizáró bizonyítása.

Az általam végzett kutatás tartalmát a rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet 2. § (2) bekezdése meghatározta, hiszen a Készenléti Rendőrség - figyelemmel a 67/2007. (XII. 28.) IRM rendeletre - feladatait országos illetékességgel látja el. Ebből származóan azokat az ügyeket és aktákat vizsgálhattam, melyekben a bűnszervezetben történő elkövetés gyanúja fennállt és a nyomozás alapjául szolgáló bűncselekmények közül legalább egy vagy több a 2006. évi CI. törvénnyel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény 3. cikk (2) bekezdésében meghatározott nemzetközi jellege volt. A törvény értelmében egy bűncselekménynek akkor van nemzetközi jellege, ha azt több mint egy államban követik el, illetve egy államban követik el, de előkészítésének, tervezésének, irányításának és ellenőrzésének jelentős részét egy másik államban végzik. Továbbá ha a vizsgált bűncselekményt egy államban követik el, de olyan szervezett bűnözői csoport vesz benne részt, amely egynél több államban folytat bűnöző tevékenységeket vagy azt egy államban követik el, de jelentős hatással van egy másik államra nézve.

⁸⁰⁸ Vö. KARSAI Krisztina (Szerk.): Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 192. §-hoz. (lezárva: 2019. január 1.) Wolters Kluwer Hungary Kiadó. Budapest, 2019.

Első akta összefoglalása

A rendelkezésemre bocsátott első aktában szereplő „gyilkos” becenevű Cs. József és társai ellen 2013-ban üzletszerű kerítés büntette miatt indult eljárás,⁸⁰⁹ melynek tizenhat női sértettje között - a NEBEK segítségével, valamint a SIRENE rendszer által jelzett információk alapján - kiskorúak is voltak. A kiskorú Á. Erzsébet 2012 márciusában ismerkedett meg az elkövetővel, aki a jobb élet reményét felvillantva kihívta Németországba. A tettes büntetett előéletű személy, akit 1993-ban orgazdasággért, 2002-ben rablásért, testi sértésért, jármű önkényes elvételéért, közokirat hamisításért, 2006-ban súlyos testi sértésért, 2007-ben nagyobb értékre elkövetett lopásért, 2008-ban kényszerítés és üzletszerű kéjelgésért, 2009-ben kisebb kárt okozó csalásért, 2010-ben kerítés és kényszerítés büntetéseért, 2011-ben önbíraskodásért jogerősen elítélték. A tettes Cs. József olyan többszörös visszaeső bűnözői életformát folytató személy, aki speciális ragadozó attitűddel rendelkezik. A kiskorú sértett vallomása szerint a tettes rendszeresen bántalmazta, nővérének személyi iratait megszerezte abból a célból, hogy sértettet idősebbnek beállítva munkára és prostitúciós tevékenységre kényszerítse. Az eljárás irataiból kitűnik, hogy a sértett személyes preferenciái jelentősen átalakultak, negatív jellegű önképi változáson ment át. Ennek oka az egzisztenciális nyomás, a támogató közösség hiánya, a bántalmazás és a sérelmére elkövetett más bűncselekmények hatására alapvetően megváltozott személyiség. A hatósági eljárást jelentősen akadályozta, hogy a kiskorú Á. Erzsébeten kívül a kihallgatásokon a sértettek egyöntetűen azt állították, hogy őket senki nem kényszerítette, önként vetették alá magukat a kizsákmányolásnak.

Ezt a „belegyezést” a nemzetközi instrumentumok által követett irány szerint nem lehet elfogadni, s nem csak kiskorúak esetében. A ragadozó természetű tettes tekintetében a nemzetközi bünszervezettel való kapcsolattartás is felmerült, hiszen Armando R. és Bruno N. olasz állampolgár is részt vett a kiskorú és más személyek kizsákmányolásában. A pénzmozgás ellenőrzésekor olasz állampolgároktól Western Unionon keresztül érkező utalásokra is fényderült, ahogy arra is, hogy a sértetteket rendszeresen, visszatérő jelleggel, súlyosan bántalmazták. Ennek ellenére az aktában szereplő iratokból az látszik, hogy a nyomozóhatóság - feltehetően a kizsákmányolásba való belegyezés tanúvallomásai alapján, elment az emberkereskedelem tényállása mellett.

⁸⁰⁹ 29022- /2012BÜ. - 700 oldalnyi titkosítás alól feloldott iratanyag.

Második akta összefoglalása

A második akta⁸¹⁰ sértettjeit - akik közül sokat személyesen ismer - a büntetett előéletű B. Attila Olaszországban dolgoztatta, bántalmazta, kizsákmányolta. A sértettek napi 40-50 000 forintot kerestek a terhelt részére. B. Attila szoros felügyelet alatt tartotta P. Brigittát, aki kiskorúként kezdte Kecskeméten a prostitúciós tevékenységet. A nyomozási terv kialakítása során megfogalmazott nyomozási verziók felállításakor ebben az irányba a hatóság nem folytatott vizsgálódást, ahogy azzal sem foglalkozott, hogy miként került a kiskorú sértett B. Attila hatalmi körébe. A súlyos bántalmazások miatt az egyik sértett névtelen feljelentése eredményezte a hatósági tudomásra jutást, végül 2015. július 17-én került sor a nyomozás elrendelésére. A rendszeres fizikai sérüléssel járó bántalmazást a későbbi igazságügyi orvosszakértői vizsgálatok is alátámasztották. A nyomozás alatt az olasz hatóságok a sértetteket védett házban helyezték el. A sértetti kihallgatásoknál jellemző volt a párhuzamosság, illetve hogy egy sértettet öt-hat esetben kihallgattak, és a már ismert körülményeket újra és újra leírták. A hatóság szempontjából ez a módszer a fals információk kiszűrését szolgálja, a sértetteknek azonban többszörös viktimizációt okoz. Az adott ügyben felmerül az olasz bűnszervezet közreműködésének lehetősége, olasz állampolgárok, Francesco R., illetve Luciano M., Nicola Carollo, Giuseppe C. okán, de a nyomozóhatóság bűnszervezet felderítése, lenyomozása irányába nem indult el. Az adott ügyben is súlyosan bántalmazták a sértetteket, például, az áldott állapotban lévő R. Margitot kiskorú gyermekei előtt bántalmazták rendszeresen. Amikor a súlyosan bántalmazott sértett mentálisan kiborult, B. Attila (terhelt) a sértett ezen állapotát kihasználva őt öngyilkosságra akarta rábírn.

Harmadik akta összefoglalása

A harmadik aktában⁸¹¹ a büntetett előéletű B. Attila ellen indult eljárás üzletszerű kerítés büntette és más bűncselekmények miatt indult nyomozási anyagokat vizsgáltam. A sértettek személyi preferenciái vizsgálata körében kiemelendő H. Karina ügye, akinek menekülése B. Attila hatalmi befolyása alá kerülésének oka vérszerinti szüleivel való súlyos konfliktusában jelölhető meg. A gyermekbántalmazási fejezetben felsorolt hanyatott életforma, az eldobottságérzés, a perspektívátlanság és a víziónélküliség volt

⁸¹⁰ 29022- /2015BÜ. - 752 oldalnyi titkosítás alól feloldott iratanyag.

⁸¹¹ 29022 /2013BÜ - 800 oldalnyi titkosítás alól feloldott iratanyag.

jellemző H. Karinára is, aki önként jelentkezett prostituáltként. Végül Németországba kerül, ahol szexuális kizsákmányolás áldozata lesz.

Az önkéntesség ebben az esetben is - a magyar hatóságok által alkalmazott ügyészi iránymutatás⁸¹² miatt - kizárta a kizsákmányolási céllal elkövetett emberkereskedelem alkalmazhatóságát. A sértettek H. Karinán kívül N. Anett, K. Alexandra, B. Natasa, Tné. Sz. Anikó, F. Orsolya, K. Zita, B. Edina, B. M. Anna, P. Alexa mind bántalmazottak voltak. A kihallgatások során feltárásra került, hogy a sértettek kiválasztása „megtekintés” alapján történt. Fontos szempont volt az alacsony edukációs készség és hogy az áldozatok ne tudják, pontosan hol, melyik országban, városban vannak.⁸¹³ A bántalmazásuk szisztematikus és rendszeres volt, de soha nem a kapcsolat elején bántalmazták őket.

Negyedik akta összefoglalása

A negyedik aktaköteg⁸¹⁴ B. Zoltán és társai ellen indult eljárás üzletszerű kerítés büntette, gyermekprostitúció és más bűncselekmények miatt indult eljárásban, a terhelt prostitúciós tevékenység végzésére személyeket toboroz és e személyek által keresett jövedelemből él. A sértettek között kiskorú személy is volt. A sértettek L. Cintia, L. Réka, Sz. Nikolett (kiskorú), N. Noémi, B. Zsófia, K. Barbara, B. Klaudia közül egy kivételével az állították, hogy nem tudták, hogy valójában milyen tevékenység végzésére kérte fel őket terhelt B. Zoltán.

Ötödik akta összefoglalása

Az ötödik akta⁸¹⁵ Zs. Gábor és társai ellen bünszervezetben elkövetett üzletszerű kerítés büntette és más bűncselekmények miatt indult eljárást tekintette át. Az ügyben az 1994. XXXIV. törvény 63. § bekezdése alapján indult titkos információgyűjtés bizonyítékai révén 2012. március 7-én nyílt eljárásban elrendelték a nyomozást. Ennek során pszichológus-szakértő kirendelésére került sor, az egyik sértett, M. Boglárka személyiségében bekövetkezett elváltozások vizsgálatára. A szakértői vizsgálati lapból jól kivehető - ebben az esetben is -, hogy a sértett potenciális áldozattá válása családi okokra, bántalmazásra, súlyos, kezeletlen tanulási, diszlexiás, diszkalkuliás problémáira vezethető vissza. A vérszerinti szülőkkel való rossz kapcsolat korai promiszkuítást eredményezett a vizsgált személy esetében. Az elhanyagoltság már kiskorúként

⁸¹² Ld. A Legfőbb Ügyészség NF. 3889/2014/7-I számon kiadott Iránymutatását.

⁸¹³ Ezért a kihallgatás során a sértettek, nem tudták pontosan leírni a hallomásból felidézett hollandiai városok neveit, ami megnehezítette a nyomozást.

⁸¹⁴ 29022 /2015BÜ - 500 oldalnyi titkosítás alól feloldott iratanyag

⁸¹⁵ 29022 /2012BÜ. - 700 oldalnyi titkosítás alól feloldott iratanyag

menekülésre, önálló életre és bántalmazó szexuális kapcsolatba kényszerítette, amely akkor erősödött fel, amikor áldott állapotba került és nem már tudott prostituáltként dolgozni. Az egzisztenciális nehézségek, a pszichés lenyomottság a kizsákmányoló viszonyt természetessé tették. A sértett személyiségvizsgálata megerősítette, hogy detektálhatóak nála olyan pszichés elváltozások (represszív hangulati színezet, alvászavarok, szorongások, félelemérzet, beszűkülés, „regresszív munkamódok”), amelyek ok-okozati összefüggésbe hozhatóak a sérelmére elkövetett cselekményekkel.

Hatodik akta összefoglalása

A hatodik akta⁸¹⁶ B. György és társai ellen emberkereskedelem büntette és más bűncselekmények miatt indult eljárás. A nyomozati iratokból kiderül, hogy a gyermekotthonban élő sértettet, F. Évát tizenhét éves korában P. Attila azért vette magához, hogy később eladja. A nyomozás kiderítette, hogy F. Éva a gyermekotthonból való kikerülésekor a szociális hivatal segítségével hozzájutott egy lakáshoz. A lakásba azonban P. Attila költözött be vérszerinti családjával, F. Évát pedig 100 000 forintért eladták N. Alfréd részére. N. Alfréd a sértettet azért vásárolta meg, hogy részére Svájcban dolgozzon. A svájci munka prostitúció volt, amire N. Alfrédnek dolgozó más személyek (nők) „tanították be”. A kezdetben idegenkedő sértett kényszerítése veréssel, bántalmazással történt. A bántalmazás rendszeressé vált, ha nem tudta a napi 1000 CHF-et teljesíteni. A verések miatt számos csontja eltört, megrepedt zúzódásai keletkeztek. Emiatt a sértett fekvőbeteg, illetve járóbeteg-gyógyintézeti ellátására is sor került. Az orvos kérdésére a sértett (kényszer, fenyegetés hatása alatt lévén) svájci „ügyfeleket” említette meg tettesként. A felderítést követően meginduló büntetőeljárásban a sértettet is előzetes letartóztatásba helyezték. Az intézkedés okát és célját a hatóság abban nevezte meg, hogy a tényállás minden részletének feltárása és a valódi elkövető és áldozat megtalálása ezt indokolta. Az iratok áttekintését követően ezt az álláspontot én nem éreztem teljes egészében megalapozottnak.

Hetedik akta összefoglalása

A hetedik vizsgált akta⁸¹⁷ a többszörösen büntetett L. Tamás és társai ellen bűnszervezetben elkövetett üzletszerű kerítés és más bűncselekmények miatt indult eljárást tartalmazta. A titkos információgyűjtés 2006. december 14-én indult. Ebben az esetben sem látott a nyomozóhatóság emberkereskedelmet. K. Eszter sértett volt hajlandó szembesítésre az őt bántalmazó elkövetőkkel. V. Margit sértettet kiskorúként

⁸¹⁶ 29015 /2009BÜ. 1092 - oldalnyi titkosítás alól feloldott iratanyag

⁸¹⁷ 29022 /2012BÜ. 12 000 - oldalnyi titkosítás alól feloldott iratanyag

kényszerítették prostitúcióra,⁸¹⁸ aki végül megszökött a szlovák állampolgárságú X. Markus segítségével, akit a bűnszervezet megtalált és bántalmazott. A sértettek Á. Szabina, D. Anett, V. Enikő, Sz. Anett, B. Erika, H. Gabriella, V. Georgina, V. Elvira nem tettek terhelő vallomást a bűnszervezet tagjaira. A sértettek gyermekkor, családi élete, egzisztenciális félelme okán kerültek az emberkereskedelmet megvalósító bűnszervezet látókörébe. A tanúvallomást vállaló (inkább vakmerő, mint bátor) sértettek K. Eszter és V. Margit családját folyamatosan életveszélyesen fenyegették, zsarolva ezzel az áldozatokat.

Konklúzióként elmondható, hogy a sértettek többsége nem, vagy nagyon nehezen tudott lelkileg, mentálisan regenerálódni. A regenerálódást a hosszasan elhúzódó esetenként akár tíz éves büntetőeljárás megnehezítette, illetve csak részleges regenerálódást tett lehetővé. A néhány említendő pozitív esetben az önkép helyreállítása és az egzisztenciális feszültség feloldása volt a megoldás. Ezeket a pozitív eredményeket a működő családi kapcsolatok, a környezetváltozás és a sértett korábbi edukációs szintje által létrejövő mentális változás alapozták meg. Sajnálatos, hogy a vizsgált emberkereskedelmes akták között volt a sértett halálát eredményező esemény is.

A jogalkalmazók közötti felmérés koncepcióját még 2014-ben végzett belügyminisztériumi gyakorlati munkám során állítottam össze, melyet akkor idő hiányában nem sikerült eredményesen végigvinni. A 2018-ban indult a KR NNI-nál végzett kutatási feladatok végzése során lehetőséget kaptam arra, hogy a kérdéssort ismét elővéve az Alosztály nyomozószakemberei elé tárhassam, akik készségesen segítették a kutatást.

15.1. Az alábbiakban az első kutatás kérdéseit ismertetem, és az arra adott válaszokat elemzem.

15.1.1. Hogyan látja a magyarországi civil szervezetek és nem kormányzati szervezetek emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán végzett tevékenységét?

Az első kérdésben az ügynevezett emberkereskedelem elleni küzdelemben közreműködő nem kormányzati szervek együttműködését szolgáló informális kerekasztal⁸¹⁹ keretében végzett munka eredményének nyomait kerestem a gyakorlati

⁸¹⁸ 29015 /2007BÜ.

⁸¹⁹ Ld. Az emberkereskedelem elleni nemzeti koordinátor és az emberkereskedelem elleni küzdelemben közreműködő nem kormányzati szervek együttműködését szolgáló informális kerekasztal működési rendje. Forrás: https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/4/30/a0000/NGO_Kerekasztal_mukodesi_rend.pdf (letöltve: 2019. 09.20.)

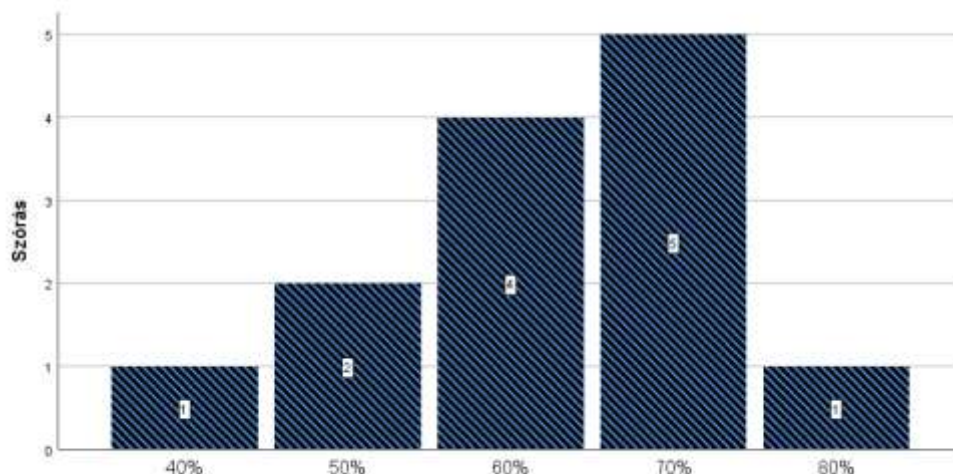
nyomozati munkát végzőknél. Ennek alapja a civil, nemzetközi orientációjú nem kormányzati szervezetekkel (NGO) kapcsolatos együttműködésről 2014 nyarán a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) kapcsolattartójával, Dóra Bálinttal folytatott beszélgetés volt. A kérdést végül a belügyminisztérium által mellém rendelt munkatársakkal egyeztetve úgy állítottam össze, hogy a válaszadó egytől tízig terjedő lineáris skálán rádiógombos, azaz egy válaszadási lehetőség mellett tudja kiválasztani a szerinte legmegfelelőbb választ.

Az alosztályon - a kutatás időpontjában - tizenhárom nyomozó dolgozott, akik határon átnyúló, nemzetközi emberkereskedelemmel összefüggő ügyekben nyomozott.

Ön jogalkalmazóként hogyan látja a magyarországi civil szervezetek, nem kormányzati szervezetek emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán végzett tevékenységét?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	40%	1	7,7	7,7	7,7
	50%	2	15,4	15,4	23,1
	60%	4	30,8	30,8	53,8
	70%	5	38,5	38,5	92,3
	80%	1	7,7	7,7	100,0
	Total	13	100,0	100,0	

17. táblázat Összegző értékelés civil szervezetek, NGO-k (nem kormányzati szervezetek) emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán végzett tevékenységéről

32. ábra A civil szervezetek, NGO-k (nem kormányzati szervezetek) emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán végzett tevékenységének értékelése.

A kérdésre mind a tizenhárom nyomozó válaszolt.

Egyetlen nyomozó sem választotta az első három legrosszabb értéket. A 10%, 20% és 30%-os működési érték ezért nem szerepel az ábrán.

7,7% (egyetlen válaszadó) 40%-ra értékelte a nyomozók és a civilek közti együttműködés minőségét.

30,8 százalékuk (4 válaszadó) 60%-ra értékelte a nyomozók és a civilek közti együttműködés minőségét.

38,5 százalékuk (5 válaszadó) 70%-ra értékelte a nyomozók és a civilek közti együttműködés minőségét.

7,7 százalékuk pedig 80%-ra értékelte a nyomozók és a civilek közti együttműködés minőségét.

Konklúzióként kimondható, hogy a nemzetközi nem kormányzati szervezetekkel és magyarországi civil szervezetekkel, a nemzetközi jelleggel rendelkező emberkereskedelem büntetének nyomozását végzők szerint a hatóság kapcsolata gyümölcsöző, működőképes melyhez hozzájárul a Magyar Belügyminisztérium által rendszeresen összehívott informális kerekasztal is.

15.1.2. Szükséges-e változtatni a civil szervezetekkel, egyházakkal meglévő együttműködésen?

A következő kérdésben arra kerestem a választ, hogy szükséges-e változtatni az együttműködés hatékonyságának növelése érdekében. A hatékonyságnövelést nem írtam oda, de a kérdésfeltevés premisszáiból logikailag ez egyenesen következik. A feltett kérdésre szimpla igen, nem választ lehetett adni, tehát a válaszadónak az előzőekben adott kicsit szélesebb lehetőségei tovább szűkültek. El kellett tehát döntenie, ha az előzőekben az együttműködést kiválónak vagy nagyon jónak ítélte, akkor ennek fényében kellett a változtatás igényét is megfogalmazni.

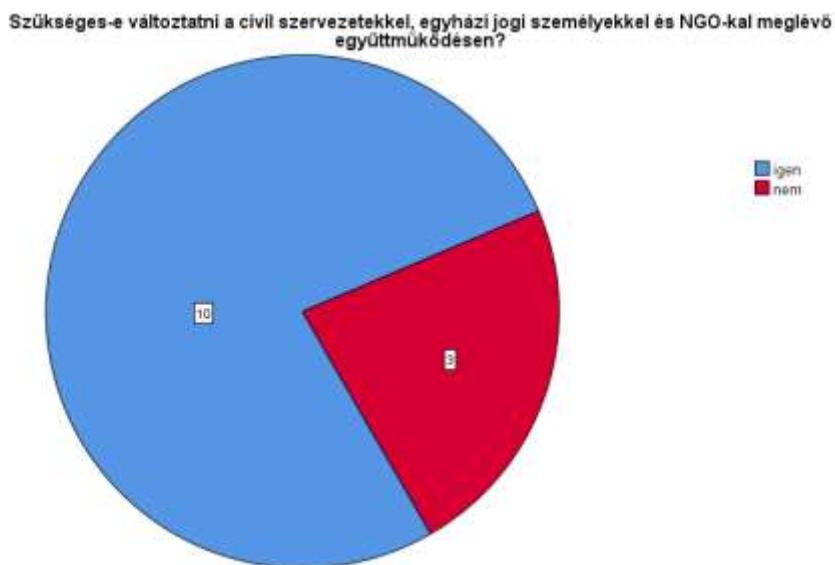
Szükséges-e változtatni a civil szervezetekkel, egyházi jogi személyekkel és NGO-kal meglévő együttműködésen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	10	76,9	76,9	76,9
	nem	3	23,1	23,1	100,0
	Total	13	100,0	100,0	

18. táblázat összegző értékelés a civil szervezetekkel, egyházi jogi személyekkel és NGO-kal meglévő együttműködés változtatására.

A feltett kérdésre mind a tizenhárom nyomozó válaszolt. A kiértékelés az első kérdésre adott válaszok összevetésével hoz különös eredményt, hiszen ott a válaszadók 77%-a kifejezetten jónak ítélte meg az együttműködést, ugyanakkor a változtatás szükségességét 76,9% látta

fontosnak. A létrejövő disszonanciát az aktakutatás során a nyomozókkal létrejött személyes beszélgetések alapján úgy foglalhatjuk össze, hogy a kérdés túl általános volt, így magába foglalta a kerekasztalhoz meghívott magyarországi civil szervezetek mellett sok más szervezetet is - akiket a nyomozóhatóság hivatalból ismer - de napi munka során működő, személyes kapcsolat nem alakult ki.

33. ábra Szükséges-e változtatni a civil szervezetekkel, egyházi jogi személyekkel és NGO-kal meglévő együttműködésen?

Külön kiemelésre került a Baptista Szeretetszolgálat -, amely Alapítványként is és belső egyházi jogi személyként is működik -, a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület és az Országos Kriminológiai Intézet, amely Magyarország Ügyészségének tudományos, kutató és képzési helye. A kérdés megvilágításához az alábbi táblázatban bemutatom a kormányzat által felépített koordinációs mechanizmust, melynek lényegi elemeit az emberkereskedelem elleni, 2008-2012 közötti nemzeti stratégiáról szóló 1018/2008. (III. 26.) Korm. határozat alkotta meg. A Kormányhatározat 7. Pontja értelmében a nemzeti koordinátor az a személy, aki kidolgozza a nemzeti stratégia végrehajtását szolgáló részletes cselekvési tervet, ellátja a 4. pont szerinti koordinációs mechanizmussal kapcsolatos igazgatási feladatokat, és kapcsolatot tart a témában érintett hazai és nemzetközi szereplőkkel. Ennek eredménye az alábbi koordinációs együttműködés és az informális kerekasztal.

Civil partnerek ⁸²⁰	Állami partnerek ⁸²¹
Nemzetközi Migrációs Szervezet	Külgazdasági és Külügyminisztérium
Magyarországi Női Alapítvány	Emberi Erőforrások Minisztériuma

⁸²⁰ <https://emberkereskedelem.kormany.hu/koordinacios-mechanizmus> (letöltve: 2019. szeptember 20.)

⁸²¹ https://emberkereskedelem.kormany.hu/?_preview=5444e5a1-f6db-0408-ea78-00004da6b27e (letöltve: 2019. szeptember 20.)

Európai Roma Jogok Központja	Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal
Indit Közalapítvány	Országos Rendőr-főkapitányság
Periféria Egyesület	Nemzeti Nyomozó Iroda
Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány	Legfőbb Ügyészség
Sex Educatio Kiemelt Közhasznú Alapítvány	Fővárosi Törvényszék
NANE Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület	Országos Bírósági Hivatal
Baptista Szeretetszolgálat	Aldozatsegítő Szolgálat - KIH Igazságügyi Szolgálat
Félúton Alapítvány	Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat
Közéleti Roma Nők Egyesülete	Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat
Lehetőség Családoknak 2005 Alapítvány	Országos Kriminológiai Intézet
Segítő Kéz 2003 Szociális Egyesület	
Terre des Hommes Alapítvány	
Anthropolis Egyesület	
Névtelen Utak Alapítvány	
Üdvhadsereg	

Az első kérdés megválaszolásakor tehát nem a táblázatban szereplő összes civil partnerre gondoltak, hiszen nagyobb részüket nem is ismerték a terepen dolgozó nyomozók. Tehát a leadott értékelést az ismert civil partnerek vonatkozásában adták meg a válaszadók. A második kérdésben már a civil szervezetek és az NGO-k mellé bekerültek az egyházi jogi személyek is, amelyek jócskán kibővítették a lehetséges halmazt. A magyarországi bevett egyházak közül -, mely az Egyházi Nyilvántartó rendszer szerint⁸²² harminckét önálló egyházi autonómiával és közfeladatellátási jogosultsággal rendelkező intézményrendszert jelent - csupán a Magyarországi Baptista Egyház került említésre az emberkereskedelem elleni együttműködésben. Ennek okán is van tér a kapcsolatok javítására és bővítésére.

15.1.3. Jelölje meg a lehetséges válaszok közül, mely területen kellene változtatni

A következő kérdésben arra kérdeztem rá, hogy ha úgy ítélik meg, hogy a kapcsolatok javításához ilyen változtatást kellene alkalmazni, akkor azt a felsorolt listából egy többválasztásos, jelölőnégyzetes válaszadást lehetővé tevő választással indokolja meg. Az általam készített kötött válaszadási listát a korábbi tapasztalatokra alapítva készítettem el. Ennek oka az volt, hogy egy szabad szavas válaszadás engedélyezése esetén az értékelés és a válaszok iránya annyira szerteágazóvá válik, hogy az az értékelést megghiúsította volna. Ennek okán a válaszlistára a gyakornoki munka során

⁸²² Ld. <https://egyhazi.emmi.gov.hu/> (letöltve: 2019. szeptember 20.)

történő informális megbeszéléseken felvetett lehetséges együttműködési pontokat vettem fel. A kérdésre kilenc nyomozó válaszolt, a többiek, akik a „nem szükséges változtatás” választ adták, a kérdőív szerkezeténél fogva nem kapták meg ezt a kérdést, illetve egy nyomozó nem válaszolt a kérdésre. Ezeket a számokat a „missing” sorban láthatjuk.

több együttműködési megállapodásra lenne szükség az ORFK részéről

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	3	23,1	33,3	33,3
	nem	6	46,2	66,7	100,0
	Total	9	69,2	100,0	
Missing	leeső válaszok	4	30,8		
Total		13	100,0		

19. táblázat Civil együttműködési megállapodásokra vonatkozó kérdés

A 19. táblázatban látható adatok alapján a „több együttműködési megállapodásra lenne szükség az ORFK részéről” lehetőséget csupán három nyomozó jelölte meg lényegesnek, ami a válaszadók 33,3%-a, és ezzel a legkevésbé fontosnak ítélték az együttműködési partnerségi megállapodást.

több szakember kellene a segítőszolgálatokhoz

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	4	30,8	44,4	44,4
	nem	5	38,5	55,6	100,0
	Total	9	69,2	100,0	
Missing	leeső válaszok	4	30,8		
Total		13	100,0		

20. táblázat Több szakemberre vonatkozó kérdés

A 20. táblázatban foglalt adatok alapján a nyomozók tapasztalatai szerint nincs komolyabb szakemberhiány a civil szervezeteknél. Ez azért meglepő, mert a civil- és egyházi szervezetekben ugyan vannak szakértők, de a forráshiány - amely a további kérdésekben látható - már más irányú következtetést is lehetővé tesz.

komolyabb infrastruktúra, modernebb védelmi rendszer kellene a segítőszolgálatoknál

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	7	53,8	77,8	77,8
	nem	2	15,4	22,2	100,0
	Total	9	69,2	100,0	
Missing	leeső válaszok	4	30,8		
Total		13	100,0		

21. táblázat Komolyabb infrastruktúrára vonatkozó kérdés

A legtöbb választás a 21. táblázatban látható „*komolyabb infrastruktúra, modernebb védelmi rendszer kellene a segítőszolgálatoknál*” lehetőségre esett, melyre a kilenc válaszadóból hét jelölt, ami 77,8%-os arányt jelent.

jóval több anyagi forrás kellene a területre az áldozatsegítéshez

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	6	46,2	66,7	66,7
	nem	3	23,1	33,3	100,0
	Total	9	69,2	100,0	
Missing	leeső válaszok	4	30,8		
Total		13	100,0		

22. táblázat Anyagi forrásra vonatkozó kérdés

A 22. táblázatban látható adatok szerint a következő nagyobb arányú választást, 66,7%-ot a „*jóval több anyagi forrás kellene a területre az áldozatsegítéshez*” válaszlehetőség kapta. Ebből arra következtethetünk, hogy a nyomozók szerint a védekezési terület forráshiányos: a civilek és a hatóság jó együttműködésének alapja a hatékony védelem, melynek megoldására több forrásra lenne szükség. A forráshiányos rendszerekben sem a védelmet, sem az áldozatsegítést nem lehet hatékonyan megoldani. A két magasabb arányú válaszból az látható, hogy leginkább az anyagi források megemelésével és az infrastruktúra javításával lehetne a védelmi hatékonyságon javítani, hiszen a szűk keresztmetszetet elsődlegesen ezek a kérdések képezik. Ez valahol egybecseng az Egyesült Államok Külügyminisztériumának emberkereskedelem elleni küzdelem monitorozását végző irodája által kiadott 2019-es jelentésben foglaltakkal, amely tényként kezeli, hogy „*továbbra is csak kevés áldozatsegítő szolgáltatás állt rendelkezésre, amelyek koordinálatlanok és elégtelenek voltak, és az áldozatokat az újbóli áldozattá válás veszélyének tették ki*”.⁸²³

több védett házra lenne szükség

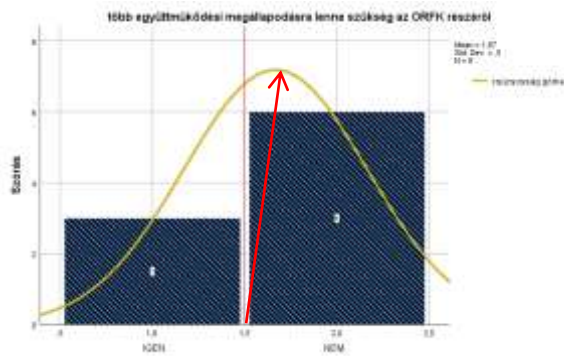
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	5	38,5	55,6	55,6
	nem	4	30,8	44,4	100,0
	Total	9	69,2	100,0	
Missing	leeső válaszok	4	30,8		
Total		13	100,0		

23. táblázat Több védett házra lenne szükség

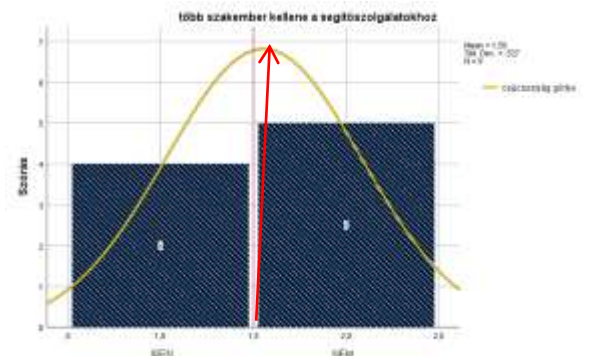
⁸²³ Egyesült Államok Külügyminisztériuma: TIP Report 2019 (Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons). 5. o. forrás: https://hu.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/232/tip2019_hu.pdf (2019. szeptember 21.)

A 23. táblázat alapján a harmadikként legtöbb, 55,6%-os választást kapott a „*több védett házra lenne szükség*”, amely az előző válaszok mellé kapcsolható. Ez tárgykör egyben a szakértői szintű védelmi rendszer körét is érinti. E tárgykörben sajnos szintén van javítanivalója Magyarországnak, annak fényében, hogy a bevett egyházak körében további kapacitásokat lehetne mozgósítani a védett házak bővítése, illetve a védendő áldozatok elhelyezésének vonatkozásban. A már hivatkozott USA „*a szakértők bírálták a kormányzatot az áldozatvédelmi szolgáltatásokra vonatkozó összehangolt iránymutatások hiánya miatt, megjegyezték, hogy az áldozatkezelési rendszer nem hatékony, és arról számoltak be, hogy az érintett minisztériumok között nincs egyetértés a nem uniós külföldi áldozatok védett elhelyezésének lehetőségeivel kapcsolatban (függetlenül az említett személyek tartózkodási helyétől).*”⁸²⁴

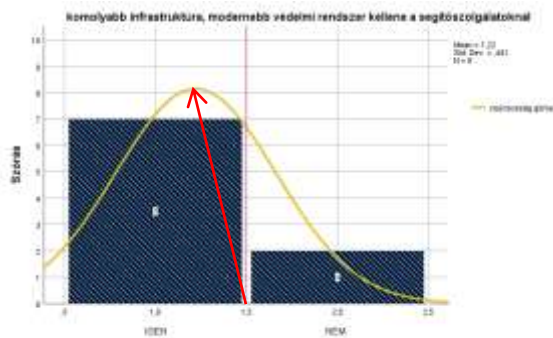
⁸²⁴ Egyesült Államok Külügyminisztériuma: TIP Report 2019. i.m. 2019. 6. o.

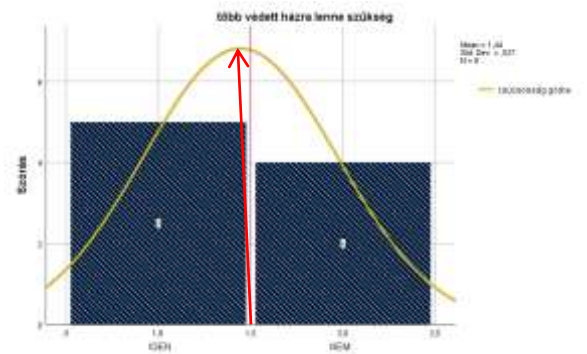
34. ábra Több együttműködés

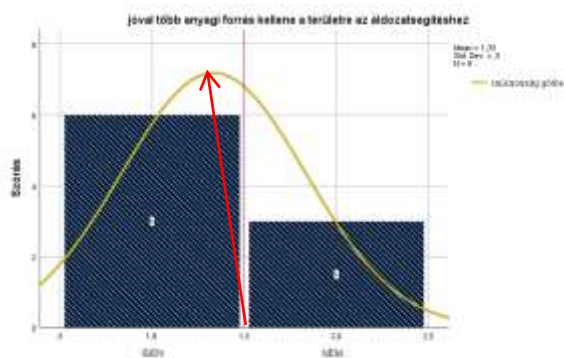
35. ábra Több szakember

36. ábra Komolyabb infrastruktúra

37. ábra Több védett ház

38. ábra Több forrás

A 34. ábra „Több együttműködés”, a 35. ábra „Több szakember”, 36. ábra „Komolyabb infrastruktúra”, 37. ábra „Több védett ház”, és a 38. ábra „Több forrás” adatai az adott válaszok hullámgörbéinek pirossal jelzett reference line által jelzett középértéktől való elmozdulásai mutatják azt a releváns ferdeséget, amelyből következtethetünk a válaszokból következő árnyalatnyi különbségekre.

15.1.4. Mennyire látja proaktívnak az áldozatsegítéssel foglalkozó szervezeteket?

A következő kérdésben a területen dolgozó civil és állami szerveknél dolgozó szakemberek saját szempontjaik szerint jelzett, de valahol sok közös metszetet tartalmazó problémáira kerestem választ. A kérdés mögöttes tartalmaként kiemelendő,

hogy az állam részéről a proaktivitás nem ritkán a magánszférába való benyomulásként értelmezhető. Ez a bűnmegelőzés egyik problémája: hol van az a szükséges, arányos beavatkozási határ, amelynek elérésekor a jövőben bekövetkező sértő eseményt megelőzhetjük, egyben a magánszférát is kellőképpen tiszteletben tartjuk. A kérdés másik fele a civil szervezetekre vonatkozik, akiknél a proaktivitás hiánya okoz gondot. Emiatt a bűncselekménytől sérelmet szenvedők nem jutnak alacsonyküszöbű és megfelelő életperspektívát tartalmazó védelemhez, csökken a hatósággal való együttműködés. Az emberkereskedelem esetén - különös figyelemmel a bűnszervezetben elkövetett cselekményekre - a személyi bizonyítási eszközöknek hatalmas jelentősége van. Ezt az emberkereskedelem áldozatainak együttműködésével lehet elérni. Az áldozatok együttműködése akkor éled fel, ha biztonságos környezetben, olyan felelősségteljes szakemberek segítségével kaphatják meg, akik képesek biztosítani számukra a védelmet, a regenerálódást és a tanúvallomás megtételét követő pozitív életkilátásokat, hosszabb távú perspektívát.

Mennyire látja proaktívnak az áldozatsegítéssel foglalkozó szervezeteket?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	30%	1	7,7	7,7	7,7
	40%	1	7,7	7,7	15,4
	50%	1	7,7	7,7	23,1
	60%	6	46,2	46,2	69,2
	70%	1	7,7	7,7	76,9
	80%	1	7,7	7,7	84,6
	90%	1	7,7	7,7	92,3
	100%	1	7,7	7,7	100,0
	Total	13	100,0	100,0	

24. táblázat összesítő táblázat az áldozatsegítéssel foglalkozó civil szervezetekről

39. ábra Az emberkereskedelemmel foglalkozó civil szervezetek pro-aktivitásáról

A kérdésre mind a tizenhárom nyomozó válaszolt. A kérdésre egytől tízig terjedő lineáris skálán lehetett kiválasztani a feltett kérdésre leginkább adekvátnak tartott választ. A skála elején a 10% „nem aktívak”, a végén pedig a 100% „nagyon aktívak” lehetőség szerepelt. A táblázatban csak a releváns válaszokat láthatjuk. A nyomozók egyéni munkahelyzetük, tapasztalataik alapján adott válaszokból az látható, hogy egyfelől 46,2%-ban a 60%-os értéket választották, ami azt jelenti, hogy közepesnél valamivel jobbnak látják az áldozatsegítéssel foglalkozó civil szervezetek aktivitását, ami korántsem kielégítő. A szórás tekintetében láthatjuk, hogy a kérdés kissé megosztotta a szakembereket, mivel összességében a 30%-tól - ami az éppen elfogadható kategória - az egészen a kitűnő 100% osztályzatig adtak értékelést. Ennek ellenére, ha a súlyozott átlag számértékét nézzük, akkor látható, hogy azért a mérleg inkább a jó és kitűnő kategória között oszlik meg az inkább elfogadható választ adva.

15.1.5. Mennyire együttműködőek az áldozatok, a bűnelkövetői hálózatok felderítésében?

Az ötödik kérdéstől a kérdőív iránya megváltozik, és a korábbi általános jellegű kérdések felől a különös, illetve a speciális kriminalisztikai, kriminológiai kérdések felé igyekszik. A kérdésfeltevésakor azt a gondolatmenetet követtem, hogy - mivel az emberkereskedelem jelensége olyan komplex jelenség, amelynek vizsgálata holisztikus gondolkodás és látásmód nélkül nem lehetséges -, néhány kriminalisztikai főszabályt

szükséges átlépni. Egyik ilyen szabály a tettesközpontúság, melyből az következik, hogy a sértett személye háttérben szorul. Az erőteljes tettesközpontúság az emberkereskedelmes ügyekben torzíthatja a felderítés és a bizonyítás eredményességét. Ennek okát abban látom, hogy olyan személy elleni erőszakos bűncselekményről⁸²⁵ van szó, amelyre az időben elhúzódó cselekménysor, a változó elkövetési helyszín, illetve a tettesi oldalon jellemző többalanyúság a jellemző. E bűncselekmény feltárásához elengedhetetlen az áldozatok együttműködése. Azonban a tettesközpontú magatartás arra az eredményre vezethet, hogy a sértetti együttműködés háttérbe szorul, illetve a sértettet is tettesként kezelik.

Vannak azonban ezzel ellentétesen ható tényezők, melyeknek leginkább két fő oka van: egyrészről, hogy a költségek szorításában dolgozó nyomozás óvakodik a túlbizonyítástól,⁸²⁶ ezért a bűncselekményt alkotó eseménysorozatnak szűken csak azokat a tényelemeit keresi, amelyek „*a köznapi élet számtalan megnyilvánulásában csak abban különbözik, hogy a jog a tények adott konstellációját tilalmazza.*”⁸²⁷

A nyomozás megindítása előtt szakmailag szükségesnek látott verziók megtervezésekor lényegesek azok a kriminalisztikai prioritások, melyek végül az eredményes felderítést és bizonyítást lehetővé teszik. Szólni kell végül a bűnügyi költség kérdésköréről is, melynek a bizonyítási cselekmények megtervezésekor, elrendelésekor fékező tényezőként szerepelhet. Amint arra az Alkotmánybíróság is rámutatott: „*a kapcsolódó bírói gyakorlat értelmében szükségtelenül felmerült költségnek minősül mindaz a költség, amely indokolatlan »túlbizonyítás« következtében (Fővárosi Törvényszék B.1730/2015/93. számú büntetőügyben hozott határozata) vagy törvénytelenül beszerzett bizonyítékkal összefüggésben merült fel (Debreceni Ítéltábla Bf.536/2017/13. számú büntetőügyben hozott határozata). Szükségtelen továbbá az olyan költség, amelyet adminisztratív mulasztás idézett elő (például az, hogy a fogva lévő terheltet a tárgyalásra nem állították elő), vagy a bűnügyi költség azon része, ami annak az eredménye, hogy a kirendelő hatóság szükségtelenül széles körben határozta*

⁸²⁵ 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 26. d) pontja;

⁸²⁶ 2017. évi XC. törvény - a büntetőeljárásról 574. § (2) és (3) bekezdése. A vádlottat csak azzal a cselekménnyel vagy a tényállással azzal a részével kapcsolatban felmerült bűnügyi költség viselésére lehet kötelezni, amelyre a bűnösségét vagy a felelősségét megállapították, illetve a vádlottat nem lehet kötelezni annak a bűnügyi költségnek a viselésére, amely - nem az ő mulasztása folytán - szükségtelenül merült fel, vagy amelynek viselésére a törvény alapján mást kell kötelezni.

⁸²⁷ BÓCZ Endre: i.m. I. köt. 2004. 99. o.

meg a szakértői vizsgálat terjedelmét (Fővárosi Törvényszék Bf.10.594/2016/4. számú büntetőügyben hozott határozata)”.⁸²⁸

Mivel a sértettekkel összefüggő eljárási cselekmények vontatottabbak, empátiát, együttérzést igényelnek, azt tettesközpontú kriminalisztikai módszerekkel nehéz feloldani, emellett váratlan többletköltségeket is keletkeztethetnek. Ezért a jogalkalmazók - a törvény betűjét betartva - igyekeznek a sértettel való munkát minimálisra redukálni, melynek távolabbi következményei lehetnek. Például, hogy a büntetőeljárásban egyes személyi bizonyítási eszközök sérülnek, elvesznek, ami végső soron a bizonyítás eredményességét is kockára teheti. Fokozottan igaz a felvetett probléma, amikor a sértett pszichés állapotából fakadó, együttműködési hajlandóság alacsony. Előremutató gondolat lehet egy civil és vagy egyházi szervezet segítségével alkalmazott olyan terápiásor, amely (még a kihallgatás előtt) csoportintegrációs, alacsonyküszöbű, állandó jelenlétes rehabilitáció alkalmazásával visszaépítené az áldozat jövőbe vetett bizalmát, regenerálná személyi integritását és megerősítené emberi méltóságát.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény preambuluma úgy fogalmaz, hogy a törvény *„különös hangsúlyt fektet a bűncselekmények sértettjeinek fokozott védelmére, valamint jogaik érvényesítésére”,⁸²⁹* továbbá a miniszteri indokolás ezen új büntetőeljárási és büntetőpolitikai tendenciáknak irányát úgy fogalmazza meg, hogy *„a törvény megteremti annak a feltételeit, hogy a büntetőeljárásban a sértettek, ha ezt igénylik, az egyéni jellemzőiken alapuló megkülönböztetett bánásmódban részesülhessenek. A büntetőeljárásban a sértett határozott törvényi támogatásban részesül, lehetőséget és segítséget kap ahhoz, hogy az őt ért sérelmeket előadhassa, ezáltal feldolgozhassa, és jóvátételi igényének érvényt szerezhessen. Mindezen lehetőségek igénybevétele azonban nem lehet kötelezettség, ezért a törvény a kieroszakolt jogérvényesítés helyett a kíméletet helyezi előtérbe, a sértett személyes belátásában bízva. A büntetőeljárás egyéb résztvevői is több lehetőséget kapnak arra, hogy az eljárás hátráltatása nélkül az őket érintő körben a büntetőeljárás kérdéseibe*

⁸²⁸ 20/2019. (VI. 26.) AB határozat a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény megismételt eljárásra irányadó szabályaival kapcsolatos mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításáról, valamint a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 631. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés elutasításáról

⁸²⁹ 2017. évi XC. törvény preambuluma

beleszólhassanak, a sérülékeny csoportba tartozó személyek érdekei pedig fokozott védelemben részesülnek.”⁸³⁰

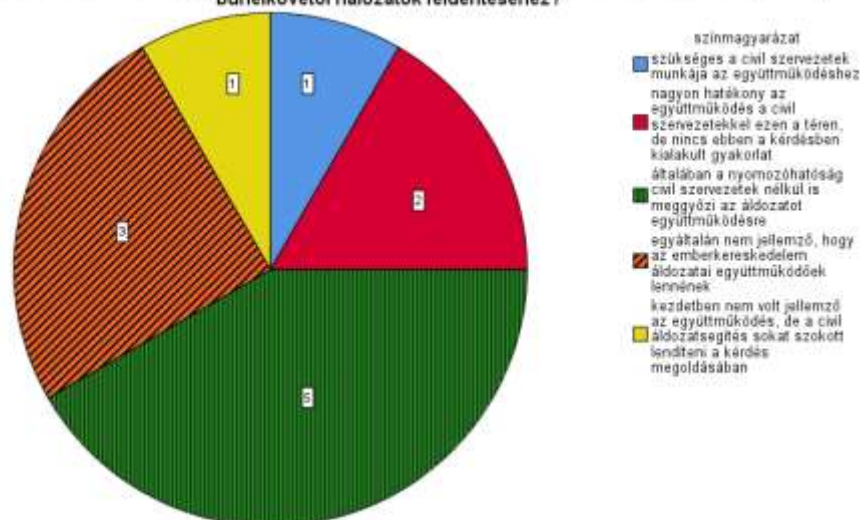
Mennyire lehet az állami és/vagy civil szervezetek bevonásával együttműködővé tenni az áldozatokat a bűnelkövetői hálózatok felderítéséhez?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulati ve %
Valid	szükséges a civil szervezetek munkája az együttműködéshez	1	7,7	8,3	8,3
	nagyon hatékony az együttműködés a civil szervezetekkel ezen a téren, de nincs ebben a kérdésben kialakult gyakorlat	2	15,4	16,7	25,0
	általában a nyomozóhatóság civil szervezetek nélkül is meggyőzi az áldozatot együttműködésre	5	38,5	41,7	66,7
	<i>egyáltalán nem jellemző, hogy az emberkereskedelem áldozatai együttműködők lennének</i>	<i>3</i>	<i>23,1</i>	<i>25,0</i>	91,7
	kezdetben nem volt jellemző az együttműködés, de a civil áldozatsegítés sokat szokott lendíteni a kérdés megoldásában	1	7,7	8,3	100,0
	Total	12	92,3	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	1	7,7		
Total		13	100,0		

25. táblázat Összegző táblázat az áldozatok együttműködési hajlandóságáról

⁸³⁰ 2017. évi XC. törvény miniszteri indokolása

Mennyire lehet az állami és/vagy civil szervezetek bevonásával együttműködővé tenni az áldozatokat, a bűnelkövetői hálózatok felderítéséhez?

40. ábra Az áldozatok együttműködésének elérése a civil szervezetekkel vagy azok nélkül

A kérdésre mind a tizenhárom nyomozó válaszolt. A feltett kérdésre 38,5% azt a választ adta, hogy általában a nyomozóhatóság civilek nélkül is meggyőzi az áldozatot az együttműködésre. Ez a gyakorló szakemberek szempontjából teljesen elfogadható álláspont, ugyanakkor érezhető némi ellentmondás, hiszen a sötétkék mezőben látható 23,1% inkább azt a tapasztalati információt közölte, hogy egyáltalán nem jellemző a sértetti együttműködés az emberkereskedelem áldozatai részéről. Itt külön szeretném kiemelni, hogy a két adat teljesen külön kezelendő, ahogy a kérdőív megfogalmazásából is egyértelműen kiderül.

Tehát azok a nyomozók, akiknek munkatapasztalata alapján a sértetti együttműködés teljes hiányát érezték, rendszerint nem is tudtak az áldozatok együttműködésében eredményt elérni. Ennek okán az eljárásban ők inkább a sértettet mellőző bizonyítási eszközökre⁸³¹ és bizonyítási cselekményekre⁸³² koncentrálnak. Míg azok a válaszadók, akik úgy érezték, hogy civilek nélkül is sikeresek voltak az áldozatok együttműködésre bírásában abból indultak ki, hogy az emberkereskedelem és hasonló típusú bűncselekmények feltárára irányuló a teljes nyomozati eljárást - rendszerint sértetti együttműködéssel - sikeresen végigvitték. Itt azonban számításba kell vennünk, hogy ezekben a tettesközpontú eljárási, bizonyítási cselekményekben a sértett további sérüléseket szenved el és többszörös viktimizáció történik. Bár az elsődlegesnek tartott államérdek (az állam kizárólagos büntető hatalmának a büntetőeljáráson keresztül történő érvényesítése) elérhető, de ez az érdekérvényesítés további súlyos, általában

⁸³¹ A terhelt vallomása, a szakvélemény, a pártfogó felügyelői vélemény, a tárgyi bizonyítási eszközök, irat, okirat és elektronikus adat.

⁸³² Marad a szemle, a helyszíni kihallgatás, a bizonyítási kísérlet és a műszeres vallomásellenőrzés.

pszichés sérelmeket okoz a már amúgy is rendkívül sérült személyek részére. Ez pedig a társadalom emberi erőforrásaiban okoz kárt. A közösségi érdek és az államérek ebben a vonatkozásban ütközik a magánérdeknek is tekinthető sértetti érdekekkel, hiszen az állam a speciális és a generális prevenció szem előtt tartásával egy tettesközpontú rendszerben érdekelt. Mivel a sértett a bűncselekmény szenvedője, ez részére fokozódik a büntetőeljárásban ismételtén átélte viktimizáció miatt. Jó irány lenne, ha a resztoratív igazságszolgáltatás keretében létezne a sértett részére létrejönne érdemi segítséget jelentő jóvátételi rendszer.⁸³³ Ez azonban még várat magára, annak ellenére, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. XC. törvényben számos sértettet védő intézkedés került felülvizsgálatra és módosításra.⁸³⁴ A sértett, a hatóság részéről együttműködő magatartásra történő rábírása - különös figyelemmel a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 25-i 2012/29/EU Irányelvben⁸³⁵ foglaltakra -, további fontos kérdéseket vet fel. A sértett részére az elszenvedett sérelem ellentételezéseként egy büntetőeljárás legfeljebb erkölcsi jóvátételt jelent. Az emberkereskedelem áldozatainál az emberi méltóság elvesztése, a megalázás, az testi és mentális egészség megromlása, valamint a bűncselekmény következtében kialakult egyéb közvetlen és közvetett károk, hátrányok elszenvedése a gyakorlatban nem kerül reparálásra. Természetesen létezik az ügyész által kiadott igazolás, amely hivatalosan bizonyítja, hogy a sértett jogosult az állami áldozatsegítő támogatás igénybevételéhez,⁸³⁶ de ez a gyakorlatban nem elegendő. Ebből az áldozatok a bűncselekmény által közvetlenül okozott, az eljárásban bizonyított vagyoni hátrányt⁸³⁷ is csak komoly jogi segítséggel, hosszadalmas eljárásban tudják elérni.⁸³⁸ Emiatt a jogalkotó a 29/2017. (XII. 27.) IM rendeletének 1. §-ban biztosítja, hogy az érdekérvényesítés elősegítése bármely

⁸³³ BÉRCES Viktor: A resztoratív igazságszolgáltatási koncepció érvényesülésének lehetőségei büntetőügyekben - különös tekintettel a mediációra és annak hazai szabályozására. In *Iustum Aequum Salutare* V. 2009/3. 137-154 oldalak. Forrás: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20093sz/06.pdf> (letöltés: 2019. szeptember 23.)

⁸³⁴ KISS Anna: Sértetti jogok és kötelezettségek az új Be.-ben. Forrás: <https://jogaszvilag.hu/szakma/sertetti-jogok-es-koteleztsegek-az-uj-be-ben-iv/> (letöltés: 2019. szeptember 23.)

⁸³⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2012. október 25-i 2012/29/EU Irányelve a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.

⁸³⁶ 9/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás az előkészítő eljárással, a nyomozás felügyeletével és irányításával, valamint a befejező intézkedésekkel kapcsolatos ügyészi feladatokról - 9. § (2) bekezdés; a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény 11. §

⁸³⁷ Lásd. Btk. 459 (19) bekezdés 16. és 17. pontjai

⁸³⁸ Lásd a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény 7. § törvényhelyen megfogalmazott kárenyhítés formáit és mértékét.

módon, formai megkötés nélkül is kérhető.⁸³⁹ Ezekről a kérelmekről a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény 4. § (1) bekezdés a)-c) pontjában az eljáró fővárosi és megyei kormányhivataloknál működő területi áldozatsegítő szolgálatok esetenaplót vezetnek.⁸⁴⁰ A rideg valóság azonban az, hogy ha az áldozat mögött nincs megfelelő támogatás, akkor nem tudja igénybe venni a támogatást és ezzel meghíúsul a törvényben megfogalmazott jogalkotói akarat. Emellett méltányolni kell azt a szempontot, hogy a sértetti kör inkább a testi-lelki helyreállításban, és nem a büntetőeljárás sikerében érdekelt.

Következő 15,4%-ban adott válasz azt jelenti, hogy létezik hatékony hatósági együttműködés a civil szervezetekkel az együttműködő áldozatok tekintetében, de nincs még ebben a kérdésben kialakult gyakorlat. Ezt a választ úgy kell értelmeznünk, hogy ha a nyomozónak van személyes ismeretsége egyházi vagy civilszervezeti vezetőkkel, dolgozókkal, akkor az együttműködés gyümölcsöző lehet, ám ez csak az adott természetes személyek közti semmilyen garanciális szabályt nem tartalmazó viszonyban testesül meg, így erre vonatkozóan semmilyen releváns adat nem található.

A piros mezőben 7,7%-ot kapott válasz szerint *„kezdetben nem volt jellemző az együttműködés, de a civil áldozatsegítés sokat szokott lendíteni a kérdés megoldásában”*. A nyomozók szerint ez a vélemény leginkább a Baptista Szeretetszolgálattal kialakult kiváló személyes és szakmai kapcsolatra utal: szolgálattevők huszonnégy órás készenléti ügyeletben várják a rendőrség által hozzájuk szállított áldozatokat.

A zöld mezőben látható 7,7%-os válasz alapján volt olyan nyomozó, aki szerint a civil szervezetek nélkül nem lehet együttműködésre rávenni a sértettet. A válaszadó személyes tapasztalata alapján úgy látja, hogy mellőzhetetlen a civil és egyházi áldozatsegítő szolgálatok részéről elvégzett munka az áldozatok regenerálódásában és az együttműködési szándék felépítésében.

Az „egyéb” válaszadási kategória - mely 7,7%-os eredményt hozott - esetében arra adtunk lehetőséget, hogy a gyakorlatban működő szakember kifejthesse egyéb irányú tapasztalatait, melyet részletesen nem fejtett ki, csupán arra tett utalást, hogy nincsenek ezirányú releváns tapasztalatai.

⁸³⁹ Az áldozatsegítő támogatások engedélyezése iránti kérelem tartalmára és kitöltésére, valamint a szolgáltatások nyújtásával kapcsolatos egyes nem hatósági eljárási kérdésekre vonatkozó szabályokról szóló 29/2017. (XII. 27.) IM rendelet.

⁸⁴⁰ 2005. évi CXXXV. törvény 4. § (1) bekezdés a)-c) pont

15.1.6. Mennyire jellemző, hogy az elkövetők sikeresen megfélemlítik az áldozatokat?

A soron következő hatodik kérdésben arra a jelenségre kerestem a választ, milyen arányban képesek a bűnszervezetek tagjai az együttműködő sértetteket megfélemlíteni. A hatóság által ismert az a tény, hogy az együttműködés komoly fenyegetettséget jelent a sértett családjára és hozzátartozóira egyaránt, így a sértetti együttműködés esetén rendszerint mérlegelni kell, hogy a terheltek még a legsúlyosabb kényszerintézkedés hatálya alatt lévők is, képesek megfélemlítésre.

Ön szerint jellemző-e, hogy az elkövetők a büntetőeljárás során megfélemlítik az áldozatokat?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	20%	1	7,7	7,7	7,7
	30%	1	7,7	7,7	15,4
	70%	1	7,7	7,7	23,1
	80%	5	38,5	38,5	61,5
	90%	4	30,8	30,8	92,3
	100%	1	7,7	7,7	100,0
	Total	13	100,0	100,0	

26. táblázat Ön szerint jellemző-e, hogy az elkövetők a büntetőeljárás során megfélemlítik az áldozatokat?

A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 86. § (1) bekezdése szerint „a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a különleges bánásmódot igénylő személyt védelemben részesíti, ha a büntetőeljárásban történő részvételével összefüggésben élete, testi épsége, személyes szabadsága veszélyeztetett, illetve hogy az e törvény szerinti jogait és kötelezettségeit megfélemlítés és befolyásolás nélkül gyakorolhassa, illetve teljesíthesse”.⁸⁴¹ Mint az alfejezet elején említettem, az alosztálynál végzett kutatómunka során csak olyan nyomozati anyagokat vizsgáltam, melyek a rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet 2. § (2) bekezdésében meghatározásra kerültek. Ezen bűncselekmények pedig a nemzetközi jellegű bűnszervezetben elkövetett cselekmények köre. Az ilyen szervezett bűnözői kapcsolatok rendszere akár politikai szálakat is érinthet, ezért rendkívül fontos a körültekintő áldozatvédelem megszervezése a hatóság részéről.

Az 10%-tól 100%-ig terjedő értéksávon található értékek közül kellett az általuk relevánsnak tartott választ megjelölni, melyre mind a tizenhárom nyomozó válaszolt. A válaszok alapján kimondhatjuk, hogy négy nyomozó (38,5%), 90%, illetve 5 nyomozó (30,8%), 80%-ot jelölt meg. Ez egészen magas megfélemlítési értéket mutat, amelyből arra gyakorlati következtetésre juthatunk, hogy ha a sértett a hatósági védelem ellenére valamilyen kapcsolatba kerül az elkövetőkkel - esetleg a hangját hallja vagy a járművét felismerni véli - már az is olyan pszichés állapotba hozhatja, amely az együttműködést véglegesen megszakítja. Aktakutatásom során találtam olyan sértetteket, akik az elhúzódó, rendszeres fizikai és lelki bántalmazás ellenére is vállalták a szembesítést és a terheltre vallottak, ám ez a ritka kivételek közé tartozik. Az általános inkább az, hogy sértettek megtagadják az együttműködést, rosszabb esetben vallomásukkal az elkövetőt segítik.

⁸⁴¹ A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 86. § (1) bekezdése.

15.1.7. Mennyire fontos a civil szervezetek munkája a megfélemlített áldozat biztonságának garantálása szempontjából?

A fenti értékek más fénytörésbe kerülnek, ha a következő, hetedik kérdés válaszait is áttekintjük.

Ön szerint mennyire sikeres a megfélemlített áldozat biztonságának garantálása a civil szervezetek munkájának köszönhetően?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	20%	1	7,7	7,7	7,7
	30%	2	15,4	15,4	23,1
	40%	1	7,7	7,7	30,8
	50%	3	23,1	23,1	53,8
	60%	3	23,1	23,1	76,9
	70%	2	15,4	15,4	92,3
	100%	1	7,7	7,7	100,0
	Total	13	100,0	100,0	

27. táblázat Összesítő táblázat, az áldozat biztonságát garantáló civil szervezetekről

A kérdésre mind a tizenhárom nyomozó válaszolt, s ebből a szempontból már ismét tüpontosan látható, hogy a civil szervezetek munkáját 50% és a 60%-os értékben három (23,1%) - három (23,1%) nyomozó ítélte sikeresnek, ami közepes alatti értékelésnek felel meg. A hatos és a hetes kérdésre adott válaszok⁸⁴² összevetésével kirajzolódik, hogy a megfélemlítés nagyon magas faktora egyezik az emberkereskedelem Elleni Küzdelemről szóló 2013-2016 közötti nemzeti stratégiáról szóló 1351/2013 (VI. 19.) Korm. határozat C.4.2. pontja alatti protokoll kidolgozásának okaként megjelölt indokkal, miszerint „*az emberkereskedelem áldozatainál - főként a szexuális kizsákmányolás célú emberkereskedelem női és gyermek áldozatai esetében, de a mentálisan sérült és szociálisan kiszolgáltatott áldozatoknál is - nagy arányban fordul elő a másodlagos és ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés, megtorlás*”.⁸⁴³ A kérdőívben szereplő válaszok alapján tehát kijelenthető, hogy fokozottan szükség van - talán szélesebb formában is - a törvényi védelemre és annak érvényesítésében közreműködő, felkészült állami szervekre. Az is egyértelmű, hogy a felkészült szakemberekkel rendelkező civil szervezetek és egyházak az áldozatok konkrét fizikai és mentális megfélemlítése ellen nem sokat tudnak tenni. Az együttműködési pontok az

⁸⁴² 6. kérdés: Ön szerint jellemző-e, hogy az elkövetők a büntetőeljárás során megfélemlítik az áldozatokat? 7. kérdés: Ön szerint mennyire sikeres a megfélemlített áldozat biztonságának garantálása a civil szervezetek munkájának köszönhetően?

⁸⁴³ Az Emberkereskedelem Elleni Küzdelemről szóló 2013-2016 közötti Nemzeti Stratégiáról szóló 1351/2013. (VI. 19.) Korm. határozat C.4.2. pontja alatt meghatározott Protokoll kidolgozása másodlagos viktimizáció elkerülésére a büntetőeljárásokhoz kapcsolódó eljárási cselekmények során.

áldozatok védelme tekintetében az egészséges önértékelés, az életperspektíva, illetve az emberi méltóság visszaállításában keresendő.

15.1.8. Jellemző-e az emberkereskedelem büntettének elkövetőire, hogy európai vagy nemzetközi bűnszervezeti hálózatot építenek ki?

A nyolcadik kérdésre adott válaszok arra adnak választ, hogy a területen dolgozó nyomozók szerint Magyarországon az emberkereskedelem inkább bűnszervezetben vagy nem szervezett formában megvalósított bűncselekmény.

Ön szerint mennyire jellemző az emberkereskedelem büntettének elkövetőire, hogy európai vagy nemzetközi hálózatot (bűnszervezetet) építenek ki?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	50%	2	15,4	15,4	15,4
	60%	4	30,8	30,8	46,2
	70%	1	7,7	7,7	53,8
	80%	2	15,4	15,4	69,2
	90%	2	15,4	15,4	84,6
	100%	2	15,4	15,4	100,0
	Total	13	100,0	100,0	

28. táblázat Összegzés a tettesek bűnszervezetben való működéséről

A kérdésre mind a tizenhárom nyomozó válaszolt, és az összes válasz a tízpontos lineáris skála középértékétől 50%-tól feljebb található értékeket jelölt meg.

15,4%-a a válaszadóknak az 50%-os értéket választotta, 30,8%-a a 60-os értéket találta megfelelőnek. A tettesek 70%-ban bűnszervezeti minőségben való működésére 7,7%, illetve 15,4%-a a 80%, 15,4%-a a 90% és 15,4%-a a 100% értékelést látta megfelelőnek.

Ebből azt a konklúziót vonhatjuk le, hogy a nagy tárgyi súlyú, komoly szervezettségű emberkereskedelem büntettét többnyire bűnszervezetben követik el. Ezt az aktakutatásban szereplő nyomozati iratok is alátámasztják - akkor is, ha ez jelenleg a rendőrségi statisztikákból nem így látszik.⁸⁴⁴

15.1.9. Az emberkereskedelem áldozatává válása szempontjából milyen nemű és korú személyek a legvesélyeztetettebbek?

⁸⁴⁴ Vö. „A 2019-es kutatás némileg árnyalta a magyarországi emberkereskedelem jelenségéről alkotott képet: a bűnszervezetben történő elkövetés és annak minősítése, valamint a nemzetközi érintettség sem volt annyira jelentős”. In WINDT Szandra: Az emberkereskedelem bűncselekményének kriminológiai jellemzői a Magyarországon lefolytatott büntetőügyek alapján - másodelemzés. Forrás: <https://www.okri.hu/index.php/kutatas/kutatasok> (letöltés: 2021. 03. 30.)

A kilencedik kérdésben a sértettek életkorára kérdeztem rá, amely részben a gyermekkereskedelemtől is adhat érdemi információt. Az emberkereskedelem vonatkozásában az életkor lényeges szempont, mert a megrendelői igények fókuszában általában a külső megjelenésre és az életkorra koncentrálnak. A kérdőívben 0-35 év közötti nők és férfiak tekintetében megadott sávok között lehetett kiválasztani a leginkább érintett korcsoportot.

Ön szerint az emberkereskedelem büntettének áldozatává válása szempontjából milyen nemű és korú személyek a legvesélyeztetettebbek (a nők esetében)?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	15-18 éves korban lévő nők	4	30,8	30,8	30,8
	19-21 éves korban lévő nők	8	61,5	61,5	92,3
	22-28 éves korban lévő nők	1	7,7	7,7	100,0
	Total	13	100,0	100,0	

29. táblázat Összesítés a nők életkor szerinti áldozattá válásáról

Ön szerint az emberkereskedelem büntettének áldozatává válása szempontjából milyen nemű és korú személyek a legvesélyeztetettebbek (férfiak esetében)?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	4-7 éves korban lévő férfiak	1	7,7	7,7	7,7
	15-18 éves korban lévő férfiak	3	23,1	23,1	30,8
	19-21 éves korban lévő férfiak	2	15,4	15,4	46,2
	22-28 éves korban lévő férfiak	5	38,5	38,5	84,7
	29-35 év feletti férfiak	2	15,4	15,4	100,0
	Total	13	100,0	100,0	

30. táblázat Összesítés a férfiak életkor szerinti áldozattá válásáról

A kérdésre mind a tizenhárom nyomozó válaszolt. A válaszokból az látható, hogy a nyomozók szerint az emberkereskedelem által erősen érintett nők vonatkozásában a 19-21 évesek a legvesélyeztetettebb korcsoport. Ez szinte teljesen megegyezik az általam végzett egyéb terepkutatásokkal. A gyermekkereskedelem veszélye a 4-7 évesek és a 8-14 éveseket érinti leginkább, s erre vonatkozóan csupán egy nyomozó utalt a férfiaknál. Az emberkereskedelemmel foglalkozó szakembereknek a gyermekkereskedelemtől nincs releváns, értékelhető információjuk. Azt is rögzíteni kell, hogy a tettesek általában tisztában vannak a törvény súlyos szankcióival amelyek a kiskorúakat védik, ezért ez a bűncselekmény mindaddig (a nehezen bizonyítható) előkészületi szinten marad, amíg a korábban eladott gyermek el nem éri felnőtt kort, vagy legalább a tizennegyedik életévét.

A férfiak esetében a már említett 4-7 éves életkor szerepel a veszélyeztetett kiskorúak csoportjában, a 8-14 évesek viszont nem. A válaszadók szerint a leginkább

veszélyeztetett életkorú férfiak a 22-28 évesek. Itt elsősorban a munkára kényszerítéssel megvalósított kizsákmányolási célzatú emberkereskedelemről van szó, amely lehet bűncselekmény kizsákmányolása is, de lehet egyszerű idénymunka, házimunka, koldulás vagy férfiprostitúció. A 15-18 éves kiskorú fiúk általában szexuális célú kizsákmányolás áldozatai lesznek. Szükséges kitekintést tenni arra, hogy a 2020. július elsejével életbelépett emberkereskedelemre vonatkozó változtatások részben megszüntetik, illetve pontosítják a korábbi jogszabályban rejlő értelmezési nehézségeket adó elemeket. Ennek értelmében a miniszteri indokolás kiemeli, hogy az emberkereskedelemhez képest a *„kerítésnek [Btk. 200. §] nem tényállási eleme a rendszeres előny szerzésére törekvés, az megvalósul egy alkalmi szexuális cselekmény közvetlen lehetőségének megteremtésével is, ennek alapján az emberkereskedelem több tényállási elemet tartalmazva megelőzi a kerítést és annak minősített eseteit is”*.⁸⁴⁵

A családi jogállás megsértésének [Btk. 213. §] alapesete *„enyhébb bűncselekmény az emberkereskedelemtől, ráadásul az emberkereskedelem első alapesetének többlettényállási eleme az ellenszolgáltatás vagy ennek célzata. Az emberkereskedelem második alapesete szintén súlyosabb a családi jogállás megsértésének minősített eseténél. Emellett azonban a családi jogállás megsértése is tartalmaz olyan többletelemet, ami nem az emberkereskedelem első alapesetének nem szükségszerű velejárója, ez pedig a családi jogállás megváltozása vagy megszűnése. Ebből kifolyólag a két bűncselekmény közötti halmazat valóságos lehet, csupán a minősítő körülmények kétszeres értékelésére nincs lehetőség”*.⁸⁴⁶

A gyermekprostitúció kihasználásának második alapesete [Btk. 203. § (2) bekezdés] az emberkereskedelem negyedik alapesetével [192. § (8) bekezdés] kerülhet konfliktusba. *„A két bűncselekményt azonban a passzív alany minősége és ennek alapján értelemszerűen az elkövetői tudattartalom alapján lehet elhatárolni. A gyermekprostitúció kihasználásának passzív alanya nem szükségszerűen az emberkereskedelem áldozata is egyben, a prostitúciós tevékenység nem feltételez szükségszerű emberkereskedőt, de még kerítő vagy kitartott személyt sem. Még ilyen személyek esetében is több tényállási elem szükséges az emberkereskedelem megállapításához, ugyanis annak alapja egy a kerítőhöz képest minőségi többlettel jellemezhető hatalmi helyzet”*.⁸⁴⁷

⁸⁴⁵ 2012. évi C. törvény 192. § fűzött miniszteri indokolás 5. pont.

⁸⁴⁶ 2012. évi C. törvény 192. § u. o.

⁸⁴⁷ 2012. évi C. törvény 192. § u.o.

A miniszteri indokolásban található „*a kényszermunka jellegű emberkereskedelem az emberi test tiltott felhasználásától [Btk. 175. §], illetve annak előkészületétől azon az alapon határozható el, hogy egyrészt az emberi testhez köthető elkövetési tárgy emberkereskedelem esetén legfeljebb célzatként merülhet fel, másrészt hatalmi helyzettel összefüggő rábírással vagy erőszakkal, illetve fenyegetéssel megvalósuló kényszerítéssel valósul meg. Ennek megfelelően az emberkereskedelem megelőzi az emberi test tiltott felhasználását.*”

A Btk. 175. § alatti emberi test tiltott felhasználásának jogtárgya a testi integritás fizikai komponensének, valamint az emberi testnek, mint biológiai entitásnak a védelme. A 192. § emberkereskedelem jogtárgya az emberi méltóságból levezethető önrendelkezési jog amelyből következően az ember a maga személyében ember marad: nem lehet tárgy, eszköz vagy dolog. Ennek alapján a munkára kényszerítés eredménye a tárgyiasított ember által elvégzett munkából szerzett rendszeres előny, míg a szervkereskedelem eredménye az emberi test tiltott felhasználásából következő rendszeres előny. A miniszteri indoklás lényeges pontként kiemeli, hogy „*mivel a kényszermunka jellegű emberkereskedelemnek eleme a rendszeres előny szerzésére törekvés, így a kitartottság [Btk. 202. §], a gyermekprostitúció kihasználásának minősített esete [Btk. 203. § (3) bekezdés] magában foglal a prostitúciós tevékenységből származó olyan jövedelmet, amely rendszeres és nem jelentéktelen, vagyis alkalmas az életszínvonal emelésére. Az ezekkel fennálló halmazat ennek megfelelően valóságos lesz.*”⁸⁴⁸

Ennek okán a jogalkotó 2020. július elsejével kimondta, hogy a kényszermunka bűncselekményének valamennyi elkövetési magatartása az emberkereskedelem tényállásában nyerhet értékelést, így a korábban különálló kényszermunka [Btk. 193. §] önálló sui generis tényállása megszűnik, de a magatartás nem kerül dekriminalizálásra.

A nemzetközi jogi instrumentumok minden tizenhétedik életévét be nem töltött személyt gyermeknek kezelnek, eltérően a magyar szabályozástól, amely a gyermekkori, a kiskori, a fiatalkori, fiatalfelnőtt és a nagykorú gyermek⁸⁴⁹ kategóriáit ismeri és egymást keresztező módon alkalmazza.⁸⁵⁰ Ugyanakkor nagyon előremutató, az a rendelkezés, melyszerint aki az emberkereskedelmet szexuális cselekmény végzése vagy emberi test tiltott felhasználása érdekében tizenkettedik életévét be nem töltött

⁸⁴⁸ 2012. évi C. törvény 192. § fűzött miniszteri indoklás 5 pont.

⁸⁴⁹ Magyarország Alaptörvénye - (2011. április 25.) XVI. cikk (4) bekezdés.

⁸⁵⁰ Lásd. az Alaptörvény XVI. Cikkének (4) bekezdését „A nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni”.

személy sérelmére, vagy életveszélyt, illetve különösen súlyos hátrányt okozva követi el, öt évtől húsz évig vagy életfogytig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁸⁵¹

15.1.10. Előfordult-e, hogy az áldozatot nem sikerült áldozatsegítéssel foglalkozó civil szervezet által nyújtott védett szálláshelyen elhelyezni?

A soron következő tizedik kérdésben védett szálláshelyen történő elhelyezésre kérdeztem rá. Itt a kérdésből nem derül ki, hogy valójában arra kérdeztem rá, hogy a nyomozását végző szakember munkája során előfordult-e, az a nyomozást akadályozó jelenség hogy a sértettet nem tudták a civil szervezeteknél, egyházi jogi személyeknél nyilvántartott védett szálláshelyen elhelyezni? A kiegészítés azért lényeges, mert a megbeszélések során erről volt szó, s valójában a válaszokat is erre figyelemmel adták meg.

Előfordult-e, hogy a sértettet/áldozatot nem sikerült áldozatsegítéssel foglalkozó civil szervezet által nyújtott védett szálláshelyen elhelyezni?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e %
Valid nem fordult elő	10	76,9	76,9	76,9
ritkán előfordult pl. munkaszüneti napokon	2	15,4	15,4	92,3
előfordult a civil szervezetek létbizonytalansága miatt	1	7,7	7,7	100,0
Total	13	100,0	100,0	

31. táblázat Összegzés shelter vagy védett házakban, illetve más áldozat-elhelyezéssel kapcsolatban

Látható, hogy a nyomozók 76,9%-a szerint nem volt áldozatelhelyezési probléma. A felmérésben résztvevő alapsokaság 15,4%-a (Két nyomozó) szerint ritkán, pl. munkaszüneti napokon, előfordult elhelyezési probléma. A válaszadók 7,7%-a (Egy nyomozó) szerint a civil szervezetek létbizonytalansága, anyagi nehézségei miatt adódnak elhelyezési problémák. Az anyagi problémák emellett a szervezeteken belüli magas fluktuációt is eredményez valamint külföldi támogatottsággal nem rendelkező civil szervezetek gyors megszűnését is eredményezi. Emiatt előfordul, hogy mire a nyomozóhatóság kialakítja a megfelelő kommunikációs kapcsolatot az adott szervezet képviselőivel, az akkorra megszűnik.

A „nem, vagy nem tudok áldozatelhelyezési problémáról” választ eredményező okokhoz hozzá kell számolnunk, hogy az ügyben dolgozó nyomozók részére az áldozatelhelyezési információk nem közvetlenül, egy csatornán érkeznek. Ennek oka az,

⁸⁵¹ 2012. évi C. törvény 192. § (6) bekezdés a) és b) pontja.

hogy a határon átnyúló bűnszervezetek nyomozásakor az államok bűnüldöző hatóságai rendszerint közös nyomozócsoportokat hoznak létre. A közös nyomozócsoport létrehozásának alapját a Lisszaboni Szerződés 34. cikkében kapott felhatalmazásban találjuk, amely kimondja: ha az adott bűncselekmény felderítésére irányuló nyomozás során egy tagállamnak bonyolult és nagy ráfordítást igénylő, más tagállamokat is érintő bűnügyi nyomozást kell folytatni, akkor nyomozócsoport hozható létre.⁸⁵² Az áldozat elhelyezésére vonatkozó információk, a nagyszámú erők, eszközök felvonultatása mellett általában csak később és közvetett módon érkeznek meg. Ezért a kérdőívben megjelölt válaszok nem tekinthetők pontos adatnak. A „ritkán előfordult, pl. munkaszüneti napokon vagy nyári nyaralási szezonban” választ adó nyomozók a megbeszélésen említést tettek arról, hogy a sokszor személyes kapcsolatokon, szimpátián múló egyfajta szokásjogi rendszerben működik az áldozatelhelyezés. Ha nincs ott az ismert kontaktszemély, akkor az azonnali elhelyezés meghiúsulhat, és az áldozatot át kell vinni egy másik menedékhelyre.

15.1.11. Az emberkereskedelem áldozatai tekintetében melyik az a társadalmi kérdés, ami az áldozattá válást leginkább elősegíti?

Az értekezés egyik lényeges kérdését tettem fel a nyomozócsoport tagjainak, hogy szerintük melyik az a társadalmi kérdés, ami - az emberkereskedelem áldozatai tekintetében - az áldozattá válást leginkább elősegíti? Mivel a nyomozók elsősorban kriminalisztikai szempontú helyzetértékelést preferáltak, így utólag is köszönet illeti az alosztályt, hogy az ettől eltérő kriminológiai jellegű kérdésekre is válaszoltak.

A kérdésre mind a tizenhárom nyomozó válaszolt. A kérdés mellett szereplő választható válaszokat úgy szerkesztettem meg, hogy rövidek, ugyanakkor nehéz és elgondolkodtató struktúrájúak legyenek. Ebből a célból több helyre olyan kifejezéseket illesztettem, amelyek súrolják egymást, és általában az ország szinte minden régiójában és rétegben megjelennek, de más kontextusban. Ezzel próbáltam a rutinból leadott válaszokat kiiktatni.

Ön szerint melyik az a társadalmi kérdés, ami az áldozattá válást leginkább elősegíti?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	egyes régiók elgettősodása	1	7,7	7,7	7,7

⁸⁵² Európai Unióról szóló Szerződés 34. Cikkében megfogalmazottak mentén - a Tanács által az Európai Unióról szóló szerződés 34. cikkének megfelelően létrehozott, az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló Egyezmény alapján.

egyres régiók elgettósodása, alacsony iskolázottság	1	7,7	7,7	15,4
egyres régiók elgettósodása, alacsony iskolázottság és generációs munkanélküliség	1	7,7	7,7	23,1
alacsony iskolázottság	2	15,4	15,4	38,5
szociális leszakadás	5	38,5	38,5	76,9
deviáns magatartásminták egymástól való eltanulása, öröklődése	1	7,7	7,7	84,6
deviáns magatartásminták egymástól való eltanulása, öröklődése és kulturális normák ütközése	1	7,7	7,7	92,3
deviáns magatartásminták egymástól való eltanulása, öröklődése és a helyi közösségek eltérő szokásjogának ütközése	1	7,7	7,7	100,0
Total	13	100,0	100,0	

32. táblázat Összegzés az áldozattá válást leginkább elősegítő társadalmi kérdések tekintetében

Az egyes régiók elgettósodásának kérdése kapcsolódik a chicagói iskola - egyebek mellett Robert E. Park, Ernest W. Burgess és Roderick D. McKenzie - kutatásaihoz, amelynek központi eleme Chicago városának élő, organikus elemzése volt. A vizsgálat lényegét a közepéről, a képzelt belső gyűrűtől a külső gyűrűk irányába irányuló kriminálszociológiai elemzés adta, ahol középpontot a belvárost jelentő mag képezte. Az elmélet szerint a legkisebb népsűrűségű belső magtól kifelé a második koncentrikus kör egy átmeneti, ipari, üzleti zóna, amit a munkások lakónegyedeiből álló harmadik gyűrű követ. Végül a legkülső, negyedik kör alakú zónában a tehetős polgárok lakta agglomerációs gyűrűt találjuk. Frederic Milton Thrasher 1913 chicagói banda élettérvizsgálatakor az elgettósodott gang-land-et, a kettes számú gyűrűben található ipari, üzleti szférához kötődve mutatta ki. Ez Magyarországon sem a falvakban, sem a városokban - az eltérő kulturális és társadalmi fejlődési okok miatt - nem így jelenik meg. A városokban rendszerint no-go zónák jönnek létre, amely elgettósodáshoz vezet. A kistelepülések elgettósodását az elvándorlás és a zsákfalvak kialakulása, lakóinak introvertált szegregálódása hozza létre. Ennek következtében sajátos magatartási mintázatok alakulnak ki. A többségben maradók szokásjogaikat minden esetben

kiterjesztik az egész településre és ezalatt a kulturális és más magatartási mintázatot is érteni kell. A kulturális normaütközés esetében arra a kultúrkonfliktusra kérdeztem rá, melyet Albert K. Cohen a szociológiai bűnözéelméletében mutatott ki.⁸⁵³ A szociálisan leszakadó, alacsonyabb rétegekben élő egyének hiányos, félresikerült szocializációja deviáns szubkultúrát hoz létre, amely később kultúrkonfliktushoz, végül a deviáns magatartások uralmához vezetnek.⁸⁵⁴ Thorstein Sellin elsődleges és másodlagos kultúrkonfliktus-elméletében túllép Cohen gondolatain, és új megvilágításba helyezi a kultúrkonfliktust.⁸⁵⁵

Az aktakutatás során mellém rendelt instruktossal beszélünk a deviáns magatartásminták továbbörökítéséről és a helytelen magatartásminták átadás-átvételének folyamatáról. Ennek kapcsán arra kérdeztem rá, hogy a nyomozók mennyire érzik igaznak Hans J. Eysenck, majd mások által kidolgozott finomított és továbbgondolt tételét, mely szerint a deviáns magatartás félresikerült kondicionálás következménye. Röviden utalva Eysenck elméletére, a helyes kondicionálás úgy alakul ki, hogy a közösség által kívánatos magatartásformák elsajátítása érdekében nevelik, tanítják, kondicionálják az egyént. A kondicionálás alapvetően a sikerorientált személyiségjegyekre épít. A kívánt magatartás sikeres kifejtése után az újabb siker elérése érdekében a cselekvést újra és újra képes megtenni, míg ez a viselkedés részévé válik a magatartásrepertoárjának.⁸⁵⁶ Eysenck elméletében arra a következtetésre jut, hogy a tettes bűnözői attitűdje helytelen nevelési kondicionálásból fakad, amely pszichocitás, az extroverzió és a neurocitás sajátos hármására vezethető vissza. Az említett három személyiségbeli attitűdkeveredés rendszerint felfedezhető a szociálisan leszakadó, alacsony iskolázottságú rétegek között, akiknek közösségei megindultak a gettósodás felé, és leginkább endogám jellegű közösségként kezdenek viselkedni.

A kutatásomban felépített kérdések összeállítása során figyelemmel voltam Edwin H. Sutherland differenciális asszociáció elméletére,⁸⁵⁷ mely szerint nem nevelési, hanem eltanult viselkedés a deviáns magatartás. A deviáns magatartást interaktív kommunikáció útján deviáns csoportok közvetítik olyan hiteles, tekintélyszemélyeken keresztül, akik teljes, mindenre kiterjedő magatartási mintázatot adnak át. Az átadás

⁸⁵³ Lásd COHEN, Albert K.: Ragazzi delinquenti. Feltrinelli Kiadó. Milano, 1955

⁸⁵⁴ KORINEK László: a XX. századi bűnözéelméletek. In. Gönczöl - Kerecsi - Korinek - Lévay (szerk.): Kriminológia - Szakkriminológia. Complex Kiadó. Budapest, 2012. 91. o.

⁸⁵⁵ DOMOKOS Andrea - NEMES Zsófia: Tételek, gondolatok a kriminológia tudományából. Patrocinium Kiadó. Budapest, 2016. 18. o.

⁸⁵⁶ KORINEK László: i.m., (2012.) 88. o.

⁸⁵⁷ Sutherland szerint az eltérő képzetek vagy differenciális érintkezésre vonatkozó elméletét lásd ADLER, Freda – LAUFER, William S. – MUELLER, Gerhard O. W.: Kriminológia. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.

rendszerint akkor zajlik le sikeresen, ha az adott csoportban megfelelő számú hitelesnek vélt tekintélyszemély van, és a deviáns magatartásminták többségben vannak. Daniel Glaser továbbmegy ezen és egyenesen azt állítja -, meghaladva Shuterlandot - hogy nem átörökítésről, hanem folyamatos contacts-ról van szó, amelynek lényeges eleme a befolyásoló csoport és a célszemély közti állandó kapcsolat. Kutatásomban ezt a releváns kapcsolatot és a kapcsolódó tanulási, nevelési folyamatot kerestem.

A másik neuralgikus tárgykör a generációs munkanélküliség, amely kérdésként szerepel a kutatásban. Itt minden olyan helyzet lényeges, amely a szociális leszakadást és a társadalmi megosztottságot erősíti, és lényegét tekintve a deviáns magatartásformákat erősíti. Ehhez jó támpontokkal szolgált Rost Andrea fiatalok bűnözéséről készített rendszerszemléletű vizsgálódása.⁸⁵⁸ A 7,69 százalékos arány más fénytörésbe kerül, ha a régió elgettősodásával, alacsony iskolázottsággal közösen jelenik meg a generációs munkanélküliség.

2.1.15. A munkanélküliek száma korcsoportok szerint, nemenként (1998–) [ezer fő]														
Év	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	Összesen	Ebből: 15–24 évesek
	évesek													
Együtt														
1998	28,2	57,1	43,5	36,9	37,2	44,4	34,8	19,2	7,1	2,0	314,0	85,3
1999	21,6	54,4	41,2	38,5	34,6	38,9	31,1	18,8	5,6	0,4	285,3	76,0
2000	18,4	50,3	41,6	35,5	25,6	33,1	31,6	19,5	7,0	0,6	263,7	68,7
2001	13,2	41,9	41,6	31,5	25,2	26,1	26,4	20,0	6,8	1,2	234,1	55,1
2002	11,7	44,8	43,2	31,6	27,3	25,8	26,3	18,4	8,7	0,6	238,8	56,5
2003	11,8	43,1	43,6	33,3	29,3	26,1	28,1	19,3	8,2	1,5	244,5	54,9
2004	12,0	43,9	41,6	34,5	32,1	25,7	28,6	22,4	10,2	1,4	252,9	55,9
2005	12,4	54,5	51,9	39,5	39,7	27,4	32,8	29,0	14,4	1,5	303,9	66,9
2006	12,0	52,1	52,8	43,4	41,3	37,2	37,1	25,4	14,4	2,3	318,2	64,1
2007	9,5	47,9	49,9	44,7	40,1	37,9	36,0	27,3	17,2	1,3	312,1	57,4
2008	9,7	50,3	50,1	44,0	42,4	39,7	37,5	30,7	19,5	2,1	326,3	60,0
2009	11,4	67,4	63,3	55,5	53,9	51,2	47,6	37,7	26,7	2,8	417,8	78,8
2010	9,8	68,4	70,8	63,6	63,5	57,2	51,3	45,2	35,9	3,6	469,4	78,3
2011	8,4	66,1	59,1	55,5	66,0	59,7	52,6	48,3	45,0	5,1	466,0	74,5
2012	10,8	73,9	65,3	59,3	67,8	52,8	47,1	48,2	41,0	6,0	473,2	84,6
2013	13,5	70,0	55,7	54,0	57,5	56,0	47,1	39,5	39,7	7,2	441,0	83,5
2014	11,0	56,6	45,7	40,3	46,2	41,4	33,3	28,5	28,8	11,0	343,3	67,6
2015	10,7	48,2	40,9	33,7	40,1	35,4	31,2	28,6	23,9	14,3	307,8	58,9
2016	8,8	35,9	31,0	24,0	30,4	27,4	22,9	22,6	17,3	13,6	234,6	44,7
2017	8,2	28,1	24,0	20,4	24,8	23,6	18,0	19,1	13,4	11,9	191,7	36,3
2018	8,2	25,5	21,7	19,4	21,9	23,9	16,6	16,2	10,4	8,1	172,1	33,6
2019	9,1	28,0	23,2	13,4	16,4	22,5	16,6	13,5	9,9	6,1	159,7	37,1

41. ábra A munkanélküliek száma korcsoportok szerint (1998–2018 között)

⁸⁵⁸ ROST Andrea: a fiatalok bűnözés kriminológiája és szociológiája. L'Harmattan Kiadó. Budapest, 2014. 183-388. oldalak.

Hiába látjuk a munkanélküliségnek jelenleg csökkenő tendenciáját,⁸⁵⁹ illetve a számos jól működő kormányzati programot és a közfoglalkoztatás sikereit.⁸⁶⁰ Az ilyen közösségekben a rendszeres kereső munka ismeretlen lesz és más ösztönös megélhetési formák kerülnek felszínre.

A deviáns magatartások másik alapja lehet a helyi közösségek eltérő szokásjoga, amely ütközik az állam büntetőpolitikájával. Ezt a kérdést több oldalról körbejárta Loss Sándor,⁸⁶¹ akinek kutatási területe volt a cigány jogszolgáltató fórum, a romani kris⁸⁶² vizsgálata. „A romani kris olyan fogalom, melynek nem létezik pontos magyar megfelelője, mert ez az intézmény csak az oláh cigányok közt létezik. Más cigány közösségekben ettől merőben eltérő intézmények szolgálnak a viták rendezésére. A szó lefordítása helyett magyarázatára kell törekednünk. A romani kris »vitamegoldó«, »konfliktusfeloldó«, »igazságszolgáltatási«, »bírósi« fórumként szolgál az oláh cigányok között. Közösségi intézményként működik, az állam hasonló intézményeitől teljesen függetlenül: ezt a bírói fórumot az állami jog nem ismeri el. Saját közösségükön belül viszont roppant fontos jelentőséget tulajdonítanak neki, az általa kiszabott »szankció« kötelezően betartandó”.⁸⁶³ Fontos és tanulságos kutatások lehetnek a jogkövető magatartás és a prevenció elemzése szempontjából. Az egységes jog- és homogén büntetőpolitika ütközhet bizonyos kisebbségek társadalmi normáival, amelyek annyira mélyen gyökereznek az adott közösségben, hogy nem homogenizálhatók.

Az emberkereskedelem és más nemzetközi, illetve európai uniós szabályok alkalmazásakor a magyar jogalkotó ezeket a normákat Magyarország kulturális, jogi hagyományaival és értékeivel összhangba hozza. Ahogy Hollán Miklós fogalmaz: „az adott ország hagyományai, értékeivel összhangban ülteti át a nemzeti jogba.”⁸⁶⁴ Ennek a folyamatnak azonban rendszerint csak olyan jogintézmények lehetnek részei, amelyeket már korábban elismert az állam, vagy amelyet nemzetközi jogközösség

⁸⁵⁹ KSH forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf010.html (letöltés: 2019. szeptember 26.)

⁸⁶⁰ Ld. A foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban működő nevelőszülőség intézményét.

⁸⁶¹ LOSS Sándor a Debreceni Egyetemen jogbölcseleti és jogszociológiai tanszék tanszékvezető egyetemi docense volt, s szervezésében indult el és működött „kisebbség szociológiai szeminárium”. LOSS Sándor PhD dolgozata az oláh cigány közösségi jogot a „romani kris” elemzését tartalmazza.

⁸⁶² Az oláh cigány kultúra rendelkezik önálló egyedülálló és ritka vitarendező fórummal, amely a romani kris azaz a cigánytörvény alapján működik. Ld. LŐRINCZ Veronika - LOSS Sándor: Romani kris a délbékési oláh cigányoknál. In Beszélő 9-10. szám, Évfolyam 7, Szám 8 Roma-dosszié. Forrás: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/romani-kris-a-del-bekesi-olahciganyoknal> (letöltve: 2019. szeptember 26.)

⁸⁶³ LŐRINCZ Veronika - Loss Sándor: i.m. In Beszélő 9–10. szám, Évfolyam 7, Szám 8 Roma-dosszié.

⁸⁶⁴ HOLLÁN Miklós: i.m. (2012). 32. o.

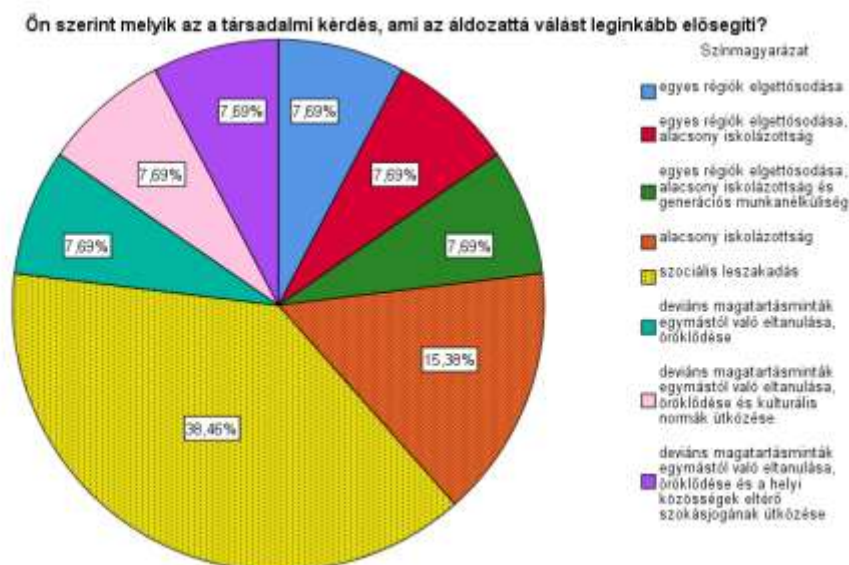
elismerése vagy ajánlása alapján befogadhatónak ítélt. Az eltérő jogi kultúrák, magatartások kérdését - ha nincs más kényszerítő erő - a hatalom közrendbe ütköző cselekmények halmazába számúzi. Ilyen lehet bizonyos jogi kultúrák által alkalmazott többnejűség kérdése, illetve a Loss Sándor által vizsgált finnországi cigányság házassági modellje, amely lényeges pontokon eltér a hivatalos állam jogától, ezért az nem jelenhet meg többség által elismert jogként. A cigányság társadalmát kutatók nagyrészt megegyeznek abban a kérdésben, hogy „[A]z urbanizációs folyamatok hatására megbomlik a természetes struktúra, és ez óriási befolyást gyakorol a közösségi kontrollra. Súlyos »kulturavesztés« is bekövetkezett, megjelent az alkoholizmus, az erőszak, a bűnözés és a drogfüggőség”.⁸⁶⁵

Ferge Zsuzsa Majtényi Lászlóra hivatkozva állítja, hogy a cigányság eltérő kulturális, jogi helyzete és érdekérvényesítő képessége nem javult a 2011-es Alaptörvényi rendelkezések hatására sem.⁸⁶⁶ „A hátrányos helyzet ismérveinek vizsgálata során rendszerint azt tapasztaltuk, hogy a cigány elkövetők többszörös arányban hátrányosak, mint a nem cigány elkövetők, s hogy a hátrányos helyzetű elkövetők között is ők a leghátrányosabbak. Ez a megállapítás teljes mértékben magyarázatot ad arra, hogy miért kétszer nagyobb a cigányok kriminalitási aránya a büntetés-végrehajtási intézményekben. Nem kétséges, hogy a cigányok magasabb bűnözési arányainak okait mindenekelőtt társadalmi, szociális létfeltételeikben, s ennek megfelelő tudati szintjükben kell keresnünk. [kiemelések az eredetiben - D. Cs.] (Vigh-Tauber-Madácsi 1988: 225)”.⁸⁶⁷

⁸⁶⁵ Loss Sándor: A finn "kaale" cigányok közösségi joga, a "vérbosszú" modell. In Belügyi szemle 47. évf. 7-8. sz./1999. 134-143. o.

⁸⁶⁶ Ferge Zsuzsa: i.m. (2017). 383. o.

⁸⁶⁷ DUPCSIK Csaba: Magyarországi cigányok/romák a hétköznapi és a tudományos diskurzusok tükrében. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet. Budapest, 2018. 186. o.

42. ábra a társadalmi kérdés és az áldozattá válás közti összefüggések

Dupcsik által idézett Vigh-Tauber-Madácsi szerzőhármás véleményével ellentétben a cigányság nehéz helyzetének kérdését én nem a hátrányos helyzetben látom, hiszen az csupán következmény. A megoldást az eltérő társadalmi normák és az állam által alkotott jog - különösen az állami büntetőpolitika - imperatív karakterisztikájában vélem felfedezni. Ennek bizonyítéka, hogy a hátrányos helyzet kezelése lényeges változást, kézzelfogható eredményt nem hozott.

Ugyanakkor a már említett Loss Sándor kutatásait ismét előtérbe emelve - szeretnék rámutatni, hogy - a romani kris egy olyan élő, organikus kifejldött jogintézmény volt, amelyet sem a többségi társadalom más tagjai nem ismertek, illetve az általa hozott határozatokat az állam nem ismerte el, azokhoz állami kényszer nem volt kapcsolható.

A felhozott példa mellett számos más társadalmi, közösségi szokásjog létezik például a már említett finn „kaale” cigányok közösségi jogát kutató Loss Sándor „vérbosszú” modell című dolgozata, amely „a finn cigányok sajátos helyzetéről kíván számot adni, bemutatva azt az egyedi közösségi szerveződést, amely megkülönbözteti őket más cigányoktól. Fontos eltérésnek számít, hogy náluk nem létezik egy olyan szerv, amely a jelentősebb ügyekben döntést hozna. Leginkább a cigány »illemkódex« határozza meg mindennapi viselkedési formáikat. A csoportok közötti konfliktusok eldöntésében nem játszik szerepet egy formális ítélkező testület, amelynek következtében a legsúlyosabb nézeteltérések vérbosszúval végződnek. A vérbosszú a finn cigányok közötti társadalmi kontroll szerepét tölti be [...]”.⁸⁶⁸

⁸⁶⁸ VARGA Norbert - MADAI Sándor: Recenzió a Huszti Vilmos emlékkönyvről (Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2002/1., 60-63. o.)

Tehát ez a társadalmi kontroll szűnik meg, amikor egy többségi társadalom és egy eltérő kulturális és szokásjogrendszerrel rendelkező közösség összeütközik, melynek eredményeképpen a gyengébb közösség marginalizálódik a csoportdinamika szabályai szerint, amely a szociális leszakadásban és tanulási-oktatási lemaradásban és az egyes csoportok feltűnő elszegényedésében érhető tetten.⁸⁶⁹

A feltett alapkérdés releváns oki tényezőjeként legtöbbször, 38,46%-ban a szociális leszakadást választották, amivel egyben azt is állítják, hogy az emberkereskedelem áldozatai szociálisan nehéz helyzetben lévő társadalmi rétegből kerülnek ki. A kérdést - annak karakterisztikáját tekintve - elsősorban szociológiai, lelki és társadalmi integráltsági tényezők jellemzik, amely a társadalmi anomiahoz vezető állapot. Ezzel kapcsolatban Robert King Merton idézi Robert Morrison MacIvert,⁸⁷⁰ aki szerint az anomia „*olyan ember lelkiállapotát jelöli, akinek erkölcsi gyökereit kitépték, nincsenek mércéi, csupán összefüggéstelen kívánságai, akinek már nincs érzéke a folyamatosság, a nép és a kötelesség iránt. Az anomiaiban szenvedő ember szellemileg terméketlenné vált, csak saját maga érdekli, nem felelős senkinek. Kigúnyolja más értékeit. Egyedül a tagadás filozófiájában hisz. Az érzékelés vékony mezsgyéjén él, nincs jövője nincs múltja*”.⁸⁷¹ Az anomia rendszerint olyan társadalmi csoportokat érint súlyosan, ahol a szociális leszakadás gazdasági lemaradás magas. Ferge Zsuzsa szerint a szegénység, a gyermekszegénység a depriváció, a marginalizálódás és a kirekesztés okos szociálpolitikával, „*amely kielégít bizonyos a piac révén nem megfelelően kielégíthető szükségleteket*”⁸⁷² elkerülhető lenne. Ehhez szükséges egy professzionális állami elosztás- újraelosztás révén működő állam és állampolgárok közti viszony révén intézményesült rendszer. Ugyanakkor figyelemmel kell lenni más folyamatokra is, hiszen az európai és nemzetközi kontextusban élve Magyarország egy felzárkózó régió része, így az országon belüli leszakadó régiók gazdasági állapota és a bűnözési statisztikák egyben indikátorként is működnek.

György László szerint a „*Pew Research Center 2015-ös közvélemény kutatása alapján az amerikaiak 60 százaléka szerint a következő generációk rosszabbul fognak élni, mint*

⁸⁶⁹ Vö. DURKHEIM, Émile bűnözés és a gazdasági folyamatokra vonatkozó kutatása idéző KÓ Józseftől a szegénység, bűnözés, szükségletbűnözés című fejezetben. In: GÖNCZÖL - KEREZSI - KORINEK - LÉVAY (szerk.): Kriminológia - Szakkriminológia. Complex Kiadó. Budapest, 2012. 351. o.; és FERGE Zsuzsa: Magyar Társadalom- és szociálpolitika 1990-2015. Osiris Kiadó. Budapest, 2017. 384-386 oldalak.

⁸⁷⁰ MACIVER, Robert Morrison: The Ramparts We Guard. The Macmillan Company. New York, 1950. 84-85 o. és az egész 10. fejezet. <https://lawcat.berkeley.edu/record/94479> (letöltés: 2019.09.25.)

⁸⁷¹ MERTON, Robert King: Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Osiris Kiadó. Budapest, 2002. 245. o.

⁸⁷² FERGE Zsuzsa: Magyar Társadalom- és szociálpolitika. Osiris Kiadó. Budapest, 2017. 25. o.

ma, miközben a kínaiaknak csak 5 százaléka gondolja ezt. Az amerikaiak 32 százaléka gondolja azt, hogy egy emberöltő múlva jobban élnek majd utódaik, miközben a kínaiak elsőprő többsége, 88 százaléka vélekedik így. A Századvég Alapítvány 2017-es, az Európai Unió összes tagállamára vonatkozó reprezentatív, nagymintás közvélemény kutatása szerint az európaiak hasonlóan gondolkodnak, mit az amerikaiak: a megkérdezett 51 százaléka szerint gyermekeik vagy a következő generációk rosszabbul fognak élni, és csak 15 százalékuk érzi úgy, hogy jobb körülmények várnak a későbbi nemzedékekre”.⁸⁷³ A számok alapján a helyzet Európában inkább kicsivel rosszabb, mint Amerikában: ott a megkérdezettek 32 százaléka optimista, míg Európában ez mindössze 15 százalék. A 2019-es kutatások azonban Magyarországon javuló tendenciákat jeleznek.

A kutatásban a nyomozók 7,69 százaléka megjelölte az áldozattá válás okaként „generációs munkanélküliség” választ, de nem önmagában, hanem összekapcsolta „a régiók elgettősodásával”, és „az alacsony iskolázottsággal”. A válaszban felfedezhetjük azt a jogalkalmazói látásmódot, amely az áldozattá válást gyakorlati szempontból értékeli és ritkán lát tágabb társadalmi összkepet a jelenségről.

43. ábra A Századvég Alapítvány 2019-es, az Európai Unió összes tagállamára vonatkozó reprezentatív, közvélemény kutatása. Forrás: <https://project28.eu/hu/altalanos-jovokep-politikai-attitudo-2019/>

Ehhez lásd a szegénységgel vagy társadalmi kirekesztődéssel kapcsolatos fontosabb indikátorokat a Magyar Központi Statisztikai Hivatal adatbázisában.⁸⁷⁴

év	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Súlyos anyagi deprivációban élők aránya									
Összesen	23,4	26,3	27,8	24,0	19,4	16,2	14,5	10,2	8,7

⁸⁷³ GYÖRGY László Egyensúlyteremtés - a gazdaságpolitika missziója. Századvég Kiadó. Budapest, 2017. 21. o.

⁸⁷⁴ KSH. forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zaa007.html (Letöltve: 2020. július 27.)

0–17 év	30,4	34,1	35,6	31,9	24,9	21,1	19,2	15,2	13,1
18–64 év	23,3	26,1	28,1	23,8	19,2	16,5	14,7	10,1	8,3
65+ év	16,2	18,6	17,8	16,5	14,2	10,2	9,4	5,6	6,0

44. ábra Forrás: KSH

Az anyagi deprivált állapot csak az egyik tényező, mely az emberkereskedelemhez kapcsolódó bűnszervezetek irányát is meghatározza. Ez a bűncselekményfajta minden esetben olyan területekre igyekszik benyomulni, ahol az emberi méltóságnak kevés értéke van. A tettesek,⁸⁷⁵ rendszerint gazdasági kiszolgáltatottságban, anómiás állapotban lévő régiókban és közösségekben keresnek partnereket, áldozatokat. A nyomozók 15,38 százaléka gondolta úgy, hogy az áldozattá váláshoz az alacsony iskolázottság járul erőteljesen hozzá, amely az oktatási rendszerben található működési és strukturális kérdéskörét veti fel. Az áldozattá válás kérdésében tehát komoly arányban szerepelnek az edukációs kérdések és az iskolázottság, amit a határon átnyúló bűnszervezetek által elkövetett emberkereskedelem és kapcsolódó bűncselekményekben nyomozó szakemberek tapasztalata megerősít.

A kutatás során arra a hipotézisre figyeltem, hogy az emberkereskedelem áldozatainál az aluliskolázottság inkább vezető szerepet játszik, mint a szociális helyzet. Ez a feltételezés a verifikáció során nem igazolódott be. A választ úgy tudnám összefoglalni, hogy a szociális helyzet számos esetben kiindulópontot nyújt a deviáns magatartás és az áldozattá válás szempontjából is. Az emberkereskedelem tekintetében a kilátástalan élethelyzet rendszerint motorja a későbbi sértettek sodródásának. Például a szociális kényszerre adekvát válasznak tűnhet a prostitúció, amely a felmerülő napi problémákat azonnal enyhítheti. A keresletre adott válasszal számos kérdés egyszerűen megoldható, hiszen a test adott. Áruba bocsátása azonnali adózatlan jövedelemhez juttatja az áruba bocsátót. A morális, erkölcsi, valamint edukáció hiánya mindezt egyszerűnek és kivitelezhetőnek mutatja. *„A lányok, akik tanulmányaik mellett prostitúcióval foglalkoznak, nem tűnnek ki csoporttársaik közül. Nem sminkelik magukat látványosan, olyanok, mint diáktársaik, titkukat jól őrzik. Közöttünk élnek mindannyian”*.⁸⁷⁶

⁸⁷⁵ Ld. Kerítő ügynökök, loverboyok (szerelmet, házasságot ígérő csalók) stb.

⁸⁷⁶ NAGY Szilvia - SZABÓ Anna Eszter: Egyetemista lány támogatót keres. XXI. Század Kiadó. Budapest, 2015. 5. o.

15.1.12. Mennyire jellemző, hogy harmadik országból érkező állampolgár válik emberkereskedelem áldozatává Magyarországon?

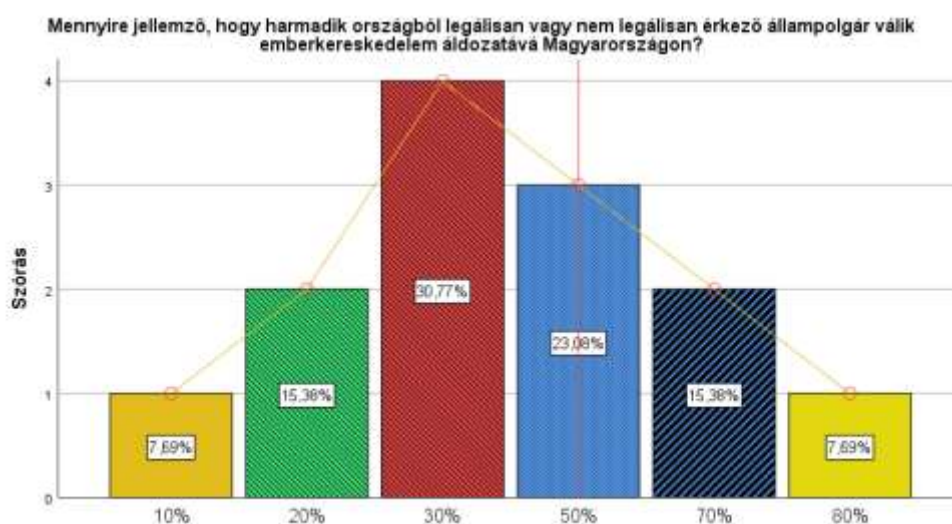
A kérdésre az általam megkapott és átvizsgált nyomozati iratokban nem volt eseti példa. Ennek okán kérdeztem rá nyomozóknál arra, hogy tapasztalatuk szerint mennyire jellemző, hogy Magyarországon lesz valaki emberkereskedelemmel összefüggő szervezett bűnözés áldozata.

Mennyire jellemző, hogy harmadik országból legálisan vagy nem legálisan érkező állampolgár válik emberkereskedelem áldozatává Magyarországon?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	10%	1	7,7	7,7	7,7
	20%	2	15,4	15,4	23,1
	30%	4	30,8	30,8	53,8
	50%	3	23,1	23,1	76,9
	70%	2	15,4	15,4	92,3
	80%	1	7,7	7,7	100,0
	Total		13	100,0	100,0

33. táblázat Összesítő táblázat harmadik államból Magyarország területén áldozattá váltakról

A Tanács következtetései a szervezett és súlyos nemzetközi bűnözés elleni küzdelemmel kapcsolatos, a 2018 és 2021 közötti időszakra szóló uniós prioritások meghatározásáról szóló 7704/17. dokumentumban⁸⁷⁷ az emberkereskedelem a bűnözés általi fenyegetettség kiemelt területeként szerepel.

45. ábra Mennyire jellemző, hogy harmadik országból (nem EU tagállamból) legálisan vagy nem legálisan érkező állampolgár válik emberkereskedelem áldozatává Magyarországon?

⁸⁷⁷ A súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettség európai uniós értékelése (Europol, 2017) Forrás: <https://www.consilium.europa.eu/media/30219/qc0114638hun.pdf> (2020. szeptember 21.)

A 33. táblázat Összesítő táblázat harmadik államból Magyarország területén áldozattá váltakról a 45. ábra Mennyire jellemző, hogy harmadik országból (nem EU tagállamból) legálisan vagy nem legálisan érkező állampolgár válik emberkereskedelem áldozatává Magyarországon? látható adatok szerint a piros vonallal jelölt középértéktől csökkenő tartományba húzódóan 30%-os értéket mutat a válaszadók 30,7 százaléka. Ebből következtethetünk arra, hogy a harmadik országból érkezőket kevésbé fenyegeti, hogy Magyarország területén emberkereskedelem áldozatává váljanak. Az összkép azonban árnyaltabb ennél, hiszen az adott válaszokat elemző matematikai interpolációs vonal által kirajzolt közelítő érték - amelyet a sárga színnel jelöltem - egyértelműen azt mutatja, hogy a harmadik országból érkező személyek tekintetében az áldozattá válás Magyarországon inkább lehetséges, mint nem.

Európai Bizottsági jelentés kimondja, hogy *„[E]gyértelmű, hogy lényegesen több áldozat van annál, mint amit a hivatalos számok mutatnak. A bűncselekmény nyilvánvaló nemi dimenzióval rendelkezik. Folyamatosan arról számolnak be, hogy legelterjedtebb formája a szexuális kizsákmányolási célú emberkereskedelem, amelynek főként nők és lányok az áldozatai”*.⁸⁷⁸ Az Európai Bizottság már néhány évvel ezelőtti adatai⁸⁷⁹ is bizonyítják - lásd az alábbi kördiagramot -, hogy a szexuális és a munkacélú kizsákmányolásra irányuló emberkereskedelem igen magas arányára tekintettel annak visszaszorítására irányuló igény és a nyitott és biztonságos Európa⁸⁸⁰ elmélete megjelenik az Európai Migrációs Stratégiában,⁸⁸¹ az Európai Biztonsági Stratégiában és egyéb uniós szakpolitikai eszközökben is.⁸⁸²

⁸⁷⁸ Jelentés az emberkereskedelem felszámolására irányuló európai uniós stratégia nyomán követéséről, valamint további konkrét intézkedések meghatározása. Brüsszel, 2017.12.4. COM(2017) 728 final.

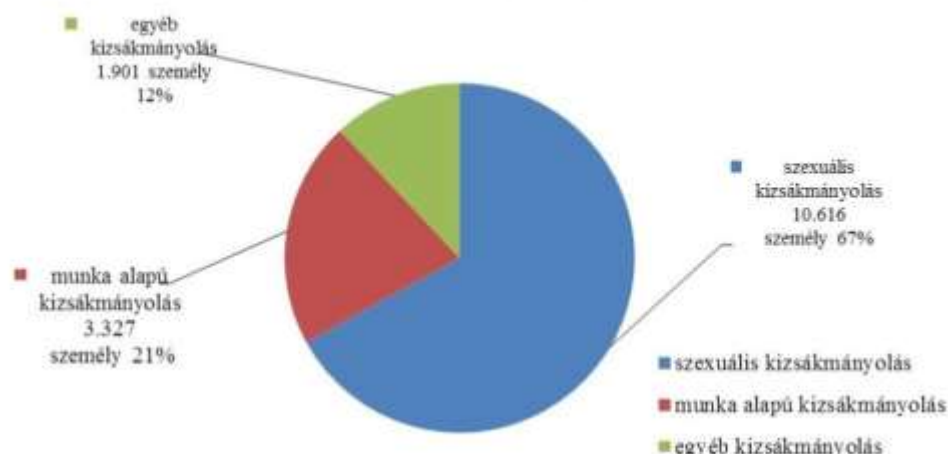
⁸⁷⁹ Ld. Brussels, 19.5.2016 COM(2016) 267 final: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/trafficking-in-human-beings/docs/commission_report_on_the_progress_made_in_the_fight_against_trafficking_in_human_beings_2016_en.pdf (letöltve: 2018. június 30.)

⁸⁸⁰ COM(2016) 267 final; COM(2017) 195 final; Az Europol az internetes szervezett bűnözés általi fenyegetettség értékelése (IOCTA) 2016, a súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettség európai uniós értékelése (SOCTA) 2017, valamint Helyzetjelentés: Emberkereskedelem az EU-ban (2016).

⁸⁸¹ Európai migrációs stratégia, COM(2015) 240 final; Európai biztonsági stratégia, COM(2015) 185 final.

⁸⁸² A Bizottság közleménye „Nyitott és biztonságos Európa: váltsuk valórá!” (COM(2014)154 final); A Bizottság közleménye a migráns gyermekek védelméről (COM(2017)211); valamint a kábítószer elleni uniós stratégia (COM(2017) 195 final); Eredményjelentések a biztonsági unió megvalósításáról (COM(2017) 213 final, SWD(2017) 278 final, COM(2017) 407 final.

Emberkereskedelem áldozataként 2012 és 2013 között
15.846 személyt regisztráltak az Európai Unió területén

46. ábra Az emberkereskedelem regisztrált áldozatai. Forrás: EB 19.5.2016 COM(2016) 267 final.

Az emberkereskedelem regisztrált uniós esetszámát a magyar adatsorok messze alulmúlják. A Bizottság 2018-ban készült jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU Irányelv 20. cikkében előírtak szerinti második jelentés⁸⁸³ tartalmazza, hogy 20.532 nyilvántartott áldozata volt az emberkereskedelemnek az Európai Unióban. A nyilvántartott áldozatok 44%-a volt uniós polgár, amely 9.034 személyt jelent. Ha ezt a számot elosztjuk az uniós tagállamok 28-as számával, akkor minden tagállamra 322 áldozat esne. A nyilvántartott áldozatok állampolgársága szerinti első öt uniós tagállam Románia, Magyarország, Hollandia, Lengyelország és Bulgária volt. Ez a tendencia 2010 és 2012 közötti időszakban és a Bizottság első eredményjelentésében is ez volt látható. Következésképpen nem pontosan azonosítható az EU által közölt adatok és a magyar bünyügyi nyilvántartás adatai közötti több száz áldozati számot tartalmazó eltérés. Ha azzal a kérdéssel is számolunk, hogy az Európai Unió más tagállamainak hatóságai nem ritkán magyarnak regisztrálnak esetleg román-, szlovák- vagy horvátországi magyarokat, akkor is ezen eltérések száma legfeljebb néhány tucat lehet.

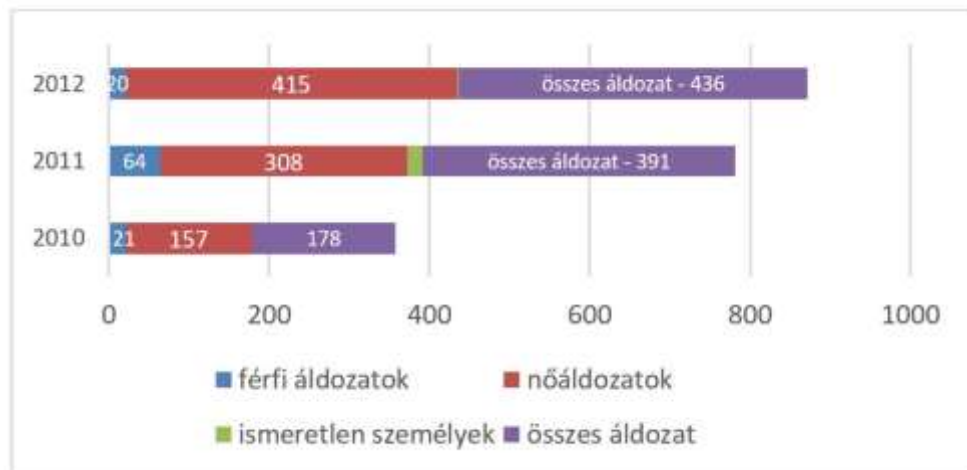
Korcsoport / Paragrafus	Budapest	Bárány	Bács-Kiskun	Békés	Borsod-Abaúj-Zemplén	Csongrád	Fehérvár	Győr-Ménfőcsanak	Hajdú-Bihar	Hódmezővásárhely	Komárom-Esztergom	Nagykanizsa	Pécs	Szeged	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Jász-Nagykun-Szolnok	Tolna	Vas	Veszprém	Zala	Külföld
-------------------------	----------	--------	-------------	-------	----------------------	----------	----------	------------------	-------------	------------------	-------------------	-------------	------	--------	------------------------	----------------------	-------	-----	----------	------	---------

⁸⁸³ A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU Irányelv 20. cikkében előírtak szerinti második jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2018) COM(2018) 777 final.

(1) gyermekkorú (0-13) NINCS												
(2) fiatalkorú (14-17)												
Btk. 192. §	1									3	1	1
(3) fiatal felnőtt (18-24)												
192. §				1			2		1	3	3	6
(4) felnőtt (25-59)												
192. §										5		
(5) időskorú (60-) NINCS												
Összesen: 29 sértett												

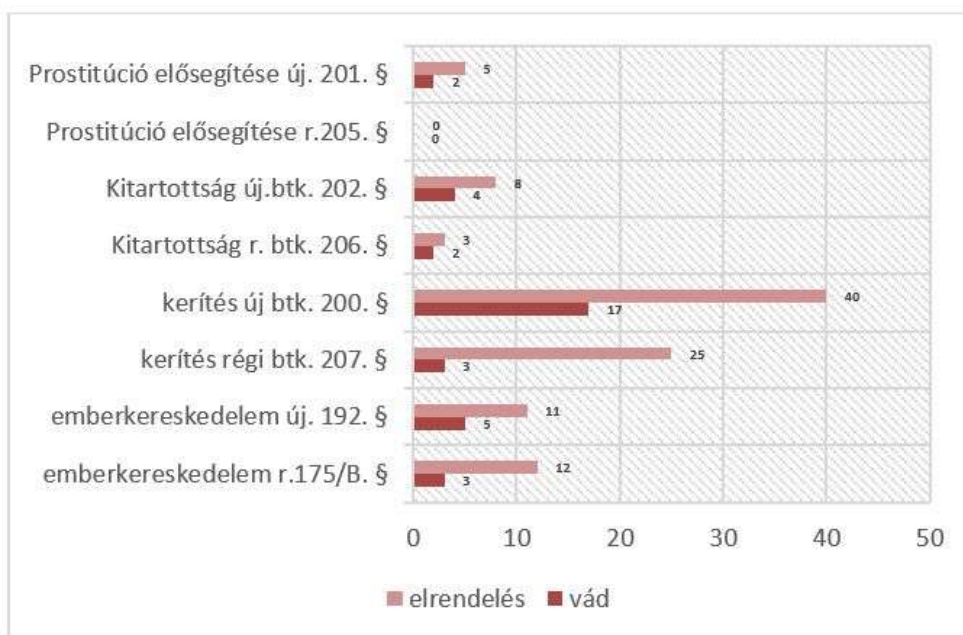
47. ábra Forrás: Belügyminisztérium, 2018.07.01-jén készült az ENYÜBS 2009.01.01-2018.06.30 közötti adatai alapján.

A Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztálya által megjelenített ENYÜBS kimutatásban mindösszesen 29 emberkereskedelemből származó sértettet találunk. Ez rendkívül kevésnek tűnik, ha azonban a kerítést, kitartottságot, munkára kényszerítést - tehát az emberkereskedelemhez hasonló jellegű, azzal sok átfedést mutató bűncselekményeket is ideszámítjuk, akkor már megközelítjük az európai uniós statisztikai adatokat.

48. ábra Eurostat adatok a magyarországi emberkereskedelemről. Forrás: Eurostat.

A kérdés vizsgálata természetesen további kutatásokat igényel, de talán kijelenthető, hogy fogalmi és jogdogmatikai problémák is állhatnak a számok által mutatott eltérések mögött.

49. ábra Az emberkereskedelemhez kapcsolódó bűncselekmények 2009-2018 között. Forrás: ORFK Elemző- Értékelő Osztály.

A fenti 49. ábra Az emberkereskedelemhez kapcsolódó bűncselekmények 2009-2018 között. Forrás: ORFK Elemző- Értékelő Osztály. az ORFK Elemző- Értékelő Osztály által kiadott emberkereskedelemhez kapcsolódó bűncselekményeket látjuk, melynek adatai alapján, 2009 és 2018 első negyedéve között a legtöbb cselekmény a kerítés büntette volt. A felsorolt bűncselekmények között az emberkereskedelem vonatkozásában áttekintettem a nyomozás elrendelése és a vádemelés közötti számbeli eltérést.⁸⁸⁴ Ennek a kérdésnek okaként azt találtam, hogy egyfelől megváltozott (kiszélesedett) az emberkereskedelem tényállása alá vonható cselekmények köre, másfelől kétségtelenül magas a magyar ügyészség által követett váderedményességi cél. Ezzel kapcsolatban egy doktoranduszkonferencián kifejtettem néhány gondolatot,⁸⁸⁵ s idéztem a Kúria Büntető Kollégiumának Joggyakorlat-elemző csoportja által készített tanulmányból,⁸⁸⁶ amely bemutatja, hogy a magyar ügyészség 97%-os váderedményessége messze megelőzi a német ügyészség 80%-os mutatóit.⁸⁸⁷ A váderedményesség nem negatív jelenség, de ahogy a Kúria is utalt rá: „a váderedményesség aránya összefüggésben állhat a perbeli bizonyítás bíróság és

⁸⁸⁴ A régi 1978. évi IV. törvény 175/B. § esetében négyszeres, míg a 2012. évi C. törvény 192. § estében kétszeres az eltérés.

⁸⁸⁵ KUBISCH Károly: Az emberkereskedelem szabályozási kérdései és minősítése a gyakorlatban. In: Miskolci Doktorandusz Konferencia Tanulmánykötet. Bíbor Kiadó. Miskolc, 2017. 105. o.

⁸⁸⁶ 2013.El.II.E.1/4 számú Kúria Büntető Kollégiumának Joggyakorlat-elemző csoportja által készített tanulmány.

⁸⁸⁷ Kúria: A vád törvényességének vizsgálata - összefoglaló vélemény. 2013. Melléklet: Nemzetközi összehasonlítás a váderedményességgel kapcsolatban. 40. o.

ügyészség közötti kompetencia megosztásával, illetve a kompetencia mikénti gyakorlásával.”⁸⁸⁸ Ez pedig kihatással lehet bizonyos bűncselekmények esetében, a biztos minősítés felé elmozdulva inkább arra venni fel bizonyítást. A Btk. emberkereskedelem elleni tényállása 2020. július elsejéig inkább elősegítette ezt az attitűdöt. A jelenségre gyakorolt hatásokat az új tényállás fényében a disszertáció időpontjában⁸⁸⁹ még nem ismerhetjük.

15.1.13. Mennyire jellemző az emberkereskedelem áldozatai és a bűncselekmény elkövetői közti hozzátartozói viszony?

Az aktákban szereplő sértettek esetében gyakori volt, hogy a sértettet közvetett módon hozzátartozója javasolta⁸⁹⁰ az elkövetőknek vagy az elkövetőkkel barátságban lévő hozzátartozó rábeszélte a sértettet a bűnszervezet tagjával való kapcsolatra.

Mennyire jellemző az emberkereskedelem áldozatai és a bűncselekmény elkövetői közti hozzátartozói viszony?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	20%	1	7,7	7,7	7,7
	30%	1	7,7	7,7	15,4
	40%	4	30,8	30,8	46,2
	50%	1	7,7	7,7	53,8
	60%	3	23,1	23,1	76,9
	70%	1	7,7	7,7	84,6
	80%	1	7,7	7,7	92,3
	90%	1	7,7	7,7	100,0
	Total		13	100,0	100,0

34. táblázat Összesítés az áldozatok és tettesek közti hozzátartozói kapcsolatra

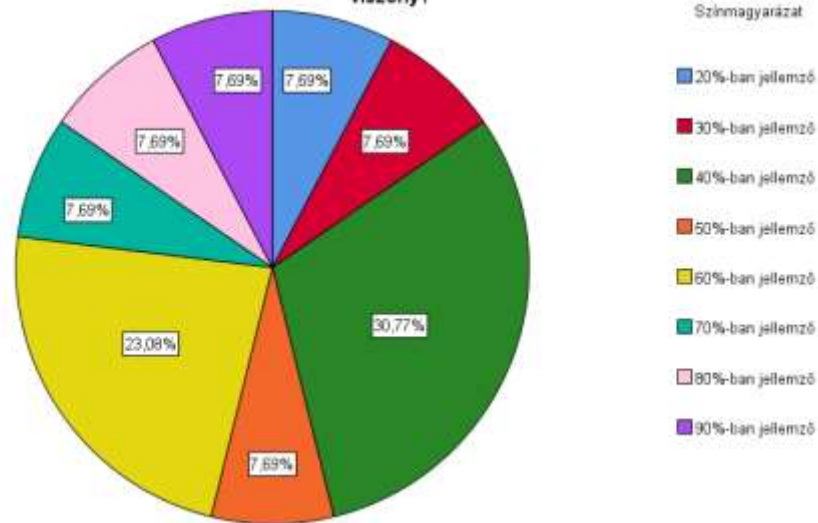
A Békés megyei kriminológiai kutatás eredményei is arra engednek következtetni, hogy az emberkereskedelem sértettje számos esetben közvetve vagy közvetlenül saját családjuk vagy közösségük áldozatai. A válaszadóknak egy tízes skálán kellett beállítani a tapasztalatuk szerint leginkább releváns adatot, amely az adatok operacionalizálását követően százalékos formában jelenik meg vizuálisan.

⁸⁸⁸ Kúria: A vád törvényességének vizsgálata. 2013. i.m. 13. o.

⁸⁸⁹ 2020. július - augusztus.

⁸⁹⁰ A javaslat kifejezés alatt a közvetlenül nem bizonyítható eladást is érteni kell.

Mennyire jellemző az emberkereskedelem áldozatainak és a bűncselekmény elkövetői közötti hozzátartozói viszony?

50. ábra Hozzátartozói viszony vizsgálta az áldozat és a tettesek között

A kérdésre mind a tizenhárom nyomozó válaszolt. Az alapsokaság 30,77 százaléka szerint 40%-ban jellemző a kapcsolatot, illetve a válaszadók 23,08 százaléka 60%-os valószínűségi tette a tettes és áldozat közötti hozzátartozói kapcsolatot. Ténykérdés, hogy ennek a kérdésfeltevésnek volt a mélyinterjúk során a legkellemetlenebb hatása.

Az aktakutatásból lesűrhető adatokból, kutatási interjúkból az a konklúzió vonható le, hogy a 40%-os érték (melyet a nyomozók 30,77%-ban megjelöltek) a valósághoz közel van. Az emberkereskedelem áldozatává vált személyeknél sokszor nincs olyan hozzátartozó, akivel bensőséges kapcsolat lenne: családi kapcsolataik tehát nem kiegyensúlyozottak, jellemző rájuk a gazdasági kiszolgáltatottság. Ez összefügg a családtagok deviáns életformájával, és a rendszeresen átélt kapcsolati erőszakkal.

15.1.14. Az emberkereskedelem kizsákmányolásról szóló tényállási elemei a gyakorlatban lefedhetik-e más kapcsolódó bűncselekmény különös tényállási elemeit?

Az utolsó kérdésben arra kérdeztem rá 2018 márciusában, hogy a Btk. emberkereskedelem elleni tényállása megfelelően használható-e jogalkalmazói szempontból. mivel a 2020. július elsejével történt Btk. változás számos kérdésben pozitív megoldást jelent, különösen a kényszermunka és a kizsákmányolás elhatárolási kérdéseiben.

Szükséges-e változtatni az emberkereskedelem tényállásán a könnyebb elhatárolás és minősítés szempontjából?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	8	61,5	88,9	88,9
	nem	1	7,7	11,1	100,0
	Total	9	69,2	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	4	30,8		
Total		13	100,0		

35. táblázat szükséges-e változtatni az emberkereskedelem büntetőtényállásán?

Az eredetileg feltett kérdést az operacionalizálás során leegyszerűsítettem, és csak az alapkérdésre adott egyszerű „igen”, „nem”, „nem tudom / nem válaszolok” válaszokra redukálva dolgoztam fel.

A válaszadók közül négyen nem adtak releváns választ, illetve egy nyomozó szerint a tényállást megfelelőnek találta, melyen nem kell változtatni. A válaszadók 61,5%-a azonban változtatásokat javasolt, amelyek nagy része végül 2020. július elsejével szerencsésen megvalósult.

Az utolsó kérdés esetében levonhatjuk azt a konklúziót, hogy az Alosztály nyomozóinak 61,5 százaléka változtatni szeretett volna a jogszabályon a gyakorlatiasság, az alkalmazhatóság, az áttekinthetőség érdekében. A miniszteri indokolás szinte szóról szóra abban kérdésben tesz változtatásokat, melyeket az KR NNI instruktornal konklúzióként megfogalmaztunk: *„Az emberkereskedelem hatályos tényállásával kapcsolatban elsősorban a joggyakorlat jelzése alapján, másodsorban jogelméleti alapon többirányú kifogás merült fel. A tényállás egyrészt nem adja vissza kellően egyértelmű módon azt a nemzetközi egyezményekben, valamint uniós Irányelvben is megjelenő szabályozási elvárást és az emberkereskedelem gyakorlatban is megjelenő lényegét, hogy a haszonszerzésre való törekvés az emberkereskedelmet akként hatja át, hogy közben az elkövető a sértettel szemben valamiféle - köznyelvi értelemben vett - hatalmi viszonyt használ ki, ami lehetővé teszi a sértett dologként való kezelését az emberi méltóság alapjainak a megsértése mellett”*⁸⁹¹

⁸⁹¹ A 2020. július elsejétől megváltozott 2012. évi C. törvény 192. §-hoz fűzött miniszteri indokolás bevezetője.

15.2. az Emberkereskedelem Elleni Alosztálynál végzett tartalomkutatás összefoglalása

A megváltozott tényállás egyszerűsíti, ugyanakkor átfogóan szabályozza a jogi normát. Igyekszik feloldani az egész fejezetben tárgyalt jogdogmatikai örökségből következő és az angolszász jogrendbeli gondolkodás eredményeként feszülő ellentmondásokat.

A magyar büntetőjogszabályok közé beemelt emberkereskedelem tényállásának szövegrétege, illetve dogmatikai rétege között nem volt megfelelő koherencia, így a nyomozói válaszok és az általam végzett aktakutatás egyik megállapítása, hogy a jelzett probléma megoldásának eredményeként a statisztikai adataink is pontosabb értékeket mutatnának az emberkereskedelem tényállásának megváltoztatása esetén. Mivel a tényállás a kutatás óta rendkívül pozitív irányban megváltozott, remélhetően kriminalisztikai alkalmazhatósága és a minősítés is egyszerűbb lesz.

II. sz. függelék - kutatások

16. 2014-2018 között végzett longitudinális kutatás az emberkereskedelem jogi szabályozása vonatkozásában

Az Interpol magyarországi képviselője, Benedek Nándor előadásában⁸⁹² is jelezte, a világon közel 21 millió ember szenved közvetlenül az emberkereskedelemtől, melynek áldozatai nem ritkán olyan gyermekkorúak, akiket adásvétel után munkára kényszerítenek vagy szerveiket veszik el. Az elmúlt években az Interpol által végrehajtott akcióknak központi célja leginkább ezeknek a gyermekeknek a felszabadítása volt.⁸⁹³ Magyarországon ezek a típusú elkövetési magatartások nem jellemzőek, sokkal inkább a megtévesztéssel, illetve a természetes kapcsolatokon keresztül történik az áldozatok megszerzése. A gyermekkorban elkövetett szexuális bántalmazás előrevetíti a későbbi deviáns magatartást, illetve az áldozattá válás magas kockázatát. A több ország részvételével készült „részletes adatgyűjtésen, felmérésen és esetelemzésen alapuló jelentés a magyarországi helyzetről Pandóra Szelencéje”⁸⁹⁴ megnevezésű nemzetközi projektbeszámolója szerint a kutatás során olyan törekvéseket tapasztaltak, hogy a pedofília kifejezést - amelyet először Richard von Krafft-Ebing⁸⁹⁵ alkalmazott a gyerekek elleni szexuális visszaélést elkövetett személyek általános pszichiátriai leírására - újabban arra használják, hogy relativizálják a gyerekek elleni szexuális erőszakot.

Ennek célja, hogy pszichiátriai betegként állítsák be és felmentsék az elkövetőket teljesen függetlenül attól, hogy kimutatható-e náluk bármilyen pszichiátriai betegségnek minősülő rendellenesség vagy sem.⁸⁹⁶ A kutatás egyik konklúziója, hogy a gyerekek ellen a családban, vagy az ismerősök, „idegenek” által elkövetett visszaélések nem kerülnek differenciálásra és felderítésre, így sokszor felderítetlenek maradnak. Ez ma

⁸⁹² BENEDEK Nándor, az Interpol magyarországi képviselője. 2015. Október 14-én a Belügyminisztériumban az Emberkereskedelem Elleni Küzdelem 9. Európai napja alkalmából rendezett konferencián megtartott előadása.

⁸⁹³ Interpol adatok. Forrás: <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2015/Traffickers-arrested-in-Cote-d-Ivoire-operation-targeting-child-trafficking-and-forced-labour> (2016. január 12.) Operation Akoma (2015), Operation Nawa (2014), Operation Tuy (2012), Operation Bia (2011), Operation Bana (2010), Operation Cascades (2010), Operation Bia (2009)

⁸⁹⁴ HORVÁTH ÉVA - LENGYEL Judit - ÓNODY-MOLNÁR Dóra - TÓTH Melinda: Pandóra szelencéje. Független Médiaközpont. Budapest, 2011.

⁸⁹⁵ KRAFFT-EBING, Richard von 1922-ben megalkotott „gyerekek iránti szeretet” kifejezése. Ld. Richard von Krafft-Ebing: Törvényszéki elmekörtan tankönyve. Magyar Tudományos Akadémia Kiadó. Budapest, 1885.

⁸⁹⁶ HORVÁTH ÉVA - LENGYEL Judit - ÓNODY-MOLNÁR Dóra - TÓTH Melinda: i.m. 3. o.

már jelentősen megváltozott, az viszont nem, hogy az a szülő, aki a gyermekét bűncselekmény elkövetésére készíti fel, prostitúcióra kényszeríti, emberkereskedelem áldozatává teszi, nem érdekelt abban, hogy minden felderítésre kerüljön. Ennek visszaszorításban az egyházak a kis és mikroközösségekben működő egyházi szolgálattevők hatalmas segítséget tudnak nyújtani. Ezeknek a cselekményeknek kiváltó tényezője minden esetben az anyagi források szűkössége és az edukáció hiánya.

Jelen kutatás az emberkereskedelem elleni küzdelem hazai civil szereplői között került meghirdetésre, ezen belül is főként az áldozatsegítésben tevékenykedő szervezeteknek képviselőit kértem fel, hogy az általam összeállított kérdőívet kitöltve küldjék vissza.⁸⁹⁷ A kutatás célja annak felmérése, hogy 2014 és 2018 között mennyiben változtak a célcsoportban résztvevők emberkereskedelemmel kapcsolatos ismeretei és attitűdje.

16.1. A longitudinális kutatás ismérvei és megvalósítása

A longitudinális kutatás abból az igényből jött létre, hogy ne csupán egy keresztmetszeti kutatás eredményeit tudjam vizsgálni, hanem adott témában eltolt időpillanatokban több kutatás eredményeit is össze lehessen hasonlítani. A longitudinális kutatás több típusa ismert:⁸⁹⁸ ismétlődő és rendszeresen ismétlődő kutatás, ahol az időintervallumok egyszer vagy rendszeresen ismétlődnek. Az átfedéssel esetén a megkérdezettek köre ugyanaz, míg az átfedésmentes vizsgálat esetén a megkérdezettek köre teljesen eltérő. Az adatfelvétel mindkét esetben ugyanazokkal az eszközökkel történt, néhány kérdést a közben célszerűség kedvéért megváltoztattam. Az általam alkalmazott kutatásban ismétlődő átfedéssel kutatást kívántam megvalósítani, ami csak részben sikerült, mert az első kutatásban kilencvennyolc (98) személy vett részt, míg a második kutatásban közel hétszázötvenhatan (756), ami több mint a hétszerese az elő kutatás alapsokaságánál.

16.1.1. kutatási téma meghatározása

Az első koncepciót 2013-ban építettem fel, melynek során a kutatási téma meghatározását, az emberkereskedelem témakörét és kapcsolódó bűncselekmények kérdéskörét dolgoztam fel. A koncepció és a kérdések kidolgozásakor az előzetes tájékozódás körében a célcsoport meghatározása volt a fókuszban, illetve a

⁸⁹⁷ A kérdőív 2014-ben szeptemberében névtelen kitöltők részvételével készült, a hatályos információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény vonatkozó rendelkezésinek betartásával.

⁸⁹⁸ HÉRA Gábor- LIGETI György: Módszertan Társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Kiadó. Budapest, 2014. 48. o.

Belügyminisztériumban az Európai Együttműködési Főosztály Emberkereskedelem Elleni Osztályán - Berta Krisztina helyettes államtitkárásszony és Stauber Péter mellett - végzett szakmai gyakorlat során kapott információk feldolgozásakor felmerült kérdések. A célcsoport tekintetében minden olyan személy szóba jöhetett, akik áldozatsegítéssel, vagy azzal kapcsolatos jogi kérdésekkel foglalkoztak.

16.1.2. A kutatási célmeghatározás és a hipotézisek felvetése, kutatási terv elkészítése

A kutatási célmeghatározásban és a hipotézisek felvetésében a minisztérium munkatársai voltak segítségemre, illetve számos kiváló kutató és gyakorló szakember.

2014. július 4. Sárik Eszterrel (OKRI) a keresztény kultúra és a kisegyházak szerepéről az emberkereskedelem elleni küzdelemben;

2014. július 7-én és 9-én Orbán Krisztina rendőr alezredessel a PMRFK Bűnmegelőzési Osztályról az áldozatok kihallgatásáról beszélünk;

2014. július 9. Rencz Dániel ORFK, akinek kutatási témája az emberkereskedelem;

2014. július 10. Pest megyei Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Osztály Különleges Ügyek Alosztályáról Felföldi Borbála rendőr századossal beszéltem, akinek a kérdőív kérdéseit beszéltem meg;

2014. július 11-én megbeszélés Szabó Károllyal a Belügyminisztériumban, aki beosztott rendőrként határrendészeti kérdésekben adott támpontokat az emberkereskedelem kérdésköréhez;

2014. július 11-én beszéltem Csizma Zoltán rendőr őrnaggyal, aki később a 2018-as NNI KR kutatásban instruktorként vett részt;

2014. július 16-án a Belügyminisztérium munkatársa, Kajtár Vera áldozatsegítéssel kapcsolatos információkkal segítette a kutatásomat;

2014. július 16-án KIMISZ Áldozatsegítési Igazgatósághoz Tóth Zsófiának és Veisz Gábornak átküldtem áttekintésre, ellenőrizésre a kérdőívtervezetet;

2014. július 23-án Málnássy Andrással, a Belügyminisztériumban kormánytisztviselőjével az emberkereskedelem, a terrorizmus és a szervezett bűnözés összefüggéseiről beszéltem, a kutatáshoz kapcsolódóan;

2014. július 24-én beszéltem Európai Roma Jogok Központjától Gellér Judittal;

2014. július 24-én beszéltem a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesülettől Kiss Viktóriával és Pethő Anikóval, akik áttekintették a kutatási koncepciót és a kérdőívet;

2014. július 24-én beszéltem Dóra Bálinttal, az International Organization for Migration kapcsolattartójával, a kutatásról és a kérdőívtervezetről;

2014. július 24-én beszéltem Indit Közalapítványtól Fehér Katalinnal és Máté Zsolttal az emberkereskedelem vonatkozásairól, a deviancia és a szenvedély betegség összefüggéseiről;

2014. július 24-én beszéltem Toszeczky Renátával a Baptista Szeretetszolgálat munkatársával az emberkereskedelem áldozatainak segítéséről és a kutatás további bővítéséről;

2014. július 24-én, 25-én és augusztus 12-én beszéltem Betlen Annával a MONA Alapítványtól, aki értékes megjegyzéseivel segítette a kérdőív és a kutatás összeállítását;

2014. július 30-án beszéltem a Belügyminisztérium munkatársaival, Gál Eszterrel és Kővári Franciskával a kérdőívről és a kutatás egyéb aspektusairól, szövegezéséről;

2014. augusztus 4-én és 5-én Kenéz Andrea Fővárosi Törvényszék bírójával beszéltem az emberkereskedelem tényállásában rejlő problémákról, a tényállás kényszermunkától való elhatárolási kérdéséről, a sértettek kezeléséről, a kihallgatásokról és az ügyészirendőri empátia alkalmazásának lehetőségeiről.

A kutatás kérdőívével két időpontban 2014-ben és 2018-ban kvantitatív alapú longitudinális kutatás keretében elemeztem a célcsoport válaszait.

16.1.3. Adatgyűjtés és terepmunka

Az adatgyűjtést és terepmunkát a Belügyminisztériumi gyakornoki munkám során végeztem 2014. június 30-tól 2014. augusztus 15-ig, illetve 2017 októberétől 2018 augusztusáig folytattam le.

16.1.4. A célcsoport bemutatása és a kérdőív kitöltésének ideje

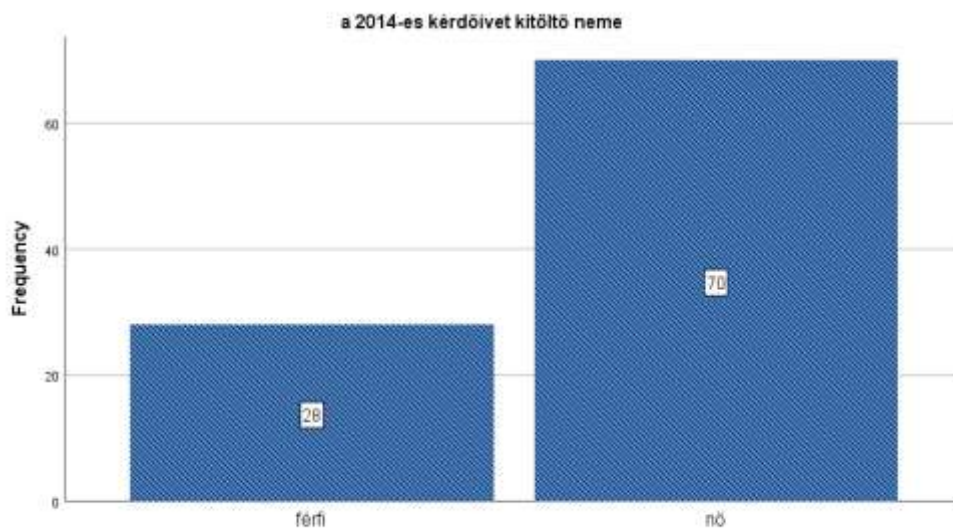
A felmérésben részt vevőktől anonimitásuk megőrzése mellett nemükre, iskolai végzettségükre és életkorukra kérdeztünk rá.

a 2014-2018-as kutatás időtartama					
		Frequency	%	Valid %	Cumulative %
Valid	2014. július	91	92,9	92,9	92,9
<i>első</i>	2014. augusztus	6	6,1	6,1	99,0
<i>kutatás</i>	2014. szeptember	1	1,0	1,0	100,0
	Részösszeg:	98	100,0	100,0	

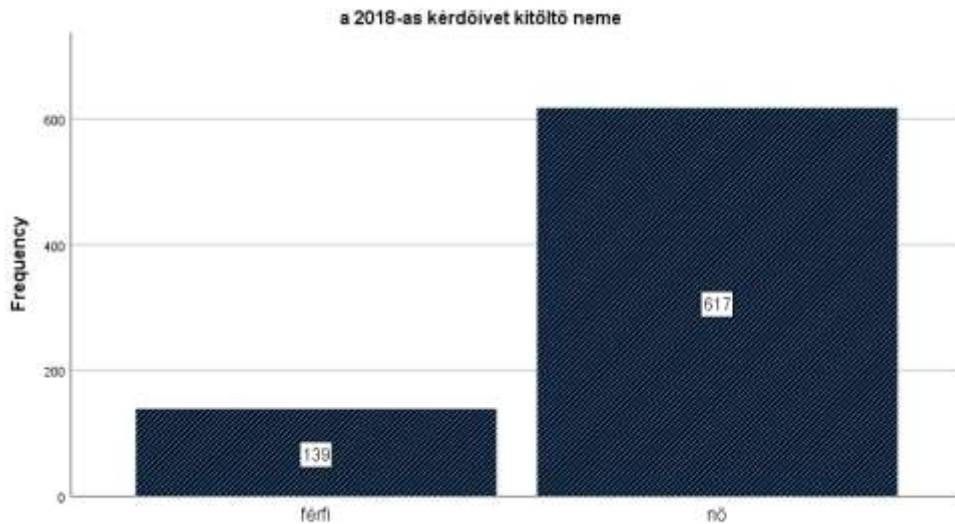
Valid második kutató	2017. október	3	,4	,4	,4
	2018. január	29	3,8	3,8	4,2
	2018. február	99	13,1	13,1	17,3
	2018. április	4	,5	,5	17,9
	2018. június	12	1,6	1,6	19,4
	2018. július	422	55,8	55,8	75,3
	2018. augusztus	187	24,7	24,7	100,0
	Részösszeg:	756	100,0	100,0	
Total:	854	100,0	100,0		

36. táblázat A 2014-2018-as kutatás időtartama

A válaszadók szakterületüket tekintve leginkább az áldozatsegítés, illetve az áldozattá válás megelőzése területén tevékenykednek, de nem zártuk el kapcsolódó szakterületeken működők előtt sem a kérdőívet.

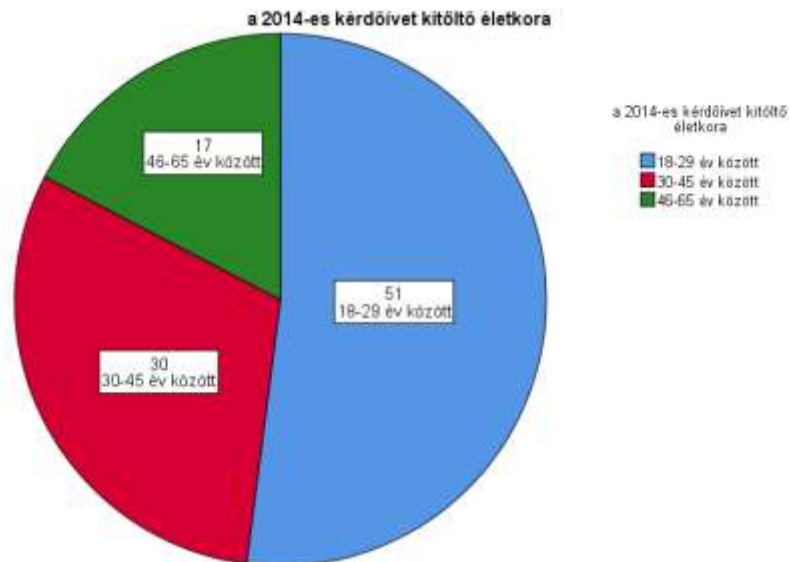

51. ábra a 2014-es kérdőívet kitöltők neme

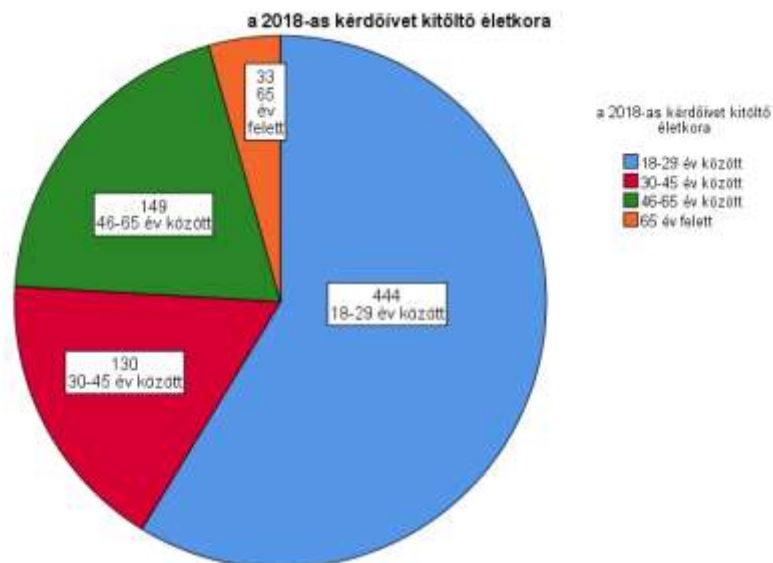

52. ábra 2018-as kérdőívet kitöltők neme

Mindkét esetben a női válaszadók bizonyultak közlékenyebbnek: 2014-ben a válaszadók 71,4%-a, illetve 2018-ban 81,6%-a volt nő. Ebből arra lehet következtetni, hogy az emberkereskedelemhez és a kapcsolódó bűncselekmények által okozott társadalmi károk helyreállításában sokkal több a női szereplő, mint a férfi. A férfiak rendszerint vezető, koordinációs szerepet töltenek be, illetve a nyomozóhatóságnál is inkább aktív vezető pozícióban látjuk őket.

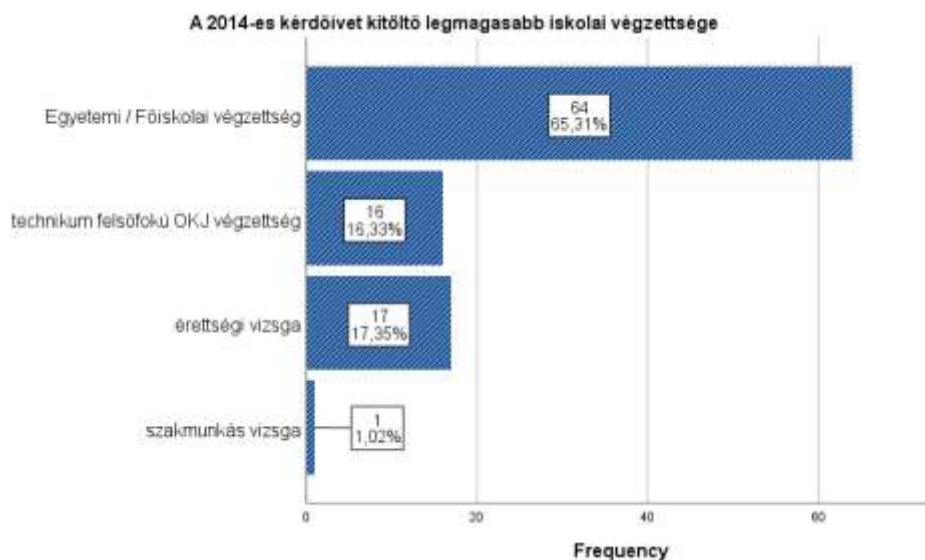

53. ábra 2014-es kérdőívet kitöltők életkori megoszlása

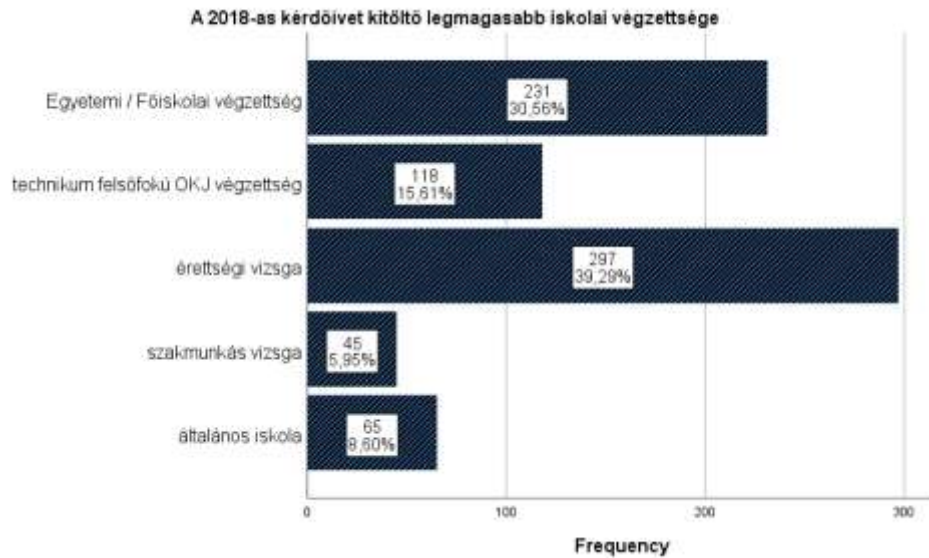

54. ábra 2018-as kérdőívet kitöltők életkori megoszlása

Az életkorok vonatkozásában is nagyon hasonló a közlési arány. Rendszerint a 18-29 év közöttiek egyfelől bátran és határozottan nyilvánítanak véleményt, illetve az internetes, információtechnológiai eszközöket is kiválóan kezelik.

55. ábra A 2014-es kérdőívet kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége

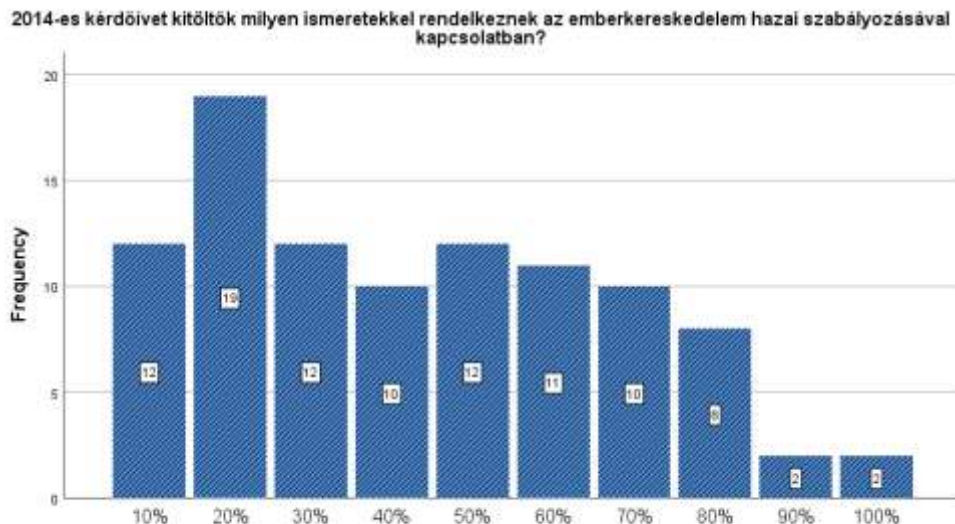

56. ábra 2018-as kérdőívet kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége

A legmagasabb végzettség tekintetében tapasztalható eltérés annak köszönhető, hogy a 2018-ban indított felmérést meghirdettük a Magyar Pünkösdi Egyház azon tagjai között is, akik valamilyen egyházi áldozatsegítő szolgálatban vesznek részt. A korábbi célcsoport inkább az állami és egyetemi körökön belül áldozatsegítéssel, emberkereskedelemmel, illetve ehhez kapcsolódóan jogi tevékenységgel foglalkozók között került meghirdetésre. A három fő adatból jól láthatóan szembeszökő a középfokú végzettségű, 18-29 életkorú nők aránya az áldozatsegítéssel és emberkereskedelemmel kapcsolatos területen.

16.1.5. Emberkereskedelemmel kapcsolatos tényállás ismerete

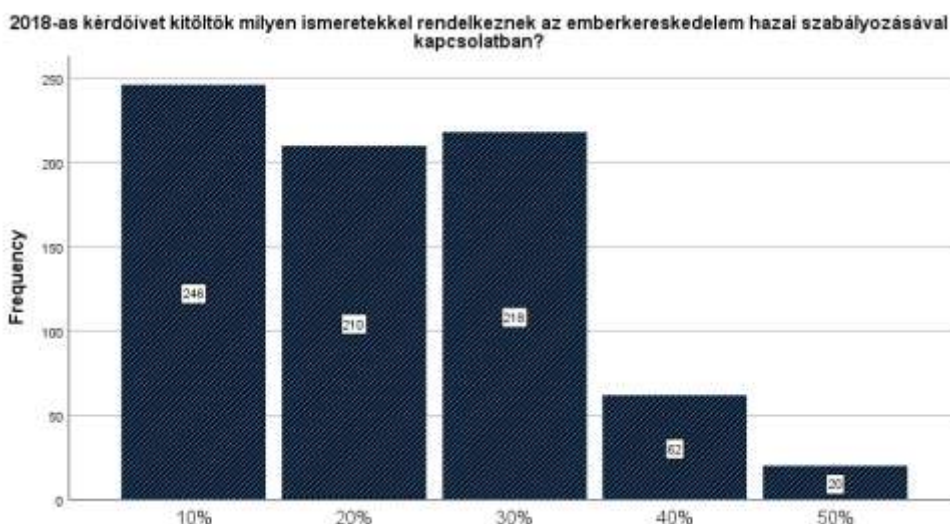
Annak ellenére, hogy rendkívül súlyos kérdéstről beszélünk, hazánk esetében az emberkereskedelem mint bűnözési tényező a társadalom számára nem olyan irritáló, mint a személyes biztonságot súlyosan érintő,⁸⁹⁹ de kisebb tárgyi súlyú bűncselekmények. Tóth Péter és Horváth Helga maslow-i szükséglet-hierarchia elméleten túlmutató kutatása kimutatja, hogy „a községekben élők gondolják a legnagyobb százalékban, hogy a lakóhelyükön az országos átlaghoz képest sokkal kisebb a bűnözés (29% gondolja így), míg ez az arány a megyei jogú városokban élők körében a legkisebb (5%).”⁹⁰⁰ Ennek okát megtaláljuk a szubjektív biztonságérzet eltérő hatásában, illetve a média által közvetített értékekben.

57. ábra 2014-es kérdőív az emberkereskedelem hazai szabályozásának ismerete

⁸⁹⁹ TÓTH Péter - HORVÁTH Helga: (2012) A szubjektív biztonságérzetet befolyásoló tényezők Magyarországon. (A TÁMOP - 4.2.2.A - 11/1/KONV – 2012 - 0069. Társadalmi konfliktusok – társadalmi jól - lét és biztonság versenyképesség és társadalmi fejlődés című projekt keretében a magyar állam és az Európai Unió támogatásával készült tanulmány)

⁹⁰⁰ TÓTH Péter - HORVÁTH Helga: i.m. 7. o.

58. ábra 2018-as kérdőív az emberkereskedelem hazai szabályozásának ismerete

A többségében egyetemi végzettségű kitöltők 2014-ben nagyobb részt úgy gondolták, hogy körülbelül 20%-os ismeretekkel rendelkeznek emberkereskedelem tekintetében, annak ellenére, hogy a Belügyminisztérium komoly ismereterjesztő kampányokat szervezett: például a Sziget Fesztiválra is kimentek a munkatársak.

A 2018-as válaszok alapján a válaszadók többsége (250 személy) állította magáról, hogy emberkereskedelem tekintetében mindössze 10%-os ismeretekkel rendelkezik. A két válasz közötti lényeges változást abban tapasztaltunk, hogy a 2018-as válaszadók jóval szerényebben nyilatkoztak: 50% feletti ismeretet senki nem tulajdonított magának az adott témakörben.

16.1.6. Az emberkereskedelem elterjedtsége tekintetében végzett összehasonlító elemzés

2014-es kérdőívet kitöltők szerint Magyarországon mennyire elterjedt bűncselekmény típus az emberkereskedelem?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid Nagyon elterjedt bűncselekmény	17	17,3	17,3	17,3
Átlagos számban fordul elő emberkereskedelem	57	58,2	58,2	75,5
Ritkán fordul elő hazánkban emberkereskedelem	24	24,5	24,5	100,0
Total	98	100,0	100,0	

37. táblázat 2014-es kérdőív - emberkereskedelem elterjedtségére vonatkozó kérdés

2018-as kérdőívet kitöltők szerint Magyarországon mennyire elterjedt bűncselekmény típus az emberkereskedelem?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid Nagyon elterjedt bűncselekmény	118	15,6	15,6	15,6
Átlagos számban fordul elő emberkereskedelem	444	58,7	58,7	74,3
Ritkán fordul elő hazánkban emberkereskedelem	194	25,7	25,7	100,0
Total	756	100,0	100,0	

38. táblázat 2018-as kérdőív - emberkereskedelem elterjedtségére vonatkozó kérdés

A városokban sokkal felkészültebbek a váratlan eseményekre a városlakók, míg a kisebb településeken élők bűncselekményeket sokkal szubjektívebben élik meg, és közelebbnek gondolják. A két táblázatból jól látható, hogy 2014 és 2018 között a megkérdezettek számosságától és iskolai végzettségétől függetlenül is szinte ugyanazok az arányok keletkeztek (58,2% és 58,7%). Mindkét csoport az emberkereskedelem jelenségét átlagos számnak ítélte meg Magyarországon, holott a cselekmény súlyozott átlaga a maga 50 körüli esetszámával kifejezetten ritkának tekinthető.

16.1.7. Az emberkereskedelem elhatárolása más bűncselekményektől

Az alábbiakban a következő emberkereskedelemhez és ahhoz közel álló bűncselekményekhez közelítő kérdéseket tettük fel a válaszadóknak

1. Magyar, 18 évnél idősebb hölgyek - prostitúciós célból, jutalékért történő - „futtatása” Hollandiában	nem
2. Fiatalkorú személy pénzért történő átadása külföldi munkaadónak munkavégzésre	igen
3. Nyugdíjas hölgy - kiszolgáltatott helyzetét kihasználva - házimunka-végzésre kényszerítése	nem
4. Házasság céljából arab állampolgár által megvásárolt személy elszállásolása	igen
5. Feleség, leánygyermek - kártyaadósság fejében történő – átadásban való megállapodás a férj, illetve apa részéről	igen
6. Gyermekkorú személy szüleinek pénzfizetés ellenében - pornográf felvétel készítésének céljából - egy meghatározott helyre történő elfuvarozása	nem

7. Szexuális szolgáltatások céljára hölgyek másoknak történő „kiközvetítése”, díjazás fejében	nem
8. Segédkezés pénzért (pl.: szállító-eszköz szerzése, fuvarozás) egy menekült család illegális államhatár-átlépéséhez	nem
9. Személyek szállítása - pénz ellenében - szerveik jogellenes orvosi felhasználása céljából	igen
10. Másik személy - akarata ellenére történő - külföldre hurcolása és pénzfizetés ellenében történő szabadon engedése	nem
11. Munka- vagy házassági ajánlattal fiatal hölgyek külföldi útra toborzása, ahol azonban szexuális munkára kényszerítik őket	igen

39. táblázat 2014- és 2018-as kérdőívben feltett kérdések

2014-es kérdőívet kitöltők szerint: az alábbiakban felsoroltak közül mely magatartások tartoznak az emberkereskedelem fogalmába?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid egyetlen helyes választ sem adott	35	35,7	35,7	35,7
10% pontos	23	23,5	23,5	59,2
50% pontos	31	31,6	31,6	90,8
100% pontos	9	9,2	9,2	100,0
Total	98	100,0	100,0	

40. táblázat 2014-es Az emberkereskedelem fogalmának elhatárolása más bűncselekményektől

2018-as kérdőívet kitöltők: az alábbiakban felsoroltak közül mely magatartások tartoznak az emberkereskedelem fogalmába?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid egyetlen helyes választ sem adott	178	23,5	23,5	23,5
10% pontos	194	25,7	25,7	49,2
50% pontos	156	20,6	20,6	69,8
100% pontos	228	30,2	30,2	100,0
Total	756	100,0	100,0	

41. táblázat 2018-as Az emberkereskedelem fogalmának elhatárolása más bűncselekményektől

16.1.8. Az emberkereskedelem alapjogi vonatkozása

Az alapjogi vonatkozás tekintetében lényeges kérdésként ítélt meg, hogy alapvető jog tekintetében felismerhető-e a szabályozás büntetőjog által védett jogtárgyi védelme a területen dolgozók részéről.

A 2014-es kérdőívet kitöltők szerint mely alapvető jog sérül az emberkereskedelem áldozatainál?

		Frequency	Percent	Valid %	Cumulative %
Valid	Testi-lelki egészséghez való jog	5	5,1	5,1	5,1
	Szociális biztonsághoz való jog	3	3,1	3,1	8,2
	Az ember szabadságához való joga	90	91,8	91,8	100,0
Total		98	100,0	100,0	

42. táblázat 2014-es alapvető jog sérülésének felmérése

A 2018-as kérdőívet kitöltők szerint mely alapvető jog sérül az emberkereskedelem áldozatainál?

		Frequency	Percent	Valid %	Cumulative %
Valid	Testi-lelki egészséghez való jog	103	13,6	13,8	13,8
	Szociális biztonsághoz való jog	15	2,0	2,0	15,8
	Az ember szabadságához való joga	602	79,6	80,4	96,1
	Tulajdonhoz való jog	2	,3	,3	96,4
	Magántitok védelméhez való jog	1	,1	,1	96,5
	Nemi élet szabadságához való jog	26	3,4	3,5	100,0
	Total		749	99,1	100,0
Missing	nem tudom / nem válaszolok	7	,9		
Total		756	100,0		

43. táblázat 2018-as alapvető jog sérülésének felmérése

A kérdőívek itt is azonos kérdéseket tartalmaztak, de az SPSS rendszer csak azokat a kérdéseket dolgozza fel, amelyekre érkezett válasz. A válaszokból jól látszik, hogy a többségében inkább felsőfokú végzettségűek a tényállás elhatárolása tekintetében magasabb hibaszázalékkal oldották meg a feladatot, addig az alapjogi vonatkozásokban 91,8%-ban pontosan válaszoltak. A 2018-as kérdőívet kitöltők inkább középfokú végzettségűek, s erre a kérdéskörre csak 79,6%-ban adtak pontos választ. Mindehhez hozzá kell számítani, hogy 2018-ban már az emberkereskedelem korai felismerésére és népszerűsítésére számos egyházi,⁹⁰¹ alapítványi⁹⁰² és belügyminisztériumi kampány⁹⁰³ született.

⁹⁰¹ Mennyit érsz? - Egy rendhagyó kiállítás a prostitúcióról: <https://kepmas.hu/mennyit-ersz-egy-rendhagyó-kiállítás-a-prostitucioról>; Az emberkereskedelemtől, a Szexrabszolgaságról: <https://www.mixcloud.com/baptistaradio/show-szóró-mennyit-ersz-kiállítás/> (letöltés: 2020. szeptember 12.)

⁹⁰² Trauma Központ: Az emberkereskedelem Magyarországon. <https://traumakozpont.hu/az-emberkereskedelem-magyarországon>; Névtelen Utak Alapítvány: <https://nevtelenutak.hu/mennyit-ersz-12> (letöltés: 2020. szeptember 12.)

⁹⁰³ Emberkereskedelem elleni küzdelem: <https://emberkereskedelem.kormany.hu/hirlista>; RAVOT EUR: <http://www.ravot-eur.eu/hu/az-emberkereskedelem-jelensege> (letöltés: 2020. szeptember 12.)

16.1.9. Az emberkereskedelem áldozatainak nemek szerinti megoszlása

Az emberkereskedelem áldozatainak nemek szerinti megoszlására vonatkozó kérdésekre adott válaszok abba az irányba mutatnak, hogy a társadalom megítélése szerint a nemek közötti eltérést mutatják, erős túlsúllyal a leánygyermek, illetve a felnőtt korú nőkre vonatkozóan.

Ebből a válaszból az látható, hogy hazánkban az emberkereskedelem áldozatainak vonatkozásában leginkább a prostitúcióra kényszerítés célzata érvényesül, sem a kényszermunka, sem a szervkereskedelem nem igazán jellemző, így nem is ismert.

2014-es kérdőívet kitöltők szerint az alább felsoroltak közül kik válnak leggyakrabban az emberkereskedelem áldozatává?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid Felnőtt nők	13	13,3	13,3	13,3
Leánygyermek	31	31,6	31,6	44,9
Leánygyermek, Felnőtt nők	36	36,7	36,7	81,6
Leánygyermek, Fiúgyermek	15	15,3	15,3	96,9
Felnőtt férfiak, Felnőtt nők	1	1,0	1,0	98,0
Fiúgyermek	2	2,0	2,0	100,0
Total	98	100,0	100,0	

44. táblázat 2014-es kérdőív - emberkereskedelem áldozatai

2018-as kérdőívet kitöltők szerint az alább felsoroltak közül kik válnak leggyakrabban az emberkereskedelem áldozatává?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid Felnőtt nők	45	6,0	6,0	6,0
Leánygyermek	160	21,2	21,2	27,1
Leánygyermek, Felnőtt nők	382	50,5	50,5	77,6
Leánygyermek, Fiúgyermek	138	18,3	18,3	95,9
Fiúgyermek, Felnőtt férfiak	3	,4	,4	96,3
Leánygyermek, Felnőtt férfiak	7	,9	,9	97,2
Fiúgyermek, Felnőtt nők	11	1,5	1,5	98,7
Felnőtt férfiak, Felnőtt nők	8	1,1	1,1	99,7
Fiúgyermek	2	,3	,3	100,0
Total	756	100,0	100,0	

45. táblázat 2018-as kérdőív - emberkereskedelem áldozatai

A kérdőívek válaszarányából kiolvasható, hogy a felsőfokú képzettséggel rendelkező nők válasza a „leánygyermek” és a „felnőtt nőket” is külön magas kockázatúnak ítélik meg az áldozattá válás tekintetében, holott a korábban is ismertett nemzetközi

statisztikai adatok, a „leánygyermeket és felnőtt nőket” együttesen sorolják a veszélyeztetett kategóriába. (Lásd az ILO által rendszeresen közölt adatokat).⁹⁰⁴

16.1.10. Az emberkereskedelem etnikai, kulturális, viktimológiai vonatkozásai

A kérdésben azokat az előítéleteket mértük, amelyek az emberkereskedelemhez, a prostitúciós célzatú emberkereskedelemhez kapcsolódnak és van-e összefüggés az etnikai hovatartozás vagy az iskolai végzettség és az áldozattá válás között. Lényeges a kérdések közötti logikai kapcsolat is, amelyből az adott társadalmi csoport - választott válaszadók - körének a tárgyalt kérdéssel kapcsolatos valódi ismereteiről is képet, illetve választ kaphatunk.

2014-es kérdőívet kitöltők szerint az áldozattá válás és az érintett személyek etnikai hovatartozása között?

		Frequency	Percent	Valid %	Cumulative %
Valid	van összefüggés	37	37,8	38,1	38,1
	nincs összefüggés	60	61,2	61,9	100,0
	Total	97	99,0	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	1	1,0		
Total		98	100,0		

2014-es kérdőívet kitöltők szerint az áldozattá válás és az érintett személyek iskolai végzettsége között?

		Frequency	Percent	Valid %	Cumulative %
Valid	van összefüggés	75	76,5	76,5	76,5
	nincs összefüggés	23	23,5	23,5	100,0
	Total	98	100,0	100,0	

2014-es kérdőívet kitöltők szerint az emberkereskedelem áldozatai mennyiben tehetnek arról, hogy áldozattá válnak?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	tehetnek áldozattá válásukról	75	76,5	76,5	76,5
	nem tehetnek áldozattá válásról	23	23,5	23,5	100,0
	Total	98	100,0	100,0	

46. táblázat 2014-es sértetti közrehatás kérdésköre az emberkereskedelem jelensége vonatkozásában

⁹⁰⁴ International Labour Organization (ILO) 2017-es adatai forrás:
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf
 df (letöltve: 2020. szeptember 12.)

2018-as kérdőívet kitöltők szerint az áldozattá válás és az érintett személyek etnikai hovatartozása között?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nincs etnikai összefüggés	238	31,5	34,3	34,3
	van etnikai összefüggés	456	60,3	65,7	100,0
	Total	694	91,8	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	62	8,2		
Total		756	100,0		

2018-as kérdőívet kitöltők szerint az áldozattá válás és az érintett személyek iskolai végzettsége között?

		Frequency	Percent	Valid %	Cumulative %
Valid	nincs az iskolai végzettség és az áldozattá válás között összefüggés	238	31,5	33,2	33,2
	van összefüggés az iskolai végzettség és az áldozattá válás között	478	63,2	66,8	100,0
	Total	716	94,7	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	40	5,3		
Total		756	100,0		

2018-as kérdőívet kitöltők szerint az emberkereskedelem áldozatai mennyiben tehetnek arról, hogy áldozattá válnak?

		Frequency	Percent	Valid %	Cumulative %
Valid	tehetnek áldozattá válásukról	18	2,4	2,6	2,6
	nem tehetnek áldozattá válásukról	674	89,2	97,4	100,0
	Total	692	91,5	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	64	8,5		
Total		756	100,0		

47. táblázat 2018-as sértetti közrehatás kérdésköre az emberkereskedelem jelensége vonatkozásában

Ha a két táblázat adatait együtt vizsgáljuk, akkor látjuk, hogy a 2014-es kérdőívet kitöltők rendszerint logikusan válaszoltak a kérdésekre. Aki például az etnikai hovatartozást – mint áldozattá válási okot - bejelölte, az egyben azt is állítja, hogy az egyénen kívülálló olyan oki tényező miatt lehet áldozat, amiről nem tehet. Ez rendkívül rossz üzenet és logikátlan. Viszont a tanulás hiánya, az alacsony iskolai végzettség már önmagában lehet az áldozattá válás oka. Ennek okán ez a mérés korrelációs kapcsolatban áll az áldozattá válással, így logikusan, aki az egyiket bejelölte, be kellett jelölnie a másikat is. A 2014-es kérdőív tehát ezekben a paraméterekben teljesen logikus.

A 2018-as kérdőívkitöltők azonban 63%-ban az etnikai összefüggést, mint oki tényezőt jelölték meg az áldozattá válás alapjaként (amiről az egyén nem tehet, azt nem

változtathatja meg), ugyanakkor a 89% szerint a bűncselekmény áldozata nem tehet arról, hogy áldozattá vált. Ennek a logikai kérdésnek a fentebb megindított magyarázatát továbbfejtve arra a következtetésre juthatunk, hogy a kérdőívet kitöltők szórása és iskolai végzettségének arányai alapjaiban mások, mint a 2014-es kérdőívkitöltők személyi társadalmi rétege. Fontos azonban leszögezni, hogy ez csupán következtetés.

16.2. Az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzése

Az emberkereskedelem és általában a bűnüldözés és a kriminológia öt alapvető területének egyik nagyon fontos iránya a bűnmegelőzés. Minden esetben felmerül a kérdés, hogy mit kellene még tennünk az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében, illetve amit teszünk, az helyes-e. A kriminológia - viktimológiai szempontból - a fiatal felnőtt férfiakat tekinti a legveszélyeztetettebbeknek, az emberkereskedelem áldozataira azonban eltérő tendenciákat mérünk. Az emberkereskedelem és kapcsolódó bűncselekményei országspecifikusak, így Európában és Magyarországon a prostitúció nagymértékben, kisebb mértékben a kényszermunka, és elenyésző mértékben jellemző a szervkereskedelem. Az irányított kérdés 2014-ben és 2018-ban is az volt, látnak-e további cselekvési pontokat az áldozattá válás megelőzése szempontjából.

2014-es kérdőívet kitöltők szerint az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzése szempontjából mi a legfontosabb feladat?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nemzetközi megállapodások megkötése	17	17,3	17,5	17,5
	helyi jogszabályok szigorítása	3	3,1	3,1	20,6
	helyi nyomozóhatóságok megerősítése	23	23,5	23,7	44,3
	felvilágosító programok szervezése	54	55,1	55,7	100,0
	Total	97	99,0	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	1	1,0		
	Total	98	100,0		

48. táblázat 2014-es kérdőív bűnmegelőzésre vonatkozó irányok

2018-as kérdőívet kitöltők szerint az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzése szempontjából mi a legfontosabb feladat?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nemzetközi megállapodások megkötése	57	7,5	7,9	7,9
	helyi jogszabályok szigorítása	41	5,4	5,6	13,5
	helyi nyomozhatóságok megerősítése	125	16,5	17,2	30,7
	felvilágosító programok szervezése	414	54,8	57,0	87,7
	Pénzmosás és a bűnszervezetek elleni egységes Európai fellépés	89	11,8	12,3	100,0
	Total	726	96,0	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	30	4,0		
	Total	756	100,0		

49. táblázat kérdőív bűnmegelőzésre vonatkozó irányok

A két kérdőív adatainak összehasonlítása során azt láthatjuk, hogy a nagy szórás ellenére szinte teljesen (százalékra pontosan 55,1% és 54,8%) megegyezik a bűnmegelőzési kérdés tekintetében értékelt javaslat. Ennek oka valóban az, hogy a kérdés - bár nagy tárgyi súlyú bűncselekményről van szó - a magyar köztudatban és dogmatikai, nyelvi, hagyományokban nincs benne.

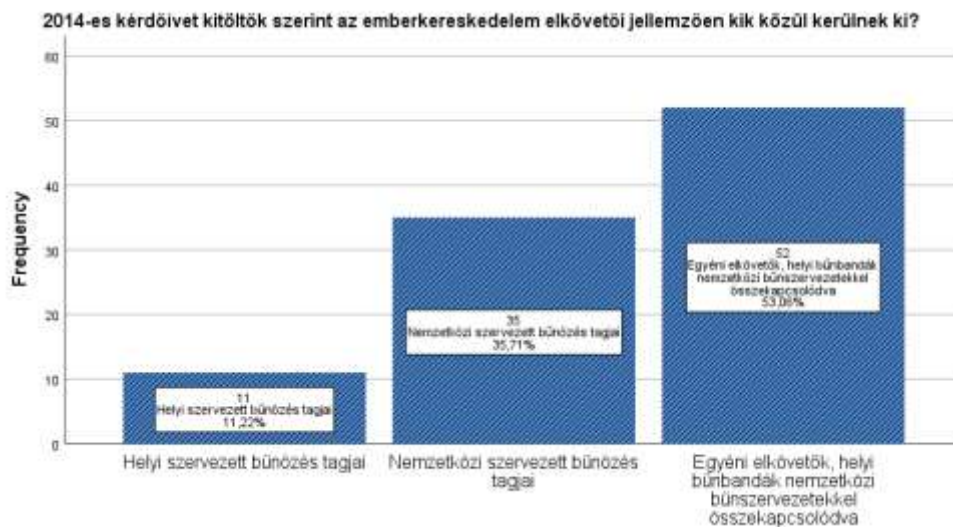
Ahogy a jogdogmatikai elemzésben kifejtettem, az emberkereskedelem fogalma az angolszász jogi gondolkodást és látásmódot tükrözi: átvétele a nyugati jogrendszerekhez való csatlakozás és nemzetközi kötelezettségvállalás eredményeként vált a magyar jogrendszer részévé. A tényállás elemei emiatt idegenek és néha definiálatlanok, illetve az egyes magatartásokra külön-külön kimunkált dogmatikai szerkezetek általában együtt sem tudják pontosan lefedni az emberkereskedelem által megkívánt területeit. Ha a jogtudomány küzd az emberkereskedelem és kényszermunka, valamint a kizsákmányolás pontos definícióival, egy átlagos polgártól sem várható el, hogy pontosan képes legyen felismerni az emberkereskedelem alkalmazási körét, elkövetési magatartásait. Ezért leginkább a prostitúció és az embercsempészség valamilyen kevert változatoként tekint rá.

Windt Szandra 2019-ben írja, hogy a hatóságok is *„sok a esetben az emberkereskedelmet migrációs témaként kezelik, noha a határátlépés a legkevésbé fontos elem: a kiszolgáltatott helyzet fenntartása, annak kihasználása, és az áldozat emberi jogainak sérülése a kulcsmomentumok. Azonban éppen ebben rejlenek az*

emberkereskedelem összetettségének, megelőzésének, felderítésének, bizonyításának nehézségei”.⁹⁰⁵

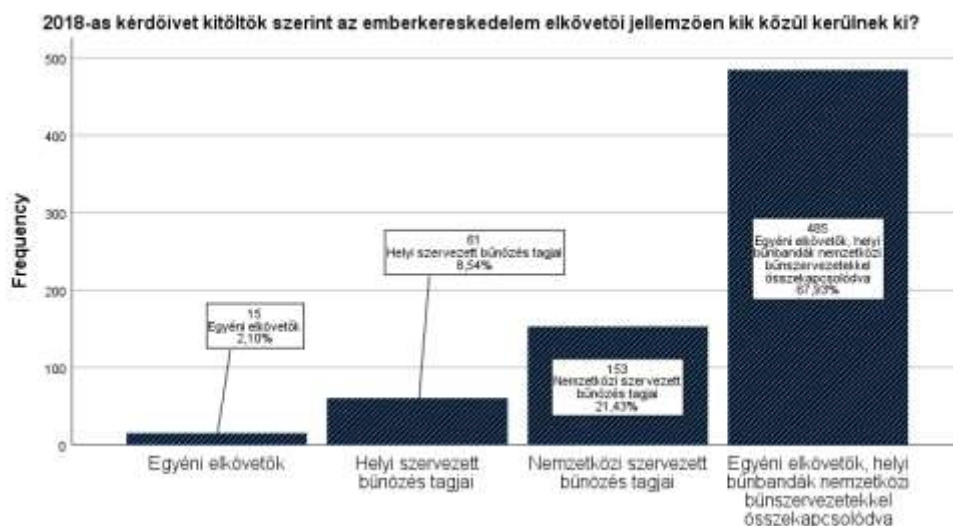
16.2.1. Az emberkereskedelem elkövetői köre

A jól szervezett és jövedelmező emberkereskedelemben érdekelt elkövetői kör rendszerint bűnszervezetben követi el a bűncselekményt. Ezt az NNI KR-ben végzett tizenhatezer oldalnyi aktakutatás alapján állítom. A kutatás során vizsgált akták elkövetői magatartásának minősítése többnyire inkább üzletszerű kerítés volt az 1978. évi IV. törvény 175/B § elégtelen szabályozási volta okán. Ma ezek az esetek mind emberkereskedelem, illetve azzal összefüggésben más bűncselekmények lennének. Nem tagadható, hogy a bűncselekmény elkövetőire számos esetben nem lehet a bűnszervezeti működést rábizonyítani, mert a laza sejtés rendszer általában ezt megakadályozza.

59. ábra 2014-es kérdőív az emberkereskedelem elkövetői

⁹⁰⁵ WINDT Szandra: Gondolatok az emberkereskedelemről. Miskolci Jogi Szemle 14. évfolyam (2019) 2. különszám 2. kötet. 459. o.

60. ábra 2018-as kérdőív az emberkereskedelem elkövetői

A két kérdőív összehasonlító elemzéséből láthatjuk, hogy az időben eltérő, nagy szórást mutató, heterogén csoportú válaszadók által adott válaszok ezen a ponton is egyezőnek tekinthetők. Egyéni elkövetők (ezek a felhajtók), helyi bűnbandák (a parkoltatást, utaztatást végzők) nemzetközi bűnszervezetekkel összekapcsolódva értékesítik - a keresletnek megfelelően - a megszerzett személyeket a nemzetközi piacokon. A választás azért is életszerű, mert az áldozatsegítés során megismert személyek szinte kivétel nélkül külföldről kerültek haza; számos esetben nem is tudták melyik országban vagy városban voltak kizsákmányolás céljából szexuális vagy munkavégzésre kényszerítve. Egyéni vagy kisebb helyi bűnbandák olyan védett csatornákat nem képesek felépíteni, mint egy közös olasz, német, svájci, holland és belga bűnszervezet, amely egyben pénzmosást és más határon átívelő bűncselekményeket követ el pl. drogkereskedelem, embercsempészség stb., ezért egész Európát lefedi és csak a speciális felkészültségű nyomozócsoportok segítségével (JIT) lehet a nyomára bukkanni. Előfordul, hogy az egyszerű felhajtó emberek, kerítők, loverboy-ok mint önálló elkövetők kerülnek a nyomozóhatóság látókörébe: az így lefolytatott nyomozásban beszerzett bizonyítékok alapján vád már köti a bíróságot: nem tehet mást, mint egyéni elkövetőt ítéli el a terheltet, homályban hagyva az esetleg bűnszervezetben működő egyéb személyeket.

16.2.2. Emberkereskedelemmel kapcsolatos eljárások száma egy évben

A kérdés annak felmérésére irányul, hogy az áldozatsegítésben vagy ahhoz kapcsolódó területen dolgozók - nem ritkán szakmabeliek - mennyire vannak tisztában a magyarországi igazságszolgáltatás egy évben feltárt és lefolytatott eljárásainak

számával emberkereskedelem büntettének tárgyában. A 2018. II. félévétől kezdődően az ENyÜBS adatai szerint⁹⁰⁶ a regisztrált emberkereskedelmet regisztráló bűncselekményszám 52, ami átlagos elterjedtséget jelent.

2014-es kérdőívet kitöltők szerint egy évben, hazánkban, hány emberkereskedelemmel kapcsolatos eset kerül napvilágra?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	egy-két eset	6	6,1	6,1	6,1
	50 eset alatt	36	36,7	36,7	42,9
	100 eset alatt	22	22,4	22,4	65,3
	több mint 100 eset	19	19,4	19,4	84,7
	nem tudom megítélni	15	15,3	15,3	100,0
	Total	98	100,0	100,0	

50. táblázat 2014-ben évente emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények száma.

2018-as kérdőívet kitöltők szerint egy évben, hazánkban, hány emberkereskedelemmel kapcsolatos eset kerül napvilágra?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	egy-két eset	96	12,7	12,7	12,7
	50 eset alatt	300	39,7	39,7	52,4
	100 eset alatt	167	22,1	22,1	74,5
	több mint 100 eset	103	13,6	13,6	88,1
	nem tudom megítélni	90	11,9	11,9	100,0
	Total	756	100,0	100,0	

51. táblázat 2018-ban évente emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények száma.

A válaszok alapján deklarálnak, hogy átlagban teljesen pontosnak mondható esetszámot jelöltek meg a válaszadók.

16.2.3. Emberkereskedelemmel kapcsolatos civil szervezetek

A kérdésben az emberkereskedelemmel és áldozatsegítéssel foglalkozó szervezetekre kérdeztem rá. A kérdésfeltevéssel azt a hipotézist igyekeztem tisztázni, hogy az áldozatsegítéssel foglalkozó szakembereket, szervezeteket csak nagyon kevesen ismerik. A 2018-as kérdőív válaszadóit arról is kérdeztem, hogy ezek a szervezetek milyen hatékonysággal működnek.

⁹⁰⁶ BSR - Bűnügyi Statisztikai Rendszer 2020. szeptember 13.

2014-es kérdőívet kitöltők ismernek-e kifejezetten emberkereskedelem áldozataival foglalkozó civil szervezetet?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nem	83	84,7	84,7	84,7
	igen	15	15,3	15,3	100,0
	Total	98	100,0	100,0	

52. táblázat 2014-es kérdőív Áldozatsegítéssel foglalkozó civil szervezetek ismertsége

2018-as kérdőívet kitöltők ismernek-e kifejezetten emberkereskedelem áldozataival foglalkozó civil szervezetet?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nem	674	89,2	89,2	89,2
	igen	82	10,8	10,8	100,0
	Total	756	100,0	100,0	

53. táblázat 2018-as kérdőív Áldozatsegítéssel foglalkozó civil szervezetek ismertsége

A két kérdőívet kitöltő válaszadók egyaránt - közel azonos arányban -, a 2014-es kérdőívben 84,7%-ban a 2018-as kérdőívben 89,2%-ban azt a választ jelölték meg, hogy nem ismernek áldozatsegítéssel foglalkozó civilszervezetet.

16.2.4. Az unióban emberkereskedelem sértettjévé vált személyek

A Bűnügyi Statisztikai Rendszer az emberkereskedelem sértettjévé vált személyek számát mutatja 2018. II. félévétől kezdően.

Korcsoport / Paragrafus	Budapest	Bács-Kiskun	Borsod-Abaúj-Zemplén	Csongrád-Csanád (korábban: Csongrád)	Győr-Moson-Sopron	Nógrád	Pest	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Zala	Országhatáron kívüli tevékenység	Végösszeg
1. Gyermekkorú (0-13)	2	1				1					4
2. Fiatalkorú (14-17)	6				3	1	1			12	23
3. Fiatal felnőtt (18-24)	1		2	5	2			2		6	18
4. Felnőtt (25-59)	2							3	1	3	9
Végösszeg	11	1	2	5	5	2	1	5	1	21	54

61. ábra Sértetté válások száma az elkövetés helye szerint 2018. II. felétől

A megismert és regisztrált adatok alapján, az országhatáron kívüli sértetté válás a kiskorú 14-17 éves csoportot érintette leginkább. Ezek a sértettek az Európai Unióban váltak áldozattá. A kérdőívben arra kérdeztem rá, hogy véleményük szerint mekkora az Európai Unióban történt áldozattá válások száma. A kérdés összefügg a bűnszervezetek elkövetett emberkereskedelemre vonatkozó kérdéssel is. A kérdéscsoportban minden válaszadó (a 2014-es és a 2018-as kérdőívben adott válaszok alapján), a nemzetközi bűnszervezetekkel összefonódott helyi bűnbandákat választotta, amelyből arra következtethetünk, hogy az áldozatokat Magyarországon toborozzák és külföldön

értékesítik. A Bűnügyi Statisztikai Rendszer szerint az emberkereskedelem áldozatává vált összes személyből a külföldön áldozattá vált személyek aránya 38,8%. Ez a magyarországi statisztikai adatok alapján 2018. II. félévétől kezdődő adatok alapján csupán 21 külföldön áldozattá vált személyt mutatnak, míg a Data collection on trafficking 2018 in human beings in the EU⁹⁰⁷ 51 magyar áldozatot jelöl.⁹⁰⁸

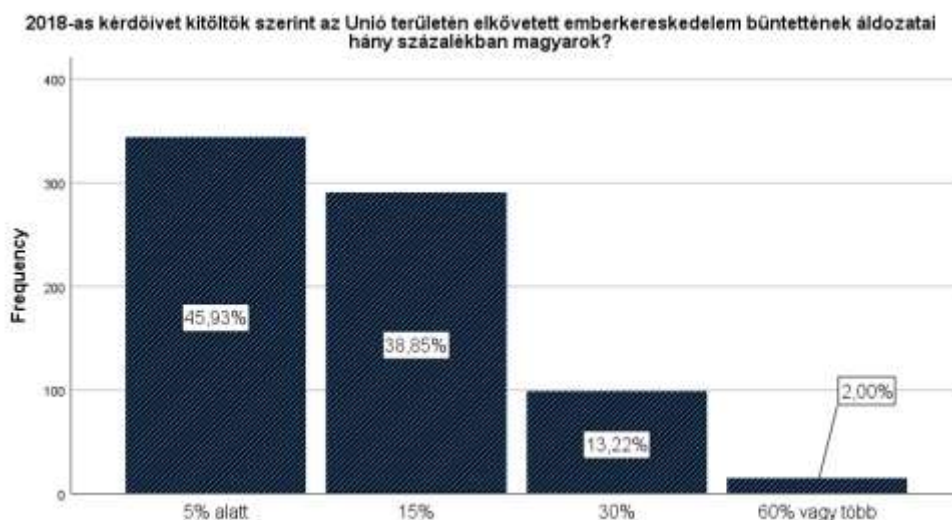
	2015	2016	2015 - 2016
EU28	9 147	11 385	20 532
Belgium	117	119	236
Bulgaria	-	-	-
Czech Republic	4	14	18
Denmark	93	121	214
Germany	470	536	1 006
Estonia	13	10	23
Ireland	62	75	137
Greece	158	346	504
Spain	267	193	460
France	-	1 516	1 516
Croatia	38	30	68
Italy	781	879	1 660
Cyprus	46	44	90
Latvia	24	33	57
Lithuania	62	45	107
Luxembourg	7	20	27
Hungary	507	489	996
Malta	3	34	37
Netherlands	1 295	1 147	2 442
Austria	384	375	759
Poland	173	197	370
Portugal	137	202	339
Romania	880	756	1 636
Slovenia	47	27	74
Slovakia	81	45	126
Finland	52	130	182
Sweden	180	197	377
United Kingdom	3 266	3 805	7 071

62. ábra Data collection on THB 2015-2016 in the EU - sértettek száma összesen

A 2015 és 2016 közötti áldozatok száma összesen 996, ami az Unióban feltárt összes 20 532 áldozatnak 4,85%-a.

⁹⁰⁷ Data collection on trafficking 2018 in human beings in the EU. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_data-collection-study.pdf (letöltés: 2020. szeptember 14.) 13. o.

⁹⁰⁸ Szakértők a számok közötti ellentmondást abban látják, hogy számos szlovákiai, romániai, szerbiai magyarul tudó áldozat magyarnak vallja magát. Iratok hiányában vagy hamis iratok alapján az áldozatazonosítás nem lehetséges.

63. ábra Áldozatok az EU területén

A kérdőívre adott válaszok alapján megállapítható, hogy az 5% alatti szám pontos. A kérdéssel, áldozatsegítéssel foglalkozó személyek ebben a tekintetben naprakész adatokkal rendelkeztek.

16.2.5. Az emberkereskedelem elleni küzdelemben való részvétel eredményessége

Az alábbi kérdésekben a kormány, a közös nyomozócsoportok és az egyházak emberkereskedelem elleni küzdelemben való részvétel eredményességére kérdeztem rá.

2018-as kérdőívet kitöltők szerint a **helyi nyomozóhatóság** eredményesen léphet fel az emberkereskedelem ellen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen, nagyon eredményesek	669	88,5	88,5	88,5
	nem eredményesek	87	11,5	11,5	100,0
	Total	756	100,0	100,0	

64. ábra A helyi nyomozóhatóság eredményessége az emberkereskedelem elleni küzdelemben

2018-as kérdőívet kitöltők szerint a **kormány és a szakminisztériumok** eredményesen lépnek fel az emberkereskedelem ellen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen, nagyon eredményesek	495	65,5	65,5	65,5
	nem eredményesek	261	34,5	34,5	100,0
	Total	756	100,0	100,0	

65. ábra A kormány és a szakminisztériumok eredményessége az emberkereskedelem elleni küzdelemben

2018-as kérdőívet kitöltők szerint az **egyházi szervezetek eredményesen lépnek fel az emberkereskedelem ellen?**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen, nagyon eredményesek	352	46,6	46,6	46,6
	nem eredményesek	404	53,4	53,4	100,0
Total		756	100,0	100,0	

66. ábra Az egyházi szervezetek eredményessége az emberkereskedelem elleni küzdelemben

A három kérdőív összességében pozitív képet mutat, az emberkereskedelem elleni küzdelemmel kapcsolatos munka tekintetében az állami hatóságok erőfeszítései kifejezetten látszanak, az egyházi szervezetek munkáját nem találták eredményesnek. Általában kijelenthető, hogy az irány jó, az erőfeszítések látszanak, az új emberkereskedelem elleni büntető tényállásban és a kapcsolódó gyermekvédelmi szabályozásban megjelenő új perspektíva is kifejezetten előremutató.

16.3. Longitudinális kutatás - részösszegzés

A 2014-es és 2018-as kutatás összehasonlítása fejlődő tendenciát mutat, annak ellenére, hogy a statisztikai adatokban, (különösen az európai uniós statisztikákban) a tendenciákat később jelenítik meg. A 2018-as jelentés még úgy fogalmaz, hogy „*az emberkereskedelem [az erőfeszítések] ellenére változatlanul olyan bűncselekmény, amelynél a tettesek és az áldozatokat kizsákmányolók jellemzően büntetlenek maradnak. E jelentés megállapításai nem utalnak arra, hogy az emberkereskedelem visszaszorult volna. Az adatok elemzéséből továbbá az is kiderül, hogy rendszerint a kizsákmányolás kiemelten kezelt formáinak áldozatait azonosítják, vagyis bizonyos kategóriákba tartozó áldozatok előtérbe kerülnek, míg másokra kevesebb figyelem jut. A tagállamoktól kapott tájékoztatás szerint a legfontosabb területeken továbbra is bonyolult a helyzet, és nem tapasztalható előrelépés*”.⁹⁰⁹ Az Egyesült Államok Külügyminisztériumának 2020. június 25-én kiadott jelentése⁹¹⁰ azonban elismerő és pozitív módon nyilatkozik az ország törekvéseiről, de rögzíti, hogy Magyarország kormánya nem teljesíti maradéktalanul az emberkereskedelem felszámolására vonatkozó minimumkövetelményeket. Összességében a pozitív kilátásokra tekintettel a kettes

⁹⁰⁹ Brüsszel, 2018.12.3. COM(2018) 777 final. Az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak szerinti második jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2018)

⁹¹⁰ USA Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons 2020. június 25. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf> (letöltve: 2020. szeptember 14.)

megfigyelési TIER státuszról, a kettes TIER státuszra módosította Magyarország nemzetközi besorolását.

Az általam is tapasztalt és nevesített statisztikai anomáliák egy részét az USA Külügyminisztériuma is kifogásolja, miszerint *„az állam már a második egymást követő évben nem a lezárt nyomozások számáról, hanem a nyilvántartásba vett bűncselekmények számáról tett jelentést, ezzel a korábbi években a lezárt nyomozásokra vonatkozóan megadott adatok potenciális átfedéseket tartalmaztak”*. A legésszerűbb kutatási szempontból is az lenne, ha a statisztikai részletesen, több adattal mérnének és egységesek lennének az EU által alkalmazott módszertannal.

III. sz. melléklet - kutatások

17. Az MPE OCM körében 2016 és 2019 között (együtműködési szerződés alapján) végzett kérdőíves kutatás részletes ismertetése

A kutatás további részében azokat a szociológiai és kriminológiai tényezőket mutatom be, amelyeket hosszabb terepmunka és felmérést követően készítettem el segítő munkatársaimmal. Az USA külügyminisztériumának jelentése szerint „*a magyar nők, fiúk és lányok mind belföldön, mind külföldön a szexuális célú emberkereskedelem áldozataivá válhatnak. Külföldön elsősorban Európán belül, Németországban, Ausztriában, Svájcban és az Egyesült Királyságban pedig különösen nagy számban*”.⁹¹¹

17.1. A kutatás célja, háttere, célcsoportja

Az emberkereskedelem létének és valódi hátterének megismerése és bemutatása céljából egy olyan kutatást kívántam készíteni, amely azokon a területeken élő személyek körében készült, akik a leginkább érintettek az áldozattá válás szempontjából. A marginalizálódó társadalmi rétegek szereplői nagy százalékban romák, akiknek nem ritkán egyetlen valódi megoldása a test áruba bocsátása. A kutatást hosszú időn át terveztem és szerveztem: az érintett fókuszcsoporthoz nem volt nyitott az életviteli, különösen a büntetőjogi kérdések taglalására. Ebben a kutatásban az úgynevezett rejtett magatartások feltárása volt a cél, amelyet leginkább roma közösség körében igyekeztem végezni. A félelmek és az elutasítás feloldására hatalmas segítséget kaptam az egyházi „házi csoportokat”⁹¹² szervezőktől, akik egyetértettek a kutatási célokkal, illetve elfogadták, hogy a felmérés teljesen anonim lesz a törvények szigorú betartásával. A kvalitatív interjúkat azért nem illeszttem a doktori értekezésembe, mert a résztvevők később erre kértek.

17.2. A kutatás rendszerének időbeli és szerkezeti felépítése

1. A kutatási téma meghatározása (2015)
2. Előzetes tájékoztató (2015 és 2016 között zajlott)

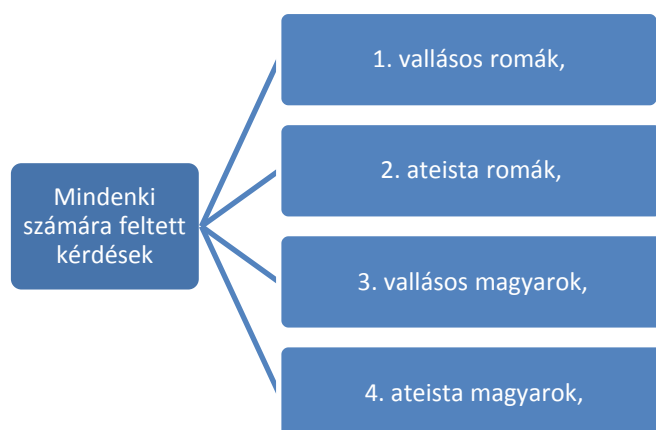
⁹¹¹ USA Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons. 2020. június 25.

⁹¹² A magánházaiknál szerveződő gyülekezetek helyettesítő házicsoporthoz olyan öt- tíz fős kisközösségek, amelyek keresztény értékrend elsajátítása és megismerése céljából, bibliaismereti előadásokon vesznek részt és hitéleti szertartásokat tartanak.

3. Kutatási célok hipotézis meghatározása 2016 és 2017-ben történt. (Ekkor készítettem néhány alapinterjút, melyek során a főbb kérdéseket tisztáztuk, s a fő téma az volt, hogy milyen kérdéseket lehet roma embereknek feltenni.)
4. A kutatási terv elkészítése, véglegesítése 2017 végén és 2018 eleje között zajlott.
5. Adatgyűjtés, terepmunka 2018 és 2019-ben realizálódott.
6. Az adatelemzés, az adattisztítás, a rekordok statisztikai szoftverbe való felvitele 2020-ban történt.
7. Az eredmények összegzése, prezentálása, disszertációba való beillesztése 2020 év végén történt meg.

A bemutatandó kérdőív az adattisztítást követően öt halmazból, 111.104 rekordból áll, és összesen 867 személy töltötte ki.

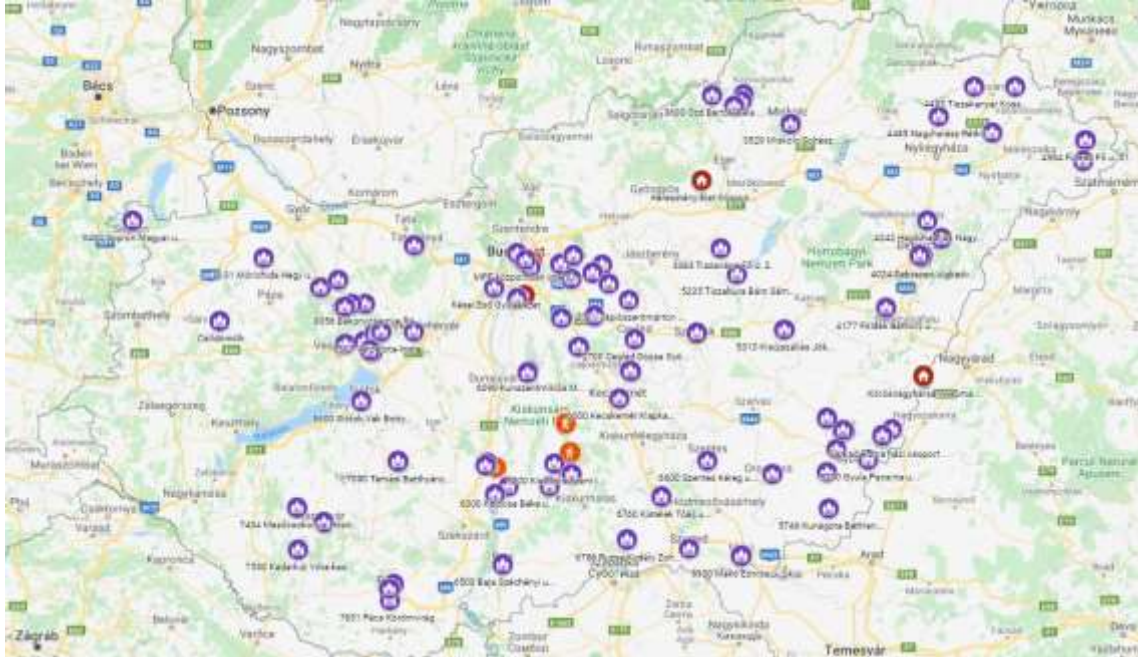
Az első, úgynevezett általános adathalmaz minden kitöltőre vonatkozik, és megye, életkor, nem, vallásosság tekintetében tesz fel kérdéseket. Az a személy, aki nem válaszolt „a vallási meggyőződés” kérdésre, az eleve kiesett a válaszadók közül. Mivel a kutatás a Magyar Pünkösdi Egyház berkein belül és országosan hirdettük meg, így ismerősök és családtagok is kitölthették a kérdőívet. A válaszadóktól önbevallásos alapon, a nemzetiséghez tartozást is kérdeztük, de csak a roma nemzetiségűeket kezeltük külön statisztikai adatként, hiszen a legkiszolgáltatottabb csoportra igyekeztem fókuszálni. A válaszadók a kérdésekre adott válaszaik alapján négy halmazba kerültek.

A két vallásos halmaznak majdnem azonos kérdéseket tettem fel,⁹¹³ ahogy az ateista halmaznak is körülbelül azonos kérdései voltak. Némi eltérés abból fakadt, hogy Istennel és hittel kapcsolatos kérdéseket egy magát ateistának valló személynek értelemszerűen nem érdemes feltenni, illetve a magukat roma etnikumhoz sorolók

⁹¹³ A kérdőívek itt tekinthetők meg: <https://sites.google.com/view/kubisch-kutatas/első-rész kutatás> (letöltés: 2021. március 12.)

esetében - a velük készített interjúk során kialakított - néhány speciális kérdést tettem fel. Az életkörülményekre, jövedelmi viszonyokra és bűnügyi eseményekre, illetve emberkereskedelemmel kapcsolatos kérdések azonosak mind a négy célcsoport esetében.

67. ábra A kutatási terület 2018-ban⁹¹⁴

A kutatás lebonyolításához készítettünk egy internetalapú webes felületet, ahol könnyedén elérhető volt a kérdőív. A térképen kék pontok azokat a keresztény gyülekezeteket jelölik, ahová ismereteink szerint eljutott a kutatási segítség kérése. A piros pontok jelölik azokat a településeket, ahol mélyinterjúk is készültek. A narancssárga pontok pedig a kérdezőbiztosok aktív, személyes részvételét, mozgását jelölik.

A kutatás kezdetben csak Békés megyére fókuszált, később országos jellegű lett, mivel a kérdezőbiztos testvérek erre vállalkoztak. Internetes felületen lebonyolított kutatás ebből a szempontból nem helyhez kötött. A kutatási időszak 2018-ban egész évre meghirdetésre került. Az online felület eléréséhez biztosítottunk elektronikus eszközöket az MPE Diakonosz Tszk.⁹¹⁵ segítségével, s minden kérdezőbiztos ingyenesen vállalta a segítséget. Azok a romák, akik nem tudtak elektronikus módon

⁹¹⁴ A magyarországi emberkereskedelem kutatása <https://sites.google.com/view/kubisch-kutatas/kutatasi-terulet> (letöltés: 2020. szeptember 14.)

⁹¹⁵ MPE Diakonosz Támogató és Szolgáltató Központ. <http://www.diakonosz.hu> (letöltés: 2020. szeptember 14.)

kérdőívezni, ők a MPE Országos Cigánymissziójához⁹¹⁶ bemehettek, illetve helyben, tableten, okostelefonon keresztül is elérhették a felületet. Ezzel egyenlő esélyt kívántunk biztosítani a célcsoport minden tagjának, akik a kérdőív kitöltése mellett döntöttek. A visszaérkező adatok, információk alapján a roma fókuszcsoporthoz meglepően jól kezelte az internetes felületet, technikai problémák nem adódtak. Akinek volt okos telefonja, az könnyedén válaszolt a feltett kérdésekre.

17.2.1. Módszertani nehézségek, problémák

Nehézséget okozott a mérés szempontjából, hogy sokan nem vállalták roma származásukat, és néhányan (félelemből) nem azt a megyét jelölték meg, ahol életvitelszerűen élnek. A disszertációban már korábban hivatkozott Gyetvai Gellért és Rajki Zoltán említést tesznek arról az általuk végzett kutatási összefoglalóban, hogy a cigánygyülekezetek zárkózottsága legtöbbször áttörhetetlen fallá vált.⁹¹⁷ A közvetlenül segítő keresztény testvérek ezen az áttörhetetlen falon képesek voltak kaput nyitni és betekintést nyerhettek a zárt közösségekbe is, ahol az őszinteség és nyilvánvaló identitásörzés meglepően erőteljes elegyét találtam. Az empirikus alapú tapasztalatszerzést követően azt a konklúziót tudtam levonni, hogy a társadalomtudomány, a szociológia és a jogtudomány ismert módszertani eszközeivel nehezen lehet kutatni ezt a réteget, illetve a kutatások értelmezhetetlen, pontatlan eredményre vezetnek. A Központi Statisztikai Hivatal a Magyar Pütkösdí Egyház tagjait mérő (2011-ben végzett és 2014-ben közzétett) adatsora szerint összesen 9326 fő vallotta magát Pütkösdí vallásúnak.⁹¹⁸

Ezzel szemben a Pütkösdí Egyház által finanszírozott és támogatott PentID elnevezésű belső kutatás⁹¹⁹ szerint, a „*Magyar Pütkösdí Egyház a saját, belső statisztikai adatai szerint 2011. január. 1-jén 3878 taggal bírt*”.⁹²⁰ A két adat közötti 5448 főnyi - közel 60%-os - eltérés nem tekinthető statisztikai hibahatáron belüli százaléknak. Sokkal

⁹¹⁶ OCM <https://remenyhir.hu/>; Cigány Módszertani és Kutató Központ <http://cimok.hu/> (letöltés: 2020. szeptember 14.)

⁹¹⁷ GYETVAI Gellért - RAJKI Zoltán: Cigánymissziós mozgalmak hatása Magyarországon. Cigány Módszertani és Kutató Központ, 2014. 102-106. o.

⁹¹⁸ KSH. Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_10_2011.pdf (letöltve: 2021. március. 18.)

⁹¹⁹ ILLYÉS Szabolcs és ROZGONYI Botond által 2010-ben kezdeményezett, a Pütkösdí Teológiai Főiskola bevonásával végzett reprezentatív, vallásidentitás-kutatás a Magyar Pütkösdí Egyházban. (PentID kutatás)

⁹²⁰ ROZGONYI Botond: A Magyar Pütkösdí Egyház vizsgálata a vallási tudás dimenziója mentén. (Szakdolgozat - Témavezető: Dr. Nagy Gábor Dániel). Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. 7. o. Forrás: <http://arts.u-szeged.hu/download.php?docID=25479> (letöltve: 2021. március 18.)

inkább feltételezhető, hogy a csatlakozott egyházak tagjait az utóbbi felmérésben nem vették bele, illetve a roma származású emberek egyik, másik felmérésben nem vettek részt egységesen, esetleg eltitkolták vagy közben megváltoztatták vallási identitásukat. Rozgonyi Botond valláskutatást célzó dolgozatában említést tesz arról, hogy egy empirikus kutatás nem végezhető el az egyházi illetékesek jóindulata és támogatása nélkül, azaz nem csupán a kisebbségi létben élők idegenkednek a tudományos kutatásoktól, hanem bizonyos tekintetben az egyházvezetés is. Ennek egyik oka, hogy az egyház „kívülállókra nem tartozó dolgai” avatatlank tudomására jutnak. Rozgonyi hivatkozik arra is, hogy „egy korábbi, közelebbről meg nem nevezett felmérés kérdőívének kitöltését saját gyülekezetében ellenjavallta”.⁹²¹ „Más a többi egyházakkal való összehasonlítások bárhol való megjelenésének a lehetőségét szeretné elkerülni”.⁹²² Az empirikus és más jellegű kutatástól való idegenkedés oka rendszerint szakmai ügyek (stratégiai, vezetési, ellenőrzési és pénzügyi), döntések problémás kezelésének elfedését szolgálják. Az általam kutatott téma nem kifejezetten irányult az intézményi működésre, mégis a 2012-2020 között regnáló egyházvezetés felől érkező, kutatást ellenző alapfélélmek irányomban is jól tapinthatóak voltak, amely a tervezett kutatás végrehajtását elnehezítette. Azonban a segítők munkája révén a terepen olyan megértést és őszinte együttműködési hajlandóságot tapasztaltam, hogy végül a megfelelő számú személy kitöltötte a kérdőíveket és a kutatás elérhette célját.

Azokat a válaszokat, amelyeket összességében ellentmondásosnak éreztem, az adattisztítás során igyekeztem törölni. Nem tagadható, hogy semmilyen eszközünk nem volt arra, hogy a kényes válaszok (előéletre, vagyonelemekre vonatkozó kérdések stb.) igazságtartalmát részletesen ellenőrizsem, így az eredmény tekintetében ezzel számolni kell.

⁹²¹ Jegyzőkönyv az Evangéliumi Pünkösdi Közösség Országos Presbitériumának 2010.04.27-i üléséről. Kézirat, a Magyar Pünkösdi Egyház Országos Titkárságának levéltára, Budapest. (EPK 2010a. 1:03:25 bejegyzés.)

⁹²² Jegyzőkönyv az Evangéliumi Pünkösdi Közösség Országos Presbitériumának 2010.04.27-i üléséről. Kézirat, a Magyar Pünkösdi Egyház Országos Titkárságának levéltára, Budapest. (EPK 2010a. 1:12:05. bejegyzés.)

17.3. A kapott válaszok áttekintése és kiértékelése

17.3.1. A kutatás időtartama, megye, életkor, vallás

68. ábra a 2018-as kriminológiai szempontú kutatás vonatkozásában érkező válaszok időbeli elemzése

Az ábráról leolvasható, hogy 2018 januárjában és februárjában saját erőből kérdezőbiztosok segítségével végzett kérdőíves kutatás az alapsokaság mintegy 20%-át érte el. A júniusi és júliusi időszak - további személyek segítségével - viszont kiugróan magas számot eredményezett.

Melyik megyében él életvitelszerűen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Bács-Kiskun megye	58	6,7	6,7	6,7
	Heves megye	7	,8	,8	7,5
	Jász-Nagykun-Szolnok megye	21	2,4	2,4	9,9
	Komárom-Esztergom megye	10	1,2	1,2	11,1
	Nógrád megye	12	1,4	1,4	12,4
	Pest megye	124	14,3	14,3	26,7
	Somogy megye	8	,9	,9	27,6
	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	20	2,3	2,3	30,0
	Tolna megye	3	,3	,3	30,3
	Vas megye	4	,5	,5	30,8
	Veszprém megye	7	,8	,8	31,6
	Baranya megye	18	2,1	2,1	33,6
	Békés megye	44	5,1	5,1	38,7
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	28	3,2	3,2	41,9
	Budapest	424	48,8	48,8	90,8
	Csongrád megye	32	3,7	3,7	94,5
	Fejér megye	23	2,6	2,6	97,1

Győr-Moson-Sopron megye	10	1,2	1,2	98,3
Hajdú-Bihar megye	15	1,7	1,7	100,0
Total	868	100,0	100,0	

54. táblázat életvitelszerű tartózkodási hely 2018-ban

A kérdőívet kitöltő neme?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Férfi	232	26,7	26,7	26,7
	Nő	636	73,3	73,3	100,0
	Total	868	100,0	100,0	

55. táblázat A kitöltő személyek neme 2018-ban

A kérdőívet kitöltők életkora

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	18-25 év között	395	45,5	45,5	45,5
	26-35 év között	125	14,4	14,4	59,9
	36-45 év között	105	12,1	12,1	72,0
	46-55 év között	104	12,0	12,0	84,0
	56-65 év között	100	11,5	11,5	95,5
	66 év felett	39	4,5	4,5	100,0
	Total	868	100,0	100,0	

56. táblázat A kérdőívet kitöltők életkora 2018-ban

Használ-e közösségi oldalakat?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nem használok semmit	22	2,5	2,5	2,5
	Facebook	311	35,8	35,8	38,4
	Google	10	1,2	1,2	39,5
	Instagram	15	1,7	1,7	41,2
	Twitter	7	,8	,8	42,1
	Facebook, Instagram, Google	503	57,9	57,9	100,0
	Total	868	100,0	100,0	

57. táblázat közösségi oldalak használata 2018-ban

Ön hívő kereszténynek vallja magát?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Igen, hívő keresztény vagyok	263	30,3	40,2	40,2
	Nem vagyok keresztény	392	45,2	59,8	100,0
	Total	655	75,5	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	213	24,5		
Total		868	100,0		

58. táblázat hívő keresztény - vallásosság 2018-ban

Hívőként milyen nemzetiségűnek vallja magát?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	roma/cigány nemzetiségű hívő	36	4,1	13,6	13,6
	magyar nemzetiségű hívő	226	26,0	85,3	98,9
	egyéb hívő	3	,3	1,1	100,0
	Total	265	30,5	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	603	69,5		
Total		868	100,0		

59. táblázat Válaszadók nemzetiségről tett önbevalláson alapuló nyilatkozata 2018-ban

17.3.2. Hívő keresztény és roma nemzetiségű válaszadók

hívő roma melyik nyelvet használja?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	cigány nyelven	18	2,1	41,9	41,9
	magyar nyelven	25	2,9	58,1	100,0
	Total	43	5,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	825	95,0		
Total		868	100,0		

60. táblázat Nyelvhasználat

Család, házasság, gyermekek?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	házasságban élek	16	1,8	45,7	45,7
	nem élek kapcsolatban	19	2,2	54,3	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

61. táblázat házasság, család, gyermekek

Hány gyermeke van?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	egy gyermekem van	2	,2	5,7	5,7
	két gyermekem van	5	,6	14,3	20,0
	három gyermekem van	5	,6	14,3	34,3
	négy vagy több gyermekem van	4	,5	11,4	45,7
	nincs gyermekem	19	2,2	54,3	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
	Missing	leeső szavazatok	833	96,0	
Total		868	100,0		

62. táblázat Gyermekek száma

legmagasabb iskolai végzettsége?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nincs iskolai végzettségem	6	,7	17,1	17,1
	általános iskola	7	,8	20,0	37,1
	Szakmunkásvizsga	12	1,4	34,3	71,4
	érettségi vizsga	2	,2	5,7	77,1
	technikum felsőfokú OKJ végzettség	6	,7	17,1	94,3
	Egyetemi / Főiskolai végzettség	2	,2	5,7	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
	Missing	leeső szavazatok	833	96,0	
Total		868	100,0		

63. táblázat Iskolai végzettség

Hányan laknak egy ingatlanban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	egyedül lakom a lakásomban / házamban	9	1,0	25,7	25,7
	szűk családommal élünk a lakásomban / házamban	20	2,3	57,1	82,9
	nagycsaládosan élünk a lakásban - nagyszülők unokatestvérek is velünk laknak	3	,3	8,6	91,4
	nagyon sokan lakunk együtt, olyanokkal is, akik nem a rokonaim	3	,3	8,6	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

64. táblázat Családi együttélés

Van- vezetékes víz, áram, gáz az ingatlanban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	víz, áram, és gáz is van	23	2,6	71,9	71,9
	víz és áram van	4	,5	12,5	84,4
	áram és gáz van	1	,1	3,1	87,5
	csak víz van	1	,1	3,1	90,6
	nincsenek közművek	1	,1	3,1	93,8
	csak áram van	2	,2	6,3	100,0
	Total	32	3,7	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	13	1,5		
	leeső szavazatok	823	94,8		
	Total	836	96,3		
Total		868	100,0		

65. táblázat Vezetékes víz, áram, gáz

Mivel fűtenek az ingatlanban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	földgázzal	18	2,1	51,4	51,4
	árammal	3	,3	8,6	60,0
	fával, szénnel	7	,8	20,0	80,0
	palackos gázzal	6	,7	17,1	97,1
	egyéb központi fűtés, olaj stb.	1	,1	2,9	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	10	1,2		
	leeső szavazatok	823	94,8		
	Total	833	96,0		
Total		868	100,0		

66. táblázat Fűtési mód

Van-e állandó munkája?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	van rendszeres munkaviszonyom	28	3,2	80,0	80,0
	nyugdíjas vagyok	4	,5	11,4	91,4
	nincs rendszeres munkaviszonyom / munkanélküli vagyok	3	,3	8,6	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
	Missing	nem tudom / nem válaszolok	10	1,2	
leeső szavazatok		823	94,8		
Total		833	96,0		
Total		868	100,0		

67. táblázat Állandó munkaviszony

Hányan dolgoznak rendszeresen a családban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	 felnőtt férfiak és nők állandó munkahelyen dolgoznak, gyerekek tanulnak	28	3,2	80,0	80,0
	munkanélküliek vagyunk	3	,3	8,6	88,6
	egyéb: alkalmi munka, idénymunka stb	4	,5	11,4	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	10	1,2		
	leeső szavazatok	823	94,8		
	Total	833	96,0		
Total		868	100,0		

68. táblázat Családban és munka

Milyen segélyben, egyéb juttatásban részesül?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	állami/önkormányzati segély	13	1,5	31,7	31,7
	állami/önkormányzati segély + egyházi-/civilszervezet támogatása	5	,6	12,2	43,9
	állami/önkormányzati segély + cég/hitelintézet kölcsöne (Bank)	1	,1	2,4	46,3
	egyházi-/civilszervezet támogatása	6	,7	14,6	61,0
	egyházi-/civilszervezet támogatása + magánszemély kölcsöne	1	,1	2,4	63,4
	egyházi-/civilszervezet támogatása + cég/hitelintézet kölcsöne (Bank)	2	,2	4,9	68,3
	magánszemély kölcsöne	3	,3	7,3	75,6
	Nem tudom / nem válaszolok	10	1,2	24,4	100,0
	Total	41	4,7	100,0	
Missing	nincs ilyen jövedelmem	4	,5		
	leeső szavazatok	823	94,8		
	Total	827	95,3		
Total	868	100,0			

69. táblázat Segély, egyéb juttatás

Előfordul-e, hogy nincs miből megélniük egy hónapban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	7	,8	20,6	20,6
	nem	27	3,1	79,4	100,0
	Total	34	3,9	100,0	
Missing	Nem tudom / nem válaszolok	11	1,3		
	leeső szavazatok	823	94,8		
	Total	834	96,1		
Total	868	100,0			

70. táblázat Megélhetési zavarok

Mit tesznek először, ha nincs bevételük?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	kölcsönkérünk	3	,3	8,6	8,6
	kölcsönkérünk + gyülekezethez / lelkipásztorhoz fordulunk	1	,1	2,9	11,4
	segélykérelmet adunk be	1	,1	2,9	14,3
	gyülekezethez / lelkipásztorhoz fordulunk	3	,3	8,6	22,9
	munkát keresünk	15	1,7	42,9	65,7
	munkát keresünk + gyülekezethez/lelkipásztorhoz fordulunk	12	1,4	34,3	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	10	1,2		
	leeső szavazatok	823	94,8		
	Total	833	96,0		
Total		868	100,0		

71. táblázat Megélhetési konfliktus feloldása

Hogyan tudnak pihenni, kikapcsolódni?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	olvasás	15	1,7	53,6	53,6
	Televízió nézés, rádióhallgatás	8	,9	28,6	82,1
	Internetezés, okos telefon	1	,1	3,6	85,7
	Istentisztelet, Bibliaolvasás	4	,5	14,3	100,0
	Total	28	3,2	100,0	
Missing	Nem tudom / nem válaszolok	17	2,0		
	leeső szavazatok	823	94,8		
	Total	840	96,8		
Total		868	100,0		

72. táblázat Pihenés, kikapcsolódás

Volt-e már kinn a rendőrség valamiért a családnál?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Igen, rendszeresen kijönnek hozzánk	2	,2	5,9	5,9
	Igen, de csak ritkán leginkább ellenőrizni	7	,8	20,6	26,5
	igen, de mások miatt kérdőzködtek	6	,7	17,6	44,1
	Hozzánk még nem jött ki a rendőrség	19	2,2	55,9	100,0

	Total	34	3,9	100,0
Missing	Nem tudom / nem válaszolok	11	1,3	
	leeső szavazatok	823	94,8	
	Total	834	96,1	
Total		868	100,0	

73. táblázat Rendőrséggel való viszony

Volt-e már a rendőrségen gyanúsított kihallgatáson?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Elkövetőként kihallgattak	5	,6	14,3	14,3
	A rendőrségen tanúként hallgattak meg	4	,5	11,4	25,7
	Nem voltam még rendőrségi kihallgatáson	24	2,8	68,6	94,3
	Nem voltam a rendőrségen	2	,2	5,7	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

74. táblázat Gyanúsított kihallgatás

Volt-e már a rendőrségen tanúkénti kihallgatáson?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	A rendőrségen tanúként hallgattak meg	6	,7	17,1	17,1
	Nem voltam még rendőrségi kihallgatáson	29	3,3	82,9	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

75. táblázat tanúkénti kihallgatás

Kérte-e Önt a rendőrség együttműködésre?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Tanúként is kihallgattak	1	,1	2,9	2,9
	nem kellett segítenem a rendőrséget	34	3,9	97,1	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

76. táblázat Nyomozóhatóság munkájában való részvétel

Hatósági eljárás közben történt-e Önnel szemben jogsértés?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	történt velem szemben jogsértés	1	,1	2,9	2,9
	nem történt semmi	34	3,9	97,1	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

77. táblázat Hatósági eljárásban elkövetett bántalmazás egyéb jogsértés

Volt-e már őrizetben, fogdában?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen voltam börtönben	11	1,3	31,4	31,4
	nem voltam börtönben	24	2,8	68,6	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

78. táblázat Őrizet, előzetes, fogda, börtön fegyház

Volt-e bírósági per alanya?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen, polgári perben	1	,1	2,9	2,9
	igen büntetőperben	2	,2	5,9	8,8
	igen, polgári és büntetőperben	2	,2	5,9	14,7
	igen közigazgatási és büntetőperben	1	,1	2,9	17,6
	nem	28	3,2	82,4	100,0
	Total	34	3,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	834	96,1		
Total		868	100,0		

79. táblázat Bírósági eljárásban való részvétel

Volt-e már elítélve?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen szabálysértésért	7	,8	21,2	21,2
	igen szabálysértésért és bűncselekményért is	3	,3	9,1	30,3
	nem	23	2,6	69,7	100,0
	Total	33	3,8	100,0	
Missing	leeső válaszok	835	96,2		
Total		868	100,0		

80. táblázat Volt-e már elítélve?

Ítélték-e szabadságelvonással járó büntetésre?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen fegyházra	3	,3	8,8	8,8
	nem	31	3,6	91,2	100,0
	Total	34	3,9	100,0	
Missing	leeső válaszok	834	96,1		
Total		868	100,0		

81. táblázat Szabadságelvonással járó büntetés

Miért szokott a rendőrség vizsgálni a környékükön?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	A cigány embereket a rendőrség rendszeresen zaklatja, azért mert cigányok	8	,9	22,9	22,9
	Hangoskodás, italozás, garázdaság miatt	9	1,0	25,7	48,6
	Ha valami történik, akkor általában nálunk keres a rendőrség elkövetőt	7	,8	20,0	68,6
	Általában, alig látunk rendőrt a környéken, mert inkább a közelünkbe sem jönnek	8	,9	22,9	91,4
	nem látunk rendőrt, mert félnek	3	,3	8,6	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

82. táblázat Rendőrségi vizsgálatok, bűnmegelőzés

Hallott-e arról, hogy valaki pénzért eladott vagy megvásárolt valakit?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Előfordul, hogy embereket eladnak, aztán aki megvette, bezárja és dolgoztatja őket	8	,9	25,0	25,0
	Sokan maguktól is kénytelenek árulni a testüket, mert szegények	2	,2	6,3	31,3
	Néha a gyerekeket eladják, mert szegénységben élnek	2	,2	6,3	37,5

	Nem hallottam erről	20	2,3	62,5	100,0
	Total	32	3,7	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	3	,3		
	leeső szavazatok	833	96,0		
	Total	836	96,3		
Total		868	100,0		

83. táblázat Emberkereskedelem, kiskorú eladása

Van-e a településen keresztény gyülekezet?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen van	32	3,7	91,4	91,4
	más településen van	3	,3	8,6	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

84. táblázat Keresztény gyülekezeti kapcsolat

Járnak-e rendszeresen egyházi alkalmakra?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen minden alkalmon részt veszünk	23	2,6	65,7	65,7
	igen csak vasárnaponként	10	1,2	28,6	94,3
	nem járunk keresztény gyülekezetbe	2	,2	5,7	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

85. táblázat Egyházi alkalmakon való részvétel

Megtérés / Szentszellem keresztség

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen megtértem és bemeztélkeztem	34	3,9	97,1	97,1
	nem tértem meg	1	,1	2,9	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

86. táblázat Hívó keresztényi megtérés

Családjából, ismerőseiből hányan tettek ugyanígy?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Mindenki hívő keresztény	18	2,1	52,9	52,9
	Néhányan keresztények	16	1,8	47,1	100,0
	Total	34	3,9	100,0	
Missing	Nem tudom / nem válaszolok	1	,1		
	leeső szavazatok	833	96,0		
	Total	834	96,1		
Total		868	100,0		

87. táblázat család megtérése

Mi volt az első nagy változás az életükben a megtérés után?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Boldogabb lettem és másokkal kedves vagyok	12	1,4	34,3	34,3
	Elhagytam régi babonáimat	6	,7	17,1	51,4
	Nem félek a jövőtől és nyugodt vagyok	2	,2	5,7	57,1
	Keresem, hol segíthetek másoknak	6	,7	17,1	74,3
	A családomat jobban értékelem	3	,3	8,6	82,9
	Igyekszem a Biblia tanításai szerint élni és nem követek el bűnöket	6	,7	17,1	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

88. táblázat Hit alapú változás eredménye

Mi az, amin szeretne változtatni még a megtérés utáni életében?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Istent szolgálni, mások javára	34	3,9	100,0	100,0
Missing	leeső szavazatok	834	96,1		
Total		868	100,0		

89. táblázat Hitben való változás

Szeretnék-e, hogy gyermekeik is megismerjék a kereszténységet?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Igen fontos, mert ezt olvasom a Bibliában	26	3,0	74,3	74,3
	igen ezt láttam otthon	5	,6	14,3	88,6
	Nem majd ők döntenek Isten mellett	4	,5	11,4	100,0
	Total	35	4,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	833	96,0		
Total		868	100,0		

90. táblázat Gyermekeknek a keresztény hit továbbadása

17.3.3. Ateista és roma nemzetiségű válaszadók

Ateista roma melyik nyelvet használja?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	cigány nyelven	18	2,1	30,0	30,0
	magyar nyelven	42	4,8	70,0	100,0
	Total	60	6,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	808	93,1		
Total		868	100,0		

91. táblázat Nyelvhasználat

Család, házasság, gyermekek?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	házasságban élek	4	,5	6,7	6,7
	élettársi kapcsolatban élek	11	1,3	18,3	25,0
	nem élek kapcsolatban	45	5,2	75,0	100,0
	Total	60	6,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	808	93,1		
Total		868	100,0		

92. táblázat Házasság család

Hány gyermeke van?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	két gyermekem van	2	,2	3,3	3,3
	három gyermekem van	6	,7	10,0	13,3
	négy vagy több gyermekem van	4	,5	6,7	20,0
	nincs gyermekem	48	5,5	80,0	100,0
	Total	60	6,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	808	93,1		
Total		868	100,0		

93. táblázat Gyermekek száma

legmagasabb iskolai végzettsége?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nincs iskolai végzettségem	6	,7	10,0	10,0
	általános iskola	18	2,1	30,0	40,0
	szakmunkás vizsga	18	2,1	30,0	70,0
	érettségi vizsga	16	1,8	26,7	96,7
	Egyetemi / Főiskolai végzettség	2	,2	3,3	100,0
	Total	60	6,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	808	93,1		
Total		868	100,0		

94. táblázat Iskolai végzettség

Hányan laknak egy ingatlanban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	egyedül lakom a lakásomban / házamban	18	2,1	30,0	30,0
	szűk családommal élünk a lakásomban / házamban	27	3,1	45,0	75,0
	nagycsaládosan élünk a lakásban - nagyszülők unokatestvérek is velünk laknak	9	1,0	15,0	90,0
	nagyon sokan lakunk együtt, olyanokkal is, akik nem a rokonaim	6	,7	10,0	100,0
	Total	60	6,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	808	93,1		
Total		868	100,0		

95. táblázat Ingatlanhasználat

Van- vezetékes víz, áram, gáz az ingatlanban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	víz, áram, és gáz is van	47	5,4	77,0	77,0
	víz és áram van	6	,7	9,8	86,9
	víz gáz van	1	,1	1,6	88,5
	nincsenek közművek	3	,3	4,9	93,4
	csak áram van	2	,2	3,3	96,7
	csak gáz van	2	,2	3,3	100,0
	Total	61	7,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	807	93,0		
Total		868	100,0		

96. táblázat Közművek

Mivel fűtenek az ingatlanban?

		Frequency	Percent
Missing	nem tudom / nem válaszolok	61	7,0
	leeső szavazatok	807	93,0
	Total	868	100,0

97. táblázat Fűtés

Van-e állandó munkája?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	van rendszeres munkaviszonyom	41	4,7	69,5	69,5
	nyugdíjas vagyok	5	,6	8,5	78,0
	nincs rendszeres munkaviszonyom / munkanélküli vagyok	13	1,5	22,0	100,0
	Total	59	6,8	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	2	,2		
	leeső szavazatok	807	93,0		
	Total	809	93,2		
Total		868	100,0		

98. táblázat Állandó munka

Hányan dolgoznak rendszeresen a családban?

		Frequency	Percent
Missing	nem tudom / nem válaszolok	61	7,0
	leeső szavazatok	807	93,0
	Total	868	100,0

99. táblázat Család rendszeres munkaviszonya

Milyen segélyben, egyéb juttatásban részesül?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Nem tudom / nem válaszolok	60	6,9	100,0	100,0
Missing	leeső szavazatok	808	93,1		
Total		868	100,0		

100. táblázat Segélyek

Előfordul-e, hogy nincs miből megélniük egy hónapban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	16	1,8	28,1	28,1
	nem	41	4,7	71,9	100,0
	Total	57	6,6	100,0	
Missing	Nem tudom / nem válaszolok	3	,3		

	leeső szavazatok	808	93,1		
	Total	811	93,4		
Total		868	100,0		

101. táblázat Megélhetés

Mit tesznek először, ha nincs bevételük?

		Frequency	Percent
Missing	nem tudom / nem válaszolok	58	6,7
	leeső szavazatok	810	93,3
	Total	868	100,0

102. táblázat Megélhetési zavarok

Hogyan tudnak pihenni, kikapcsolódni?

		Frequency	Percent
Missing	Nem tudom / nem válaszolok	58	6,7
	leeső szavazatok	810	93,3
	Total	868	100,0

103. táblázat kikapcsolódás

Volt-e már kinn a rendőrség valamiért a családnál?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Igen, rendszeresen kijönnek hozzánk	10	1,2	18,5	18,5
	igen, de mások miatt	19	2,2	35,2	53,7
	kérdezősködtek				
	Hozzánk még nem jött ki a rendőrség	25	2,9	46,3	100,0
	Total	54	6,2	100,0	
Missing	Nem tudom / nem válaszolok	3	,3		
	leeső szavazatok	811	93,4		
	Total	814	93,8		
Total		868	100,0		

104. táblázat Rendőrségi vizsgálat

Volt-e már a rendőrségen gyanúsított kihallgatáson?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Elkövetőként kihallgattak	7	,8	12,7	12,7
	Nem voltam még rendőrségi kihallgatáson	48	5,5	87,3	100,0
	Total	55	6,3	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	2	,2		
	leeső szavazatok	811	93,4		
	Total	813	93,7		
Total		868	100,0		

105. táblázat gyanúsított kihallgatás

Volt-e már a rendőrségen tanúkenti kihallgatáson?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Elkövetőként kihallgattak	1	,1	1,8	1,8
	A rendőrségen tanúként hallgattak meg	7	,8	12,7	14,5
	Nem voltam még rendőrségi kihallgatáson	47	5,4	85,5	100,0
	Total	55	6,3	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	2	,2		
	leeső szavazatok	811	93,4		
	Total	813	93,7		
Total		868	100,0		

106. táblázat tanúkenti kihallgatás

Kérte-e Önt a rendőrség együttműködésre?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	A rendőrség a segítségemet kérte nyomozásban	5	,6	8,9	8,9
	nem kellett segítenem a rendőrséget	51	5,9	91,1	100,0
	Total	56	6,5	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	1	,1		
	leeső szavazatok	811	93,4		
	Total	812	93,5		
Total		868	100,0		

107. táblázat Rendőrségi együttműködés

Hatósági eljárás közben történt-e Önnel szemben jogsértés?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	történt velem szemben jogsértés	4	,5	7,1	7,1
	nem történt semmi	52	6,0	92,9	100,0
	Total	56	6,5	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	1	,1		
	leeső szavazatok	811	93,4		
	Total	812	93,5		
Total		868	100,0		

108. táblázat Hatósági jogsértés

Volt-e már őrizetben, fogdában?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen voltam börtönben	23	2,6	41,8	41,8
	nem voltam börtönben	32	3,7	58,2	100,0
	Total	55	6,3	100,0	

Missing	nem tudom / nem válaszolok	2	,2		
	leeső szavazatok	811	93,4		
	Total	813	93,7		
Total		868	100,0		

109. táblázat Fogvatartás

Volt-e bírósági per alanya?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen büntetőperben	19	2,2	35,8	35,8
	igen, polgári és büntetőperben	5	,6	9,4	45,3
	nem	29	3,3	54,7	100,0
	Total	53	6,1	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	4	,5		
	leeső válaszok	811	93,4		
	Total	815	93,9		
Total		868	100,0		

110. táblázat Bírósági eljárásban való részvétel

Volt-e már elítélve?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen szabálysértésért	16	1,8	28,1	28,1
	igen vagyon elleni erőszakos bűncselekményért (rablás)	1	,1	1,8	29,8
	igen szabálysértésért és bűncselekményért is	13	1,5	22,8	52,6
	nem	27	3,1	47,4	100,0
	Total	57	6,6	100,0	
Missing	leeső válaszok	811	93,4		
Total		868	100,0		

111. táblázat Eljárásban való részvétel

Ítélték-e szabadságelvonnással járó büntetésre?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen börtönre	23	2,6	40,4	40,4
	nem	34	3,9	59,6	100,0
	Total	57	6,6	100,0	
Missing	leeső válaszok	811	93,4		
Total		868	100,0		

112. táblázat Szabadságelvonnással járó büntetés

Miért szokott a rendőrség vizsgálni a környékükön?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	A cigány embereket a rendőrség rendszeresen zaklatja, azért mert cigányok	7	,8	12,3	12,3
	Hangoskodás, italozás, garázdaság miatt	8	,9	14,0	26,3
	Ha valami történik, akkor általában nálunk keres a rendőrség elkövetőt	18	2,1	31,6	57,9
	Általában, alig látunk rendőrt a környéken, mert inkább a közelünkbe sem jönnek	21	2,4	36,8	94,7
	nem látunk rendőrt mert félnek	3	,3	5,3	100,0
	Total	57	6,6	100,0	
Missing	leeső szavazatok	811	93,4		
Total		868	100,0		

113. táblázat Hatósági vizsgálatok, nyomozás

Hallott-e arról, hogy valaki pénzért eladott vagy megvásárolt valakit?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Előfordul, hogy embereket eladnak, aztán aki megvette, bezárja és dolgoztatja őket	10	1,2	20,4	20,4
	Néha a gyerekeket eladják, mert szegénységben élnek	1	,1	2,0	22,4
	Nem hallottam erről	38	4,4	77,6	100,0
	Total	49	5,6	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	8	,9		
	leeső szavazatok	811	93,4		
	Total	819	94,4		
Total		868	100,0		

114. táblázat Emberkereskedelem, kizsákmányolás

Hisz-e babonákban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nem hiszek a babonákban	27	3,1	48,2	48,2
	hiszek a babonákban	29	3,3	51,8	100,0
	Total	56	6,5	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	1	,1		
	leeső válaszok	811	93,4		
	Total	812	93,5		
Total		868	100,0		

115. táblázat Babonák

Ön szerint létezik Isten?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	49	5,6	86,0	86,0
	nem	7	,8	12,3	98,2
	Igen	1	,1	1,8	100,0
	Total	57	6,6	100,0	
Missing	leeső szavazatok	811	93,4		
Total		868	100,0		

116. táblázat Ateista és a transzcendens világ

Mit szeretne elérni az életében?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Jobb ember szeretnék lenni	20	2,3	35,1	35,1
	Elsősorban gazdag ember szeretnék lenni,	14	1,6	24,6	59,6
	Szeretném, ha szeretnék az emberek, vágyom az elismerésükre	13	1,5	22,8	82,5
	Nagyon szeretek bulizni, ha tehetném csak táncolnék és mulatnék	10	1,2	17,5	100,0
	Total	57	6,6	100,0	
Missing	leeső szavazatok	811	93,4		
Total		868	100,0		

117. táblázat Vízión

17.3.4. Hívő keresztény és magyar nemzetiségű válaszadók

Milyen nyelven beszél a magyar nyelven kívül?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	angol	63	7,3	27,6	27,6
	német	17	2,0	7,5	35,1
	francia	4	,5	1,8	36,8
	csak magyarul beszélnek	64	7,4	28,1	64,9
	több nyelven beszélnek	80	9,2	35,1	100,0
	Total	228	26,3	100,0	
Missing	leeső szavazatok	640	73,7		
Total		868	100,0		

118. táblázat Milyen nyelven beszél?

Család, házasság, gyermekek?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	házasságban élek	115	13,2	59,0	59,0
	élettársi kapcsolatban élek	5	,6	2,6	61,5
	nem élek kapcsolatban	75	8,6	38,5	100,0
	Total	195	22,5	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	33	3,8		
	leeső szavazatok	640	73,7		
	Total	673	77,5		
Total		868	100,0		

119. táblázat Házasság

Hány gyermeke van?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	egy gyermekem van	23	2,6	10,1	10,1
	két gyermekem van	43	5,0	18,9	28,9
	három gyermekem van	37	4,3	16,2	45,2
	négy vagy több gyermekem van	25	2,9	11,0	56,1
	nincs gyermekem	100	11,5	43,9	100,0
	Total	228	26,3	100,0	
Missing	leeső szavazatok	640	73,7		
Total		868	100,0		

120. táblázat Gyermekek száma

legmagasabb iskolai végzettsége?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nincs iskolai végzettségem	1	,1	,4	,4
	általános iskola	7	,8	3,1	3,5
	szakmunkásvizsga	20	2,3	8,8	12,3
	érettségi vizsga	64	7,4	28,1	40,4
	technikum felsőfokú OKJ végzettség	37	4,3	16,2	56,6
	Egyetemi / Főiskolai végzettség	89	10,3	39,0	95,6
	Egyetem utáni szakirányú végzettség	9	1,0	3,9	99,6
	PhD / DLA fokozat	1	,1	,4	100,0
	Total	228	26,3	100,0	
Missing	leeső szavazatok	640	73,7		
Total		868	100,0		

121. táblázat Iskolai végzettség

Hányan laknak egy ingatlanban?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	egyedül lakom a lakásomban / házamban	23	2,6	10,1	10,1
	szűk családommal élünk a lakásomban / házamban	186	21,4	81,6	91,7
	nagycsaládosan élünk a lakásban - nagyszülők unokatestvérek is velünk laknak	12	1,4	5,3	96,9
	nagyon sokan lakunk együtt, olyanokkal is, akik nem a rokonaim	7	,8	3,1	100,0
	Total	228	26,3	100,0	
Missing	leeső válaszok	640	73,7		
Total		868	100,0		

122. táblázat Család és ingatlan

Van- vezetékes víz, áram, gáz az ingatlanban?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	víz, áram, és gáz is van	198	22,8	86,8	86,8
	víz és áram van	22	2,5	9,6	96,5
	nincsenek közművek	2	,2	,9	97,4
	csak áram van	5	,6	2,2	99,6
	víz, gáz	1	,1	,4	100,0
	Total	228	26,3	100,0	
Missing	leeső válaszok	640	73,7		
Total		868	100,0		

123. táblázat Közművek

Mivel fűtenek az ingatlanban?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	földgázzal	153	17,6	67,4	67,4
	árammal	14	1,6	6,2	73,6
	fával, szénnel	44	5,1	19,4	93,0
	hulladékkal	4	,5	1,8	94,7
	egyéb központi fűtés, olaj stb.	10	1,2	4,4	99,1
	nincs fűtés	1	,1	,4	99,6
	fával	1	,1	,4	100,0
	Total	227	26,2	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	1	,1		
	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	641	73,8		
Total		868	100,0		

124. táblázat Fűtés

Van-e állandó munkája?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	van rendszeres munkaviszonyom	164	18,9	80,4	80,4
	nyugdíjas vagyok	8	,9	3,9	84,3
	nincs rendszeres munkaviszonyom / munkanélküli vagyok	32	3,7	15,7	100,0
	Total	204	23,5	100,0	
	Missing	nem tudom / nem válaszolok	24	2,8	
Missing	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	664	76,5		
Total		868	100,0		

125. táblázat Munkaviszony

Hányan dolgoznak rendszeresen a családban?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	 felnőtt férfiak és nők állandó munkahelyen dolgoznak, gyerekek tanulnak	194	22,4	91,5	91,5
	közfoglalkoztatottként ("közmunka") dolgozik a család	2	,2	,9	92,5
	munkanélküliek vagyunk	6	,7	2,8	95,3
	egyéb: alkalmi munka, idénymunka stb.	10	1,2	4,7	100,0
	Total	212	24,4	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	16	1,8		
	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	656	75,6		
Total		868	100,0		

126. táblázat Család és a munka viszonya

Milyen segélyben, egyéb juttatásban részesül?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	 állami/önkormányzati segély	27	3,1	73,0	73,0
	egyházi-/civilszervezet támogatása	10	1,2	27,0	100,0
	Total	37	4,3	100,0	
Missing	nincs ilyen jövedelem	191	22,0		
	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	831	95,7		
Total		868	100,0		

127. táblázat Segélyezés

Előfordul-e, hogy nincs miből megélniük egy hónapban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	32	3,7	14,0	14,0
	nem	196	22,6	86,0	100,0
	Total	228	26,3	100,0	
Missing	leeső válaszok	640	73,7		
Total		868	100,0		

128. táblázat Megélheti problémák

Mit tesznek először, ha nincs bevételük?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	kölcsönkértünk	61	7,0	30,8	30,8
	kölcsönkértünk + segélyt igénylünk	1	,1	,5	31,3
	segélykérelmet adunk be	5	,6	2,5	33,8
	gyülekezethez / lelkipásztorhoz fordulunk	12	1,4	6,1	39,9
	munkát keresünk	119	13,7	60,1	100,0
	Total	198	22,8	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	29	3,3		
	leeső válaszok	641	73,8		
	Total	670	77,2		
Total		868	100,0		

129. táblázat Pénzavar

Hogyan tudnak pihenni, kikapcsolódni?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	olvasás	167	19,2	73,6	73,6
	Televízió nézés, rádióhallgatás	27	3,1	11,9	85,5
	Internetezés, okos telefon	7	,8	3,1	88,5
	Istentisztelet, Bibliaolvasás	9	1,0	4,0	92,5
	Sportolás	1	,1	,4	93,0
	Kulturális program	1	,1	,4	93,4
	Külföldi / belföldi utazás	9	1,0	4,0	97,4
	Olvasás, könyvek, Televízió nézés, rádióhallgatás, Rádiótelefon, számítógép elektronikus játékok, Istentisztelet, egyházi programokon részvétel, Külföldi/belföldi	6	,7	2,6	100,0
	Total	227	26,2	100,0	
	Missing	Nem tudom / nem válaszolok	1	,1	
leeső válaszok		640	73,7		
Total		641	73,8		
Total		868	100,0		

130. táblázat Kikapcsolódás, pihenés

Volt-e már kinn a rendőrség valamiért a családnál?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Igen, rendszeresen kijönnek hozzánk	7	,8	3,4	3,4
	Igen, de csak ritkán leginkább ellenőrizni	4	,5	1,9	5,3
	igen, de mások miatt kérdezősködtek	33	3,8	15,9	21,3
	Hozzánk még nem jött ki a rendőrség	161	18,5	77,8	99,0
	Igen, rendszeresen kijönnek hozzánk, ellenőrizni	2	,2	1,0	100,0
	Total	207	23,8	100,0	
Missing	Nem tudom / nem válaszolok	21	2,4		
	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	661	76,2		
Total		868	100,0		

131. táblázat Rendőri ellenőrzés

Volt-e már a rendőrségen gyanúsított ki hallgatáson?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	A rendőrségen tanúként hallgattak meg	15	1,7	6,7	6,7
	Nem voltam még rendőrségi kihallgatáson	208	24,0	92,4	99,1
	Nem voltam a rendőrségen	2	,2	,9	100,0
	Total	225	25,9	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	3	,3		
	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	643	74,1		
Total		868	100,0		

132. táblázat gyanúsított ki hallgatás

Volt-e már a rendőrségen tanúként kihallgatáson?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	A rendőrségen tanúként hallgattak meg	96	11,1	42,5	42,5
	Nem voltam a rendőrségen	130	15,0	57,5	100,0
	Total	226	26,0	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	2	,2		
	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	642	74,0		
Total		868	100,0		

133. táblázat tanúkénti kihallgatás

Kérte-e Önt a rendőrség együttműködésre?

		Frequency	%	Valid Percent	Cumulative %
Valid	A rendőrség a segítséget kérte nyomozásban	61	7,0	27,2	27,2
	nem kellett segítenem a rendőrséget	163	18,8	72,8	100,0
	Total	224	25,8	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	4	,5		
	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	644	74,2		
Total		868	100,0		

134. táblázat rendőrségi együttműködés

Hatósági eljárás közben történt-e Önnel szemben jogsértés?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	történt velem szemben jogsértés	4	,5	1,8	1,8
	nem történt semmi	222	25,6	98,2	100,0
	Total	226	26,0	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	2	,2		
	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	642	74,0		
Total		868	100,0		

135. táblázat Hatósági jogsértés

Volt-e már őrizetben, fogdában?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen voltam börtönben	13	1,5	5,7	5,7
	nem voltam börtönben	214	24,7	94,3	100,0
	Total	227	26,2	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	1	,1		
	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	641	73,8		
Total		868	100,0		

136. táblázat Előzetes, őrizet, fogda

Volt-e bírósági per alanya?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen, polgári perben	39	4,5	17,3	17,3
	igen büntetőperben	17	2,0	7,5	24,8
	igen közigazgatási perben	2	,2	,9	25,7
	igen közigazgatási- és polgári perben	3	,3	1,3	27,0
	igen, polgári és büntetőperben	2	,2	,9	27,9
	igen közigazgatási és büntetőperben	5	,6	2,2	30,1
	igen közigazgatási, polgári- és büntetőperben	2	,2	,9	31,0
	nem	156	18,0	69,0	100,0
	Total	226	26,0	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	2	,2		
	leeső válaszok	640	73,7		
	Total	642	74,0		
Total		868	100,0		

137. táblázat Bírósági per részese

Volt-e már elítélve?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen szabálysértésért	28	3,2	12,3	12,3
	igen vagyon elleni bűncselekményért (lopás)	2	,2	,9	13,2
	igen szabálysértésért és bűncselekményért is	5	,6	2,2	15,4
	nem	192	22,1	84,6	100,0
	Total	227	26,2	100,0	
Missing	leeső válaszok	641	73,8		
Total		868	100,0		

138. táblázat Büntetett előélet

Ítélték-e szabadságelvonással járó büntetésre?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	nem	228	26,3	100,0	100,0
Missing	leeső válaszok	640	73,7		
Total		868	100,0		

139. táblázat Szabadságelvonással járó büntetés

Miért szokott a rendőrség vizsgálni a környékükön?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	bűnmegelőzés miatt	113	13,0	50,2	50,2
	Rendszeresen járőröznek	78	9,0	34,7	84,9
	nem szoktak ellenőrizni	34	3,9	15,1	100,0
	Total	225	25,9	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	3	,3		
	leeső szavazatok	640	73,7		
	Total	643	74,1		
Total		868	100,0		

140. táblázat Bűnmegelőzés

Hallott-e arról, hogy valaki pénzért eladott vagy megvásárolt valakit?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Előfordul, hogy embereket eladnak, aztán aki megvette, bezárja és dolgoztatja őket	66	7,6	35,5	35,5
	Sokan maguktól is kénytelenek árulni a testüket, mert szegények	57	6,6	30,6	66,1
	Néha a gyerekeket eladják, mert szegénységben élnek	38	4,4	20,4	86,6
	Nem hallottam erről	25	2,9	13,4	100,0
	Total	186	21,4	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	42	4,8		
	leeső szavazatok	640	73,7		
	Total	682	78,6		
Total		868	100,0		

141. táblázat Valaki pénzért eladott vagy megvásárolt valakit

Van-e a településen keresztény gyülekezet?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen van és járunk is oda	152	17,5	66,7	66,7
	más településen van	10	1,2	4,4	71,1
	saját gyülekezetünk van	5	,6	2,2	73,2
	nem járunk gyülekezetbe	61	7,0	26,8	100,0
	Total	228	26,3	100,0	
Missing	leeső válaszok	640	73,7		
Total		868	100,0		

142. táblázat Keresztény közösség

Családjából, ismerőseikből hányan tettek ugyanígy?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Mindenki hívő keresztény	77	8,9	35,5	35,5
	Néhányan keresztények	132	15,2	60,8	96,3
	Nem keresztény senki	8	,9	3,7	100,0
	Total	217	25,0	100,0	
Missing	Nem tudom / nem válaszolok	11	1,3		
	leeső szavazatok	640	73,7		
	Total	651	75,0		
Total		868	100,0		

143. táblázat Család és a keresztény közösség viszonya

Mi volt az első nagy változás az életükben a megtérés után?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Boldogabb lettem és másokkal kedves vagyok	30	3,5	13,2	13,2
	Elhagytam régi babonáimat	14	1,6	6,1	19,3
	Nem félek a jövőtől és nyugodt vagyok	71	8,2	31,1	50,4
	A családomat jobban értékelem	28	3,2	12,3	62,7
	Igyekszem a Biblia tanításai szerint élni és nem követek el bűnöket	85	9,8	37,3	100,0
	Total	228	26,3	100,0	
Missing	leeső szavazatok	640	73,7		
Total		868	100,0		

144. táblázat Változás megtérés után

Mi az, amin szeretne változtatni még a megtérés utáni életében?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Istent szolgálni, mások javára	142	16,4	62,8	62,8
	Káros szenvedély elhagyása	33	3,8	14,6	77,4
	Nem mulatozom együtt azokkal, akikkel korábban	1	,1	,4	77,9
	Nem szeretnék összetűzésbe kerülni a hatóságokkal	47	5,4	20,8	98,7
	Káros szenvedélyem nem tudom elhagyni	2	,2	,9	99,6
	Együtt szeretnék mulatni a barátaimmal	1	,1	,4	100,0
	Total	226	26,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	642	74,0		
Total		868	100,0		

145. táblázat Vízión

Szeretnék-e, hogy gyermekeik is megismerjék a kereszténységet?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Igen fontos, mert ezt olvasom a Bibliában	106	12,2	46,9	46,9
	igen ezt láttam otthon	58	6,7	25,7	72,6
	Nem majd ők döntenek Isten mellett	53	6,1	23,5	96,0
	Nem tudom / nem válaszolok	9	1,0	4,0	100,0
	Total	226	26,0	100,0	
Missing	leeső szavazatok	642	74,0		
Total		868	100,0		

146. táblázat Gyermekeknek átadandó keresztény hit

17.3.5. Ateista és magyar nemzetiségű válaszadók

Milyen nyelven beszél a magyar nyelven kívül?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	angol	100	11,5	30,4	30,4
	német	15	1,7	4,6	35,0
	olasz	1	,1	,3	35,3
	csak magyarul beszélek	60	6,9	18,2	53,5
	több nyelven beszélek	153	17,6	46,5	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	539	62,1		
Total		868	100,0		

147. táblázat nyelvismeret

Család, házasság, gyermekek?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	házasságban élek	39	4,5	12,1	12,1
	élettársi kapcsolatban élek	99	11,4	30,7	42,7
	nem élek kapcsolatban	185	21,3	57,3	100,0
	Total	323	37,2	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	6	,7		
	leeső szavazatok	539	62,1		
	Total	545	62,8		
Total		868	100,0		

148. táblázat Házasság, család

Hány gyermeke van?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	egy gyermekem van	35	4,0	10,6	10,6
	két gyermekem van	37	4,3	11,2	21,9
	három gyermekem van	11	1,3	3,3	25,2
	négy vagy több gyermekem van	2	,2	,6	25,8
	nincs gyermekem	244	28,1	74,2	100,0
Total	329	37,9	100,0		
Missing	leeső szavazatok	539	62,1		
Total		868	100,0		

149. táblázat Gyermekek száma

legmagasabb iskolai végzettsége?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	általános iskola	39	4,5	11,9	11,9
	szakmunkásvizsga	20	2,3	6,1	17,9
	érettségi vizsga	123	14,2	37,4	55,3
	technikum felsőfokú OKJ végzettség	70	8,1	21,3	76,6
	Egyetemi / Főiskolai végzettség	64	7,4	19,5	96,0
	Egyetem utáni szakirányú végzettség	10	1,2	3,0	99,1
	PhD / DLA fokozat	3	,3	,9	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	539	62,1		
Total		868	100,0		

150. táblázat Iskolai végzettség

Hányan laknak egy ingatlanban?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	egyedül lakom a lakásomban / házamban	42	4,8	12,8	12,8
	szűk családdal élünk a lakásomban / házamban	277	31,9	84,2	97,0
	nagycsaládosan élünk a lakásban - nagyszülők unokatestvérek is velünk laknak	10	1,2	3,0	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	539	62,1		
Total		868	100,0		

151. táblázat Lakhatási kérdés

Van- vezeték víz, áram, gáz az ingatlanban?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	víz, áram, és gáz is van	284	32,7	86,3	86,3
	víz és áram van	37	4,3	11,2	97,6
	áram és gáz van	3	,3	,9	98,5
	csak áram van	5	,6	1,5	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	539	62,1		
Total		868	100,0		

152. táblázat Közművek

Mivel fűtenek az ingatlanban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	földgázzal	204	23,5	62,0	62,0
	árammal	2	,2	,6	62,6
	fával, szénnel	45	5,2	13,7	76,3
	szénnel	43	5,0	13,1	89,4
	olajjal	3	,3	,9	90,3
	palackos gázzal	1	,1	,3	90,6
	hulladékkal	2	,2	,6	91,2
	egyéb központi fűtés, olaj stb.	29	3,3	8,8	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	539	62,1		
Total		868	100,0		

153. táblázat Fűtés

Van-e állandó munkája?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	van rendszeres munkaviszonyom	199	22,9	60,5	60,5
	nyugdíjas vagyok	19	2,2	5,8	66,3
	nincs rendszeres munkaviszonyom / munkanélküli vagyok	111	12,8	33,7	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	539	62,1		
Total		868	100,0		

154. táblázat Rendszeres munkaviszony

Hányan dolgoznak rendszeresen a családban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	 felnőtt férfiak és nők állandó munkahelyen dolgoznak, gyerekek tanulnak	300	34,6	91,2	91,2
	közfoglalkoztatottként ("közmunka") dolgozik a család	3	,3	,9	92,1
	munkanélküliek vagyunk	22	2,5	6,7	98,8
	egyéb: alkalmi munka, idénymunka stb	4	,5	1,2	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső szavazatok	539	62,1		
Total		868	100,0		

155. táblázat Család és munka viszonya

Milyen segélyben, egyéb juttatásban részesül?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	állami/önkormányzati segély	110	12,7	96,5	96,5
	egyházi-/civilszervezet támogatása	3	,3	2,6	99,1
	magánszemély kölcsöne	1	,1	,9	100,0
	Total	114	13,1	100,0	
Missing	nincs ilyen jövedelem	214	24,7		
	leeső szavazatok	540	62,2		
	Total	754	86,9		
Total		868	100,0		

156. táblázat Állami egyházi juttatások

Előfordul-e, hogy nincs miből megélniük egy hónapban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	61	7,0	18,5	18,5
	nem	268	30,9	81,5	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső válaszok	539	62,1		
Total		868	100,0		

157. táblázat Forráshiány

Mit tesznek először, ha nincs bevételük?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	kölcsönkérünk	94	10,8	28,7	28,7
	segélykérelmet adunk be	2	,2	,6	29,4
	munkát keresünk	230	26,5	70,3	99,7
	munkát keresünk + kölcsönkérünk	1	,1	,3	100,0
	Total	327	37,7	100,0	
Missing	leeső válaszok	541	62,3		
Total		868	100,0		

158. táblázat Segély

Hogyan tudnak pihenni, kikapcsolódni?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	olvasás	143	16,5	43,6	43,6
	Televízió nézés, rádióhallgatás	40	4,6	12,2	55,8
	Internetezés, okos telefon	114	13,1	34,8	90,5
	Sportolás	18	2,1	5,5	96,0
	Kulturális program	4	,5	1,2	97,3

	Külföldi / belföldi utazás	9	1,0	2,7	100,0
	Total	328	37,8	100,0	
Missing	Nem tudom / nem válaszolok	1	,1		
	leeső válaszok	539	62,1		
	Total	540	62,2		
Total		868	100,0		

159. táblázat Pihenés, kikapcsolódás

Volt-e már kinn a rendőrség valamiért a családnál?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Igen, rendszeresen kijönnek hozzánk	14	1,6	4,4	4,4
	Igen, de csak ritkán leginkább ellenőrizni	9	1,0	2,8	7,3
	igen, de mások miatt kérdezősködtek	45	5,2	14,2	21,5
	Hozzánk még nem jött ki a rendőrség	247	28,5	78,2	99,7
	Igen, rendszeresen kijönnek hozzánk, ellenőrizni	1	,1	,3	100,0
	Total	316	36,4	100,0	
	Missing	Nem tudom / nem válaszolok	13	1,5	
leeső válaszok		539	62,1		
Total		552	63,6		
Total		868	100,0		

160. táblázat Rendőrségi ellenőrzés

Volt-e már a rendőrségen gyanúsított kihallgatáson?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Elkövetőként kihallgattak	12	1,4	3,7	3,7
	Nem voltam még rendőrségi kihallgatáson	314	36,2	95,7	99,4
	Nem voltam a rendőrségen	2	,2	,6	100,0
	Total	328	37,8	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	1	,1		
	leeső válaszok	539	62,1		
	Total	540	62,2		
Total		868	100,0		

161. táblázat gyanúsított kihallgatás

Volt-e már a rendőrségen tanúkénti kihallgatáson?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	A rendőrségen tanúként hallgattak meg	93	10,7	28,5	28,5
	Nem voltam a rendőrségen	233	26,8	71,5	100,0
	Total	326	37,6	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	3	,3		
	leeső válaszok	539	62,1		
	Total	542	62,4		
Total		868	100,0		

162. táblázat Tanúkénti kihallgatás

Kérte-e Önt a rendőrség együttműködésre?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	A rendőrség a segítséget kérte nyomozásban	48	5,5	14,7	14,7
	nem kellett segítenem a rendőrséget	278	32,0	85,3	100,0
	Total	326	37,6	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	3	,3		
	leeső válaszok	539	62,1		
	Total	542	62,4		
Total		868	100,0		

163. táblázat Rendőrségi, hatósági együttműködő

Hatósági eljárás közben történt-e Önnel szemben jogsértés?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	történt velem szemben jogsértés	5	,6	1,6	1,6
	nem történt semmi	316	36,4	98,4	100,0
	Total	321	37,0	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	8	,9		
	leeső válaszok	539	62,1		
	Total	547	63,0		
Total		868	100,0		

164. táblázat Hatósági jogsértés

Volt-e már őrizetben, fogdában?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen voltam börtönben	58	6,7	18,0	18,0
	nem voltam börtönben	265	30,5	82,0	100,0
	Total	323	37,2	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	6	,7		
	leeső válaszok	539	62,1		
	Total	545	62,8		
Total		868	100,0		

165. táblázat Előzetes, őrizet, fogda, börtön stb.

Volt-e bírósági per alanya?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen, polgári perben	56	6,5	17,3	17,3
	igen büntetőperben	3	,3	,9	18,3
	igen, polgári és büntetőperben	4	,5	1,2	19,5
	igen közigazgatási, polgári- és büntetőperben	2	,2	,6	20,1
	nem	258	29,7	79,9	100,0
	Total	323	37,2	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	6	,7		
	leeső válaszok	539	62,1		
	Total	545	62,8		
Total		868	100,0		

166. táblázat Bírósági eljárás

Volt-e már elítélve?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen szabálysértésért	15	1,7	4,6	4,6
	igen szabálysértésért és bűncselekményért is	3	,3	,9	5,5
	nem	311	35,8	94,5	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső válaszok	539	62,1		
Total		868	100,0		

167. táblázat Büntetett előélet

Ítélték-e szabadságelvonással járó büntetésre?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen fegyházra	1	,1	,3	,3
	nem	319	36,8	99,7	100,0
	Total	320	36,9	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	9	1,0		
	leeső válaszok	539	62,1		
	Total	548	63,1		
Total		868	100,0		

168. táblázat Szabadságvesztés

Miért szokott a rendőrség vizsgálni a környékükön?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	bűnmegelőzés miatt	159	18,3	48,8	48,8
	Rendszeresen járőröznek	123	14,2	37,7	86,5
	nem szoktak ellenőrizni	44	5,1	13,5	100,0
	Total	326	37,6	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	3	,3		
	leeső szavazatok	539	62,1		
	Total	542	62,4		
Total		868	100,0		

169. táblázat Bűnmegelőzés

Hallott-e arról, hogy valaki pénzért eladott vagy megvásárolt valakit?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Előfordul, hogy embereket eladnak, aztán aki megvette, bezárja és dolgoztatja őket	167	19,2	59,6	59,6
	Sokan maguktól is kénytelenek árulni a testüket, mert szegények	19	2,2	6,8	66,4
	Néha a gyerekeket eladják, mert szegénységben élnek	10	1,2	3,6	70,0
	Nem hallottam erről	84	9,7	30,0	100,0
	Total	280	32,3	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	49	5,6		
	leeső válaszok	539	62,1		
	Total	588	67,7		
Total		868	100,0		

170. táblázat Emberkereskedelem, kizsákmányolás

Hisz-e babonákban?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	hiszek a babonákban, szoktam-jósoltatni	48	5,5	14,6	14,6
	nem hiszek a babonákban	281	32,4	85,4	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső válaszok	539	62,1		
Total		868	100,0		

171. táblázat Babonák,

Ön szerint létezik Isten?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen	83	9,6	25,2	25,2
	nem	246	28,3	74,8	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső válaszok	539	62,1		
Total		868	100,0		

172. táblázat Transzcendens létformához való viszony

Mit szeretne elérni az életében?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	Szeretnék jobb ember lenni	54	6,2	16,4	16,4
	Szeretnék tanulni és a munkámból megélni	162	18,7	49,2	65,7
	Szeretném, ha az emberek tisztelnének és megbecsülnének	56	6,5	17,0	82,7
	Leginkább gazdag ember szeretnék lenni	35	4,0	10,6	93,3
	Szeretném, ha az emberek szeretnének	22	2,5	6,7	100,0
	Total	329	37,9	100,0	
Missing	leeső válaszok	539	62,1		
Total		868	100,0		

173. táblázat Vízión

Részt vesz-e a közösség életében, érdeklí-e politika?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative %
Valid	igen, részt veszek a közösség életében és érdekel a politika	146	16,8	47,4	47,4
	nem érdekel a politika	162	18,7	52,6	100,0
	Total	308	35,5	100,0	
Missing	nem tudom / nem válaszolok	21	2,4		
	leeső válaszok	539	62,1		
	Total	560	64,5		
Total		868	100,0		

174. táblázat *Közösségi élet*

17.4. MPE OCM Kutatás összefoglalása

A kutatás egyik legfontosabb megállapítása, hogy a keresztény hitre tért személyek életében elismert változások léptek életbe. Sem a bűnelkövetés, sem pedig - a korábban deviáns életformák, magatartások nem követettek többé. Jól viselik a közösség ebből adódó feszültségeit. A kutatást nem lehet reprezentatív kutatásnak tekinteni az alapsokaság egyes kérdések mentén történő nagyfokú szóródása miatt. Néhány kérdésben kapott válasz viszont bizonyos feltevéseket megerősít. Az iskolai végzettség vonatkozásában a magukat roma identitású személynek vallók alacsonyabb képzettségi szinttel rendelkeznek, vagyis általánosságban elmondható, hogy leginkább középfokú végzettségűek. A nyelv tekintetében inkább magyarul beszélnek, azaz nem használják eredeti anyanyelvüket.

Az emberkereskedelemmel kapcsolatos ismereteik és véleményük azonban egészen eltérő a roma polgároknak, mint a magukat más nemzetiségűnek tartóknak. A romák rendszerint nem ismerik el - ez a személyes interjúk körében is megerősítették -, hogy a prostitúció az emberkereskedelemmel összekapcsolható, illetve úgy tartják, hogy a prostitúció nem feltétlen negatív kérdés, de nem szívesen nyilatkoznak róla.

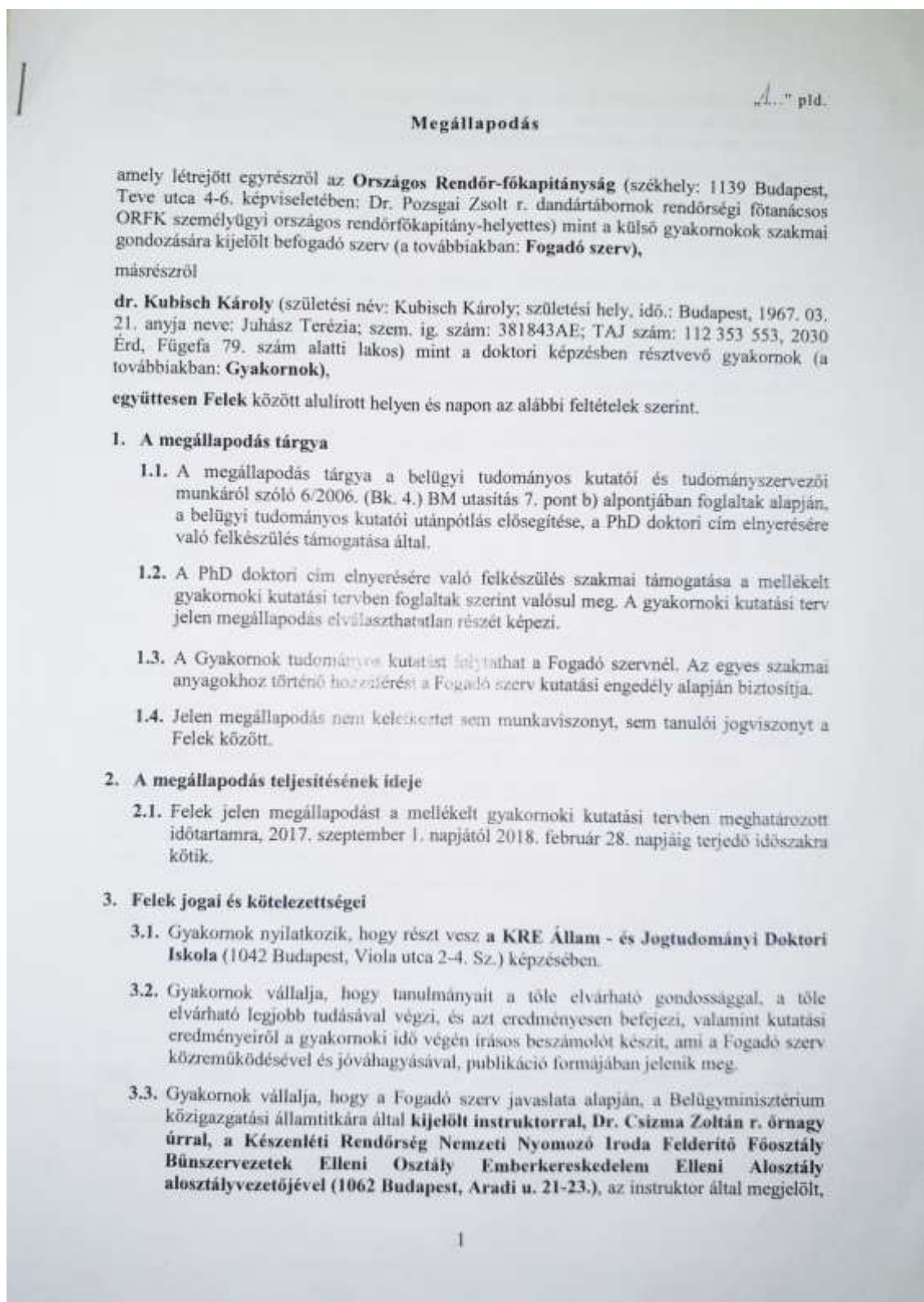
A magukat nem romának valló más nemzetiségűek viszont inkább azonosítják a prostitúciót emberkereskedelemmel, illetve negatív jelenségként tekintenek a prostitúcióra, s más emberi méltóságot sértő körülményre. A gyermekkereskedelem mind a négy fókuszcsoporthoz ismert volt. A roma válaszadók azonban a kérdőívben feltett kérdésre élesen eltérő választ adtak a mélyinterjúk során adott válaszokhoz képest. A nem roma ateista válaszadók (összesen 286 személy) 76 %-a,

illetve a hívó keresztény válaszadók (összesen 186 személy) 86%-a nyilatkozott úgy, hogy ismeri, tudja, hogy embereket eladnak, aztán aki megvette, bezárja és dolgoztatja őket, illetve néha a gyerekeket is eladják, mert szegénységben élnek. Ezek az adatok talán indukálnak további kutatásokat: kiindulópontjai lehetnek egy következő társadalmi gondolkodásnak, a prostitúció, az emberkereskedelem és kényszermunka átfogóbb kutatásának.

IV. sz. melléklet - dokumentumok

18. A doktori értekezéshez kötelezően csatolt dokumentumok

18.1. Belügyi Tudományos Tanács PhD (doktori) képzési pályázatának szerződése

a gyakoronoki kutatási tervben rögzített időpontokban konzultál. A konzultáció időpontjai, és eredményei dokumentálásra kerülnek, mely dokumentum a tanév végén készített instruktori beszámoló mellékletét képezi.

- 3.4. Az instruktork elősegíti a Gyakornok kutatásainak megvalósulását.
- 3.5. A Fogadó szerv gondoskodik a gyakoronok beléptetéséről, a gyakoronoki tervben foglaltak tárgyi feltételrendszerének biztosításáról. A Gyakornokot költségterítés nem illeti meg.
- 3.6. A Fogadó szerv az adat- és titokvédelmi szabályai, valamint szolgálati érdekeinek figyelembe vételével, a Fogadó szerv által meghatározott módon és mértékben biztosít hozzáférést a Gyakornok részére, a jóváhagyott gyakoronoki kutatási terv végrehajtásához szükséges dokumentációkhoz, iratokhoz, okmányokhoz stb.
- 3.7. Gyakornok köteles a tanulmányai megszakításáról, befejezéséről Fogadó szervet haladéktalanul írásban értesíteni.
- 3.8. Gyakornok hozzájárul ahhoz, hogy a Fogadó szerv a tanulmányai eredményességéről, folytonosságáról az Egyetemtól tájékoztatást kérjen.
- 3.9. Gyakornok hozzájárul ahhoz, hogy a gyakoronoki idő során a nem megfelelő teljesítésről a Fogadó szerv a Belügyminisztériumot írásban tájékoztassa.
- 3.10. A Gyakornok a jelen megállapodás tárgyának sikere érdekében köteles együttműködni a Fogadó szervvel, így különösen köteles annak eredményességéről, jelen megállapodás szerződés szerű teljesítését érintő, minden lényeges körülményről, információról haladéktalanul, de legkésőbb a tudomásra jutástól számított 15 napon belül a Fogadó szervet tájékoztatni.
- 3.11. Gyakornok jelen megállapodás aláírásával nyilatkozik arról, hogy megfelel a pályázati felhívásban rögzített valamennyi feltételnek.
- 3.12. A Gyakornok vállalja, hogy gyakoronoki kutató munkáját a Fogadó szerv speciális rendelkezéseinek, valamint a 3.6 pontban foglaltak figyelembe vételével végzi.
- 3.13. Gyakornok minden a Fogadó szervvel kapcsolatos megbeszélést és tárgyalást, valamint a gyakorlati idő során a rendelkezésére bocsátott, vagy egyéb módon a birtokába került minden információt teljes titoktartás mellett bizalmasan kezel. Gyakornok az információkat kizárólag jelen megállapodás végrehajtásának érdekében, az instruktork utasításainak megfelelően használhatja fel.
- 3.14. A Fogadó szerv a gyakoronoki idő befejezését követő 15 napon belül megküldi az instruktork által készített, a Gyakornokra vonatkozó írásos értékelését a Belügyi Tudományos Tanács titkára részére.

4. Kapcsolattartás

- 4.1. Felek a jóhiszemű és tisztességes joggyakorlás követelményét alapul véve, jelen megállapodásban meghatározott célok elérése érdekében együttműködnek. A megállapodás megkötése után felmerülő, a teljesítést akadályozó valamennyi körülményről Felek a lehető legrövidebb időn belül kötelesek tájékoztatni egymást. Az értesítés elmulasztásából eredő károkért a mulasztó Fél felelős.

- 4.2. Minden értesítés, közlés, mely jelen megállapodást érinti, vagy érintheti, Felek kizárólag írásban – tértivevényes levél, valamint átvételi elismervény ellenében történő személyes kézbesítés formájában – jogosultak megtenni, mely abban az esetben tekintendő teljesítettnek, ha azt a címzett bizonyíthatóan átvette, illetve tartalmát igazolhatóan megismerhette.

5. Záró rendelkezések

- 5.1. Jelen megállapodás módosítása, kiegészítése kizárólag írásban, Felek kölcsönösen egybehangzó akaratnyilatkozata alapján történhet.
- 5.2. Felek egybehangzóan rögzítik, hogy a megállapodás aláírását megelőzően nem jutott tudomásukra olyan tény, adat, amelynek ismeretében jelen megállapodást nem kötötték volna meg, továbbá nem ismernek olyan tényt vagy körülményt, mely a megállapodásban foglalt jogok és kötelezettségek teljesülését hátrányosan érintené.
- 5.3. Felek rögzítik, hogy jelen megállapodásból eredő jogvitáikat először békés úton, tárgyalások útján rendezik, és csak ezek eredménytelensége esetén fordulnak bírósághoz.
- 5.4. Jelen megállapodásban nem, vagy nem kellő részletességgel szabályozott kérdésekre a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény, valamint jelen megállapodás tárgyát érintő hatályos jogszabályok rendelkezései az irányadók.
- 5.5. Jelen 3 (három) oldalból és 5 (öt) pontból álló megállapodás 5 (öt) egymással szövegre megegyező példányban készült, amelyből egy-egy 1 példány a Fogadó szervet, a Gyakornokot, a Belügyminisztérium Személyügyi Helyettes Államtitkárságát, a Belügyi Tudományos Tanácsot, és a doktori iskolát illet.

Felek jelen megállapodást elolvasták, rendelkezéseit közösen értelmezték, és mint akaratukkal mindenben megegyezőt jóváhagyólag írták alá.

Budapest, 2017. szeptember „13.”

Dr. Pozsgai Zsolt r. dandártábornok
rendőrségi főtanácsos
ORFK személyügyi országos
rendőrfőkapitány-helyettes

dr. Kubisch Károly
gyakornok

Melléklet:

- gyakornoki kutatási terv

Készült:

- 5 eredeti példányban.

Kapják:

- 1. sz. pld. dr. Kubisch Károly (gyakornok);
- 2. sz. pld. Belügyminisztérium Személyügyi Helyettes Államtitkárság;
- 3. sz. pld. Belügyi Tudományos Tanács;
- 4. sz. pld. Készenléti Rendőrség, Nemzeti Nyomozóiroda (fogadó szerv);
- 5. sz. pld. KRE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola (doktori iskola).

18.2. MPE OCM Diakonosz kutatási szerződés

EGYÜTTMŰKÖDÉSI KERETMÉGÁLLAPODÁS,

amely létrejött:

egyrésről: **Dr. Kubisch Károly** (sz.: Budapest, 1967.március 21.; an.: Juhász Terézia, szig.sz.:577134 SA; tudományos fokozatszerzési képzés: *Károli Gáspár Református Egyetem Állam és Jogtudományi Kar- Doktori Iskola (MAB azonosító: 222)* Témavezető: *Prof. Dr. Domokos Andrea* egyetemi tanár; oktatási azonosító: 72288001484; 2030 Érd Fügefa u. 79. sz. alatti lakos), mint **Kutató**;

másrésről: **Cigány Módszertani és Kutató Központ** (székhely: 5630 Békés, Verseny u. 7.; adószám: 18271395-1-04; képviseli: Durkó Albert misszióvezető), mint **Módszertani támogató**;

harmadrésről: **MPE Országos Cigánymisszió** (székhely: 5630 Békés, Petőfi Sándor u. 56. adószám: 18393567-2-04; képviseli: Durkó Albert misszióvezető) **Szervezési támogató**;

negyedrésről: **MPE DIAKONOSZ Támogató és Szolgáltató Központ** (székhely: 1143 Budapest, Gizella út 37.; adószám:18338616-2-42; képviseli: Pintér Imre igazgató) **Szolgálati támogató**,

együttesen: Támogatók;

továbbiakban, Kutatóval együtt: **Felek**) között, a mai napon, az alábbi tartalommal:

Preambulum:

A Magyar Pünkösdi Egyház missziói, intézményei, tagjai egymással együttműködve munkálkodnak Isten Országának építésén. Jelen megállapodás keretében Felek - testvéri közösségben - elkötelezik magukat az alábbiakban részletezett kutatás lefolytatása, annak segítése, támogatása mellett. Felek a kutatás céljának megvalósítása érdekében, testvéri együttműködésük során minden szükséges adatot, tájékoztatást kölcsönösen, egymás rendelkezésére bocsátanak.

Megállapodás tárgya

1. Felek jelen együttműködési megállapodás aláírásával kölcsönösen kötelezettséget vállalnak arra, hogy segítséget nyújtanak a **Kutató Társadalomtudományok tudományterületen, Állam- és Jogtudományok tudományágban, „Erkölc, jogi etika, etikai gyökerű jogszabályok, tisztesség kérdéseinek vizsgálata- Morál és büntetőjog”** kutatási területen végzett, **„Az emberkereskedelem büntetőjogi megítélésének morális vonatkozásai”** című, jelen megállapodás elválaszthatatlan, **1. sz. Mellékletét képező Kutatási tervben részletezett kutatásának lefolytatásához.**
2. A kutatás támogatását Felek határozott időben jelölik meg, melynek kezdő időpontja: **2016. február 29. napjától** a kutatás végeredményeként elkészítendő **tudományos fokozatszerzési (PhD.) értekezés sikeres megvédését követő publikálhatóságáig, de legkésőbb 2019. december 31. napjáig.**

Kutató feladatai

3. Kutató jelen megállapodás aláírásával vállalja, hogy a Módszertani támogató tudományos és kutatási tevékenységét, Szervezési támogató egyházi missziós, és Szolgálati támogató diakóniai és jogsegély-szervező tevékenységét és célkitűzéseit alátámasztó, magas színvonalú tudományos kutatást folytat le az 1. pontban megjelölt témakörben.
4. Kutató a Támogatókat tájékoztatva és a Módszertani támogatóval együttműködve fenntartja magának a jogot, hogy a kutatási tervhez képest a kutatás részleteit, rész-céljait megváltoztassa.
5. Kutató minden kutatás során létrejövő részeredményt, tudományos értékű tanulmányt, cikket – a szerzői jog szabályai szerint, a Kutató nevének feltüntetése mellett – ingyenesen, belső, egyházi célokra átadja Támogatók részére. Az egyes szellemi termékek (tanulmányok, publikációk) nyilvánosságra hozatalához Kutató egyedi, írásos felhatalmazás alapján járul hozzá.
6. Kutatói nyilvánosságra hozatal esetén Támogatók hivatalos logója – a Felek egyedi megállapodása függvényében – feltüntethető.
7. Kutató –a kutatás lefolytatása és tudományos eredmények elérése érdekében, figyelemmel az egyházi sajátosságaira – szorosan együttműködik a Támogatókkal.
8. Kutatót a kutatása során tudomására jutott egyházi titkok, védett ismeretek tekintetében titoktartási kötelezettség terheli. A kutatás során megismert személyes adatokat kizárólag a kutatási céljai érdekében, bizalmasan – az adatvédelmi szabályoknak megfelelően - kezeli, rendszerezi, azokat harmadik személyeknek nem adja át.
9. **Kapcsolattartó: Dr. Kubisch Károly; e-mail: karoly.kubisch@gmail.com; Telefon: +36 70 9414 469.**

Támogatók feladatai

10. **Módszertani támogató** elsősorban módszertani-tudományos kutatási támogatást nyújt Kutató részére. A módszertani támogatás megvalósulhat tanácsadás, konzultáció, szakirodalom-, szakember ajánlása, konferencia-szervezés, - meghívás formájában.
Kapcsolattartó: Patkás Rita; E-mail: patkasrita@gmail.com; Telefon: +36 70 701 9280
11. **Szervezési támogató** személyes és intézményi kapcsolatai (gyülekezeti, missziói, felekezeti és felekezetközi) révén támogatja Kutató kutatási tevékenységét: szakértői találkozót szervez, adatszerzési (mélyinterjú, beszélgetés, egyéb eszközök) lehetőségeket teremt kutató és a kutatásba bevont célcsoport között, kérdőíveket juttat el a címzettekhez, elősegíti a kutatásban résztvevő felek közti információáramlást.

Kapcsolattartó: Surman László; E-mail: surmanlaszlo@remenyhir.hu; Telefon: + 36 70 394 8682.

12. Szolgálati támogató a Kutató kutatásához kapcsolódóan kisebb eszközbeszerzésekhez, tárgyi kiadásokhoz, utazásokhoz – közérdekű önkéntes jogviszonya alapján és közérdekű önkéntes tevékenységről szóló szerződésének keretei között – költségtérítés formájában, anyagi támogatást nyújt. Kapcsolattartó: dr. Kubisch Ildikó; E-mail: kubisch.ildiko@punkosdi.hu; telefonszám: + 36 70 628 7800.
13. A Kutató által elért kutatási módszerek, eredmények, s azok Támogatók általi nyilvánosságra hozatala a Kutató egyedi, írásos felhatalmazásához kötött.
14. Támogatók szorosan együttműködnek a Kutatóval, részére minden szükséges adatot, információ időben és megfelelő formában adnak át, ügyelve arra, hogy az átadott adatok tekintetében a hatályos adatvédelmi szabályoknak megfelelően járjanak el.

Egyéb rendelkezések

15. Jelen keret-megállapodást Felek csak közös, kölcsönösen egybehangzó akaratnyilatkozattal, írásban módosíthatják.
16. Jelen keret-megállapodást bármelyik fél – egyoldalú, Felekhez intézett, írásos jognyilatkozatában, indokolás nélkül felmondhatja.
17. Jelen megállapodást a Felek, mind akaratukkal mindenben megegyezőt, helybenhagyólag írták alá.

Jelen megállapodás négy (4) egymással szó szerint megegyező példányban készült.

Kelt.: Budapest, 2016. február 29. napján.

Dr. Kubisch Károly

Kutató

1143 Budapest,
Gizella út 37.

MPE Diakonosz Támogató és
Szolgáltató Központ

Szolgálati támogató

Mellékletek:

1. sz. Melléklet: Kutatási terv

2. sz. Melléklet: Kutató szakmai önéletrajza és publikációs listója

Adószám:
18271395-1-04
Cigány Módszertani és Kutató Központ 2.
Békés, Varsányi u. 7.
p. H.

Módszertani támogató

p. H.
BÉKÉS,
Petőfi u. 56.
(1)
MPE Országos Cigánymisszió

Szervezési támogató

NYILATKOZAT

Alulírott Kubisch Károly ezennel kijelentem, hogy a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám eredménye. A benne található – másoktól származó – nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti leőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem továbbá, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

E kijelentésemet büntetőjogi felelősségem tudatában tettem.

Kelt.: Budapest, 2021. április 10.

.....
(doktorjelölt aláírása)

18.4. Nyilatkozat doktori eljárásról

OM azonosító: FI 44189

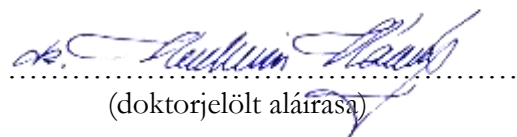

NYILATKOZAT

Alulírott Kubisch Károly, (neptun kód: YWLJ6I) nyilatkozom, hogy állam- és jogtudomány tudományágban nincs folyamatban fokozatszerzési eljárásom, illetve fokozatszerzési eljárásra való jelentkezésemet két éven belül nem utasították el, továbbá két éven belül nem volt sikertelenül zárult doktori védésem.

Nyilatkozom tovább, hogy nem állok doktori fokozat visszavonására irányuló eljárás alatt, illetve öt éven belül nem vontak vissza tőlem korábban odaítélt doktori fokozatot.

Dátum: 2021. április 10.

.....
(doktorjelölt aláírása)

19. The Dissertation Summary in English

The goal of my thesis is that everyone can understand: human trafficking is a phenomenon that goes against the universal principles built by the civilized human community. In which it fundamentally threatens civilized society. And for this we are all obliged to fight against organized crime, especially the trafficking of human beings. In my dissertation I would like to draw attention to the fact that the prohibition of the law is not sufficient to stop transnational crime. Despite the fact that European governments and the European Union are making enormous efforts to curb human trafficking, the results are unfortunately still not spectacular.

The fight against the trafficking of human beings in the United States begins with the protection of minors. For this it would be useful to create a global regulation, in which all regulations start with the protection of children. In my dissertation, I present an assistant who works in an American institution where they treat sexual perpetrators.

In my thesis, I present the assumptions of research, which support the hypothesis, that human trafficking violates human dignity, not freedom of movement or the right to self-determination. There is no debate on this issue in civil jurisdictions that the dignity of the human person means that the human person deserves absolute respect for himself. The dignity of the human being is a cultural value that underlies all other values, including ethical ones, as well as all the rights recognized to him, because human dignity is born with the birth of the human being. The opposite with European Christian culture, with all the ethical moral values and therefore should not be tolerated, that in the twenty-first century there are slaves.

In my dissertation, I propose that in Hungarian criminal law, human trafficking should be included among the crimes that violate human dignity through structural change.

Churches should have more opportunities for the rehabilitation and reintegration of victims, hoping that they do not fall back into the imprisonment of criminal networks.

Importantly, the latency of child trafficking is very high in the poor regions of the country. It is therefore necessary to establish new rules for the protection of minors, especially against the trafficking of children.

I consider it important that criminal law defines violent crimes against pregnant women as a special qualifying circumstance. It is particularly significant that victims of

trafficking are often pregnant and are therefore unable to defend themselves. Unfortunately our criminal law avoids this problem, for this reason the Prosecutor cannot handle the matter with due weight in the indictment. Hoping that my proposal will be accepted, we can hope that in the future we can get more protection for pregnant women.

The knowledge and prevention of human trafficking is therefore the task of all civilians, to which I also wanted to contribute with my research.

20. Un corto riepilogo della tesi in italiano

L'obiettivo della mia tesi è che tutti possano capire: il traffico di esseri umani un fenomeno che va contro i principi universali costruiti dalla comunità umana civilizzata. In cui minaccia fondamentalmente la società civilizzata. E per questo siamo tutti obbligati di lottare contro la criminalità organizzata soprattutto il traffico di esseri umani. In mia dissertazione vorrei richiamare l'attenzione sul fatto, che il divieto della legge non sufficiente per fermare una criminalità transnazionale. Nonostante, che i governi europei e l'Unione Europea compiono enormi sforzi per frenare il traffico degli esseri umani, i risultati purtroppo ancora non sono spettacolari.

La lotta contro il traffico degli essere umani negli Stati Uniti si comincia il protezione dei minorenni. Per questo sarebbe utile creare una regolamentazione globale, in cui tutte le norme iniziano con la protezione dei bambini. Nella mia dissertazione presento un assistente, il quale lavora in un istituto americano la dove curano i perpetratori sessuali. Nella mia tesi, presento i presupposti delle ricerche, che supportano l'ipotesi, che la tratta degli esseri umani viola la dignità umana, non la libertà di movimento oppure il diritto all'autodeterminazione. Non c'è dibattito su questo tema nelle giurisdizioni civili che la dignità della persona umana significa che la persona umana merita assoluto rispetto per sé. La dignità dell'essere umano è un valore culturale che fonda tutti gli altri valori, compresi quelli etici, nonché tutti i diritti a lui riconosciuti, perché la dignità umana nasce con la nascita dell'essere umano. L'opposto con cultura cristiana europea, con tutti i valori morali etici e quindi non dovrebbe essere tollerato, che nel ventunesimo secolo esistano sciavi.

Nella mia dissertazione, propongo che nel diritto penale ungherese, la tratta di esseri umani dovrebbe essere inclusa tra i crimini che violano la dignità umana attraverso il cambiamento strutturale.

Le chiese dovrebbero avere maggiori opportunità per la riabilitazione e il reinserimento delle vittime, sperando che non si ricadono nella prigionia delle reti criminali.

Importante, che la latenza del traffico di bambini è molto alta nelle regioni povere del paese. È quindi necessario stabilire nuove norme a tutela dei minori, soprattutto di contro il traffico di bambini.

Considero importante che il diritto penale definisca i crimini violenti contro le donne incinte come una circostanza qualificante speciale. È particolarmente significativo, che le vittime di tratta siano spesso incinte e per questo motivo sono incapaci di difendersi. Purtroppo il nostro diritto penale evita questo problema, per questo motivo la Procura non può gestire la questione con il dovuto peso a nell'atto di accusa. Sperando che la mia proposta venga accettata, possiamo sperare che nel futuro si possa ottenere una maggiore protezione per le donne incinte.

La conoscenza e la prevenzione della tratta di esseri umani è quindi compito di tutte le persone civili, a cui ho voluto contribuire anche con la mia ricerca.

Irodalomjegyzék

Külföldi államok törvényeire történő hivatkozás

1. A 2015-ben meghozott Modern Slavery Act. Forrás: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/contents> (letöltés: 2020. augusztus 23.)
2. A Bizottság ajánlása az 5G hálózatok kiberbiztonságáról, C(2019) 2335. Közlemény: Az 5G biztonságos kiépítése az EU-ban - Az uniós eszköztár alkalmazása, COM(2020) 50.
3. A Bolgár Köztársaság alkotmánya Forrás: <http://constcourt.bg/en/LegalBasis> (letöltés: 2020. augusztus 14.)
4. A Bolgár Köztársaság alkotmánya. Forrás: <https://www.parliament.bg/en/const> (2020.06.28.)
5. A Dán Királyság alkotmánya Forrás: <https://www.ft.dk/da/dokumenter/bestil-publikationer/publikationer/mingrundlov/min-grundlov> (2020.06.29.)
6. A Horvát Köztársaság alkotmánya: forrás: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_85_2422.html (2020. augusztus.15.)

7. A Kormány 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozata az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégiáról
8. A prostituáltak jogi és társadalmi helyzetét javító törvénytervezet magyarázatai, BT-Drucks. 14 / 5958, 4. lásd még az erkölcs megváltozása (a BGB 138. § I) a prostitúció reklámozásának versenyellenes jellege alapján. In: BGH, v. 2006. július 13 - I ZR 241/03. Forrás:
http://lorenz.userweb.mwn.de/urteile/izr241_03.htm (2020. augusztus 21.)
9. Art. 17. La peine de la confiscation des biens ne peut être établie. (Révision du 29 avril 1999). Forrás:
https://www.legislationline.org/download/id/6487/file/Luxembourg_Constitution_am2016_fr.pdf (letöltés: 2020. augusztus 17.)
10. Art. 7. (3) The general confiscation of property is prohibited. Forrás:
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/001-156%20aggliko.pdf> (letöltés: 2020. augusztus 17.)
11. Article 12 (6) A punishment of general confiscation of property is prohibited. Forrás: https://www.constituteproject.org/constitution/Cyprus_2013.pdf?lang=en (letöltve: 2020. augusztus 17.)
12. Az 1921. szeptember 30-án elfogadott szövetségi nőkereskedés elleni törvény - 1925. évi XIX. törvény a nőekkel és a gyermekekkel űzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában
13. Az 1958. október 4-én hatályban lévő Francia Alkotmány teljes szövege, amely a 2008. július 23-i alkotmány felülvizsgálatától hatályos. <https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur> (letöltés: 2020.06.28.)
14. Az amerikai államok büntetőszabályozása. Forrás:
https://www.law.cornell.edu/wex/table_criminal_code (letöltés: 2020. augusztus 26.)
15. Az Egyesült Államok Alkotmánya. Forrás:
https://web.archive.org/web/20160618122348/http://hungarian.hungary.usembassy.gov/constitution_in_hungarian.html (letöltve: 2021. január 19.)
16. Az Észt Köztársaság alkotmánya. Forrás: <https://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/> (letöltés: 2020. augusztus 14.)
17. Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezményének kihirdetéséről szóló 2013. évi XVIII. törvényre (a továbbiakban: Egyezmény)

18. Az Olasz Büntetőtörvény az 1930. október 19-i, 1398 sz. Királyi rendelet egységes szerkezetben kiadott és frissített szövege Forrás:
<https://www.altalex.com/documents/news/2014/10/28/dei-delitti-contro-la-persona> (letöltés: 2020.06.28.)
19. Az Orosz Föderáció Büntető Törvénykönyvének N 63-FZ 1996.06.13 - a legutóbbi módosítás: 2020. június 7.
20. Az Orosz Föderáció bűnügyi kódexe. Forrás:
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/ (letöltés: 2020. augusztus 26. saját fordítás).
21. Az Osztrák Szövetségi Alkotmányos Törvény teljes szövege. Forrás:
<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000138&FassungVom=2222-02-02> (letöltés: 2020.06.28.)
22. Begriff der Zwangslage: Einschränkung der Entscheidungs- und Handlungsmöglichkeiten aufgrund von prekären wirtschaftlichen Verhältnissen - azaz a nehéz helyzet fogalma: a döntéshozatal és a cselekvési lehetőségek korlátozása bizonytalan gazdasági körülmények miatt. Forrás: <https://www.hrr-strafrecht.de/hrr/5/14/5-154-14.php> (letöltés 2020. augusztus 20.)
23. Belga Királyság Szövetségi Alkotmánya angol nyelven. https://www.const-court.be/en/basic_text/belgian_constitution.pdf (letöltés: 2020.06.28.)
24. BGH, 2014. július 16-i Bírósági határozat - 5 StR 154/14 - BGH 5 StR 154/14 - Beschluss vom 16. Juli 2014 (LG Berlin) Forrás: <https://www.hrr-strafrecht.de/hrr/5/14/5-154-14.php> (letöltés: 2020. augusztus 20.)
25. Brazil Alkotmány hatályos normaszövege. Forrás:
<http://www.tse.jus.br/legislacao/codigo-eleitoral/constituicao-federal/constituicao-da-republica-federativa-do-brasil> (letöltve: 2021. január 19.)
26. Brazil Büntetőtörvénykönyv (2016. október 6-án kiadott 13 344 sz. törvény.)
forrás: http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_ato2015-2018/2016/lei/113344.htm
(letöltés: 2020. augusztus 25.)
27. Brazil Büntetőtörvénykönyv. Forrás:
http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/decreto-lei/de12848compilado.htm
(Letöltve: 2020. augusztus 26.)
28. Brazil Szövetségi Alkotmány. Forrás: <http://www.tse.jus.br/legislacao/codigo-eleitoral/constituicao-federal/constituicao-da-republica-federativa-do-brasil>
(letöltés: 2021. január 19.)

29. BT-Drucks (Bundestags-Drucksache) 18/9095, 32.; Az emberkereskedelem elleni küzdelem javításáról szóló törvény, valamint a Szövetségi Központi Nyilvántartási Törvény és a szociális törvény nyolcadik könyvének módosításáról szóló 2016. évi szövetségi közlöny I. részének 48. sz. kiadása, 2016. október 14. 2226.;
30. Ciprusi Alkotmány legutóbbi alaptörvényi módosítása: 69 (I) / 2020 Forrás: <http://162.241.142.85/nomoi/enop/non-ind/syntax/full.html> (letöltés: 2020.06.28.)
31. COM(2020) 605 final - A biztonsági unióra vonatkozó uniós stratégiára vonatkozó dokumentum
32. Cseh büntetőtörvény. Forrás: <https://www.mvcr.cz/clanek/o-nas-prevence-kriminality-obchodovani-s-lidmi.aspx> (letöltve: 2020.06.29.)
33. Cseh Köztársaság Alkotmánya forrás: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html> (letöltés: 2020.06.88.)
34. Det straffrättsliga skyddet mot människohandel och människoexploatering (Az emberkereskedelem elleni bűncselekmény és az emberi kizsákmányolás elleni törvény 2018. Július 1.) Forrás: <https://www.regeringen.se/4aee32/contentassets/b167a39183e44beeac54d9b6bbdbceee/det-straffrattsliga-skyddet-mot-manniskohandel-och-manniskoexploatering> (letöltés: 2020. március 9.)
35. Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata. Forrás: <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=hng> (2019.08.01.)
36. Emberkereskedelem elleni amerikai büntetőeljárások. Forrás: <https://www.ncsl.org/research/civil-and-criminal-justice/prosecuting-human-traffickers.aspx> (letöltés: 2020. augusztus 26.)
37. Francia Alkotmány: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur> (letöltés: 2019. 10. 14.)
38. Gesetz zur Verbesserung der Bekämpfung des Menschenhandels und zur Änderung des Bundeszentralregistergesetzes sowie des Achten Buches Sozialgesetzbuch v. 11.10.2016, BGBl. I 2016, S. 2226.

39. Görög Köztársaság alkotmánya Forrás:
https://www.constituteproject.org/constitution/Greece_2008.pdf?lang=en (letöltés 2020. augusztus 14.)
40. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: Art 1 (1) Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller staatlichen Gewalt. Forrás: <http://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html#BJNR000010949BJNE002600314> (letöltés: 2019. 10.14.)
41. Holland Királyság alkotmánya (kihelyezve: 2019.02.28.) Forrás:
<https://www.government.nl/topics/constitution/documents/reports/2019/02/28/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands> (letöltve: 2020. augusztus 15.)
42. Human Tissue Act 2004 is up to date with all changes known to be in force on or before 23 August 2020.: Forrás:
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/30/contents> (letöltés: 2020. augusztus 23.)
43. Human Trafficking in GEORGIA: A Survey of Law Enforcement Assessing Georgia Law Enforcement’s Awareness of and Involvement in Human Trafficking Activity. Forrás:
https://gbi.georgia.gov/sites/gbi.georgia.gov/files/related_files/document/2014%20Human%20Trafficking%20Report.pdf (letöltés: 2020. augusztus 27.)
44. HUMAN TRAFFICKING IN MINNESOTA - A Report to the Minnesota Legislature 2019. Prepared by: Minnesota Office of Justice Programs, Minnesota Statistical Analysis Center. Forrás: https://dps.mn.gov/divisions/ojp/statistical-analysis-center/Documents/2018%20Human%20Trafficking%20Full%20Report_FINAL.pdf ;
45. Maus Didier: Les grands textes de la pratique institutionnelle de la V. République, 1998. 42. in: Ádám Péter: Franciaország alkotmányos rendje és politikai intézményei.
46. Modern Slavery Act 2015: Forrás:
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/contents/enacted> (Letöltve: 2020. augusztus 22.)
47. Német Szövetségi Alkotmánybíróság (BVerfGE) határozata 115., 118-166., (2006. február 15-i ítélet).

48. Protection of Children Act 1978 is up to date with all changes known to be in force on or before 23 August 2020.: Forrás:
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1978/37/section/1> (Letöltés: 2020. augusztus 23.)
49. Schweizerisches Strafgesetzbuch. Forrás:
http://www.gesetze.ch/sr/311.0/311.0_019.htm (letöltés: 2020. augusztus 25.)
50. Sexual Offences Act 2003 is up to date with all changes known to be in force on or before 23 August 2020.: Forrás:
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/42/contents> (letöltés: 2020. augusztus 23.)
51. Statute of Westminster 1931 UK Public General Acts 1931 c. 4., forrás:
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/22-23/4/contents> (letöltve: 2020.06.29.)
52. Strafgesetzbuch - német büntetőtörvénykönyv Forrás:
<https://dejure.org/gesetze/StGB/180a.html> (letöltve: 2020. augusztus 21.)
53. Svájci emberkereskedelem elleni törvény.
<https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19370083/index.html>
(letöltés: 2020. augusztus 25.)
54. Svéd emberkereskedelem elleni jogszabály
<https://data.riksdagen.se/fil/DBFC56F1-7731-41E1-A179-DDA18EBFE7A8>
(letöltve: 2020. március 8.)
55. Svédországi Bűnügyi védelem az emberkereskedelem és az kizsákmányolás ellen:
<https://www.regeringen.se/4aee32/contentassets/b167a39183e44beeac54d9b6bbdbceee/det-strafrattsliga-skyddet-mot-manniskohandel-och-manniskoexploatering>
(letöltve: 2020. március 8.)
56. Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001. Forrás:
<https://www.justice.gov/archive/ll/highlights.htm> (letöltve: 2019. szeptember. 07.)

Magyar törvényi, rendeleti hivatkozások

57. 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozat - az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégiáról, valamint annak végrehajtását szolgáló, 2020–2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről
58. 1909. évi II. törvénycikk indokolása - a kivándorlásról
59. 1912. évi LXII. törvénycikk a leánykereskedés elnyomása végett Párisban létrejött nemzetközi egyezmény és a hozzátartozó zárjegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában;
60. 1925. évi XIX. törvénycikk a nőkkel és a gyermekekkel üzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában
61. 1933. évi III. törvénycikk a rabszolgaság tárgyában Genfben, 1926. évi szeptember hó 25-én kelt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről
62. 1935. évi XX. törvénycikk a nagykorú nőkkel üzött kereskedés elnyomására vonatkozó nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában
63. 1955. évi 34. törvényerejű rendelet - az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről.
64. 1955. évi 34. törvényerejű rendelet az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről.
65. 1955. évi 34. törvényerejű rendelet az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről
66. 1956. évi I. törvény - az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló
67. 1958. évi 18. törvényerejű rendelet - a rabszolgaságra vonatkozóan Genfben, 1926. évi szeptember hó 25. napján kelt Egyezmény módosítása tárgyában New Yorkban, 1953. évi december hó 7. napján kelt Jegyzőkönyv és Melléklete, továbbá a rabszolgaság, a rabszolga kereskedés, valamint a rabszolgasághoz hasonló intézmények és gyakorlatok eltörlése tárgyában Genfben, 1956. évi szeptember hó 7. napján kelt Kiegészítő Egyezmény kihirdetéséről
68. 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntetőtörvénykönyve

69. 1969. évi 8. törvényerejű rendelet a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről.
70. 1976. évi 27. tvr. az apartheid bűncselekmények leküzdéséről és megbüntetéséről szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésén, 1973. november 30-án elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről.
71. 1976. évi 9. tvr. az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről
72. 1978. évi IV. törvény - A Büntető Törvénykönyvről.
73. 1991 évi LXIV. törvény - New Yorkban 1989. november 20-án kihirdetett ENSZ Gyermek jogairól szóló Egyezmény, melyet a Gyermek jogairól szóló, Egyezmény kihirdetéséről
74. 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről.
75. 1995. évi CXXV. törvény A nemzetbiztonsági szolgálatokról
76. 1995. évi II. tv. a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XLIV. ülészakán, 1989. december 15-én elfogadott Második Fakultatív Jegyzőkönyve kihirdetéséről.
77. 1997. évi CLIV. törvény - az egészségügyről
78. 1997. évi LXXIII. törvény - a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról
79. 1997. évi XXXI. törvény - a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
80. 1998. évi LXXXVII. törvény - a büntető jogszabályok módosításáról
81. 20/2019. (VI. 26.) AB határozat a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény tárgyában.
82. 2001. évi CXXI. törvény - a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról
83. 2002. évi VI. törvény - az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4-én kelt Egyezménye: Az emberi jogokról és a biomedicináról szóló Egyezmény, valamint az Egyezménynek az

- emberi lény klónozásának tilalmáról szóló, Párizsban, 1998. január 12-én kelt Kiegészítő Jegyzőkönyve kihirdetéséről.
84. 2005. évi CXXXV. törvény - a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről.
 85. 2006. évi CI. törvény - az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről.
 86. 2006. évi CII. törvény - az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről.
 87. 2006. évi II. törvény a Magyar Köztársaság és Románia között, a szociális biztonságról szóló, Bukarestben, 2005. október 20-án aláírt Egyezmény kihirdetéséről
 88. 2007. évi II. törvény - harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról.
 89. 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól.
 90. 2011. évi CXII. törvény - az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló.
 91. 2011. évi CXII. törvény - információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.
 92. 2011. évi XLVIII. törvény - az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek a tűzfegyverek, azok részei és alkatrészei, valamint a lőszeres tiltott előállítására és kereskedelmére elleni fellépéséről szóló, 2001. május 31-én elfogadott Jegyzőkönyve kihirdetéséről.
 93. 2013. évi XVIII. törvény - az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezményének kihirdetéséről.
 94. 2017. évi XC törvény a büntetőeljárásról.
 95. 2018. évi CXVII. törvény - egyes szociális, gyermekvédelmi tárgyú, valamint egyéb kapcsolódó törvények módosításáról.
 96. 2018. évi CXVII. törvény - egyes szociális, gyermekvédelmi tárgyú, valamint egyéb kapcsolódó törvények módosításáról

97. 2020. évi V. törvény az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról.
98. 2020. évi XLIII. törvény - a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról.
99. 34/2015. (XI. 10.) IM rendelet - a tizennegyedik életévét be nem töltött terhelt vagy tanú, valamint a különleges bánásmódot igénylő sértett meghallgatására szolgáló rendőrségi helyiség kialakításáról és ellenőrzéséről és 1/2013. (I.8.) ORFK utasítás gyermekmeghallgató szoba használatbavételéről, használatának rendjéről.
100. Az Emberkereskedelem Elleni Küzdelemről szóló 2013-2016 közötti Nemzeti Stratégiáról szóló 1351/2013. (VI. 19.) Korm. határozat.
101. az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020-2023 közötti nemzeti stratégiáról szóló 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozat.
102. Az emberkereskedelem elleni, 2008-2012 közötti nemzeti stratégiáról szóló 1018/2008. (III. 26.) Korm. határozat.
103. EMMI 2020. évi szakmai irányelve egészségügyi ellátók feladatairól gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának gyanúja esetén.
104. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
105. Szabályrendelet a bordély-ügyről. 837/1884.
106. Szabályrendelet a prostitúcióról. 881-1008/1907.

Közjogi szervezetszabályozó eszközök

107. Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főosztály 27-256/2/2006. számú, emberkereskedelem és a prostitúcióra kényszerítés nyomozásakor alkalmazandó Módszertani Útmutató
108. Legfőbb Ügyészség KSB 3771/2018/5-I. számon kiadott iránymutatása
109. Legfőbb Ügyészség NF. 3889/2014/7-I számon kiadott iránymutatása.

Európai, nemzetközi instrumentumok

110. (2013/2103(INI)) a szexuális kizsákmányolásról és a prostitúcióról, valamint ezeknek a nemek közötti egyenlőségre gyakorolt hatásáról.
111. (2015/2340(INI)) az emberkereskedelem elleni küzdelemről az uniós külkapcsolatok terén 2020.5.11. COM (2020) 188 final - A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv végrehajtásáról.
112. (2018/2036(INI)) Minimum Standards for Minorities in the EU
113. 2012/29/EU Irányelv - A bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló Parlamenti és Tanácsi 2012. október 25-én kiadott Irányelve.
114. 2020.5.11. COM (2020) 188 final - A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak
115. 231/2014/EU Rendelet az IPA II Előcsatlakozási Támogatási Eszköz létrehozásáról
116. 62018TN0306 T-306/18. sz. ügy: 2018. május 16-án benyújtott kereset - Magyarország kontra Bizottság.
117. A BIZOTTSÁG 2018. február 14-i (EU) 2018/262 HATÁROZATA - a „We are a welcoming Europe, let us help!” elnevezésű javasolt polgári kezdeményezés.
118. A Bizottság ajánlása az 5G hálózatok kiberbiztonságáról, C(2019) 2335. Közlemény: Az 5G biztonságos kiépítése az EU-ban - Az uniós eszköztár alkalmazása, COM(2020) 50.
119. A BIZOTTSÁG HATÁROZATA (2008. március 4.) a SIRENE-kézikönyvnek és a Schengeni Információs Rendszer második generációja (SIS II) további végrehajtási intézkedéseinek elfogadásáról (2008/334/IB)
120. A Bizottság hatvanhetedik ülészakán (2014. szeptember 1-19.) elfogadott, Magyarországról szóló harmadik, negyedik és ötödik összevont időszakos jelentésre vonatkozó záró észrevételek. Forrás: http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/ENSZ_zaroeszrevetelek_2014.pdf (2020. augusztus 31.)

121. A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU Irányelv 20. cikkében előírtak szerinti második jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2018) COM(2018) 777 final.
122. A Bizottság közleménye „Nyitott és biztonságos Európa: váltsuk valóra!” (COM(2014)154 final);
123. A Bizottság közleménye a migráns gyermekek védelméről (COM(2017)211);
124. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak Az emberkereskedelem felszámolására irányuló európai uniós stratégia (2012-2016) /* COM/2012/0286 final */
125. A Gyermek Jogainak Bizottsága: 41. ülészak. A részes államok által a 44. cikk alapján benyújtott Jelentések tárgyalása. <http://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/Az-ENSZ-Gyermekjogi-Bizottságának-Záró-észrevételei-2006.pdf> (2020. augusztus 31.)
126. A roma kisebbség helyzetének javítása, felzárkóztatása irányába tett erőfeszítések, az ILO 138. sz. Egyezményében foglalt munkavállalási alsó korhatár elfogadása, az Európa Tanácsnak a kisebbségek jogairól elfogadott Egyezményének ratifikálása.
127. A TANÁCS 1999. május 17-i 1999/437/EK HATÁROZATA az Európai Unió Tanácsa, valamint az Izlandi Köztársaság és a Norvég Királyság között, e két államnak a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásáról kötött megállapodás alkalmazását szolgáló egyes szabályokról.
128. A TANÁCS 2000. november 27-i 2698/2000/EK RENDELETE az Euro-Mediterrán partnerség (MEDA) keretében végrehajtott gazdasági és társadalmi szerkezeti reformokat kísérő pénzügyi és műszaki intézkedésekről szóló 1488/96/EK rendelet módosításáról
129. A TANÁCS 2002. június 13-i KERETHATÁROZATA a közös nyomozócsoportokról (2002/465/IB)
130. A TANÁCS 2004. április 29-i 2004/81/EK IRÁNYELVE a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményekkel érintett, a hatáskörrel rendelkező

hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről

131. A TANÁCS 2008. január 28-i 2008/146/EK HATÁROZATA az Európai Unió, az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség közötti, a Svájci Államszövetségnek a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásáról szóló megállapodásnak az Európai Közösség nevében történő megkötéséről.
132. A Tanács 2008. október 24-i 2008/841/IB kerethatározata - a szervezett bűnözés elleni küzdelemről.
133. A TANÁCS 2011. március 7-i 2011/350/EU HATÁROZATA az Európai Unió, az Európai Közösség, a Svájci Államszövetség és a Liechtensteini Hercegség közötti, a Liechtensteini Hercegségnek az Európai Unió, az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség közötti, a Svájci Államszövetségnek a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló, különösen a belső határokon történő ellenőrzés megszüntetéséhez és a személyek mozgásához kapcsolódó társulásáról szóló megállapodáshoz való csatlakozásáról szóló jegyzőkönyvnek az Európai Unió nevében történő megkötéséről.
134. A TANÁCS 2016. január 18-i (EU) 2016/44 RENDELETE a líbiai helyzetre tekintettel korlátozó intézkedések meghozataláról és a 204/2011/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről.
135. A TANÁCS 2017. július 17-i (EU) 2017/1325 RENDELETE a líbiai helyzetre tekintettel korlátozó intézkedések meghozataláról szóló (EU) 2016/44 rendelet módosításáról.
136. A TANÁCS 2017. május 11-i (EU) 2017/865 HATÁROZATA az Európa Tanács a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezményének a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködéssel kapcsolatos kérdések tekintetében az Európai Unió nevében történő aláírásáról
137. A TANÁCS 2017. szeptember 28-i (EU) 2017/1770 RENDELETE a mali helyzetre tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről.
138. A TANÁCS 2018. június 14-i (EU) 2018/870 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE a líbiai helyzetre tekintettel korlátozó intézkedések meghozataláról szóló (EU) 2016/44 rendelet 21. cikke (1) bekezdésének végrehajtásáról.

139. A TANÁCS 2018. szeptember 24-i (EU) 2018/1285 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE a líbiai helyzetre tekintettel korlátozó intézkedések meghozataláról szóló (EU) 2016/44 rendelet 21. cikke (5) bekezdésének végrehajtásáról.
140. A TANÁCS 2020. január 27-i (EU) 2020/116 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE a mali helyzetre tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről szóló (EU) 2017/1770 rendelet 12. cikke (1) bekezdésének végrehajtásáról.
141. A TANÁCS 2020. január 7-i (EU) 2020/8 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE a mali helyzetre tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről szóló (EU) 2017/1770 rendelet 12. cikke (1) bekezdésének végrehajtásáról.
142. A TANÁCS HATÁROZATA Az Európa Tanács a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezményének az Európai Unió nevében történő megkötéséről forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0109&from=HU> (letöltés: 2020. augusztus 19.) 2.1. pont.
143. A természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló 2016/679 EU rendelet (GDPR).
144. Amszterdami Szerződés - Az Európai Unióról szóló szerződés, az Európai Közösséget létrehozó szerződések és egyes kapcsolódó okmányok módosításáról.
145. Az 1966. évi Nemzetközi Egyezségokmány a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogokról
146. Az 1966. évi Nemzetközi Egyezségokmány a Polgári és Politikai Jogokról;
147. Az Egyesült Nemzetek keretében Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2006. évi CII. törvény.
148. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének 1951. évi Egyezménye a menekültek helyzetéről;
149. Az emberkereskedelem elleni fellépésről szóló Európa Tanácsi Egyezménye
150. Az ENSZ 2006. évi egyezménye a fogyatékossgal élő személyek jogairól.

151. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága záródokumentuma. Forrás:
http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/ENSZ_zaroeszrevetelek_2014.pdf (letöltve: 2020. augusztus 31.)
152. Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezmény 4. cikkének c) pontja.
153. Az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó 1957-ban Rómában aláírt szerződés.
154. Az Európai Parlament 2013. október 10-i állásfoglalása a foglyok CIA általi állítólagos szállításáról és illegális fogva tartásáról az európai országokban: (2013/2702(RSP));
155. Az Európai Parlament 2018. szeptember 12-i állásfoglalása. Forrás:
http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0340_HU.html (letöltve: 2019. augusztus 22.)
156. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2011. április 5-i 2011/36/EU IRÁNYELVE az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról. (2020. augusztus 18.)
157. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2011. december 13-i 2011/93/EU IRÁNYELVE a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.
158. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU Irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról. (továbbiakban: Emberkereskedelem elleni EU Irányelv)
159. Az Európai Parlament és a Tanács 2012. október 25-i 2012/29/EU Irányelve a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.
160. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2016. május 11-i (EU) 2016/794 RENDELETE a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniósi Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről

161. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2016. március 9-i (EU) 2016/399 RENDELETE a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex).
162. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. november 14-i (EU) 2018/1727 RENDELETE az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynökségéről (Eurojust) és a 2002/187/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről.
163. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. november 28-i (EU) 2018/1862 RENDELETE a rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1986/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 2010/261/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről
164. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2018. szeptember 12-i (EU) 2018/1240 RENDELETE az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) létrehozásáról, valamint az 1077/2011/EU rendelet, az 515/2014/EU rendelet, az (EU) 2016/399 rendelet, az (EU) 2016/1624 rendelet és az (EU) 2017/2226 rendelet módosításáról.
165. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2019. június 20-i (EU) 2019/1149 RENDELETE az Európai Munkaügyi Hatóság létrehozásáról, a 883/2004/EK, a 492/2011/EU és az (EU) 2016/589 rendelet módosításáról, valamint az (EU) 2016/344 határozat hatályon kívül helyezéséről.
166. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2019. június 20-i (EU) 2019/1240 RENDELETE a bevándorlási összekötő tisztviselők európai hálózatának létrehozásáról
167. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2019. november 13-i (EU) 2019/1896 RENDELETE az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről
168. AZ EURÓPAI PARLAMENT LÍBIÁRÓL SZÓLÓ, 2018. május 30-i (2020/C 76/24) AJÁNLÁSA - a Tanácshoz, a Bizottsághoz és a Bizottság alelnökéhez/az Unió kül- és biztonságpolitikai főképviselőjéhez (2018/2017(INI))

169. Az Európai Unió és Tanács 2011. április 5-i 2011/36/EU Irányelve az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról
170. az Európai Unió Tanácsának 1998. december 21-én elfogadott együttes fellépése az Európai Unió tagállamaiban a bűnöző szervezetben való részvétel bűncselekménnyé nyilvánításáról; a határon átnyúló szervezett bűnözés elleni 2000. évi ENSZ Egyezmény rendelkezéseit.
171. Az Európai Unió Tanácsának az emberi jogok védelméről és előmozdításáról szóló nyilatkozata. Forrás: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/human-rights/> (Letöltés: 2019.10.09.)
172. Brussels, 19.5.2016 COM(2016) 267 final: Forrás: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/trafficking-in-human-beings/docs/commission_report_on_the_progress_made_in_the_fight_against_trafficking_in_human_beings_2016_en.pdf (letöltve: 2018. június 30.)
173. Brüsszel, 2018.12.3. COM(2018) 777 final. Az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak szerinti második jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2018)
174. Case of RANTSEV v. CYPRUS AND RUSSIA (Application no. 25965/04) <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96549> (letöltve: 2020. szeptember 11.)
175. Chowdury et autres c. Grèce - 21884/15 <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-11432> (letöltve: 2020. szeptember 11.)
176. COM(2012) 286. A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK Az emberkereskedelem felszámolására irányuló európai uniós stratégia (2012–2016)
177. COM(2014) 365 final Az európai Unió 2010-2014 belső biztonsági stratégiája
178. COM(2016) 267 final; COM(2017) 195 final; Az Europol az internetes szervezett bűnözés általi fenyegetettség értékelése (IOCTA) 2016, a súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettség európai uniós értékelése (SOCTA) 2017, valamint Helyzetjelentés: Emberkereskedelem az EU-ban (2016).

179. COM(2017) 728 final. Jelentés az emberkereskedelem felszámolására irányuló európai uniós stratégia nyomon követéséről, valamint további konkrét intézkedések meghatározása. Brüsszel, 2017.12.4.
180. COM(2018) 777 final - a Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU Irányelv 20. cikkében előírtak szerinti jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2018).
181. COM(2020) 605 final - A biztonsági unióra vonatkozó uniós stratégiára vonatkozó dokumentum
182. Comitee on the Eliminitaion of Racial Discriminiation (CERD)
183. Data collection on trafficking 2018 in human beings in the EU.
https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_data-collection-study.pdf
 (letöltés: 2020. szeptember 14.) 13.
184. Data collection on trafficking in human beings in the EU Final report - 2018
185. EJEB döntés: En l’affaire Chowdury et autres c. Grèce, (Requête no 21884/15)
 Forrás: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-172365%22%5D%7D>
 (letöltés: 2020. augusztus 20.)
186. Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata.
187. ENSZ 1989. évi egyezménye a gyermek jogairól
188. ENSZ Adattára:
http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VII-5&chapter=7&lang=en (letöltve: 2020. május 24.)
189. ENSZ fiatalkori bűnözés megelőzésére vonatkozó iránymutatása
190. ENSZ fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerére vonatkozó minimumszabályai, ENSZ szabadságuktól megfosztott fiatalkorúak védelmére vonatkozó szabályai
191. ENSZ Főtitkárának iránymutató feljegyzése: az ENSZ gyermekeket érintő igazságszolgáltatásra vonatkozó megközelítése; a 2009-ben elfogadott ENSZ gyermekek alternatív gondozásának megfelelő alkalmazásáról és feltételeiről szóló iránymutatása
192. ENSZ Gyermekjogi Egyezmény: CRC/C/HUN/3-5

193. ENSZ iránymutatása a bűncselekmények gyermekkorú áldozatait és szemtanúit érintő ügyekkel kapcsolatos igazságszolgáltatásról
194. Eredményjelentések a biztonsági unió megvalósításáról (COM(2017) 213 final, SWD(2017) 278 final, COM(2017) 407 final.
195. Eurojust éves jelentés 2018. Forrás:
http://eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202018/AR2018_HU.pdf (letöltés: 2020. szeptember 21.)
196. Európai biztonsági stratégia, COM(2015) 185 final.
197. Európai Egyezmény a Gyermekek Jogainak Gyakorlásáról;
198. Európai migrációs stratégia, COM(2015) 240 final;
199. Európai Parlament: minden tagállamnak késlekedés nélkül ratifikálnia kell.
Forrás: <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20191121IPR67113/isztambuli-egyezmény-ratifikalja-surgosen-minden-tagallam-mondja-a-parlament> (letöltés: 2020. augusztus 19.)
200. Európai Szociális Charta
201. Európai Unió Alapjogi Chartája
202. EUROPOL Catching the virus cybercrime, disinformation and the COVID-19 pandemic 2020. április 3.
203. GRETA Szakértői Csoport az Emberkereskedelem Elleni Fellépésről – 2018-as Jelentés Magyarországról az Eljárási Szabályzat 7. sz. Szabálya alapján az Európa Tanács Emberkereskedelem elleni fellépéséről szóló egyezménye végrehajtásának értékelése.
204. Human Rights Act 1989.
205. International Labour Organization (ILO) 2017-es adatai. Forrás:
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf (letöltve: 2020. szeptember 12.)
206. International Labour Organization (ILO) 2017-es adatai. Forrás:
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf (letöltve: 2020. szeptember 12.)
207. Interpol adatok. Forrás: <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2015/Traffickers-arrested-in-Cote-d-Ivoire-operation-targeting-child-trafficking-and-forced-labour> (2016. január 12.) Operation Akoma (2015), Operation Nawa (2014), Operation Tuy (2012), Operation Bia (2011), Operation Bana (2010), Operation Cascades (2010), Operation Bia (2009)

208. Interpol és az ECPAT közös jelentése: forrás: <https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2018/02/TOWARDS-A-GLOBAL-INDICATOR-ON-UNIDENTIFIED-VICTIMS-IN-CHILD-SEXUAL-EXPLOITATION-MATERIAL-Summary-Report.pdf> (letöltés: 2020. szeptember 8.)
209. Isztambuli Egyezmény: Forrás: <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e> (letöltés: 2020. augusztus 19.)
210. Kábítószer elleni uniós stratégia (COM(2017) 195 final);
211. NCSL 2018. évi jelentése: „Emberkereskedők üldözése: Legutóbbi jogalkotási aktusok”. Forrás: <https://www.ncsl.org/research/civil-and-criminal-justice/human-trafficking-laws.aspx> (letöltés: 2020. augusztus 26.)
212. The EU Strategy towards the Eradication of Trafficking in Human Beings 2012–2016 https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eu_strategy_towards_the_eradication_of_trafficking_in_human_beings_2012-2016_1.pdf (letöltés: 2021. március 18.)
213. Vélemény a Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság részéről: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0250_HU.html (letöltve: 2019. augusztus 22.)

Internetes forráshivatkozások

214. 180 lépés a Magyar Gazdaság fenntartható felzárkózásáért. (MNB műhelymunka 2018.) Forrás: <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-180-pontja.pdf> (2020. 08. 05.) 30-35
215. 1930-as 29. sz. ILO Egyezmény a kényszer- vagy kötelező munkáról. Forrás: <https://2010-2014.kormany.hu/download/a/89/01000/29E.pdf> (letöltve: 2019.09.09.)
216. 2013.El.II.E.1/4 sz. Kúria Büntető Kollégiumának Joggyakorlat-elemző csoportja által készített tanulmány.
217. 2014 State Ratings on Human Trafficking Laws. Forrás: <https://polarisproject.org/wp-content/uploads/2019/09/2014-State-Ratings.pdf> (letöltés: 2020. augusztus 27.)
218. 2017. március 31-én készült törvényjavaslat. Forrás: <http://www.kormany.hu/download/b/14/01000/HONLAPRA-eloterj.pdf> (letöltés: 2020. szeptember 7.)

219. 2020 TRAFFICKING IN PERSONS REPORT. 3.
<https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/> (2020. augusztus 27.)
220. 2020 USA TIP report. 7 Forrás: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf>
(letöltés: 2020. augusztus 27.)
221. A koordinációs mechanizmus. Forrás:
<https://emberkereskedelem.kormany.hu/koordinacios-mechanizmus> (letöltve: 2019. szeptember 20.)
222. A súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettség európai uniós értékelése (Europol, 2017) Forrás:
<https://www.consilium.europa.eu/media/30219/qc0114638hun.pdf> (2020. szeptember 21.)
223. A választások után sem kerülhet szóba a gender-egyezmény elfogadása. Forrás:
<http://alapjogokert.hu/wp-content/uploads/2018/09/A-választások-után-sem-kerülhet-szóba-a-gender-egyezmény-elfogadása-másolata.pdf> (letöltés: 2020. augusztus 19.)
224. Adverse Childhood Experiences: forrás:
<https://www.cdc.gov/violenceprevention/acestudy/> (letöltve: 2020. augusztus 31.)
225. Almeida, Vinicius Margato de: Tráfico de Pessoas e a Lei 13.344/2016: O Marco Regulatório do Tráfico de Pessoas. Forrás:
<https://margato10.jusbrasil.com.br/artigos/474235018/trafico-de-pessoas-e-a-lei-13344-2016> (letöltés: 2020. augusztus 26.)
226. Amerika's Child: People.com. In. <http://www.pollyklaas.org/about/americas-child-people-magazine-article.pdf> (letöltés: 2020. augusztus 30.)
227. Amerikai Külügyminisztérium. https://www.state.gov/wp-content/uploads/2018/12/relevant_conventions.pdf
228. An Analysis of Human Trafficking in IOWA January 1, 2016. Sarah Johnson, M.A., Primary Author. Forrás:
https://humanrights.iowa.gov/sites/default/files/media/CJJP_January_2016_Task_Force_Report_%20Human%20Trafficking.pdf ;
229. Anti-Human Trafficking Manual for Criminal Justice Practitioners. Forrás:
<https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/2009/anti-human-trafficking-manual.html>

230. Anti-Human Trafficking Manual for Criminal Justice Practitioners. Forrás: <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/2009/anti-human-trafficking-manual.html> (letöltve: 2020. szeptember 12.)
231. Az emberkereskedelem elleni nemzeti koordinátor együttműködési rendszere: Forrás: [https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/4/30/a0000/NGO Kerekasztal működési rend.pdf](https://emberkereskedelem.kormany.hu/download/4/30/a0000/NGO_Kerekasztal_mukodesi_rend.pdf) (letöltve: 2019. 09.20.)
232. Az emberkereskedelem európai áldozatainak irányítása és segítése RAVOT-EUR felület: <http://www.ravot-eur.eu/hu/a-projektek-bemutatasa> (letöltés: 2020.06.23.)
233. Az emberkereskedelemről, a Szexrabszolgaságról. Forrás: <https://www.mixcloud.com/baptistaradio/show-szóró-mennyit-érsz-kiállítás/> (letöltés: 2020. szeptember 12.)
234. Bourdieu Pierre: „La force du droit. Éléments pour une sociologie du champs juridique” Actes de la recherche eb sciences sociales. 1986. 3-19. https://www.persee.fr/doc/arss_0335-5322_1986_num_64_1_2332# (letöltés: 2019. szeptember 1.)
235. BSR - Bűnügyi Statisztikai Rendszer 2020. szeptember 13.
236. Cerqueira, Francisco Wagner de: Tráfico Humano. forrás: <http://mundoeducacao.bol.uol.com.br/geografia/trafico-humano.htm> (Letöltés: 2020. augusztus 26.)
237. Child Labour. 2009-2015-ig (2016) https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2015/12/child-protection_child-labour-database_may-2016.xls (letöltés: 2020. szeptember 7.)
238. Chrysostomus Szent János: Homilia XXII. in Ephesum. forrás: http://www.documenta-catholica.eu/d_0345-0407- Iohannes Chrysostomus - Homilies on Ephesians - EN.pdf (letöltés: 2020. szeptember 3.)
239. Data collection on trafficking 2018 in human beings in the EU. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_data-collection-study.pdf
240. ECIPE. (2018). Stealing thunder, Cloud, IoT and 5G paradigm for protecting European commercial interests. Will Cyber espionage be allowed to hold Europe Back in the global race for industrial competitiveness? Forrás: <http://ecipe.org/publications/stealing-thunder/?chapter=all> (letöltés: 2020. szeptember 8.)

241. ECIPE. (2018). Stealing thunder, Cloud, IoT and 5G paradigm for protecting European commercial interests. Will Cyber espionage be allowed to hold Europe Back in the global race for industrial competitiveness? Forrás: <http://ecipe.org/publications/stealing-thunder/?chapter=all> (letöltés: 2020. szeptember 8.)
242. ECPAT: Greece - Homeless children at high risk of sexual exploitation have nowhere to go https://www.ecpat.org/news/homeless-children-sexual-exploitation-greece/?utm_source=Exposure&utm_campaign=Corona (letöltés: 2020. szeptember 8.)
243. Egyesült Államok Külügyminisztériuma: TIP Report 2019 (Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons). 5. forrás: https://hu.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/232/tip2019_hu.pdf (2019. szeptember 21.)
244. Egyesült Államok Külügyminisztériuma: TIP Report 2020 (Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons). Forrás: https://hu.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/232/2020-TIP-Report-Hungary_HU.pdf (letöltve: 2021. március 13.)
245. Egyházak nyilvántartása: <https://egyhazi.emmi.gov.hu/> (letöltve: 2019. szeptember 20.)
246. Emberkereskedelem elleni küzdelem. Forrás: <https://emberkereskedelem.kormany.hu/hirlista>; RAVOT EUR: <http://www.ravot-eur.eu/hu/az-emberkereskedelem-jelensege> (letöltés: 2020. szeptember 12.)
247. Emberkereskedelem elleni küzdelem: forrás: https://emberkereskedelem.kormany.hu/?_preview=5444e5a1-f6db-0408-ea78-00004da6b27e (2019. szeptember 20.)
248. Emberkereskedelem és embercsempészet: Forrás: <https://www.government.nl/topics/human-trafficking/combating-human-trafficking> (2020. augusztus.15.)
249. ENSZ jelentés: COVID-19 and Ending Violence Against Women and Girls. Forrás: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-en.pdf?la=en&vs=5006>
250. E-tanulás az emberkereskedelemről: <https://hetccv.nl/onderwerpen/mensenhandel/e-learnings-signalering-mensenhandel/> (2020. augusztus.15.)

251. Eurojust éves jelentés 2018. Forrás:
http://eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202018/AR2018_HU.pdf
252. Európai Unió sajtóhírek:
<http://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20160509STO26419/emberkereskedelem-mint-ahogy-minden-mas-piacot-ezt-is-a-kereslet-vezerli>
(Letöltve: 2020. szeptember 9.)
253. FATF report: Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL) Forrás: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf> (Letöltve: 2020. augusztus 13.)
254. Gergely A., András: Kisebbségek és az integrációs csatlakozás - Tematikus közelítések Magyarország európai integrációs csatlakozásának háttérelmzéséhez. In: A Magyar-Svéd Online Források Honlapja.
<http://www.hunsor.se/dosszie/kisebbssegekesazintegracioscsatlakozas.pdf>
(letöltve: 2019. augusztus 19.)
255. Gyors értékelés a gyermekmunkáról a cukornádágazatban Kambodzsa kiválasztott területein Forrás: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/publication/wcms_391960.pdf (letöltve: 2020. szeptember 7.)
256. Györffy Zsuzsanna (előadó): Gyöngyösön éhenhalt egy másfél éves kislány. Forrás:
https://www.ajbh.hu/documents/10180/2500969/Jelentés+az+éhenhalt+gyöngyösi+kisgyermek+ügyében+4239_2016/ (letöltve: 2020. augusztus 31.)
257. Hollán Miklós: Az emberkereskedelem elleni nemzeti büntetőjogi fellépés nemzetközi jogi alapjai és alapjogi korlátai. OTKA PD 73641 számú posztdoktori ösztöndíjpályázat. <https://www.otka-palyazat.hu/download.php?type=zarobeszamolo&projektid=73641> (Letöltve: 2021. március 29.)
258. Hozzáférés a bűnügyi nyilvántartásokhoz, letartóztatási nyilvántartásokhoz, a szexuális bűnözők adataihoz: <http://www.criminalsearches.com> (letöltve: 2020. augusztus 31.)

259. Horváth Pál: Társadalmi tanítás és keresztény demokrácia. Forrás:
https://latoszogblog.hu/aktualis/tarsadalmi_tanitas_es_kereszteny_demokracia/
(letöltve: 2021. január 19.)
260. International Labour Organization (ILO) 2017-es adatai forrás:
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf
261. IX. Gregorii: The Canon Law - Kánonjog: . Decretalia I. Diet, 54, cap. 13. forrás:
http://www.survivorlibrary.com/library/the_canon_law_1912.pdf (letöltés: 2020. szeptember 3.)
262. John Pennington: Why would a mother sell her own child? Asean Today 2017.
Forrás: <https://www.aseantoday.com/2017/04/why-would-a-mother-sell-her-own-child/> (letöltés: 2020. szeptember 8.)
263. Kennedy, Helen (August 6, 1996). „Polly's Smiling Killer Gets Death Sentence”.
The New York Daily News. Retrieved January 28, 2009.
264. KSH. forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf010.html
(letöltés: 2019. szeptember 26.)
265. KSH. forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zaa007.html
(2020. július 27.)
266. Los Angeles Times 2006. március 5. forrás: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2006-mar-05-me-coalinga5-story.html> (letöltés: 2020. augusztus 31.)
267. Los Angeles Times 2007. november 15. <https://www.latimes.com/local/la-me-mental15nov15-story.html> (letöltés: 2020. augusztus 31.)
268. Magyarországi emberkereskedelem kutatása. Forrás:
<https://sites.google.com/view/kubisch-kutatas/bevezetes> (letöltés: 2020. szeptember 14.)
269. Mark Klaas beszámolója. In <https://www.klaaskids.org/blog/death-penalty-abolitionists-alternate-universe/> (letöltés: 2020. augusztus 30.)
270. Mark Klaas beszámolója. In <https://www.klaaskids.org/blog/death-penalty-abolitionists-alternate-universe/> (letöltés: 2020. augusztus 30.)
271. Mennyit érsz? - Egy rendhagyó kiállítás a prostitúcióról. Forrás:
<https://kepmas.hu/mennyit-ersz-egy-rendhagyó-kiállítás-a-prostitucioról;>
272. MPE Diakonzosz Támogató és Szolgáltató központ. <http://www.diakonzosz.hu/>
(letöltés: 2020. szeptember 14.)

273. Névtelen Utak Alapítvány: <https://nevtelenutak.hu/mennyit-ersz-2> (letöltés: 2020. szeptember 12.)
274. OCM <https://remenyhir.hu/>; Cigány Módszertani és Kutató Központ <http://cimok.hu/> (letöltés: 2020. szeptember 14.)
275. Petronius, T. arbiter: Satyricon. Forrás: <https://mek.oszk.hu/04600/04629/04629.htm> (letöltés: 2021. március 29.)
276. Polly Hannah Klaas eset. Forrás: <http://www.pollyklaas.org/about/pollys-story.html> (2020. augusztus 29.)
277. RAVOT EUR: Forrás: <http://www.ravot-eur.eu/hu/hollandia> (letöltve: 2019.10.22.)
278. Richard Allen Davis. Forrás: https://criminalminds.fandom.com/wiki/Richard_Allen_Davis (letöltve: 2020. augusztus 30.)
279. Rozgonyi Botond: A Magyar Pünkösdi Egyház vizsgálata a vallási tudás dimenziója mentén. (Szakdolgozat - Témavezető: Dr. Nagy Gábor Dániel). Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. Forrás: <http://arts.u-szeged.hu/download.php?docID=25479> (letöltve: 2021. március 18.)
280. Sebastian Bürger: Die Neuregelung des Menschenhandels - Umsetzung unionsrechtlicher Vorgaben und Schaffung eines stimmigen Gesamtkonzepts? http://www.zis-online.com/dat/artikel/2017_3_1095.pdf (letöltés: 2020. augusztus 21.)
281. Trafficking in Persons Report. <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/> (2020. augusztus 27.)
282. Trauma Központ: Az emberkereskedelem Magyarországon. <https://traumakozpont.hu/az-emberkereskedelem-magyarorszagon> (letöltés: 2020. szeptember 21.)
283. USA külügyminisztériuma: jelentés az emberkereskedelemlről (2019) https://hu.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/232/tip2019_hu.pdf (letöltve: 2019.08.22.)
284. USA Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons 2020. június 25. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf> (letöltve: 2020. szeptember 14.)

Alapvető Jogok Biztosának Állásfoglalásai

285. Alapvető Jogok Biztosának Hivatala: <https://www.ajbh.hu/-/sorozatos-jelzorendszeri-hibak-mulasztasok-es-az-egyuttmukodes-hiany-vezetett-a-tragediahoz-az-alapjogi-biztos-vizsgalata-az-ehen-halt-gyongyosi-kisg> (letöltve: 2020. szeptember 21.)
286. Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-130/2016. sz. ügyben
287. Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-159/2017. sz. ügyben
288. Alapvető Jogok és Szabadságjogi Charta. forrás:
<https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html> (letöltve: 2020.06.28.)

Alkotmánybírósági Határozatok, Bírósági Határozatok

289. 23/1990. (X. 31.) AB határozat
290. 3001/2016. (I. 15.) AB határozat.
291. 3116/2016. (VI. 21.) AB határozat
292. 3206/2014. (VII. 21.) AB határozat
293. 4/2005. Büntető jogegységi határozat
294. 6/2018. (VI. 27.) AB határozat.
295. 61/1992. (XI. 20.) AB határozat.
296. 7.Bpk. III.602/2015. sz. határozata
297. 9/1990. (IV. 25.) AB határozat.
298. 9/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás
299. A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság 8.B.XIX.1604/2012. sz. határozata
300. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1997. évi LXXIII. törvény.
301. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
302. A Fővárosi Törvényszék B.621/2018/33. számú határozata kerítés büntette tárgyában.
303. A Győri Ítéltábla Bhar.54/2015/4. sz. határozata
304. A Kúria Bfv.544/2016/5. sz. precedensképes határozata emberkereskedelem büntette tárgyában.
305. A Kúria Bfv.551/2018/6. sz. precedensképes határozata kerítés büntette tárgyában.
306. A Pest Megyei Bíróság a 13.B.27/2006/37. sz. határozata

307. BH 1966.3.4771: Budapesti Fővárosi Bíróság Bf. XXVI. 1940/1965. sz.
308. BH 2003.1.8: Legf. Bír. Bfv.III.1068/2001. sz.
309. BH 2012.6.145: Legf. Bír. Bfv. I. 881/2011.
310. BH 2012.6.145: Legf. Bír. Bfv. I. 881/2011. sz. határozata
311. BH2004.6. 217.
312. BH2017. 286. sz. határozat.
313. BH2018. 106. sz. határozat.
314. BKKB 5.B.XI.120/2014. sz. határozata
315. Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 7.B.2064/2014. sz. határozata
316. EBH2005. 1288 sz. határozata
317. EH 2017.08.B17: Kúria Bfv. III. 1.644/2016. I.
318. Fővárosi Főügyészség, 18401/2013. számú ügy.
319. Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.229/2007/7. sz. határozata
320. Kúria 39. BK. vélemény
321. Kúria Bfv.372/2013/3. sz. határozata
322. Kúria Bfv.544/2016/5. számú precedensképes határozata emberkereskedelem büntette tárgyában.
323. Kúria: A vád törvényességének vizsgálata - összefoglaló vélemény. 2013.
Melléklet: Nemzetközi összehasonlítás a váderedményességgel kapcsolatban.
324. PKKB 12.B.VIII.32.958/2014. sz. határozata
325. PKKB 20.B.V.11.084/2014. sz. határozata
326. PKKB 8.B.XIV.11.261/2015. sz. határozata
327. XX. XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 7.B.XXI.1180/2014. sz. határozata

Könyvek, monográfiák

328. Ádám Antal: Alkotmányi értékek és alkotmánybíráskodás. Osiris Kiadó. Budapest, 1998.
329. Adler Freda - Laufer William S. - Mueller Gerhard W.: Kriminológia. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.
330. Ancsel Éva: Az aszimmetrikus ember. Kossuth Könyvkiadó. Budapest, 1989.
331. Ancsel Éva: Éthosz és történelem. Kossuth Könyvkiadó. Budapest, 1984.
332. Anzenbacher, Arno: Bevezetés a filozófiába. Carthapilus Kiadó. Budapest, 2001.

333. Arrizabalaga, Jon-Henderson, John-French, Roger: *The Great Pox. The French Disease in Renaissance Europe*. Yale University Press. New Haven and London 1997.
334. Arronson, Elliot - Tavriss, Carol: *Történeki hibák (de nem én tehetek rólok) - Az önigazolás lélektana*. AbOvo Kiadó. Budapest, 2009.
335. Árvai Zsuzsanna: *Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez - Jogtár Kommentár*, Wolters Kluwer Kiadó. Budapest. 2019.
336. Augustinus, Marcus: *Vallomások*. Gondolat Kiadó. Budapest, 1982.
337. Ayrey János Kristóf: *Disputatio de morbo Hungarico*. Basiliae 1631.
338. Bajusz Ferenc: *Az ókori rabszolgák helyzete és sorsuk alakulása a kereszténység hatása alatt*. Teológiai Doktori Értekezés. Teológiai Tanulmányok. Budapesti Református Akadémia Kiadó. Budapest, 1969.
339. Bebel, August: *Charles Fourier élete és eszméi*. Gondolat Kiadó. Budapest, 1962.
340. Beccaria, Cesare: *Dei delitti e delle pene - A bűnökről és a büntetésekről* (Madarász Imre ford.) Eötvös József Könyvkiadó. Budapest, 1998.
341. Békeffy Lajos - Birkás Antal: *Protestáns szociáletika*. Calvin J. Teológiai Akadémia Kiadó. Komárom, 2017.
342. Bencsik Gábor: *A cigányokról*. Magyar Mercurius Kiadó. Budapest, 2008.
343. Berta Krisztina: *A szervezett bűnözés*. In *kriminológia-szakkriminológia*, Complex Kiadó, Kft. 2012.
344. Bibó István: *Összegyűjtött írásai - az Európai fejlődés értelme*. I. kötet. (Szerk. Dénes István Zoltán). Kalligram Kiadó, 2016.
345. Bibó István: *Válogatott tanulmányok*. Első kötet 1935-1944. Magvető Kiadó. Budapest, 1986.
346. Bíró Béla: *A prostitúció*. Magyar Királyi Rendőrség Országos Szaktanfolyamainak Kiadványa. Budapest, 1933.
347. Blossius Sebestyén: *De febris Ungarica*. Tubingae, 1626.
348. Bócz Endre: *Kriminalisztika*. I. kötet. BM. Duna Palota és Kiadó. Budapest, 2004.
349. Borbíró Andrea - Gönczöl Katalin - Kerecsi Klára - Lévay Miklós: *Kriminológia*. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2016.
350. Buji Ferenc: *Tat Vam Aszi - szolipszizmus és a tradicionális metafizika*. Nyíregyháza, 2018.
351. Chronowski Nóra: *Szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jog*. In *Emberjogi enciklopédia* (szerk. Lamm Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018. 637.

352. Cleophas Mihály: De febre maligna Hungarica. Wittebergae, 1662.
353. Cohen, Albert K.: Deliquent Boys. Glencoe, 1955. 36. - In Merton Robert K.: Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Gondolat Kiadó Budapest, 1980.
354. Cohen, Albert K.: Ragazzi delinquenti. Feltrinelli Kiadó. Milano, 1955.
355. Concha Győző Újkori alkotmányok I-II. MTA Kiadó. Budapest, 1884-1888.
356. Czine Ágnes: Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája. PhD értekezés. Pécsi Tudomány Egyetem, konz. Tóth Mihály. 2013.
357. Csizmadia Andor - Kovács Kálmán - Asztalos László: Magyar Állam- és Jogtörténet. Budapest, nemzeti Tankönyvkiadó 1998.
358. Descartes René: Librairie Philosophique Jacques Vrin. (Euvres szerk): Charles Adam, Paul Tannery. Paris, 1996.[eredeti kiadás: 1897-1913]
359. Domokos Andrea - Nemes Zsófia: Tételek, gondolatok a kriminológia tudományából. Patrocinium Kiadó. Budapest, 2016.
360. Domokos Andrea: A családon belüli erőszak büntetőjogi és társadalmi megítélése. Patrocinium Kiadó. Budapest, 2017.
361. Doros Gábor - Melly József: A nemi betegségek kérdése Budapesten. II.köt. Budapest Székesfőváros Házinyomdája. Budapest, 1930.
362. Dubcsik Csaba: A magyarországi cigányság története - történelem a cigánykutatások tükrében, 1890-2008. Osiris Kiadó. Budapest, 2009.
363. Dupcsik Csaba: Magyarországi cigányok/romák a hétköznapi és a tudományos diskurzusok tükrében. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet. Budapest, 2018.
364. Durkheim, Émile: A bűnözés normális jelenség 9-15. In Gönczöl Katalin - Kerecsi Klára (szerkesztők): A deviancia szociológiája. Szöveggyűjtemény Budapest, Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, 1996.
365. Durkheim, Émile: Az öngyilkosság. Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1967.
366. Eco, Umberto: Cinque scritti morali. (Öt írás az erkölcsről). Európa Kiadó. Budapest, 1998.
367. Eisei Fülöp: De febre castrensi seu Polonica et Hungarica. Erfordiae, 1716.
368. Engels, Friedrich: Hogyan „forradalmasítja” a Eugen Dühring úr a tudományt? Anti-Dühring. Szikra Kiadó. Budapest, 1950.

369. Fehér Lenke - Forrai Judit: Prostitúció prostitúcióra kényszerítés emberkereskedelem. Szociális és Családügyi Minisztérium megbízásából. OOK-Press Kiadó. Budapest, 1999.
370. Fehér Lenke: Emberkereskedelem. In Emberjogi enciklopédia (szerk. Lamm Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018.
371. Ferge Zsuzsa: Magyar Társadalom- és szociálpolitika - 1990-2015. Osiris Kiadó. Budapest, 2017.
372. Ferge Zsuzsa: Társadalmunk rétegződése. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1969. In Héra Gábor - Ligeti György: Módszertan - a társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Kiadó. Budapest, 2014.
373. Festinger, Leon - Riecken, W. Henry - Schachter, Stanley: When Prophecy fails. University of Minnesota Press. Minneapolis, 1957.
374. Filó Erika- Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok szülői Felelősség. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2015.
375. Flexner Abraham: Die Prostitution in Europa. Walter Fiebig. Berlin, 1921.
376. Földi András - Hamza Gábor: A római jog története és intézményei. Nemzeti Tankönyv Kiadó. Budapest, 1996.
377. Földi András (szerk.): Összehasonító jogtörténet. ELTE Ötvös Kiadó. Budapest, 2016.
378. Frege Gottlob: Logika Szemantika Logika. Gondolat kiadó. Budapest, 1980.
379. Frege Gottlob: Logikai vizsgálódások - második rész: a tagadás. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.
380. Freud Sigmund: A halálösztön és az életösztönök. Múzsák Kiadó. Budapest, 1991.
381. Friedlaender, Ludwig: darstellungen aus der sittengeschichte roms. (Gerog Wissowa) Verlag von S. Hirzel. Leipzig, 1921. III. k.
382. Fuker Frigyes Jakab: De salubritate et morbis Hungáriáé. Lipsiae, 1777.
383. Fukuyama, Francis: A történelem vége és az utolsó ember. Európa Könyvkiadó. Budapest, 2014.
384. Füzes Miklós: Modern rabszolgaság - magyar állampolgárok a Szovjetunió munkatáborában 1945-1949. Formatív Kiadó. Budapest, 1990.
385. Gáva Krisztián - Smuk Péter - Téglási András: Az Alaptörvény értékei - Értékkatalógus. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2017.
386. Georgi András Gáspár: De febre Hungarica. Erfurtii, 1687.

387. Gerencsér Balázs Szabolcs: „Nyelvében él...” ISBN: 978-615-80150-5-9. Nemzetstratégiai Kutatóintézet. Budapest, 2015.
388. Gopcevich György: Specimen historiae febris Hungaricae. Ticini Regii, 1840.
389. Gönczöl - Kerecsi - Korinek – Lévay (szerk): Kriminológia - szakkriminológia. Complex Kiadó. Budapest, 2012.
390. Görgényi Ilona: Viktimológia. In Kriminológia - szakkriminológia. (szerk. Gönczöl-Kerecsi-Korinek-Lévay). Complex Kiadó. Budapest, 2012.
391. György László Egyensúlyteremtés - a gazdaságpolitika missziója. Századvég Kiadó. Budapest, 2017.
392. Győry Tibor: Morbus hungaricus. Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája. Budapest, 1900.
393. Habermas, Jürgen - Ratzinger Joseph: A szabadelvű állam morális alapjai. Barankovics Alapítvány-Gondolat Kiadó. Budapest, 2007.
394. Habermas, Jürgen: Esszé Európa alkotmányáról. Atlantisz Kiadó. Budapest, 2012.
395. Hajdú József: rabszolgaság és kényszermunka tilalma. In Emberjogi enciklopédia (szerk. Lamm Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018.
396. Hajdú Lajos: Az 1795-ös magyar büntetőkódex-tervezet. KJK Budapest, 1971.
397. Halasy-Nagy József: A politikai tudomány kezdetei. Franklin-Társulat Könyvnyomda. Budapest, 1942.
398. Halász Iván (szerk.): Alkotmányjog. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2018.
399. Halmai Gábor - Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok. Osiris Kiadó. Budapest, 2008.
400. Hare D., Robert: Kímélet nélkül. Háttér Kiadó. Budapest, 2011. 16.
401. Hart Herbert L. A.: Jog, szabadság, erkölcs. Osiris Kiadó. Budapest, 1999. 63.
402. Havas Gábor - Liskó Ilona: Szegregáció a roma tanulók általános iskolai oktatásában. (ISBN 963 404 398 4) Felsőoktatási Kutatóintézet Kiadó. Budapest, 2005.
403. Havas Gábor - Zolnay János: Az integrációs oktatáspolitikai hatásvizsgálata. Kutatási beszámoló. Európai Összehasonlító kisebbségkutatásokért Közalapítvány, 2010.
404. Hegedűs István - Juhász Zsuzsanna - Karsai Krisztina - Katona Tibor - Mezölaki Erik - Szomora Zsolt - Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2017.

405. Hegel, Georg Wilhelm Friedrich: A jogfilozófia alapvonalai vagy a természetjog és államtudomány vázlata. (ford. Szemere Samu a fordítást ellenőrizte Eredi László és Peschka Vilmos). Akadémiai Kiadó. Budapest, 1971. 127-186 oak (105-157 §§).
406. Heidegger Martin: Lét és idő. Osiris Kiadó. Budapest, 2007.
407. Heka László - Jakó Nóra - Mikes Lili - Pongó Tamás - Szakály Zsuzsa: Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban - című tanulmányát. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2016.
408. Héra Gábor - Ligeti György: Módszertan Társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Kiadó. Budapest, 2014.
409. Hodossy Gedeon - Doros Gábor: Küzdelem a leánykereskedés és a prostitúció ellen. Budapest, Arany János Nyomdai Rt. Kiadó. Budapest, 1935.
410. Hollán Miklós: Emberkereskedelem. HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2012.
411. Horváth Ágota - Landau Edit - Szalai Júlia (szerk.): Cigánynak születni. Tanulmányok, dokumentumok. Társadalom Alapítvány - Új Mandátum. Budapest, 2000.
412. Horváth Attila: A szocialista állam és jogtudomány. In A jog tudománya (szerk. Jakab András- Menyhárd Attila). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015.
413. Horváth Éva - Lengyel Judit - Ónody-Molnár Dóra - Tóth Melinda: Pandóra szelencéje. Független Médiaközpont. Budapest, 2011.
414. Jakab András- Menyhárd Attila (szerk.): A jog tudománya HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015.
415. Jakab András- Menyhárd Attila: A jog tudománya. HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015.
416. Jakab András: A magyar alkotmányjog-tudomány története és jelenlegi helyzete. in: Jakab-Menyhárd (szerk.): A jog tudománya. HVG-ORAC Kiadó. 2015.
417. Jánossy Ferenc: Alkotmányok gyűjteménye I-II. Pfeiffer Kiadó. Pest, 1861-1867.
418. Jany János: Jogi kultúrák Ázsiában. Typotex Kiadó. Budapest, 2016.
419. Jhering, Rudolf von: Küzdelem a jogért. In jog és filozófia (szerk. Varga Csaba). Osiris Kiadó. Budapest, 1998.
420. Juhász Pál - Pethő Bertalan: Általános pszichiátria I. kötet - pszichopatológia. Medicina Kiadó. Budapest, 1983. 288.
421. Juhász Pál - Pethő Bertalan: Általános pszichiátria. II. kötet. Betegségtan és terápia. Medicina Könyvkiadó. Budapest, 1983.

422. Justus Pál: Claude-Henri de Saint-Simon válogatott írásai. Gondolat Kiadó. Budapest, 1963.
423. Kant Immanuel: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése, A gyakorlati ész kritikája, Az erkölcsök metafizikája. Gondolat Kiadó. Budapest, 1991.
424. Karsai Krisztina (szerk.): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2020.
425. Karsai Krisztina (Szerk.): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. (lezárva: 2019. január 1.) Wolters Kluwer Hungary Kiadó. Budapest, 2019.
426. Kautsky Karl: A kereszténység eredete. Népszava-könyvkereskedés Kiadó. Budapest, 1922.
427. Keenan Marie: a gyermekek szexuális bántalmazása és a katolikus egyház - Gender, hatalom és szervezeti kultúra. Oriold és Társai Kiadó Budapest. 2017.
428. Kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló kath. főgymnasium értesítője az 1875-1876-iki tanévről. Nyomatott Wajdits József Gyorssajtóján. Nagy-Kanizsa, 1876.
429. Kelsen, Hans: Értékítéletek a jogtudományban. In Varga Csaba (szerk.) Osiris Kiadó. Budapest, 1998.
430. Kemény István – Havas Gábor: „Cigánynak lenni”. 1996. In: Társadalmi riport 1996 Andorka Rudolf - Kolosi Tamás - Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI, Századvég.
431. Klaus, Václav - Weigl, Jirži: Népvándorlás. Századvég Kiadó. Budapest, 2018.
432. Korinek László: a XX. századi bűnözéseméletek. In. Gönczöl - Kerecsi - Korinek - Lévay (szerk.): Kriminológia - szakkriminológia. Complex Kiadó. Budapest, 2012.
433. Kuhn, Thomas Samuel: A tudományos forradalmak szerkezete. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.
434. Kun Miklós: Sztálin alkonya. Unicus Kiadó. Győr, 2012.
435. Kuritárné Szabó Ildikó - Tisljár-Szabó Eszter (szerk.): Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna - a családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia. Oriold és Társai Kiadó. 2015.
436. Kurt Lewin: Csoportdinamika. Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1975.
437. Legutko Ryszard: A demokrácia csúfsága. Attraktor Kiadó. Máriabesnyő - Gödöllő, 2005.
438. Lénárd Ferenc: A lélektan útjai. Franklin Kiadó. Budapest, 1947.

439. Lenin Vlagyimir Iljics: Lenin összes művei. 4. 1898-1901 ápr. Kossuth Kiadó. Budapest, 1964.
440. Lewin Kurt: Csoportdinamika - válogatás Kurt Lewin műveiből (Mérei Ferenc szerk.). Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1975.
441. Lewin, Kurt: Csoportdinamika. Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1975.
Ligeti György: Cigány népismereti tankönyv a 7-12. osztály számára. Konsept-H Könyvkiadó. 2016.
442. Losonczy István: Jogbölcseleti előadások vázlata. (szerk. Varga Csaba) Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója. Budapest, 2002.
443. Löw Tóbiás: A Magyar Büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről és teljes anyaggyűjteménye. II. kötet. (Csemegi kódex) Pesti Könyvnyomda-Részvény-Társaság Kiadó. Budapest, 1880.
444. Madarászné Zsigmond Anna: A tiszta logika alapkérdései - Pauler Ákos logikája. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1965.
445. Majtényi Balázs - Majtényi György: Cigánykérdés Magyarországon 1945-2010. Libri Kiadó. Budapest, 2012.
446. Malkin, Craig: A nárcizmus pszichológiája - hogyan ismerjük fel és kezeljük az önimádókat. HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2017.
447. Márok Soma: Az Alkotmánybíróság határozata az összbüntetésről - A normavilágosság követelménye és a diszkrimináció tilalma a halmazati és az összbüntetés egymáshoz való viszonyában. In Jogesetek Magyarázata 2018/2.
448. Mérei Ferenc: Bevezetés. In Kurt Levin: Mezőelmélet a társadalomtudományban. Gondolat kiadó. Budapest, 1972.
449. Merton, Robert K.: Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Gondolat Kiadó. Budapest, 1980.
450. Merton, Robert King: Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Osiris Kiadó. Budapest, 2002.
451. Mirandola, Giovanni del Pico: Az ember méltóságáról. 1485.
452. Molnár Gábor- Belovics Ervin- Sinku Pál: Büntetőjog II. 2012. évi C. törvény alapján. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó. 2012.
453. Moór Gyula: A jogbölcselet problémái. Magyar Szemle Társaság Kiadó. Budapest, 1945.
454. Moór Gyula: A szabad akarat problémája. Sylvester Kiadó. Budapest, 1943.
455. Moór Gyula: Tegnap és holnap között. Révai Kiadó. Budapest, 1947.

456. Morus, Thomas: Utópia (ford. Kardos Tibor). Cartaphilus Kiadó. Budapest, 2011.
457. N. Rózsa Erzsébet: Az arab tavasz - a közel kelet átalakulása. Osiris Kiadó - Külügyi és Külgazdasági Intézet. Budapest, 2015.
458. Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános része. HVG-ORAC, Budapest, 2010.
459. Nagy Ferenc: Régi és új tendenciák a büntetőjogban. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2011.
460. Nagy Pál: Magyarországi cigányok története a rendi társadalom korában. Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola Kiadója. Kaposvár, 1998. 26. In: Gyetvai Gellért - Rajki Zoltán: Cigánymissziós mozgalmak hatása Magyarországon. Cigány Módszertani és Kutató Központ, 2014.
461. Nagy Szilvia - Szabó Anna Eszter: Egyetemista lány támogatót keres. XXI. Század Kiadó. Budapest, 2015.
462. Napoleoni Loretta: Emberkereskedők - hogyan tették a dzsihádisták és az Iszlám Állam milliárdos üzletté az emberrablást és a menekültcsempészetet? HVG könyvek. Budapest, 2017.
463. Naszádi Kriszta: Őszintén a cigányokról - Szabóné Kármán Judit romológussal beszélget Naszádi Krisztina. Harmat Kiadó. Budapest, 2012.
464. Nietzsche, Friedrich Wilhelm: A morál genealógiája. Attraktor Kiadó. Máriabesnyő, 2019. 22.
465. Nietzsche, Friedrich Wilhelm: Im-ígyen szóla Zarathustra. Wildner Ödön (ford.) Grill Károly Kiadó. Budapest, 1908.
466. Ormos Mária: Hitler. Kossuth Kiadó, Budapest, 2018,
467. Ormos Mária: Mussolini. Kossuth Kiadó. Budapest, 2019.
468. Paulus Julius: Digesta 207 de verborum signification lib. 50 tit. I. 1-3.
469. Pelle János: Antiszemitizmus és totalitarizmus. Józsefvárosi Műhely Kiadó. Budapest, 1999.
470. Pikler Gyula: A jog keletkezéséről. Politzer Zsigmond Könyvkereskedő Kiadása. Budapest, 1897.
471. Pokol Béla: Jogelmélet. Századvég Kiadó. Budapest, 2005.
472. Pokol Béla: Moráleméleti vizsgálódások - a közmorál eltüntetésének kritikája. Kairosz Kiadó. Budapest, 2010.
473. Pokol Béla: Társadalomtudományi trilógia. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2011.

474. Prónai Csaba (szerk.): Olaszország - válogatás Zatta, Jane Dick - Piasere, Leonardo - Manna, Francesca - Tauber Elisabeth -Trevisan Paola tanulmányaiból. Cigányok Európában sorozat 2. Új Mandátum Könyvkiadó. Budapest, 2002.
475. Radbruch, Gustav: A jogeszmé antinómiái. In Varga Csaba (szerk.) Jog és filozófia. Osiris Kiadó. Budapest, 1998.
476. Rae, Scott B.: Erkölcsi döntések – bevezetés az etikába. Harmat kiadó. Budapest, 2015.
477. Ratzsch, Del: Miből lesz a tudomány - bevezetés a tudományfilozófiába. Harmat Kiadó. Budapest, 2002. 49.
478. Krafft-Ebing, Richard von: Törvényszéki elmeorvos tanácskönyve. Magyar Tudományos Akadémia Kiadó. Budapest, 1885.
479. Offner, Robert: Hans Jordan 16. századi kolozsvári polgár családi bibliájának német nyelvű feljegyzése. Erdélyi Múzeum. Idea Kiadó. Kolozsvár, 2019.
480. Rost Andrea: a fiatalok bűnözés kriminológiája és szociológiája. L'Harmattan Kiadó. Budapest, 2014.
481. Rudolf Ottó: A szent. Osiris kiadó. Budapest, 1997.
482. Sack, G. Peter: Law & Custom on the Relations Between English Law and the English Language. (Ford: Szabó Miklós) Rechtstheorie 18 (1987) 421-436 o. In Varga Csaba: Összehasonlító jogi kultúrák. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.
483. Schenk a Grafenberg János: De morbo Ungarico, Lues Pannóniáé, vulgo cerebri vermis (Observ. Medic, tomus alter). Frankfurt.
484. Schmal Dániel: A kezdet nélküli kezdet – Descartes és a karteziánizmus problémái. Gondolat Kiadó. Budapest 2012.
485. Schmitt, Carl: Die Wendung zum diskriminierenden Kriegsbegriff, Duncker & Humblot. Berlin, 1988. In Habermas Jürgen: Esszé Európa alkotmányáról. Atlantisz Kiadó. Budapest, 2012.
486. Schopenhauer, Arthur: Az akarat szabadságáról (ford. Szabó Károly). Thália Kiadó. Budapest, 1906.
487. Schreiber Emil: A Prostitúció. Budapest, Pátria Kiadó. 1917.
488. Schultz Simon: De morbo hungarico saevissimis symptomatibus stipato. (Miscell. cur. med. phys. acad. nat. cur. annus tertius.) Lipsiae et Frankof., 1673.
489. Schüller János György: De morbo endemio hagymaz oder Hitzigen Haupt-Kranckheit. Halae Magdeb., 1726.

490. Schwab, Keresztely Joachim: *Remedia tarn praeservativa, quam curativa, contra luem pestiferam in Hungária grassantem. Leutschoviae, 1710.*
491. Seneca, Lucius Annæus: *Erkölcsei levelek.* (fordította: Barcza József I. és II. kötet) Franklin Társulat, Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda. Budapest, 1906.
492. Simonka Gábor: *Az Elsőfokú Bíróság ítélete a Yusuf-ügyben (EJ, 2007/3., 39-46.)*
493. Sipos László: *A gyermek és a bűn. Tanulmányok a gyermekvédelem, a gyermek, mint áldozat és a gyermekbűnözés témaköréből.* Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó 2012.
494. Somló Bódog: *Jogbölcseleti előadásai. I. Füzet.* Kolozsvár. Sonnenfeld Adolf könyv- és műnyomdája. Nagyvárad, 1906. 37.
495. Spengler, Oswald: *A nyugat alkonya I. és II. kötet.* Noran Libro Kiadó, 2011.
496. Stanton, Gregory: *A fajirtás nyolc szakasza.* In: Pucsi Barna Gyula: *A cigánykérdés gyökeres és végleges megoldása.* Csokonai Kiadó. Budapest, 2004.
497. Szajbély Katalin: *A faji alapú diszkrimináció tilalma.* In *Ember Jogi enciklopédia* (szerk: Lamm Vanda) HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018.
498. Szekfű Gyula (szerk.): *Mi a magyar? Magyar Szemle Társaság.* Budapest, 1939.
499. Szilágyi Péter: *Jogi alaptan.* Osiris Kiadó, Budapest, 2006.
500. Szilvay Gergely: *A genderelmélet kritikája. Alapjogokért Központ Kiadó.* 2020.
501. Szomora Zsolt - Törő Sándor: *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (2012) - Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez.* Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2017.
502. Szűcs Ferenc: *Teológiai Etika. A Nemzetközi Theológiai Könyv sorozatának 11. Kötete.* Református Zsinati Iroda Kiadó. Budapest, 1993.
503. Tartsay W. Izabella: *A kísérleti akaratvizsgálatok fejlődése.* Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1938.
504. Tocqueville, Alexis de: *Az amerikai demokrácia.* Európai könyvkiadó. Budapest, 1993.
505. Trócsányi László: *Előszó, a Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban c. kötethez* (Heka László - Jakó Nóra, - Mikes Lili - Pongó Tamás - Szakály Zsuzsa) Wolters Kluwer kiadó. Budapest, 2016.
506. Uljanov, Vlagyimir Iljics: *Állam és forradalom – a marxizmus tanítása az államról és a proletariátus feladatai a forradalomban.* Magyar Helikon Kiadó. Budapest, 1967.

507. Uljanov, Vlagyimir Iljics: Lenin Magyarországról. Franklin Kiadó. Budapest, 1954.
508. Varga Csaba: A jog, mint logika, rendszer és technika. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.
509. Varga Csaba: Jog és filozófia. Osiris Kiadó. Budapest, 1998.
510. Varga Csaba: Jogi kultúránk - európai és globális távlatban. In Európai jog és jogfilozófia Tanulmányok az európai integráció ötvenedik évfordulójának ünnepére. Paksy Máté(szerk.) Budapest, 2008.
511. Varga Csaba: Jogrendszerek jogi gondolkodásmódok az európai egységesülés perspektívájában. Szent István Társulat Könyv Kiadó. Budapest, 2009.
512. Vaskúti András: „Szabadság és emberi méltóság elleni bűncselekmények” A Büntető Törvénykönyv magyarázata Jakucs Tamás: (szerk:) KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó. Budapest, 2004.
513. Vasold Manfred: Pest, Not und Schwere Plagen. Seuchen und Epidemien vom Mittelalter bis heute. München. G. H. Beck 1991.
514. Williams Patrick: Cigány házasság. In: Prónai Csaba (sorozat szerk.): Cigányok Európában 3. Franciaország. Új Mandátum - L'Harmattan - MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet Kiadó. Budapest, 2005.
515. Williams, Patrick: La société. In: Ligéois, Jean Perre (szerk.): Les population tsiganes en France. Centre de Recherche Tsiganes. Paris, 1981.
516. Zahn, Teodor: Skizzen aus dem Leben der Alten Kirche. Erlangen - Leipzig 1894.
517. Zakariás Kinga: Emberi méltósághoz való jog. In Emberjogi enciklopédia (szerk. Lamm Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018.
518. Zimbardo, Philip - Coulombe D. Nikita: Nincs kapcsolat. Hová lettek a férfiak? Libri Kiadó. Budapest, 2016.

Periodikák, szaklapok, folyóiratok

519. Balogh Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette a bírósági határozatok kritikai tükrében - különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre III. rész. *Ügyészek lapja* 2019. év 1. lapszám.
520. Balogh Zsolt: Az emberi méltóság jogi absztrakció vagy alanyi jog. In: *Iustum Aequum Salutare*. VI. 2010/4.
521. Balogh Krisztina - Huszár Julianna - Windt Szandra: Büntetés helyett védelem - egy emberkereskedelmes ügy alapján. *Ügyészek Lapja*, 2020. évi 4-5. lapszám. Forrás: <http://ugyeszeklapja.hu/?p=2966> (letöltés: 2021. március 18.)
522. Bárándy Gergely: Emberkereskedelem vagy gyermek sérelmére elkövetett kerítés? (*Büntetőjogi Szemle*, 2019/1.,118-122.)
523. Beck Zoltán: A cigány irodalom fogalomtörténetéhez. In: *Friss kutatások a romológia tárgykörében*. Konferenciakötet. Pécs, 2002. november 15. Pécs. Pécsi Tudományegyetem Romológiai Tanszék, 2003. (Gypsy Studies).
524. Bérces Viktor: A resztoratív igazságszolgáltatási koncepció érvényesülésének lehetőségei büntetőügyekben - különös tekintettel a mediációra és annak hazai szabályozására. In *Iustum Aequum Salutare* V. 2009/3. Forrás: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20093sz/06.pdf> (letöltés: 2019. szeptember 23.)
525. Birher Nándor: Az egyéb normarendeknek a modern technológiai szabályozással összefüggésben történő alakítása, a jogalkotással párhuzamosan. In *Homicskó Árpád Olivér (szerk.): Technológiai kihívások az egyes jogterületeken*. *Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum XXV*. Patrocinium Kiadó. Budapest, 2018.
526. Czine Ágnes: A titkos információgyűjtés néhány jogértelmezési kérdése. In *Fundamentum / 2006*. 1. szám.
527. Deres Petronella-Windt Szandra: Az emberkereskedelmi ügyek jellemzői a jogalkalmazók szemszögéből. In *Ügyészek Lapja*, 2020. év 4-5. huszonhetedik évfolyam.
528. Deres Petronella - Windt Szandra: Az emberkereskedelmi ügyek sajátosságai, a kizsákmányolás kriminológiai és szociológiai értékelése. *Kutatási jelentés*. Országos Kriminológiai Intézet. Budapest, 2019.
529. Dés Fanni: „470-et adott és csak egy kicsit fojtogatott” - szegénységben élő nők a félperiféria és a centrum között prostitúcióban élő magyar nők Zürichben.

- Fordulat. 24. 189. Forrás:
http://epa.oszk.hu/02100/02121/00022/pdf/EPA02121_fordulat_2018_24_187-214.pdf (letöltve: 2019. november 18.)
530. Domokos Andrea: Kriminálpedagógiai és kriminál-pszichológiai irányok a kriminológiában Magyarországon a XIX-XX. század fordulóján. Miskolci Jogi Szemle 7. évfolyam (2012) 1. Szám. 14.
531. Dong, M. – Anda, R. F. – Felitti, V. J. - Dube S. R. – Williamson, D. F. – Thompson, T. J. – Clifton, M. L. – Giles, W. H. által 2004-ben végzett kutatások (the interrelatedness of multiple forms of childhood abuse, neglect, and household dysfunction. *Child abuse and neglect*. 2004.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4504028/> (letöltve: 2020. augusztus 31.)
532. Etmüller Mihály: *Morbus hungaricus*. (Opera med. theor.-pract. Tom. IV. Observ. Nr. 139.) S. 1. 1736.
533. Fehér Lenke: Az emberkereskedelem komplex problémája (Állam és Jogtudomány, 2012/4., 397-420.)
534. Finszter Géza (szerk.): A globalizáció hatása és bűnözés-prognózis Magyarországon 2020-ig. <http://www.bmtt.hu/assets/letolt/finsztergezajelentes13.pdf> (Letöltés: 2020. szeptember 17.)
535. Gál István László: A pénzmosás szabályozásának régi és új irányai a nemzetközi jogban és az EU-jogban (EJ, 2007/1., 12-23.) ;
536. Garai Renáta: A fátyol túloldalán: szeretet vagy kilátástalanság? In. KRE-DIt 2018/2.
537. Garai Renáta: Nem csak a testnek fájhat! A családon belüli erőszak elleni büntetőjogi védelem lehetőségei. In Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): XIV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Jog és Állam. 24. sz. 2018.
538. Garai Renáta: nemzetközi törekvések a családon belüli erőszak elleni büntetőjogi védelemre - a távcső túloldalán Ausztria és Szlovákia. Külügyi Műhely 2020/1. szám;
539. Geller Balázs - Bárányos Bernadett: Meddig tágítható a bűnszervezet-fogalom? Büntetőjogi és alkotmányos aggályok a bűnszervezet-fogalom bírósági értelmezésével kapcsolatban. (Magyar Jogi, 2019/7-8., 468-476.)

540. Güntner Péter: A soproni prostitúció története (1862-1918) Forrás:
http://acta.bibl.u-szeged.hu/40777/1/aetas_1997_001_049-064.pdf (letöltés: 2020. szeptember 6.)
541. Hermann Zoltán - Varga Júlia: A népesség iskolázottságának előrejelzése 2020-ig. Iskolázási mikroszimulációs modell (ISMIK). Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek. Budapest, 2011 BWP – 2012/4
542. Hollán Miklós: Az emberkereskedelem tényállásának jogharmonizációja az európai unióban. Büntetőjogi Kodifikáció, 2008/2.
543. Hollán Miklós: Az emberkereskedelem tényállása az osztrák büntetőjogban (Állam és Jogtudomány, 2009/4.)
544. Kajtár István: Városi önkormányzatok (1848-1918) - A városok szabályrendelet-alkotásáról. Pécs, 1993.
545. Kállai Ernő: Vannak-e cigányok, és ha nincsenek, akkor kik azok? Fogalom és Kutatáskép a romákról. In: Évf. 22, Szám 2. (2014).
546. Kamarás István: Kis magyar religiográfia. forrás:
<http://mek.oszk.hu/08900/08944/08944.pdf> (2020. augusztus 2.) 11.
547. Karsai Krisztina: Büntetőjogi jogtárgyak a hamis áruk elleni küzdelemben (Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2010/12., 720-726.)
548. Kiss Anna: Sértetti jogok és kötelezettségek az új Be.-ben. Forrás:
<https://jogaszvilag.hu/szakma/sertetti-jogok-es-kotelezettsegek-az-uj-be-ben-iv/> (letöltés: 2019. szeptember 23.)
549. Kiss Balázs: Baudrillard a posztmodern. REPLIKA: 9-10 o és 36-39 (1993)
550. Kocsis László: Az igazságalkotás metafizikája. Doktori Disszertáció. Pécsi Tudományegyetem. 13. forrás:
<https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/7981/kocsis-laszlo-phd-2009.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
551. Komlósiné Sógor Ildikó: A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonyíthatóságának problémái (Eljárásjogi Szemle, 2017/3., 11-16.)
552. Kovács István: „Olajozás”, szervezett bűnözés és prostitúció a 90-es években Magyarországon. In Nemzetbiztonsági Szemle III. évfolyam I. szám.
553. Kőfalusai Eszter: A gyermekek jogainak érvényesülése - 25 éves a New York-i Gyermekjogi Egyezmény. Konferencia az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán (Jogtudományi Közlöny, 2015/2., 121-124.)

554. Kymlicka, Will „The Internationalization of Minority Rights”, *International Journal of Constitutional Law* 6. (2008).
555. Kymlicka, Will: *Universal Minority Rights? Ethnicities*. (2001) No. 1, 21-23.
556. Ladányi Éva: *Hawala the informal value transfer system*. In: *Periodical of the Scientific Board of Military Security Office* 2010. 116. Forrás: https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2010_1_spec.pdf (Letöltve: 2020. augusztus 13.)
557. Ladányi János - Szelényi Iván: *Ki a cigány?* In: *Kritika*.1997. 12. szám.
558. Lockwood, Wiliam G. *recenziója: The Gipsyes of Eastern Europe*. In: *Barany Zoltan: Kelet európai cigányság. Rendszerváltás, marginalitás és nemzetiségi politika*. (ISBN 9639471267) Athenaeum 2000 Kiadó. Budapest, 2002.
559. Loss Sándor: *A finn „kaale” cigányok közösségi joga, a „vérbosszú” modell*. In *Belügyi szemle* 47. évf. 7-8. sz./1999.
560. Lőrincz Veronika - Loss Sándor: *Romani kris a dél-békési oláhcigányoknál*. In *Beszélő* 9-10. szám, *Évfolyam* 7, Szám 8 *Roma-dossieré*. Forrás: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/romani-kris-a-del-bekesi-olahciganyoknal> (letöltve: 2019. szeptember 26.)
561. MacIver, Robert Morrison: *The Ramparts We Guard*. The Macmillan Company. New York, 1950. 84-85 o és az egész 10. fejezet. <https://lawcat.berkeley.edu/record/94479> (letöltés: 2019.09.25.)
562. Michael, Johns: *Do As I Say, Not As I Do: The European Union, Eastern Europe and Minority Rights, East European Politics and Societies* (2003) No. 4.
563. Miskolci barna: *Az új Be. alapvető rendelkezései - 1. rész*. 2016. október 4. Forrás: <https://jogaszvilag.hu/szakma/az-uj-be-alapveto-rendelkezesei-1-resz/> (letöltve: 2019. 10.09.)
564. Molnár Ambrus - Szucsikné Soltész Ilona: *Az emberi megismerés ismeretelméleti alapjai és a jogi megismerési folyamatsajátosságai*. 15. In *Kúria B.K.M. és P.K. Joggyakorlat-Elemző Csoport összefoglaló véleménye*. Budapest, 2017. október. Forrás: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemeny_iteleti_bizonyossag.pdf (letöltés: 2019. 09.16.)
565. Monory M. András-Tillmann A. József: *Ezredvégi beszélgetés Paul Virilioval*. Forrás: <http://mek.niif.hu/02900/02950/02950.htm#26> (letöltve: 2019. július 29.)

566. Tudományetikai kódex. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 2010.
http://old.mta.hu/data/cikk/11/97/91/cikk_119791/etikai_kodex_net.pdf (letöltve: 2019. 07. 18.)
567. Nagy Ferenc - Karsai Krisztina: A kerethatározat (Büntetőjogi Kodifikáció, 2003/1-2., 3-61.)
568. Nagy Noémi: Kettős mérce az Európai Unió kisebbségvédelmi politikájában. Tanulmány a Doktoranduszok I. Pécsi Találkozójára (2011. május 13.). 3. Forrás: http://www.nytud.hu/oszt/tobbnyelvuseg/nagyn/publ/kettos_merce.pdf (letöltve: 2019. január 6.)
569. Nyitrai Endre: A titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés alkalmazása során felmerülő kérdések. In: *Büntetőjogi Szemle* 2014/3. szám. 32-40. o.
570. Ódor Bálint: A nemzetpolitikai érdekérvényesítés lehetőségei az EU-ban Lisszabon után. In: *Pro Minoritate* 2013. 7.
<http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2011/ProMino11-3-01-Odor.pdf> (letöltve: 2019. január 7.)
571. Perkins, Rollin M.: Parties to Crime. *Univ. of Pennsylvania Law Review*. (Vol. 89) 1941.No.3. 611. In: Pokol Béla: Az angol-amerikai büntetőjogi dogmatika történeti formálódása. Forrás: http://acta.bibl.u-szeged.hu/29278/1/juridpol_074_399-412.pdf (letöltés: 2020. augusztus 28.)
572. Polt Péter: Európai Ügyész - Tendenciák és lehetőségek (EJ, 2015/6., 1-6.)
573. Pongrácz Alex: A globális szabadjog. Forrás: <https://jet.sze.hu/downloadmanager/index/id/8099/m/3988> (letöltés: 2019. augusztus 31.)
574. Pongrácz Alex: A globalizáció toposzai. Doktori Műhelytanulmányok 2014. Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. https://dfk-online.sze.hu/images/egyedi/doktori/doktori_muhelytanulmanyok_2014/pongraz.pdf (letöltve: 2019. augusztus 31.)
575. Rábai Krisztina: Morbus Galliens - az eredet és a terjedés problematikája. *Medievisztikai tanulmányok*. Szegeti Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. Szeged, 2005. Forrás: http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/8351/1/RabaiK_Medkonf4.pdf (Letöltés: 2021. március 18.)
576. Ripszám Dóra: Kizsákmányolás az emberkereskedelem kapcsán (*Büntetőjogi Szemle*, 2019/2., 79-86.)

577. Ritter Krisztián: Agrárfoglalkoztatási válság Magyarországon. In Területi Statisztika - a központi statisztikai hivatal folyóirata. 11. (48.) ÉVFOLYAM 5. SZÁM. 570.
578. Roóz József - Heidrich Balázs: Vállalati gazdaságtan és menedzsment alapjai. (TÁMOP-4.1.2 A1 és a TÁMOP-4.1.2 A2 könyvek.) Budapesti Gazdasági Főiskola Kiadó. Budapest, 2010.
579. Sárközy Tamás: A jogállam megváltozott rendje a globális kockázattársadalomban (Gazdaság és Jog, 2017/5., 8-14.)
580. Serbakov Márton Tibor: Kriminalitás a dark weben - illegális piacok, pedofil oldalak, terroristák és az ellenük való küzdelem (Büntetőjogi Szemle, 2020/1., 91-107. o.)
581. Szajbély Katalin: Az Alkotmánybíróság határozata a nem szerinti diszkrimináció tárgyában magánfelek közötti jogviszonyokban - A nemek egyenjogúsága szórakozóhelyeken innen és túl. In. Jogesetek Magyarázata 2016/1-2.
582. Szalai Júlia: Uram! A jogaimért jöttem! Esszék, tanulmányok. Új Mandátum Kiadó. Budapest, 1990.
583. Szaniszló Krisztián: Államszervezeti fogalmak útvesztőjében (Közjogi Szemle, 2018/1., 54-65.)
584. Szeibert Orsolya: Miért nem kiabál az áldozat? (Családi Jog, 2011/4., 47-48.)
585. Tamási Erzsébet: Egy törvény exportja. A prostitúció szabályozásának svéd modellje. In <http://jesz.ajk.elte.hu/tamasi48.html> (letöltve: 2020. március 3.)
586. Tar Ferenc - Hajnal Béla: Nemzetiségek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, különös tekintettel a romákra. In Területi Statisztika, 2014, http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2014/05/tar_hajnal.pdf (letöltve: 2019. augusztus 20.)
587. Tárnok Balázs: Kisebbségvédelem az Európai Unióban. [https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12211/file/Kisebbségvédelem az Európai Unióban_vázlat.pdf](https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12211/file/Kisebbségvédelem%20az%20Európai%20Unióban_vázlat.pdf) (letöltve: 2019. január 6.)
588. Tóth Mihály: A bünszervezeti elkövetés szabályozásának kanyargós útja (Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2015/1., 1-10. o.)
589. Tóth Mihály: A bünszervezeti elkövetés szabályozásának kanyargós útja. Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2015. 1. szám. http://ujbtk.hu/wp-content/uploads/2015/02/MJ_201501_TohtMihaly.pdf (Letöltve: 2020. szeptember 9.)

590. Tóth Mihály: A bünszervezeti elkövetés szabályozásának kanyargós útja. Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2015/1. (1-10. o)
591. Tóth Mihály: A rend kedvéért (Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2020/2., 117-119. o.)
592. Tóth Mihály: Magyarország negyedik Büntető Törvénykönyve - Jogtudományi Közlöny, 2014/10.
593. Tóth Péter - Horváth Helga: A szubjektív biztonságérzetet befolyásoló tényezők Magyarországon. (A TÁMOP - 4.2.2.A - 11/1/KONV - 2012 - 0069. Társadalmi konfliktusok - társadalmi jól - lét és biztonság versenyképesség és társadalmi fejlődés című projekt keretében a magyar állam és az Európai Unió támogatásával készült tanulmány)
594. Varga Csaba: Kultúra és kultúrák az Európai Unióban (Jogtudományi Közlöny, 2009/3.)
595. Varga Csaba: Tétélezések rendszeréből áll-e a jog? In Jogtudományi Közlöny 1984/9 szám.
596. Varga Gergely: Elkövetői alakzatok a büntetőjogban. (konzulens: Györgyi Kálmán). 189. Forrás: <https://www.ajk.elte.hu/file/VargaGergely-ElkovetoiAlakzatok.pdf> (letöltve: 2019. 09.16.)
597. Varga Norbert - Madai Sándor: Recenzió a Huszti Vilmos emlékkönyvről (Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle, 2002/1., 60-63.)
598. Vass József (ford.): Szent Ágoston vallomásai. Forrás: <https://mek.oszk.hu/04100/04187/04187.pdf> (letöltés: 2020. szeptember 20.)
599. Windt Szandra: Az emberkereskedelem és a kényszermunka jellemzői egy empirikus vizsgálat alapján. In. Kriminológiai Tanulmányok 57. Budapest, 2020. ISSN 1586-4596.
600. Windt Szandra: Gondolatok az emberkereskedelemről. Miskolci Jogi Szemle 14. évfolyam (2019) 2. különszám 2. kötet.
601. Windt Szandra: Az emberkereskedelem és a családon belüli erőszak hasonlóságai és különbségei. (Belügyi Szemle, 2020/12.)

Ábrajegyzék

1. ábra Forrás: Doros Gábor - Melly József: A nemi betegségek kérdése Budapesten	48
2. ábra Doros Gábor - Melly József: A nemi betegségek kérdése Budapesten. 1930.....	49
3. ábra S = a kísérleti személy, - az áldozat. (saját szerkesztés)	83
4. ábra Az USA egyes államaiban jelentett statisztikai adatok 2019. december 31-ig.	210
5. ábra Az USA egyes államaiban kimutatott statisztikai összesítés 2019. december 31-ig....	211
6. ábra Polaris Project 2013 State Ratings on Human Trafficking Laws from Georgia Emergency Management Agency / Office of Homeland Security (GEMA/OHS) 5/1/2014	215
7. ábra Európa TIER besorolási térképe az USA 2020-as TIP jelentése alapján.	218
8. ábra Emberkereskedelemre vonatkozó összesített adatok európai adatok az USA 2020-as TIP-jelentése alapján.	219
9. ábra Magyarország TIER besorolása az USA 2020 TIP-jelentése alapján.	220
10. ábra A kiskorú veszélyeztetése tárgyú ügyekben az éveken át tartó családi erőszakos ügyek aránya. Forrás: Solt Ágnes: Bírói ítélezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában (A/III9.)	237
11. ábra Forrás: Solt Ágnes: Bírói ítélezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában (A/III9.)	249
12. ábra Szegénységi küszöb alatt élő személyek száma	267
13. ábra. Forrás: UNICEF	268
14. ábra Emberkereskedelem büntetével gyanúsítottak száma 2018-ban Forrás: Eurostat.	285
15. ábra Emberkereskedelem büntetében vád alá helyezések száma 2018-as EU adatok alapján. Forrás: Eustat	286
16. ábra Emberkereskedelem büntetében jogerősen elítéltek száma 2018-as EU adatok alapján. Forrás: Eustat	287
17. ábra Emberkereskedelem büntetében született jogerős ítéletek száma a 2018-as EU adatok alapján. Forrás: Eustat.....	288
18. ábra EUROJUST Annual Report 2018.	291
19. ábra kényszermunkából keletkező éves profit. Forrás: ILO – 2017.....	293
20. ábra kényszermunka áldozatainak keletkező profit. Forrás: ILO - 2017	293
21. ábra Kizsákmányolás ágazatra vetített nyeresége. Forrás: ILO – 2017	293
22. ábra Modern rabszolgaság áldozatainak életkori megoszlása. Forrás: ILO - 2017.....	294
23. ábra Modern rabszolgaság áldozatainak kategóriák szerint. Forrás: ILO - 2017	294
24. ábra Modern rabszolgaság áldozatainak nemek szerinti megoszlása. Forrás: ILO - 2017 .	295
25. ábra Migrációs háttérű személyek érintettsége a Modern rabszolgaságban. Forrás: ILO - 2017.....	295
26. ábra Modern rabszolgaság régiók szerinti megoszlása. Forrás: ILO - 2017	296
27. ábra Modern rabszolgaság áldozatainak életkor szerinti szóródása. Forrás: ILO - 2017....	296
28. ábra Emberkereskedelem sértettjeinek száma megyénként és összesítve 2018-ban.....	298
29. ábra Data collection on trafficking in human beings in the EU	321
30. ábra Data collection on trafficking in human beings in the EU magyarországi adatai	323
31. ábra A táblázatban felsorolt bűncselekmények aktáit vizsgáltam az Emberkereskedelem Elleni Alosztálynál	330
32. ábra A civil szervezetek, NGO-k (nem kormányzati szervezetek) emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán végzett tevékenységének értékelése.....	339
33. ábra Szükséges-e változtatni a civil szervezetekkel, egyházi jogi személyekkel és NGO-kal meglévő együttműködésen?	341
34. ábra Több együttműködés	346

35. ábra Több szakember	346
36. ábra Komolyabb infrastruktúra	346
37. ábra Több védett ház	346
38. ábra Több forrás	346
39. ábra Az emberkereskedelemmel foglalkozó civil szervezetek pro-aktivitásáról	348
40. ábra Az áldozatok együttműködésének elérése a civil szervezetekkel vagy azok nélkül ...	352
41. ábra A munkanélküliek száma korcsoportok szerint (1998–2018 között)	366
42. ábra a társadalmi kérdés és az áldozattá válás közti összefüggések.....	369
43. ábra A Századvég Alapítvány 2019-es, az Európai Unió összes tagállamára vonatkozó reprezentatív, közvélemény kutatása. Forrás: https://project28.eu/hu/altalanos-jovokep-politikai-attitudok-2019/	371
44. ábra Forrás: KSH	372
45. ábra Mennyire jellemző, hogy harmadik országból (nem EU tagállamból) legálisan vagy nem legálisan érkező állampolgár válik emberkereskedelem áldozatává Magyarországon? ...	373
46. ábra Az emberkereskedelem regisztrált áldozatai. Forrás: EB 19.5.2016 COM(2016) 267 final.	375
47. ábra Forrás: Belügyminisztérium, 2018.07.01-jén készült az ENyÜBS 2009.01.01- 2018.06.30 közötti adatai alapján.....	376
48. ábra Eurostat adatok a magyarországi emberkereskedelemről. Forrás: Eurostat.	376
49. ábra Az emberkereskedelemhez kapcsolódó bűncselekmények 2009-2018 között. Forrás: ORFK Elemző- Értékelő Osztály.	377
50. ábra Hozzá tartozói viszony vizsgálta az áldozat és a tettesek között.....	379
51. ábra a 2014-es kérdőívet kitöltők neme	386
52. ábra 2018-as kérdőívet kitöltők neme	387
53. ábra 2014-es kérdőívet kitöltők életkori megoszlása	387
54. ábra 2018-as kérdőívet kitöltők életkori megoszlása	388
55. ábra A 2014-es kérdőívet kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége.....	388
56. ábra 2018-as kérdőívet kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége.....	389
57. ábra 2014-es kérdőív az emberkereskedelem hazai szabályozásának ismerete	390
58. ábra 2018-as kérdőív az emberkereskedelem hazai szabályozásának ismerete	391
59. ábra 2014-es kérdőív az emberkereskedelem elkövetői.....	400
60. ábra 2018-as kérdőív az emberkereskedelem elkövetői.....	401
61. ábra Sértetté válások száma az elkövetés helye szerint 2018. II. felétől.....	403
62. ábra Data collection on THB 2015-2016 in the EU - sértettek száma összesen	404
63. ábra Áldozatok az EU területén	405
64. ábra A helyi nyomozóhatóság eredményessége az emberkereskedelem elleni küzdelemben	405
65. ábra A kormány és a szakminisztériumok eredményessége az emberkereskedelem elleni küzdelemben	405
66. ábra Az egyházi szervezetek eredményessége az emberkereskedelem elleni küzdelemben	406
67. ábra A kutatási terület 2018-ban	410
68. ábra a 2018-as kriminológiai szempontú kutatás vonatkozásában érkező válaszok időbeli elemzése	413

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat Maslow „szükségletpiramisa”Forrás: Roóz József - Heidrich Balázs: Vállalati gazdaságtan és menedzsment alapjai 2013.	78
2. táblázat Összegzés a magukat hívó magyar embereknek valló személyek válaszaiból.....	80
3. táblázat Összegzés a magukat hívó roma embereknek valló személyek válaszaiból.....	80
4. táblázat Kurt Lewin csoporthagyomány megváltoztatási módszertana	82
5. táblázat - keresztény cigányemberek	93
6. táblázat - ateista cigányemberek	93
7. táblázat a kérdőívet kitöltők arányai összesen	93
8. táblázat Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépésről szóló Egyezménye (forrás saját szerkesztés).....	113
9. táblázat a Palermói Egyezmény (saját szerkesztés)	115
10. táblázat Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény 12. számú mellékletének részlete.	116
11. táblázat a Palermói ENSZ Egyezmény emberkereskedelem definíciója	121
12. táblázat Emberkereskedelem Elleni Irányelv 2011/36/EU Irányelv	127
13. táblázat. Forrás: Amerikai Külügyminisztérium.....	224
14. táblázat Veszélyeztetett, bántalmazott, elhanyagolt gyermekek (Forrás: KSH-OSAP).....	238
15. táblázat az emberkereskedelem előkészületi magatartásának új szerkezete	280
16. táblázat szükséges-e változtatni az emberkereskedelem büntetőtényállásán?	325
17. táblázat összegző értékelés civil szervezetek, NGO-k (nem kormányzati szervezetek) emberkereskedelem elleni küzdelem kapcsán végzett tevékenységéről	339
18. táblázat összegző értékelés a civil szervezetekkel, egyházi jogi személyekkel és NGO-kal meglévő együttműködés változtatására.....	340
19. táblázat Civil együttműködési megállapodásokra vonatkozó kérdés.....	343
20. táblázat Több szakemberre vonatkozó kérdés.....	343
21. táblázat Komolyabb infrastruktúrára vonatkozó kérdés.....	343
22. táblázat Anyagi forrásra vonatkozó kérdés	344
23. táblázat Több védett házra lenne szükség	344
24. táblázat összesítő táblázat az áldozatsegítéssel foglalkozó civil szervezetekről	347
25. táblázat Összegző táblázat az áldozatok együttműködési hajlandóságáról.....	351
26. táblázat Ön szerint jellemző-e, hogy az elkövetők a büntetőeljárás során megfélemlítik az áldozatokat?	356
27. táblázat Összesítő táblázat, az áldozat biztonságát garantáló civil szervezetekről	357
28. táblázat Összegzés a tettesek bünszervezetben való működéséről.....	358
29. táblázat Összesítés a nők életkor szerinti áldozattá válásáról	359
30. táblázat Összesítés a férfiak életkor szerinti áldozattá válásáról.....	359
31. táblázat Összegzés shelter vagy védett házakban, illetve más áldozat-elhelyezéssel kapcsolatban.....	362
32. táblázat Összegzés az áldozattá válást leginkább elősegítő társadalmi kérdések tekintetében	364
33. táblázat Összesítő táblázat harmadik államból Magyarország területén áldozattá váltakról	373
34. táblázat Összesítés az áldozatok és tettesek közti hozzátartozói kapcsolatra.....	378
35. táblázat szükséges-e változtatni az emberkereskedelem büntetőtényállásán?	380
36. táblázat A 2014-2018-as kutatás időtartama	386
37. táblázat 2014-es kérdőív - emberkereskedelem elterjedtségére vonatkozó kérdés	391

38. táblázat 2018-as kérdőív - emberkereskedelem elterjedtségére vonatkozó kérdés	392
39. táblázat 2014- és 2018-as kérdőívben feltett kérdések.....	393
40. táblázat 2014-es Az emberkereskedelem fogalmának elhatárolása más bűncselekményektől	393
41. táblázat 2018-as Az emberkereskedelem fogalmának elhatárolása más bűncselekményektől	393
42. táblázat 2014-es alapvető jog sérülésének felmérése.....	394
43. táblázat 2018-as alapvető jog sérülésének felmérése.....	394
44. táblázat 2014-es kérdőív - emberkereskedelem áldozatai.....	395
45. táblázat 2018-as kérdőív - emberkereskedelem áldozatai.....	395
46. táblázat 2014-es sértetti közrehatás kérdésköre az emberkereskedelem jelensége vonatkozásában.....	396
47. táblázat 2018-as sértetti közrehatás kérdésköre az emberkereskedelem jelensége vonatkozásában.....	397
48. táblázat 2014-es kérdőív bűnmegelőzésre vonatkozó irányok.....	398
49. táblázat kérdőív bűnmegelőzésre vonatkozó irányok.....	399
50. táblázat 2014-ben évente emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények száma..	402
51. táblázat 2018-ban évente emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények száma..	402
52. táblázat 2014-es kérdőív Áldozatsegítéssel foglalkozó civil szervezetek ismertsége.....	403
53. táblázat 2018-as kérdőív Áldozatsegítéssel foglalkozó civil szervezetek ismertsége.....	403
54. táblázat életvitelszerű tartózkodási hely 2018-ban.....	414
55. táblázat A kitöltő személyek neme 2018-ban	414
56. táblázat A kérdőívet kitöltők életkora 2018-ban.....	414
57. táblázat közösségi oldalak használata 2018-ban	414
58. táblázat hívő keresztény - vallásosság 2018-ban.....	415
59. táblázat Válaszadók nemzetiségéről tett önbevalláson alapuló nyilatkozata 2018-ban.....	415
60. táblázat Nyelvhasználat.....	415
61. táblázat házasság, család, gyermekek	416
62. táblázat Gyermekek száma.....	416
63. táblázat Iskolai végzettség.....	416
64. táblázat Családi együttélés	417
65. táblázat Vezetékes víz, áram, gáz	417
66. táblázat Fűtési mód	418
67. táblázat Állandó munkaviszony	418
68. táblázat Családban és munka	418
69. táblázat Segély, egyéb juttatás	419
70. táblázat Megélhetési zavarok	419
71. táblázat Megélhetési konfliktus feloldása	420
72. táblázat Pihenés, kikapcsolódás	420
73. táblázat Rendőrséggel való viszony	421
74. táblázat Gyanúsított kihallgatás	421
75. táblázat tanúkenti kihallgatás	421
76. táblázat Nyomozóhatóság munkájában való részvétel.....	421
77. táblázat Hatósági eljárásban elkövetett bántalmazás egyéb jogsértés.....	422
78. táblázat Őrizet, előzetes, fogda, börtön fegyház	422
79. táblázat Bírósági eljárásban való részvétel.....	422
80. táblázat Volt-e már elítélve?	422
81. táblázat Szabadságelvonással járó büntetés	423

82. táblázat Rendőrségi vizsgálódás, bűnmegelőzés.....	423
83. táblázat Emberkereskedelem, kiskorú eladása.....	424
84. táblázat Keresztény gyülekezeti kapcsolat.....	424
85. táblázat Egyházi alkalmakon való részvétel.....	424
86. táblázat Hívő keresztényi megtérés.....	424
87. táblázat család megtérése.....	425
88. táblázat Hit alapú változás eredménye.....	425
89. táblázat Hitben való változás.....	425
90. táblázat Gyermeknek a keresztény hit továbbadása.....	426
91. táblázat Nyelvhasználat.....	426
92. táblázat Házasság család.....	426
93. táblázat Gyermek száma.....	426
94. táblázat Iskolai végzettség.....	427
95. táblázat Ingatlanhasználat.....	427
96. táblázat Közművek.....	427
97. táblázat Fűtés.....	428
98. táblázat Állandó munka.....	428
99. táblázat Család rendszeres munkaviszonya.....	428
100. táblázat Segélyek.....	428
101. táblázat Megélhetés.....	429
102. táblázat Megélhetési zavarok.....	429
103. táblázat kikapcsolódás.....	429
104. táblázat Rendőrségi vizsgálat.....	429
105. táblázat gyanúsított kihallgatás.....	429
106. táblázat tanúkenti kihallgatás.....	430
107. táblázat Rendőrségi együttműködés.....	430
108. táblázat Hatósági jogsértés.....	430
109. táblázat Fogvatartás.....	431
110. táblázat Bírósági eljárásban való részvétel.....	431
111. táblázat Eljárásban való részvétel.....	431
112. táblázat Szabadságelvonással járó büntetés.....	431
113. táblázat Hatósági vizsgálódás, nyomozás.....	432
114. táblázat Emberkereskedelem, kizsákmányolás.....	432
115. táblázat Babonák.....	433
116. táblázat Ateista és a transzcendens világ.....	433
117. táblázat Víziók.....	433
118. táblázat Milyen nyelven beszél?.....	434
119. táblázat Házasság.....	434
120. táblázat Gyermek száma.....	434
121. táblázat Iskolai végzettség.....	435
122. táblázat Család és ingatlan.....	435
123. táblázat Közművek.....	436
124. táblázat Fűtés.....	436
125. táblázat Munkaviszony.....	436
126. táblázat Család és a munka viszonya.....	437
127. táblázat Segélyezés.....	437
128. táblázat Megélhetési problémák.....	437
129. táblázat Pénzzavar.....	438

130. táblázat Kikapcsolódás, pihenés.....	438
131. táblázat Rendőri ellenőrzés	439
132. táblázat gyanúsított kihallgatás	439
133. táblázat tanúkenti kihallgatás	440
134. táblázat rendőrségi együttműködés	440
135. táblázat Hatósági jogsértés	440
136. táblázat Előzetes, őrizet, fogda.....	441
137. táblázat Bírósági per részese	441
138. táblázat Büntetett előélet	441
139. táblázat Szabadságelvonással járó büntetés	442
140. táblázat Bűnmegelőzés.....	442
141. táblázat Valaki pénzért eladott vagy megvásárolt valakit	442
142. táblázat Keresztény közösség.....	443
143. táblázat Család és a keresztény közösség viszonya	443
144. táblázat Változás megtérés után	443
145. táblázat Víziók	444
146. táblázat Gyermeknek átadandó keresztény hit	444
147. táblázat nyelvismeret.....	445
148. táblázat Házasság, család	445
149. táblázat Gyermek száma.....	445
150. táblázat Iskolai végzettség.....	446
151. táblázat Lakhatási kérdés	446
152. táblázat Közművek.....	446
153. táblázat Fűtés.....	447
154. táblázat Rendszeres munkaviszony	447
155. táblázat Család és munka viszonya	447
156. táblázat Állami egyházi juttatások	448
157. táblázat Forráshiány	448
158. táblázat Segély	448
159. táblázat Pihenés, kikapcsolódás	449
160. táblázat Rendőrségi ellenőrzés	449
161. táblázat gyanúsított kihallgatás	449
162. táblázat Tanúkenti kihallgatás.....	450
163. táblázat Rendőrségi, hatósági együttműködő	450
164. táblázat Hatósági jogsértés	450
165. táblázat Előzetes, őrizet, fogda, börtön stb.....	451
166. táblázat Bírósági eljárás	451
167. táblázat Büntetett előélet	451
168. táblázat Szabadságvesztés	452
169. táblázat Bűnmegelőzés.....	452
170. táblázat Emberkereskedelem,kizsákmányolás	452
171. táblázat Babonák,	453
172. táblázat Transzcendens létformához való viszony	453
173. táblázat Víziók	453
174. táblázat Közösségi élet.....	454

Publikációs jegyzék⁹²³

A disszertációhoz közvetlenül kapcsolódó publikációk jegyzéke

1. Kubisch Károly: Az emberkereskedelem törvényi tényállásának új szabályozási aspektusai. In: Baráth, Noémi Emőke; Mezei, József (szerk.) Rendészet-Tudomány-Aktualitások: A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével 2020. Budapest, Magyarország : Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) (2020) 273 p. pp. 113-124. , 16 p.
2. Kubisch Károly: Gondolatok a bünszervezetben kizsákmányolási cézzattal elkövetett emberkereskedelemlről In: Miskolczi, Bodnár Péter (szerk.) XII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, (2018) pp. 166-184. , 18 p.
3. Kubisch Károly: A totalitárius rendszerek és az emberkereskedelem kapcsolata: Gondolatok a holokauszt és az emberkereskedelem összefüggéseihöz In: Miskolczi, Bodnár Péter (szerk.) XIII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, (2018) pp. 97-112.
4. Kubisch Károly: A migráció és az emberkereskedelem összefüggései - Az Európai Unió és az Emberi Jogok Európai Egyezménye In: Miskolczi Bodnár, Péter (szerk.) XI. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója: 2016 Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, (2018) pp. 59-75.
5. Kubisch Károly: Gyermekvédelem, mint az emberkereskedelem megelőzésének eszköze. In: Miskolczi, Bodnár Péter (szerk.) XIV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, (2019) pp. 187-211.
6. Kubisch Károly: Az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélése *MAGYAR RENDÉSZET* 16: 1 pp. 77-95., 19 p. (2016)

⁹²³ Kubisch Károly MTMT publikációs jegyzék:

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10060237> (2021. március 26);

Kubisch Károly ORCID azonosító: <https://orcid.org/0000-0003-0339-4343> (2021. március 26.)

7. Kubisch Károly: Az emberkereskedelem szabályozási kérdései és minősítése a gyakorlatban. In: Bragyova, András (szerk.) Miskolci Doktorandusz Konferencia Tanulmánykötet. Miskolc, Magyarország : Bíbor Kiadó, (2017) pp. 94-105.
8. Kubisch Károly: A bűnszervezetben elkövetett emberkereskedelem felderítése és nyomozása HADTUDOMÁNYI SZEMLE XI. évfolyam: 1. szám (2018) pp. 325-341.p.
9. Kubisch Károly: A bűnszervezetben elkövetett emberkereskedelem nyomozásának kriminalisztikai kérdései: Egy tartalomkutatói projekt összefoglalása In: Prof., Dr. Szabó Miklós (szerk.) Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium Tomus 18. Miskolc, Magyarország: Bíbor Kiadó, (2019) pp. 97-115.
10. Kubisch Károly: Az emberkereskedelem módosult tényállásának, valamint az elkövetési módok bizonyításának nehézségei, (Szakdolgozat - Témavezető: Czine Ágnes) (2014) 84 p.

Egyéb publikációk

11. Kubisch Károly: A véleménynyilvánítás szabadsága a XXI. században. In. KRE-DIt 2020/2 Jogtudományi tanulmányok pp 1-69 Paper 2020/2. (2020)
12. Kubisch Károly: Az alternatív vitarendezési mód kérdései az ókorban: Az ókori római és az ősi héber választottbíráskodás hasonlóságai és eltérései. Paper: 15, 11 p. (2015)
13. Kubisch Károly: A jó állam, jó kormányzás: Gondolatok a jó és a rossz kormányzás elméleti kérdéseire In: Sági, Edit (szerk.) Jogalkotás és jogalkalmazás a XXI. század Európájában III. Miskolc, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége, (2017) pp. 79-97.
14. Kubisch Károly: Az okozati összefüggés vizsgálata a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés bűncselekményének esetében In: Deres, Petronella; Grad-Gyenge, Anikó (szerk.) Acta Iuvenum Caroliensia VI. Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, (2015) pp. 301-350.

Köszönetnyilvánítás

Egy tudományos kutatás, rendszerint nem jöhet létre, csak sokak áldozatos munkájával, összefogásával és segítségével. Ezúton köszönöm mindenkinek, aki segítségemre volt a kutatásban és a doktori értekezés elkészítésében.

Kubisch Károly